UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Pauli Segneri E Societate Jesu Qvadraginta Sermones

Segneri, Paolo

Dilingae, 1693

urn:nbn:de:hbz:466:1-52496

Visual Library

comparatus imperiali et 6 grossis
â F. Friderico cũ Licentia Superiorũ

Th. 3103!

1 H. 147

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

IGNOTO
DEO
Quidam irridebant
Quidam crediderunt
Leon: Hakenmuer fe:

Il quadragesimale

C. 366. V.

R. P. PAULI SEGNERI

E SOCIETATE JESU

QUADRAGINTA

SERMONES

PER

Verni Jejunij tempus, Florentiæ, aliísq;
Italiæ Urbibus dicti,

POST PLURES EDITIONES

EX ITALICO IDIOMATE
LATINITATE DONATI
à
R. P. UDALRICO DIRRHAIMER,
EJUSDEM SOCIETATIS.

EDITIO SECUNDA.

Cum Gratia & Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis,
Et Facultate Superiorum.

Monasterii Abdinghoff.

DILINGÆ,
Sumptibus JOANNIS CASPARI BENCARD, Bibliopolæ.
ANNO M. DC. XCIII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

REVERENDISSIMO
AC
CLEMENTISSIMO DOMINO
DOMINO

HENRICO CHRISTOPHORO

Ex Illustri prosapia Dominorum de
Wolfframbsdorff,

DEI GRATIA S.R.I. PRINCIPI ET ELECTO PRÆPOSITO AC DOMINO ELVACENSI,

DOMINO SUO CLEMENTISSIMO.

LIceat in communi totius Patriæ applausu, ad recèns exortum Sacro Rom. Imperio jubar, etiam Societati nostræ minimæ, ejusdémque Collegio Academico Dilingano suam jungere gratulationem, *Reverendissime ac Celsissime Princeps*; id enim non solùm Principalis Tua dignitas, velut gaudiorum novorum aurora, quàm nostra, *Celsitudini Tuæ* tot titulis debita, demississimæ reverentiæ obsequia, omni jure sibi vendicant & exposcunt. Divinæ sanè manûs opus esse dicamus, ut CHRISTOPHORO CHRISTOPHORUS jam tertiùm succederet, & Antecessores undequaque digniſſimi digniſſimum pariter nanciscerentur Successorem, atque adeò Fax illa Principalis luctuosæ mortis afflatu nuperrimè extincta, in *Tuæ* rursus *Celsitudinis* fulgore

gore accenderetur. Certè non erat hæc manus præpropera Providi, Diviníque Numinis, sed jam inde à plurium annorum spatio *Celsitudinem Tuam* ad id fastigij, quod in præsentiarum possides, destinantis, ídque indicijs tam perspicuis ac luculentis, ut, si Tua *Princeps Celsissime*, patitur modestia, omnis palpi & adulationis inimica, plures futuræ dignitatis tuæ prodromos, in Celsitudinis Tuæ exaltatione liceat intueri. Ex illustri enim, & perantiquâ *Wolffframsdorffiorum* prosapiâ, jam ante sexcentos annos Ludis Equestribus adscriptâ, & Officijs militaribus, magnâ fortitudinis, experientiæ & fidelitatis famâ gestis, jam tum celebri, & Imperatoribus charâ, atque ad hoc usque tempus continuâ Majorum tuorum, domi militiæque clarorum serie propagatâ egressus natúsque Eques ac Dominus in Westcreisen, vitalem auram hausisti; septennis è Domo paterna eâdémque acatholicâ abstractus, Domini Avunculi Tui, Equitis Melitensis, Viri sanè Nobilissimi, fideique Orthodoxæ Zelatoris eximij jussu, Trevirim abductus, in gremium Romano-Catholicæ Religionis repositus, ac in eadem laudabilissimè fuisti educatus: subinde Ejusdem in Expeditione prioris belli Turcici gloriosâ morte subsecutâ, ab Eminentissimo Electore Trevirensi Carolo Casparo pijssimæ memoriæ, Romam ad celeberrimum Nationis Germanicæ Collegium, tot Principum & Episcoporum Seminarium translatus, Ecclesiastici statûs solida non minùs, quàm præclara fundamenta jecisti, ibíque quinquenni spatio in virtutum ac scientiarum insignium culturâ, omnibus Te adeò commendabilem fecisti, ut ipse Sumus Pontifex Alexander VII. Te præ alijs dignum judicaverit, cui Elvacensis Canonicatûs dignitatem anno sæculi hujus septuagesimo primo conferret. Reverendissimis verò Ejusdem Principalis Ecclesiæ Canonicis Capitularibus adscriptus, altero statim anno in Decanum electus es, vix vigesimo quinto ætatis anno completo; cujus muneris dignitatem tantâ laude sustinuisti, ut jam ante annos quatuordecim quàm minimùm abfuerit, quin ad ipsius Præpositi, Principísque Elvacensis apicem evehereris. Verùm dilata duntaxat tunc temporis, non verò ablata fuerat *Celsitudinis Tuæ*

exaltatio, & in præsentia tempora singulari Divini Numinis Providentiâ reservata. Interea Decanatûs Præfecturâ septendecim annis eximiâ cum laude obitâ, magno Religionis Avitæ studio incitatus, in ejusdem conservationem & incrementum gnaviter incubuisti, sedulâ præsertim industriâ connisus, ut proximo Tibi sanguine junctos, aliòsque in veræ Ecclesiæ gremium maximo zelo, nec minoribus Tuis expensis reduceres, quorum magnam partem, Divini Numinis patrocinante favore, reduxisti. Præposituram Northusianam anno sæculi hujus octogesimo Sacra Cæsara Majestas, meritorum Tuorum apprimè gnara, Tibi clementissimè contulit; mox anno octuagesimo sexto, Equestris Wimpffinensis Ecclesiæ supremum Decanatum votis unanimibus, vix Capitularis factus suscepisti, & insigni quamprimùm zelo, factìsque haud levibus expensis, quidquid vel Divino cultu, vel Clericali disciplina, vel Ecclesiæ ornatu, temporum injuria, aut vitium vetustatis decerpsit, insigniter restaurare cœpisti, hòcque laudabili reformationis, reparationìsque studio, non solùm Tibi Catholicorum amorem conciliâsti, sed & Acatholicorum animos, qui in vicinia rerum potiuntur, in Tui Venerationom, peræquè ac æstimationem convertisti.

Tantarum virtutum, meritorùmque Illustrium apparatu dives, tantìsque honoris Divini ampliandi gloriosis laboribus perfunctus, an non (pace tuâ, & modestiâ dicere liceat) an non, inquam, dignissimus fuisti, *Princeps Celsissime*, qui in Præpositum ac Principem Elvacensem eligeris? uti communibus Suffragatorum calculis, ita unanimi aliorum Divinam Providentiam laudantium applausu. Patere ergo, *Reverendiss. & Celsissime Princeps, Domine Clementissime*, hanc Tibi, Tuisque meritis tot titulis debitam dignitatem humillima animi demissione gratulari illos, qui, posteaquam *Celsitudinẽ Tuam* tot annis gratiosam, clementem & beneficam experti sunt, nunc Gratiosissimum Dominum, ac Clementissimum Principem venerantur, inque suæ demissionis, reverentiæ, & obsequij perennaturum testimonium audent Celsissimo Nomini Tuo præ-

sens

sens hoc opusculum, Latinitate recèns donatum, ac tam ingenio, quàm doctrinâ, eloquio & spiritu Auctoris sui, per Italiam Germaniámque celebre, demississimè inscribere ac dedicare, Divinæ Majestati, quæ Te ad Principale hoc fastigium dignissimè elegit, unicè summéque supplices, ut *Celsitudinem Tuam* felici ac diuturno regimine Ecclesiæ non minus universæ, quàm Germaniæ nostræ, ac Sacro Romano Imperio, & Sibi, suísque omnibus, diu sospitem & incolumem clementissimè conservet. Ita ex animo vovet, precatur & optat

Reverendissimæ Celsitudini Tuæ,
Principi ac Domino Domino nostro
Clementissimo

Devotissimum Societatis Jesu
Collegium Academicum Dilinganum,

Author

Author Lectori.

TAnta est hac atate, nescio Oratorum solerti industriâ; an Auditorum insatiabili curiositate, è sacris pulpitis dicendi varietas, ut meritò timeam, Lector benevole, te vix dignaturum, oculos in hæc folia conjicere, nisi instituti mei rationem probè perspexeris. Compendio ergo meam tibi mentem expono. Probandam assumpsi in dies singulos Veritatem unicam, non tam Christianæ Legi conformem, quàm praxi destinatam, eámque solidè ac nervosè demonstrandam. Nunquid pauculis verbis multa complexus sum? Et verò plurimæ se statim offerunt difficultates, in quas propositi hujus rigor me conjicit, nec desunt intricati laquei, in quos sponte me induo. Inprimis quidem, si proposito meo insistam, non licet mihi pedem inferre in silvam illam vastissimam, ex qua plurimi Oratores materiam, cùm speculativis, tum scholasticis quæstionibus aptam depromunt; nórunt enim experientiâ magistrâ, hujusmodi argumenta, altissimæ doctrinæ phaleris & pompâ instructa, ad excitandam in plebe admirationem, validissima esse. Verùm hoc ipsum animi mei decretis è diametro obsisteret, dum statui, veritatem, non Christianam duntaxat, sed & practicam assumere demonstrandam. Neglectâ ergo omni ostentatione scientiæ, quæ mihi eminentis Theologi famam parereret, quam ego nec mereor, nec ambio, id unum mihi relictum video, ut orationum mearum themata, Christi & Evangelii sensis accommodem, quæ instar herbarum simplicium omne suum pretium non ab externa specie, sed à sola sanandi virtute & efficaciâ habent. Verùm hoc parvi facerem, si hæc ipsa, quæ dixi, themata, plenam mihi relinquerent dicendi libertatem, quam ipsam tamen mihi ademptam video; video enim inconveniens, & à scopo meo penitus alienum esse, orationes meas fucato profanæ eruditionis stibio exornare, quantumvis eam non à Propertio aut Persio, sed à doctissimæ antiquitatis magistris mutuarem; injuriosum fore ratus Christianæ veritatis puritati, si ex vano illas concinniùs adornandi pruritu,

ritu, profanâ loquendi formâ eas convestirem. Ab hoc certè consilio me potenter absterruêre, Hugones, Bedæ, & Basilii, qui in exemplum ac typum sermonis scandalosè compti proponunt sceleſtam illam ac prostituti pudoris fœminam, quæ, ut juventutem curiosam magis, quàm cautam, magis cupidam, quàm providam attraheret, cubile suum peripetasmatis & tapetibus, non ex officinis Palæstinæ, sed ex promptuariis Ægypti adornavit: Lectulum meum stravi tapetibus pictis ex Ægypto. *Unde de eo solùm ornatu mihi prospexi, quem familiaris librorum sacrorum usus subministrat, neglecto plurimorum sensu, quibus non aliæ merces, quàm peregrè advectæ arrident. Verùm hic necdum est finis, sed initium tantùm incommodorum, quæ expertus sum.* Prov. cap. 7. v. 17.

Meministis enim, quòd in limine præmonui, propositum mihi esse, quidquid dicendum assumpsi, probare seriò & solidè; quod ipsum me cogit, ut ex libris etiam sacris non quævis promiscuè, sed grandi cum delectu ad usum meum pauca excerpam, cùm plurimæ inveniantur sacrarum Scripturarum interpretationes, curiosæ quidem, & auribus titillandis opportunæ, sed à genuino sensu alienæ ac distortæ, cum quibus tamen, licèt immeritò, triumphatur in pulpitis, & popularis plausus colligitur; ego autem in meum emolumentum eis uti neutiquam poteram; cùm enim palàm sit, hujusmodi expositiones spurias esse, & adulterinas, esto, quòd tenuis fortè authoritas aliquam veri speciem illis addat, meo tamen scopo servire non possunt, neque aptæ sunt ad probandum seriò & solidè. Ad hoc enim opus erat integro sacrorum textuum armamentario, sed non nisi talium, qui essent sinceri, clari, proprióque in sensu & juxta litteræ significationem accepti, cui repugnare fas esse non posset; non quod intelligentia mystica, si solidô fundamento nitatur, non omni æstimatione sit digna, sed quia minùs est firma, minúsque robusta. In exemplum adduco Christum ipsum, qui perorans ad turbas, & Joannem Baptistam Magnum illum Eliam esse affirmans, à Prophetâ Malachiâ promissum, non dixit præcisis verbis: Ipse est; Malach. 4. v. 5.

Matth. 11. 14. Comment. in Evang. loc. cit.

sed admirandâ eautelâ adjunxit: & si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est. *Tanta debet esse moderatio, quâ ex mente & sensu doctissimi Cajetani modus iste explicandi scripturas geminus quidem, sed à litterali sensu alienus, usurpandus est, ne ab auditoribus violenter extorqueatur consensus, quem quidem verba allegata mereri congruè possunt, sed non ineluctabiliter evincunt.*

Et quis est, ut, quod capi prosequar, qui ignoret sensum litteralem minimi omnium fieri à rudi populo, qui minimè cogitat, nudam & strictam aciem ad feriendum aptiorem esse, præ pulchra & nitente? Quæ de ausa abstinendum pariter mihi erat, ab eo rationum genere, quod ingeniosum magis est, quàm solidum, & plus venustatis habet quàm roboris, & virtutis; tametsi enim inficias ire haud possim, gemmas adulterinas fulgore suo nonnunquam aptioris esse ad triumphum, de mente debili ducendum, hunc tamen non nisi per errorem extorquent. Nec objicias, etiam errorem talem laude suâ dignum esse, si in salutem potiùs, quàm damnum recipientis convertatur; nec id me latet, nihilominus tamen, ut proposito meo insistam, in id potiùs incumbendum mihi est, ut CHRISTUM imiter, qui nunquam assuevit alio tramite populos ad calum ducere, quàm viâ regiâ rationum solidarium: viam DEI in veritate doces. Luc. 20, 21.

Sed quis explicet, quantùm hoc ipsum difficultatem meam adduxerit? rationes enim veræ tristissimæ sunt, quia usu continuò currentis instar moneta atteruntur; quanti ergò laboris est, cùm tales sint, conciliare ipsis eum splendorem & gratiam, quâ pollent, còm recèns officinæ monetariæ prælum egrediuntur? Verùm ultra progrediamur: allegationes spissæ & densatæ Sanctorum Patrum, licèt capacitati populi parùm conformes, nihilominus admirationem excitent, Hypothyposes perpetuæ prolixi verborum Meandri, Periodi lacinioſæ, memoriæ tractus (ut appellantur) tam prolixi, ut & peroranti ob defatigationem, & audienti ob superem anhelitum fere intercludant: videntúrque vobis

bis adhiberi posse ab illo, cui seriò loqui statutum est? Ad loquendum enim seriò, si mea me non fallit opinio, parùm conveniens esse videtur, ut nunc Philosophus, nunc Physicus, nunc Legum peritus, nunc Chymicus, aut Astrologus, aut Sector Anatomicus compaream, aut simùl omnia repræsentem; certè, si eò collimâssem, specimen quidem mei, pro virium mearum tenuitate dedissem (tametsi etiam hoc extra ordinis, & officii mei metas) intrâssem simul semitam, nec iis usitatam oratoribus, qui suæ potiùs gloriæ sunt Idololatræ. quam veri Numinis Adoratores; nec si hoc fecissem, sideliter patrocinatus essem causæ tàm seriæ, & sacrosanctæ, quam tamen defendendam Joan. 7. 18.
suscepi, & verò, quam obsecro fidem in populis collegissent verba mea? Qui quærit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est, *non verò ille, qui propriam venatur.*

Verum concedamus tantisper, fuisse mihi animum ostentandi fundam Eloquentiæ, continuis eruditionis, & facundiæ tractibus gyratam, nunquam certè sperare potuissem, me primo ictu Gigantem Davidis instar prostraturum, qui de sola victoria obtinenda sollicitus eandem absque fastu tractavit; quin potiùs contra omne artis magisterium, imminentem ictum, ut declinari posset, è longinquo ostendissem, ut, qui feriendi erant, cum veritate possent objicere, versos esse ob moræ tarditatem silices ipsos in paleas: versi sunt lapides Job. 14. 19.
fundæ in stipulam, *ut ait Job.*

Omne quidem studium in Elocutionem contuli, sicut suo me exemplo docent Leones, Hieronymi, Chrysostomi, Cypriani, & Patrum plures, qui tersè & nitidè locuti sunt; experientiâ enim constat sermonis culturam nulli antiquorum Patrum obfuisse, cùm tamen imperitum, & incultum Eloquium, non nisi contemptum reportet. Verùm circa hoc ipsum sistendum mihi erat intra limites dictionis facilis, quæ non parùm difficilis est, & operosa, quæque dictionem similem reddat viæ, non quidem floridæ, sed planæ, & ad ambulandum accommodatæ. Et hic Eloquii nitor, si bene perpendimus, non ad demulcendas aures, sed in Reverentiam Auditorum dirigitur, unde

non videtur indecens, quamvis summo labore paretur. Linguam ipsam, quod attinet officii mei esse judicavi, rigidis etiam illis legibus me subjicere, quas omnes alii ut plurimùm reverentur, ne illas per contumaciam & contemptum negligere viderer; cum omni tamen hoc apparatu, quis non videt, si benè rem assequor, non potuisse me assumpto vocum Illustrium & selectarum splendore, servire luxui, qui panegyricos duntaxat, non item serium ac grave dicendi genus decet; sed debuisse solâm observare decorum, seligendo vocabula, quæ jus & approbationem illius urbis haberent, cui unicè cordi est, ad publicam utilitatem florem Eloquentiæ jactare, nec ab

Isai. 8.8. *aliis quibucunque animadversionis obelum formidare.* Sume tibi librum grandem, *dixit quondam Isaias Prophetes, ut intelligat Orator Evangelicus, summi, quæ in mundo est, momenti materiem se tractare; sed adjunxit illicò,* & scribe in eo stylo hominis, *ut una doceatur, hanc ipsam materiæ magnitudinem stylum planum, & proprium exposcere, tum ad confirmationem integritatis, tum ad feliciorem intelligentiam conciliandam.*

Tertium est, si benè meministi Lector, obstrmâsse me animum, hunc dicendi modum constanter *tenendi. Putásne verbum hoc improvisò aut præter mentem mihi excidisse? nequaquam: quin ego illud ex destinato inserui. Quid enim emolumenti in me redundaret, si acri dictionis impetu in scelus detonans, illud velut vibrato fulmine prosternerem, si mox in alia oratione ridiculus & jocosus compararem? O quàm modico opus est, ad perdendam omnem fidem in ministerio Apostolico, quale meum est: certè vel verbulo perditur, ne dicam oratione integrâ, aut scurrili, aut imprudente, aut vanâ, aut inutili: Tanta severitas est, quâ ut plurimum populi illum auscultant, qui in pulpito comparere statuit, non ut declamet ad pompam, sed ex legibus veritatis. Hac de causa studiosè in id incubui, ut in eadem oratione partes geminæ sibi mutuò responderent, & materia, & metho-*

methodi, & styli æqualitate, ne prima esset seria, altera jocosa, aut vicissim; nec enim me latebat, haud absque mysterio accidisse, dum DEUS in Levitici libro prohibuit, vestem assumi contextu duplici elaboratam; Veste, quæ ex duobus est texta, *id est, lanâ & lino, inquit,* non induaris! *quid aliud per hoc intendit DEUS? quàm quòd ad comparandam sibi famam Oratoris, justitiæ, & veritatis amantis, nil magìs conferat, quàm dictionis conformitas, ubi vel à primo Exordii verbulo, æquali contextu oratio labitur, eliminato, quidquid aliis arrideat, omni luxuriantis ingenii impetu, in proœmia disparatissima, in modos dicendi insuetos, & inutiles effuso.* Levit. 19. 16.

Dicamus etiam, in exordia adeo pomposa, ut dictionis Elegantiâ ipsis perorationibus antecellant. Id tamen non negaverim, promovendam subinde causam, quasi de manu in manum, argumentorum pondere fortiori, jam rationum momenta in favorem augendo, jam retundendo id, quòd opponi posset à parte contraria, ut tandem oratio, emolumento lucri continuo similis evadat torcular, quod quò diutiùs circumvolvitur, tantò fortiùs stringit.

Atque ego in primordio prolusionis hujus, Lector benevole, non ideò profusior fui, ut captem gloriam ex ipsa operis hujus in finem perducendi arduitate, quam ego vel hic elaboratam, in suo tamen genere debilissimam agnosco. In id unum ego mentem intendi, ut tibi fideliter, scopi à me primò propositi rationes exponerem, neque id ad vanam voluptatem in populis excitandam, sed potiùs ad conferendum ipsis salutis adjumentum; forsitan his insuper habitis, erunt nihilominùs plurimi, qui etiam hoc propositum meum spernant magìs, quàm approbent. Sed quid meâ interest? nec enim ego præsumo, ut in mei gratiam humanum genus mutetur, quod sibi nunquam concordat; satìs id mihi erit, si, quod alii vilipendunt, alii

saltem in suæ salutis emolumenta convertant. Quis enim tantæ temeritatis est, ut se Paulo Apostolo æquiparare audeat, Divinâ quondam facundiâ in Areopago peroranti? & vel hic tamen, in tanta Philosophorum turba, & varietate invenit quosdam, qui fidem dictis adstruerent, alios pariter, qui perorantem palàm irri-
Act. 18. *derent*, quidam irridebant, quidam crediderunt: *Id, quod ego in fronte præsentis operis spectandum proposui: ut intelligatur, hanc fuisse semper præcipuorum Oratorum sortem, ut geminum hominum genus sustinerent, unum nimirum, quos habent dictis suis faventes, alterum verò eorum, quos experiuntur adversos. Unde nullam dolendi causam habebo, si paria experiar, qui me inter sacros Oratores infimum agnosco & profiteor: Certè hac ipsa de causa incultos hosce meos labores omnium censuræ & Crisi benignæ pariter, & pungenti liberè exposui (qui actus Viro sapienti maximè arduus videri potest) nolebam enim, ut metus ludibrii à nonnullis sustinendi prævalleret desiderio, aliis opitu-*
Tract. contra Epicur. & Stoicos, *landi:* Si formidaret irridentes, non perveniret Apostolus ad credentes: *Scripsit olim Augustinus admonitione ab iis notandâ, qui se luci publicæ subducunt, non ex animi demissione, sed ex timore, ne præsentiam suam minùs reddant gloriosam. Illud scio, me totâ hac lucubratione illi DOMINO placere studuisse, cujus gratuitum donum est, quidquid hoc in opere Ejus oculis arridere potest. Hunc finem, si consequar, satis mihi & abundè est, tametsi reliqui omnes in mei contemptum conspirent.*

Id unum mihi restat admonendum, orationes hasce easdem ipsas esse, quæ à me ex pulpito fuerunt recitatæ, absque ulla notabili mutatione, quæ pro prælo & publicâ luce fieri assolet, sive ornatum earum, sive augmentum consideres; Tametsi enim probè mihi perspectum sit, aures, & oculos, esse diversissimos judices, spero tamen, oculum ingenitam severitatem depositurum, quàm primùm viderit, auribus potiùs totum

tum hoc operis fuisse destinatum, censori quidem minùs providendo, sed & minùs aspero. Non legit oculus tantâ voluptate, quod tot theatra, ac scenæ proponunt, sive scurriles sint & satyricæ, sive graves, & majestate vestitæ; & tamen hujus generis opera, si primarium finem intueamur, ad audiendum potiùs, quàm ad legendum parata sunt; nec penes me irrefragabilis regulæ locum obtinet, etsi forsan aliis ita videatur, id quod gratum auditu est, minùs esse gratum lectu: satis mihi est, si, qui hæc legit, cogitet, non ea se legere, sed audire.

PRIVI-

PRIVILEGIUM CÆSAREUM.

LEOPOLDUS Divinâ favente clementiâ electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, Comes Tyrolis. Augustalis est munificentiæ eorum, qui publicis insudant utilitatibus, curias, vigilias & labores benigniore Cæsarei favoris affectu suscipere adjuvandos tuendosque. Cùm itaque venerandæ Societatis JESU Pater Provincialis Superioris Germaniæ nobis humillimè exposuerit, quòd, licèt à sacratissimis Imperatoribus, Divis quondam Rudolpho Secundo, Matthiâ & Ferdinandis II. & III. Dominis, Magnis Propatruelibus respectivè, Avo ac Genitore prædecessoribns nostris glorioſissimæ memoriæ privilegio donata fuerit, ne libri à Patribus dictæ Societatis, unà cum imaginibus per Typos emissi, passim à quibuslibet Typographis & Sculptoribus imprimerentur, & pro libitu evulgarentur citra consensum ejusdem Societatis; nihilominus illa experiatur adhuc indies hac in re magno se affici incommodo, dum libri quidam à suis Patribus, elucubrati, improbantibus ac reluctantibus Auctoribus eorum in toto & in parte à lucripetis quibusdam Typographis subindè etiam corruptè recudantur, & quidem sub prætextu privilegii à Nobis desuper obtenti, & hujusmodi libris à Societate JESU scriptis, temerariè præfixi, in lucem prodeant cum magno Authorum incommodo, atque etiam, si res mala in exemplum abeat, non sine gravi Religionis Catholicæ præjudicio; adeoque Nos demissimè, paritet ac enixissimè rogârit, ut privilegium antehac gratioſissimè concessum nostrâ etiam auctoritate de novo confirmare, corroborare & contra recentem illam audaciam declarare clementissime dignaremur. Nos benignè considerantes, quàm graviter & strenuè dicti Patres in Vineâ Dominicâ excolendâ, Catholicæ Religionis pomeriis proferendis desudent;

ſudent, tum etiam quantum Chriſtianæ rei interſit, ut Catholicorum libri ac ſcripta & imagines hujuſmodi à Catholicis & probatis Typographis & Calcographis cum Theologorum cenſurâ edantur, humillimis ipſius Patris Provincialis precibus eò annuimus libentiùs, quo certiùs Nobis conſtat, quòd omnium ipſe ſcriptor optimè libros ſuos, ne Religioni, authoribusve injuria, aut fraus aliqua inferatur, cenſere, & recenſere noverit. Ideóque privilegium à præmemoratis, Auguſtiſſimis Cæſaribus Divis quondam Rudolpho Secundo, Matthiâ, Ferdinandis II. & III. Dominis noſtris Propatruelibus Magnis reſpectivè Avo ac Genitore ſacratiſſimæ recordationis, dictæ Societati conceſſum clementer confirmantes & corroborantes, nec non declarantes, noſtræ intentionis nunquam fuiſſe, nec eſſe, ut in privilegiis Impreſſoriis ad edendum quibuscunque aliis hactenus conceſſis vel in futurum concedendis includantur, aut incluſa comprehenſáque intelligantur, libri ab authoribus è ſæpè laudatâ Societate JESU ſcripti, niſi in Conceſſione aliquâ expreſſa & ſpecifica eorum mentio fuerit facta; ac proinde auctoritate noſtrâ Cæſareâ omnibus & ſingulis Typographis, Bibliopolis, Calcographis, Sculptoribus, atque aliis quamcunque librariam negociationem exercentibus ſeriò vetamus, atque inhibemus, ac jam ante vi ſæpe dicti privilegii vetitum & prohibitum fuiſſe declaramus, ne quis libros, vel æri inſculptas imagines, ac ſcripta ab ipſis Patribus hactenus edita, vel impoſterum edenda, ne quidem prætextu ullius privilegii niſi, ut præfertur, intra ſacri Romani Imperii, Regnorúmque ac Provinciarum noſtrarum hæreditariarum fines ſimili vel alio characteris genere aut formâ, ſive in toto, ſive in parte, recudere, ſculpere, vel aliò recudenda, ſculpendáve mittere, aut impreſſa vel ſculpta adducere, vendere aut diſtrahere, clàm ſeu palàm, citra præmemorati Patrum conſenſûs indicium, ac teſtimonium, quod nobis, cùm noſtrum impetrare privilegium volent, oſtendere teneantur, audeat vel præſumat. Si quis autem ſecus faciendo privilegium hoc noſtrum, & Divorum Anteceſſorum noſtrorum temerario quodam auſu negligere, transgredi aut violare non fuerit veritus, is non ſolùm prædictis libris & iconibus, perperam

)( )( )(

quippe

quippe recusis & adductis (quos prænominati Patres, eorúmve Mandatarii ubicunque locorum deprehensos, vel propriâ auctoritate, vel Magistratûs illius ope & auxilio sibi vendicare poterunt) de facto privandus, sed viginti insuper marcarum auri puri puti probi Ærario sive Fisco Imperiali, fraudis nimirum vindici ex uno, ex altero semisse sæpè dictis Patribus, eorúmve Mandatariis, omni spe veniæ ac remissionis præcisâ pendendarum mulctam dare damnatus esto. Hanc tamen legem ac conditionem expressè ac disertim adjicimus, ut omnium & singulorum Operum, seu librorum quaterna ut minùs exempla ad Cancellariam nostram Imperialem quamprimùm per eosdem Patres, vel Typographum privilegii hujus beneficio uti volentem, transmittantur. Mandamus ergò omnibus & singulis nostris ac sacri Romani Imperii, Regnorúmque ac Ditionum nostrarum hæreditariarum subditis, cujuscunque statûs, ordinis, dignitatis, conditionis ac fortunæ existant, tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus præsertim verò iis, qui in Magistratu constituti, vel proprio vel Superiorum nomine, & loco jus dicunt, ac justitiæ administrationem exercent, ne quenquam hoc privilegium nostrum Cæsareum temerè & impunè transgredi aut violare patiantur, quin potiùs contumaces, si quos fortè competerint, præscriptâ pœnâ puniri, aliísque modis idoneis coërceri curent, quatenus & ipsi eandem mulctam evitare voluerint. Harum testimonio literatarum, manûs nostræ subscriptione, & Sigilli nostri Cæsarei impressione munitarum, quas dedimus in Civitate nostrâ Viennâ die sextâ Maji, Anno millesimo, sexcentesimo septuagesimo septimo, Regnorum nostrorum Romani decimo nono, Hungarici vigesimo secundo, Bohemici verò vigesimo primo,

LEOPOLDUS.

V. Leopoldus Guilielmus
Comes in Kinigsegg. (L.S.)

Ad Mandatum Sacræ Cæsareæ Majestatis proprium.

Christoph Beüer.

PRI-

PRIVILEGIUM ET FACULTAS.

Adm. R. P. Præpoſiti Provincialis Soc. JESU per Provinciam ſuperioris Germaniæ.

CUm Sacræ Cæſareæ Majeſtatis reſcripto, omnibus & ſingulis Typographis, Bibliopolis, ac aliis, quamcunque librariam negotiationem exercentibus ſeriò, firmitérque inhibeatur, ne quisquam libros à Societatis JESU Patribus editos, vel impoſterum edendos, intra S. R. Imperii, Regnorum & Dominiorum ſuæ Cæſareæ Majeſtatis hæreditariorum fines, ſimili vel alio characteris genere, aut formâ ſive in toto, ſive in parte recudere, vel aliò recudendos mittere, aut alibi jam impreſſos adducere, vendere, & diſtrahere, clàm ſeu palàm, citra conſenſum ac teſtimonium ſupra dictorum Patrum audeat vel præſumat; Ideo Ego Benedictus Painter Societatis JESU per ſuperiorem Germaniam Præpoſitus Provincialis, juxta poteſtatem mihi ab Adm. Reverendo Patre noſtro Joanne Paulo Oliva, ejusdem Societatis JESU Præpoſito Generali factam, Domino Joanni Caſparo Bencard, Typographiæ Dilinganæ Poſſeſſori, & Bibliopolæ Academico, ejuſque Hæredibus ſeu Succeſſoribus, omnes prædictæ Typographiæ hactenus conceſſas, & uſurpatas facultates concedo, libros à Patribus noſtræ Societatis conſcriptos, ſingulariter

R. P. Ernici Pirhing S. J. Commentarium in quinque Libros Decretalium. &c. &c. &c.

Cæterósque omnes tam Scholaſticos, quàm non Scholaſticos antehac Dilingæ, cum ſimili Cæſareo Privilegio editos, & in futurum ſcribendos, cum Conſenſu Societatis JESU recudendi, vel de novo edendi, liberam poteſtatem facio. Eidemque & ipſius hæredibus Privilegium Cæſareum Societati noſtræ conceſſum, eatenus indulgeo, ut Societate, & ipſo invitis, nemo ſupradictos libros recudere, nemo intra Sacri Romani Imperii fines; & hæredi-

rarias Sacræ Cæsareæ Majestatis Provincias importare, aut venum exponere audeat.

Et quia ex prædictis libris jam antea editis, aliquos sine licentia Societatis JESU, in grave nominatæ Typographiæ, & prædicti D. Joannis Caspari Bencard præjudicium, & detrimentum, nonnulli recudere præsumpserunt; Eidem D. Joanni Casparo Bencard de damnis illatis quærenti omnia hujus Generis Privilegiis hactenus illi Typographiæ competentia, & à prædecessore meo in ipsum collata, tribuo & confirmo: Ut iisdem omni meliore modo, contra ante dictos, & quoscunque alios illius Cæsarei Privilegii Violatores utatur, & indemnitati suæ consulat, in librorum ante memoratorum, aliorúmque cum supra posito Societatis JESU consensu Dilingæ impressorum, ac imprimendorum distractione. In quorum omnium fidem, ac testimonium, has meâ manu subscripsi, ac Sigillo mei officii communivi. Dilingæ 22. Junii, Anno 1676.

BENEDICTVS PAINTER, S. J.

THEMA-

THEMATA.

SEU

ARGUMENTA SERMONUM.

SERMO I.

In die Cinerum.

DEmonstratur summa illorum temeritas, qui cùm sciant, se esse mortales omni temporis momento, nihilominns tamen peccati mortalis conscii vivunt, & eidem inhærent vel ad momentum.

SERMO II.

Die Jovis post Cineres.

Ostenditur, quàm Deus longè fidelior Amicus sit, quàm homines.

SERMO III.

Die Veneris post Cineres.

Quisquis offensus veniam negat, rationum momentis convincitur & divinis & humanis, illam dandam esse, nisi stultus malit sibi ipsi nocere ampliùs, quàm inimico suo.

SERMO IV.

Primâ Dominicâ Quadragesimæ.

Ostenditur etiam inter Christianos Catholicos paucos esse, qui famem habeant Verbi DEI, unde non ampliùs mirum videri debeat, etiam inter ipsos Christianos, paucos salvari.

SERMO V.

Die Lunæ post primam Dominicam.

Distinctè explicatur horrenda confusio, quàm in extremo die Judicii experietur peccator, in ruborem datus, toto mundo præsente.

SERMO VI.

Die Martis post primam Dominicam.

Quanta sit peccatoris, quamque summa stultitia, sese contra DEUM opponere.

SERMO VII.

Die Mercurii post primam Dominicam.

Deploratur luctuosa plurium socordia, in negotio salutis æternæ.

SERMO VIII.

Die Jovis post primam Dominicam.

Animantur pii, ut animosè vincant respectus humanos sanctâ quadam impudentiâ.

SERMO IX.

Die Veneris post primam Dominicam.

Orator partes legati ex altero mundo assumit, & perorat in favorem animarum in flammis purgantibus.

SERMO X.

Dominicâ secundâ Quadragesimæ.

Ad Paradisi amorem excitandum inter fideles, non aliud ipsis pro debili nostra capacitate repræsentatur, quàm primus animæ beatæ ingressus in gloriam.

SERMO XI.

Die Lunæ post secundam Dominicam.

Error eximitur temerariis illis, qui pœnitentiam usque in mortis articulum differunt, ne ullus illorum tandem numerari debeat inter peccatores delusos.

SERMO XII.

Die Martis post secundam Dominicam,

Ostenditur, quanti momenti sit, ut ille, qui peccator esse perseverat, saltem modestus peccator sit.

SERMO XIII.

Die Mercurii post secundam Dominicam.

Detestabilis esse ostenditur ille amor, quo quidam Domum & familiam suam complectuntur, quam volunt potentem & divitem facere, mediis iniquis, cùm amor iste, si tamen amor est, crudelis vocandus sit.

SERMO XIV.

Die Jovis post secundam Dominicam.

Visitato Inferni carcere, non invenitur tantas inter pœnas, ullum solatium, unde concluditur, merito fugiendum esse locum illum, in quo nil est, nisi purum malum.

SERMO XV.

Die Veneris post secundam Dominicam.

Ex calamitatibus nostri temporis & ætatis, quibus à DEO asperrimè flagellati sumus, omnis incredulus confunditur, doceturque, si minis Divinis fidem porrò negare pergat, etiam ipsi fulmen expectandum.

SERMO XVI.

Dominicâ tertiâ Quadragesimæ.

Deridetur illius conversio, qui peccatum vult relinquere, nec tamen fugere occasiones. Hæc enim est conversio mendax.

SERMO XVII.

Die Lunæ post tertiam Dominicam.

Monstrosa illorum & exotica ingratitudo admirationem meretur, qui non horrent Divina beneficia, malefactis rependere.

SERMO XVIII.

Die Martis post tertiam Dominicam.

Eliditur prætextus ille inanis eorum, qui dicunt, correctionem proximi sibi non incumbere, cùm non sint ad id obligati, atque unà scribuntur milites generosi, qui Christum adjuvent in sua expeditione.

SERMO XIX.

Die Mercurii post tertiam Dominicam.

Explicantur Detractori & maledico, tria grandia damna, quæ eodem tempore infert illis, quibus detrahit, illis, cum quibus detrahit, & sibi ipsi detractori unáque exhibetur, melius ipsi esse, non obloqui, sed tacere.

SERMO XX.

Die Jovis post tertiam Dominicam.

Ad reportandam victoriam compendiosam simul ab omnibus fidei & Religionis nostræ inimicis, omnes ad id solùm concedendum adiguntur, virtute solius luminis naturalis, hanc pro-

propositionem credere: *Christus est DEUS.*

SERMO XXI.

Die Veneris post tertiam Dominicam.

Unicuique salutis suæ verè studioso ostenditur, opportunitatem salutis debere in tempore suo, capillis arripi, hoc est, res modicas non esse negligendas.

SERMO XXII.

Dominicâ quartâ Quadragesimæ.

Causa pauperum penes divites agitur, qui nec superflua quidem bonorum suorum ipsis elargiri volunt.

SERMO XXIII.

Die Lunæ post quartam Dominicam.

Ad pravam illam consuetudinem extirpandam, eorum, qui in Templis absque religione & respectu versantur, ostenditur, quàm grave delictum sit, quod à Christo Principe propriâ manu punitum est.

SERMO XXIV.

Die Martis post quartam Dominicam.

Docetur peccatorem non debere judicari secundùm formam externam, cùm nunquam in illo vultus cordi respondere possit.

SERMO XXV.

Die Mercurii post quartam Dominicam.

Infelix eorum fæcunditas ostenditur, qui non agnoscunt, quantæ obligationis sit filium habere, aut si agnoscunt, debito suo non satisfaciunt.

SERMO XXVI.

Die Jovis post quartam Dominicam.

Animantur Justi, ut mortem, quacunque horâ adventantem læti excipiant, illiusque memoriâ, & monitis fructum faciant, illam in actionibus omnibus in Consiliariam adlegendo.

SERMO XXVII.

Die Veneris post quartam Dominicam.

Manifestatur tribulatis ad eorum solatium, adversa à DEO immissa nil aliud esse, quàm purum amorem sub odii schemate personatum.

SERMO XXVIII.

Dominicâ Passionis.

Illachrimatur Orator immensæ illorum stupiditati, qui, cùm peccati mortalis se reos sciant, adhuc rident.

SERMO XXIX.

Die Lunæ post Dominicam Passionis.

Ad liberandos bonos ab inquietudine, quam identidem ab impiis patiuntur, ostenditur istis, quàm inexcusabiles sint, & juxta insani, dum, cùm ipsi mali sint, pati non possunt, alios esse bonos.

SERMO XXX.

Die Martis post Dominicam Passionis.

Manifestatur mundi amatoribus, mundum Traditorem esse, & omnium pessimum.

SERMO XXXI.

Die Mercurii post Dominicam Passionis.

Inter tempestates, quas in cordibus excitat mysterium tremendum humanæ

æ Prædestinationis invitantur Auditores, ut anchoram suam in hoc solo portu figant. *Neminem damnari, nisi qui sponte velit.*

SERMO XXXII.

Die Jovis post Dominicam Passionis.

Qui cum sancta Maria Magdalena à peccato vult resurgere, animatur hac maximi momenti veritate, nullum, quantumvis gravissimum peccatorem esse, qui, si modò velit, non possit ad magnam sanctitatem pertingere.

SERMO XXXIII.

Die Veneris post Dominicam Passionis.

Ad confusionem eorum Pseudopoliticorum, qui ætate nostra tot animas pervertunt, ostenditur, nihil utile esse, quod honestum non est, atque ideo graviter decipi illum, qui sibi persuadet, ad hoc, ut felix sit, multùm juvare, esse impium.

SERMO XXXIV.

Dominica Palmarum.

Posteaquam plenè probatum est, meritissimo Chtistum in triumpho suo titulum mansueti assumpsisse, tandem illatione minimè expectatâ infertur: quàm grande malum peccatum sit.

SERMO XXXV.

Die Veneris sanctâ.

Ut condigna æstimatio fiat eorum, quæ Christus nostri amore pati dignatus est, ostenditur, in toto terrarum orbe nunquam, fuisse dolorem, qui cum Christi dolore comparari possit.

SERMO XXXVI.

Die solenni Paschatis.

Ut omnes in spem beatæ Resurrectionis animentur, ostenditur, quàm conveniens sit in paradiso & animam, & corpus unà præmiari & gaudere.

SERMO XXXVII.

Die Lunæ post Pascha.

Timet Orator, ne Auditores jam è peccato resuscitati, iterum in illud relabantur, atque hunc relapsum impedire conatur.

SERMO XXXVIII.

Die Martis post Pascha.

Ad animandos Christianos ad vitam spiritualem, eisdem persuadetur, non esse asperam & ingratam, qualis apparet, sed volupem & jucundam.

SERMO XXXIX.

In Festo S. Josephi.

Ex eo, quod inter omnes homines Divus Josephus Virgini in Sponsum assignatus sit, colligitur, quantum gradum & gratiæ, & gloriæ verissimiliter in Cælis obtineat.

SERMO XL.

In Festo Beatissimæ Virginis ab Angelo salutatæ.

Indagatur, quousque Christus sibi in Virgine ejusque anima complacuerit, & ex hoc deducitur, unumquemque ad illam, non quidem principale, primum tamen debere refugium habere.

SERMO PRIMUS.

DIE MERCURII CINERUM.

Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.

I. FUNESTISSIMUM vobis nuntium fero, Auditores, & ingenuè fateor, me non absque summa animi repugnantia hoc in loco dicendi munus admisisse: grave enim mihi videbatur, in ipso statim Sermonum meorum limine, & cùm primùm vestram mihi præsentiam indulgetis, ingrato Vos tristíque nuntio terrere. Si enim vel solâ mente concipiam, quod vobis nuntiandum est, sentio mihi capillos horrere, clausúmque in venis sanguinem veluti glacie constringi. Verùm enim verò, tacere quid prodest? dissimulare quid juvat? dicam quod res est: Omnibus & singulis, quotquot hìc sumus, Juvenes, Senes, Domini, Servi, Nobiles, Plebeii, omnibus tandem moriendũ est. *Statutum est omnibus, semel mori.* Sed quid video? nemo vestrûm est, qui ad sententiam tam formidandam moveatur; nemo colorem, nemo vultum immutat: quin adverto potiùs, si non labra, saltem corda vobis in risũ solvi, quòd næniam, usque adeo decantatam, pro novitate vænum exponam: quis enim est, dicetis, qui ignoret, omnibus esse moriendũ? *quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem?* Hoc omnia pulpita in nos detonant, hoc tumbæ & sepulchreta loquuntur, hoc muta nobis cadavera inclamant, hoc scimus omnes; scimus enim verò. Itane? morituros vos esse nôstis? adduci certè vix possum, ut hoc credam. Edicite enim, nunquid vos estis, qui hesternâ primùm die per civitatis compita festivi cursitâstis? hic Amantis personam indutus, ille phrenetici, hic Parasiti schemate larvatus? nonne vos estis, qui inter sympositia in ludicros saltus & choreas pedes agitâstis? nonne vos estis, qui, laxatis ingenuorum morum repagulis, stultæ gentilitatis licentiam imitati, Baccho & crapulæ litâstis? nonne vos estis, qui theatrales inter ludos læti plausistis, & è Scenarum suggestu tantâ verborum & actionis licentiâ perorâstis? respondete, nonne vos estis, qui hanc ipsam, quæ diem

Hebr. 9. 27.

Ps. 8. 19.

Cinerum præceſſit, noctem, fregiſtis in ludicris, choreis, tripudiis, clamoribus & ſtultiloquiis? diſſipâſtis in cantibus, in ſonitu fidium & citharæ? in profanis amoribus (&, faxint Superi, ne etiam in deliciis, quæ honeſtatem jugulant) conſumpſiſtis? Et vobis, inquam perſpectum eſſe credam, aliquando vobis eſſe moriendum? O cæcitatem! O amentiam! O delirium! O morum perverſitatem! videbar equidem vobis admoturus ſtimulum efficaciſſimum, ad excitandum in vobis pœnitentis animi ſenſum ac planctum, ſi triſtem ſimul ac certam moriendi neceſſitatem vobis annuntiarem, & ideo huc me contuli, quaſi à DEO miſſus Orator, per nebulas & pluvias, per ventos & paludes, per nives & glaciem eluctatus, hácque ſpe ſolâ inter devia & invia me ſolatus ſum: *fieri nequit, quin unam ſaltem animam lucrer Deo, ſi mortis memoriam ingeſſero.* Sed heu me miſerum, & eluſas nimiùm ſpes meas! dum video, vos, ſpreto tam potenti ſtimulo, obfirmâſſe animum in malo, nec ullâ ampliùs verecundiâ tangi, ſed brutarum inſtar pecudum vivere, quæ ventri mancipatæ, omniſque diſciplinæ impatientes, tunc maximè induſgent genio, pérque rura ac prata luxuriantur, cùm ſævior tempeſtas imminet, aut Cælum procellam minatur. Quid ergo mihi in hoc rerum articulo faciendum eſt? cedámne re infectâ, & aliò migrem, vóſque velut conclamatos in profundo peccati deſeram? Sed avertat hanc à me ignaviam propitium Numen! tantum enim abeſt, ut animo concidam, quin ex hoc ipſo ſpem veluti certam concipiam, vos Deo lucrandi. Dicite ergo, nunquid conceditis, è fragili luto vos formatos? nonne id agnoſcitis, intelligitis, & ſponte veſtrâ confitemini? nec ad id opus eſt, ad tœdium uſque ad laſſitudinem ingeminare vobis: *memento homo, memento, quia pulvis es.* Hoc autem ipſum eſt, quod evincere ſtatuebam: mearum nunc partium erit, oſtendere, quàm temerarii ſint & præſumptuoſi, qui veritatem iſtam firmiter credunt, & tamen vel ad momentum, aut ictum oculi, vitam lethalis noxæ conſciam, vivere audent. Sed quid dixi temeritatem, aut præſumptionem? præfractam debebam dicere audaciam, aut potiùs cæcitatem, omni rationis ſenſu deſtitutam; id quod in præſentiarum promitto demonſtrandum.

Vos mentes Angelicæ, Cuſtodes eorum, qui me auſcultant; Vos Sancti Dei, ſub hujus undequaque regiæ Baſilicæ Aris conditi, Vos ego non hac duntaxat horâ, ſed quoties ſuggeſtum conſcendero, ſupplex invoco, ut, quod de lingua mea promittere mihi non poſſum', pondus, momentum, & efficaciam verbis meis concilietis. Tu verò cum primis Magna Virgo, Verbi Divini vera Genitrix, quod ardentiſſimo deſiderio conceptum, fecundo è ſinu in totius mundi ſalutem peperiſti, Verbúmque abſconditum, noſtríſq; antea ſenſibus inacceſſum, tractandum manibus, & oculis uſurpandum ſubjeciſti,

cisti, Tu mihi Virgo illabere, ut Verbum illud Divinum omni cum reverentia tractem, nec profanis verborum formulis contaminem, nec jocosâ faceti sermonis ignominiâ adulteratum corrumpam, nec exoticarum interpretationum fuco & falsitate pervertam, aut intorqueam, sed tam purum ac limpidum in Auditorum corda transfundam, quale ex Virgineis viscerum Tuorum adytis primò egressum est. Nulla certè spe aliâ suffultus compareo, quàm vivacissimâ favoris Tui fiduciâ: Tu mentem illustra, Tu linguam dirige, Tu membrorum & gestuum compositionem rege, Tu pondus eloquentiæ adde, ut in DEI laudem & gloriam, & populorum salutem cedat, mihi verò in meritorum potiùs incrementum, quàm in perditionis æternæ materiam convertatur.

II. Humanus animus, Naturæ magisterio ita solet esse comparatus, ut, cùm se in gravi aliquo discrimine constitutum videt, trepidè de remedio circumspiciat, non verò velut suî securus acquiescat: videre id est in navigio Jonæ, qui licèt inter tonitruorum fremitus, & furorem turbinum, velut suî ac præsentis periculi oblitus, profundo sopori indulgeret, reliqui tamen omnes, aut clamabant, aut gemebant, aut consultabant, aut laborabant, ut imminenti naufragio se subducerent: *Homo enim*, ut ait D. Thomas, *magis inclinatus est ad timorem, quo mala fugit, quàm ad audaciam, quâ mala invadit.* Doctrinam hanc verissimam esse experimur, cùm de periculis temporalibus agitur, quæ minùs terribilia, minùsque atrocia sunt; fallit tamen, cùm agitur de periculo æterno, quod, cùm irreparabile damnum inferat, est omni alio terribilius: in hoc, inquam, solo discrimine (quis crederet?) mortales in plurimùm sibi magis fidunt, nec illud magnopere timent, sed spernunt; non fugiunt, sed sponte se ingerunt. Et quid tandem, O peccatores amatissimi! quid vobis de statu vestro videtur? perspectum vobis est, quod eodem temporis puncto, quo vel mente, vel linguâ, vel opere consummâstis scelus, jam intortum sit contra vos fulmen horribile damnationis æternæ, neq; opus sit magno molimine, vel laborioso processu, ut executioni ocyùs mandetur; ardent enim jam flammæ illę inextinguibiles, in quibus æternitate totâ jacebitis: *ignis succensus est in furore meo*, vox Dei est, *super vos ardebit*: parata jam sunt tormenta; prompti adstant tortores; quid ergo executionem moratur? nil aliud sanè, quàm ut rumpatur filum illud, quod vos supra apertũ inferni hiatum suspensos tenet, *super puteum abyssi.* Et vos in hoc rerum articulo timoris omnis expertes, cænam cum gustu sumere, amicè colloqui, festivis salibus ac jocis indulgere, & ad profundum vos somnum componere potestis? an non hæc est temeritas intoleranda? respondete, obsecro! filum vitæ vos etiamnum sustinet, non diffiteor, idque forsitan robustum adhuc & ætatem ferens; sed quid si caducum, detritum & consumptum sit? cur ergo, amabo, in æquali utrinque in certitudine, illam potiùs partem

Abulens. in Matth. c. 18. q. 27.

Jerem. 15. 14.

Apocal. 9.

Ex 2. 2. q. 171. a. 29. ad 3.

eligitis, quæ vos in ſpem animat, tanto conjunctam periculo? cur non alteram, quæ timorem vobis injicit tam ſalutarem?

III. Sed quid ego æqualem dixi incertitudinem? erravi. Quid enim, obſecro, eſt, quod vel momentum vitæ adpromittere poſſit? an lapis Bezoar, à ſolis ortu petitus? an liquati uniones? an aurum potabile? an ſucci & Julepia gemmata? remedia ſanè, quæ ſola invenit ambitio, ut nec mori quidem absque luxu liceat: quàm innumera econtrario, quàm varia & quàm efficacia ſunt inſtrumenta, quibus mors veſtra accelerari, & vita omni momento abrumpi poſſit? blandiebantur ſibi veteres, & credebant intra Ternarii numerum Parcas conſtringi, ſed fabulæ hujus falſitatem detexit Seneca, qui illas innumerabiles eſſe docebat: *Eripere vitam nemo non homini poteſt.* Aſpicite, quotquot terrarum nobis continet creaturas, omnes Parcæ ſunt, ſtricto ferro armatæ, omnes aptæ & habiles ad occidendũ: quanquam nec opus eſt, Libitinam peregrè adventantem præſtolari, in nobis ipſis ſicarios & homicidas nutrimus; uti ferrum rubiginem ſibi ſuam, lignum erucam, & pannus tineam generat, quâ conſumantur, ſic homo ſenſim ſine ſenſu ſuam ibi mortem accelerat, nec id animadvertit miſer: ut accidiſſe legimus famoſo illi prioris ſeculi Belli Duci, Caldoro nomine, qui cùm rara felicitate ex mille mortis periculis ad ſeptuageſimum quintum ætatis annum evaſiſſet, campo lætus ſuique ſecurus inambulans gloriabatur, pari ſe etiamnum corporis robore valere, paréſque animi vires experiri, qualem ſe viginti quinque annorum juvenem meminiſſet: ſubitâ autem apoplexiâ tactus, gloriari ſimul & vivere deſiit, relicto poſteris ſalubri documento, quàm cæcus ſit homo & ignarus eorum, quæ intus & in ſeipſo geruntur. Si hæc ita ſunt, quâ tandem ratione, Auditores, in tanta támque formidanda vitæ incertitudine, vel ad ictum oculi vitam cum læthalis noxæ conſcientiâ vivere audetis? hæccine cura animæ veſtræ? hoc pretium, & æſtimatio ultimi finis veſtri? hæccine ſollicitudo felicitatis veſtræ? ſcire ac nôſſe, vos ſtare in margine præcipitii, & in mediis periculis verſari, nec tamen moveri, aut expergiſci? Mirantur meritò plurimi, quomodo Elias Propheta, furentis ac potentiſſimæ Reginæ perſecutione jactatus, in aperta campi planitie ſomno indulgere potuerit: *Projecit ſe, & obdormivit.* Hoc ego minimè admiror: nunquid enim palàm erat, fuiſſe ſanctum? poterat ergo tutò dormire, Obſtupeſco potiùs, dormire potuiſſe Saulem, dormire Holofernum, dormire Siſaram, quantumvis tentorii umbrâ contectos; quid enim his ſpei ſupereſſe poteſt, ſi per inſidias incauti obruantur & pereant? & tamen, faxint ſuperi! ut ne eorum caſus diebus ſingulis inter Chriſti aſſeclas renoventur: Infinitus eſt eorum numerus, qui noxâ læthali polluti ſomno ſe credunt, nec attendunt ad graviſſima vitæ pericula, quæ occupare illos ſubitò poſſunt, ne ſcilicet aut ſanguinis exæſtuantis

In Theb. Act. 1.

3. Reg. 19. 5.

antis profluvio, aut cordis deliquio, aut catarrho suffocati, aut venenati animalculi morsu exhalent animas, & moriantur; & isti dormire, ac clausâ nictare palpebrâ securè possint vel ad momentum? O stoliditas infinita, O stultitia immensa!

Memoriæ proditum est, certas inveniri belluas in regione Africæ, Oryges dictas, tauris silvestribus haud multùm absimiles, tam stolidæ suî suarúmque virium fiduciæ, ut, cùm in venatorum retia & plagas incidisse se vident, dormire præsumant, neque vel equorum hinnitu, vel infesto canum latratu turbari, aut excitari se sinant, ut maturè se laqueis expediant, & fugâ sibi consulant. An non hæc est stulta ac bruta temeritas? sed tanta omnino, imò major videtur mihi esse audacia peccatorum: & quid dico, *videtur?* certum id omnino est atque indubitatum: audite, quæso, Isaiæ oraculum: *Dormierunt in capite omnium viarum, sicut Oryx illaqueatus, pleni indignatione Domini.* Poterátne Propheta meliùs & efficaciùs id exprimere? Illi, illi, qui pleni sunt indignatione Domini, illi scelerum consuetudine inveterati, illi, qui injustè ablata, seu fortunæ, seu famæ & honoris bona non restituunt; illi, qui clandestina in sinu fovent odia, quique vel ex hoc ipso probè nôrũt, se laqueis inferni constrictos, illi, illi quid agunt? quid moliuntur? an experrecti surgunt? an circumspiciunt sollicitè? an laborant? an fugam mediantur? Illi, inquam, quis credat? dormiunt Orygam instar; *Dormierunt, sicut Oryx illaqueatus.* O rem horrendam! *dormierunt sicut Oryx illaqueatus.* Fieríne potest, eò temeritatis sanæ mentis hominem prolabi? Et quo sponsore scitis, ô miseri! an non forsan in vestram pernitiem in dicta jam sit venatio; an non omnes jam creaturæ in vestrum interitum conjurent; an non solutis jam repagulis, ac capistris insiliant in vos equi infernales; an non jam ruptis loris Tartarei molossi, & vertagi in vos incurrant; & vos interea dormitis? dormitis, inquam, timoris & suspicionis expertes, *in capite omnium viarum*; dormitis non raro, Samsonis instar, in sinu scortorum, & meretricum gremio consopiti: *dormitis in lectis eburneis & lascivitis.* Amos 6. 4.

Isaiæ 21. 20.

IV. Hîc autem perpendendum insuper est, Auditores, quòd, si nemo hominum vel unum vitæ momentum sibi possit promittere, (tantus est DEI zelus & rigor, quo plenum sibi & absolutum jus temporis, præ omni in ceteras creaturas dominio vendicat) multò minùs promittere & sibi possit, qui peccata obnoxius vivit. Quis enim ignorat, mortem à peccato in mundum introductam? *per peccatum mors*: & hinc peccatum eam sibi potestatem etiamnum constanter retinet, ut mortem acceleret, maturet, & imaturum homini fatum consciscat. Textus sunt sacræ paginæ innumeri, qui hanc veritatem confirmant: *Ne impiè agas multùm*, intonat Ecclesiastes, *ne moriaris in tempore non tuo.* Noli te in prædam dare vitiis, noli vivere tantâ morum libertate, vitæque licentiâ, nec juxta communem præ-

miam, de omni herba fasciculum colligi, *ne moriaris in tempore non tuo.*
Job. 15. 32. Job. 22. 16. *Impius, antequam dies ejus impleantur, peribit. Iniqui sublati sunt ante tempus suum*, verba sunt Jobi. *Qui odit correptionem, minuetur vitâ*, affirmat Ecclesiasticus. Idem Salomon in Proverbiis ingeminat, &
Eccles. 16. 5. Prov. 10. protestatur: *Anni impiorum breviabuntur*, cadéntque instar labruscæ, citiùs putridæ quàm maturæ; instar lolii, celeriùs arefacti quàm adulti. Mentem advertite ad id, quod scelesto Imperatori Anastasio accidit: Indulgebat ille somno, solitis furiarum suarum facibus agitatus, quæ in quiete magis importunæ miserum torquebant, nunc umbrâ horridâ, nunc ferali larvâ & phantasmate objecto; nunc ecce comparet Persona aspectu terribili, calamum dextrâ, librum lævâ præferens:
Baron. in annal. Tom. 6. anni 518. *En*, inquit, *ob perversitatem fidei tuæ quatuordecim tibi vitæ annos deleo!* Expergefactus ad hanc vocem Princeps attonitus tremebundus, dubitabat primùm, timere debeat hanc visionem ut oraculum, an risu prosequi, ut somnium: cùm paucis inde diebus cælum sudum & serenum in nubes cogi, fulgurare, fremere, fulminare; adstabat Anastasius fatali horrore percitus, nec abs re misero præsagiebat animus, in se hæc fulmina cudi: igitur, malè sibi conscii Caini instar, cursu prępete per palatium vagari, fugámq; ex uno in aliud conclave capessere; sed necquicquam: excussum enim subitò fulmen rectà Anastasium feriit, qui in secreto quodam cubili, velut cuniculus in sua scrobe latitabat, & exanimatũ prostravit, illustri mortalib⁹ documento, nullam esse laurum, nec regiam, nec Imperialem, quæ caput impium à vibrati fulminis ictu defendere possit, aut liberare. Ecce! *anni impiorum breviabuntur.* Nolite fidere, Auditores, nolite fidere; quantumvis enim mortem videatis insidentem equo strigoso, pallido & macilento, uti quondam Joanni in deserto Patmos comparuit, armata tamen ingreditur calcaribus, quæ si sonipedi imprimet, ad velocissimum cursum concitabitur. Quę hæc sint calcaria, nôstis, ut opinor, *Stimulus autem mortis peccatum* 1. Cor. 5. 19. *est*, inclamat Paulus, *stimulus autem mortis peccatum est.* Scio, esse non paucos, qui credant, accelerandæ mortis calcar esse vitæ rigorem, & exercitium pœnitentiæ, atque ideo si quem contubernalium, aut amicorum suorum vident, iniquitatis pabula sibi subtrahere, fugere delicias, & in curam animi studiosiùs incumbere, illico commiseratione tacti, exclamant: O te albæ mentis hominem! ut quid hac inconsultâ vivendi ratione vires atteris, sanitati noces, & mortem acceleras? sed veniam mihi date, Auditores, si acerbiùs vos increpem, dicámque meliori jure: O vos longè omnium simplicissimos! quibus stimulus mortis tam parum perspectus est! non sunt jejunia, quæ mortem accelerant, quin potiùs oppositum promittit Ecclesiasticus, *Qui abstinens est adjiciet vi-* Eccles. 37. *tã*: non sunt corporis castigationes, nõ 34. silentii rigor, non psalmorum cantus, non lectuli duritiei; si enim hoc dicamus, surget è tumba redivivus Romul-

mualdus, qui auſteris pœnitentiæ operibus in centum annorum ſpatia vitam extendit, & mendacii vos arguet: idem facerent Hieronymi, Antonii, Arſenii; idem innumeri, & in carnem ſuam ſeveriſſimi animadverſores Anachoretæ, qui tamen vitam in longiorem protraxerunt ætatem, quàm quivis Lucullorum effeminatiſſimus. Ah! advertite animos! *ſtimulus autem mortis peccatum eſt;* ſunt blaſphemiæ, quas plurimi effræni linguæ audaciâ continuò evomunt; ſunt furta, ſunt doli & fraudes, ſunt oppreſſiones pauperum, ſunt Exomologeſeos, & ſacræ Synaxis ſacrilegi abuſus: pungentiſſimus denique mortis accelerandæ ſtimulus eſt ſumma noſtra erga DEUM ingratitudo, qui nobis vitæ uſum precariò conceſſit; eſt autem omnium gentium moribus ac legibus conſentaneum, ut vaſallus, qui debitum Directo Domino obſequium negat, de poſſeſſione Feudi dejiciatur, & locationis utilitate privetur.

De feud. l. 3. t. 1.

V. Et ô utinam mihi per temporis anguſtias liceret! quàm libenter omnium ætatum inductione monſtrarem vobis, impios ut plurimùm de vitæ ſtatione deturbari, morte non ſolùm acceleratâ, ut audiviſtis, ſed etiam penitus improviſâ. Verùm ut intra ſepta Divinarum Scripturarum ſi ſtamus, evolvite, ſi lubet, totam earum hiſtoriam, & videbitis, neminem eorum, qui virtutis ac probitatis famâ celebres ſunt, neminem, inquam, fato fortuito periiſſe, exceptis forſan patientiſſimi Jobi filiis, quos collapſæ domûs rudera ſubitò oppreſſerunt, cytharâ in luctum, & palatio in tumbam repentè commutatis; hoc ipſum tamen infortunium tunc eos oppreſſiſſe adverto, dum opiparo convivio læti aſſidebant, ac providus pater non vanè timebat, ne fortè offenſum ſcelere aliquo Numen irritarent, probè gnatus, nunquam juventutem magis, quàm inter ſympoſia commaculari. Quodſi verò in illos mentem reflectitis, quos conſummata juſtitia conſpicuos fecit, ſi Abrahamum, ſi Aaronem, ſi Iſaacum, Jacobum, Joſephum, Joſuam, Samuelem, Moyſen, Mathathiam, Tobiam, vel iis ſimiles producimus, patebit perſpicuè, omnes & ſingulos intra lectuli ſui cortinas, quietâ morte perfunctos. E contrario, ſi uno ſaltem oculi ictu impios obiter conſiderabitis, ô quàm miſerè illos periiſſe deprehendetis? hunc aquarum vorticibus hauſtum, illum flammis in cineres redactum, alios à beſtiis diſcerptos, aut mille aliis, atque inſolitis modis extinctos, obitu eò magis miſerabili, quò fuit minùs prævius. *Quomodo facti ſunt in deſolationē,* exclamat attonitus Propheta Regius, *ſubitò defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam!* Morte ſubitaneâ raptus interiit ſuperbus Pharao, cum numeroſiſſimo exercitu gurgite Erythræo abſorptus: morte improviſâ ſublati ſunt helluones illi, qui ollas carnium, & Ægypti cacabos anhelabant; pari fato ceſſêre temeraii. Illi calumniatores, qui fictis criminationibus terram populo Iſraëlitico à DEO promiſſam proſcindebant; pari morte improviſò malitiâ ſuam luerunt plu-

Pſ. 72. 19.

rimi

rimi alii, quorum longum catalogum sacra pagina texit, quique omnes *subitò defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam.*

Neque tamen ea, quæ dixi, ita accipi volo, Auditores, quasi soli impii horrendo illo mortis genere, quod subitaneum appellamus, moriantur: palmarius foret hic error, cùm Deus impiorum suppliciis ipsos etiam non rarò Sanctos subjiciat, vel ut virtutem eorum periclitetur, vel ut eos à levium peccatorum scoriâ purget, vel ne quis credere possit, justorum mercedem intra angustos hujus vitę terminos absolvi. Id tamen asseverare ausim, si quam evidentia sacrarum litterarum testimonia fidem merentur, longè frequentiùs morte repentinâ perire impios, quàm justos: percipite verba Salomonis horrore plena, *Viro, qui corripientem durâ cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus.* Neque desunt rationes à naturæ lumine petitæ, quæ hanc veritatem confirment; sæpenumero enim, qui vitiis dediti sunt, mortem sibi præmaturam vitæ intemperantiâ, aut voracitatis ingluvie accersunt; sæpe corpus effrænatâ libidine debilitant, ac meliores spiritus pessumdant; sæpe indomiti oris libertate ac maledicentiâ inimicos sibi generant, in lusu rixas suscitant, rivalium in se odia concitant; sæpe nimiâ fallacium promissionum facilitate, sæpe tacitis latentis invidiæ stimulis aut rodentib⁹ ambitionis curis, aut alio demum vitiorum genere valetudinem lædunt; ab his omnibus periculis immunes ac liberi sunt justi, quibus teste Apostolo: *Omnia cooperantur in bonum*, dum ipse pœnitentiæ usus, & quod in affectus animi tenent dominium, ac passionum subjugatio, illos non rarò omni efficaciùs pharmaco servat à morte. Ut hoc familiari vobis exemplo declarem, persuasum vobis sit, DEUM non aliter agere cum hominibus, quàm agi solet cum arboribus cæduis; hæ enim cùm vel in fabricam scrinii cujusdam, aut contabulandum musæum, aut sculpendam statuam destinantur, studiosè attenditur, an maturæ sint, an solidæ, an tempus cædendo sit opportunum, quod lunâ decrescente fieri usuvenit; hac totâ curâ supersedetur, si ligna non alium in usum cædantur, quàm ut ardeant, tum enim verò nulla temporis habetur ratio, omnis hora convenit ad securim applicandam. Et verò peccatores obstinati, quæ ligna sunt? nunquid ad incendia destinata? quis hoc ignorat? *excidentur, & in ignem mittentur*; cæduntur ergo omni horâ absq; temporis delectu; ad quid enim tantæ cautelæ? ad quid tanta circumspectio? *non est respectus morti eorum, nec est qui eam observet!*

Prov. 29. 1.

Rom. 8. 28.

Luc. 3. 9.

Psal. 71. 4.

VI. Cùm ergo idipsum vobis accidere possit, ô peccatores unicè dilecti! ut fine tam miserando pereatis, vósque mors subitò occupet, aut profundo imersos somno, aut lusu distractos, aut quavis alia animi relaxatione distentos, an non denuò fateri necesse est, summam esse temeritatem, ac extremam dementiam, vel ad momentum vivere rerùm noxæ læthalis? Et quod, quæso, securitatis pignus habe-

tis,

tis? quis suo vos chirographo certos reddidit? quis suam vobis fidem subarrhavit, mitiùs vobiscum agendum, quàm actum est cum tantis alijs? qui *Job.21.13.* *ducunt in bonis dies suos*, augendo scelus scelere, & peccatorum suorum pondere depressi, *in punctò ad inferna descendunt?* An fortè DEUS privilegio speciali fatalem vobis horam revelavit? an saltem spopondit, missurum se mortem, non furis instar laneis incedentem pedibus, sed cursoris instar aut veredarij, qui inflato eminus cornu monet, ut adventanti aperiatur? aut quid tandem est, quod vos reddit audaces? *Cur quasi de certo extollitur,* dico vobis attonitus cum S. Gregorio, *cujus vita sub pœna incertitudinis tenetur?* Viri Ninivitæ, intellecto urbis suæ intra quadraginta dies excidio, illico *plenam territoribus pœnitentiam egerunt*, vestiti cilicio, & cinere conspersi capita, non exspectato Regis imperio vel edicto, in cujus notitiam, ut aularum mos est, feralis nuntij fama omnium ultimò penetravit, sive animum sibi nemo sumeret, tam tristia denuntiandi, sive accessus ad Regem Prophetæ non pateret, seu metu exanimati cives, ac de sua solùm salute solliciti, Regis periculo parùm moverentur: unde ergo tanta pœnitentiæ celeritas, Auditores? nonne probè noverant, quadraginta adhuc dierum spatium & moras sibi concedi? *Adhuc quadraginta dies.* Cur ergo non solenne peccatoribus *cras, cras* sibi mutùo occinuerunt? cur non dixerunt: præstolemur paululum & genio tantisper indulgeamus; placando Deo multis horis opus non est; momentum temporis sufficit; unicus contriti cordis actus, cùm quadragesimæ diei aurora illuxerit, salutem nostram in tuto collocabit. Ita dicere poterant, & epulas hilariter continuare, si mensæ forsitan tunc assidebant, vel ludum absolvere, cui tunc fortè vacabant. Sed fingite, hoc feciſſe, quale vestrum esset super hoc facto judicium? an non vobis temerarij viderentur, præsumptuosi, protervi, indigni veniâ, quam modò in promptitudinis suæ præmium obtinuerunt?

Conc. Trident. sess. 14.

Sed stultiùs longè agitis, O Peccatores! Ninivitæ saltem quadraginta dierum moram sibi poterant spondere, velut terminum decretorium ad pœnitentiam concessum, & ubi major erat securitas, minor fuisset temeritas, etsi diutiùs aliquanto in peccatis hærere & pœnitentiam differre statuissent. Sed vos nec de tantillo vitæ spatio securi estis: *nescitis, quando tempus sit,* *Matth. 13. 13.* ait Christus; forsitan excidium corporis vestri jam imminet? forsan hac hebdomade, hac horâ, hoc momento? mors enim semper ense & arcu armata incedit: *gladium suum vibravit, arcum suum intendit:* gladio ferit senes decrepitos, arcu persequitur juvenes, qui superbi fugam meditantur, & in ea confidunt: quis ergo excusationis locus vobis supereſt, si breviſſimam licèt temporis moram inutiliter elabi permittatis? quid enim dicetis? quid respondebitis? quam excusationem periculosiſſimæ vestræ temeritatis prætendetis? Nempe accidit vobis, quod falconi, quem venator nunquam tantâ facilitate suo insidentem pugno con- *Ps. 7.13.*

tineret, nisi oculos eidem obnuberet; hac, inquam, arte dæmon vobiscum utitur; clausit nimirum vobis oculos, Auditores, clausit vobis oculos, atque ita à vobis impetrat, quod lubet.

VII. Unicam effugij rimam patere vobis video, si dicatis, nescire vos quidem, brevísne an longa futura sit vitæ vestræ tela, sperare tamen vos longam adhuc annorum ac vitæ seriem, nec deesse plurimorum peccatorum exempla, qui per hæc omnia recensita pericula ad extremum usque senium eluctati, ac tandem felici, ac tranquillâ morte defuncti sunt: parem ergo sortem & vos exspectare potiùs velle, quàm ut aliorum interitum anxiè formidetis. Sed parciùs ista, obsecro! si enim sic loquimini, oblitos vos proditis illius, quod præ manibus habemus. Nunquid de anima nobis negotium est? de anima, inquam, vestra? & quidem de anima unica? de anima immortali? de anima, cujus jactura est irreparabilis? & de hac anima vos tam temerè & tam projectè ratiocinamini? ah *memento*, *memento*, ingemino vobis cum S. Chrysostomo, *memento quòd de anima loqueris!* hàncne tam parvi facitis, ut incerto eventui committendam putetis? sed feliciter, dicetis, res cedere potest. Demus id fieri posse: sed quid, si secus fiat? respondete, obsecro, auditores, quid, si secus fiat? Quòd in caducis & terrenis negotijs dubiæ quandoque aleæ vos exponatis, non obsisto; veniam etiam fortassis meremini, quòd bona fortunæ, honorem, atque ipsam corporis sanitatem temere prostituatis: hæc enim omnia bona sunt instar mercium, quæ postquam ex metu naufragij præcipiti nimiùm consilio in mare projectæ sunt, extrahi & recuperari post jacturam possunt. Sed alia longè est animæ conditio, & aliud pretium, quia animæ jactura æterna est, & remedium non admittit: quis ergo non videt, summè temerarium esse, qui in animæ negotio non est cautissimus;

VIII. Et verò, ô mentis inopiam! quid humanæ spei aut lucri est, cui non major adhibeatur cautela, quàm illi, quod æternum est. Hadrianus Imperator Oraculo doctus inaudijt, exitiale esse Dominatoribus Romæ, Euphratem trajicere; & ecce sponte suâ Persis Armeniam restituit, Assyriam ac Mesopotamiam universam à Trajano priùs subjugatas cessit, & ne fortè Regni negotia eum cogerent, per ominosas & infaustas Euphratis undas transfretare, ad ejus litora terminum Romano fixit Imperio. Sed quid ex antiquorum fastis veritatis hujus testimonia labriosè conquiro? cùm passim suppetant obvia, domestica & quotidiana: vos ipsos appello! in componendis domûs & familiæ negotijs, levissimi non rarò momenti, quantâ circumspectione & cautelâ procedítis? si morbus aliquis vos lecto affigit nequaquam Medicos accersere negligitis, esto fieri possit, ut absque eorum operâ convalescatis. Si in militiam eundum, & cum hoste confligendum, testamenti tabulas sollicitè conscribitis, esto, quòd salvi forsan & incolumes redituri sitis. Si mutuum amico datis, num soli illius fidei, absque

Eutropius lib. 8.

que alia cautione confiditis ? nonne Tobiam imitamini, qui à Gabelo, quantumvis integro, fideli, ingenuo, syngrapham nihilominus popoſcit ? *argenti pondus dedit ſub chirographo.* Si ſemina terræ credenda ſunt, diem aptiſſimam eligitis; ſi lis coram judice conteſtanda, expertiſſimum cauſarum patronum exquiritis; ſi mercaturæ vacandum, probatiſſimos commercij ſocios indagatis. Verbo, non eſt ullum negotium, in quo vos dubiæ ſortis viciſſitudini exponatis, cùm certa ac tuta ſuppetunt media, cur ergo negotium ponderis & momenti maximi, quale eſt negotium æternitatis, cur illud eventui committitis? cúmque nunc animi noxas ſeriâ pœnitudine delere poſſitis, cur dubias moras trahitis, atque incertam futuri temporis horam exſpectatis ? Ah Chriſtiani, mihi credite, hæc temeritas captum meum excedit, cogórque attonitus exclamare cum S. Chryſoſtomo: *Incertis ergo eventibus Teipſum committis? incertis ergo eventibus teipſum committis ?* nec litem, nec depoſitum, nec ſpem minimam lucelli incerto caſui relinquitis, & relinquere animam audetis ? Obſtupeſcite Cœli, & admiratione defixi ſtate Cœlites ad tam protervæ temeritatis facinus, & audaciæ monſtrum, quo horribilius Orbis non alit: *Quis audivit talia horribilia, quæ fecit nimis Virgo Iſraël?*

Tob. 1. 17.

Hom. 24. in Epiſt. 2. ad Corinth.

Jer. 18. 13.

XI. Hæc ipſa tamen temeritas veniam meretur, ſi ullum ſaltem notabile emolumentum ſecum traheret: in omni humano negotio vim ſuam ſemper obtinuit receptiſſima Appiani ſententia, *ſummæ dementiæ eſt, ob res leves diſcrimen ingens ſubire;* hoc enim haud aliud foret, quàm hamo aureo piſcari, cujus jacturam vilis præda minimè compenſat : colonus multos ſementis modios telluri credit; nummularius ingens argenti pondus ſorti aut cambio exponit; qui lites tractant in foro, grandem non rarò ſummam in honoraria expendunt, idque rectè omnino & ſapienter, quia magnitudo lucri ſperati pretium jacturæ multùm excedit; nec ullus unquam navarchus fuit tam demens, qui extremas peteret Indias, luctaretur cum Auſtris, & decertaret cum Aquilonibus, ut loco velleris aurei nil niſi navim ſabulo & arenâ oneratam referret. Vos autem Chriſtiani, quid agitis? quo lucro, quo fructu tam grandibus periculis vos exponitis? appendite, quæſo, in ſtatera voluptatem, quam ex flagitijs hauritis, & miſeriam, quæ certò vos manet, ſi in ijsdem moriemini; quis æquus rerum arbiter præponderare illam cenſebit? Sed eſto, vos mors improviſa non occupet; ſuccedat vobis ad votum voluptas una venerea, aut injuſtè accumulatum argentum, aut obtentus honor, aut vindicta ſatiata; ſi autem aliquando moriemini, ſi moriemini, inquam, nunquid illicò deſcendendum ad Orcum, & riſus brevis infinitorum ſeculorum luctu luendus eſt. Nunquid ergo breviſſimam voluptatulæ uſuram æternæ miſeriæ impendio emendam cenſetis?

De Bell. Hiſp.

Ah vos iniquos rerum æſtimatores, omnisque rationis expertes! *Menda-*

Pſ. 61. 13

ces filij hominum in ſtateris. Itane corrupto veſtro judicio bona caduca, fugitiva, frivola ac vana, malis æternùm duraturis antecellant? quis unquam etiam in domo falſarij bilancem tam mendacem ac doloſam invenit? Et hanc, credo, ſubeſſe cauſam, cur ſacer textus non dicat, *mendaces ſtateræ in filijs hominum, ſed mendaces filij hominum in ſtateris;* vos enim eſtis, qui rectæ rationis æquilibrium corrumpitis, & graviſſimarum rationum momenta
Job.24 13. violenter deprimitis: *Ipſi fuerunt rebelles lumini,* teſte Jobo.

X. Itaque per JESU Chriſti amo-
Jer. 37. 8. rem & viſcera vos obteſtor. *Nolite decipere animas veſtras,* expergiscimini aliquando, & ſapite; excitate ſopitum vel extinctum rationis veſtræ lumen, & fructum, quem ex periculoſo veſtro ſtatu colligitis, ſeriò conſiderate. Si lucrum periculo majus eſſe deprehenderitis, ridete ac exſibilate, quæ dixi; ſi autem absque ulla comparatione inferius agnoſcetis, per animam veſtram vos obteſtor, reſipiſcite, ne aliquando cum afflictiſſimo Jeremia ſerò
Thren. 30. 52. lamentari cogamini, *Venatione cæperunt me, quaſi avem, inimici mei gratis.*

Loquitur hìc Propheta in perſona peccatoris, & erubeſcit, ſimilem ſe fuiſſe aviculæ, ab aucupe miſerè deceptæ; & quo tandem illicio? *Gratis, gratis* omnino, unius milij grano ineſcatæ: *venatione cæperunt me, quaſi avem, inimici mei gratis.* Ah Chriſtiani! num vos quoque de horum numero eſſe deſideratis? quid enim ſunt terrena bona omnia, malo æterno, in quod vos peccando induitis, etiam minimo comparata? nil niſi granum milij, imò ne hoc quidem: & vos ob ſpem lucri tantilli inſidiatores veſtros ultro ſequimini, ut ab ijs illaqueati & conſtricti pereatis æternum? *O præſumptio nequiſſima! unde creata* *Eccl. 37. 3.* *es?* liceat mihi dicere cum Eccleſiaſtico: ſed vox me deficit, ad deteſtandam audaciam, tam inſolitam, tam projectam; unde ſtupore defixus conquieſco, neque aliud ſupereſſe video, quàm ut eandem attonitus obſtupeſcam.

PARS ALTERA.

XI. SI, ut hactenus oſtendimus, homini, qui pulveris inſtar omni flatu venti diſſipari poteſt, ſummæ temeritati vertitur, vel ad momentum vivere reum peccati mortalis, quid vos in veſtri defenſionem, hodiernâ luce proferetis? qui in his animi ſordibus non ad momentum, diem, hebdomadam, menſes, ſed annos integros hæretis? *diebus innumeris,* ut Jeremias *Jerem. 8.* loquitur. An hoc ad prudentiæ regulam, an ad rectæ rationis leges? edicite, quæ vel veriſimilis ſpes aut ratio ab æternæ damnationis metu vos abſolvit? *Nemo ſe tutò diu periculis offer-* *Here. fur. act 2. ſcen. 2.* *re tam crebris poteſt, ait Seneca:* & cauſam ſubnectit: *quem ſæpe tranſit caſus, aliquando invenit.* Semel effugere decipulam, nec illâ ſtringi; ſemel viſcatis illabi virgulis, nec inhærere; ſemel guſtare toxicum, nec perire, non uſque adeo magni operis eſt; accidit id nonnunquam, aut benignâ cœli protectione, aut raro fortunæ favore; eum autem non perire, qui venena inſtar aquæ haurit; illum non inhærere,

rere, qui in viscum velut in flores temerè involat; illum non cadere, qui in præcipitiis choreas agit, & saltitat, velut solidâ basi subnixus, candido rarius est corvo, & monstro proximum. Si ergo infrunitæ audaciæ est, vel semel ac per momentum damnationis periculo se exponere, quid de illo sentiendum, qui tamdiu huic discrimini sponte inhæret, ut longè plures dies evidentis periculi, quàm probabilis alicujus securitatis numerare possit?

Curiosa quæstio Christianos inter agitatur, plurésne salvi fiant, an damnentur? Ego tantæ litis arbiter non sum, & si, id decidere, mearum partium foret, in mitem potiùs sententiam propenderem, dicerémque majorem esse inter Catholicos Electorum numerum, quàm reproborum: in quam opinionem video plurimos, tam modernos quàm veteres Theologos conspirare; neminem autem omnium scio, qui asserat, majorem partem eorum, qui peccandi consuetudine laborant, salvari: oppositum enim tenent Gregorij, Augustini, Ambrosij, Hieronymi, celeberrimi inter Ecclesiæ Doctores Quatuorviri: certè Hieronymus in hunc modum apertè loquitur: *Vix de centum millibus hominum, quorum mala fuit semper vita, meretur à DEO habere Indulgentiam unus.* Nec quisquam hoc admiretur; talis enim ut plurimùm moritur homo, qualis vixit: succisa arbor in quam partem labitur: nonne in illam, in quam inclinat, sive ad dextram, sive ad lævam? qui vitam ducunt scelestam, semper ad sinistram propendent; succisi ergo mortis falce, nunquid ad dextram cum justis cadent? certè necesse foret, ut in eo articulo gratia tam vehemens allaberetur & afflaret, quæ furiosissimi instar turbinis, impetu prodigioso in partem oppositam eos intorqueret. Sed quis unquam tam felix fuit, ut talis illi gratia concederetur? *vix de centum millibus unus.* An non ergo insanæ temeritatis vos reos constituitis, dum periculosissimum illum statum sponte eligitis, ubi verisimilius est, vos damnatis quàm beatis aggregandos? quin etsi plures in eo salvi fierent, pauciores damnarentur, an non justissimè timendum vobis esset, ne ex horum potiùs quàm illorum numero futuri sitis? quanto igitur horrore vos concuti oportet, cùm indubitatò constet, pauciores salvari, perire plurimos?

Gregor. l. 25. in Job. cap. 2. August. de ver. & falsæ pœnit. c. 17. Ambros. adhort. ad pœnit. Hier. relat. ad Eusseb. in Epist. ad Domas.

XII. Arnulphus Flandriæ comes acutissimis calculi doloribus laborabat; cúmque medici non minùs, quàm chyrurgi, adhibitis frustra mitioribus remedijs, ad sectionem animum adjecissent, ille tam acerbæ curæ periculum alieno in corpore fieri petijt: inventi tunc erant viginti, qui eodem morbo laborârunt, quique lithotomiam eorundem chyrurgorum manu sustinuerant, tam felici successu, ut non nisi unicus inde mortuus sit. Reversi igitur alacres, ad sectionem forti animo tolerandum Comitem animabant; sed ille, audito vel unius infortunio, in quo artis magisterium defecerat, pallore suffusus, atque animo concidens ingeminavit: ecquis è vobis securum me redder, méque à sorte miseri hujus incurren-

dâ absolvet ? sicque unius magis interitu timidus quàm novendecim salute securus, tam periculosæ vitam aleæ commissurum se negavit. Jam fingite, Auditores, ex hoc infirmorum numero, non unum tantùm mortuum & novendecim sanatos, sed econtrario novendecim mortuos, & sanatum unicum ; quid prudentissimum Principem in eo articulo responsurum fuisse arbitramini ? nunquid & Archiatros & Chyrurgos, velut audaces & temerarios, à se cum stomacho repulisset ? num unius fortunato successu allectus, tam periculosum sectionis remedium admisisset ? Ah Christiani ! hæc, quæ in corporis cura temeritas videri meritò possit, hæc ipsissima est, quam vos in animæ vestræ negotio committitis : Ecce enim sollicitè clamat ac monet D. Hieronymus, ex eorum numero, qui habitudinem scelerum contraxerunt, non dicam è viginti, aut triginta, sed nec è centum millibus unicum salvari, *Vix de centum millibus unus* : & tamen, quis credat ? vos ob unius felicem sortem animosos, non autem ob nonaginta novem millium, nongentorum, nonaginta novem infortunium timidos ac cautos fieri video. Duodecim erant Josepho fratres, ad alimenta ex Ægypto asportanda profecti, & cùm vel unicum vinculis constringendum esse perciperent, ad unum omnes præ mœstitia tabescebant. Duodecim erant discipuli, ultimæ à Christo cænæ admoti, & tamen cùm unicum perfidum, & proditorem fore audirent, omnes expalluerunt. Vobis autem perspectissimum est, plurimos eorum, qui vitam vestræ similem ducunt, æternùm damnandos, & tamen non trepidatis, metúmque omnem securi excutitis. Hem verissimum, quod de peccatoribus pronuntiavit Jobus : *Dedit ei DEUS locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam !* O fastum ! O superbiam ! sperare, se fore fortunatissimum illum unicum, qui in tanta plurimorum strage sit futurus superstes, novo privilegio tutus, quique in Paradisi quondam patria non sine prodidigio possit digito monstrari, & dicier: *hic est : tanquam qui evaserit*, verba sunt Ecclesiastici, *tanquam qui evaserit in die belli.* Unde quæso evasit? ex conflictu prælij, & internecione universali. Indulgete mihi obsecro, ut ad Christi pedes abjectus sensum animi mei effundam & liberè aperiam.

Job. 24. 23.

Ecclesiastici 40. 7.

XIII. JEsu mi ! unde tanta audacia accrevit animis hominum ? quis tanto illos stupore fecit obrigescere ? quis reddidit improvidos adeo, & inconsultos ? forsan tantum voluptatis hauriunt ex Tui offensâ ut nihili faciant omne damnum, modò Tibi displiceant ? O quis me docebit modum, saniora illis consilia inspirandi, tam noxium errorem eximendi, tuæque vlountari eos integrè subijciendi ! Vísne, ut illos obtester *in omni patientia ?* obtestabor. Vis illos admoneam ? admonebo. Illos terream ? terrebo. In illos severus invehar, *& increpem illos durè ?* increpabo. Ecce ad nutum adsto : impera, & factum puta ; *omnia quæ præcipies mihi, ego loquar*, Omnia. Omnia. Acclamationes non cupio, applausus non desidero, sed Tibi uni placere. Forsan hic erit postremus vi-

2. Tim. 4. 2.

ad Tit. 1. 13.

tæ

tæ meæ, & quadraginta dierum labor. Ecce cinere aſperſus caput, ac tota vocis contentione inclamo vobis: Pœnitentiam, populo mi, Pœnitentiam! Ah tandem mollitiem obſcœnam abjicite, odia inveterata radicitùs tollite, ſcelus & flagitium animo dolenti deplorate. Heu obedire renuitis? Cineres, cineres, appello, quibus vertices veſtri adhuc albeſcunt; nunquid æqualiter eos video diſperſos ſupra flaventem pariter, & canam cæſariem? His ergò cauſam relinquo decidendam; ipſi judicent, ipſi decernant, an ulla major poſſit eſſe temeritas, quàm ſe mortalem fateri, & vitam vivere, vel ad momentum ream culpæ lethalis,

SERMO SECUNDUS
DIE JOVIS POST CINERES.

Audiens autem JESUS miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit, non inveni tantam fidem in Iſraël.
Matth. 8.

1. QUisquis hodiernam Chriſti admirationem non obſtupeſcit, ſtupidum ſanè ſe manifeſtat, & hebetem, ut qui claris argumentis prodit, ſe mente non aſſequi, quid ſit, ſapientiam infinitam aliquid admirari. Et quis tandem, animadvertite Auditores! quis actus ille magnus virtutis erat, ex quo tantos ſibi conciliavit applauſus Centurio? an ille forſitan ad Chriſti conſpectum, velut magni exercituum Domini ſubditus obſequioſus, ſubjectam ſibi militiam ſtitit? an inclinata in humum vexilla, & inverſas demiſit lanceas? an tympanorum feſtivo ſonitu, & tubis harmonicis eidem acclamavit? an erexit aras? dedicavit ſimulachra? victimas immolavit? an lauros frontiſuæ ereptas ad ejusdem pedes projecit? an ſpolia illi & trophæa venerabundus proſtravit, ea velut meritiſſimo victoriarum Domino in votum conſecraturus? quid ergo tandem fecit? Ecce hoc unicum! Tantùm confidi: Chriſti potentiæ, ut crederet, etiam longis diſtantem ſpatijs ſervo ſanitatem redditurum, ſi vel unius verbuli pignus in ejus ſalutem deponeret: *Tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Et hac de cauſa prorumpat Chriſtus in exceſſus admirationis tam inſolitos? tantis Centurionem encomijs mactet? tanto honore condecoret? ut & jure jurando interpoſito, (quid majus dici poteſt?) ejus merita extollat? *Amen dico vobis,* confirméque Authoritate ſuâ ſacroſanctâ, ac Jurisjurandi Religione, non inveniſſe ſe intra omnes, quàm latè pate-

patebant, termino Israëlis fidem æqualem: *Non inveni tantam fidem in Israël.* Ita reverâ res se habet: Infidelitas nimirum ac diffidentia mortalium facit, ut prodigio similis videatur, qui DEO, ejusque potentiæ in rebus etiam non arduis plenè confidat. *Puto, non creditur DEO*, exclamat in simili magnus Præsul Salvianus, *& quid dico, puto? utinam ambiguè putarem, & non evidenter agnoscerem.* Manifestum est, homines DEO non confidere, manifestum est. *Non creditur DEO, non creditur;* aut quòd Potentia illius non satis æstimetur, aut quòd de ejus benevolentiâ dubitetur. Certè rarissimi omnino sunt, qui non majori fiduciâ innitantur hominibus, quàm DEO ipsi. Veniam ergo mihi dabis, O DEUS, & Domine mi! si cogat in præsentiarum, & ex hoc loco injuriâ te afficere, & quidem palmari ac publica; cogor enim, populo huic, qui mihi aures præbet, persuadere, ne horreat, ne horreat, inquam, Tibi confidere. Ita enim verò, ita est, chara Civitas! fieríne possit, ut omnem spem tuâ in amico homine reponas, hunc sequaris, huic supplex accidas, huícque salutem & interitum tuum concredas, amico autem Divino minimè confidas? Quis mihi det, hodiernâ die ab errore tam gravi liberare animos? næ ego efficerem, ut sacræ Basilicæ magis frequentarentur, quàm Aulæ, magis trita forent Cœlitum Sanctuaria, quàm Principum atria! partibus certè meis haud deero, & bonâ vestrâ veniâ evincam, DEUM solum esse, nec alterum inveniri amicum, cujus fidei integrè ac tutò inniti possimus: DEUS solus sincerus est, verax & unicus, cui parem alibi frustra quæsiveris; ut adeo grande prodigium videri meritò debeat, neminem Christo teste reperiri, qui Centurionis exemplo DEO perfectè confidat, aut reperiri quenquam, qui illi non confidat. Attentos mihi animos præbete, dum hoc demonstrare aggredior.

II. Negari non potest, amicos hujus seculi profusos & prodigos esse verbis ac linguâ, parcissimos tamen manu & factis: quàm magnificis verborum formulis suam tibi servitutem & obsequia consecrant, sua offerunt bona, tua extorquent imperia, suam tibi indignationem minantur, si eorum servitio non utaris. Quisquis autem promissis tam grandibus fidem adhibet, deceptum illicò se deprehendit, videtque Labanum in formosæ, quam promiserat, Rachelis locum Liam sibi suppositiisse, Saulisque perfidam experitur, qui pro primogenita Merob natu minimam Michol substituit. Nihil hodierna ætate solemnius mundo est, quàm promittere multùm, præstare parùm, nubésque æstivas imitari, quæ post diuturnam siccitatem turgidæ, & aquarum copiâ prægnantes apparent, ac propterea maximam in spem erigunt colonos, mox tamen pauculis è se cribratis guttulis solvuntur. Alius longè est DEI genius; ille, ille verè dicere potest: *quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita:* quin perspectum vobis hodie faciam, cùm hominum facta, promissa nullatenus adæquent, DEUM è contrario multò plus præstare, quàm promittat. Promisit quondam DEUS Ezechiæ, formi- *Ps. 88.*

dandum

dandum illum Senacheribi exercitum nec pedem quidem fixurum Hierosolymis, quin nec uniùs sagittæ jactu, nec structis aggeribus, nec excavatis fossis, nec tentato assultu eam infestaturum; in hunc enim ferè modum
4. Reg. 19.33. loquebatur: *Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus.* His ergo promissis ut staret, nunquid satis erat, consternatos Assyrios, subitaneo casu per iter occurrente, agere retrorsum? nonne satis erat, aut turbare Principem, aut inter Duces excitare discordiam, aut rebellionem inter gregarios? satis id liberalissimo DEO non fuit: audite igitur, quid fecerit: Angelum nocte intempestâ, stricto armatum ferro immisit in castra, qui lanienâ sanguineâ, & strage immani grassatus, centum octoginta quinque millium cadavera, in pabulum vulturibus destinata reliquit. Adhuc plus ultra progressus est DEUS: ut fidem Salomoni datam exsolveret, satis ei non erat, solâ, quam ipse desideraverat, sapientiâ eundem exornare, sed divitiarum insuper immensam abundantiam adjecit. Ut Josâphati fiduciam exacueret, non solùm aquarum copiam exercitui illius opportunè subministravit, sed insuper victoriam in complementum adjecit. Scrutamini Scripturas, & palàm videbitis, Deum non æquare solùm, sed etiam factis promissa superare; unde Chrysostomus bene in rem præsentem dixit: *promissa implet cum liberalitate.*

III. Hæc, hæc fidelitas est, Auditores, ab ea, quam amici vestri jactitant, nimiùm quantùm abhorrens; sed unde tantam oriri diversitatem arbitramini? dicam: quia nimirũ illi, qui se amicos fingunt, non sunt amici, ut sua dent vobis, sed ut vos vestris exspolient: sinite mentem meam apertiùs declarem. Amicósne illos existimatis, qui sua in comoda obsequiosi, blandi alloquio, vultu & gestu ad omnem demissionem composito, latera vestra importunè stipant, ac limina vestra quotidie terũt? hos, inquam, amicos vestros existimatis? O vos simplices, si creditis! dotem ambiunt, quam trapezitis ad collocandam optato connubio filiam locâstis in usuram; munus exoptant, quod à vestra sciunt manu conferendum; favorem aucupantur, quem à vestra sibi spondent benevolentiâ; amici vestri sunt, ut apiculæ florum, è quorum foliis nectar cogunt & mella, amici vestri sunt, ut vites ulmorum, quibus inflexæ arrepunt altiùs. DEUS solus amicus ille est, qui sua vobis dare desiderat; quidquid est, & habet, in vestra cupit emolumenta convertere, vúltque, ut mutua inter vos bonorum communicatio intercedat, juxta legem illam vulgatam, *Amicorum omnia communia.* Et ecce, comunicationem inauditam! de suo in nos effudit divitias & gloriam, de nostro in se recepit egestatem & ignominiam; in nos transtulit, quidquid Divinitas habet magnificum, à nobis assumpsit, quidquid humanitas habet abjectum; nos suis ditavit meritis, propter nos seipsum exinanivit; suam nobis felicitatem communicavit, in se miserias nostras suscepit; nos reddidit immortales, ipse morti nostræ subjacere voluit; nos in consortium regni

sui elevavit, sibi verò miseriæ nostræ exilium elegit. *Venit ipse susci-pere infirmitates nostras*, ait Petr. Chrysologus, *& suas conferre virtutes, humana quærere, præstare Divina, accipere injurias, reddere dignitates.* Hom. 10. Parémne alibi amicum invenietis, qui simili pacto mutuam vobiscum amicitiam ineat, ut à vobis nil aliud prætendat, quàm vestram miseriam, vos verò suæ reddat participes gloriæ, & gaudiorum consortes?

IV. Et quinam tandem illi sunt, ut ad propositam mihi metam gradum promoveam, quorum amicum se DEUS profitetur? nemo nisi pauperes, afflicti, oppressi, despecti: *ad quem respiciam?* ingeminat DEUS per Isaiam, *nisi ad pauperculum?* Experti id sunt Israëlitæ, quos DEUS nunquam teneriùs dilexit, nec majora iis amoris argumenta dedit, quàm cùm ab Ægyptiis oppressi, putridarum instar ranarum, in limo & luto marcerent. Sed quid solum Israëlem commemoro? Eliam aspicite! an unquam in ejus favorem prodigia magis admiranda operatus est Deus, quàm cùm Magnatum invidia & odio gravissimam persecutionem pateretur? nunquid de pluis è cœlo flammis dilecti Prophetæ injurias est ultus? Elisæum contemplamini! nunquid Deus defensionem illius apertiùs suscepit, quàm cùm puerorum cachinnis & contumeliis proscinderetur? nunquid tunc vindices è silvis belluas excivit? Respicite Lazarum, Marthæ & Magdalenæ germanum; & quando tandem Christo cæpit esse in amoribus, nisi dum horrori esset ipsis sororibus? *Ecce quomodo amabat eum?* exclamabant Hebræi admiratione defixi, ob affectum singularem, quem Deus misello ad tumbæ crepidinem exhibebat. Sed ô malignos & iniquos judices! Hebræis exprobat D. Thomas; cur dicitis, *amabat*, dicere debuissetis, *amat*; claris enim indiciis ostendit Deus, se amicum esse Lazari, etiam fætentis: *Crevit miseria, non decrevit Amicitia.* Aliâ longè viâ amici mundi incedunt: vix è fortunæ gremio excussos vos aspiciunt, cùm signa dant receptui, & retrocedunt, imò effusis habenis turpissimè fugiunt; quique vobis cœlo serenothus & incensum adolebant, tempestate nubilâ nec agnoscunt vos ampliùs. Faxit Deus, ne tristis experientia vos doceat nimis quàm vera esse, quæ loquor; perpetuam vobis bonorum abundantiam apprecor, & stabilem fortunæ sortem exopto; verùm siquando tecta domûs vestræ ruinam minabuntur, primo statim fragore turmatim avolantes videbitis hirundines, domi olim vestræ nidulantes. O miseram Jobi conditionem! quid ille non fecit, ut opportunum in fortunæ adversæ vicissitudine subsidium à fideli aliquo amico extorqueret? protexit viduas, defendit pupillos, vestivit nudos, pavit famelicos: ubi fortunâ suâ excidit, eò miseriæ redactus est, ut nec lares haberet, quibus à Cœli injuriis se tueretur, nec statum aut tegetē paleis suffultam, quâ operiretur; sed canis instar tabidi in fimetum projectus est: *Fratres mei præterierunt me sicut torrens, qui raptim transit in convallibus.* Sed nunquid, dicetis mihi, tres adhuc amicos tunc Jobus expertus Jo. 11 36. Opusc. de dilig. Deo & prox.

est,

est, qui in ejus solatium accurrerunt, primóque illius aspectu in effusissimos gemitus, clamores & luctum proruperunt, pulvere capillos & caput consperśi? Verissimum id quidem est; sed vel hoc ipso exemplo propositum meum clarè confirmatur: an non enim cum omni hac, quantumvis ad speciem sinceriśima compassione, Jobum in ea, quâ jacentem invenerant, nuditatis calamitate reliquerunt? an vel teruntium in opem, vel centonem in tegumentum porrexerunt? audite Jobũ

Job.6.21. ipsum lamentantem! *Nunc venistis, & modò videntes plagam meam timetis?* timetis inquit, eccur hoc, quid enim timeant, qui amicum in tanta calamitate jacentem intuentur? forsan timebant, ne, simili miseriâ involuti, æquale fortunæ dispendium paterentur? Non ea timoris materia fuit, ut ingeniosè in hunc textum commendatur Lyranus, sed timebant, ne Jobus, præsenti necessitate pressus, paratæ pecuniæ subsidium ab eis flagitaret: *Time-*

Lyranus in hunc locum. *bant*, inquit, *ne aliquid pro sublevatione sua repeteret ab eis.* Risum hoc vobis fortassis movet Auditores? Sed nemo hanc interpretationem despiciat, velut ingeniosam magis, quàm veram; Jobus ipse linguæ suę oraculo eandem confirmat, cùm e-

Job.6.22. nim primò dixisset, *Nunc venistis, & modò videntes plagam meam timetis?* actutum subjunxit: *Nunquid dixi, afferte mihi, aut de substantia vestra donate mihi?* id quod clarissimè evincit, primam timoris causam fuisse, ne fortè manus crumenæ admovenda esset, & loculi aperiendi. Jam hunc ergo in modum sermocinari mihi liceat: si Job ab amicis, quibus natura teneriorem animum, ac faciliorem indolem dedisse videtur, quíque tanto condolentiæ strepitu advenerant, aliud tandem subsidium non accepit, quàm inanium verborum; quid obsecro, Auditores ab iis sperare licebit, qui naturæ vitio magis immites sunt & inhumani, nunquid omni pietatis sensu destituti, vos in ærumnis vestris contabescere sinent? sinent, ah, sinent! nec amica vos salutatione, nec ictu condolentis oculi, nec ullo alio solatio dignabuntur; omnem vobis opem crudeles negâbunt, imò factis ac verbis in calamitatis vestræ incrementa conspirabunt, iis similes, qui æstatis tempore sub amœna arboris umbra tripudiant, cænæ, choreis, lusibus & confabulationi lætùm indulgent, cùm verò hyemis inclementiâ exaruit arbor, securim levant, sævóque ictu caput ei & collum, truncum & ramos succidunt ac deartuant.

V. Sed demus, mitiores magisque humanos amicos vobis obtigisse; & quando tandem etiam ab his eximium aliquod beneficium accipietis, quod non cum liberalitatis suæ ostentatione obtrudant, cum fastu dispensent, & cum spe majoris lucri vendant vobis potiùs, atque ad usuram concedant, quàm donent. Sed quid ego dixi *beneficia eximia*? nec minima quidem obsequia, & vilissimos favores ab hujusce farinæ hominibus extorseris, nisi priùs te in ruborem dederint, & erubescere coëgerint,

rint; palàm debitorem te profiteri, atque æternam obligationem testari debes. Neminem invenire est, qui liberalis esse cupiat & inobservatus; qui beneficium conferre velit, fluminum more, quæ, ubi terram liberaliter irrigârunt, ocyus fugiunt, & subterraneis se se meatibus abscondunt. *Exigua dabit*, (de talibus amicis ait Ecclesiasticus) *Exigua dabit, & improperabit multa.* Dispar omnino est divinæ in nos benevolentiæ ratio: *multa nescientibus donat*, eleganter de eo disserit S. Eucherius, *nec minor DEI in operto, quàm in aperto benignitas est.* Numerus certè inieri nequit eorum favorum, quos DEUS continuò, atque ita occultè, in nos confert, ut nec observemus, quod accipimus: quòd si palam nobis benefaciat, tam id modestè ac tranquillè exequitur, ut magnæ felicitatis loco habere videatur, sua nobis posse largiri. Attentâ ego mente sacram paginam evolui sæpiùs, & studiosè in id incubui, ut vel unam gratiam à Christo collatam deprehenderem, quam non illicò virtuti ac meritis accipientis comiter tribueret. Cananææ mulieri salutem filiæ decernit, & statim subjungit, se id in fidei præmium feciſse. Sanguinis fluxum hæmorroissæ sistit, & actutum subnectit: *vade, Fides tua te salvam fecit.* Cæco visum restituit; & fidei meritum extollit. Lepram curat; & mundatam pellem fidei puritati attribuit. Magdalenæ culpas condonat; & fidei meritis hoc se detulisse affirmat: *Fides tua te salvam fecit.* Hoc erat demissionis sigillum, quo supplices miserorum libellos signare solitus est. Rogabatur Christus, ut vitam reddere dignaretur filiolæ Archisynagogi recèns defunctæ; annuit petitioni, & ad illum promptè se contulit: Superi! quantâ potentiæ suæ dissimulatione? non dicam, ejeciſse illico è domo turbam congregatam, & tibicines plangentes, obduxisse valvas, clausisse portas, petiisse secretum, & necessarium tanto operi silentium imperâsse; sed insuper jam vicinus cadaveri, ut inter dolentium gemitus æstimationem gratiæ imminueret, verè divinam æquivocationem apposuit, non perfunctam fato, puellam, sed somno sopitam: *non est mortua puella, sed dormit.* An non, qui tantam in se potentiam sciviſset, contrarium vobis facturus fuisse videtur? nunquid mortuam priùs signis evidentibus demonstrâsset? Ecce, dixisset, experimini & observate, si ullum vitæ indicium in puella superſit; tentate arteriam, si etiamnum micet; cor, si palpitet; oculorum pupillas explorate, si nictent etiamnum; an subtilis adhuc è labris anhelitus, spiret, explorate: en gelu glaciatam, en squalidam, rigentem, & lethali livore obductam! Nunquid hac ratione beneficii magnitudinem exaggerâsset, & pro rei gravitate pondus authenticum gratiæ adjecisset? sed nihil horum Christus: nil aliud feciſse præ se tulit, quàm somnum è palpebris consopitæ filiolæ excussisse, ad confundendum eorum judicium, qui fastu ingenti & decumano, minutissima beneficia extollunt, dum

Eccli. 20. 15. *Epist. 1.* *Matth. 9. 14.* *Matt. 5.* *Matt. 9.* *Marc. 10.* *Luc. 17.* *Luc. 18. 42.* *Luc. 14.* *Matt. 9.* *Luc. 7.*

ille

ille tantâ verborum moderatione beneficia tam grandia depressit. Dicam ampliùs: adducite mihi vel unicum, à Christo portentosè & supra naturæ vires restitutum, quem vel in discipulum, vel amicorum, aut sequacium numerum adlegerit: nunquid sanitati reddidit hydrope tumentem in domo Pharisæi, & vix sanato abitum imperavit? an non curavit paralysi dissolutum in Nazareti confiniis, & domum illico ablegavit? Juvenem sub porta Naim, virtute divinâ redivivum, sequi se noluit, sed maternam in domum redire jussit, nec aliter energumenum tractavit, quem ab inquilino spiritu in Gerasenæ Regionis finib⁹ liberavit; importunis ille precibus institit, ut Christum sibi terrâ marique sequi liceret; verùm Is *non admisit eum, sed ait, vade in domum tuam ad tuos.* Solem nimirum imitari voluit Servator, qui tantam licèt lucem transfundat in stellas, illas tamen renuit habere sequaces, vel in grati animi signum assistentes, sed potiùs vult, ut quàm primùm fugiant, dum ipse comparet. Quid ad hæc dicitis, Auditores? quærite, si lubet in toto, quàm latè patet, terrarum orbe similem amicum: è Cœlo petendus est, inter homines autem inveniri non potest; isti enim vix gratiam paullò majorem conferunt, cùm sibi velut jure debitum exigunt, ut eos servorum instar sequamini, carpenta eorum comitemini, atque in ædium atriis inserviatis: quin volunt, ut, omni velut libertate exuti, eorum insignia, & arma gentilitia ubique erigatis, statuas iis dedicetis, inscriptionibus & lemmatis eosdem condecoretis, ac veluti si Deorum instar vobis vitam & spiritum dedissent, vos opera manuum suarum, suas creaturas, & esse & appellari velint.

VI. Verùm concedamus, in mundo hoc inveniri amicos tam magnificos, & à caduco utilitatis propriæ commodo tam alienos, ut gratis velint benefacere, nec agnitionis, aut obsequii, aut demissionis onera expetant: asseverare tamen pergo, nondum vos fideles amicos in mundo invenisse. Si causam exquiritis, illam attentis animis percipite: quia nimirum accidere potest, ut nullâ vel levissimâ vestrâ culpâ, omnis amicitiæ obliti, amare vos cessent. Geminos aulæ Ministros, sibique priùs percharos, vinculis & diuturno carceri mancipatos, tenebat Rex Pharao, Præfectum pistorum, & Præfectum pincernarum; ansam carceris & vinculorum præbuit, juxta sacræ paginæ exegesin, quòd in Dominum peccaverint: *Accidit, ut peccarent Domino suo.* Quis mihi jam piaculum illud grande declarabit, in quod se induerunt? forsan toxico Regem è medio tollere decreverunt? forsan fraude ac dolo Principem circumvenerunt? forsan conspirationis telam traditoriâ orditi sunt? aut enormi audaciâ concitarunt regni status? si fides Hebræorum traditioni danda est, nihil horum designârunt: quid ergo tandem commiserunt? culpa fuit fortuita, & casus improvisus: *Accidit, ut peccarent.* Culpa unius, & alterius erat, quòd rex in scypho muscam, in

Gen. 41.

Apud Lyranum in hunc locum.

1. Reg. 28.

pane glaream aut lapillum invenerit. Et tantillum sufficiat, ad vitam homini eripiendam? Tantillum? imò tantillum. Amicitiæ inter homines dissolvendæ sufficit vel unica actio, leviter & sine ullo fundamento suspecta: unica satis est calumnia injustè imputata, ut Josepho accidit, qui omni gratiâ Putipharis exutus est, ob calumniam ab impudenti Hera falsò illatam: sola id evincet æmulatio, & invidia de
1. Reg. 18. vobis concepta, ut Davidi contigit, quem profecta liberaliùs ab Hebræis mulieribus encomia omni Saulis benevolentiâ spoliârunt. Hanc vobis eripere potest ingenita humanis animis inconstantia, quâ ut plurimum mortales laborant; hanc unica contentio & rixa, etiam in lusu orta extinguit; hanc auferre potest innocens ac jocosum verbulum; hanc deniq; quævis in foro contentio, & levissima de proprio lucro orta controversia dissolvere valet: quæ enim amicitia fortiori nexu coalvit, quàm illa, quæ Lothum inter & Abrahamum, Abimelechum inter & Isaacum intercessit; nihilominus tamen jurgium unicum, pascuorum causâ pastores inter unius & alterius de usu putei exortum, eò rem
Gen. 1. deduxit, ut Lothum ab Abrahamo,
25. & 26. Isaacum ab Abimelecho avulserit, ut vel hoc solo exemplo abunde pateat, quàm facili negotio amicos separet commodi proprii Zelotypia. Auscultate, quæso, facinus notatu dignum: Refert Judicum liber, quendam Nobilem, Micham nomine, in suburbano suo Templum decens ac elegans extruxisse; huic sacerdotem præposuit hebræum, quem filii loco habuit, *quasi unum de filiis*, ait pagina sacra; huic habitationem congruam, vestitum duplicem, salarium largum, victúmque diurnum assignavit: útque pecunias haberet in promptu, sacer codex adjungit, quòd *implevérat illi manum*: quâ beneficentiâ ità sibi devinxit animum sacerdotis, ut amore reciproco uti par erat, Micham prosequeretur. Accidit autem, ut milites de tribu Dan, templum illud expoliaturi, irruerent: oppositit se sacerdos, ac neglectis strictorum ensium minis, frontem porrexit, temeritatem increpuit, violentos repressit, & solus supellectilem sacram ab infami expilatione defendit. *Quid facitis? quid facitis?* ingeminabat; Judic. 18. 19. an non hæc fuit animositas singularis, factúmque generosum? sed percipite obsecro: vix resistentem sibi sacerdotem experti sunt milites, vah! absiste cæptis, exclamârunt; nonne vides te Clericum imbellem, & sacrificulum contemnendum? nostro te genio accommoda, silentium observa, & pinguiori ministerio te præficiemus. *Tace, & impone digitum super os tuum, venique nobiscum, ut habeamus te Patrem, & sacerdotem, quid tibi melius est, ut sis sacerdos in domo unius viri, aut in una tribu, & familia Israel?* quis crederet? vix auribus bibit miser dignitatis promissæ incrementum, characterem muneris oblati sublimiorum ob mutuit non solùm (hoc unum milites postulabant) tacuitque, sed primus manum propriam admovit ad expilandum, nudavit aram, spoliavit parietes,

rietes, expilavit abacum, thuribula sustulit & acerras, rapuit Idola, & fugam cum armatis passu concido capessivit. O amice, amice! siccine me prodis, deseris, ac tergum obvertis? inclamat Michas, ut fugitivum revocet; sed perfidus sacerdos, fugâ jam procul abreptus, non audit, nec curat vocantem. Vestram perquiro mentem, auditores, potuitne Michas plus adhibere diligentiæ ad servandum sibi amicum fidelem? summis eum honoribus coluit, fiduciam in illo omnem collocavit, manus inunxit liberalissimè: *& impleverat illi manum.* Omnino: sed antiquus & communis est mos amicorum mundi, obvertere se parti plus offerenti muscarum instar, mensæ magis opiparæ, insidiantium, & columbarum more illuc advolantium, ubi electiori grano pascuntur. Sed forsitan in præsentiarum mos iste exolevit? DEUM bonum! hoc mihi, quæso, non obtrudite, auditores, ne ansam arripiam, in tempora & mores nostros acriùs invehendi.

VII. Verùm ut ad propositum revertamur, quid tandem spei in amicis mundi collocabimus, qui etiam absq; culpa nostra non rarò nos deserunt? sed quid absque culpa dixi? ipsa sæpe beneficia amicos offendunt, nimius frequenter amor & benevolentia eos irritant. Audite Senecam; *eò*, inquit, *perductus est furor, ut periculosissima res sit, beneficia in aliquem magna conferre.* Si enim, qui beneficium recepit; facultatem remunerationis reciprocæ non habet, oculo obliquo, quo aspici creditores solent, benefactorem contuetur, fugit conspectum, fastidia concipit, & in inimicum convertitur ingratissimum, non aliam ob causam, quàm quia pudet, esse amicum, & simul ingratum. Hocne amicitiæ genus, Auditores, mereatur stabile, firmum & fidele appellari?

De Benef.

VIII. Nunc ad DEUM redeamus, & comparationi cæptæ finem imponamus: An fortè aliquid eorum, quæ dixi, etiam de Deo nobis timendum est? an fortè amare nos desinit, nullius etiam culpæ reos? an dedignatur nos, velut amicitiâ suâ indignos? an periculum est, ne nos fugiat, etiam obsequentes & addictos? Hæc omnia alienissima sunt à divina in nos benevolentiâ: illud autem admiratione dignissimum est, quòd homini liberum sit, renuntiare Dei amicitiæ, absque omni ejus culpâ; DEUS autem libertatem non habeat, absque nostra culpa ex amicorum numero nos excludendi: *Non deserit, nisi deseratur.* Nullus in ipso locus est inconstantiæ, nullus livori, calumniæ, contentioni, suspicioni aut fugæ; sed nobis ipsis duntaxat cavendi sumus. Exclamavit quondam Apostolus, nullam in mundo potestatem esse, quæ illum ab amore JESU avellere possit, non Angelus, non Principatus, non Virtutes, non quidquid demum vel altum, vel profundum, forte vel debile, præsens vel futurum est: *Certus sum, quia neque angeli, neque Principatus, neque virtutes, nec instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, poterit nos separare â charitate*

Ad Rom. 8, 38.

Serm. de dupl. Baptismo.

ritate DEI. Sed num advertistis, ait S. Bernardus, quòd inter hæc omnia seipsum non annumeravit? multa enumeravit Apostolus, minimè tamen adjecit: *nec ipsi nos* cui isthoc? *quia soli Deum deserere possumus propriâ voluntate*; *Præter hanc*, O verba speciosa! *præter hanc nihil est, quod timeamus*, nihil, nihil. Nos soli inferri nobis possumus illud damnum, quod DEUS ipse, totâ suâ, eáque infinitâ, Omnipotentiâ instructus inferri nobis non potest.

Hoc cùm ita sit, Auditores, an non magna felicitas est, non posse nos de quoquam altero, quàm de nobis ipsis queri, si amico tam sincero privemur? O solatium! ô pacem! ô securitatem! si hominem amore prosequor, cavenda sunt mille, ne illum avertant; si DEUM amo, mihi soli cavendus sum: promittant alii dona DEO magnifica, proventus locupletes, redditus regios, nullum est periculum, ne ob hoc me ulli postponat, si modò egò, quantumvis despectus & miser, alios amore præveniam. O quantùm ille diversus est â sacerdote Michæ, qui illi adhæsit, à quo plura speravit! DEUS autem munera non curat, sed se amantem complectitur. Illustre rei hujus specimen dedit, cùm de Apostolorum suorum numero aliquem ad supremum dignitatis gradum promoturus, non eligit, illum, qui abjecto propter Christum amplioris patrimonio, tanto se gradu dignum fecisset; hac enim ratione dignitatis apex Matthæo obtigisset; sed illum præfert, quem fervor effectûs & amoris præ ceteris eximium fecit. Pari modo egit, cùm geminas inter sorores ad quas diverterat, laudum vellet encomia partiri, neque enim primas Illa retulit, quæ ad Christi obsequium majores fecit expensas, sic enim encomia debebantur Marthæ; sed Illam prætulit, quæ teneriori erga ipsum affectu amoris languebat? Fastuosi etiam illi & profusi divites, qui magnam auri vim gazophylacio intulerunt, totâ hac munificentiâ nequaquam obtinuêre, ut inopi & pauperculæ viduæ, non dicam præferri, sed vel comparari mererentur, quæ non obtulit, nisi *duo minuta*: Deus enim, quod sanè Divinum est, donis non capitur, nec amicos æstimat ex eo, quod dant, sed ex eo, quod sunt; *Hilarem enim datorem diligit DEus*: non dicit, *largum, munificum, splendidum*, sed *hilarem*; non enim respicit manum, sed cor, non dantis munus, sed affectum.

Luc. 10.

Marc. 12. 42.

Nec quisquam sibi persuadeat, forsan inde id provenire, quòd DEUS hominum instar indignetur, si se videat multa debere? Contrarium omnino affirmat Chrysostomus: *non perinde*, ait, *delectatur suis debitoribus creditor, ut Deus suis creditoribus*; quantùm enim vos delectat, illius aspectus, à quo multùm exspectamus, tantùm delectatur DEUS, videre eos, quibus debet: audite tamen amænissimum discrimen: siquis, forte calamitosâ pressus secretas aliquando recepit Eleemosynas ab inferiori, mox ubi mutatâ fortunâ divitem se honoratum, sublimem ac felicem videt; erubescit, illius oculos subire, cujus olim fores mendicus pulsavit, nec quidquam

Homil. 7. in Epist. ad Rom.

quam illam magis irritat, quàm si quis eorum per ostentationem, aut improperium dicat: Hem mihi istum tanto luxu diffusum! illum ego probè memini, domum meam sæpiùs obeuntem, & nummum flagitantem. O quàm longè alius est Dei genius! ille ad sonitum tubæ die illâ supremâ convocabit totum genus humanum: & quâ de causa? ut in omnium notitiam veniat vel minutissimus teruntius à nobis obtentus, nec tantâ coruscus gloriâ erubescet, suos quondam benefactores palàm agnoscere, & publicè testari, se, cùm terram olim pauperrimus obiret, ab hoc centonem ad vestitum, ab illo panem aut pomum ad victum, scyphum frigidæ in potum accepisse; *cùm venerit in majestate sua*, quid faciet? *cùm venerit in majestate sua*, dicet: *Esurivi, & dedistis mihi manducare, sitivi & dedistis mihi bibere.*

Matth. 25. 31.

O igitur amicum unicè fidelem! ô sinceritatem singularem! ô candorem summum! ô fidelitatem, omni comparatione majorem! nonne videor vobis, Christiani, in id jure meritissimo incubuisse, ut vilescere vobis facerem omnem alium amicum, præter illum, cui hodiernâ die sapientissimus Centurio plenè confidit? vos ipsi edicite, si veritatem candidè fateri libet, nunquid multoties, & vos in illa Salomonis verba prorupistis: *Virum fidelem quis inveniet?* dicam compendio. Totus quàm latè patet orbis, amicum non habet, cui fidi possit; experientia ipsa vos docet, plures eorum traditores esse, impostores plurimos, qui instar accipitrum, prædæ desiderio, tunc è manibus nostris dilabuntur, cùm id minimè suspicamur. Verùm memori tantisper mente retinete, quæ dicta sunt, dum ego paululùm respiro, ac dissolvendum vobis dubium proponere aggredior. Animos interea præparate.

Prov. 20. 6.

PARS ALTERA.

XI. ECce dubium, quod vobis enucleandum proponere statui: Si solus DEus veri amici nomen meretur, atque à reliquis omnibus, aut multum, aut certè parùm aliquid perfidiæ timendum est, unde ergo fieri potest, ut in amici gratiam DEUS offendatur? Nihil adhæc reponitis, Auditores? loquimini! fortassis mentem meam non satis vobis explicui? repetam: Undénam fieri potest, ut vel ad complacendum amico, vel ad respondendum malè invitanti, vel ad probanda ejus consilia, vel ad blandiendum ejus cupiditatibus, DEUM quis offendat, eidem displiceat, eúmque contemnat? ut fidelem se exhibeat amico infideli, & perfidus sit DEO fidelissimo? An indignum fortè ingeniis vestris hoc dubium videtur? quid respondetis? eja, solvite illud, & responso, vel ad speciem vero, satisfacite. Ah corda Christianorum ingratissima! palàm enimverò est, neminem vel hiscere audere; nullus enim est, qui delicti tam enormis non reum se fateatur: vanitas nimirum, levitas, & dissoluta vivendi ratio ad tales nos excessus deducit. Quod si ita est, an non pudore saltem

saltem propterea suffundi, & ingenuo rubore verecundiam testari oporteret? Magnis ubique laudibus extollitur Pericles, qui ab amico quodam sollicitatus, ut perjurium in sui gratiam faceret, respondisse fertur, se amicum quidem ejus esse, sed non nisi ad Aras: *Amicus usque ad aras*: & tamen ob hoc responsum Periclem non laude, sed vituperio dignum judicat Plutarchus, quòd scilicèt se nimiùm amico prostituisset: *usque ad aras? usque ad aras? Ah malè feriatum*, inquit, *nimis propè accesserat;* quantùm enim mali permisisse credendus est amico, qui ei libertatem fecit, petendi sacrilegium? Percipite ergo, quod dico: Terminus amicitiæ non ara ipsa, quod nimiùm foret, statuenda est, sed propylæum Templi, ut scilicet familiaribus vestris non sit animus vos tentandi, útque omnes probè nôrint, majoris vos facere Deum, quàm ipsos: secùs enim nobilissimo vestro amico, qualis est DEUS, palmarem summámque injuriam irrogatis.

De Sitio-fopudore.

XII. Quâ enim fronte ante ejus conspectum vestris in ærumnis comparere audetis, quem tam delicato gravissimæ injuriæ sensu irritâstis? Ite, reponet vobis, finitè, opitulentur vobis amici vestri; ad illos recurrite, quos mihi præferre magìsque æstimare præsumpsistis! illi, illi vos mortis nunc faucibus eripiant; illi sanitatem restituant; illi in Paradisum vos deducant; illi ex inferni barathro vos extrahant: *ubi sunt Dii vestri, in quibus habebatis fiduciam?* eja, alacriter!

Deuter. 32. 37.

surgant, & opitulentur vobis, surgant, & liberent vos. Vos autem Christiani, quid respondebitis? speratísne, illos forsan amicos vobis apud Deum patrocinaturos, in quorum gratiam Illum offendistis? Quin potiùs primi erunt, qui contra vos insurgent, vos confundent, & accusabunt. Narrat sacra pagina, Absaloni, ab exercitu Joabi victo ac triumphato, turpíque fugâ ac laxatis habenis per silvam densissimam effuso, triste infortunium accidisse; implicita enim arboris ramis, flante vento dispersa cæsaries, conterritum sonipedem ad velociorem cursum concitavit, hero interim miserandum in modum ex arbore pendulo, cui nec capillos rescindere, nec se se extricare ampliùs licebat: cùm ecce miles inimicus hoc spectaculo territus, cursu præpete & concitato Joabum de lugubri casu edocuit, qui audito hoc nuntio eccur ergo, inquiebat, ensem pendentis pectori non immersisti? decem certè siclorum præmium à me tulisses. Absit à me, respondit miles, tanta temeritas! etsi millenos insuper spopondisses, Absalonem ego nec tactu minimo violâssem, quem regis imperia incolumem servari voluerunt: quòd si ego, temerarius magìs, quàm mandati Regii reverens, & præceps magìs quàm cautus fuissem, non solùm Regiam indignationem incurrissem, sed tu ipse, vel solatii, vel adulationis causâ, more Aulicis antiquissimo, inter primos fortè Regis in me furorem concitâsses: *sed etsi fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem*

Jerem. 2. 28.

2. Reg. 18. 31.

gem latere potuisset, & tu stares ex adverso. O quàm bene, quàm sapienter ad sese extricandum gregarius iste locutus est! Tu ipse, qui ad hoc me facinus audendum animas, tu ipse tuâ me sententiâ velut veniâ indignum damnares, méque temerarium, impudentem, sacrilegum, scelestum proclamares, furcæ & laqueo adjudicares, *& stares ex adverso.*

XIII. Hoc ipsum est, Auditores, quod tacitè saltem cogitandum vobis est, si contubernalis vester aut blanditiis vos invitat, aut in sceleris societatem trahere conatur: nolite confidere, nolite credere, sed certò vobis persuadete, vos ante Divinum tribunal nullum accusatorem magis implacabilem, nec adversarium magis infestum, quàm hunc ipsum expertu-ros. Invitat ille te hodie amici instar ad spectandam comędiam obscænam, & honestati contrariam; *mox stabit ex adverso*, dicétq;, te propriâ & immoderatâ libidine ductum ad similia spectacula exarsisse. Allicit te ad designandum secum scelus infandum; *stabit ex adverso*, dicétque, te juvenili abreptum desiderio occasionem sponte dedisse, & obscænis amoribus implicuisse. Animat te ille, ut contractum iniquum ac prohibitum ineas; mox *stabit ex adverso*, dicétque te avaritiâ insatiabili ansam sceleri præbuisse. Ad summam, quantùm poterit, primus omnium culpam ubique in te solùm exonerabit. Et ab iis, quos sceleratos, perfidos & proditores agnoscis, ad Dei offensam te trahi patieris? O cæcitatem, amentiam, stoliditatem! quibus quæso, meritis, quo titulo, quâ ratione pessimi hi amici tantùm apud te possint, ut in eorum gratiam DEO tergum obvertas, ad quem solum, in extremo aliquando vitæ ac salutis discrimine constitutus, recurrere debebis.

XIV. Videtísne Auditores, Christum è Cruce pendentem, saucium, & vulneratum? Vagamini, quò libet; hîc tandem sistere necesse erit: veniet hora, cùm malis oppressi, derelicti à medicis, nil aliud de vita hac mortali reliquum habebimus, quàm pœnitentis animi dolorem, quòd eandem pessimè impenderimus. Et quis tunc amicorum in vestrum solatium accurret? illorum fortè aliquis, qui locum in testamento sperat: de reliquo ingens circa vos erit solitudo; squallor cubilis ingrato pharmacorum odore infecti, fætor carnis putridæ, gravísque anhelitus pientissimas etiam personas à lectulo vestro arcebit: parvula tantùm Christi pendentis effigies in manibus vestris hærebit, qui tantis in sordibus non horrebit, vel tangi à vobis, vel dissuaviari. Sed quis nobis tunc animi sensus erit, si mens malè conscia de tanto in eam usque horam DEI contemptu nos accuset? quæ anguştiæ, qui dolores, qui fremitus nos occupabunt, cùm videbimus, nos undequaq; desertos, nec aliâ nobis spem, aut solatium supereśse, quàm in Deo? & tamen vel inviti cogemur dicere: Ego te Deus despexi, tibíque displicere non horrui, ut ingratis mortalibus placerem! Tunc enimverò saltem inducias unius anni, unius anni exorabi-

mus, ut palàm facere omnibus possimus, nulli nobis ampliùs curæ esse amicos mortales. O quot concipiemus laude digna proposita, quot pia vota! sed heu attigimus horam fatalem, jam supremus lentè meat anhelitus, moriendum est. Perpendite, quæso, quâ fronte, quâ animi verecundiâ ac rubore, quo doloris sensu Numen offensum intuituri simus: & faxit Deus, ne subito furore correpti, atque ab humani generis inimico in desperationis barathrum præcipitati, damnemur. Et quomodo pericula tam horrenda licebit evadere? Ecce in promptu remedium! firmissimo hodie & inviolabili decreto statuamus, Deum intimi deinceps, & dilectissimi amici loco habere: amemus parentes, sed infra DEUM; diligamus Sodales, sed minùs DEO; observemus Superiores ac Dominos, sed magis DEUM, nec erubescamus, contra quoscunque, qui DEO contraria suadent, libero ore ac fronte protestari: *Deus meus, in Te confido, non erubescam.* Quis enim ægrè ferat, si postponatur illi, qui nos creavit, redemit, atque æternùm beatos efficiet? & sit licet, quem hoc animi nostri propositum offendat, hac ipsa ex causa, velut affectu nostro indignus, ex amicorum numero excludi meretur.

SERMO TERTIUS.

DIE VENERIS POST CINERES.

Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.
Matth. 5.

1. SInt infinitæ grates sancto & supremo Ecclesiæ Præsuli Gregorio, qui peracutè advertit, Christum Piscatores ad Apostolatum vocâsse, cùm retia & sagenas in undas projicerent, non verò cùm easdem attraherent; *mittentes retia*: ut discat Orator Evangelicus, muneris sui ac debiti esse, non reipsâ lucrari animas, sed omnem conatum eò dirigere, ut finem tam excelsum consequatur: laxanda sunt Verbi Divini retia in Auditorum animos, esto quòd arduus labor fatiget, aut frons sudore diffluat; an verò peccatores astutorum piscium instar, aut insidias evitent, aut è plagularum sinuosis anfractibus sese expediant, id enimverò minimè illum angat, necesse est, sed Auditorum arbitrio permittendum: infelix Orator successu sinistro turbari non debet, sed eâ se spe ac cogitatione solari, quòd unusquisque mercedem labori, non verò fructui com-

1.Cor. 3 18. commensuratam accipiet: *Unusquisque propriam mercedem accipiet, secundùm suum laborem*, inquit Apostolus, *non secundùm* suum fructum. Certè hoc fuit, Auditores, quo ad suggestum hunc conscendendum induci me passus sum, fugam aliàs exJona 1. emplo Jonæ capessiturus, *à facie Domini*, eò solùm discrimine, quòd ille fugerit metu compulsus, ne homines converterentur, ego verò timore adactus, ne obstinati in malitia perdurarent. Sed quid inutiles moras traho? urget enim me DEI mandatum, ut Ejus loco ac nomine denuntiem atque imperem vobis, pacem cum inimicis servare, condonare offensas, & injurias remittere: *diligite inimicos vestros*. Tantúmne de vobis mihi hodie ausim promittere, ut me id obtenturum credam? clamare quidem potero lasso anhelitu ad ravim & sudorem usque; sed quo effectu aut fructu? tractandus enim est affectus animi tam ferox, qui nec rationes æstimet, nec sequatur consilia, nec preces moretur, ferocientis instar aspidis, quæ aures ad vocem incantatoris obturat, ne lethalem aculeum figere prohibeatur: meritò ergo dubio locus relinquitur, an absque existimationis & honoris mei jacturâ hinc discessurus sim. Ex parte altera adduci non possum, ut credam, homines tantæ sagacitatis & sapientiæ, qualem in vobis suspicio, eo furoris impetu abripi se passuros, ut dedignentur audire Oratorem, qui alium sibi finem præfixum non habet, quàm vestrum interesse & salutem. Quæ cùm ita sint, quid tandem à me expectatis? venire me forsan creditis hac horâ, & in pulpito comparere, ut in favorem inimicorum vestrorum perorem? absit id procul à me, nec enim eos vel agnosco, vel magnifacio; neque vos hactenus tam malè de me meriti estis, ut eorum, qui in vos injurioſi fuerunt, aut protectorem agam, aut Advocatum: infelices illi, & malè feriati non nisi laqueo digni sunt, qui illis gulam suffocet, dum personas tot titulis claras, quales vos veneror, tam protervè lacessere ausi sunt: unde si merita & temeritatem eorum attenderem, primus omnium ego forem, qui vestrum in illos odium irritarem, ipsísque graviora omnia imprecarer, quàm à vobismet metuere possent, aut exspectare. Verùm, quod unicè me angit, est ardentissimum studium salutis vestræ; hæc est, que me ad dicendum impellit; hæc est, quæ stimulos mihi admovet, ut maximâ virium ac vocis contentione hodie verba facere proponam: video enim, ah video inexplicabilem malorum cumulum, & graviſſima damna; quæ vobis imminent, si indomito affectui fræna laxatis, cæcóque & inconsulto impetu, vestram in adversarios indignationem effunditis. Id ergo solùm honoris à vobis exspecto ac rogo, ut, si vera dixero, benevolè me audiatis: tum verò, quod lubitum fuerit, decernite.

II. Non me latet, Auditores, affectus animi, quos passiones appellant, intellectûs aciem adeo obfuscare, ut, velut in Cimmeriis tenebris, aut nocte intempestâ, bonum à malo discernere

cernere non possit; *conturbatus est in ira oculus meus*, dicebat David: *caligavit ab indignatione oculus meus*, Jobus clamabat: pressiùs ad hoc alluſit Apostolus, dum dixit: *Sol non occidat super iracundiam vestram*: id est, *Sol non occidat*, ut interpretatur D. Thom, *non obtenebretur dictamē rationis*. Certè si vel unicus ac tenuis tam amœni solis radius in mente vestra reliquus foret, clarè videretis, vos longè plus mali vobis ipsis accersere per vindictam, quàm emolumenti vestris æmulis accrescat per veniam: esto enim eam à vestra benevolentia non difficulter obtineant; non obtinebunt tamen ab inquietæ conscientiæ morsibus & animi furiis, qui sunt domestici tortores cujusvis scelerati? fugiant, quò lubet, nunquam vindices eorum manus effugient, & vel in hac, vel in altera vita illatæ vobis injuriæ majores longè pœnas dabunt, quàm quas à vobis pati possent aut exspectare. Econtrario si vindictam sumere, decretum vobis est, quas non miserias quæ damna incurretis? constat, iracundiam inter omnes animi affectus esse maximè cæcam & præcipitem; *Ira furor brevis est*: quisquis illâ agitatur, nihil operatur prudenter, omnia temerariè; nihil illi videtur arduum, nihil periculosum; plana ac tuta sibi fingit omnia, omnésque eventus sibi faventes ac propitios credit, nec considerat, sæpius accidere, ut concidat victus, qui se victorem sperabat. Iram non immeritò cani comparavit Aristoteles; hic enim, si observâstis, vix ad domûs limina pulsantem percipit, cùm subitò illum terret latratu, mox incalescens accurrit ad ostium, ut in accedentem insiliat, nescius, sintne pauci an plures, robusti an imbecilles, armati an inermes, quos aggredi parat; unde sæpiùs reverti cogitur demissa ac saucià cervice; id quod minimè ei eveniret, si furori suo moderari nôsset, & Antagonistæ sui vires priùs exploraret, ac tum demum vel latratu eum lacessere, vel morsu infestaret. Idem accidit homini irato, qui canis instar improvidi in quemvis temere insilit, nec priùs, uti oporteret, periculi, cui se exponit, magnitudinem perpendit, nec suas, nec alias vires ponderat; unde dum parat offendere, retrocedit offensus, dúmque ulcisci cogitat veteres injurias, accipit novas. Et quo, obsecro, sponsore scitis, feliciori vos sorte usuros? demus enim, vos ad extremos usque Indos & Garamantas inimicum ejicere, nunquid supersunt alii, qui partes agant ejecti? rarò vindicta ad votum plenè succedit: extinxisti forsan inimicum, sed ejus familiam & fautores adversùm te suscitâsti, atque uno cadente, centum fortè alii in tuam perniciem resurgent. O quantos est numerare, quos vindictæ pœnituit! quantos, quibus doluit, fuisse victores! *Quoties pœnituit defensionis!* exclamat Tertullianus: putabant se victoriâ securitatem sibi peperisse, sed non adverterunt incauti, se unum duntaxat Hydræ caput demessuisse, novo indies periculorum incremento. O quàm molesta ac tædio plenissima vita ducenda est, dum quietè ac pacificè cum uno solùm homine vivere recusas!

Ps. 30. 10. Job. 17. 7.

Ad Ephes. 4. 26 S. Thom. in Epist. ad Ephes. c. 4. lect. 8.

Horat. l. 1. Ep. 2.

De Pœnitentia.

Opor-

Oportet, carere intimis non rarò amicis, séque omnibus illis offensum ostendere, qui inimicum sanguinis propinquitate, vel familiari consuetudine contingunt ; abstinendum honestis animi relaxationibus, ut eorum consortium fugiatur, quorum societatem adversarius frequentat ; perdenda propemodum libertas, dum non licet ire, quò lubet ; sed præmittendi identidem exploratores, ut constet, quinam ibi sint, fuerint, aut eò venturi sint : omnis aspectus novam suspicionem movet : quivis armorum strepitus timorem exacuit ; cibum omnem latens fraudulenter toxicum reddit suspectum ; omnem deambulationem locatæ alicubi insidiæ impediunt ; somnus ipse periculosus est, & traditores sub lecticuli sponda timentur : optimi proventus ac redditus expendendi sunt in servos, qui defendant ; in exploratores, qui informent ; in sicarios, qui insiliant ; in pascendis illis stomachis, qui non nisi plumbo & pulvere nitrato pascuntur, parandis, dicam, sclopetis & bombardis ignivomis, *quæ nunquam dicunt, sufficit.* Et nunquid in dies videmus, infaustis hisce odiis illustres extingui familias, nobilissimas vastari parentelas, pinguissima patrimonia exhauriri ? Et quomodo vitam vivere potestis tam miserandam, damno vestro certissimo & gravissimo, lucro omnino modico & dubio ? Edicite, obsecro, edicite ! jam enim abundè vobis perspectum esse arbitror, me non favere inimicis, sed eorum duntaxat, qui sanguine vobis aut amicitiâ proximè juncti sunt, imò vestram ipsorum causam unicè tueri

III. Unum è duobus respondendum vobis superest : Primum, paratos vos esse, perdere omnia amore vindictæ. Sed, pace vestrâ dixerim, en, solem rationis in vobis extinctum, *sol occidit, occidit !* O mentis inopiam ! ô insipientiam ! nonne hoc est amentiæ singularis, qualis, teste Plinio, olim fuit Drusi Tribuni plebis, qui ut quinto Cepioni æmulo suo noceret, audite, quæso, quid egerit : fætentis capræ sanguinem hausit, pestiferum non minùs, quàm hausto ingratum, ut sic venenum ac mortem, quam ipse præbiberat, æmulo afflaret. Nunquid hæc est stultitia consummata, & conclamata phrenesis, ut ait Chrysostomus : *quid stultius, quàm temetipsum mulctare, dum te de altero credis ultionem sumere ?* Alterum est, si dicatis, eam esse vestram conditionem, ut nihil vobis ampliùs perdendum supersit ; vos esse omni curâ solutos, & solos ; non habere vos emolumentum, cujus admittendi metus vos retineat, nec familiam cui providere necesse sit ; sublato, aut saltem oppresso æmulo ; non supereresse, quem timeatis. Sed mitiùs, quæso, ista ac parciùs ; si enim ita ratiocinamini, ignoscite, si dicam, non tantùm adveseraseere & ad occasum properare solem vestræ rationis, sed ultissimã vobis, & intempestam noctẽ incumbere. *Me ergo non timebitis, dicit dominus ?* Si alius nemo supereest, quem timeatis, nunquid DEUM agnoscitis, quem formideris ? O si nossetis, quàm gravem DEO injuriam

Homil. de simult. & ira Ducæ interprete.

Jerem. 5. 22.

irrogetis, cùm privatam de hostibus vestris vindictam sumitis, mihi credite, tam largas furori vestro habenas nequaquam laxaretis!

IV. Ponite vobis ob oculos Principem, potentiâ & pietate conspicuum, qui ad demonstrandam animi sui propensionem, subdito suo in hunc modum loquatur. Pactum tecum statuere animus est, amice; ausculta igitur, & benevolam mihi aurem præbe: ædictum per omnes, quibus impero, statuus promulgabo, ut, quicunq; demum injuriam tibi inferre præsumpserit, læsę Majestatis reus habeatur: non aliter in illum, quàm si in meam personam injurius fuisset, animadverti jubebo; omnes injurias, contemptus ac despectus, qui tibi fient, tanquam meos interpretabor & ulisçar; eâ tamen conditione & pacto, ut jus ultionis & vindictæ mihi soli cedas; ego tuas injurias veluti mihi illatas accipiam, & velut proprias vindicabo. Edicite Auditores, si vili & abjecto suo vasallo hunc in modum Princeps loqueretur, nunquid summo id sibi honori duceret subditus? quòdsi iis conditionem istã, tanquam nimium gravem ac onerosam, respueret, nunquid stulti, barbari & inhumani hominis notam sibi inureret? an impudens hic servus tam benigni Principis gratiam, aut benignum obtutum mereretur? an non indignus esset, ullam personæ suæ rationem haberi? quin an non dignissimus foret, quem Princeps procul à conspectu facessere juberet, & non tantùm ab æmulorum insultu non defenderet, protegerétve, sed atrocissimè persequeretur? Ipsissimus hic casus est, in quo versamur. Universali lege Deus cavit, omnem injuriam homini illatam non aliter accipiendam, quàm si DEO ipsi facta esset: *Benignissimus & pissimus Dominus*, ait Salvianus, *cum servis suis communem sibi & honorem & contumeliam facit, ne quis, cùm DEI servum lædit, hominem tantùm à se lædi arbitretur.* Nemo ergo nos offendit, quin Deum offendat, neque unquam delinquitur in proximum, quin delinquatur in DEUM: *Qui vos spernit, me spernit.* Hoc cùm ita sit, patet, non potuisse DEum majus sui erga hominem amoris argumentum exhibere. Verùm sicut contumelias nobis illatas velut suas interpretatur, ita pariter totum jus vindictæ sibi postulat relinqui: *mihi vindictam, & ego retribuam.* An non ergo bilem DEO & stomachum movemus, si legem hanc, velut iniquam, aut nimis arduam repudiemus? an enim hoc pacto commodis nostris obfuit? an intolerabile jugum imposuit, aut damnum nobis intulit? necesse omnino est, nos alterutrum ex duobus fateri, Deum scilicet aut non posse nos ab inferenda injuria tueri, aut nolle illatas ulsciscì. Sed quis tam stolidè deliret, ut hoc sentire vel dicere præsumat? per contemur D. Joannem Chrysostomum, & audiemus, Deum usque adeo delicatum habere nostrarum injuriarum sensum, ut faciliùs ferat suas, quàm ut nostras dissimulet: *Sæpe enim mos est DEO, ut dimittat, quæ in se peccata fuerint, verùm quæ in proximum, ea maximâ exqui-*

ad Hebr. 10. 30.

Hom. 26. in Genes.

exquirat severitate. Duplici, & palmari scelere se obstrinxit quondam Cainus, primò in Deum, dum sacrificium. Illi debitum impiè contaminavit: altero in fratrem, dum invidiæ stimulis agitatus vitam ei eripuit: quis non Deum, ob primi delicti enormitatem, magis implacabilem futurum autumasset? primum enim id in mundo scelus erat, virtuti religionis adversum, & proinde pœna memorabili castigari merebatur, ut divini cultûs & nominis majestati consuleretur; & tamen, ait D. Chrysostomus, audite, quàm clementer Deus, quàm leviter in illud animadvertit? totum supplicium intra unius exprobrationis limites stetit: *Peccâsti*; nec punivit illum ut Judex, sed ut amicus corripuit. Quamprimùm autem Cainus in Abelem deliquit, hîc enim verò furorem suum haud continuit, maledixit scelesto, è conspectu atque oculis parricidam fugavit, silvarum abditis conclusit, terroribus persecutus est, nec ullam ei per reliquos vitæ annos requiem indulsit, animo ejus tot furiis agitato, quot vel de die cogitationes, vel noctu somnia concepit. Et cuiquam adhuc animus sit, vel suspicandi quidem, injurias nobis illatas, DEO cordi non esse? cur non ergo omnes nostras causas justissimo DEI judicio decidendas committimus? cur, vilissima licèt mancipia, debitam supremo Domino authoritatem nobis arrogamus? nunquid hoc est divino tribunali rebelles fieri, ejúsque forum repudiare? *Et quem honorem litabimus Deo, si nobis arbitrium defensionis arrogaverimus?* inquit Tertuillianus. Si nos ipsos offensarum nostrarum Judices constituimus, si processum formamus, si sententiâ lata decernimus, si executioni Justitiæ manu nostrâ litamus quid DEO reliquum est, quàm otiosum dissensionum nostrarum spectatorem sedere? qui solus noster judex sine ullo appellationis remedio esse deberet. Frustra igitur vobis ingemino illud Psaltis Regii; *Deus ultionum Dominus, Deus ultionum Dominus*: neque enim talem vos Eum agnoscitis, dum judicandi libertatem illi negatis: *Deus ultionem liberè egit*, nec patitur telum sibi è manibus eripi, ut vos ad libitum illud intorqueatis. O quàm acerbè hunc sui contemptum sentiet! regalia enim sibi usurpare, & supremi Domini jura involare, est delicatissimi apud Principes sensûs. Videtis igitur totum lucri compendium, quod ex vindictæ desiderio in vos redundat: si enim divino vos judicio submitteretis, Deus vestrarum partium tutelam susciperet, & vindictam sumeret de inimicis vestris; cùm verò hanc vobis ipsis potestatem temerè arrogatis, DEUS de vobis gravissimam vindictam sumet. Eligite ergo, quod placuerit: vultisne Deum vestram adversùs æmulos causam tueri? an verò experiri adversarium, & inimicos vestros tutari? maturo consilio rem perpendite; alterutrum necessariò est eligendum. Itane verò omnis consilii & rationis expertes eritis, ut timeatis homines habere adversarios, omniq; studio in eorum ruinam incumbatis,

De Patient. Ps. 93. 1.

nec tamen formidetis adversarium habere DEUM, illúmque irritare non horreatis? *Quis tu*, DEUS ipse per Isaiam loquitur, *ut timeas ab homine mortali, & oblitus es Domini factoris tui?* Isai. 51. 12.

Facilè prævideo excusationes, quas adducere paratis: actum scilicet est, dicetis, de honore vestro si vindictam negligitis; decet enim, ut offendat, qui offensus est; inferior adversario suo censetur, qui inultus injuriam patitur, & à Superiore vindictæ subsidium petit. Enimverò grandem oppositionem! quin maximam, non negaverim. Sed ego vobis cumprimis gratulor, Auditores, si hæc prima est actio, quâ honoris vestri integritatem læsistis: quasi verò non magis indecorum ac turpe sit, Virum equestrem, eúmque conjugii vinculis adstrictum, obscænissima frequentare lupanaria? actoris munere infamibus in theatris perfungi? mercedem operariis debitam annis integris morari? tantam in verbis, factisque fallaciam præseferre? proprii commodi, modicique lucelli studio personis longè inferioribus palpum facere & turpiter adulari? innocentes ex livore & invidia calumniis onerare? bonum alterius malignè intervertere? næ igitur præclaros honoris vestri custodes! dum non erubescitis, tot turpissimas actiones in animæ vestræ perniciem admittere, nunc verò religioni vobis ducatis, vel unicam in summum ejus lucrum operari? Sed unde, quæso, tantum honoris vestri præjudicium aut jacturam evincitis? quasi verò non potiùs habenda sit fides Salomoni, qui illud honorificum esse asseverat? *Honor est homini, qui separat se à contentionibus.* Prov. 20. 3. Constat, personas etiam nobilissimas, frænato vindictæ desiderio, veniam offendentibus dedisse, quin ullam, ipso etiam mundo teste, natalium aut honoris sui maculam passi sint; cur ergo eorum exempla sequi dedignabimur? an infames dicemus Basilios, infames Nazianzenos, Athanasios, Chrysostomos, qui exempla veniæ tam memoranda reliquerunt? Tantæ mansuetudinis erat Gerardus Canodiæ Archiepiscopus, ut, cùm saxis à populo peteretur, paternè illi benediceret: num infamis propterea haberi mereatur? Ambrosius Archipræsul Mediolanensis victum & alimenta longo tempore submini strávit perfido traditori, qui vitæ illius insidias struxerat: num tantæ pietati infamiæ notâ inuremus? Achatius Amidæ Antistes tantæ fuit clemẽtiæ, ut ad sustentandos quosdam gentiles, qui ei protervè illuserant, nec vasis sacris pepercerit; an & iste in infamium numero collocandus? Hos si infames censetis, censendus etiam erit Carolomannus Princeps, qui colapho percussus, nihil asperius in percussorem statuit, sed eum blandè compellavit: Infamis erit Leo, infamis Zacharias, infamis Alexander, singuli totius Christiani populi suprema capita, quorum unus inimicum servavit in vita, alter ditavit opibus, tertius dignitates adjecit. Quid ad hæc respondetis? an hi omnes infamium catalogo adscribendi, quòd neglectis mundi legibus Christi doctrinam secuti sint?

vos

vos ipsos in hac causa judices appello. Fingite, hos omnes, quos memoravi, inimicis suis veniam negâsse, in ipsorum perniciem & internecionem jurâsse, propriâ ipsos manu jugulâsse; an ob id majori in pretio habendos existimatis? dicite, num eos gloriâ digniores judicaretis, si manus sanguine inquinatas monstrarent, ut barbari Brasiliæ assolent, quàm si animos odii puros ostentent, ut decet Christianos? Verùm cur argumenta mea non eluditis? dicendo: omnes eas personas fuisse sacras, & Ecclesiæ obsequiis consecratas, atque adeo pro illis minimè militare rationes, quæ vobis patrocinantur: quasi verò, qui Aris inserviunt, non peræquè homines vobis similes sint, suíque honoris & existimationis rationem habere non debeant. Wenceslaum ergo, profanum Bohemiæ Ducem considerate, quem ad mortem usque persecutus est Boleslaus, sanguine quidem, sed nec religione, nec moribus Ducis Germanus, in quem cùm justo supplicio veluti Princeps animadvertere sæpiùs potuisset, magis tamen eum clementiâ & humanitate delinire studuit, quàm carcere & suppliciis domare: incassum tamen omnia; cùm enim de nocte solus pro more è templo redit, habitu potiùs pœnitenti Eremi incolæ quàm Principis Majestati conveniente, eluctatus ex insidiis Boleslaus, stricto eum ferro aggreditur; primum quidem ictum dexterrimè Wenceslaus elusit, & licèt armis instructus non esset, inimicum tamen stringit à tergo, mox terræ allisum sternit, & incredibili robore ensem è manibus extorquet. O factum perbene! Ecce reum ad innocentis pedes? Quid modò Wenceslao, strictum vibranti gladium, agendum? eja, decernite! Nisi mavelit honoris jacturam pati, nunquid nocentis pectori immergendus est ensis? an purus à sanguine servandus? dicam ingenuè, quid fecerit; erectus cum fratre in pedes, sic allocutus est traditorem: ego, tametsi à te offensus, omni tamen te metu libero, id unum memori mente repone, præstare mori Abelis instar, quàm vivere similem Caino; si tamen Cainum potiùs imitari placet, effunde iram infelix, satia te, & inebriâre sanguine, quem sitis; ecce tibi ferrum restituo, ne tam dirâ voluptate te privem: dixit, projecit ensem ad talos, lentóque & ad majestatem composito gressu discessit, relicto fratre non tam præ rubore, quàm formidine factique novitate attonito. Sed fingamus, Wenceslaum partem oppositam elegisse; fingamus, dum subjectum potestati suæ perfidum fratrem teneret, ensem in pectus defixisse, aut jugulum secuisse, aut saltem armatâ manu immissâ, constrictum vinculis carceri mancipâsse, ac profundâ turri sepultum tenuisse: an glorioſiorem futurum existimatis, quàm fuit, dum unà cum ferro libertatem ei restituit? non me latet quidem, hanc ei pietatem vitæ dispendio stetisse, quantumvis enim frater barbarus & immanis placatum se fingeret & pœnitentem, non multò tamen pòst tempore, furiis infernalibus agitatus, destinatum ani-

Æneas Silvius in Bohem.

mo parricidium complevit. Nunquid adhuc Wenceslaus inter infames censendus est, dum potiùs elegit, cum suo periculo veniam largiri inimico, quàm justâ vindictâ securitati suæ consulere? eia, quid respondetis? non equidem crediderim, frontem vobis adeo perfrictam & protervam esse, ut, vindictæ cupiditate occæcati, tam stultum judicium feratis: quódsi dicere fortè sustineatis, similes viros Divino quidem judicio ab infamia absolvi, ex mundi tamen sensu imbelles & effæminatos habendos esse; non obsisto quidem, sed vos ipsos appello, num honor, tam corrupto judicio nixus, tam glorioſæ possit infamiæ æquiparari? quis enim cum tam præclaris viris infamis haberi dedignetur? eligant sibi alii gloriam cum Adonibezeco, Abimelech, & Roboamo, qui crudelitatis monstra dicebantur; ego sanè eorum sorte contentus sum, qui exemplum mansuetudinis erant; cum iis non horreo infamiæ notam: cum iis gaudeo infamis & dici, & haberi; novi enim perbene: *quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.* Et cujus authoris esse creditis sententiam, quam allegavi? moderni, an veteris cujusdam Doctoris? neutiquam; sed ipsius est Luc. 16. Christi: qui dubitat, Divi Lucæ caput sextum decimum consulat, & suismet illam oculis usurpet. An plura adhuc insensati poscimus? circumspicite, quæso, quid illud sit, quod cum tanta hominum strage passim ambitur & quæritur, dum cupiunt, inimicis dominari, eos prosternere, & subjugare; hæc enim, quæ juxta linguam stultorum mundi, *gloria* dicitur, in DEI oculis mera est *abominatio: Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.* 2. Reg. 22. An talem vos gloriam ambitis? lubens ego eam vobis cedo; tenete illam, & fruimini: ego infamis esse eligo; *vilior fiam, quàm factus sum*, modò infamis sim cum sequacibus DEI mei: *melius est*, verba sunt Salomonis planè divina, *humiliari cum mitibus, quàm dividere spolia cum superbis.* Prov. 1. 19.

VI. Quanquam nec hanc, quam speratis, gloriam concedere vobis plenè possim; tametsi enim, qui veniam inimicis largitur, apud nonnullos aliquam famæ jacturam patiatur, nunquid qui se barbarè vindicat, apud plures alios honoris sui maculam contrahit? quotquot enim sapientiores sunt, & saniori judicio pollent, inter Politicos quidem, ut appellant, eum numerant, sed unâ sanguinolentum, furibundum, & bestialem dicunt; iram vestram muliebrem magis, quàm masculam appellant, dum post tot officia vobis præstita, post tot rationum proposita momenta, tantùm generosi sanguinis vobis non est, ut condonatâ liberaliter injuriâ cum inimico in gratiam rediretis, prout fecit cum Saule David, cum Cinna Octavianus, Philippus cum Nicanore, cum Catone Murena, & Cæsar cum Marcello: dicent, vos viperis & vespis esse similes, quæ pungunt, à quo punguntur. Hoc si vobis gloriæ vertitis, æquali laude digna erunt animalcula, maximè timida, quæ sensum iræ habere

habere solent magis delicatum. Quòd-si igitur æquè ignominiosum est apud probos & sapientes, sumere vindictam, quàm apud stultos & impios, condonare offensam, nunquid præstat, vos ab insanâ plebe, quàm à sensatis & prudentibus contemni? dixi plebem insanam; qui enim tandem sunt ii, à quibus improperia timetis? an Constantini, Justiniani, Theodosii, quos Christianorum Lycurgos appellare meritò possumus? sed isti nihil in eos, qui veniam inimicis generosè indulgent, statuerunt; probè enim inclyti hi viri noverant, quidquid honestum est, illud peræquè honorificum esse. Illi ergo, qui vobis formidinem incutiunt, certè alii non sunt, quàm homines effrontes, semipagani, Idololatræ, & Athei, superbi criminatores Evangelii, quod tamen profitentur. Ecce quo eos loco habeat gentium Apostolus, primâ ad Timotheum Epistolâ; *qui non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri JESU Christi, & ei, quæ secundùm pietatem est, doctrinæ, superbus est, nihil sciens.* En superbos, ignorantes, ambitiosos nominat! & horum judicium, veluti vitæ regulam, vos adoratis? laudes vestras ab ipsis quæritis? ab his mercedem speratis?

1. Tim. 6. 4.

VII. Quòd-si hisce rationibus necdum convicti etiamnum creditis, ignominosum esse condonare, glorioſum verò ulcisci injuriam: permittam id vobis; sit ita, ut opinamini; quid porrò concluditis? num obedire divinis Christi imperiis detrectabatis? Necesse enim verò est, cervicem inflectere, Deóque sacrificare ambitionis insanæ, & vanitatis affectum. Sed hac ratione delicatum illud honoris vestri Punctum periclitatur: periclitetur sanè; hæc sola vobis patet ad Paradisum via; aspera quidem illa, difficilis & confragosa; non negaverim! sed quid tandem? an ulli unquam via floribus & rosis consperſa illuc obtigit? nunquid omnes potiùs per spinarum aculeos eò eluctati sunr? *Delicati mei ambulaverunt vias asperas*; vox DEI est per prophetam Baruch. Aspicite cœlites utriúsque sexûs, maximè delicatos, & delicatas; ah quo tramite cœlos petierunt? horrore concutior aspectu solo: ut illuc Lidwina pertingeret, triginta, octo annorum spatio summos inter dolores lecto hæsit affixa, dissoluta paralysi, convulsionibus contrita consumpta gangrænis, renum doloribus cruciata, viva mortis imago: *Ambulavit vias asperas.* Ut illuc perveniret Britius, toleranda ei erat infamis dejectio à summo gradu dignitatis Episcopalis, non nisi per contumeliam extorta: *ambulavit vias asperas.* Ut lauream arriperet Godoléva, mancipiũ egit patientissimum, gemens sub capistro mariti omni humanitate exuti: *ambulavit vias asperas.* Tiburtius, ut illuc avolaret, accensis inambulavit carbonibus; Vincentius candentes laminas supinus sustinuit; Theodoretus liquatum plumbum hausit; Clemens Ancyranus octo & viginti annis uncinos & equuleos, bitumen & faces ac securium carnificinam toleravit: *Delicati mei ambulaverunt vias asperas.*

Baruch. 5. 26.

Neque id consilii tantùm, aut supererogationis, sed debiti & obligationis opus fuisse existimetis; si enim tortoribus inclamassent: parcite, tanti paradisum non placet emere! certè non jam cum mentibus angelicis exultarent, sed fremerent cum damnatis. An ergo res tanti vobis momenti videtur, cælum mundani honoris levi dispendio comparare? Sed credet mundus, vos à vindicta non virtutis amore, sed virium defectu & animi vilitate desistere! credat sanè hoc mundus, quid interest? nunquid æternum caduco ac temporaneo meretur comparari? *In patientia vestra possidebitis animas vestras.*

VIII. Sed antequam ad perorandum me accingam, argumentum unicum sinite vobis proponam, cui cupio responsum dari, quódque unâ velut aculeum in cordibus vestris relinquam. Ad eum adducti estis articulum, ut unum à vobis eligendum sit, aut vestri vos honoris dispendium pati, aut DEUM sui: si vindictam negligitis, contemnet vos mundus; si vos ulciscimini, DEUS à vobis contemnitur: quodnam è duobus magis conveniens videtur, vestrũ honorem pessumdari, an Divinum? Assequor, nisi fallor, mentem vestram: patiatur, dicitis, Divinus honor; salva & integra stet, fama nostra! optimè statuistis, nil quod adjungam, supersit: dixi. O dignissime miseratione Redemptor! cur, quæso, tantum inutilis laboris ad lassitudinem usque insumpsisti, obsecrando, insinuando, iteratò commendando, ut ex tuî amore inimicis veniam demus? *Ego autem dico vobis, Ego autem dico vobis.* Ah, facesse cum illo, *ego dico:* quin optarem, pace tuâ dixerim, nunquam hoc tibi è labris excidisse. An speras, nos voluntati tuæ cessuros, subscripturos mandatis, parituros jussis? an sopienda credis odia, & gladios vaginæ reddendos? an cessabunt propterea homines, ruere in vindictam, in injurias, in ferrum, sanguinem, vulnera, mortem? Absiste, quæso, ingeminare: *Ego;* Tui enim Christiani pluris faciunt vel tantillum honoris sui, quàm omnia tua desideria, consilia, imperia. Nónne vides impleri illud Jeremiæ? *Ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, & non suscipient illud.* Jerem. 6. 10. Tace, obsecro, deinceps, mi JESU; aliàs recedes confusus, séque contra te erigent universi; insultabunt Tibi, & dicent, dura, factúque nimis difficilia, quin infamia & inhonora tua esse imperia. Ecquid eorum criminationi oppones? an os oppilabis solo illo: *Ego dixi?* fuit hæc quondam antiquorum jactantia, ut unicum illud: *ipse dixit,* ad omnia contra Pythagoræ doctrinam emissa tela retundenda sufficeret: te verò tanti non faciunt; nobiles nostri meliùs intelligunt honoris punctum, quàm Tu: Tu in stabulo natus, educatus in officina lignaria, &, si id ausim dicere, nostrî amore in crucis patibulo mortuus, & vituperiis confectus, quid punctum honoris sit, non intelligis. O Christiani! cor mihi rumpitur, zelo dicam, an tantæ impudentiæ abominatione! progredi ultrà

ultrà haud possum. An & vos ex eorum numero esse vultis, qui Christum tam profligatè confundunt? an & vos patiemini, ut Servator noster ita contemptus, despectus & pudore suffusus recedat, ne modicum de honore vestro decedat? *Sol non occidat super iracundiam vestram*, repeto, *sol non occidat super iracundiam vestram.* Ah, ne sinite, tam spissas vobis tenebras à passionibus vestris obduci! ego tantisper, dum vos prudentiùs decernitis, respirabo.

PARS ALTERA.

IX. ERunt fortè nonnulli Auditorum meorum, qui hac se oratione peti negabunt, ut qui nulla profiteantur odia, nullas inimicitias nutriant. Verum dicunt; non enim profitentur apertè, sed fovent occultè. O quanti sunt, qui inimicitias in corde cuniculorum instar contegunt, absconditas quidem, sed suo tempore, nec sine fragore erupturas; præstolantur horam commodam, & captant occasionem: *Ira in sinu stulti requiescit*, dixit acutissimè Ecclesiastes. Videbitis nonnullos, qui mundo sapientes audiunt, stulti DEO, simulatores iniqui, & liceat ita loqui. *Politici*, veteres injurias tantâ dexteritate obtegentes, ut iram omnem emortuam credas. Errâsti; non est mortua, *requiescit.* Eia, irrita eam paululùm, & videbis vigilantem, atque expergefactam. Nonnulli malum alteri non inferunt, virium defectu; at certè desiderant, rabiem nutriunt, rancoribus pascuntur, ad solum inimici nomen sanguis ebullit in venis: considerate modò, an suum illi alloquium sint indulturi, quem nec aure, nec oculo dignantur, cui omne humanitatis officium negant? quodsi familiariùs interdum cum eo agunt, id ex composito faciunt, ut eum reddant incautum suique securum, sicque suam in illum rabiem certiùs effundant. Fallitur, quisquis credit, DEUM execrandis duntaxat vindictis, homicidiis, latrociniis, & quidquid atrox in æmulum decernitur, offendi; audite, quid per Oseam loquatur: *Ad Iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis*: Ecce, non dicit, *in furoribus suis*, non *in facinoribus*, sed *in amaritudinibus*: Ipsæ amaritudines, quas nunquam radicitus è corde tollitis, ipsæ enim verò Deo gravissimè displicent. Non horretis, cum tali animi dispositione sanctissimis appropinquare mysteriis, Sacrâ synaxi refici, & Exhomologesin obire, veluti columbæ fellis expertes enimverò columbæ estis, sed seductæ.

Eccl. 7. 10.

Osea 12. 14.

X. Sed edicite tandem, an non omnem, quem in corde nutritis, seu occultum seu apertum rancorem, Deo, per me id à vobis efflagitanti, hoc ipso momento consecrare parati estis? Ego concreditâ mihi legatione functus sum; *Diligite inimicos vestros*: quid responsi feram? vultisne parere, vos demittere, injurias condonare? edicite! an hæsitatis etiamnum? DEUM immortalem! an non Christo summè obligati estis? Ille vobis loquitur, Ille id à vobis efflagi-

tat;

tat: *Dico vobis.* Si extraneos alloquetur, in quorum gratiam nil unquam operatus est, dissimulari id fortè posset; sed à vobis id expoſcit, quibus corpus & animam, divitias, valetudinem, liberos, amicos, scientias, fortunam grandem, & quidquid demum in mundo hoc possidetis, concessit, à vobis, inquam, quorum amore tantas concoxit injurias, in quorum lytrum tantum Sanguinis profudit; & vel tantillum à vobis extorquere non possit? Potuit afflicta Abigail iracundiam Davidis mitigare, ut in sui gratiam injurias, à bardo & maleferiato Nabale illatas, remitteret; potuit à Gratiano impetrare Ambrosius, ut publicum Majestatis illusorem veniâ donaret; à Chilperico Rege Genovefa, ut læsæ Majestatis reos absolveret; potuit sacræ paginæ objecto codice, ad vaticani palatii limina, & Totilæ genua prostratus Pelagius Diaconus, à barbaro illo Christianæ Religionis hoste extorquere, ut clementissimè ignosceret Romæ, etiam inimicæ, etiam servæ; & Christus à vobis obtinere nequeat, ut in ejus gratiam æmulo veniam largiamini? iujuriam, despectum, uno non rarò asperiori verbulo illatum, condonetis; vultisne Christum ipsum hanc à vobis gratiam, & supplicem, & in genua demissum postulare? quamvis ne hoc quidem detrectaturum credam; qui enim ad pedes Judæ perfidi & traditoris se abjecit, eos abluit, linteo extersit, basiis excepit, forsitan non erubesceret, provolutus in genua supplex vobis accidere: an tanto conatu sit opus, ut, quod ipsi placitum est, vobis persuadeat? Ah Viri nobiles & illustres! ignoscite, quæso, quod dicturus sum: certus sum, si hæc vel illa puella aut matrona, quam vos corculum vestrum appellatis, cujus vultum velut idolum adoratis, cujus nutum & sensa animi prævertitis, cujus gratiam ambitiosè prensatis, si, inquam talis femina à vobis peteret, quod Christus rogat, omnia à vobis haud difficulter impetraret; & DEUM vobis supplicem, vestríque amore cruci suffixum tamdiu suspenditis? ô confusionem! ô contumeliam! ô dedecus; an usque adeo vitæ integri, & puri sceleris estis, ut nec mente, nec ore, nec opere unquam in illum deliqueritis? quà ergo ratione veniam ab illo tam promptam, tam clementem speratis? percipite divinas protestationes, & timete: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cælestis peccata vestra*: fides ergo vos certos reddit, quòd si inimicis vestris veniam dederitis, vos quoque veniam à Deo accepturi sitis: *Si autem non dimiseritis, nec Pater dimittet vobis peccata vestra.* Iterum ergo fides vos docet, quòd, si veniam æmulo negaveritis, ea vobis quoque à DEO neganda sit. Quid ergo ad hæc? an perinde vobis est, placatum vel offensum Numen habere? an spontè ruitis in interitum, vósque ipsos petulantissime in infernum præcipitatis? si ita est, frustra verba facio: Dehiscat tellus, pateant inferi, immergite vos desperati, immergite flammis, in quibus

Matth. 6. 14.

bus æternùm ardeatis. Si verò misericordiam à Deo exſpectatis, *quâ fronte, quâ fronte*, inquam, ſinite me expectorem cum D. Auguſtino, *quâ fronte indulgentiam peccatorum ſuorum ante Tribunal Chriſti obtinere poterit, qui Deo, præcipienti inimicis veniam dari, non acquieſcit?* & tamen, ô dementiam! nulli difficiliores ſunt ad veniam hominibus dandam, quàm qui vel maxima neceſſitate premuntur, eam à Deo exorandi. Res mira! ſanctiſſimi quique, quibus cauſa ferè nulla eſt, à Deo rogandi veniam, offenſi grates habent, maledicentibus dicunt bene, injuriis laceſſiti dona rependunt, timore unico inducti, ne Deus pari in ipſos ſeveritate animadvertat, quâ ipſi in fratrem; & nos ſcelerati ac infelices! in ſingula momenta in ignes æternos ruituri, niſi Divini nos clementia, velut comâ capitis ſuſpenſos retineret, nos, inquam, ſcelerati, ſacrilegi, malitioſi, de pace tractantibus tergum obvertamus? nulla nos ſatisfactio mitiget, nulla commoveat authoritas? imperet licèt DEUS, roget, minetur; nil tamen niſi ſanguinem, & mortem crepemus, æmulum noſtrum mortuum & extinctum deſideremus, atq; omne ei malum imprecemus? ſi glande non licet illum trajicere, atro ſaltem calculo in urnam immiſſo, ubi ſuffragia ferenda ſunt, notamus; ſi ſtricto enſe ſe non licet, ſtricto ſaltem calamo eum petimus; quod verberibus fieri nequit, id verbis executioni mandamus: verbo, nec aſpectu, nec oculis, nec auribus eum dignamur, ſed implacabili ſuperbiâ dorſum obvertimus, veniam negamus. Ah Chriſtiani! in tanti momenti negotio tanta ſtupiditas? ita cæco affectui obſecundamus? ſalutem noſtram tantis periculis objicimus? Paradiſi nobis januam occludimus, & hiantes inferni fauces reſeramus? quin potiùs ad Chriſtum è cruce pendulum generoſo propoſito advolvimur, & ad ſacros Ejus pedes, uberrimo ſanguine manantes, cauſas noſtras deferimus: *quid dubitatis? ſi injuriam depoſueritis penes eum, ultor eſt; ſi damnum, reſtitutor eſt; ſi dolorem, medicus eſt; ſi mortem, reſuſcitator eſt.* Ita vos animat Tertullianus: an DEO diffiditis? nunquid ille obſequium tam nobile copioſiſſimâ remuneratione compenſabit? *De Patient.*

XI. Venite igitur, venite! ego ſanctiſſimis Chriſti pedibus adgeniculatus, arreptam pennam venerandis plagarum hiatibùs intingam, hòcque ſacro cruore reconciliationis formulam conſcribam. O DEUS & Domine mi, illius muneris authoritate, quo indignus hoc in ſuggeſtu fungor, ex præſentis populi voluntate palam Tibi declaro, ad pedes tuos ſanctiſſimos omnes nos injurias, vel receptas vel recipiendas deponere: iram tibi noſtram & rancorem immolamus; in tuum honorem odia noſtra, velut in victimam, jugulamus, & quamvis durum accidat, vindictæ voluptate privari, at tua tamen imperia parebimus; pacem etiam non petitam offeremus, & oblatam ocyùs acceptabimus. Tu eâ nobis pietate indulge, quâ

quâ nos æmulis noſtris culpas condonamus, & ſi flagitia noſtra nos ad tremendi tribunalis tui ſubſellia reos accuſabunt, Tu defenſorem age, protectorem & Patrem. Eſtne veſtrûm reperire vel unicum, qui ſubſcribere renuat? eia in medium prodeat, & ſe ipſum manifeſtet! tunc enimverò mutabo ſtylum, & juſtiſſimo quodam Zelo correptus, hoc ipſo ſanguine damnationis formulam exarabo. Pereat miſerandus! qui petitioni Chriſti tam equæ, tam juſtæ adverſatur! Sanguis iſte, quo ſalvari debuerat, illum condemnet, & perdat! omni pietate & miſericordiâ exuatur! cadat ipſe, & æmuli prævaleant; vidua permaneat ſponſa, orphani filii, nepotes extorres & exules diſpergantur, laribus careant, quêis recipiantur, nec cento ſuperſit, quo tegantur; diruta mulctetur domus illius, diſſipentur bona, & nomen ejus deleatur! *diſpereat de terra memoria ejus, pro eo quòd non eſt recordatus facere miſericordiam*: redeant in mentem Divinam cuncta delicta, quæ patravit; cúmque ferro gravis & catenis onuſtus coram Divino tribunali ſiſtetur; *judicium ſine miſericordia fiat illi, qui non fecit miſericordiam*! vindictam de illo expetant creaturæ omnes, ſancti omnes Cælites, cacodæmones omnes: ultionem clament ſinguli, & univerſi! *Cùm judicatur, exeat condemnatus*! tollat DEUS è medio noſtrûm hominem tam ſceleratum, qui petitam à Chriſto gratiam contumaciter negat; faceſſat hinc procul, & abeat! Nos autem, qui reliqui ſumus, ad Chriſti pedes provoluti, veniam flagitabimus æmulis, veniam nobis, veniam cunctis peccatoribus, veniam! veniam! Pſ. 18 13. & 16. Jac. 2. 13.

SERMO QUARTUS.

DOMINICA PRIMA QUADRAGESIMÆ.

Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore DEI. Matth. 4.

I. IDem efficere Verbum DEI in animis, quod operatur cibus in corporibus, manifeſtum eſt, ſi Divo Chryſoſtomo credimus: *Quod corpori cibus eſt*, inquit, *hoc animæ eſt Divinorum eloquiorum doctrina.* Si Gregorio & Ambroſio: *Cibus mentis eſt verbum Dei.* Eâdem linguâ Sanctorum plurimi loquuntur; nec ſine ratione: DEI Verbum enim vitalem animæ calorem conſervat, ne extinguatur, nutrit famelicam, imbecillem confortat, macilentam impinguat, quin præroga-

rogativâ prorsus mirandâ omni alteri cibo antecellit; nam omne aliud alimentum, exquisitissimum licèt, salubre & optimæ substantiæ, nihil operari potest in corpore mortuo, sed DEI Verbum etiam mortuum ad vitam revocat. Nemo id mirabitur, si Christum hodie dicentem audiat: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*: dicíque absque omni metaphora, & in sensu proprio potest, Verbo DEI totum pasci hominem, dum eodem pascitur anima, quæ est nobilissima hominis portio. Sed (pace Christi dixero) DEI Verbum cibo corporeo plurimùm cedat, necesse est; nec enim tanta ejus inter homines fames est, nec desiderium tam universale & vehemens, quanto in corporis alimentum feruntur. Sed quæ fastidii hujus causa subesse potest? nunquid enim Dei Verbum cibus est, & quidem omni corporeo melior? nunquid est delicatus, imò delicatissimus? nunquid ad delicias, usque & voluptatem hominem pascit? cur ergò in tam paucis famem sui excitat? nisi mea me fallit opinio, unica hujus nauseæ ratio est, quia gustare non potest *de omni verbo, quod procedit de ore Dei*, qui ventrem habet refertum *de omni eo verbo, quod procedit de ore dæmonis*. Nunquid enim quàm plurimos videmus, qui animam non alio cibo pascunt, quàm turpiloquiis, & exhibitionibus impudicis? quibus non sapit, nisi eorum librorum lectio, qui obscænitate velut fermento subacti sunt? qui solis detractionibus, Satyrarum aculeis, jocis illiberalibus, & levitate pascuntur? quid mirum ergò, si destructum est palatum, & sanioris cibi appetitus jacet? neque enim fieri potest, ut *à veritate non avertant auditum*, qui tam *frequenter ad fabulas convertuntur*. Quæcunque tandem causa sit, res tamen est copiosis dignissima lachrimis, quòd in ipsis etiã Christianis tantus sit affecti animi languor, ut nullo vel certè modico desiderio in Dei Verbum ferantur. Utinam ea mihi hodie è Cœlo gratia concedatur, ut ad publicam omnium confusionem, horrorem & terrorem demonstrem, non esse gravius supplicium, quo DEUS in homines animadvertit, quàm si orexin & famem Divini Verbi ab iis auferat. Hanc ergo veritatem probandam hodie sumam; quantumvis enim non dubitem, esse aliquos è vobis singulari DEI favore, qui Verbum DEI avidè esuriant, ignoscite tamen, si metuam, dicámque, eos quàm pauciissimos esse. 2. ad Tim. 4. 4.

II. Vehemens & acutum desiderium fames est, excitátque miram omnium animalium sollicitudinem, appetitum hunc satiandi, adeo ut nec timidissimi cervi in suis se antris contineant, nec capreæ imbelles in spelæis; quin & aviculæ nidos ac cubilia sua deserant, & ex cibi desiderio in terram se se demittant, non sine periculo, ne unius fortè grani amore in viscum se induant, & aucupibus in prædam cedant, qui inter frondium umbras miseris & incautis insidiantur. Liceat mihi modò ex vobis interrogare, an æquè anxia sollicitudo &

par Divini Verbi fames vos urgeat: nolite, quæso, vobis ipsis nimium blandiri; ignoscite, si dicam jacere appetitum vestrum, cùm videam, eum ita debilem ac languidum esse, ut non nisi rarò è vestris vos domib⁹ in templum pelliciat, locum tam magnificum, tam securum, ubi sine illius periculi, violentiæ, insidiarum, assultûs, aut alterius dispendii metu, Divino hoc alimento ad satietatem usque pasci potestis. Cùm famis tempore inaudiisset Patriarcha Jacob, triticum in Ægypto caro licèt pretio vænum exponi, mente turbatâ ad filios conversus ait: *quare negligitis? quare negligitis?* quæ hæc est oblivio vestra? quæ obsecro, negligentia? quæ mentis inopia: *Audivi, quòd triticum venderetur in ægypto*, & vos pigri hìc loci marcescitis? *descendite, & emite nobis necessaria, ut possimus vivere, & non consummamur inopiâ.* Eia accingimini ad iter alacres, quid sibi vult vetternus iste, dum arcta nos fames premit? Quid, quæso, dicturum putatis, si frumentum in Ægypto non pro pretio venumdari, sed gratis dari inaudiisset? Dei Verbum non venditur, Auditores, sed gratis datur: *gratis Evangelium Dei evangelizavimus vobis*, ingeminat Paulus; nec auro opus est, nec argento, quod expendatis; & tamen incurii illud negligitis, nec de documentis tam opportunis, veluti necessario animæ cibo, sollicitè vobis providetis. Ah quare, quare? liceat vos percontari, *quare negligitis?* quia scilicet nullam quæ vos urgeat, famem experimini *qui non quærunt, quod in promptu habent*, verba sunt Augustini, *fastidii languore marescunt.*

Gen. 42.

2. Cor. 11. 7.

In sentent. tom 5.

III. Intra domesticos sed parietes continere, novi ego securissimum esse: non tamen eâ horâ, quâ DEI Verbum populo annuntiatur, Nec id viris duntaxat dico, qui id temporis magna sollicitudine aut tribunalibus, aut mercacuræ negotiis impendunt, sed & fœminis: nunquid de hoc sexu erat Sunamitis illa celeberrima, quietis ac solitudinis amantissima? & hanc tamen Elisæus, cùm famem prævideret, quæ Palæstinam depopulata est, nunquid jussit domi desidem residere, num egredi vetuit, & domesticis vacare negotiis? quin potiùs, *surge*, inclamat, *vade & tu & domus tua, & peregrinare, ubicunque repereris.* Sed heu, sancte Propheta, quid agis? an ignoras, quantùm solitudo conveniat fœminis, sexuique debiliori? cristallo sunt similes, quæ tum demum extra periculum est, cùm cautè custoditur; balsamum imitantur, quod odoris fragrantiam perdit, nisi tegatur. Cur ergo vagari jubes Sunamitidem: *Vade & peregrinare, ubicunque repereris.* Vagari fœminas inconveniens est, fateor; at non tempore famis: qui fame laborat, egrediatur, opituletur sibimetipsi, & inopiæ suæ media conquirat; necessitati enim non est lex posita. Sic enimverò executioni mandavit Prophetæ imperia Sunamitis, *surrexit; & fecit juxta verbum hominis DEI, & vadens cum domo sua peregrinata est diebus multis*; insigni

4. Reg. 8.

docu-

documento, verissimum esse, quod Egesippus dixit, non esse ullum respectui, ullum verecundiæ locum ubi fames dominatur: *Omnem affectum excludit fames, & maximè verecundiam.*

De Excid. Jud. l. 5. c. 8.

Sed quid ego solam Sunamitidem propono? an non & Ruth fame pressa paternos lares deseruit? nunquid sola frequenter per campos vagata est? nunquid spicas collegit, messorum manibus elapsas? nunquid urgente fame Sara cum Abrahamo in Ægyptum descendit? nunquid eadem de causa Rebecca maritum Isaac in Geraram usque comitata est? Cur ergo fœminæ desides sacri eloquii tempore domi morentur, linum & lanam tractent, nec cibo Divino pascant & reficiant animas, solisque maritis id alimenti relinqueant? Hoc avertant superi! hic enim non est solitudinis amor, sed vel Religionis defectus, vel mentis inopia, vel negligentia supina: quin non festivis duntaxat diebus accurrere deberent, ut sacro hoc pabulo saginentur, sed omnem omnino horam & occasionem avidè captare, spretis omnibus culturæ superfluæ ornamentis, in quæ plurimum illius thesauri, cujus pretium sola mors detegit, temporis nimirum, impendunt; hîc enim vel maximè famelicum decet, omnis moræ esse impatientem.

Ruth c. 1. & 2.

Si suspecta fortassis vobis est dictorum meorum veritas, fingite, lautum & opiparum hospitibus plurimis adornari convivium, quale vel Samson amicis, vel Salomon ministris suis instruxit, quosnam omnium primos in cœnaculi loco comparituros censetis? nunquid famelicos? qui enim tardiùs accedunt, aut appetitu carent, aut fingunt se carere, opulentiæ speciem affectantes. Dicámne igitur, eos Divini Verbi famem habere, qui non casu & fortuitò, sed consueto sibi more & ex composito serò ad sacras allocutiones accedunt, haud aliter quàm ad prandium jam incæptum fastidiosi hospites? minimè: nam illi solùm famelici dici merentur, qui nec horam quidem præstolari absque impatientia sustinent, sed primi omnium in Templo comparent, ut, postposito sacris sermonibus omni alia negotio, quantumvis gravissimo, locum & subsellia occupent. *Doce justum*, Spiritûs Sancti vox est, *& festinabit accipere*: certè majori alacritate properabit ad recipienda sanæ doctrinæ documenta, quàm columbæ ad granum cimini, aut pisces ad escam hamo expositam. *Doce justum, & festinabit accipere*; correptionem admove, *festinabit accipere*; consilium suggere, *festinabit accipere*. Verbo, doce, justum, doce, & festinabit accipere: *festinabit*, nullo temporis discrimine; *festinabit* diebus profestis; *festinabit* diebus festis & solennibus; omnem locum, opportunitatem, famentis instar, *festinabit accipere*: certè quicunque famem patitur, nequit quiescere, servos & ancillas increpat, totámque familiam concitat, si cibos tempori non invenit paratos; difficillimè sub horam prandii accedentes admittit; impatiens moræ recusat

obsequia, catellorum instar domesticorum, qui quantumvis delicioſi & amabiles, ſtimulati tamen fame blanditias non ſuſtinent; nullus ergo Verbi Divini famem ſibi opinetur ineſſe, quicunque, per plateas & compita otioſus, æris campani ſonitu ad Verbum Divinum vocari ſe percipit, nec tamen feſtinat, ſed confabulationibus indulget; aliorum concurſum videt, nec tamen eorum exemplo trahi ſe patitur, *non feſtinat;* invitantes audit, ſed ſurdo fabula canitur, *non feſtinat:* nec ſedem relinquit, quâ conſidet, nec ſocietatem deſerit, cujus alloquio delectatur.

V. Et quis porrò dubitet, tenuem in nobis Divini Verbi audiendi famem eſſe, cùm hac ætate non niſi exquiſitiſſimi, & ad delicias uſque laborioſiſſimè conditi ſermones requirantur. *Ambitioſa non eſt fames*, ajebat Seneca, *contenta deſinere eſt*: quem fames vehemens urget, pompam in cibis haud æſtimat, condimenta non curat, flocci facit intinctus & embammata; quin, nullo ciborum diſcrimine, juxta Salomonis ſapientiſſimi oraculum, in amarum præ dulci involabit; *anima eſuriens*, inquit, *etiam amarum pro dulci ſumet*, & acerbas labruſcas de Galgala, velut racemos lectiſſimos de Engaddi vinetis arripiet: omne ceteroquin inſipidum alimentum fames palato gratum reddit & ſapidum. Artaxerxes Aſſyriorum Rex, omnibus poſt in fauſtum prælium impedimentis exutus, in ruſtico mapali famem hordeaceo pane fallere coactus, cum Diis ſuis amicè queſtus eſt, quòd in eam uſque horam has ſe delicias ignorare paſſi ſint. Ptolomæus Ægypti Rex, relictis in itinere annonæ Regiæ curribus, famem in vili tugurio-lo, pane furfuraceo ſatiavit, palàm teſtatus, ſed ad id uſque temporis cibum tam nobilem & delicatum nunquam guſtâſſe. Quid de Roma dicam, hodie tam delicatâ & inſatiabili? Eam, refert Procopius, eò usque famis auguſtiis redactam, ut non herbis ſolùm & gramine, ſed & urticis famem pellere coacta ſit: obſeſſa ab Alarico, equorum carnes, non ſecus ac vitulos delicatos, recens ab uberibus avulſos avidè comedit: circumdata à Totila, canes eodem guſtu devoravit, quo ſapidiſſimos pratorum hædos. Memoriæ prodidit Plutarchus, unicum Athenis ſoricem è lacunari conclavis in pavimentum deciduum, horrendo certamine Patrem & filium colliſiſſe, cùm hic parentem ſtricto ferro inſequeretur, quòd is hanc ſibi prædam præripere tentaret. Seſtii in Cherſoneſo funes de cannabe tortos in cibum adhibuêre, dum à Xantippo obſeſſi famem extremam paterentur. Rhegienſes in Calabria eò anguſtiarum à Dionyſio redacti ſunt, ut ſciſſi corii ſegmentis in cibum uterentur. Quod autem omnem humanam fidem ſuperat, Spartani pro cibo ſumpſerunt illos ipſos faſti corporis ſerpentes, qui undarum exundantium alluvione agris ſuperfuſi, omni primùm meſſis ſpe ſuccisâ, interfectis deinde defectu pabuli animalibus, eosdem ad tam diræ famis tormentum adege-

Epiſt. 119.

Prov. 27. 7.

Plutar. in reg. apoph. Cicero l. quæſt. Tuſcul. Ap. Sigonium l. 10. & 19. Imp. Occid. Plutar. in Demetr.

Sabell. 2. Enn. 3. Diodor. Sicul. 14.

Celius l. 8. t. 2. adegerunt. Usque adeo verissimum est, famem minimè esse ambitiosam: experientiâ id didicit Jobus, qui famis magnitudine adactus pro deliciis admisit, quæ stomachabundus quondam in luxu & abundantiâ animus nauseabat: *Quæ prius*, inquit, *nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt.* Quis ergo Divinum vos Verbum esurire credat, cùm nullus ferè sit sermo, qui expectationem vestram adæquet, aut gustui serviat? quin in dies singulos delicatiores evaditis: hic quæritur, Orationem fuisse sterilem & siccam, alter inamænam stylo, hic incultam eloquio, ille vitâ & spiritu destitutam. Hæccine dicatur fames? Hæc enim verò fames non est, ô Christiani, hæc fames non est: id unum ergo curandum est, ut in locum tot condimentorum succedat fames, & omnes unâ horâ satiabimini; si enim convivium famelicis parandum, ait Seneca, longâ morâ opus non est; omnis coquus laudatur, omne ferculum commendatur: *facile est pascere parvo, nil aliud desiderantes, quàm impleri.* Intra brevem moram suis in campo messoribus prandium paravit Habacuc; facili negotio mensâ super aratri transversa ruricolis instruxit Elisæus. Sed si nauseanti & delicato stomacho adornandum est, hoc opus, hic labor est; cum Persiæ Monarchis præmium statuendum est iis, qui novas in mundo saporum species, & gulæ irritamenta inveniunt; sapores enim antiqui, & usu exoleti despectui habentur: *Anima saturata, calcabit favum.* Necesse est, cum Apiciis luscitiarum, aut cum Heliogabalo psittacorum linguas conquirere, aut cum Vitellio murænarum intestina celerrimis navibus è mari Carpatio in subsidium vocare. Ingenuè igitur fateor, Auditores; Si Verbum DEI esuritis, non diffido, me vobis per sacram hoc tempus placiturum; si verò vos fames non urget, penitus despero, ac certus sum, rarò vos ad me audiendum confluxuros, aut, si præsentiam mihi vestram indulgeatis, similes futuros illis, qui mensæ assident, appetitu destituti, & nauseâ pleni; hi nihil omnino vel primis labris degustant, nihil eorum palato arridet, nullo cibo pascuntur, solúmque fere in eo occupantur, ut apposita fercula aliis convivis distribuant, quæ suos in usus convertere debebant. Sinite, ut hæc apertiùs declarem.

Job 6. 7. Prov. 27. 7. Sueton. in Vit. Eccles. 27. 32.

VI. Qui esurit, non est sollicitus, ut partem ciborum ceteris ejusdem mensæ convivis distribuat, sed id unicè agit, ut sibi provideat, suæque fami consulat: quidquid ferculorum apponitur, sibi destinari existimat, & juxta dictum Ecclesiastici, *effundit se super omnem escam*, omnémque lancem avidè involat. Idem à vobis fieri cupio, Auditores: si Verbi Divini pabulum esuritis, totum illud in usus vestros convertite, & nolite imitari eos, qui, dum sacris sermonibus audiendis assistunt, in eo unicè occupantur, ut cibos in orbem distribuant, & quidquid audiunt, aliis applicent. O quàm hoc ad amussim, dicunt, quadrat aulico illi doloso! quàm vivis coloribus exprimitur Nobilis ille superbus!

perbus! quàm hoc appositè & graphicè tangit domicellam illam vanitati & otio deditam! Non ita, non ita: comedite potiùs, & cibum vestro ori admovete: quidquid enim aliis transmittitis, vobis decedit. *Verbum sapiens*, Spiritu Sancto teste, *verbum sapiens, quodcunque audierit scius, laudabit, & ad se adjiciet.* Scitisne, quâ id ratione efficiat? Arborem Cinnamomi imitatur, quæ palustri solo implantata, in sui nutrimentum omnem quaquaversum humorem attrahit, ut vicina non rarò stagna exsiccet; æmulatur cypressum tellure herbosâ consitam, quæ omnem humoris succum ad se impinguandam attrahit, relicto circumquaque sterili solo. Si fructum igitur è sacris sermonibus desideratis, videte, ut magna cum fame eos excipiatis; sic eorum è numero eritis de quibus Christus dixit: *Audientes Verbum retinent*; quidquid auribus haurietis, in vestrum emolumentum convertetis, vobísque solis intenti, ac de vestra solùm utilitate solliciti eritis; similes eritis Velleri Gedeonis, & rorem omnem è nubibus depluum ipsi sugetis, ut ne una quidem guttula frustra intercidat.

Eccl. 21. 18.

Luc. 8. 15.

VII. Verùm omnis mali origo inde est, quòd fames & appetitus vester langueat, & paucos invenire sit, qui seriò sibi consultum velint, parúmque æstiment, quòd dæmon, in nostra damna unicè intentus, omnia salutis documenta, omnémque Divini Verbi fructum è cordibus eorum auferat. In magnificis & genialibus epulis nonnunquam observaveritis, circumdari vos à ministris quibusdam famelicis, qui oculo in lances orbésque defixo Harpyarum instar adstent, ut citò removeant, quod vobis appositum est: hoc ipsum faciunt dæmones; è manibus rapere student cibum, vobis usque adeo salutarem, nec tantùm è manibus, sed & ex visceribus, ac corde ipso; *Venit diabolus, & tollit Verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.* Et quis verbis satis exprimat artes & studia, quibus usi sunt, ad fructum sacræ prædicationis è populorum animis extorquendum? Evolvite sacrarum Historiarum volumina, & stupebitis: Verba fecit quondam magnus ille Christi Assecla Antonius Paduanus, tantâ nominis & famæ ubique ditatæ celebritate, ut necesse fuerit, camporum planitiem cum Templis permutare, ad satisfaciendum populo, multitudine immensa, nobilitate eximio, qui exundantium instar fluminum ad eum audiendum affluxit: ecce, quid non livor dæmonem tentaverit! modò tabulati tigna ruperunt, quæ sancto Oratori præbebant suggestum, ut tumultum & strepitus in populo excitarent; aliàs cursorum & veredariorum habitu comparebant, nobilibus fœminis litterarum fascículos apportantes, ut attentos animos distractionibus & curis laxarent; nec hoc contenti, nonnunquam aërem ipsum excitatis turbinibus coëgerunt in tonitrua, fulgura, procellas & grandines, ad consternandos & dissipandos Auditores. Perorante sancto Dominico, lacertularum specie monstrosâ, in medio auscultantium comparuêre,

Luc. 8. 12.

Apud Surium in Vita.

paruêre. Dicente ſancto Vincentio ſonipedum inſtar, in furias concitatorum, diſcurrerunt. Verba faciente Cutberto Lindisfarnenſe in publica populoſi pagi platea, grande in domo quadam excitârunt incendium, omnibus ad opitulandum dilapſis, usque dum laſſus in revocandis ad ſe auditoribus Orator ſacer, ignem duntaxat factuum eſſe demoſtraret, & formato in aëre crucis ſigno, diſſipatis fumo & flammis, velut remoto ſipario præſtigias amoveret. Eò uſque ſcilicet maligni hoſtis nequitia pertingit, ut cibũ verbi divini etiam famelicis extorqueat: *ut tollat verbum de ore eorum.* Fateor quidem, hæc ætate, ubi minor eſt ſacri eloquii fames ac deſiderium, tam inſolitos támque palpabiles modos ad deludendos hominum animos non adhibere ſpiritus malignos; illos tamen an pigros & otioſos adſtare putatis? Nunquid vos improviſò tædium nonnunquam ſacris eloquiis intentos obruit? nunquid Oratoris ſacri ſermo, jam faſtidioſus, jam importunus & intricatus, jam ad nauſeam diffuſus, vobis repræſentatur? nunquid jam ſomnus obrepit, jam phantaſia turbatur, jam oculi lubrici præter animi intentionem diffugiunt, & figuntur in iis, qui aut ingrediuntur, aut exeunt? ne dicam arbitrari eos nonnunquam adventum dominarum nobilium, non aliter ac quondam reginam Vaſthi advocavit Aſſverus, non ut paſcatur mensâ regali, ſed ut oculos paſcat. Quid ergo ſibi volunt perbrevis horæ ſpatio tantæ diſtractiones? dæmones ſunt, maligni ſpiritus ſunt, dolosè & nequiter vos infeſtantes, ut cibum animæ rapiant, & verbum illud, aut dicentis periodum, ſaluti veſtræ deſtinatam, invertant, aut perdant: *Harpyiæ infernales ſunt*, teſte Divo Ambroſio, *ut auferant verbum, de incurioſi, aut diſſimulantis affectu.* In Pſal. 118. Vultures ſunt illis ſimiles, qui in caniſtrum involabant, quem penuarius, ſeu promus condus Pharaonis quondam ferebat. Aquilæ ſunt rapaces & temerariæ, quæ ſacrificium quondam & victimas Abrahami infeſtárunt. Mentem ergo ſedulam divino Verbo advertite, Auditores; ſi enim tot aves prædatrices & inviſibiles, quæ vos obſident, admittitis, abſque dubio finito etiam prandio jejuni domum concederis; quin nec finem præſtolabimini, Judam imitati, qui durante mensâ ſurrexit, & abivit: *Exivit continuò*, ut ſacer textus loquitur. Sed quomodo attenti eritis, ſi fames abeſt? hæc, hæc tandem eſt omnis detrimenti, & confuſionis origo; hoc abſente, ignoſcite, mihi, grande vobis immînet infortunium, grande diſpendium; loquar apertè, actum eſt de vobis. Gen 40. 17. Gen. 15. 11. Jo. 13. 30.

VIII. An verbo hoc acerbo & duriuſculo vos offendi? an improvidè forſan & absque ratione è labris id mihi excidit? Caſſiodorũ auſcultate: *Grandis morbus & execranda calamitas*, inquit, *divinæ legis appetentiam non habere.* An corporis valetudo integra ſit, & incolumis, fames & appetitus manifeſtat; an animo ſua ſalus conſtet, ſigno indubitato alimenti ſpiritualis eſuries declarat. Ita Sancti omnes unanimi conſenſu docent; Ita Chry- apud Lorinum in Pſal. 106. c. 8. Chriſoſt. in Gen. hom. 42

Chrysostomi, Bernardi, Ambrosii, Augustini, Gregorii; ita ipsum Christi Oraculum: cùm velut intento digito monstraret discrimen electos inter & reprobos, illos quidem divini verbi avidissimos, hos verò commoto stomacho nauseabundos affirmavit: *Qui ex Deo est, verba Dei audit*: mox ad miserandos Judæos conversus, añexuit: *propterea vos non auditis, quia ex DEO non estis*. Hæc via est & trames rectus, quo DEUS ut plurimùm ad salutem dirigit electos, ut veritatem discant: *Audite, Audite*, inclamat per Isaiam, *& vivet anima vestra*. Potuit procul dubio aliis hominem salvare modis, potuit apparitionib⁹, potuit inspirationibus sacris, potuit illuminatione internâ, & lectione sacrâ, sed noluit: an ideò forsitan, ut bene observavit Bernardus, ut eâdem januâ ingrederetur vita, quâ mors subintravit? mors enim per aures ingressa est, fallaciissimo Oratori serpenti in Paradiso apertas; eâdem ergo viâ ingredi debet Vita, dum aures panduntur Oratori veraci: *Auris prima mortis janua, prima aperiatur & vita*. Nabuchodonosor, Babyloniæ Monarcha, suismet oculis cadentem vidit arborem, fortunæ suæ Ideam & Symbolum; vidit marcentes fructus, flores elanguidos, frondes aridas; vidit fugientes feras & volatilia, paulò antè magno numero congregatas, ut sub ejus umbrâ quiescerent, & in ejus ramis exultarent: sed num solus oculorum obtutus commovendo regi suffecit? minimè sanè, sed necesse erat, Danielem Prophetam interpretem adhibere, & vivæ vocis oraculum ex ejus ore audire: David, quantumvis indole docili, non priùs pœnitudine ductus est, ob mortem Uriæ militi innocenti & strenuo illatam, quàm vocem Nathani corripientis audiret: Josaphatus, animi ceteroquin anxii & DEUM timentis, fœdus cum Achabo Principe sancitum non priùs detestatus est, quàm voce Jehu intonante corriperetur. Quòdsi etiam extra sacræ paginæ historiam egredi, & intentum istud prosequi placeret, facilè mihi foret, demonstrare, inter centum illustriores animorum conversiones, quas accidisse legimus, novem divini verbi efficaciæ esse adscribendas. Fidem faciet exemplum Divi Augustini, Illustrissimi Ecclesiæ Doctoris, quem, ô rem miram! nec vasta illa ingenii capacitas, nec infinita lectio, nec studium, nec insatiabilis ille veritatis indagandæ ardor DEO peperit, sed oportebat illum multoties, infantis instar, ex ore perorantis Ambrosii pendere, nec antea pravos suos mores exuit, quàm privatis publicísque cohortationibus persuasus, victas tandem manus dare coactus est. O fatuos, ô fatuos! frustra speratis, vos aliâ ad DEUM viâ venturos, quàm regiâ & communi, ac plurimorum vestigiis tritâ: opus nimirum est prædicatione Verbi DEI, opus est prædicatione Verbi DEI; unicus ille sermo, cui hanc die, loco aut horâ aures dabitis, ille tandem vos emolliet, ille cor feriet, & de eo triumphum aget; huic vestra conversio alligata est, si in scelerum sentina hæretis; hic vos in

Gratia

Bernard. serm. 10. in septuages. *August. tr. 47. in Joan* *Greg. Hom. 18. in Evang.* *Joan. 8.* *Isai. 55. 3.* *Serm. 23. in cant.*

Gratia ſtabiliet, ſi juſti, & DEO chari jam eſtis: non enim fruſtra, mihi credite, Spiritus ſanctus tot modis & formulis inculcat; *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. Inclina aurem tuam, & audi verba ſapientum Inclina aurem tuam, & ſuſcipe verba intellectûs. Non ceſſes, fili, audire doctrinam*: nemini enim meliùs perſpectus eſt auditus, quo ſe animis noſtris inſinuet. Nôſtis, opinor, Auditores, in Sacris Oraculis ſtultorum nomine reprobus, ſapientum verò appellatione Electos deſignari, quemadmodum celebris illa Virginum parabola manifeſtat, quarum quinque ad ſponſum admiſſæ ſunt, quinque ab ejus aſpectu excluſæ. Nóſtisne etiam dotem illam ſapientibus propriam, & ſtultitiæ characterem fatuis peculiarem? audite, quid dicat Spiritus ſanctus: *Qui ſapiens eſt, audit conſilia*. Ecce dictum Salomonis, in ſapientum favorem! *Auris ſapientum quærit doctrinam. Cor ſapientum quærit doctrinam. Auris bona audiet cum omni concupiſcentia ſapientiam*. Cùm autem de ſtultis ſermo eſt; en Verba, quæ horrorem incutiant! *Non recipit ſtultus verba prudentiæ, Stultus irridet diſciplinam. Stulti doctrinam deſpiciunt. Qui illuſor eſt non audiet cùm arguitur. Cum dormiente loquitur, qui narrat ſtulto ſapientiam. Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit, nec ad ſapientes graditur*. Hęc certè tam denſata Salomonis oracula eo induxiſſe videntur Iſaiam prophetam, ut, cùm malorum apicem, quem rebelles Hebræi attigerunt, vellet deſcribere, non aliter eos compellaverit, quàm filios indociles, diſciplinę expertes, & ad divinam legem audiendam induratos: *Filii nolentes audire legē Dei*: & hæc nomenclatura perditos illos ac deſperatos declaravit. Ut tandem vela contrahat oratio, quid cenſetis Auditores? num leve vobis & contemnendum morbi genus videtur, Divini Verbi fame carere? Imòverò hoc aliud non eſt, quàm conclamatum eſſe ab omnibus illis medicis, qui unquam vitæ mortísque æternæ aphorismos ſcripſêre, iíque non humani duntaxat, & errori obnoxii, ſed divini etiam, & infallibiles: *Initium recedendi à Deo, ſi* Palladio fides eſt, *faſtidium doctrinæ eſt, & cùm quis non appetit illud, quod ſemper anima eſurit, quæ diligit DEUM*. Quid ergo faciendum vobis ſupereſt, Auditores, niſi funeſto damnationis æternæ prognoſtico notari velitis, quàm divinam hanc cœleſtis doctrinæ famem excitare in vobis, & acuere? deſerere ſcenas ac theatra, quæ nonnunquam, etiam diebus hiſce ſacris, audio teneri aperta; vitare converſationes inhoneſtas, fugere officia vana & inutilia; abjicere venenatos codices & libellos, palato & guſtui veſtro quondam tam gratos, & frequenti Sacræ prædicationis uſu piam ſanctámque Divinarum rerum orexin excitare. Hoc enim diſcriminis inter corporis, & animi cibum intercedit, quòd ad vitandam illius nauſeam abſtinentiâ opus eſt, & frugalitate; ad hujus verò famem acuendam nil æquè conducat, quàm uſus copioſus & quotidianus.

Pſal. 44. 11. Prov. 27. 27. Eccli. 1, 2. Proverb. 19, 27. Prov. 44. 11. Prov. 8. Prov. 15. 14. Eccl. 3. 31. Prov. 10. 2. Prov. 25. 13. Prov. 2, 7. Prov. 13. 1. Eccli. 22. 9. Prov. 15. Iſaia 28, 9. de Vit. Pal. l. 5. c. 10. n. 67.

PARS ALTERA.

NOn me latent sensa animi vestri, Auditores quæ ab hoc loco, domum digressi intra vosmetipsos volvetis: Zelum esse negabitis, qui me ad hæc dicenda impulerit, sed commodi proprii, & emolumenti studium. Cordi mihi nimirum esse copiosam populi frequentiam ac compressionem; hinc illam me famem usque adeo exaggerare, quæ templum in dies densatis auditoribus refertum servet. Ecquid responsi à me præstulamini? dicámne tantam hominum mihi displicere frequentiam? id certè si dicerem fatuè me ipsum Augustino sanctiorem esse jactarem, qui in suis super psalmos commendationibus, frequenter auscultantis populi alacritatem commendavit; Sanctiorem Bernardo, qui in Sermone Dominicâ Septuagesimæ habito, monachos suos ob attentionis modestiam magnis laudibus extulit; Sanctiorem Joanne Chrysostomo, qui rarissimè ad populum dixit, quin vel eorum paucitatem, & imminutum Auditorum numerum deploraret, aut eorundem copiâ & incremento exultaret, similem se matri dictitans, quæ vel uno charissimorum pignorum in mensa deficiente, cor sibi maternum sentit amaritudine obrui, & identidem ab aliis præsentibus anxia & sollicita causam absentiæ indagat: audite, quæso, Ipsummet loquentem: *refugit, & torpet circa doctrinam hanc*, inquit, *cogitatio nostra propter eos, qui nõ venerunt, sicut enim pia mater mensam apponens, non omnibus filiis præsentibus dolet & gemit, hoc & ego nunc patior.*

Absit igitur à me, ut ego miserrimus peccator perinde mihi esse dicam, pauci, an multi dicenti aures præbeant; quin optarem, ut in dies, si fieri posset, præsentes forent universi. Id ergo quamvis verissimum sit, grandi tamen injuriâ afficitis, si id honoris & popularis auræ desiderio ambire me creditis. Sed demus id esse; nec enim negaverim, quia novi, ambitionem tectam esse & profundam: *Est, qui nequiter se humiliat*, dicit Ecclesiasticus, *& interiora ejus plena sunt dolo.* Eccli. 19. Sperabo tamen de meipso meliora; an enim vos hortatus sum, ut ad me præ aliis audiendum confluueretis? novi perbene, hoc tempore Oratores, & doctrinâ & pietate conspicuos haud defore, qui prandium vobis lautius, mensámque magis opiparam instruant: in solam animæ vestræ salutem vos volo intentos; illuc concedite, ubi solidius, sapidiúsque animo pabulum speratis: id unum vobis supplex inculco, ne jejunam penitùs animam destituatis. An non dolendum sit, Auditores Christiani, tantam saginando corpori curam & impensas adhiberi, nullâ habitâ animæ ratione? quis mihi lachrymas dabit ad tantam stultitiam dignè deplorandam? quis verba, imò mugitus ac fremitus mihi suggeret, ad eam ritè detestandam? Si unius diei intercapedine alimentum corpori subtrahitur, dolemus singuli; & animam dies integros, hebdomades ac menses destitui, siccis oculis feremus? O si scire-

tis,

tis, quantum vel unicus nonnunquam sermo prodesse possit, certè nec horror laboris, nec ullius incommodi metus ab eo abstrahere vos posset.

X. Paulo cuidam, cui nomen Simplici, in more positum fuisse fertur, ad Templi portam considere, omnésq; intrantes, pios æquè ac impios, attentè arbitrari: cùm ecce quodam mane, spectaculo horrendo, peccatorem contuetur, vultu squallidum, deformem, & monstro haud adsimilem, ferro & catenis gravem, & geminis dæmonibus stipatum, quos longo sejunctus intervallo Tutelaris genius, vultu tristi & pede lento sequebatur. Hîc in lamenta primò effusus est Paulus; mox summo solatio perfusus est: cùm enim miser ille è templo egrederetur, non liberum solùm catenis, & infausto dæmonum consortio, sed vultu tam amœno, sereno ac splendido incedentem intuebatur, ut vix illum à cœlesti illo Ephebo discerneret, quem Ejus lateri junctum faciéque festivâ & nitentibus oculis exultantem conspexit. Hîc enimverò passu accelerato progressus sistit hominem, orat, adjurat, percunctatur, & tandem intelligit, auditis è pulpito prophetæ Isaiæ verbis: *si fuerint peccata vestra, ut coccinum, quasi nix dealbabuntur*, ita se animo compunctum, & in spem veniæ erectum, ut, ruptis omnibus vinculis, vitam flagitiis infamem cum meliori commutare, firmissimè statuerit. O si nobis quoque concessum foret, reduces à sacra concione arbitrari! quàm diversos ab illis intueremur, cùm ad auscultandum ingressi sunt? quæ prodigia, quas mutationes, quas metamorphoses vel in vobismetipsis deprehenderitis? Appositè in hanc rem advertit D. Chrysostomus, animalia, quæ arcam Noëticam ingressa sunt, talia exivisse, qualia intrabant, nec lupus lupum, nec corvus corvum, nec vulpes vulpem exuit, & histrix, animatis ingressa aculeis, cum iisdem reversa est: *Arca quidem qualia excipiebat animalia, talia conservabat*; verùm aliter accidit in Templis: *Ecclesia verò semel susceptа animalia immutat, non quidem variatâ naturâ, sed explosâ malitiâ.* Intravit quis fortè templum, corvo non admodum dissimilis peccator, qui dilatâ in longum pœnitentiâ obstinatus, corvinum illud, cras, cras, ingeminabat identidem; & ecce contra spem exit gemens instar columbæ. Intravit usurarius, voraci lupo non absimilis, sanguine pauperum saginatus; & ecce charitate liberali prodigus egreditur instar oviculæ, etiam lanam propriam paratus impendere, ut nudis cedat in operimentum. Intravit vulpis instar dolosæ perfidus traditor, æmulorum ruinæ suâ celsitudine innixus; & ecce ut agnus egreditur, etiam extrema pati paratus, ut meritis conspicui promoveantur. Intravit delicatus quidam & impatiens, qui ad minimum sui tactum aculeos, histricis instar, exeruit; & ecce similis catello delicioso egreditur, qui omnibus se tractabilem prebet, & mollem. Superi! quæ mutationes, quæ metamorphoses, non aliunde, quàm à divini

In Vitis PP. apud Rossweidum l. 3. n. 276.

Isaiæ 18.

Homil. 2. de pœnit.

Verbi efficacia efformatæ! Circeæ & fabulosæ epulæ quondam homines mutabant in bruta; sed longè veriùs & efficaciùs cibus iste beneficius, de quo differimus, bruta ipsa transmutat in homines; & quid dico in homines? in Seraphinos. Hic certè Moysen quendam in Ægypto ex feroci sicario in devotum mutavit monachum, sermone unico, quem fortè fortunâ de inferorum pœnis audivit, commotum. Hic Pelagiam, infame scortum, in eremi incolam; Thaidem propudiosam & discolam in pœnitentem transformavit. Et ô vos fortunatos! Auditores, si metamorphosi æquali vos ex imperfectis Sanctos efficiat! quis ergo cibum tam robustum, tam potentem & prodigiosum non appetat? Iterum ergo omni virium contentione vobis ingemino: excitate in vobis hanc famem, hanc efflictim à DEO postulate, hanc acuite; hanc, si experimini, postpositis omnibus aliis negotiis, explete, satiate. De miscellis Sionis incolis, gravissima fame oppressis, affirmavit propheta, quòd cibi amore pretiosa quæque prodigi effuderint, nullâ habitâ auri, aut argenti, aut gemmarum ratione: *dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillandas animas.* Thren. 1. Hoc & vobis agendum est: prodigenda sunt omnia, cælestis nutrimenti amore, *pretiosa quæque*, Auditores, *pretiosa quæque*. Cùm de Verbo Divino audiendo agitur, negligenda sunt corporis commoda, non curanda fortunæ bona, non vacandum litibus, non tempus amicorum visitationibus, nec petendis dandisve informationibus terendum est: certè Esau famelicus nec jus natalium pensi habuit, sed illud non absque vituperio pulmento leatium postposuit; alii in famis angustiis, & vestitum, & supellectilem pignori exposuerunt. Ægyptii regionem totam Josepho Proregi, & supremo œconomo cessere; ea, etiam animo sua præbeatur esca, insuper habito quocunque dispendio vel jactura.

SERMO QUINTUS.

DIE LUNÆ POST PRIMAM DOMINICAM.

Cùm venerit Filius hominis in majestate sua, congregabuntur ante illum omnes gentes.
Matth. 25.

I. QUo usque tandem abutemur DEI patientiâ, hactenus tam paternâ & longanimi? an non ille, velut ad omnem surdus injuriam, ad hoc usque temporis conticuit? sed nunquid scimus, irritatam diu patientiam in furorem degenerare? Eia! agite Angeli, mentes cælestes! tubæ sonitum date, diem illam supremam & horrendam promulgate, ut videant protervi, decretoriam adesse horam. Obscuramini cæli, & non nisi micantibus fulgetris lucete! flammis pluite voracibus, omnésque hominum possessiones in cineres redigite: dehisce tellus, & superba palatia absorbe! Erumpite è silvis feroces bestiæ, & miseros mortales, ex urbium ruina profugos, metúque consternatos, invadite, discerpite, lacerate, occidite! nemo furorem vestrum effugere se posse jactet impunè!

Verumenimverò quid ago? an non jam centies peccatoribus horum minæ suppliciorum necquicquam ingestæ sunt? ipse memini, me ætate magis juvenili, non sine studio & ornatu feralis eloquentiæ, diei illius terribilem apparatum descripsisse, nec tamen ausim dicere, ullum expalluisse, aut trepidantis animi signa dedisse. In eam ergo hodie deveni sententiam, cùm de judicio finali perorandum sit, prætermissis omnibus aliis reorum suppliciis, unum duntaxat, homini soli proprium explicandum assumere, minùs id quidem vulgò cognitum, cum grave tamen & atrox, ut, quisquis ejus gravitatem probè intelligit ac penetrat, totis meritò artubus contremiscat, si vel modicum humanitatis & sani sensûs reliquum habet. Dixi *proprium soli homini*: & quod illud supplicii genus esse creditis, quod soli homini proprium est? an fames, an verbera, flammæ, fulnera, mors ipsa? Nequaquam: horum enim malorum sensus brutis etiam communis est: quod autem soli homini dolere potest, est Confusio, erubescentia, pudor: *etiam jumenta percuti, occidi & cremari possunt, verecundari non possunt*; ut ingenuosè loquitur S. Thomas de Villa nova, *tunc homo maximè, ut homo punitur, quando pro delictis sunt publicè confundit ur.* Conc. 1. Dom. Adv.

Non ergo à me hodie præstolamini, Auditores, ut, ut more aliorum oratorum, hypotyposin efformem exhalationum ignearum, per auras ferali aspectu volitantium, aut describam fragorem tonitruum, nimbos, fumũ, ignitas pluvias, sagittarum grandines, solem lugubri & pullo obductum velamine, lunam sanguine stillantem, stellas in crinitos cometas degeneres, longum, velut in universali orbis luctu, radiorum syrma trahentes; hoc totum, inquam, à me minimè expectate. Unicum & horrendum hodierna die spectaculum vestros ante oculos statuam. Peccatorem scilicet totius mundi oculis expositum, erubescentem & pudore ac verecundiâ confusum. An non supplicium isthoc omnium maximè formidandum, dolo-

dolorificum, & crudele arbitramini? sic enimverò vobis fatendum est, si homines estis, & quidem quales vos suspicio, tam ingenui, atque ad omnem humanitatem compositi. Animum ergo commodate, & quisquis nullo se horrore concuti adverterit, haud abs re timere potest, se scelerum assuetudine immutatum exuisse hominem, & brutum induisse.

II. Si ullum unquam opprobrium, aut illatæ contumeliæ exemplum vidit mundus, illud certè fuisse censendum est, quò Ammonitarum Rex Hannon Davidis Regis legatos violato gentium jure despexit. Jussit ille singulis, mancipiorum instar, comam capitis novaculâ radi, truncari barbas instar scurrarum, vestes lumborum tenus abscindi omnes, & sic ignominiosè denudatos comparere coëgit in regia, inter aulæ proceres & primi gradûs ac characteris ministros: mox per plateas & urbis compita, immenso concurrentis populi ludibrio raptatos & sannis expositos, domum pudibundos reverti. Satis est, quod sacra de ipsis affirmant Oracula: *erant viri confusi turpiter valde.* Ego mihi certò persuaserim, nec levare oculos, nec hiscere quidem præ pudore ausos, quin si immane hoc ludibrium morte sua redimere licuisset, non dubito, eos maluisse abscissum in ferali pegmate caput amittere, quàm adeo turpem ignominiam pati. Quem ergo reprobis animi sensum futurum existimatis, quibus opprobrium longè atrocius sustinendum est, nec illud coram una duntaxat civitate, vel aulâ regiâ, sed in totius humani generis præsentia! Videbunt supremum Mundi Judicem, splendenti nube velut throno suffultum, Majestate tremendum, cælestium Procerum, velut assessorum, innumerabili coronâ stipatum. Videbunt Apostolos, Patriarchas, Prophetas, Martyres, in suos quemque ordines augusta inter subsellia divisos. Videbunt Confessorum cuneos, Virginum turmas, Anachoretarum agmina, & non dicam manipulos, sed integros angelorum exercitus, coruscantibus armis spectabiles, qui per immensum aëris spatium diffusi, Augustissimum hunc consessum, non numero solùm, sed & pompâ, magnificentiâ, ac majestate conspicuum & formidandum reddent.

2. *Reg.* 10. 1. *Paral.* 19. *Gasp. Sanct. in hunc loc.*

Coram hoc consessu, quem ausim appellare populum integrum è meris monarchis conflatum, velint, nolint comparere debent miseri damnati; comparebunt autem luridi, squalidi, turpes, abominabiles, nudi, & vilissimâ etiam lacernulâ aut centone destituti, quo ignominiam contegant, quamvis gravissimo pudore crucientur. Quæ hæc confusio Auditores, in totius mundi præsentia? maximè cùm instar maleficorum & capitalium reorum, ab infernalium satellitum catervis se violenter raptari viderint, qui, ereptam Cælo prædam jactantes, ferociter in eos insilient, & nunc ludibriis & sannis, nunc stimulis & calcibus, nunc scuticarum & nervorum ictibus infesti, miseros urgebunt; an non verè adstabunt, *confusi turpiter valde?*

valde? certè tam confusi, ut in summæ gratiæ loco numerarent, violentis sibi manus inferre posse, ut, corpore animóque in nihilum redacti, tanto se pudori subducerent. Piso nobilis Romanus, cùm quondam senatui sisteretur, sordidâ veste squalidus, quâ rei pro more induebantur, vix primo obtutu venerabilem Judicum consessum suæ intentum damnationi, senatores per subsellia longo ordine dispositos, accusatores in rostris ad perorandum paratos, populum densatis cuneis ad spectandum confluentem aspexit, cùm pudoris impatiens, & tantorum oculorum in sese conjectorum verecundiâ suffusus, hæsit paululùm deliberabundus, mox arrepto, quem vestibus abditum gerebat, pugione seipsum furens interemit. Quid ergo miseros peccatores in supremo judicio facturos arbitramini, si arma illis præsto essent? quis eorum continere dexteras, frænare impetum, furorem reprimere valeret? Sed volent, nolent, ut testatur Ezechiel, totius judiciarii processus finis illis sustinendus est, *ut portent ignominiam suam*, quódque summum calamitatis est, *confundantur in omnibus, quæ fecerunt.*

Ezech. 36. 54.

III. Quòdsi vel comparere coram hoc tribunali, tam gravem, quin & gravissimam verecundiam incutit; quid erit, cùm abscondita tenebrarum illuminabuntur? quando altâ & sonorâ voce processûs illius occultissima acta, delicta infamia, & secretissima facinora distinctè & minutim propalabuntur? nescio, quâ ratione meliùs hanc vobis confusionem explicem, quam si dixero: fingite animo, me virtute Divinâ ad intimorum vestrorum, quanti quanti estis, notitiam introduci, & certâ instructum scientiâ, exclamare palàm; ecce tibi hanc fœminam, quæ tota ad modestiam composita est! adulteram esse scitote, quæ sub religionis velo, & fictæ devotionis larvâ juveni propudiosè adhæret! Hem illum truculentæ in Dominum noxæ, illum patrati furti reum! Illum in angulo delitescentem nôstis? dicam vobis, præstigiator est, & inimico clàm è medio tollendo telam hisce diebus ordiri parat. Quòd si hæc omnia velut notissima promulgarem, quæ nemo inficiari, aut negando infringere posset; quæ pudoris incendia, quas flammas & favillas in vultibus excitarem? an non tumultuarentur adversùm me omnes? an non truci vultu ac gestu silentium mihi indicerent, terrerent aspectu, aut clamoribus me compescerent? plurimi versis in fugam tergis per templi fores se ocyus proriperent, ut sese pudori subducerent. Et ubi tandem locorum sumus, Auditores? nunquid in una solùm civitate? nunquid in unico in templo? tantíne sit, coram paucula gente pudore suffundi, & aliquantulam famæ jacturam pati? Vobis ergo relinquo judicandum, quid in præsentia, & conspectu totius mundi futurum sit. Eia dolosi! imponite alacriter Sacerdotibus Christi in secreto sacræ exomologeseos tribunali, culpas infames dissimulate, obscænas oc-

culite, fucum & ceruſſam delictis veſtris illinite, auríque lamellis turpitudinem veſtram obducite! an id etiam die illo ſupremo pariter vos facturos confiditis? tunc enimverò etiam inviti confeſſionem non ſolùm ſecretam, ſed publicam facietis, vocéque elatâ ea omnia manifeſtabitis, quæ ex me modò audire graviſſimum & intolerabile videretur; adulteria, perduelliones, propriâ oris veſtri confeſſione patebunt. An mihi fortè non creditis? audite igitur Oſeam Prophetam: *colligata eſt*, inquit, *iniquitas Ephraim*: Peccator malitiam ſuam eâ facilitate abſcondit, quâ furtim conceptus à puella fœtus initio celatur: ignorant parentes, neſciunt familiæ capita, celatur ipſos Chriſti Vicarios: *abſconditum peccatum ejus*. ſed præſtolamini paululùm: *dolores parturientis venient ei*! Vidiſtisne unquam puerperam partui vicinam? an illa continere ſe poteſt, & latens in viſceribus pondus diſſimulare! imò vel invita cogitur, gemitibus & clamoribus ſe prodere. Ita peccatori accidet, Oſeâ teſte: *dolores parturientis venient ei, dolores parturientis venient ei*: pariet tandem iniquitatem, quam concepit: effundet publicam in lucem adulterinos partus, quos in conſcientiæ ſinu noxiè celavit, ſuámque turpitudinem ſummâ ſuî confuſione & infamiâ manifeſtabit. Quis jam ruborem, exprimat, inde emergentem? Novi ego juvenculam, paucis abhinc annis amoris inſaniâ lapſam, gravi ſe implicuiſſe crimini, tanto dein confuſionis horrore concuſſam, quæ parituræ imminebat, ut advocatum celerrimè amaſium ad eripiendam ſibi violentis manibus vitam impulerit. Erat ille tantæ humanitatis (audite miſeræ, & ſucceſſum fatalem veſani amoris perpendite!) erat ille, inquam, tantæ civilitatis, ut quamprimùm ſe ad gratificandum puellæ deſideriis accinxerit, ferale illi toxicum propinaverit, & velut officio ſuo bellè functus, miſerandam ad inferos ablegaverit. O puella infelix! O filia inconſulta, improvida, ſtulta! quid enim te excuſem? Cogitate tamen, Auditores! quid miſeræ omni conſilio deſtitutæ tunc accidiſſet, ſi poſt diſſimulatum, quem ferebat, uterum, & devoratas prægnantium moleſtias, die clarâ & ſolenni, in media Baſilica, quâ ingens hominum copia confluit, improviſi partûs doloribus fuiſſet obruta, & doloris vehementiæ ultrà reprimendæ impar, poſt contorſiones corporis, & mixtas clamoribus convulſiones, tandem infame pondus deponere, & velut per torturam, expreſſam ſceleris ſui confeſſionem facere coacta fuiſſet? ídque eo ipſo in loco, in quo paulò antè ad omnem modeſtiam compoſita conſidebat? Superi boni! vos ipſi verecundiæ magnitudinem, populi concitationem, & totius cognatæ familiæ motus conſiderate! an non furore amens ac percita ad mortuales Templi tumbas & ſepulchreta accurriſſet, ut ſub apertis ſaltem tumulorum monumentis ſe abſconderet? Hæc tamen, quantacunque confuſio, infinities minor eſt illâ, quam

Oſea 13. 12.

ſubibit

subibit peccator, cùm non unum duntaxat scelerum partum, sed innumeros in lucem effundere cogetur, nec id pauculos inter, aut junctos sanguine, sed mundo coràm stante universo? Heu quibus singultibus pudorem testabitur, videns se in flagranti deprehensum? quos mugitus, quos fremitus faciet? *Audient gentes ignominiam ejus*, dicam cum Jeremia, *& ululatus ejus replebit terram.* Invocabit amicos & notos, sed frustra; nemo enim illius partes aut suscipiet, aut sustinebit: *Unusquisque*, ait Isaias, *ad proximum suum stupebit.* Fortunatus esset, si saltem hiantia illum monumenta absconderent, petræ & marmora contererent, aut molares lapides in pulverem redigerent! Expositus ergo totius mundi oculis stabit confusissimus, & longè diversus ab eo, quem se olim mentiebatur, invisus nimirum, execrabilis, atque omnibus exosus; nec ululatus, nec clamores ei proderunt, ut vel ab invocatis montibus speret pietatem. An non ergo censetis, Auditores, peccatores die illâ suprema summum atque inexplicabilem pudorem passuros? nunquid verè *confusione induentur*, ut ait Jobus? *nunquid confusionem portabunt*, ut dicit Ezechiel? nunquid, ut regii psaltis loquendi formulâ utar, à capite ad calcem, *operientur sicut diploide confusione suâ?* Heu ergo miseros nos! ut quid tanto studio & exquisitis artibus impietatem nostram absondimus? quid nobis prodest, sub Zeli justíq; fervoris schemate invidiæ atque odio indulgere? cur sub justitiæ larvâ commodis & lucris iniquis inhiamus? quid interest, quòd tot obscæniissima facinora sub noctis & tenebrarum velo delitescant? quòd sub vultu ad amicitiam composito clandestina, diráque odia tegamus? quòd sub honestatis specie animum turpissimum circumferamus? tantò certè majus erit partûs tempore opprobrium, tantò major erubescentia!

Jer. 46. 12.

Isa. 31. 8.

Job. 8. 22.

Ezech. 39. 26.

Psal. 108. 29.

IV. Nec opponatis mihi, confusionis istius magnitudinem nimiùm à me exaggerari, cùm omnibus communis futura sit. Palmaris enimverò, & gravissimus hic error est: nôstísne, cur homines modò ob flagitia sua parùm erubescant, cùm multos ejusdem turpitudinis socios ac complices se habere vident? quia nimirum peccati gravitatem, & erubescentiæ mensuram à corrupto vulgi judicio desumunt; vident enim, peccati turpitudinem passim ita viluisse, ut plurimi gloriæ sibi ducant, esse flagitiosos, sitque paulatim honoris & famæ materia, quæ ruboris & infamiæ esse deberet. Verùm aliud longè judicium ferent die illâ tremenda: tunc enim suis peccatum meritis æstimabunt, atque ad rectæ rationis bilancem librabunt, ut peracutè observavit Doctor Angelicus; *tunc confusio respiciet æstimationem Dei, quæ secundùm veritatem est de peccato.* Proh, quantum ergo erubescent miseri, cùm sese turpissimi hujus monstri authores agnoscent? perpendite, quæso, quanto rubore perfusa fuerit illustris illa matrona, quæ, clavum Ecclesiæ tenente Martino quarto, si bene memini, Romæ filium

3. p. q. 88. supplem. a. 2 ad 4.

lium peperit, instar ursi pilosum, aduncis unguibus, pilis hirtis, rictu bestiæ deformem. Matribus hoc judicium relinquamus, formosæ prolis tam cupidis, si nondum habeant, & tam superbis, si habeant; quantam credant infelicis illius fuisse confusionem? Ecquid ergo dicent reprobi, si se fædissimi illius partûs, peccati nimirum authores aspicient? hoc enim monstrum est, cui nec Lernæa palus, nec lacus Asphaltidis, nec stagnantes Cocyti putei, simile unquam produxêre; cui horrore cedunt Gorgones & Scyllæ, Cerberi & Centauri, Sphinges & Hydræ, Geriones, Minotauri & Pilones; imò peccatum est illud monstrum, quod, quidquid in mundo monstrosum & terrificum est, genuit. Hoc illud monstrum est, quod spiritus Angelicos, tam excellentes priùs & nobiles, in fœdissima dæmonia commutavit; illud est, quod tantam in genus humanum infelicitatem induxit; illud est, quod cùm DEI filius indueret, tantum Divinis oculis horrorem injecit, ut leprosi instar, aut scabie malignâ correpti, etiam infamiam maledicti ferre debuerit, *factus pro nobis*, teste Apostolo, *maledictum*: an non ergo gravissimè confundendos creditis peccatores, cùm videbunt, se monstri hujus esse progenitores, neque ullus eis modus supererit, aut partum cedandi, aut fœtum abscondendi, aut persuadendi aliis, esse partum non suum, prout in ceteris monstrosis partubus fieri solet.

Ad Gal. 3. 13.

V. Hæc tamen quantacunque verecundia comparari, me judice, cum illa non poterit, quæ tunc illos obruet, quando à Christo, vultu ad majestatem composito, suam sibi ingratitudinem, Divinæ ejusdem Personæ ac pretioso Sanguini tam injuriosam, audient exprobrari. Profectò Auditores, non satis assequimur, quanti momenti opus sit, Christum pro nobis mortuum esse: sed cùm divino aliquando ejusdem conspectui sistemur, tunc enimverò nos maleferiatos, crudos & inhumanos fuisse agnoscemus, dum ejus amore non solùm pauperum subsidium negleximus, sed etiam debita Ecclesiis & Monasteriis jura subtraximus, aut injustè negavimus, Christúmque in imagine sua ignominiosè despeximus? quâ non ergo confusione, quo rubore vultum operiemus? Alvarus Bassanus, supremus classis Architalassus, non minùs navigationibus à se institutis celeberrimus, quàm victoriis de hoste reportatis eximius, in mandatis à Philippo Secundo Hispaniarum rege acceperat, ut formidandum illum cogeret exercitum, qui, infaustâ subinde expeditione in Angliam motâ, disperiit; cúmque navigia, tanto molimini necessaria, adornanda essent plurima, commeatûs & annonæ copia paranda, belli & armorum apparatus instruendus, miles insuper plurimus colligendus, non poterat Alvarus tanta, quam rex animo conceperat, celeritate tantæ molis negotium absolvere: commotus ergo in Archithalassum rex, vocatum in regiam, vultu turbato, & voce gravi hunc in modum increpuit: *malè tu quidem pro benevolentia in te meâ, mihi*

Fam. Strad. de Bell. Belg. dec. 2. l. 9.

mihi gratiam rependis! nec plura addidit; hæc sola tamen exprobratio, indomito ceteroquin cordi frangendo par fuit: egressus enim è conclavi regio Alvarus, vultum pudore suffusus, domum concessit, mox lecto infirmus decubuit, & paucorum dierum intercapedine vitæ terminum posuit. Nullum ego vestrûm, Auditores, tantâ mentis inopiâ laborare crediderim, ut Christi judicis & voci, & vultui, non plus Majestatis, & sacri horroris, quàm terreni Regis attribuat; quæ ergo mens, quis sensus vobis erit, si in Divinum conspectum admissi, offensi Numinis vocem, omni tonitru gra-

Psal. 2. 5. viorem audietis? *Loquetur in ira sua.* Nec ille vobis objiciet admissam in Divino servitio negligentiam aut tarditatem, excusatione ac venia dignam, sed læsæ Majestatis crimina, suæ personæ contemptus, nullâ tergiversatione excusandos exprobrabit. Ego, inquiet, tui amore in crucis ligno mortuus, gratum aliquod à te obsequium sperabam: sed, edic ingrate! an tanti amoris excessui respondisti? quid econtrario in meam injuriam non designâsti? nomen meum pessumdedisti, servos meos calumniatus es, templa profanâsti, verba mea ludibrio habuisti, blasphemiis sanguinem meum polluisti! an fortè nimium à te petii? imò illud duntaxat reverentiæ & honoris à te exspectavi, ut ne eousque vilis ac contemptus tibi forem, ut tuis me obsequiis indignum æstimares: centonem petii, quo calefierem tempestate frigidâ; panis frustulum, quo famelicus pascerer: tu autem, quid ad hæc? ne tuas mihi opes impenderes, in obscænis theatris dilapidâsti, profudisti in consortiis vitæ dissolutæ & profligatæ, attrivisti luxu immodico, in infami lupanarium fornice dissipâsti? Ecce, quid à te potuerim impetrare, postquam ad te redimendum in cruce mortuus sum? ut scilicet nemo hominum esset, quem non magis diligeres; nemo, quem minùs æstimares, magisque contemptui haberes. Hæc Christus dicet, hæ exprobabit: & quis adeo imperterritus, frontisque tam perfrictæ erit, ut vel vultum levare, aut dicentis conspectum possit sustinere? *Ante faciem indignationis ejus quis stabit?* *Nahum. 1. 6.*

Ah populeChristiane! *frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere!* *Jer. 3. 3.* jam callum obduxisti, nec istæ criminationes tibi vultum & colorem immutant: mutabis tamen, mutabis die illâ, tantóque ruboris incendio tibi facies exardescet, ut ipsæ etiam inferni flammæ mitiùs urere videantur. Audi, quid S. Hieronymus tibi ingeminet, tantum nimirum damnatorum opprobrium fore, ut omne momentum mille eis anni videatur, summéq; desiderent, æternæ damnationis sententiam accelerati, ut se à Judicis præsentiâ proripere, & in abysso inferni abscondere possint: *melius enim esset*, inquit, *damnatis, inferni pœnam, quàm præsentiam domini ferre.*

VI. Sed præstolare paulisper, dum ipsimet Ethnici ac pagani ad confusionem tuam augendam advocentur, qui luce fidei destituti, & Sacramentorum subsidio privati tam atro-

cia tamen, ut tu, facinora neutiquam perpetrârunt. En! illustris ex Romana Nobilitate Juvenis, Spurina nomine, se sistit, rarâ formæ elegantiâ præditus; quam cùm offendiculo esse intuentibus adverteret, generoso ausu ipsemet oblitteravit, vultu fædis vulnerum ac cicatricum notis deformato, maluitque minùs amabilis, quàm minùs pudicus haberi. Quid ad facinus hoc, à D. Ambrosio relatum, respondebis, Christiane! qui ornatu vano & lascivo aliorum oculos irritas? útque plures formæ, velut idoli, cultores nanciscaris, fictam capiti cæsariem affigis, luxum in vestibus ostentas, genas fuco & ceruscâ pingis? Prodibit Anaxagoras, tenuis, qui à patre ei obtigit, fundi possessor, qui hujus etiam dominio sponte se exuit, ut liberiùs & absque impedimento humanis scientiis vacaret. Tu verò quid dices, qui omne tuum studium in accumulandis opibus ponis, omnémque salutis tuæ curam negligis? Veniet Torquatus, qui unius duntaxat filii Pater, & filii quidem Romano consulatu insigniti, hunc ipsum propria manu mactare sustinuit, quòd disciplinam militarem, felici licet culpâ, turbârit. Et tu quid repones, qui effrænem filiorum licentiam toleras, ne fortè increpiti tristentur? Quid de Phocione Græcorum celeberrimo dicam? hic rerum gestarum gloriâ insignis, & per livorem ab æmulis ad mortem damnatus, antequam paratam sibi cicutam hauriret, interrogatus est, quid mandati filio relinqueret peregrè degenti: dicite illi ex me, respondit, ut omnis paternæ injuriæ oblitus, vindictæ sumendæ animum deponat, & inimicis bona pro malis rependat. Tu quid ad hæc? qui non contentus, ad discerpendum æmulum proprios dentes armâsse, consanguineos etiam & amicos omnes in partem odii advocas, & inimicitiam Vatinianâ in hæredes transmittis? Age Christiane! edisse! an non immensa erit ignominia tua, dum in gremio veræ Religionis enutritus, tot scripturarum oraculis, Patrum documentis, Sanctorum exemplis eruditus, multos tibi barbaros & gentiles virtute videbis antecellere, adeo ut, solâ fide exceptâ, quæ tamen sine operibus vituperio magis quàm gloriæ tibi erit, te nec justitiâ Aristidi, nec vitæ integritate Seleuco, nec castimoniâ Palæmoni, patientiâ Socrati, veracitate Pericli, mansuetudine Antigono, nec proprii commodi contemptu Epaminondæ comparare possis? & hi tamen omnes profundas inter tenebras cæcæ gentilitatis concepti, nati, educati, absque ulla æternæ vitæ notitiâ, ignari Evangelii, traditionum, dogmatum, prophetiarum, prodigiorum, Sacramentorum fuerunt, neque unquam noverunt, Deum ex amoris excessu in eorum gratiam inter acerbissima tormenta mortuum, uti tu probè novisti. Quid ad hæc infelix respondes? quid reponis? an non ruborem hoc tuum augebit, totóq; jam vultu diffusam verecundiam intendet? Certè nisi ita se res haberet, nunquam Christus tanto verborum pondere ad nos terrendos clamâsset: *Viri Ninivitæ*

Matth. 22. v. 41. & 42. *nivitæ ſurgent in judicio, cum generatione iſta, & condemnabunt eam.* In quæ verba, quid Chryſoſtomus? nil aliud præter hoc unicum: *Veniat ergo in mentem, quanta erit illa deriſio!* Chriſtiano exprobrari à barbaris, Chriſti aſſeclam accuſari à Turcis, & à gentilibus ipſis condemnari! quanta hæc eſt confuſio, quod dedecus? *quanta deriſio? quanta deriſio?* quis illam ſatis explicabit: Boleslaus primus Poloniæ rex, cùm de belli ducibus nonneminem væcordem in prælio, & ignavum in conflictu ſe exhibuiſſe vidiſſet, colum fæmineam auro ornatam ei offerri, & fila ducere coëgit: quo vultu, quâ fronte donum hoc regium exceperit, vos judicate; certè digerendæ ignominiæ impar, in deſperationem actus, funem collo inſeruit, & ſibi gulam fregit. Quid ergo fiet, ſi Chriſtianus, ipſius Chriſti ſententiâ, gentili & Ethnico comparabitur, nec ſolùm comparabitur, ſed poſtponetur? fortis nempe debili, armatus inermi, deſtinatus ad ſceptra ſervo & mancipio ignobili? an non hæc ignominia ſenſu acerbiſſima, omnem aliam longiſſimè excedet? Niſi fallor, manu vultui admotâ ne agnoſcantur, ſe operient, & in planctus ac lamenta effuſi, cum Regio pſalte ejulabunt: O nos miſeros & infelices! *Confuſio faciei meæ cooperuit nos, à voce exprobrantis & obloquentis, à facie inimici & perſequentis!*

Pſal. 43. 16.

VII. Ne quis tamen fortè erret, advertendum eſt, gentiles, quos adduxi, nullum in reprobos poteſtatis judiciariæ actum exercituros; quâ ipsâ de causâ non dixit Chriſtus: *Sedebunt, & condemnabunt*, quod proprium judicis eſt, *ſed ſurgent, & condemnabunt*, ut delatores; ſoli enim Chriſto Judici cælites aſſidebunt, Apoſtolo teſte: *Sancti de hoc mundo judicabunt.* In quoſnam autem reproborum Cœlites judiciaria ſua poteſtate uſuros arbitramini? nunquid in omnes? Ita verò: in eos tamen maximè, à quibus, dum viverent, ſingulari aliquâ injuriâ affecti ſunt; hi præ reliquis in judicum numerum, & judicii partes adlegentur: *Stabunt juſti in magna conſtantia adversùs eos, qui ſe angustiaverunt:* hos accurato examine diſcutient, in hos præcipuè fatalis decreti formulam conſcribent, in hos ſententiæ decretoriæ fulmen intorquebunt. Nunc ergo mecum conſiderate ignominiam, Herodi ſuſtinendam, dum judicem ſuum habebit Joannem Baptiſtam, cui caput demeſſuit? quàm probroſum erit Neroni, judicari à Petro & Paulo, quos vinculis, & infami cippo conſtrinxit? Diocletiano, judicem habere Sebaſtianum, quem palo alligatum ſagittis confixit? Valeriano, habere Laurentium, quem craticulæ impoſitum aſſavit? Si enim magnanima Cleopatra, ne in Auguſti, in quem arma moverat, triumphum duceretur, viperam nudo pectori admovere, ejúſque morſu emori non dubitavit, quam tamen ſumis honoribus procul dubio coluiſſet Auguſtus, nec vivam iis defraudâſſet obſequiis, queîs vitâ functam veneratus eſt; quid ergo damnatos facturos & paſſuros exiſtimatis, ſi ſeſe quibuſcunque impenſis opprobrio

1. Cor. 6. 2.

Sap. 5. 2. Iſa. 60. 14.

brio longè graviori possent subtrahere? in quàm acerbos ejulatus ac fremitus præ pudoris vehementia eruptu-ros eos censetis, dum prostratos se videbunt ad pedes nudipedum illorum, excalceatorum, vilium & neglectorum, quorum vitam & opera, velut delira ac stulta quondam deridebant? O confusionem tremendam! O despectum atrocem? Quàm verum esse experientur Isaiæ vaticinium! *Adorabunt vestigia pedum tuorum, qui detrahebant tibi!* Ecce dignitate senatoriâ, consulatu & coronis inclytos Fraterculi unius gratiam implorantes, quem olim non tantùm cum fastu repellere solebant, sed nec preces admittere dignati sunt? Ecce Epulones, Lazari favorem ambientes, cui antea nec mucidi panis micas, canibus projectas indulgebant! Ecce Achabum Nabotho supplicem, cui quondam violento raptu vineam extorsit! Ecce Holophernem Achiori adgeniculatum, cujus olim admonitiones superbi supercilio contempsit! Quæ major confusio vel mente concipi potest? Neque satis erit, impios æmulorum gloriam coràm intueri, sed necesse erit, eorum tribunali sisti, ab iisdem cum potestate examinari, judicari, confundi, &, quod omnem horrorem excedit, mortis æternæ reos condemnari: quam primùm enim de corpore delicti palàm constabit, séque ad ferendam sententiam Christus accinget, Cælites ad unum omnes, pleno veluti choro & festivo applausu se jungent, & amaro cum risu damnatis insultabunt, ac dicent: Apage infelix turma! *discedite maledicti in ignem æternum!* abite præcipites, & in abyssо inferni vos mergite! quid moras nectitis? *in ignem æternum! in ignem æternum!* procul hinc in malam crucem miseri! *discedite maledicti, discedite!* ad æterna incendia, ad flammas æternas, ite, ite, sepulti, immersi! actum est: *ite in ignem æternum, in ignem æternum!* Hæc domus vestra est, in omne retrò ævum parata! cælum enim, quod modò extremùm suspicitis, æternùm desperate! *discedite maledicti in ignem æternum!* His clamoribus urgebunt miseros, nec cessabunt improperiis, ludibriis, & si dicere fas est, sibilis persequi perditos, usque dum hianti fatiscentis terræ barathro absorbeantur, atque ultimum confusionis complementum experiantur, quod psaltes regius expressit: *Erubescant impii, & deducantur in infernum.* Si enim tanta fuit Protoplastorum Evæ, & Adami erubescentia, dum sese è primi viridarii deliciis, paradiso, inquam, ejectos, & ad aratrum ac sulcos destinatos viderunt; si tanto pudore affecta est Agar, è laribus Abrahami unà cum filio Ismaële expulsa, & peregrè vagabunda; si tantus rubor Mariæ Aaronis sorori injectus est, quando se leprâ percussam, & papilionibus populi sui vidit ejectam, quantumvis intra septem dies redeundi spes ei facta esset? quid miseris illis accidet, qui angelicarum mentium excluſi consortio, cælitum societate privati, cælesti illâ & beatâ sedis Empyriæ regiâ exuti, infimo abyssi profundo se concluſos aspicient, æternitate totâ

Isa. 60. 14.

Psal. 31. 18.

totâ illic intra ſpirituum malignorum conſortium victuros? *Dabo vos*, O verba Jeremiæ graviſſima! *dabo vos in opprobrium ſempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquam oblivione delebitur*, nunquam, nunquam!

Jer. 23. 40.

VIII. Agite, Auditores, & finem dicendo imponamus. An modò veſtrûm aliquis eſt, qui non horreat, vel mente cogitare, ne tantæ aliquando confuſioni exponatur? Heu vos, ſi de honore agitur, tactûs adeo delicati eſtis, ut vel verbulo concitati aſſurgatis in iras, & unico linguæ aculeo irritemini, nec dubitetis, indignatione præcipiti ferrum & arma corripere, ſanguinem, mortem & exterminium crepare, ut vel levem contemptum redimatis: interea autem ignominiæ tantæ periculum negligitis, certò vobis incubituræ? ignominiæ, inquam, tam decumanæ, graviſſimæ, nulláque unquam ætate finiendæ? *quæ nunquam oblivione delebitur?* Omnis injuria, per hujus vitæ decurſum illata, brevis eſt; hæc autem, de qua loquimur, an intelligitis? erit æterna! ſemper enim per omnem retrò ætatem damnatorum oculis pudor ille & verecundia obverſabitur, quâ die illa ſupremâ in totius mundi præſentia afficientur, &, ſi S. Baſilio credimus, in novas identidem furias illos aget, ac velut à mente alienos & phreneticos perpetuò torquebit: *Longè horrendior quàm ignis, erit ille pudor, quem perpetuò retinebunt.* Si ergo deſpecti? longè levior adeo vos affligit, ſtupidi certè, inſani, cæci, ac temerarii eſtis, ſi periculo longè graviori vos exponere deinceps præſumetis.

Orat. 23. de jud.

PARS ALTERA.

IX. SEd eja, dicite Auditores, nunquid concinnam vobis hodie fabulam & commentum propoſuiſſe videor! O Pater! reſpondebitis, quæ hæc tua eſt percunctatio? ſerióne, an joco nobis loqueris? non utique fabuloſa, ſed nimis quàm vera hæc eſſe novimus. Verùm repeto meam interrogationem, vóſque obteſtor, ut ingenuè & absque rubore confiteamini, an non ingenioſam vobis fabulam me dixiſſe putetis? Bilem vobis moveri video, & non ſine commoti animi ſenſu reſpondere vos audio, majori apud vos in reverentia eſſe Hiſtoriam Evangelicam, & veritatis æternæ oracula, quàm ut ea inter Poëtarum fabulas numeretis: extremum mundi judicium, dicetis, non velut anile commentum ridemus, ſed velut aſſertam fidei veritatem veneramur. O exoptatum reſponſum, ſi æquè verùm, quàm promptum foret! ut enim ſincerè mentem pandam, credebam ego, ſi non omnes, plures certè veſtrûm in eam adductos ſententiam, ut vos quoque fabulam crederetis, qualem eſſe plurimi alii exiſtimant. Sed non Chriſtiani, non Orthodoxi, non Catholici, dicetis: imò & iſti. Ad quid ergo tribunalia Inquiſitionis? Vos videritis: ſi enim omnes ad Inquiſitionis ſubſellia rapi deberent, qui judicium extremũ fabulam credunt, forſan in te, ô amata civitas, anguſti nimiùm carceres & ergaſtula

forent ; occupandi essent horti ac campi, profanandæ Basilicæ, diruenda palatia, ut sat amplum carceribus spatium pararetur, imò dixissem propè per hyperbolem, si non veram, significantem tamen, obstruendæ forent omnes civitatis portæ ac aditus, ut unus ex ea carcer efformaretur. Verùm tam præsumptuosus & impudens ego neutiquam sum, ut de vobis hoc dicere vel credere ausim, cùm me minimè lateat singularis pietas & studiũ Religionis, quod hac in Urbe præ ceteris floret: illud duntaxat assero, præter Inquisitionis terrenæ tribunal esse & cœleste; illud solùm damnat incredulos, qui tales apparent ; istud etiam eos, qui hominum oculis non apparent: & horùm è numero multos vestrûm esse metu, quamvis id pernegetis. Sed num plenam hodie dicendi libertatem mihi conceditis ? ego autem etiam ultrò oblatam nolim admittere ; eam enim licentiam in consessu tam nobili arrogare mihi non ausim, ubi tantos conspicio, quos annis & sapientiâ velut patres, & dignitate velut dominos meos suspicio : itaque partem orationis residuam cedo Præsuli, claritate natalium, antiquitate, doctrinâ, & morum sanctimoniâ conspicuo ; non enim grave vobis accidet, si adductum è Marsilia Salvianum hoc in suggestu constituam, ut divinâ suâ facundiâ vos erudiat. Eja! decernat ille, more magistri ; ego, ut discipulum decet, percontabor. Quid censes, Præsulum Sapientissimæ ! Auditores hi mei, ad quos matutino hoc tempore verba feci, extremum Judicium verúmne an falsum, fabulam an historiam putant ? loquamur perspicuè : credúntne, an non ? abstrahit prudentissimus senex à vobis omnibus, &, ne ullum singillatim offendat, in universum ita statuit: *Nemo est, qui se judicandum à Deo certus sit, qui non præstet, ut pro bonis operibus perennia bona capiat, vel ne pro malis mala æterna patiatur.* O dictum bene ! & hoc mihi sufficit, nec habeo, quod vestram deinceps offensam formidem. Dicite ergo: si judicium extremum creditis, quid agitis, ut, cùm dies illa affulserit, faustâ sententiâ potiamini, aut saltem, ne dira & infelici feriamini ? idque tanto vestro dedecore, tantóque cum damno, quantum hactenus demonstrare conatus sum ? Cùm in tribunali terreno causam magni momenti agitatis, magna sollicitudine quæritis advocatos, remuneramini procuratores, demeremini causidicos, & officialium vobis benevolentiam conciliatis ; dies noctésque inquieti discurritis, modò hujus, modò alterius Magnatis atrium teritis ; modò hunc, modò alium è Doctoribus circa causæ vestræ merita informatis ; legitis, speculamini, scribitis, recondita tabularii scrinia volutatis, ipsius etiã familiæ & domesticarũ curarum obliti ; jam manu oculis admotâ alium donis devincire, alium promissis demulcere satagitis, nullâ expensarum habitâ ratione ; Principum intercessiones & suffragia conquiritis, nihũq; intentatum relinquitis, ut adversarium in lite vincatis, vel saltem ad spem victoriæ eluctemini. Sed edicite, obsecro ! l. 3. ad Eul.

fecro! an tantum laboris impenditis, ut sententiam in vestrum favorem à divino tribunali extorqueatis, ubi æternitatis negotium tractabitur? Eja, respondete! cur hæsitatis? cur moras trahitis? edicite, inquam, tantúmne laboris & curæ negotio illi impenditis? Proh, pudor! erubesco, vel verba super hac re facere! Si semel quot mensibus sacra Synaxis obeunda suadetur, id enimverò nimiùm vobis videtur: si in noxarum expiationem pœna salutaris injungitur, de ejus acerbitate queremini; si stabile pietatis exercitium assumendum proponitur, molestiam causamini. Saltem pravum illud consortium fuge: non possum, dicitis. Lusum illum desere; hoc equidem nolo. An non quadrantem horæ sero vespere animi scrutinio posses impendere? capiti nocet. An non matutino tempore sacræ lyturgiæ misteriis interesse? non vacat. Saltem egenos stipe modicâ impertire, ut in die judicii
Luc. 16. 9. tuos patronos agant; *facite vobis amicos de mammona iniquitatis*; ære alieno gravor, numerosam alo familiam, insuper litibus exhaustus sum. Quis ergo injuriam vobis faciat, si dubitet, atque etiam neget, vos firmiter credere, quòd Divino aliquando tribunali sistendi, & in maximi momenti negotio judicandi sitis, cùm nec mediam laboris ac curæ partem pro illius Judicii felici successu impendatis, quã à terreno tribunali judicandi adhibetis? *Non creditis, Non creditis*, Salviani verbis utar, *& licet credulitatem vestram verbis velitis asseverare, non creditis.* Nunquid enim Divinum tribunal minùs humano metuendum censetis? an minoris momenti negotium, adversarios magis imbecilles, aut rationes magis expeditas arbitramini? num Judicem minùs peritum, justitiam minùs incorruptam, aut locum appellationi faciliorem creditis? Id ergo unicum dicendum restat; non credere vos, quòd sitis divino judicio sistendi: *non creditis, non creditis, & licèt credulitatem vestram verbis velitis asseverare, non creditis.* *Idem; ibidem.* Et quid ultra dubitamus? Equidem lubens vobis concederem, vos id credere, si modò non eousque pertingeretis, ut Judicem, cujus tribunal adire necesse est, pessimis modis palàm habeatis. DEUM immortalem! quis mihi det lacrimarum, verborum, fervoris & eloquentiæ copiam, ut hoc pro rei gravitate exaggerem. Itane creditis, vos coram tribunali Christi comparituros? & tamen, horreo dicere! nihil ferè vilius, nihil abjectius & despicatius vobis est, quàm Christus. Non ego hîc de probis ac timoratis loquor: Vos, appello, vos, inquam, juvenes moribus dissoluti, vos fæminæ vanæ ac luxui deditæ, vos manifesti peccatores, quid respondetis? *quomodo credere vos futurum judicem dicetis? apud quos nullus est minor, & despectior, quàm ipse Judex?* A Christo vos judicandos creditis? Bene est. Cur ergo huic inter lusus identidem maledicitis? cur concitati in iras blasphemiis eum lacessitis? cur inter contractus perjuriis contemeratis? cur Illum inter omnes animi relaxationes offenditis? cur Christi offensam minùs, quàm alterius amici

æstimatis? cur Christo potiùs quàm hujus vel illius personæ consortio renuntiare parati estis? cur prodigi fortunas dissipatis & nummos, scurras inter, parasitos & ardeliones? canes inter, & equos, & scorta? cur Christo nihil? an ita terrenum hominem, si judex vester est, tractatis? an eidem tantâ licentiâ in compitis & angulis obloquimini? tantâ ei petulantiâ insultatis? an pari temeritate & audaciâ illum in faciem contemnere audetis, quâ Christum domi suæ, in templo nimirum & Ecclesia, contemptui habere præsumitis? quem, licèt sub Panis Eucharistici velo præsentem intueamini, in ejus tamen conspectu confabulari, garrire & risu solvi non dubitatis? quin nonnunquam Christi loco animatum Veneris simulacrum adorare non erubescitis? Eja, quod lubet, reponite; Christum judicem vestrum supremum, vos credere, futurum, nunquam sanè persuadebitis: *Non creditis, non creditis*, dixi vobis, *non creditis; & licèt credulitatem vestram verbis velitis adseverare, non creditis.*

X. Sed cur, quæso, id non creditis, Auditores? an non enim Fide Divinâ indubitatum est, coram ejus tribunali, nemine excepto, comparituros omnes? *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi*, exclamat Apostolus. Quid ergo? an speciale exemptionis privilegium jactatis? an astu vos subducere & declinare hoc forum confiditis? an fugæ locum fore speratis? Heu toto cœlo erratis; falsissima est vestra fiducia, spes inanis ac stulta. Legitur Scytharum Rex, Itansûra nomine, quondam Dario Regi, capitali suo inimico munus misisse rarum ac insolitum; tria nimirum diversæ indolis animalia, glirem, piscem, & volucrem, cum sagittâ veneno illitâ; ut significaret, Clemente Alexandrino teste, nisi se terræ cavernis instar talpæ abderet, aut piscis instar undarum fluctibus absconderet, aut ad modum volucris in nubes & auras avolaret, manus suas & sagittam haud evasurum. Barbara hæc erat, & plena fastu jactantia. Sed dicite! manum Dei effugietis? nequaquam, si regio Psalti fides est: *Si ascendero in cœlum, tu illic es.* Si talpæ instar intra terræ viscera me recondam: sagitta Dei me sequetur: *si descendero in infernum ades.* Si Oceani fluctibus piscis instar me immergam, illuc etiam sagitta Dei penetrabit: *Si habitavero in extremis maris, illic tenebit me dextera tua.* Nimis ergo blanditur sibi, quisquis Dei manum confidit effugere; quocunque fugies, semper in Dei territorio, atque intra dominii limites deprehendêris; universali pollet authoritate, ubique ministris abundat, ubiq; cœlestis illi militia præsto est; nunquam Dei manus evades. *Tuam manum effugere*, ait divinæ sapientiæ oraculum, *tuam manum effugere impossibile est.* Et necdum horrent vobis capitis pili, necdum contremiscitis? velut ignari aut increduli, *quòd horrendum sit, incidere in manus Dei.* O Deus meus! illabere, quæso, eorum mentibus, atque animos flecte! ego enim, quamvis eorum pedibus advo-

2. Cor. 5. 10.

Strom. l. 2.

Psal. 138.

Sap. 16. 15.

Habac. 10. 21.

advolutus ſupplex id peterem, fruſtra tamen operam & verba perderem, idque ab ipſis me impetraturum minimè ſperarem. Deſpero, inquam, deſpero: ſed cur? an quia obſtinati ſunt, perfidi, & protervi? id quidem minimè, mi Deus! ſed quia ego peccator ſum. Quâ enim ratione hanc veritatem Auditoribus meis perſuadere confidam, cùm ego eos inter, qui me auſcultant, peſſimus ſim? Tu ergo, mi Deus! defectum meum benignè ſupplere, illúmque ſolum, quem ſuplex efflagito, favorem mihi concedere digneris: unicam nimirum animam ex tot ac tantis præſentibus mihi dona! Ita te per Sanguinem illum ſacratiſſimum, quem in Crucis trunco profudiſti, per liventes illas Vulnerum plagas, per tormenta & agonem meî amore exantlatum obteſtor! Fortunatum me, & felicem! ſi tantum matutino hoc tempore mihi lucrum accederet; quas grates Tibi, quæ laudum encomia rependerem? quantùm bonitatem tuam prædicarem? Saltem ſperare id mihi liceat! Sed quæ illa tandem erit anima? tua forſitan, ô fæmina, quæ tanto tempore inter libidines emarcuiſti, nec iſto è luto eluctari potes? An tu forſitan, Iracunde & furore ſathanico effervescens, luſor projecte, adulter impudens, aut perfide ſicarie? An tu, qui contra conſcientiæ ſtimulos, & animi remorſus gravem peccatorum ſarcinam, tanta annorum intercapedine nunquam integrè depoſuiſti? Animam volo Domine, & perditiſſimam quidem: an eam mihi negas? an forſan injuriam tibi feci, dum unam ſolam peterem? multas ergo ſperabo, & forsã omnes. An non enim, dilecti Auditores, an non in Joſaphati valle ſinguli congregabimur? ne permittite ergo, ut eo in loco à nobis mutuò dividamur, aut ſeparemur; ſed in id unum incumbite, ut ad dexteram locati, ſalvi omnes & ſecuri, ad triumphum & gloriam deſtinati, nemine cum tanta ſua ignomina excluſo, compareamus.

SERMO SEXTUS.

DIE MARTIS POST PRIMAM DOMINICAM.

Cùm intrâſſet Jeſus Hieroſolymam, commota eſt univerſa civitas, dicens, quis eſt hic? & ingreſſus Jeſus in templum DEI, ejecit omnes vendentes, & ementes in templo. Matth. 21.

NEscio, equidem, unde evenerit, Auditores, ut deliri præteritarum ac infelicium ætatum homines, viles plerumque & ignavos deos, potiùs quàm nobiles ac generosos adoraverint. Pervagamini, si lubet, diversos cæcæ gentilitatis populos, & videbitis, eos immensam stupidorum Deorum turmam, saxa motu carentia, truncos & metalla omni ratione ac sensu destituta coluisse. Ægyptum præ aliis delirâsse deprehendo, quæ vix colonum aut agricolam habuit, cui non Deus aliquis in horto suo nascceretur; ad generandos deos solo opus erat ligone; portum omne germinans novum erat Numen; omnis cepa, rupto telluris utero enata, nova Deitas fuit. O animalia fortunata! quò magis sordida & abjecta, eò magis felicia! thus enim & incensum non adolebant aquilis, aut leonibus, sed lacertulis & vermibus. Turpiúsne aliquid reptilium & insectorum est scarabæo? hunc tamen antiquæ Sienis incolæ Deum habebant. Quid testudine ineptius? hanc Troglotytæ adorabant. Bove quid stupidius? hunc fumanti acertâ Helipolitani colebant. Quid olentius caprâ? hanc Mendani supplices coluerunt. Unde tanta stultitia, Auditores, cùm tantam ceteroquin mortalibus sciamus inesse superbiam? an non pudendum, lunato genu vilissimarum creaturarum quisquilias colere, easque tam deformes, tam abominandas? adolere thura abjectissimis animalculis, quæ pedibus contrita calcantur? facile est, si mea me non fallit opinio, solutionem huic dubio invenire: impii illi Idolorum cultores, instinctu naturæ insuperabili agnoscebant, esse aliquod in orbe numen, quod rebus omnibus dominetur: malebant ergo se subjicere DEO vili ac debili, quàm nobili ac potenti. Scelerati oderunt divinam potentiam; sit DEUS, quisquis volet, stupidus licèt ac sensu destitutus, modò sit impotens & imbellis ad vindictam, qualem sibi stultus Marcion finxit. Patrocinatur opinioni meæ Theoderetus, qui Philistæos muscam adorare affirmat, animal immundum & sordidum, eam solùm ob causam, quòd inerme prorsus sit, & aculeo aliisque armis careat; sic enim impunè peccare se posse arbitrantur, posúntque Deum suum, si fortè adversum vel iratum eum sentiunt, vel manu abigere, vel flabello fugare, aut oris anhelitu dissipare, atque ideo; *quem viventem flabellis expellunt, ejus figuram Deum appellaverunt.* q. 3. in 4. Reg.

Tam stolidè delitum hac ætate quempiam esse, non crediderim: non est, O peccatores, non est DEUS, qualem creditis; multò Is potentior est, quàm velitis: timendus ergo, & reverendus est. Videte, hodiernâ die quid agat, ut admiratione attonita tota civitas percunctetur, *Quis est hic?* Ecce enim mitissimus ceteroquin Servator, vultu ad severitatem composito, dexteram flagello armat, circumstantem turbam graviter increpat, invehitur asperè, contortis funiculis cedit, terret omnes, ac reverentiam docet non tan-

tantùm ſuæ perſonæ, ſed etiam parietibus templi DEO dicati debitam. Quid facietis miſeri, ut ictum declinetis? quò abſcondemini infelices? in quod aſylum confugietis? ubinam tuti latebitis? quin meum potiùs conſilium amplectimini, ut ſcilicet ab hoc loco pedem priùs non moveatis, quàm Dei potentiam cum timore, & tremore agnoveritis, atq; unà ſummam peccatoris dementiam, qui eò temeritatis, quis credat? pertingit, ut audeat ſe Deo opponere: *contra omnipotentem*, verba ſunt Jobi, *roboratus eſt*: & inſano faſtu ac ſuperbiâ *tetendit adversùs eum erecto collo.*

Joh. 15. 28.

II. Et verò quis non expaveſcat hodiernâ die, dum intuetur Chriſtum ſævientem in turbas, evertentem ſcamna & ſedilia, fugantem è templo pecudes & animalia, Eccleſiam confuſione, civitatem horrore miſcentem? Illa potentia omni alteri meritò præfertur, quæ debilioribus contenta eſt inſtrumentis, & paucioribus ſubſidiis opus habet. Ut rem exemplo declarem: ſi dixero, Samſonem unius lanceæ gyro integrum Philiſtæorum exercitum ſtitiſſe, ac retrò egiſſe, id certè velut magnæ potentiæ argumentum accipietis; majoris verò, ſi id ſolo armatus enſe effectum dediſſet; maximæ, ſi clavâ: quid ſi dicam, illum temere arreptâ demortuæ aſinæ mandibulâ id effeciſſe? tum enimverò adeo obſtupeſcitis, ut præ illa potentia ludicram exiſtimetis illam, quam in ſummis etiam Principibus veneramur. Errat enimverò, quiſquis eorum potentiam ex eo metitur, quòd in campum egreſſi equitum peditúmque multa millia cum lancearíis & catapultariis præmittant; hoc enim non potentiæ, ſed debilitatis eſt ſignum: argumentum fortitudinis foret, ſi arreptâ Samſonis inſtar mandibulâ, inimicum exercitum in fugam agerent, ſtrage & confuſione hoſtilem campum replerent; tantò enim plus roboris ac potentiæ cenſetur quis habere, quantò vilioribus armis accinctus, majora & illuſtriora facinora patrat. Tale genus potentiæ hodiernâ die in DEI Filio relucet, atque ideo etiam judicavit Chryſoſtomus, DEUM tunc maximè Divinitatis ſuæ ſpecimen dediſſe, cùm ſuperbiam Ægypti, non immiſſis belluis, aut evocatis è ſaltu beſtiis, ſed inſectis viliſſimis ex fæce paludum fregit: *grande ſpectaculum*, inquit, *Deus univerſo orbi præſtitit, cùm ſuperbiam Ægyptiorum non de leonibus & urſis, ſed de ranis domuit & muſcis.*

III. Quæ, cùm ita ſint, Auditores, unde quæſo, tanta vobis, támque proterva audacia, quâ DEUM irritare & offendere audetis? quis vobis ſuggerit animos, tantámque temeritatem, ut non contenti illatis, novas identidem, novaſque injurias illi inferatis? nil intereſt, num fatentes vos reos habeam; facilè enim ipſe animadverto, illam peccandi audaciam ut plurimùm à divitiarum copia, & bonorum abundantia oriri. Nec id nimirum; *pecuniæ enim obediunt omnia*, ut Salomon teſtatur, & vos ipſos quotidiana docet experientia,

Eccl. 10. 29.

rientia. Nullâ re indigeo, dicitis; à nutu meo pendent omnia; si litem forensem placet evincere, ad genium meum serviet Notarius; si effræni libet litare libidini, facilè voluntati meæ morigerantem habebo; si arridet, vindictam de æmulo sumere, ad nutum præsto erit sicarius. Ita nimirum protervi & audaces Deum ipsum aggredimini, ipsique Cœlo insultatis, nummis confisi, quibus omnia obsecundant: *Prov. 10. 11. & 18.* *substantia divitis, urbs fortitudinis ejus*, in proverbiis legimus, *& quasi murus validus circumdans eum.* Sed si omnia pecuniæ obediunt; num illum quoque subjectum censetis, qui pecuniæ Dominus est? edicite, quæso, si DEO murum hunc vestrum, quantumvis opinione vestrâ insuperabilem, demoliri ac dejicere lubet, an colubrinis, aut tormentorum currulium machinis opus habet? an non præcipuam bonorum vestrorum medullam camporum sulci contegunt, tempestati & auræ subjectam? an vobis ad incitas redigendis antiqua renovare prodigia necesse est, dum ætate præteritâ saxis Bononiæ, nostrâ verò memoriâ Budæ plumbo pluit? sed, advertite, quantulo opus sit, ad vos omni spe exuendos! Satis erit, uti fecit Achabo, negare imbrem & pluvias, aut fundos vestros grandini, nebulæ, & insectis in prædam dare; una vermium phalanx, una bruchorum aut locustarum acies sufficit, ut Codro fiatis pauperiores. O quot glorioſos ac superbos divites per hos levis armaturæ milites demissiùs sapere docuit! Nunquid ejectis hoc medio Cananæis Israëlem in eorum terras induxit? an non hisce armis Persarum exercitum, sub rege Sapore ad Nisiben congregatum, profligavit? alium verò sub Carolo Rege, ad Gerundæ mœnia explicatis signis fluctuantem, in turpem fugam conjecit? Diodorum percontemini, *L. 3. c. 1.* qualem in Media excitaverint famem minutissimi passeres; Sabellium interrogate, quomodo Thraciam ranæ *L. 28.* parvulæ depopulatæ sint; à Cromero discite, qualem ruinam Massoviæ vilissimi grilli intulerint: è Plinio exquirite, quali strage Franciam abjectissimæ muscæ vastaverint; Sigonium sciscitamini, quâ victûs & annonæ inopiâ bruchi tenuissimi Italiam flagellaverint: & tum mihi dicite, quantùm Deo necesse sit, ut vos inopes reddat, & miserandos. Sed fortassis reddituum vestrorum proventus annui non isthac basi subsistunt; nec siccitatem forsan, nec undarum eluviem, nec vermes, nec feras formidatis. Ubi ergo spes vestras collocatis? an in cambiis? heu quantùm fallacibus! an in censu? ô quoties deficiente & caduco! in mensis nummulariorum? ô quàm infidelibus! in mercatura? ah quantis periculis obnoxiâ! nunquid navis illa institoria, cui merces vestras commisistis, propitiis à DEO ventis impelli debet? quantâ non curâ opus est, ne allidatur ad scopulum, ne hæreat in arena, ne in prædam pyratis cedat? Quomodo ergo DEUM irritare & offendere audetis Institores? & quidem eo ipso tempore, quo commissa Oceano

for-

fortunarum vestrarum pars maxima fluctuat? sed esto, jam portum jactâ anchorâ puppis vestra teneat, necdum tamen timoris expertes vos esse oportet, cùm & in portu, ut Tertullianus ait, occulti non rarò vortices lateant, & infida sæpe undarum malacia navim submergat: *Vis est & illa navigiis*, quis ignorat? *cùm longè à Capharæis saxis, nullis depugnata turbinibus, nullis quassata decumanis, adulante flatu, labente cursu, lætante comitatu, intestino repentè percussu, cum tota securitate subsidunt.* Quid ergo, si alto etiamnum commissa mari navis vestra jactetur, ubi tanta Deo turbinum, fluctuum, voraginum, scopulorum, monstrorum, Tiphonum copia militat, *ut in spiritu vehementi rumpere possit naves Tharsis?* Sed ultrà progrediamur. Si favillam tectis immittat, nunquid in fumum & cineres abibunt casæ, unde tot lucra capessitis? si contagione greges inficit, nunquid deserta stabunt præsepia, unde tot opes colligitis? si humiditate & putredine flagellat granaria, nunquid fruges marcescent, in quarum abundantia, dum alii fame tabescunt, confiditis, sed esto, signati æris copia ferratis cistis concluса, & durissimi calybis repagulis custodita deliteſcat; satis tamen securitatis spondere vobis non potestis: an non enim DEUS est, qui flagro è funiculis texto accinctus, *mensas nummulariorum evertit?* O vos simplices, ô delusos! unica ab æmulis in vos concitata invidia, una calumnia, una in judicio lis intentata, vobis perdendis par est. An non DEus jure meritissimo sibi illud Prophetæ vendicat, *meum est argentum, meum est aurum*? &, cùm hoc probè sciatis, tam protervè tamen eum offendere præsumitis? Eia, si Principum nonnemo omnes divitias vestras, ut Josephus quondam Ægyptiorum, suæ potestati subjectas teneret, illáque ad libitum vel dare posset, vel eripere, an palàm & apertè vos ejusdem inimicos profiteri stolidissimè auderetis? cur ergo in DEum id audietis? O stupiditatem! O amentiam! O cæcitatem! quia locupletes estis, DEUM offendendi audacia vobis crescit: ego autem hanc ipsam ob causam majori ipsum reverentiâ & honore dignum dico; si enim inopes essetis, levius supplicium mereremini; cùm autem divites sitis & copiosi, graviori longè supplicio subjacetis, ut scilicet ad mendicitatem & inopiam redigamini.

Lib. de anima c. 51.

Psal. 47. 8.

Aggai 2. 9.

IV. Sed demus, DEUM plenam vobis proventuum vestrorum possessionem indulgere; nunquid illorum usu ac fructu privare vos facilè potest? divitiæ, ut philosophia docet, propter se desiderabiles haud sunt, sed propter ea solùm, quæ ex divitiis sequuntur, gloriam nimirum, amicitiam, honores, parentelas, convivia, lusus, voluptates; hæc tamen omnia Divinæ potestati plenissimè subsunt, & ab illa manu dependent, in qua Divus olim Joannes vidit stellas septem, Planetas nimirum, omnis terrenæ felicitatis despensatores. Longum esset, sermocinari de singulis; loquamur de uno solo, quod

Apoc. 1. 16.

reliqua omnia complectitur. Sanitas & valetudo bonorum omnium
c.30.16. fundamentum & basis est: *non est sensus super sensum salutis corporis:* ait Ecclesiasticus; ad quid enim suburbana magnifica, horti, & palatia ad delicias usque exculta, si, lecto cum Rege Asa detenti, eis frui non possumus, ac medicè vivere necesse est? fructus bonorum, quæ mundus habet, non est eorum possessio sed usus; hinc
Eccl. 10. 19. eodem Ecclesiastico judice: *melior est pauper sanus, & fortis viribus, quàm dives imbecillis & flagellatus malitiâ.* Pauper enim valens & sanus exiguo saltem, quod habet, fruitur & gaudet; dives autem infirmus inter opes, quibus abundat, velut Tantalus, torquetur: tametsi ergo fructus sapidissimi arborum vestrarum ramos gravent, vinea floreat racemis dulcissimis, penuaria vestra cupediis abundent delicatissimis; si appetitus prostratus est, si palatum corruptum, si plus nocumenti, quàm voluptatis hi cibi afferunt, cui bono hæc omnia? si acutis caput torquetur doloribus, ad quid litteratura omnis & scientia? doctissimus erat Angelus Politianus, nihil tamen inde voluptatis aut commodi hausit, dum molestissimis, quæ cerebrum affligebant, puncturis confixus, caput parieti allisit: si vorax gangræna pectus arrodit, quid prodest omnis vestra potentia? potentissimus erat Herodes; nec tamen tueri se potuit adversùs vermium morsus, qui viscera ejus depascebantur, unde doloris impatiens ipse sibi cultro præcordia scidit. Quid juvant mollissimis instrati plumis lectuli, grabatum pretiosis sipariis inumbratum, si misero Mecænati similes estis, qui trium annorum spatio, ne unius quidem noctis somnum lassatis ex tam diuturna vigilia palpebris potuit conciliare? Et quid plura? unica febricula fortunatissimum mundi Principem potest miserum reddere & infelicem, ut Augustinus ait: *quamvis humana*, inquit, *gaudia non sint gaudia, tamen qualiacunque sint, aufert omnia ista una febricula.* Edicite! an non languoribus hisce vestrum etiam corpus obnoxium est? Sed sumus, dicetis, juventâ floridi, valetudine prosperâ & firma? quid tum? Athleticum sit vestrum robur: nunquid tamen mulo molimine opus est, ut DEUS illud enervet & prosternat? unico rheumate, unâ fluxione, uno calculo renes exulcerante de illo actum est. Unde ergo tam modicus DEI timor & reverentia, cùm tamen vitæ mortisque sit Dominus? *sanitas in pennis ejus;* leni solùm agitatione, uni illam *Malach. 4. 2.* eripit, & alteri confert, rursúsque huic ablatam in aliam transfert. DEUM immortalem! video terrenos judices subditis suis formidabiles se reddere, positis ob oculos equuleis, virgis, cippis, vinculis, funibus, & ceteris tormentorum instrumentis; Deus autem immenso tristique morborum apparatu circumdatus, sui timorem à vobis extorquere non possit? quamvis identidem amicorum nostrorum corpora, intensissimo doloris sensu ac cruciatu, dentium, stomachi,

mâchi, renum, podagræ, ulcerum, & calculorum exerceri videamus. Certè judicum nullus in reos tam exquisitis suppliciis animadvertit; præfixum saltem à lege terminum habent eorum tormenta, & paucarum horarum spatio absolvuntur; quæ autem Deus infligere potis est, nullis annorum limitibus circumscribuntur, suâque diuturnitate nonnunquam adeo intoleranda evadunt, ut plurimi mortem sibi violentam inferre, quàm cruciatum vitæ tam diuturnum ferre maluerint: scimus, id Titum Aristonem & Silium Italicum feciſſe, quos Plinius Junior, quamvis immeritò, summis propterea encomiis afficit. Speusippus Philosophus, paralysis doloribus impar, seipsum interemit; idem exemplum secutus est Orator Portius, ut lentas quartanæ molestias evaderet; idem fecit Clæonæus Timanthes, qui morte voluntaria diuturnos languores redemit; Sesoster Rex oculorum suorum orbitatem indignatus, omne sibi lumen illatâ morte sponte extinxit: nostrâ etiam ætate Antonius Quernus, Poëta non inamœnus, interno viscerum dolore excruciatus forficis ictu sibimetipsi ventrem secuit. Si ergo Deo tantâ morborum varietate, illatas sibi injurias vindicare, tam facile est, an non insignis stupiditatis est, tam perfrictâ in eum petulantiâ bacchari? Credo ego, multos sibi imaginari, se esse temperamenti tam sani, atque ex massa adeo robustâ concretos, ut vulgaribus mortis telis sint impenetrabiles, ac periculi securi, nisi DEUS pestem immittat, qualis Philippi Francorum Regis tempore Germaniam depopulata est, eâ veneni atrocitate, ut aves contagionis horrore è nidis, feræ è spelæis, è foraminibus terræ serpentes profugerint, & homines intra viginti quatuor horarum spatium unà cum fætenti sudore, per apertos corporis poros fluente, animam exhalaverint: verùm non est opus tanto molimine, Auditores, non est opus! nunquid enim celeberrimo illo Babyloniæ Colosso fortiores estis? & illi tamen diruendo lapillus parvulus suffecit. Optarem ego hodie, ut cujusvis nostrûm corpus pellucidum, & crystalli instar diaphanum foret, ad distinguenda minutim innumera ossa, musculos, nervos, venas, fibras, arterias, & cartilagines, è quibus humani corporis fabrica consurgit; quis vestrûm non exhorresceret, si videret, quàm facile DEO sit, structuræ, è tot minutis partibus coagmentatæ, ordinem & symmetriam turbare? Ridebitis fortassis, memores fatui illius, qui corpus sibi vitreum esse credidit, pluribus propterea annis mollibus in plumis eodem corporis situ cubare, & procul ad se accedentes rogare solitus, ne propiori accessu in se impingerent, & vitream membrorum suorum compagem frangerent; ego verò potiori jure queror, verè nos vitro esse fragiliores, & tamen robur æri campano simile aut firmius inaniter jactare. Sapienter advertit Augustinus, vitrum naturâ quidem fragilissimum esse, si tamen probè custodiatur, longam ferre ætatem: *tantâ fragilitate custodita durant* Hom. 18. inter. 50.

rant per sæcula; cùm tamen homini, quâcunque cautelâ adhibitâ, perundem sit. Horrorem incutit, quod de illo Legum & Jurisprudentiæ oraculo Baldo narratur, qui, cùm catello, quem ut delicias suas in sinu fovebat, blanditus osculum daret, morsu ab eodem exceptus est, & tantillo è vulnere in furias actus subitò concedit, & expiravit. O temerariam sanè hominum superbiam! qui irritare DEUM audent, cui usque adeo facile accidit,
Job.15.13. eos in momenta delere. Quid *tumet contra Deum Spiritus tuus?* liceat cum Jobo dicere: nunquid unica piscículi spina Tarquinio Romanorum regi vitam eripuit? pilus unicus cum lacte haustus Fabio? racemi acinus Anacreonti? musca potui mixta Adriano quarto supremo Ecclesiæ Præsuli? unica aciculæ punctura Luciæ Marci Marcelli filiæ Principi? Tu autem, insensate! Eum, cui tanta potestas est, nec honore, nec timore, nec reverentiâ prosequeris? *& DEUM*, verba sunt Danielis prophetæ pun-
Dan.19. gentissima, *& DEum, qui habet flatum tuum in manu sua, non glorificâsti*! Memini me legere, Barbarum quendam Munutamam nomine, Vasco Nugnesio, inclyto illi Indiarum domitori, falsò delatum esse, velut læsæ majestatis reum; tentavit miser necquicquam ad se purgandum, quidquid mortis timor dictaverat: tandem, quasi peroraturus, ad Ducis pedes se abjecit, manúque ejus gladii capulo reverenter impositâ, dixit: tunc credere aut suspicari possis, tantum me scelus in te tentâsse, aut cogitâsse, cùm tamen te videam tam crudeli acinace accinctum, qui ictu unico hominem dividat medium? Sic natura ratiocinari barbarum docuit; nec enim credibile videbatur, hominem, qui more gentis nudo corpore, & non nisi ligneo ense armatus incessit, ausurum lacessere illum, qui ferrum & calybem rotaret. Ah Christiani! quid respondetis? Vobísne Deum irritandi animus sit, quibus apprimè perspectum est, quantum vos inter, vilissimos terræ lumbricos, & Deum, qui absolutissimus Dominus est, discrimen intersit? non ille tantùm gladium ad latus pendentem gerit, sed quidquid fulminum nubes abscondit, quidquid antra & spelæa ferarum nutriunt, quidquid toxici latet in herbis, quidquid est gurgitum in profundo maris, quidquid flammarum in Vesuvio ac Æthna exardescit, tot arma gerit fastui vestro retundendo; & hunc non formidatis? an armis hisce elidendis clypeum fortè & parmam obtendetis? si uni febriculæ, uni fluxioni, gangrenæ, aut stillæ apoplecticæ imperat, actum est de vobis; quid ergo fiet, si manum fulmini, tonitruis, turbinibus, & terræ concutiendæ admovebit? an inanem vilissimi homuncionis fastum infringere non poterit, qui nutu unico vastos montes in pulverem disjicere, maria siccare, solis splendorem extinguere, totámque tellurem in nihilum redigere potest? Verissimè dixit Jobus, *vidi eos, qui operantur iniquitatem, flante DEO periisse*: Job.4.9.

adver-

advertite ; non ait : *fulgurante*, nec *fulminante*, sed *flante*; si enim DEO placitum, fuerit, uno nos oris halitu
Isaiæ 11.4. difflabit : *spiritu labiorum suorum interficiet impium.*

V. Nec ille absolutissimus duntaxat vitæ Dominus est, eámque unico oris sui halitu, *spiritu labiorum suorum*, difflare potest; sed etiam id executioni dare potest modo ac tempore penitus insperato, cúmque id minimè suspicamur. Rectè observat Tertullianus, Deum, dum homini mortem intentat, semper quidem se formidabilem reddere, tunc autem præcipuè, cùm mors nos occupat, quando vita maximè esset in votis: *multò enim violentior mors est*, inquit, *quæ tunc mori affert, cùm jucundius est vivere, in exultatione, in honore, in re-*
Lib. de anima c. 42. *quie, in voluptate.* Ut quid ergo, juvenes lascivi & indomiti, alienæ castimoniæ insidiando DEUM tam graviter lacessitis? cur vos avari & eucliones, accumulandis per fas & nefas nummis intenti? cur vos ambitiosi, honoris fumos captando ? cur vos, parentes improvidi, stabiliendis parentelis ac familiis? cùm tamen ille telam intentionum vestrarum, quam tanto studio texitis, unico ictu intercidere possit, cum totius tam laboriosæ texturæ jacturâ. Quis satis explicet, quantum laboris quondam insumpserit Bibulus, Senator Romanus, ut ad triumphum pertingeret, quantos exterorum, bello lacessitos, de vitæ statione dejecerit, quot non telis veneno illitis sustulerit, quantos acutis confodent mucronibus: sed ecce, dum spei suæ apicem attigisse se credidit, modum Deus invenit, ejus consilia evertendi: nec multis opus erat impensis; mortem ad Capitolii limina constituit, non romphæâ accinctam, aut telis instructam, non balistis & catapultis formidandam, sed unâ tecti tegulâ vel imbrice armatam: tecti tegula? enimverò, tecti tegulâ, quæ Bibuli, Capitolii limen gloriosè subeuntis, allisa capiti in curru triumphali sedentem occidit, atque una laurum in cupressum, tripudia in luctum, plausus & acclamationes in lessum & næniam convertit. Unde ergo, ô peccatores ! tantæ potentiæ tam modicus in vobis timor est, ut eam non solùm liberrimè irritare, sed eidem etiam superbè insultare, audeatis? illorum vastigiis insistentes, de quibus Jobus ait : *Audacter provocant Deum !* Ego, ut veritatem vobis ingenuè profitear, causam tantæ securitatis studiosè inquisivi, sed pace vestrâ invenire hactenus, etiam post longam indaginem haud potuit. Videor tamen, ex impiorum numero aliquem respondentem audire: frustra te fatigas; nos ipsi hujus rei causam tibi aperiemus : & nobis initio formidabilis visa est DEI potentia, quam usque adeo hactenus exaggerâsti, neque irritandi eam nobis animus fuit; sed experientia nos fecit audaces; patrato enim primo flagitio, nihil infortunii experti sumus; subinde animosiores facti scelera sceleribus cumulavimus, à stupris in incestus, ab odio in vindictas, à linguæ licentiâ in blasphemias nos præcipitavimus; & tamen etiamnum vivimus,
Job. 12. 6.

opibus abundamus, longam liberorum seriem numeramus, copiosos amicos clientes habemus, ipsimet æmuli & inimici nos reverentur: cur ergo timeamus illam potentiam, quæ, quantumvis fortè aliis, nobis tamen minimè timenda videtur? Quid? vobis minimè timenda? O DEUS hunc tui contemptum dissimulas? hanc arrogantiam audis, & sustines? heu fructum longanimitatis tuæ! *Indulsisti, Domine, indulsisti*; sed quo æmolumento? *nunquid glorificatus es?* Imò contraria omnia! &, ut Isaiæ verbis utar, *Elongâsti omnes terminos terræ.* Ubi ergo morantur fulmina, quibus innoxia turrium cacumina, & templorum tholos nequidquam feris? in impios potiùs ea dirige ac torque: quorsum enim jubes, sacros oratores tui potentiam brachii populis annuntiare, si eam non manifestas, nósque pudore confusos, ac velut mendaces Auditorum ludibrio prostituis? Condolere jam possum prophetis tuis, Jonæ & Jeremiæ, quòd tuis imperiis refractarios se ostenderent, ne scilicet populorum fabula, & gentium ludibrium fierent. Credebam equidem, me hodiernâ die salutarem Nominis tui timorem & reverentiam Auditorum animis ingenerâsse; sed video iis crevisse audaciam, tuæque bonitatis noxiam eos fiduciam concepisse; ego autem, qui totâ die cum Propheta *vastitatem clamito, vastitatem*, stabo delusus, & Auditorum sibilis explodar. Sed, ô me fatuum! qui DEO delirus obloquor, cujus providentiâ & sapientissimâ dispositione omnia gubernantur! Eja peccatores! ultrò vobis permitto, quod objicitis! nullas hactenus DEO pœnas dedistis; felices vivitis & fortunati: quid ergò? an minùs propterea vobis timendus DEUS? O sequelam falsissimam! nego illam, & pernego; quin ex hoc ipso infero, vos Ei plus timoris & reverentiæ debere. Audite, quid dicam; & ego noxium vobis errorem eximam, vósque evidenti ratione convincam. Quòd DEUS hactenus in vos pro meritis non animadverterit, duabus de causis accidisse credendum est, quòd scilicet aut condonaverit; vobis pœnam, aut quòd distulerit; alterutrum enim ex his duobus affirmare necesse est. Fingamus condonâsse: tantò ergo magis timendus est Deus; quantò enim facilior hactenus in concedenda venia fuit, tantò inclementiùs eam deinceps negabit, nam patientia irritata in furorem converti solet. Misericors est DEus, sed unà est justus: *Dulcis & rectus Dominus*: cùm ergò Clementia suo hactenus officio functa sit, suas etiam Justitia partes implebit: *quale enim est, ut DEus præcepta constituat, non executurus; ut prohibeat, non vindicaturus?* clamat Tertullianus. Quis Principum est, qui nunquam puniat, & semper condonet? certè moderatus rigor custos est legum, obsequii exactor, innocentiæ tutor, & basis regnorum: & quemadmodum largiri interdum veniam, est clementiæ & pietatis argumentum, ita nunquam punire, ignavi animi signum est: quantò ergò plura tibi Deus indulsit, tantò magis eum time.

Psa. 16. 25.

Ps. 24.

Contra Marcionem.

Jer. 20. 8.

me. Quòdsi Deus non condonavit, sed solùm distulit debitas peccatis tuis pœnas, ut eas vel in futura, vel in præsenti adhuc vita, citiùs aut seriùs exsolvas, hæc mora vindictæ neutiquam temeritatis, sed timoris materiam tibi præbet; timendum enim meritò est, ne fræna furori suo laxet, omnémque suam indignationem uno velut impetu, torrentis instar in te effundat. Heu quàm terribilis erit Divinæ Justitiæ furor, toto tunc pondere capiti
Isa. 28. 15. tuo incumbens? *quasi flagellum inundans.* Cavete igitur, cavete! ne lenta divinæ dexteræ mora temerarios vos reddat & audaces, sed humiles potiùs, pavidos & caudos. Si secus feceritis, rupto tandem aggere exundabit Divina Nemesis, ut Ecclesiasticus loquitur: *Quomodo Cataclismus aridem inebriavit, sic ira Domini gentes, quæ non exquisiverunt illum, hæreditabit.* Et quando tandem furoris impetum usque adeo horrendum in vos exonerandum existimatis? Dicam, sed quiescamus tantisper, nec longiori sermone vobis tædium pariam. Vos interim alteri sermonis parti vacuas aures servate, quæ, ut spero, non inamœna, nec ingrata vobis erit.
39. 28.

PARS ALTERA.

VI QUodnam sumendæ de impio vindictæ, tempus DEUS determinaverit, nemo sanè certâ conjecturâ assequetur; quò tardiori, eò gravipri manu ferit: Hoc à secreto Dei judicio dependet, cujus notitiam
Act. 1. 7. sibi soli reservavit: *Quæ Pater posuit in sua potestate.* Hac de causa veteres dicere solebant: *Dii laneos pedes habent.* Tam inobservati enim immi- Paræmiographi Gr.
nent, ut eorum adventum nullâ diligentiâ prævertere possis. Si tamen, ut agnovit Hieronymus, *de præteritis futura noscuntur*; horam si non certam, saltem à certa non multùm distantem statui posse existimo. Perspectum vobis esse arbitror modum illum mirabilem, quo Civitas Hierichuntina à Josue fuit expugnata: Ex Ducis imperio Arca fœderis civitatis mœnia septem diebus matutino tempore obibat, præcedentibus in fronte armatorum agminibus, populo inermi inter festivos turbarum ac lytuorum, quos sacerdotes inflabant, clangores ponè subsequente, usque dum dies septima illuxit, quâ, eodem tubarum sonitu perstrepente, tandem muri conciderunt, & urbs capta est. Hunc successum, cunctis notissimum, finite, quæso, more meo contempler, & expendam. Cùm primâ die obsessi Hierichuntis incolæ instructam hanc aciem ordine suo procedentem è muris spectarent, cùm tubarum clangorem auribus acciperent, quo terrore consternatos fuisse miseros existimatis? an non dispertienda jamjam in turmas agmina ad assultum expedita, móxque in munimentis comparitura putaverint? cùm verò tantum apparatum nullo successu evanuisse intuebantur, an non ex metu respirâsse, & animos resumpsisse creditis? cùm secundâ die eandem pompam instituì cernerent; obsessorum timor in admirationem versus est, neque capere poterant, quo fine tam insolitos vanósque

nósque strepitus hostis concitaret. Die tertiâ admiratio in risum & cachinnos abiit, cùm frequenti jam experientiâ nôssent, cassa brutáque esse fulmina, quæ hostis minaretur. Quartâ, quintâ & sextâ die, cùm animi crescerent obsessis, vos mihi risus, ludibria, sannas, sibilos & clamores cogitate, qui è murorum ambitu audiebantur! Dixerint enimverò: festivus sanè est hic tubarum concentus; novum hoc scilicet stratagema, non machinarum vi, sed inani sono munitissimas velle urbes expugnare! Eja! clangite alacriter; nos ad musicam vestram choros ducemus. Num fortè strepitu nos terrendos esse arbitramini, quos arma non terrent? erratis insani; nolite nos stupidas volucres credere, quæ fragore & strepitu consternatæ decidunt. Eja! si animus vobis est, ponite tubas, manum capulo admovete, & tum milites vos esse credemus. Hunc in modum è muris & propugnaculis obsessos obsidentibus insultâsse verisimile est; & si unquam vel formido minor, vel risus effusior erat, id die septimâ crediderim accidisse, postquam tot jam securitatis argumenta præcesserant. Sed ecce! illo ipso temporis articulo universalis mutorum ruina incubuit: *Septimo circuitu clangentibus tubis muri illicò corruerunt.* Vos ipsi nunc judicate, num tristis magis, magisque inexspectata hæc strages accidere potuerit. Adhuc infelicibus risus natabat in labris, cùm repentè labi mœnia, præcipitari turres, propugnacula inclinari, omnia ruinis involui, audiri morientium gemitus, crepare ictus, hiare vulnera, discerpi omnia, confuso clamore & ululatu miscere cuncta viderunt. Interea hostilia Israëlis agmina, aperto per murorum ruinas libero accessu, per obsessorum cadavera, priùs sepulta quàm mortua, in Urbem penetrant, intorquent lanceas, stringunt acinaces, occupant vias, irruunt in domos, civiúmque reliquias, nullo veniæ loco concesso, trucidant ac mactant, urbe tota ad extremam usque internecionem deletâ.

Josue 6. 20.

VII. Ad propositum modò redeamus, Auditores: paulò antè ex me scire desiderâstis, & quando tandem impii ruinâ supremâ occupandi sint? respondeo cum Propheta Isaia: quando minimè cogitabunt: *Subitò, dum non speratur, veniet contritio eorum:* convenit enim, tunc præcipuè Deum injurias suas ulcisci, quando sui securi, aut minas explodunt, aut Divinæ potentiæ illudunt, in vitiorum veterno, velut profundo somno consopiti. En igitur, Zelosi sacerdotes Divini Verbi tubam inflant, obstinatum humani cordis propugnaculum obsident, clamant, insonant, minantur, exterminium annuntiant: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.* Impii cùm primò perorantem audiunt, terrore consternati arma sacræ orationis arripiunt, Divinorum Sacramentorum clypeo se obtegunt, ut ruinam imminentem effugiant; cùm autem innoxiè evasisse se vident, & easdem è cathedris minas ingeminari audiunt, timore in admiratio-

Isa. 30. 14.

Isa. 58.

rationem verſo: ecquid tandem, muſſitant intra ſemetipſos, clamores hi Stentorei ac inanes, in dies nobis ingeſti? cùm tertiò eandem ſibi cantilenam occini intelligunt, admiratio mutatur in riſum, riſus in contemptũ, contemptus in temeritatem, temeritas in aperta ludibria & ſibila, paſſimque in conventiculis, & domibus oratores ſacros cum cachinno explodunt: *Audiunt ſermones Domini*, Ezechiele teſte, *& in canticum oris ſui vertunt illos*, quin in indiſcretum eorum Zelum aculeatis criminationibus invecti; audiſtis, inquiunt, quàm bene buccinator iſte hodie tubam inflaverit? & quò tandem collimant hi Stentores? an ut clamoribus, & corporis geſticulationibus nos terreant? credat illis, qui volet; ego rideo fabuloſas eorum minas, videóque, antiquam illos cramben recoquere, eosdem modulos repetere, omniáque clamoribus ad tædium & nauſeam uſque ingeminatis abſolvi. Ubi ſunt calamitates, & malorum Iſaias, quam minantur? *Ubi eſt Verbum Domini, veniat!* ubi morbi, ubi egeſtas? nos pinguiori Minervâ, & meliori virium robore valemus, quàm ut fidem illis tam facilè abſtruamus. Eja miſeri & infelices! bene eſt; exſpectate tantisper, exſpectate, & experiemini, hanc ipſam eſſe horam, quæ vobis erit ſuprema. Cùm incredulitas veſtra pertinaciæ apicem attigerit, tunc ſerò nimium cognoſcetis, quid ille tubarum ſonitus ſibi voluerit; dum riſus vobis adhuc in labiis natabit, Dei in vos ira incumbet, túncque ineluctabili ruinâ oppreſſi, nequidquam clamabitis; heu nos perditos! ecce ſanguinem, ſtragem, excidium, deſolationem, incendia, peſtem, mortem! & hos inter ululatus attoniti vitæ finem facietis, damnati propè citiùs, quàm extincti. An fidem dictis negatis? Oeyùs ſacrum Codicem arripite, & Divina oracula auſcultate: Balthaſar Chaldæorum rex, dicite, quandonam fatalis in pariete manus indicio mortis nuntium accepit? nonne tunc, cùm illum minimè exſpectaret? aſſidebat enim menſæ opiparæ, concubinarum coronâ cinctus, vinúmque ex iis ipſis vaſis libabat, quæ quondam è Templo Dei ſacrilego furto abſtulit, Nabuchodonoſor Babylonis Monarcha, quandonam vocem cælitùs allapſam ſibíque tam funeſtam audivit, quâ ad beſtias & ſilvas damnatus eſt? nunquid cùm minimè ſibi timeret, & inter aſſentatorum turbas, Regni ſui magnificentiam ſuperbè jactaret? Antiochus Syriæ Rex, quandonam morbo illo execrabili divinitùs percuſſus, & in deſperationem actus eſt? nunquid cùm ſuî ſecurus faſtúque tumens, conſcenſo curru Hierololymæ immineret, ſanctæque illi Urbi excidium minaretur, Sennacherib Aſſyriorum Dominus, quando Angelica manu percuſſus, ac cum toto ſuo exercitu delectus eſt? nunquid cùm ſtolidâ arrogantiâ inflatus divinæ potentiæ inſaltaret, quaſi verò Hieroſolymam è manu ſua, tot aſſuetâ triumphis, eripere non poſſet? Jezabel Iſraëlis Regina, quandonam intentatas ſibi à DEO minas, quòd à canibus devoranda eſſet,

Ezech. 33. 31.

Dan. 4. & ſeq.

2. Mach. 9.

Jerem. 17. 15.

4. Reg. 19. 45.

4. Reg. 9. 30.

set, adimpleri experta est? nunquid cùm excluso, aut suppresso omni Dei timore, ad palatii sui fenestras superba consisteret, & iniquam Principatûs possessionem novi conjugii fœdere stabilire cogitaret. Atque ita, si totum illorum catalogum evolveritis, in quorum capita irritati Numinis furor gravius incubuit, id tunc accidisse invenietis, cùm aut improvidi id minimè timerent, aut temerarii & arrogantes Deo illuderent. Nunquid & nobis æquè tristis interitus exspectandus est, si pari insolentiâ DEUM provocare audemus? minatur Apostolus: *cùm dixerint, pax & securitas*, pax nimirum de præsenti, & securitas in futurum, *tunc repentinus eis superveniet interitus.* *Thessal. 1. 4.*

VIII. Credamus ergo firmissimè, Deum nostrum non esse DEum stupidum, & imbellem, qualem antiquitas sibi finxit, & ideo potentissimam ejus manum summè esse formidandam, dum videmus, Eum solis armatum funiculis, id est, vilissimo armorum genere, funestam de nobis vindictam sumere posse. Id si huc usque distulit, non decrescere, sed augeri debet ejus timor & reverentia; aut enim condonavit supplicium, & tunc Divina bonitas obsequiis est demulcenda, non irritanda novis flagitiis, ne graviore deinceps manu in nos sæviat; si verò differt vindictam, uberiorem longè trepidandi materiam habemus; periculosæ enim sunt istæ induciæ, solétque plerumque accidere, ut continuata prosperitas, & imaginaria impunitas, oblivionem pœnæ pariat, & peccati contemptum.

SERMO SEPTIMUS.

DIE MERCURII POST PRIMAM DOMINICAM.

Cùm spiritus immundi exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit.

Matth. 12.

I. EAquondam fuêre tempora, Auditores, ubi magnæ fortitudinis argumentum erat, si mortales feris silvestribus, quas vel saltuum latebræ abscondunt, vel pratorum viridaria nutriunt, innoxiè dominarentur, summúmque industriæ credebatur, ursorum ungues, aprinorum dentium falculas, viperarum morsus, scorpionum puncturas evasisse. Præsens, quam vivimus ætas, hanc antiquorum simplicitatem & mentis inopiam ridet; nos enim audaciæ limites ampliùs exten-

extendimus, & ingenii felicitate plus ultra progressi sumus: nec enim sollicitè ampliùs laboramus, ut ferè nulli ampliùs nobis sint nocumento, sed nostris etiam emolumentis eas servire docuimus: novimus eorum pellibus vestiri exuviis defendi, nutriri carnibus, quin & ossa eorum in nostra commoda, & venena in antidota convertimus, adeo quidem, ut hac ætate longè plures mortalium invenire sit, qui vitam suam belluis in acceptis referant, quàm, illatam sibi ab iis necem, conqueri possint. Ad hunc sanè modum tractare nos dæmonem expediret, qui bellua est, absque omni dubio ferociſſima: *fera* Gen. 37. 33. *pessima.* Nec satis esse debet, nos ab eo defendere, eidem resistere, illum repercutere, & fugare; quin nostris etiam commodis, & lucris servire cogendus est. Sed quid lucri à Dæmone sperabimus? summum omnino, ut nempe ab illo animæ nostræ pretium discamus. Ille certè, ipsomet Christo teste, tanto illam Zelo, curáque persequitur, ut, si raptam sibi è manibus videat, omnem illi recuperandæ sollicitudinem, & studium omne convertat: *Cùm spiritus immundus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem & non invenit.* Et nos flocci faciamus, si anima nostra in ejus denuo potestatem redigatur? Ecce, quantum non laboris insumat, ut suos nos faciat! dolis & fraudibus nos, ut Evam circumvenit; adversis nos lacessit, ut Christum; insequitur, adulatur, applaudit, & promissis lactat magnificis: nos autem econtrario omnem nostri curam deponimus. Ah Christiani! majórne dementia cogitari potest, quàm quòd quis animam suam tam parvi faciat, nullum illi pretium statuat, neque id saltem pensi habeat, ut illam damnationis æternæ faucibus eripiat? sinite, quæso, effundam hodiernâ die animi mei, sensa & tam supinam ignaviem deplorem: Vos verò condolete ploranti; si enim dicentem benevolè sustinebitis, fateri cogemini, materiam istam omnino esse luctuosam, & lacrimis dignissimam.

II. Et sanè Christianis exiguam salutis curam esse, nisi nobismetipsis blandiri velimus, nimiùm quantùm perspicuum est; indicium enim, quòd negotium aliquod cordi nobis & curæ sit, ab eo sumimus, si crebrò de eo sermocinemur, discurramus, & sollicitè inquiramus, qui nos dirigere sciant. Jacob, cùm Labanum peregrè degentem quæreret, sollicitè è pastoribus exquirit, à quibus aliquam Labani notitiam haurire se posse speravit. Joseph quærendis fratribus intentus, per aspera solitudinis, & viarum obscura vagatur, obvias ac viatores sollicitat, ut fratres inveniat. Saul ad quærendas asinas egressus, quæ à paternis ædibus aberraverant, quid non laboris impendit? transcendit montium juga, plana camporum pervagatur, indefessus per vicos currit & compita, oraculum consulit, & prophetam accedit, nec illum obvium & vulgaris notæ, sed eximium atque illa ætate summum, Samuelem nimirum: *eamus ad videntem.* Et

Genes. 29. 5.

Gen. 37. 16.

1. Reg. 9.

1. Reg. 9. 9.

quid vos, Auditores? dicámne salutem animæ vestræ vobis cordi esse, dum, vanis & inutilibus curis absorpti, hoc maximi momenti negotium negligitis, neque illud cum viris sanctitate & doctrinâ conspicuis conferre soletis? Divus Lucas refert, Joannis Baptistæ Auditores, cùm Ejus adhortationibus permoti aliquam salutis suæ sollicitudinem concepissent, ad eundem etiam in solitudinis horrore, & terræ cavernis latitantem anxiè confluxisse, magnáque sollicitudine interrogâsse, *quid ergò faciemus?* accurrerunt Joannis populares ac contribules, & sollicitè ingeminabant: *quid faciemus?* accurrerunt publicani, & dicebant, *quid faciemus?* quin & sagati milites manipulatim accessunt, anxiè percunctati: *quid faciemus?* Vos autem, si, quod verum est, eloqui placet, an ex ullo unquam scisciteti estis, *quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* Invisitis quidem nonnunquam ad Religiosorum Virorum asceteria, sed quo fine? nunquid ut per eorum viridaria animi gratiâ deambulantes hortorum amœnitate pascamini? aut novorum, quæ passim accidunt, narratiunculis, Tartarorum victoriis, Transylvanorum cladibus, aut Hybernorum motibus tempus & animum fallatis? Ut verò sciscitaremini, quæ sit tenenda ad Cælum via, quæ salutis remedia adhibendo, nescio, an ullius unquam religiosi viri conclave importuni pulsaveritis. Sed quid mirum, tam parùm vobis de hoc negotio cùm aliis sermonis esse, cùm nec vos ipsi ullam fere ullius cogitationem aut curam unquàm admittatis? certè cui negotium quoddam cordi est, mentem ac phantasiam, velit, nolit, ab illo avertere non potest, cervo saucio similis, qui teli, quo confixus est, cannam seu arundinem undique secum portat; noctes diésque illud cogitat, & alto licèt somno consepitus, curam animo præsentem gerit. Ita Themistocles Magnus Græcorum Dux, Cicerone teste, etiam per somnum Miltiatis æmuli victoriis & trophæis angebatur; ita, si Plutarcho fides est, Marcellus Romanorum inclytus Ductor, etiam dormiens Hannibalem inimicum ad arma provocare auditus est: atque ita plurimi alii, quos vehementior rei alicujus cura occupat, sopitis etiam somno sensibus eâdem moveri & angi solent. Testis est, si sacræ paginæ credimus, ipse Salomon, qui in somno, quam à Deo peteret, gratiam interrogatur, *postula, quod vis, ut dem tibi*, solam sapientiam efflagitavit: *Da mihi sapientiam!* hanc enim vigil omnibus votis exarsit; *optavi, & datus est mihi sensus.* Quis ergo credat, vos salutis vestræ in securo collocandæ desiderio premi, quibus non dicam noctes, sed dies etiã integri elabuntur, quin ulla illius cogitatio, aut species vestris animis obversetur, cùm tamen etiam in somnis vanitati vigiletis, recurrentibus identidem per soporem venationibus, ludis, choreis, conviviis, amoribus, theatris, & circis, *& cogitatis inutile in cubilibus vestris*, ut Michæas loquitur, nec ulla tamen cæli memoria etiam experrectos ac vigiles ad DEUM trahit.

Luc. 3, 10.

Matth. 19, 16.

2. Reg. 3, 9.

Mich. 2.

III. Sed

III. Sed longiùs progrediamur : dixi, atque omnino ita est, manifestum esse signum modicæ de anima & salute nostra sollicitudinis, nunquam vel rarò de ea cogitare : sed evidentius longè summæ nostræ incuriæ argumentum est, animæ pretium nosse, & illam tamen negligere, ac floccifacere. Nunquid enim quotidianâ deprehendo experientiâ, animi negotium omni alteri postponi, &, velut momenti inter omnia minimi in ultimis curis haberi? clarius omnino hoc est, quàm ut ullâ possit tergiversatione celari : atque utinam oculos haberem tam promptos ad deplorandam quàm perspicaces ad contuendam hanc miseriam! Est fortè vestrûm nonnemo, qui mentem flagitiis oneratam circumfert, idque probè agnoscit, expensâque periculorum sibi imminentium gravitate, sentit sibi cor pungentissimæ inspirationis aculeo sauciari, atque identidem sibi intus ingeminari : vade miser, sacerdotem quære, & mentem noxis gravatam exonera! *vade ostende* Luc. 5. 14. *te sacerdoti.* Ecquid respondet? omnino, inquit, statutum est, animi sarcinam deponere : sed aliò me hodie negotia vocant ; hæc dies animo relaxando danda est ; cras id effectum dabo. Convenit, rei divinæ interesse : interero, si per tempus licebit, ubi priùs causidicum litis gratiâ convenero. Salubre foret, Divini Verbi præconem audire : audiam, ubi rationes cum mercatore composuero. Hæc ratio & norma vivendi etiam in cæteris solenne suum tenet ; quidquid concernit animam, dum tempus vacat differtur : *in crastinum seria.* Et hanc Gen. 24. ego salutis atque animæ curam dicam? Eliezer, fidissimus Abrahami servus, itinere difficili perfunctus, ad Nachor civitatem Mesopotamiæ appulit, ut inde è Bathueli domo honoratam Isaaco sponsam adduceret : exceptus est ibi summâ benevolentiâ, omniúmque in se studia certatim expertus ; hic impedimentis exoneratum conduxit ad parata conclavia ; Ille ex itinere lasso cibum potúmque obtulit ; & Gen. 24. 33. *appositus est panis in conspectu ejus.* Quid ad hos apparatus Eliezer? nequicquam, inquit, nequicquam laboratis ; ego enim sanctè asséro, nec gustaturum me buccellam panis, nisi legationis meæ negotio ad umbilicum perducto : *non comedam, donec loquar sermones meos.* Ita stans & viatorio etiamnum habitu indutus, longam sermonis telam orditur, in qua singillatim commissi sibi negotii seriem evolvit, Abrahami desideria, conditionem Saræ, dignitatem Isaaci, opulentiam domûs, colloquium cum humanissima Rebecca, ad putei marginem casu captatum, aquam ab illa oblatam, munera ei â se oblata descripsit : verbo, in hoc prima congressu non cæpit solum, sed etiam plenè absolvit conjugii tractatum, ratóque legitimè matrimonio futuras nuptias stabilivit, actum primùm loqui cessavit, cùm audiit ; *en Rebecca coram te* Ibid. 51. *est, tolle eam, & sit uxor domini tui!* Verùm quid opus erat, Officialis fidissime, tantâ festinatione? num fortè timebas, ne tempus labatur, ne opportunitas intercidat, aut ne parentes in-

terea alteri Rebeccam despondeant? quin præstolaris ergo paulisper, fatigatas ex itinere vires reficis, oblata honoris & benevolentiæ signa admittis, hospitalitate frueris, ac dum demum mandata exequeris? Verùm sollicitudo id minimè permittit; imperia Domini executione coronanda sunt; quod maximè premit, primò omnium expediendum est: absit, ut ille commodis suis indulgeat, ut vires instauret: *Absit, absit! non comedam, do-*
in Gen. c. 24. *nec loquar sermones meos. In hoc ostendit*, ut sapienter loquitur Lyranus, *in hoc ostendit, habere se negotium sibi impositum cordi.* Jam vos ipsos appello, Auditores, num vestrum, quod de anima habetis, studium sollicitudinis titulo appellari mereatur, dum illam non solùm necessariæ corporis refectioni, sed cuivis minimæ recreationi, lusui & jocis vanissimis postponitis? Et quem vestrûm unquam sic differentem audivimus? Ego hodie peccato me collutulavi; igitur *non comedam*, nisi toxicum istud Exomologesi sincerâ evomuero: mercede pauperem defraudavi; *non comedam*, nisi ex integro satisfecero: honori æmuli detraxi: *non comedam*, nisi palinodiâ cantatâ famam restituero; leges sacras violavi, Præsuli meo contumaciter restiti; *non comedam, non comedam*, nisi animo in demissionem composito errorem correxero. quis vestrûm, inquam, Auditores, hunc in modum agit & loquitur? an non potiùs hæc animi negotia in ultimum locum ablegantur? posteaquam nimirum omnes mundi gerræ compositæ sunt, ut appetitui ac genio satis indultum est?

IV. Sed, quid dico? toleranda adhuc forent, quæ dixi; nunquid enim plurimi in seram usque senectutem animæ curam rejiciunt? tunc primùm ejus rationem habituri, cùm extremis in labiis stabit, è corpore propediem migratura. Quis ergo dubitet levissimam esse, imò minimam, ac prope nullam animæ curam! O quàm longè aliâ ratione mundi negotia tractantur? filiam honestè collocare animus est? fiat illud quàm primùm, sine mora. Familiæ dignitas nova honoris accessione amplificanda est? amplificetur actutum. Dilatandi sunt dominii limites? dilatentur statim. Litibus finis imponendus est? omnis mora abrumpatur. Hæreditas adeunda est? adeatur quamprimùm. Et cur hæc omnia tanto impetu, celeritate tantâ? an non hæc curarum moles ad vitæ terminum differri posset? posset id quidem, respondetis, sed non expedit, nam adhæc expedienda opus est mente libera, mora diuturnâ, studio ac diligentia singulari; ad salutem verò animæ procurandam unicum vitæ momentum nobis sufficit. Ah Christiani, resorbete, quæso, dicta tam impia, tam stulta. O verba detestanda! O sensa enormia! O responsa, Christiano indigna! Sed, ne ab orationis meæ scopo recedam, sit ita, uti dicitis: nunquid saltem fatemini, salutis curam in extremum differre articulum, periculosæ rem aleæ esse, quæq; non omnibus eventu pari succedat, & esto, uni fortè prosperè, plurimis

tamen

tamen aliis infeliciſſimè : *Impoſſibile*
in 4. Sent. diſt. 20. *non eſt, in extremis habere veram pœnitentiam*, ut ait ſubtilis Doctor, *hoc tamen difficillimum eſt, & ex parte hominis, & ex parte Dei.* Ex parte hominis quidem, cùm tunc vel maximè obſtinatus in malo ; ex parte Dei autem, cùm tunc vel maximè homini ſit iratus. An autem hoc ſollicitudinis ſignum ſit, potiùs velle ſalutem æternam fortunæ, & incerto eventui committere, quàm connubium filiæ, dignitatem familiæ, poſſeſſiones, lites, hæreditates ? cùm tamen indubitatum ſit, quòd, ut S. Eucherius
Epiſt. 1. loquitur, *ſummas ſibi ſollicitudinis partes ſalus, quæ ſumma eſt, vendicare debet.* Aliud longè vos docet pru-
Gen. 32. dentiſſimus Patriacha Jacob : audite, quæſo, ejus factum prorſus memorandum. Revertebatur ille universâ cum familiâ in patriam Cana, unde viginti annorum ſpatio ſponte exulabat, ut implacabilem Eſau fratris natu majoris indignationem evaderet, cùm ecce non procul à deſideratæ patriæ termino eundemmet ſibi occurrentem videt, & quidem armatum, ac quadringentis facilè aſſeclis ſtipatum : has inter anguſtias deprehenſus Jacobus meritò timuit, ne antiquarum memor offenſarum frater vindictam pararet, quò magis tardam, eò magis acerbam & gravem, neque ſibi tantùm, ſed & conjugibus, ac liberis ſuis innocentibus incubituram. In præſenti ergo periculo, quid conſilii Jacobo ? familiam totam diſpertitus eſt in turmas, ad inſtar agminis non contemnendi : in fronte collocavit ſervas, Balam & Zelpham, cum quatuor filiolis, quos pepererant ; ponè ſubſequentem ſtatuit Liam, quam ſeptem pignora comitabantur ; agmen clauſit formoſiſſima Rachel, cui ponè gratioſus Joſeph adhæſit, unicum tunc è Rachelis viridario germen. Nunc ego vos interrogo, Auditores, quid ſibi voluit hic agminis inſtructi ordo ? an manus cum fratre conſerere animus fuit, aut ſaltem primum irruentis Eſau impetum ſuſtinere ? ſed quid fœminæ imbelles & infantuli contra tot virorum aciem, qui ſolo illos aſpectu fugâſſent ? Enimverò probè noverat Jacob, ſe reſiſtendo parem non eſſe : illud ſolùm egit, ut ſi pereundum foret, non omnem ſimul familiam diſcrimini objiceret, ſed chariora tutiori in loco collocaret. Atque ideo in agminis fronte ancillas poſuit, ut primos hoſtium inſultus ſuſtinerent ; Liam in medio ; Rachelem verò, quàm ceteris omnibus teneriùs dilexit, ultimo & ſecuriſſimo loco locavit. Audite Oleaſtrum eximiè com-
in cap. 37. Gen. ad lit. mentantem : *Poſuit ancillas in principio, ut ſcilicet iram fratris minùs dilecta exciperent priùs ; quo docuit minùs dilecta pro conſervatione eorum, quæ magis diliguntur, eſſe periculis objectanda.* Id ſi ita eſt, Auditores, quid dicam aut cogitem ? dum video, vos primò omnium animam veſtram diſcrimini objicere, eámque in agminis frontè & primis ordinibus locare : nunquid illam mancipii & ancillæ loco à vobis haberi meritò judicem ? pereat illa, modò dignitas familiæ, bona fortunæ, actiones & negotia profana, filii & filiæ, parentes & amici, quin & ſcorta, & mere-

meretrices, ſonipedes & canes ſint ſalva! O amentiam! ô infamiam! ô
Jer. 11. portentum! ô brutalitatem! *furore Domini plenus ſum*, date veniam liberiùs loquenti, *furore Domini plenus ſum*: neque continere me ampliùs poſſum, *laboravi ſuſtinens*, quin cum Jeremia laxem Zeli mei repagula; video enim, vos attigiſſe faſtigium iniquitatis, quam hodie deplorandam ſuſcepi.

V. Sed fallor! graviora longè dicenda ſuperſunt: ut enim Jacobi facto inſiſtam, ille quidem primo diſcrimini ſervas objecit, non tamen tam parvi eas æſtimavit, ut periculis ultrò exponeret, ſed tunc duntaxat, cùm nullus iis vitandis locus ſupereſſet; non enim ipſe fratri bellum indixit, neque ſponte eum laceſſivit, ſed reſtitit ei ſolùm, cùm adverſùm ſe hoſtiliter moveret, nec ullus effugio locus pateret: vos autem omni mancipio viliùs habetis animam veſtram; ultrò enim eam periculis objicitis, hoſtes laceſſitis, animæque clades ac damna velut per ludum ſpectatis: illuc avidè ruitis, ubi nôſtis, miſceri colloquia maximè obſcæna; illuc cupidè properatis, ubi oculorum obtutus maximè lubrici, & copioſius laſciviæ pabulum, ubi converſatio ſummè flagitioſa, ubi dæmones non jam ex inſidiis, ſed aperto Marte decernunt, ac ſtrictis enſibus animam impetunt. Et credam, vos ullam animæ veſtræ, non dicam ſollicitudinem, ſed vel minimam rationem aut curam habere?

VI. Miſeram Tobiæ junioris peregrè abeuntis matrem! filium illa ſuum Angelo comiti cuſtodiendum crediderat, tametſi illum non Angelum, ſed virum bonum, & prudentem eſſe crederet: de filii tamen ſalute ſollicita copioſis lacrimis inconſultum ſuum propoſitum damnavit, quòd filiũ unicum longinqui itineris periculis expoſuiſſet: *Flebat irremediabilibus* Tob. 10. 4.
lachrimis, quas ſuſpiriis, ſingultu, & gemitibus interpolabat. *Heu, heu me fili mi! ut quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolatium vitæ noſtræ, ſpem proſperitatis noſtræ, omnia in Te uno habentes* (ô verba eximia) *omnia in te uno habentes, non te debuimus demittere à nobis.* Ah, nunquam te in tanta debuiſſemus conjicere pericula; in te enim ſors noſtra omnis recumbit; ah nunquam, nunquam, tantis periculis, nunquam manibus alienis, nunquam alienæ cuſtodiæ te committere debuiſſem! ah non ſatis æſtimavi pretium tui! *Omnia in te uno habentes, non te debuimus dimittere à nobis!* Ita mater miſera ejulabat identidem, nec, mœſta ſolatium admittebat, etſi maritus bono eam animo eſſe, & ductoris fidei confidere juberet, cui tutò & integrè inniti poſſent: *tace & noli* ibid. 9. 6.
turbari, ſatis fidelis eſt vir illi cum quo miſimus eum. Sed hæc incaſſum omnia; illa enim *nullo modo conſolari poterat*; quin diebus ſingulis, quaſi mentis inops ædibus egreſſa, viarum compita, & urbis aditus pervagata eſt, unde filii reditum ſperare poterat: quin conſcenſo nonnunquam vicini montis clivo, oculis in circumfuſam

fusam planitiem conjectis anxiè circumspiciebat, an non reducis tandem nati indicium deprehenderet: *ut procul videret, si fieri posset, venientem.* Cùm autem spe sua frustrari se videret, renovavit lamenta, auxit ejulatus, & sero vespere, expers solatii, domum reversa ingeminavit: ah certò periclitatur filius meus! forsitan miserellus ex alto actus in præceps matris opem frustra inclamat! forsitan discerptus à feris, me velut parricidam accusat! Pari Zelo, Auditores, parique sollicitudine sua cuivis anima pensanda foret, ut ne angelo quidem eam committeremus, nisi probè cognito, ne fortè sub splendido & pretioso habitu fraus aliqua lateat: *nolite omni spiritui credere,* monebat in tanti ponderis negotio Divus Joannes, *sed probate spiritus vestros, si ex DEO sunt.* Quid ergo de iis sentiam aut dicam, qui se dæmonibus ultrò committunt? illos in hac mortalis vitæ peregrinatione vitæ comites & duces sibi eligunt? séque ab illis cæcorum more dirigi, per aperta ac horrida salutis præcipitia, ad Veneris festa, ad scholas amoris impuri, ad obscænitatis prostitutæ conventicula, atque ad omnes damnationis proximæ occasiones circumduci se sinunt? dicámne, hos amare animam suam, eam æstimare, & bonorum suorum summam in ea repositam habere? id enim si foret, nunquam illam tam temere ac desperatè dæmonum manibus consignarent; imò nec cuivis homini sine sollicito delectu, cæco eam impetu committerent: *non omni spiritui crederent.* Si familiarem vitæ socium quærerent, non nisi vitiorum juratum hostem; si horum, non nisi virtutis famâ commendatum; si animi arbitrum, non nisi doctrinâ conspicuum eligerent; inter Theologos magis pium, inter consiliarios æqui magìs tenacem præferrent; in cunctis denique negotiis tutissimâ semper viâ incederent, ne quod anima periculum patiatur. Sed heu mihi! quàm oppositâ prorsùs viâ plurimi gradiuntur! &, ut Jeremiæ verbis utar, *dant dilectam animam suam in manu inimicorum ejus!* Non placet illis socius, nisi moribus dissolutus; non herus, nisi vitæ licentiâ infamis; non animi arbiter, nisi incautus, & noxiè blandus; non Theologus, nisi amans laxitatis, non consiliarios, nisi partium studiosus: verbo, dant *dilectam animam suam* (ô horrorem!) *dant dilectam animam suam in manu inimicorum ejus.* Et hæc dicatur sollicitudo de anima, & non potiùs insana pereundi libido, in Cæli Deíque despectum? an non hoc est salutis remedia vertere in damna, subsidia in pericula, antidota in nocentissima venena? Miratur ac dolet sapientissimus Salomon, esse aliquos tam stolidos, quæ in propriæ suæ animæ perniciem retia explicant, & laqueos tendunt, *moliuntur fraudes contra animas suas*: quinam autem sunt illi, nisi de quibus in præsentiarum discurrimus? qui scilicet omnem lapidem movent, ut seipsos decipiant, quique securitatem conscientiæ sibi spondent,

Ibid. 9. 7.

1. Joan. 4. 2.

Jerem. 12. 7.

Prov. 1. 18.

dènt, eorum authoritate confisi, qui probitate & conscientiâ carent. Ah vos inconsultos! cùm enim illi parvi faciant animam propriam, an vestram majoris facturos arbitramini? sed hoc ipsum est, ut dixi, quod quæritis; vultis animas vestras iis committere, qui eas negligant, vultis eas periculis objicere, perdere, & in perniciem præcipitare, ut impleatur illud
Sap. 16. 4. sapientis: *homo per malitiam occidit animam suam.* Heu me infelicem! quis det, ut lacrimarum torrens exundet ex oculis meis, quæ stultitiam istam dignè deplorem! æquissimum enim est, *ut facies mea* cum Jobo *in-*
Job. 16. 16. *tumescat à fletu*, & cum Jeremia *de-*
Jerem. 9. 18. *ducant oculi mei lachrimas, & palpebræ meæ defluant aquis.* Dicite Auditores! an unquam attentè ac seriò cogitâstis, quid sit, beatum esse, aut torqueri æternùm? quid sit æternitas beata, & misera? quid Paradisus, ubi sunt gaudia æterna, quid infernus, ubi est miseria æterna? dicite, inquam, an unquam hoc in mentem revocâstis? si id hactenus neglexistis, eia, ite actutum, & ex Isaiæ consilio sine mora in conclave vestrum concedite:
Isa. 26. *vade populus meus, intra in cubicula tua & claude ostia tua*: ibique clausis fenestris, extinctâ lampade, tota animi contentione ad hoc expendendum incumbite, ac tum demum ad me reversi responsum dare; certus sum, vos illis haud absimiles redituros, qui è famoso Trophonii Magi antro egressi, attoniti ac profundo horrore absorpti hærebant, neque ullius ampliùs hilaritatis aut lætitiæ sensum admittere poterant. Quòd si, uti non dubito, hæc aliquando seriò cogitâstis, potéstne ignavia magis supina magísque luctuosa concipi, quàm tanti momenti negotium incerto discrimini committere, nec ullâ ejusdem curâ aut sollicitudine tangi? an non vestra res, vestrum lucrũ ac damnum agitur, idq; gravissimum ac summum? Si, quod propitii avertant Superi, in damnationis aliquando barathrũ præcipitemini, quis tantæ potestatis, aut clementiæ erit, ut inde vos eripiat? Absalon duro quondam exilio multatus, purpuratum invenit, qui reditum impetravit; Joseph obscuro carceri mancipatus, tandem à pocillatore Pharaonis in libertatem assertus est; Jeremias, in cisternam luto & uligine plenam projectus, ut ibi morte lentâ ac fame tabesceret Abimelecum nactus est, qui porrò funè miserum extraxit: vos verò quis extrahet, *de altitudine ventris inferi?* quis funem porriget? quis brachium extendet? quis scalas applicabit? *qui descenderit ad inferos, non ascendet*, assertum Jobi est, *nec revertetur ultrò in domum suam; qui descenderit, non ascendet, qui ascenderit, non descendet*: nec vos ista cogitatis? *Ah fili!* inclamo vobis gemens cum Ecclesiastico, *fili serva animam*
Eccl. 10. 28. *tuam, & da illi honorem secundùm meritum suum.* Si ego matutino hoc tempore tanto authoritatis & rationum pondere persuadere vobis conatus essem rem privatis meis commodis utilem, exempli causâ, ut magnâ ad me audiendum frequentiâ

Paremiograph. 4. 37.

2. Reg. 14.

Gen. 41.

Eccl. 12.

Job. 7. 9.

con-

confluatis, ut encomiis & plausibus me mactetis, ut liberalem labori meo mercedem statuatis, suspecta procul dubio esset fides mea: ego autem aliud non ago, nec quæro, nisi vos permovere, ut vestrî ipsorum satagatis, & ut animæ vestræ commiseratione tangamini: *miserere animæ tuæ, miserere.* Eccl. 30. Si votis his meis excidero, quid tandem de vobis promittere mihi possum? *Nihil sanè durius vobis dici potest* (liceat cum Salviano exclamare) *nihil tam ferum, nihil tam impium, à quibus impetrari non potest* (audite prodigium!) *à quibus impetrari non potest, ut vos ipsos ametis?* quòd æmulos vestros non ametis, condoleo vobis; quòd inimicos aversemini, veniam fortè meretur: sed nullo vos vestrûm amore tangi, quis ferat? *Peccantem*, ait sapiens, *peccantem in animam suam, quis justificabit?* si animæ vestræ pretium nescitis, satis vobis sit, quod in primordio sermonis admonui, considerare, quantum laboris impendat Dæmon, ut illam vobis eripiat; quantum artis & studii, ut vos decipiat, sollicitet, seducat, sopiat, securos atque incautos reddat: ille, ille est, cujus instinctu curam animæ negligitis, quam primam omnium esse oporteret. Dicite ergo, *quis furor est*, verba sunt citati Præsulis, *viles à vobis animas vestras haberi, quas etiam Diabolus putat esse pretiosas, quis furor est, viles à vobis haberi?* L. 3. ad Eccl. si dominium mundi illi competeret, mihi credite, libentissimè illud cum anima vestra commutaret: *hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me*: & vos tam levi eam pretio, voluptatis brevissimæ, formæ caducæ & fallacis, unico domûs aut familiæ vestræ emolumento, venalem eidem exponitis? ne, quæso, injuriam tam palmarem in animam vestram committatis: *ne adducas animæ tuæ inhonorationem*, sed meliori consilio summam deinceps illius curam gerite, *custodite sollicitè animas vestras.* Matth. 4. Eccl. c. 38. Deuter. 4. 24.

PARS ALTERA.

VII. VEniam fortè & excusationem mereretur hæc, de qua diximus, vecordia, si salutis nostræ negotium adeo facile foret & expeditũ. Sed, dicite, faciléne illud arbitramini? O vos felices, si arduum & impeditum id vobis non videtur! Imò miseros vos potiùs dicam, qui in re tanti momenti nimiùm quantùm à vero aberratis! Salutis enim negotium non est peræquè facile, ut multis apparet, sed adeo lubricum est & anceps, ut viri sanctitate conspicui, qui summum in eo studium ac sollicitudinem posuerunt, præ metu ac formidine trepidârint, ac supremi Illius Judicis sententiam anxiè exspectârint, qui est *terribilis super omnes, qui in circuitu ejus sunt.* Psal. 88. 8. Quanti stetit afflictissimo Hieronymo, ut in arduo salutis negotio aliquem fiduciæ ac spei sensum conciperet? quàm densis se se abdidit silvarum umbris? quàm profundis terræ cavernis vivum sese tumulavit? quàm asperâ pugnâ ad decrepitam usque ætatem cum sensibus depræliatus est? & tamen: *Ego*, inquit, *peccatorum* Epist. 5.

L. 19. mor. c. 9. l. 16. de inter. dom.

sordibus inquinatus, diebus ac noctibus operior cum timore, reddere novissimum quadrantem. Quot non lacrimis thronum Vaticanum inundavit Divus Gregorius? quos non rugitus ex sacro solitudinis Clarevallensis horrore edidit Bernardus? Augustinus ipse ex inferni metu trepidabat, *Ignem æternum timeo, ignem æternum timeo*: nec ingens illud, quo cor ejus exarserat, divini amoris incendium huic timori mitigando par erat. Sed quid hos commemoro? mecum, quæso, ad horridum illud anachoretarum antrũ concedite, quod pœnitentium carcer nominabatur, appellandum rectiùs Pœnitentium infernus: eo enim in loco uni Deo placando studebant; nonnulli eorum noctes totas sub Jove frigido in genua provoluti orationi vacabant; alii incurvati, manibúsque à tergo, reorum instar, revinctis, oculos in terram defixos tenebant, velut indigni qui cœlum tuerentur; alii cinere & pulveribus squallidi, turbatóque capillitio horridi, humi sedebant, vultúque infra genua demisso, *luctum unigeniti faciebant sibi planctum amarum*: útq; lugeri solet funus amatum, ita hi lamentis & ululatibus mortem animæ suæ plangebant; alii pugnis percutiebant pectora; alii crines vellebant; alii corpus flagellorum ictibus lacerum, carnémque sanguine ac sanie stillantem intuebantur, ut ex hoc spectaculo aliquod doloris ac meritûs sui solatium caperent. Procul ab illis exulabant facetiæ, joci & risus; nil nisi misercordia! misericordia! venia! venia! ubique perstrepebat; solus iste concentus in cavernis illis resonabat, quamvis & ipse vix perciperetur, ob singultus, ejulatus & mœstissimos planctus: ibi prolixa jejunia, somnus arctissimus, nulla nec moderata quidem corporis curâ; nunnulli diuturnâ siti exhausti difficilem anhelitum trahebant, exertâ canum instar linguâ aridi & exsucci; alii nudo corpore inter brumæ frigora, cœli & aurę intemperiem tolerabant; cœli undis glaciatis immersi, alii nivibus obvoluti tremebant; alii, quibus tanta patiendi animus non erat, præsuli supplices accidebant, ut ferro graves, & compedibus vinctos perpetuo carcere constringeret, usque dum fato functi efferrentur, & sepulturæ mandarentur. Verùm quam ego sepulturam dico? & hanc quaque multi deprecabantur, suáque cadavera inhumata corvis volebant & canibus objici, idque non rarò obtinuerunt, sine ullo psalmorum cantu, aut alio funebri apparatu, in fimetum temerè abjecti.

In Ps. 80.

VIII. Quis dubitet, Auditores, vitam, quam hi vixerunt, tantâ sanctimoniâ consummatam, id saltem solatii habuisse, ut eos de salute sua quasi certos redderet, ac plus fiduciæ quàm timoris, plus spei quàm anxietatis illis afferret. Sed audite rem, ad cujus vel solam cogitationem pili capitis mihi horrent, & pavore totus concutior. Tantum abest, ut miseri illi, quasi securi, in spem salutis erigerentur, quin potiùs, cùm eorum nonnemo moribundus, & supra cineres extensus (hic enim lectus erat,

erat, in quo supremum spiritum exhalabant) jaceret, reliqui certatim accurrerent, & *circumstarent illum æstuantes & lugentes, ac desiderio pleni interrogarent: quid est frater? quomodo tecum agitur? quid dicis? quid speras? quid suspicaris?* an tenere tandem te credis salutem, quam tantis lachrimis quæsivisti? *percepistine ex labore tuo, quod quærebas?* Edic, regnum te, an servitus manet? sceptrum an catena? an vox illa amabilis cordi tuo allabitur: *remittuntur tibi peccata tua?* an insonare videtur auribus horrendum illud: *ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores? quid ais frater, quid ais?* Hem rogamus te, & obtestamur, sortem tuam pande; inde enim facili conjecturâ assequemur, qualis nostra futura sit. Ad calamitosas hasce percunctationes quid responsi à moribundis illis præstolamini? nonnulli eorum sereno ac blando vultu, oculisque in cœlum levatis, DEO grates habebant, *Benedictus Deus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum;* alii autem subdubii pendebant: *forsitan pertransibit anima nostra aquam intolerabilem;* sperabamus quidem, nos evasuros in litus; sed intumuit alveus, aqua turbida est, & periculum grave naufragii! Nec deerant, qui in sonoros gemitus effusi, *væ* clamabat, *væ!* rogati, ut apertiùs mentem panderent: *væ* ingeminabant, *væ animæ illi, quæ non servavit professionem suam integram, & immaculatam; hac enim horâ sciet, quid illic præparatum sit!*

Luc. 5. 20.

Matth. 22. 13.

Psal. 123. 6.

Ibid. v. 4.

Forsan fabulosum hoc, quod vobis narravi, commentum videtur Auditores? & ô utinam foret tale! sed heu! absit palpus & adulatio; nimiùm quantùm id verum est! qui suismet hæc oculis usurpavit, & auribus hausit, Divus Clymacus est, montis Sinai Præsul celeberrimus, qui sui temporis gesta posteris consignavit, turpem temeritatis notam subiturus, si de suo aliquid addere, mutare, aut, quod nefas est cogitare, libris suis mendacia illinere præsumpsisset.

IX. Hæc, si ita sint Auditores, cur ergo tam facile nobis, tam expeditum salutis negotium fingimus, ut nulla propè illius sollicitudine tangamur, quasi beatitudinis securi, & de salute certi essemus? *unde nobis ista dissimulatio est fratres mei?* liceat cum S. Bernardo dicere, *unde hæc tam periculosa tepiditas? unde hæc securitas maledicta?* Ego cum Salomone certè nulli alteri causam adscribo, quàm socordiæ supinæ, quæ nos excæcat, & oculos obvelat, ne præcipitium, in cujus margine stamus, intueamur: *via impiorum tenebrosa, nesciunt, ubi corruant.* Quid ergo, dicetis, porrò nobis faciendum est? Alium, quæso, consulite: ego enim aliud & securius consilium vobis non suggeram, quàm quod ego secutus sum. Eja, terga vertite mundo, & si etiamnum vobis licet, cum Lotho Pentapolim fugere, abrumpite moras, quia nec innocentibus tutò inter impios versari concessum est: quòdsi nec tantum animi, nec libertatis vobis est reliquum, statuite saltem quot hebdoma-

Serm. in Job.

Prov. 4. 19.

domadis ea frequentare mysteria, quæ salutem vel maximè promovent; ponite fastum, morúmque superbiam; ambitioni pabulum subtrahite; voluptates obscænas fræno coërcete. Si mihi obsequi recusatis, quid vultis reponam vobis? an quòd modica vobis salutis sit cura? hoc equidem non dixero: quòd omnino nulla? minimè; esto autem id disertè non dicam, non dubito tamen, quin probè me intelligatis, idque solùm metuo, ut ne gravatè me audiatis. Verùm si aures mihi præbere dedignamini, ad hasce statuas, ad hæc marmora, ad saxa ista me convertam, ut die illâ supremâ mei coram DEO sint testes, quòd partibus meis non defuerim: quanquam nec hisce testibus indigeo. Tu nôsti, DEUS meus! quo desiderio salutem populi hujus exardeam, populi tam Illustris! O me felicem, si vitam & sanguinem in ejus gratiam prodigere liceret, ut tu ipse pro me profudisti! Sed quia tantum audere non est facultatis meæ, saltem non desistam, idque sanctè tibi spondeo, palàm sine fuco sinceram eloqui veritatem. Tu effice, ut illam eo animo recipiant, quo ego propono: ego auribus eorum loquar, tu cordi; ego facem adhibebo intellectui, tu voluntatem inflamma; tu violentiâ amabili illorum ad te corda attrahe, qui longè à te fugiunt. Ego, quod unicè mihi reliquum est, Pharos ero, & facem inter noctis tenebras navigantibus præferam; tuum erit, sanctam aspirare auram, ut cursu prospero ad salutis portum appellant.

SERMO OCTAVUS.

DIE JOVIS POST PRIMAM DOMINICAM.

Et ecce mulier Cananæa è finibus illis egressa, clamavit, dicens, miserere mei Domine, fili David.

Matth. 15.

I. Milo Crotoniates robustissimos inter, quos jactavit antiquitas, numeratus, raræ suæ fortitudinis specimen daturus, pomum pugno strinxisse, omnésque alios provocâsse fertur, proposito etiam victori præmio, qui illud è manu sua rapere aut extorquere valeret. Omnes id frustra tentârunt, præter fœminam quandam imbellem, quæ Miloni in amoribus erat; huic enim uni, & se ipsum, & pomum facilè cessit. Non me latet, Auditores, similium factorum memo-

memoriam, non nisi cum spe magni fructûs ex hoc loco revocandam: sed edicite, nunquid admirationem meretur, quòd gratiam illam, quam hodiernâ die Apostoli junctis viribus, totâque precum suarum violentiâ à liberalissima Christi manu obtinere non poterant, *dimitte illam, quia clamat post nos*, extorserit tandem mulier Chananæa: *O mulier, magna est fides tua! fiat tibi sicut vis.* Insigni apud Christum gratiâ pollere debuit hæc fœmina: ecquonam autem suo merito eam iniisse censetis? nullo certè alio, quàm Fidei. Sed nunquid paris fidei fuêre Apostoli, intercessores Christo tam accepti? id quidem non negaverim: sed si ultrà rimari placet, id quod Chananææ preces tam potentes effecit, credo, fuisse sanctam quandam impudentiam, & amicam importunitatem, à fidei magnitudine ortam. Videte, quæso, mecum modum, quem petendo tenuit: erat illa oriunda è populo infideli, & superstitionibus dedito; quantâ ergo animi magnitudine illi opus fuit, ut neglectis popularium cachinnis, & superato omni respectu humano: ad Christum accederet? idque non occultè, sed in publica & patenti via: & quamvis esset Matrona nobilitate conspicua, intrepidè tamen ad Christi pedes accidit, eúmque, die clarâ, in maxima populi frequentia demisse adoravit, nil sollicita, quid alii de se dicturi essent: contempta perseverat, fugata persistit, nec verba moratur aspera, quibus illam Christus ad virtutis experimentum excepit, dum eam canis instar contemptim facessere jussit: *non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus.* An non tam eximia virtus omni vobis præmio digna videtur? Ego unicè optarem, Auditores, ut præclaro hoc exemplo disceremus, vanissimos illos metus & respectus exuere, qui non rarò nos retinent, ne Christi obsequio integrè nos mancipemus. Ad quid, quæso, inutilis sollicitudo, quid alii de nobis dicturi sint? cur levis derisio, jocus aut verbulum adeo nos moratur? dicant & sentiant alii, quod lubet, nec tamen idcirco à laudabili suo proposito quisquam deflectat. Fortunatos vos! si veritatem tam proficuam vestris hodie cordibus imprimere nôssem; certus enim forem, multos, qui modò defectibus scatent, fore bonos, & qui boni jam sunt, fore sanctos: sed rem quantocyus & absque induciis aggrediamur.

II. Nolim tamen tam durus & inhumanus videri, Auditores, ut compati nesciam delicato illi dolori ac sensui, quem illusorum dicacitas solet excitare. Indignum sanè est, vixdum nobilem aliquam fœminam, virum purpuratum, aut civem, posito vestium luxu, moderato & frugali habitu contentum vivere, vana consortia vitare, vitam vivere solitudinis amantiorem, cùm illicò centum linguarum aculeis configi se vident. Indignum hoc est, inquam; sed unà cogor libere fateri, malum illud esse immedicabile, nec remedium pati; consulite, si lubet, omnes vitæ sanctioris Magistros, & omnes uno ore affirmabunt, non posse vos odisse vitia, quin

vos

Prov. 29. vos oderint vitiosi, *abominantur impii eos, qui in rectâ sunt via.* Causam dat Salvianus, quia, ubi tanta est studiorum inæqualitas, ingens sit contrarietas affectuum necesse est: vita proborum perpetua est exprobratio improborum; quid ergo mirum sit, si eos oderint. Vos pietate vestrâ eorum in Templis petulantiam confunditis, vestrâ charitate eorum duritiem, vestrâ verecundiâ mores eorum dissolutos, vestrâ frugalitate eorum ingluviem; si ergo suiipsorum amantes sunt, osores vestri sint, necesse est. *Maxima enim causa discordiarum*, ait sanctissimus Præsul, *est diversitas voluntatum, quia fieri aut omnino non potest, aut vix potest, ut eam rem in alio quisquam diligat, à quâ ipse dissentit, itaque non sine causâ vos oderunt, in quibus omnia sibi æmula, atque inimica esse conspiciunt.* Omnem turpitudinem suam impii in vobis, velut in speculo contemplantur; quid mirum ergo, si vos oderint, si spernant, si persequantur? Camelos illi imitantur, qui, cùm aquæ limpidæ & illimi appropinquant, pedum ungulis eam turbant, & lutum commovent, ne suam in ea deformitatem cogantur intueri. Nec tamen hoc vos conturbet Auditores; hoc ipsum enim, quod molestia vestra remedio careat, præsentanea illi medicina est.

III. Si ergo fieri nullâ ratione potest, ut justi impiis placeant, facilè agnoscitis, vos nec primos fore, nec ultimos, qui in causa tam honorifica injustè patiamini; solatio vobis erit singulari, tot gloriæ vestræ videre socios qui vobis animos addent. In Ægyptum si oculos conjicietis, Josephus occurret, maligno æmulorum livore catenis vinctus; Hierosolymam conversi Jeremiam videbitis, in cisterna sepultum; si Susam conceditis, vicinum furcæ & patibulo Mardochæum videbitis; si Babylonem tenditis, Danielem leonibus objectum aspicietis; si Oculos in Bethulia figitis, Achiorum palo affixum contemplabimini; in Babylonem reversis Susanna occurret, ad lapidum grandinem condemnata. Tantúmne linguis maledicis in vos licuit? mitiùs longè vobiscum agitur; solis linguæ aculeis flagellamini, sed *citra cruorem.* An non Magdalena sola matronis devotis insigni documento & solatio sit? quid illi acciderit, perspicuum vobis esse arbitror, nescio tamen, an omnes circumstantias satis expenderitis. Inaudierat illa, Christum à Simone quodam invitatum in illustri convivarum coronâ mensæ accumbere; accurrit illuc actutum, cum pretiosi odoris unguento, quod supra caput Servatoris, fracto in obsequii testimonium alabastro, effudit; dixisses, veneno linguas accumbentium aspersas, ita unanimiter inter se murmurare, frendere & fremere: *Ut quid perditio hæc!* quæ prodigalitas? quod detrimentum? quæ profusio unguinis tam pretiosi? quod venditum multis familiis sustentandis sufficisset: *Et fremebant in eam;* parúmque abesse videbatur, ne vivam dentibus discerperent. O rem Superi grandem! an non Magdalena sumptus majores, & vanissimos quidem fecit in unguenta, liquores & odores, quos sibi ipsi, velut Idolo

Matth. 26. 9.

Marc. 14. 5.

Idolo lasciviæ, adolevit? ad hoc certè trecenti denarii satis non erant, quantum de moscho, ambaro & balsamo, quantum succi odoriferi in solos capitis cyrrhos & cincinnos insumpsit; quantus insuper lemniscorum ornatus, auri copia, gemmarum luxus? an non palàm erat, sua jam ferè omnia Magdalenam, non tam vestium pompâ, quàm munerum superfluorum copiâ, conviviorum luxu, conversatione profanâ concoxisse? an ullus unquam contra eam infremuit? an in faciem & coràm prodigam ac decoctricem quisquam compellavit? quin plurimos illa ad obsequia servos, ac demisso in terram usque corpore ambitiosos suî veneratores, putidè adulantes ac applaudentes habuit, quoties per Urbem obambularet. Cùm autem exiguum vanitatis suæ tributum Christo in donum offerret, en tibi subitò malignantis linguæ verbera, calumniæ & fremitus; omnes uno ore clamabant: Ecce hæc pingue patrimonium, ac familiæ suæ bona abligurit, decoquit, dissipat & perdit! certè curatore opus habet: *Vt quid perditio hæc? ut quid perditio hæc?* Hinc concludite, parem semper fuisse eorum sortem, qui seriò statuerunt Christo servire: *Omnes, qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur*, ait Apostolus, *Omnes, omnes!* Nec tamen, si bene attendamus, dicit, *qui vivunt*, sed *qui volunt vivere;* quantumvis enim nonnulli paulatim superent vim livoris, retundant maledicentiam, tranquillitate ac pace fruantur; cùm tamen primò se Christo consecrare

2. *Tim.* 3. 12.

statuunt, *cùm volunt piè vivere*, nullus supereſt tergiversationi locus, velint, nolint, acerba pati necesse est: *Omnes, qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.* Quin plurimi sunt, quos nullis concessis induciis, semper pati necesse est, Israëlitarum exemplo, qui non solùm ad primum ex Ægypto egressum Ægyptios, Amorrhæos, Amalecitas, aliósque innumeros adversùm se insurrexisse viderunt, sed etiam intra Sionis mœnia & Hierosolymæ confinia Jebusæos pati coacti sunt, qui, si Origeni credimus, aliud linguâ nostrâ non denotant, quàm *conculcatores.* Et quæ tandem par Mathildi innocentia reperiri potest, magni nominis, & famæ Principi? ejus tamen in Pontificiam Sedem reverentia obscæni in Pontificem amoris contumeliâ prosciſſa est, quamvis palàm constaret, eam aspero cilicio cingi, & rigidâ foris loricâ armari solere, quæ illam amoris profani telis imperviam, & ab omni lasciviæ suspicione alieniſſimam reddere debebant. Quantùm non virtus Gregorii Septimi à maledicis vapulavit, qui tamen portentis & miraculis claruit? quantum Sergii integritas, superis tam clara & pretiosa, sustinuit? An non Divus Athanasius stupri & homicidii reus accusatus est? idipsum Gregorio Taumaturgo accidit, cui malignæ obtrectantium linguæ crimen impuritatis affricuêre; idipsum Anachoretæ Palladio, quem malevoli siccarium proclamavêre; idipsũ Stanislao Episcopo, quem furti reum arguerunt, idipsum innumeris aliis, quorum vita, quan-

tumvis consummatæ sanctimoniæ famâ clarissima, linguæ tamen mordacis jaculis expositа fuit. Nec pluribus exemplis opus est; sicut enim juxta Philosophum minimè convenit, rei dubiæ stabiliendæ debilibus uti argumentis, ità à ratione longè alienius est, in re manifesta, spissa ac copioso rationum momenta condensare. Quid ergo porrò statuendum est? id unum certè, magnum rebus nostris solatium esse, quòd parem cum tot tantísque aliis sortem experiamur, quódque malevolorum tela non tam nostram personam, quàm nostram virtutem, imò Christum ipsum petant ac feriant.

IV. Sed ego vos hìc sistere nolim, sed gradum promoveo, ac liberè pronuntio, quòd, licèt in vestra potestate situm esset, ob virtutem amari, & laudibus extolli, odia tamen & contradictiones hominum eligere præstaret! Paradoxum hoc vobis utique videtur: attentas tamen præbete aures, & palam id vobis demonstrabo. Fingite, vos nec dicteriis proscindi, nec odio haberi, sed amore & laudibus mactari; fingite, neminem vobis obloqui, sed vos passim in pretio esse, & ubique vobis applaudi; Deumne vobis, an vos DEO obligatos propterea esse existimatis? Enimvero DEI potiùs debitores vos esse profitebimini, cùm ex ejus obsequio tam uberem fructum, tantámque nominis vestri celebritatem percipiatis. Sin autem Ejus amore maledictiones tolerandæ, & molestiarum Ilias absorbenda est, DEUM vobis debitorem habetis. Itáne debitorem? debitorem enimvero; nec meis in hoc verbis, sed Divo Joanni Chrysostomo velim credatis: *Si propter DEUM*, inquit, *diligamur, honoris impensi debitores illi sumus; sin verò ejus causâ odio habeamur, debitor ipse fit nobis.* Quid autem ab homine vel sperari vel desiderari possit majus, quàm DEUM sibi habere debitorem? Liceat mihi igitur, doctorum Sanctissime, liceat mihi, Ignatii feras in se provocantis exemplo, mordacissimos in me linguarum aculeos provocare: lacerent me maligni, mordeant, discerpant; aliud illi non efficient, quàm ut DEUM mihi faciant debitorem; meam in Ipsum fiduciam augebunt, ac liberiorem ad DEUM accessum mihi aperient; nihil enim Ille posthac negare mihi poterit, quem meum habeo debitorem: *Qui deridetur ab amico suo, sicut ego*, dicebat quondam Jobus, *qui deridetur ab amico suo, sicut ego, invocabit Deum, & Deus exaudiet eum.* An parùm id vobis videtur? quin ego tanti æstimo, ut non tantùm neglectæ propter Deum popularis aure, sed totius mundi pretio comparandum censeam. Neque mirum est, Deum hanc Justorum patientiam tantopere æstimare; ex illa enim, tanquam Authenticâ servitutis nostræ syngraphâ, colligitur, obsequia nostra non è proprii commodi motivo, sed sinceriſſimæ charitatis affectu proficisci; ex illa virtutis robur ac soliditas, animi puritas, & fidei rectitudo probatur, dum inde opprobria & ignominiam ferimus, unde laudis manipulos colligere debueramus. Et hoc ipsum est, quod D. Cyprianus fidelibus, persecutione jactatis, frequen-

Job. 12. 4.

ter

ter inculcavit: *tunc omne fidei robur expenditur*, inquit, *cùm in sermones vulgi, atq; in opprobrium veneris, cúmq; te contra illas populares insanias religiosâ mente firmaveris, convincens scilicet, & repugnans, quidquid super personâ tuâ in injuriam Christi profanus sermo jactaverit.* Nostísne, Auditores, quid Abrahæ sacrificium adeo celebre fecerit: adscribunt id nonnulli perfectissimæ illi obedientiæ, quâ imperio sumè arduo, nec hiscere quidem contrà ausus, obtemperavit; alii promptitudinē mirantur, quâ acerbissimū Dei mandatum absq; mora executioni mandavit: alii integritatem fidei extollunt, quâ promissis ad speciem penitus contrariis absq; ulla titubatione assensum dedit: & hæc quidem omnia perbenè. Si verò placet Doctissimum Præsulem Zenonem ingenuè percontari, rarum prorsus & inexpectatum responsum accipietis: totū, ipso judice, virtutis meritum in eo positum erat, quòd animo intrepido obtrectantium se linguis exposuerit; quis enim non videt, factum adeo insolens barbari & inhumani hominis notam Abrahamo fecisse, omniúmq; in eum linguas armâsse? tigridem illum appellârint humanis exuviis tectam, aut carnificem sub Patris latuâ latentem; illa ipsa animi constantia, quæ tantam illi gloriam peperit, malevolorum dicteriis eum objecerit. Ecce, dicturi erant, quâ frontis immotæ constantiâ tractavit ferrum? an vel lachrimulam sparsit, an vel uno suspirio dolorem testatus est? an librato jam ictu saltem vultum à tam crudeli spectaculo avertit? imò propriis unigenitum manibus ligavit, ipse supra aram composuit, oculos velavit, collum nudavit, & omnis expers pietatis caput demetere, ac multorum carnificum munere unus fungi non dubitavit. Neque ille adversùs hosce insultus divini præcepti scuto se tueri potuisset; quomodo enim genti, DEI notitiâ, & fidei lumine destitutæ, probâsset, se facinus istud cælesti potiùs jussu, quàm propriæ crudelitatis instinctu designâsse? respondissent utique, Deum tam rabidam famem non pati, ut humanis eam victimis petat sedari; latrantis eum Cerberi, non loquentis DEI vocem accepisse. Hoc ergo, si Zenoni credimus, incomparabile sapientissimi Patriarchæ meritum erat, quòd, insuper habitâ tantâ obloquentium malignitate, & siniſtris vulgi judiciis, grande illud sacrificium intrepidè auspicatus, parique fidelitate executus sit: *non timuit, ne ei parricidium imputaretur, sed potiùs, ut devotioni par erat, lætatur, hoc Deum jussisse*, præoptans infamiam sustinere parricidæ, quàm meritum perdere obedientis. Illustri hoc exemplo discite, Auditores, tolerare æquo animo, si ob virtutis studium suos vobis dentes vulgus infigat: cùm Ecclesiæ Sacramenta solito crebriùs frequentabitis, id multi hypocrysin interpretabuntur; si amore verecundiæ vos domi continebitis, dicent, vos desperatione impelli. Si à conventiculis, & comessationibus temperantiæ amore abstinebitis; id avaritiæ tribuent; si inimicum amore DEI in gratiam admittetis, dicent, id vilitate animi, & mentis inopiâ

De Laud. Mart.

Serm. 1. de Abrahâm.

factum; si demissionis studio honores fugietis, ignaviæ adscribent. Rem arduam quidem à vobis requiro; non negaverim: sed hic tandem
Eccl. 2. 7. lapis Lydius virtutis est, *in igne probatur aurum, & argentum*, ait Ecclesiasticus, *homines verò receptibiles in camino humilitatis*. Miserabilem quæso Jobum intuemini: quem ei animi sensum inter tam graves ærumnas fuisse existimatis? quid ei maximè doluisse censetis? Illud, illud ei acerbissimum accidisse judico, quod, cùm infanda scabie, & infami leprâ laboraret, passim creditum sit, Jobum juvenilium cupiditatum effræni licentiâ hanc sibi luem procurâsse, cùm tamen ab illo crimine alienissimus esset: hæc quippe erat sathanæ rabies, ut cum Pineda commentatores doctissimi opinantur, Jobi corpus illâ morbi specie inficere, quâ ut plurimùm voluptarii castigantur:
Job. 20 21. *ulcere pessimo*; adeo ut miser sæpiùs audire cogeretur exprobrantes: vah homo carnalis, lascive, libidinose!
Job. 19. 20. *Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ suæ.* Summè quidem hæc opprobria doluere Jobo, nec tamen destitit, Deo benedicere labris illis, quæ inter omnia corporis membra sathan reliquit, *derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos*; sperabat enim Jobum victâ tandem patientiâ in blasphemias erupturum. Pari petulantiâ aliorum quoque virtus exercita fuit: Moyses incredibili labore sexcenta hominum millia suæ curæ commissa regebat, audiendis eorum querelis, & componendis discordiis intentus; cúmque laudem inde sperâsset, à petulanti pastore stultitiæ accusatus est, quòd tantum in se oneris suscepisset: *stulto labore consumeris.* Exod. 18. Quid de Anna uxore Elcanæ dicam? 1. 13. cùm ferventissimas inter preces piis in templo gemitibus Cœlum fatigaret, contumeliam temulentæ & bibulæ sustinere coacta est. Quid de 1. Reg. Vasthi dicam, regii thori consorte? 1. 3. hæc enim cùm modestiæ ac pudicitiæ studio, formæ suæ venustatem convivantium oculis prostituere recusaret, contumax & obstinata audiit. Sanctis- Esther. simo illi Tobiæ ipsi etiam amici fre- 1. 11. & quenter exprobrârùnt, eum meritò seqq. cæcitate percussum, quòd intempesta nocte per vicos & compita vagatus, mortuorum cadavera curârit, & tumulis intulerit. Ecce virtutis ac me- Tobi. 2. riti apicem, ad quem Vos quoque aspirare oportet. O sortem vestram felicem, si ob virtutis amorem, & propter actiones omni encomio dignas vituperia & calumnias reportetis! *Si* 1. Petr. *exprobramini in nomine Christi,* 4. 14. *beati eritis.* Hoc beatitudinis vestræ certissimum pignus est, si Christi oraculo credimus: *Beati estis cùm* Matth. *maledixerint vobis homines*; *Beati* 11. *eritis cùm vos oderint homines.* Luc. 6. 22. Quodsi hanc veram esse beatitudinem negatis, omni alteri dogmati abroganda est fides, quia omnia eâdem basi, Christo scilicet ejúsque infallibili authoritate nituntur.

V. Et quamdiu tandem, per vitam vestram vos obtestor, Auditores, quamdiu hæc dicteria vos passuros esse arbitramini? an non tandem illuce-

luceſcet dies, quâ illi ipſi, qui ſannis & ludibriis ſimplicitatem veſtram explodunt, erunt conſtantiæ veſtræ admiratores? *veniet, veniet dies illa, qua corruptivum hoc & mortale incorruptionem induat, & immortalitatem*, dicam cum ſancto Chryſoſtomo: quantâ tunc affluetis lætitiâ, cùm ſupremo præſentati tribunali in totius mundi præſentia *ſtabitis in magna conſtantia adversùs eos, qui vos anguſtiaverunt*, & inſultantibus vobis inſultabitis? Cùm hanc veſtram lætitiam cogito, ſcitis, quam ejus ideam & imaginem mihi proponam? Noëmum arcâ ſuâ incluſum mihi repræſento; vos judicate, an convenienter: ſi quis unquam mortalium cachinnos & ludibria paſſus eſt, Noëmus fuit, ſi Chryſoſtomo fides eſt: *veriſimile eſt*, inquit, *eum ſubſannatum & irriſum ab omnibus*. Habitaverat ille in medio populi gentilis, flagitioſi, moribus diſſoluti, ac protervi; cùm Deus, humani generis pertæſus, delere illud ſtatuit, & in mandatis dedit Noëmo, ut domum ſibi mobilem ædificaret, in qua velut tutiſſimo aſylo, communi ſe cladi ſubduceret. O quâm locupletem riſuum & ſibilorum materiem hæc ſtructura petulanti populo ſuppeditavit! etſi enim initio territi ſint nonnulli, cùm novus Propheta Noë vicinum mundi interitū ex Dei imperio nuntiaret; cùm autem viderent, unius, duorū, trium, imò centum ferè annorum ſerie evolutâ, minas fanaticæ inundationis ac diluvii incaſſum recidere, & ſucceſſu carere, Noëmum verò nihilominus fabricæ ſuæ ſtrenuè inſudare, arcæ certatim circumfuſi in quot non cachinnos, & ſibilos prorupêre! O, inquiebant, te ſenem bis puerum! O prophetam mendacem! Cùm verò poſtea Noëmum ſudo ac ſereno die navim ingredi viderent, immenſo animalium & beſtiarum exercitu præeunte, tunc enimverò irriſiones & ludibria creſcebant; Ecce, clamabant, ecce ſenem delirum! qui, cùm aurâ liberâ, cælóq; ſereno perfrui poſſet, ſe ipſum voluntario carceri mancipat! quæ ſtolida hæc libido eſt, vitæ tædio propriis ſibi manibus ſtruere tumulum, & veſpillonis officium ſponte prævertere? pulchrum profectò conſortium lupos inter & urſos, vulpes & apros! quæ catenæ tot belluas continebunt, ne impetu facto miſerum diſcerpant? O mente captum, ô territum! timet undas ne ſuffocetur, tigrides non metuit, ne ſuffócent, nec leopardos, ne jugulent. In hunc ferè modum ſubſannabant Noëmum, quando Arcam conſcendit. Cùm verò ſeptem evolutis diebus per laxatas cæli cataractas viderent delabi pluvias, intumeſcere alveos, ſtrepere torrentes, inundare flumina, effundi maria, jámque ſuperfuſâ camporum planitie valles abſcondi, montes ipſos creſcentibus aquis æquari; ô quâm ſubitò, mutatâ ſcenâ, alia rerum facies ſucceſſit? Fluctuabat in novo hoc Oceano ſecura & glorioſa Noëmi navis, atque inter nubium crebris tonitruis micantium Martiales fragores, inter ventorum ruinæ infrementium ſibila, fugientium tumultum, demer-

Epiſt. 1. ad Hier.

Sap. 5. 1.

Hom. 3. in Gen.

ſuorum ejulatus & clamores, morientium gemitus, in communi omnium ſtrage illæſa, in univerſali exterminio tuta natabat: Noë verò in hac miſerorum clade nec inſultabat illuſoribus, nec eorum interitu exultabat, ſed pio miſerantis animi ſenſu pereuntibus condolebat. Liceat mihi tamen auditores, ut Ego Noëmi partes hodie agam, ac de alto montis vertice immenſum hoc naufragium contemplatus, exclamem. Ubi eſtis modò, ubi eſtis animi faſtuoſi, quibus paulò antè tam volupe fuit, innocentis ſimplicitati illudere! erigite non nihil è procellis caput naufragum; Eja! agnoſcitis navem hanc victricem, veſtris inambulantem capitibus, ſecuram naufragii, morti dominantem? ubi modò ſunt ædificia veſtra ſuperba, turres & palatia? ecce Noëmum, quaternos inter ligni fragilis parietes, ſecurum, cùm tamen vos robuſtiſſimorum murorum multiplicati ambitus ab interitu defendere non poſſint. Paulò antè, nunquid recordamini? riſu & ſibilis me excepiſtis, quòd veſtram vitæ licentiam deteſtarer, à faſtu & luxu veſtro abhorrerem, ac morum veſtrorum corruptelam reprehenderem. Senem me delirum, atrâ bile agitatum, & emotæ mentis hominem appellâſtis, qui ſe ipſum vivus intra natantis ergaſtuli anguſtias concluſiſſet: Eja, ſi animus vobis prurit, ridete nunc alacriter, nunc ſubſannate! En petulantiſſimi deriſores! en inter undas fluctuant corpora veſtra, mille fluctuum præda, omnem in partem jactata, nec conquaſſatis oſſibus deſerti littoris ora conceditur, quæ tamen etiam miſerrimo cuivis naufragium paſſo, indulgetur. Solus Noë in tam gravi tempeſtate non eſt de portu ſollicitus; hunc enim ſecum vehit, quocunque pergit; ſecuritatem ſuam ſecum portat; dùmque vos omni retinaculo deſtituti mergimini, ille interritus alto mari inambulat. Sed quorſum iſta? juſtiſſimæ quidem ſunt hæ exprobrationes, ſed inutiles, & nequidquam illis ingeſtæ, quibus nec aures ampliùs patent ad audiendum, nec ſpatium & tempus ſuppetit, ad fructum inde colligendum: quin potiùs nobiſcum ipſis familiariter ſic diſcurramus & ratiocinemur. An non lamentabilis hæc vobis cataſtrophe videtur, Auditores? an non invidendam potiùs creditis ſortem illuſi, quàm impiorum illudentium? Talis etiam erit ſors veſtra, ſi maledicas aliorum linguas æquo animo tuleritis: rident illi vos quidem inpræſentiarum, & dicteriis laceſſunt, quòd intra Religioſi clauſtri anguſtias vitam trahatis, ſponta-neo rigore corpus atteratis, delicias fugiatis, amicorum conſortia vitetis, vano futuræ mortis metu torqueatis, aut quod diebus feſtis magis vobis cordi ſit, intrâ templorum parietes, & ſacri Oratorii ſilentia latere, quàm per hortos campósque cum Libertinis vagari. Sed heu brevem eorum riſum! cùm univerſali, non undarum, ſed flammarum correpti diluvio, omni ſe ſubſidio deſtitutos videbunt, tunc enimverò & illi angulum arcæ veſtræ ſuſpirabũt, quæ in ſapientiæ Libro conveni-

venienter *lignum contemptibile* appellatur. Verùm, mutata est scena; alius erit rerum status; videbitis brevi illos in abyssum præcipites; vos autem *stabitis, stabitis*, inquam, *in magna constantia adversùs eos, qui vos angustiaverunt*, & de cælorum culmine insultibus illorum insultabitis, & illudentibus illudetis. An non consideratio ista animum vobis facit, ad contemnendos canum istorum latratus, qui latrare quidem possunt, nocere autem vobis non possunt? Latrent, latrent hi Cerberi, quantum lubet; criminentur, calumnientur ad satietatem; veniet aliquando dies illa, quâ eorum audaciam ac temeritatem compressam videbitis.

VI. O Dies desiderata! dies chara! quando tandem illucesces, ut luce meridianâ clariùs pateat veritas illa, quam ego obscuris solùm coloribus adumbro? Eja Christiani! vita brevis est, tametsi modico tempore linguarum maledicarum metam esse oporteat, quid tandem interest? tanto major succedet gloria; ipsæ etiam Angelicæ mentes vobis applaudent, & licèt pauci homunciones vos affligant, Deus tamen ipse consolabitur vos, Isaiâ teste: *nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum nolite metuere, sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis, & sicut lanam, sic devorabit eos tinea, salus autem mea in sempiternum erit.* O vos felices, si tanti ponderis & momenti oracum memori mente retineatis! Quid enim tandem sunt homines, etiam maximè præcipui? nunquid mortales, fragiles, lutei? & hos majoris Deo facietis? O confusionem, ô insipientiam, pudorem! ô quot vestrûm sunt, auditores! ad omnem virtutem proni, ad Ecclesiæ mysteria frequentanda propensi, ad jejunia, corporis castigationes, librorum piorum lectionem affecti, ad concordiam inter discordes stabiliendam, & promovenda pietatis exercitia Zelosi, qui tamen id facere negligunt; & quâ de causa? non aliâ sanè, quàm earum linguarum timore, quæ intra paucos dies putrescent; quin plurimi ex humano respectu in mille flagitia se effundunt, vitam ceteroquin sceleris puram victuri; adest nimirum malorum incentor socius, atque, eja! ingeminat, quid tantos Declamatorum in pulpitis strepitus moramur? diem potiùs lusu frangamus; ubi chartarum folia? eja huc ocyus admove! Et nemo vestrûm est, qui vel hiscere contrà audeat. Invitamini ad festa, ad symposia, ad choreas & saltus, imò nonnunquam ad lupercalia, prostibula, lupanaria; ne tunc quidem contradicendi vobis animus est; & hoc uniûs irrisionis timore. Ita vos amicorum scilicet blanditiis ad fauces inferni deduci sinitis; cur non abigitis eos potiùs, atque in faciem dicitis? Abi hinc infelix; facesse, & solus illuc te apage! Refert Plutarchus de quibusdam, eos ad cænam invitatos, ubi insidias timere meritò poterant, illuc tamen concessisse, ne inofficiosi aut inciviles dicerentur; sicque trucidatum, ait, Dionem à Calippo, Antipatrum à Demetrio, & nescio quem Herculem, ado-

Isa. 51. 7.

De falso pudore.

adolescentem simplicem à Poliperso. An non majoris amentiæ vos reos proclamem? qui probè nôstis, vos ad nefanda non rarò conventicula invitari, ídque unicè agi, ut in manus sathanæ tradamini; & tamen ne invitantes offendatis, illos velut bos ad macellum sequimini. Cur, quæso, eos non generosè abigitis? cur non resistitis, plurimorum exemplo incitati, qui insignia vobis Christianæ libertatis documenta reliquerunt? Xenophon, quamvis Ethnicus, cùm Lassus nobilis adolescens animi vilitatem ei objiceret, quòd chartarum lusum detrectaret, prompte *fassus est, ad res inhonestas se timidissimum esse.* Et vos, Christiani, in rebus flagitiosis, turpibus & abominandis protestari contrà non audeatis? quin tandem apertè statuitis: *vota mea Domino reddam coram omni populo ejus!* An tantâ tergiversatione, tantísque dissimulationibus opus sit? *In medio Ecclesiæ laudabo te, in medio multorum laudabo eum!* Hoc enimverò cum Davide profitendum est: fortunatos vos, si hac sanctâ impudentiâ armati domum concedatis. O quot fœminæ nobiles mundum muliebrem & Instrumenta vanitatis abjicerent, quem nôrunt sibi aliísque nocivum, nec tamen à seipsis obtinere id possunt, illo solùm respectu absterritæ, ne aliis pompâ & luxu cedere videantur? O quot cives magis devoti, quot Illustres, ac nobiles modestiores forent, si pestilens hic respectus abesset? Hæc enimverò illa impudentia est, jam jactavit Apostolus: *non erubesco Evangelium*: ad hanc ipsam ego vos hodie exhortor; obsecro, ne vos pudeat utroque poplite Deo in missæ sacrificio supplices adgeniculari; quod Deus ipse in Salomone laudavit, *utrumq; genu in terra fixerat.* Non erubescatis, decenti corporis compositione rei Divinæ assistere, aliis confabulantibus silere, ac precibus piè vacare, dum alii risu & cachinnis solvuntur. Quin liberè Deo confitemini, *Deus meus, in te confido, non erubescam!* Illudant alii, spernant, subsannent; satis mihi sit, tibi soli placere: *maledicent illi, & tu benedices.* En solatium eximium, paucis à David de verbis expressum: maledicent illi, *& tu benedices.* Illi ignavum me dicent: *& tu benedices.* Illi inurbanitatis me arguent: *& Tu benedices.* Illi incultis me moribus esse dicent: *& Tu benedices.* Dicent, me vitam à statu & conditione mea abhorrentem vivere: *& Tu benedices:* ad summam, *maledicent illi, & tu benedices.* Ita, ita vos ipsos ad virtutem animate, & D. Francisci effatum ipso facto comprobate: *Parùm est, laudari ab homine, si à Deo vituperer; parùm est vituperari ab homine, si Deus me laudet.*

Plutarc. Ibid. — *Ps. 15. 14.* — *Ps. 21. 23.* — *Ps. 108. 20.* — *Ad Rom. 11. 6.* — *3. Reg. 8. 54.* — *Ps. 24. 4.* — *Ps. 101. 28.*

PARS ALTERA.

VII. UT mordaces impiorum linguas justi generosè contemnerent, mulieris Cananææ exemplo persuadere hactenus conatus sum: jam verò continere me minimè possum, quin ad impios conversus, justóque Zelo accensus, facinoris enormita-

mitatem proponam, dum datâ operâ, & ex composito aliorum virtutem labefactare conantur. Quis autem crederet, Auditores, eum, qui juxta Christi leges vivere desiderat, à nemine plus persecutionis pati, quàm ab iis, qui se Christi sectatores profitentur? Si ne in ipso quidem meditullio Christianitatis, in medio, inquam, populi DEI piis & virtuosis esse licet, extra mundi limites exulandum est virtuti; ubi enim tutam sibi sedem speret, si nostris è finibus excludatur? Hoc cùm probè agnosceret magnus ille Salvianus, tantam impiorum temeritatem & deploravit multoties, & increpuit: *si statim*, inquit, *ut quis melior esse tentaverit, deteriorum abjectione calcatur, omnes quodammodo mali esse cogentur, ne viles habeantur.* Hoc enimverò, ô impii, vestrum ipsissimum est votum; sic latere & abscondi vos posse confiditis, juxta illud Ecclesiastis: *In populo magno non agnoscar*; neque numerosæ turbæ immixtos digitis vos monstrare quis poterit. Eja impii, ratum sit, quod speratis; auscultate tamen & respondete: vos justum lacessitis, jam linguæ aculeis, jam contumeliis & sannis, ut tandem à virtutis studio desistat: an non hic vester scopus est? fiat ergo, quod petitis; relinquat virgo illa modestam suam verecundiam; omittat adolescens ille exercitia consuetæ pietatis; comitentur vos ad theatra, ludentium consortiis sese ingerant, immergantur obscænis amoribus, inter fidium ac cytharæ sonum per urbis vicos vagentur; non sit pratum, quod non luxuriosâ morum licentiâ pertranseant; utantur, aut rectiùs loquendo, abutantur flore juventæ, & ubiq; iniquitatis vestigia relinquant: quid tandem inde lucri obtinuisse putatis? dicam ego: immane detrimentum! Cogitate enim, infelicem hunc vestro hortatu & sollicitatione à salutis semita abstractum, tandem vestrâ culpâ damnari; nunquid eadam vos calamitas manet? Ita est, Auditores, eadem vos calamitas manet; vos quoque æternùm peribitis! Sinite, per Deum vos obtestor, ut sensum vobis meum liberè aperiam, qui acutæ instar spinæ cordi meo infixus hæret. Horreo enimverò, si perpendo, somnum securè capere posse illum, qui suâ culpâ vel unicam periisse animam meminit: unicam, inquam, suâ culpâ periisse animam, proh quanti ruboris ac doloris materia esse debet? quos enim misera illa è damnationis barathro clamores, quos fremitus & rugitus emittet? anne unquam vindictam cessabit expetere de illo, quem primam & principalem ruinæ suæ causam agnoscit? nunquid identidem ad Divinum tribunal appellabit, & de miseriæ suæ authore vindictam exposcet? Novimus certè justorum cineres è tumbis suis vindictam de torroribus suis petere: *Intret in conspectu tuo gemitus compeditorum, vindica sanguinem, vindica sanguinem Sanctorum tuorum, qui effusus est!* Et tamen mors illa, quantumvis sanguinolenta & barbara, fuit illis beatitudinis æter-

Eccl. 16. 17.

næ principium, ac, modò offensa Dei abesset, plus illi debent tortorum gladiis, quibus jugulati, quàm nutricum uberibus, quibus lactati sunt, ut meritò dixerit Augustinus: *Serm. 10. de SS.* *Profanus hostis nunquam tantùm prodesse potuisset obsequio, quantùm profuit odio.* Quid ergo miseri illi dicent, quorum non corpora, sed animas occidistis? an ullum temporis momentum labetur, quo non ex inferni faucibus clament: *vindica, vindica!* cùm enim quot septimanis animum noxis purgare in more positum haberem, ille dicteriis suis me absterruit, ut lethalis noxæ reus diem ultimum obirem, *Vindica, vindica!* Ejulabit infelix illa puella: *vindica, vindica!* cùm enim fugerem virorum consortia, & devotionis exercitiis vacarem, ille blanditiis & cohortatione ad vanitatem & lasciviam me pertraxit. *Vindica, vindica!* exclamabit alius cùm enim à teneris unguiculis ad securum illum vitæ religiosæ portum aspirarem, hic sannis suis me avertit, ut à Paradisi semita aberrarem. Si hisce stridoribus contra nos infelices illi cælum infestabunt, quis ora eorum obturabit? an fortè Cerberos hos esse credimus, qui injecto melleo bolo sopiantur, aut ad suavem cytharæ sonum mitescant? Minimè enimverò: nam ut Spiritus Sanctus testatur, *Prover. 6. 34.* *Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ, nec suscipiet pro redemptione dona plurima*; damnati enim alterius affectûs capaces non sunt, quàm odii, nec aliud ipsos delectat, quàm ultio & vindicta. An ergo unquam illos destituros credimus, usquedum pænarum socios habeant, quos culpæ agnoscunt Authores? quin DEUS ipse (sinite, eloquar!) importunis miserorum clamoribus fatigatus Paradisi nobis aditum negabit, & Talionis lege nos puniet: *qui ruinâ lætatur alterius, non erit impunitus*: quæ ergo supplicia illum manebunt, qui damnationis alienæ est author? Certè, cùm hæc cogito, horrore concutior, nec assequi valeo, quâ ratione, qui hæc in animum seriò demittit, aut dies vivere lætos, aut noctes possit ducere tranquillas, quin anima illa damnata, feralis instar furiæ viperis armata, conscientiam mordeat, suæque damnationis authorem affligat. Ah, cavete, cavete, Auditores, ne tanto vos periculo exponatis! facite, obsecro, quod infimus quidem vester servus, sinceriissimus tamen, salutisque vestræ, ut qui maximè, studiosus demisse à vobis efflagitat: hoc nimirum adhuc vespere, cùm, uti suppono, animi vestri latebras prævio ante somnum examine scrutabimini, in vos ipsos seriò inquirite: an ego aliquem persequor, quia probus & virtutis est amans? an odi quempiam, quia modestus est? an mordacis linguæ ictibus à me vapulat, quia innocens? si hujus culpæ puri estis, DEO grates rependite; sin verò vos reos deprehendatis, timete, timete, ne adversarius aliquando ab inferis surgat, qui coram Divino tribunali mortem, mortem! vindictam, vindictam! de vobis expetat.

SER-

SERMO NONUS.

DIE VENERIS POST PRIMAM DOMINICAM.

Domine, hominem non habeo. Joan. 5.

I. INfortunatus, si quisquam alius, fuit ille paralyticus, quem hodiernum proponit Evangelium. Jam triginta & octo annos, doloribus & ærumnis plenus, ad piscinæ probaticæ crepidinem jacebat, notissimus omnibus, quos illuc vel desiderium sanitatis, vel oculorum curiositas traxit. Erat ille ex diuturnitate morbi coloris emortui, oculis refugis, carne tabidâ, habitu squallido, éstque creditu facile, illum voce gestúque flebili, quæ vel silices & saxa moveret, subsidium rogâsse: neque opus erat aliis impensis aut labore, quàm modicâ unius hominis pietate, qui opportuno tempore eum in undas illas demitteret; nec tamen tot annorum intervallo, quis credat? ullum unquam invenit. An non hæc est insignis calamitas; si necesse fuisset, magnos facere sumptus in medicos & medicinas; si herbæ selectissimæ ac pretiosæ fuissent in succos liquandæ, aut margaritæ & uniones in medicatos pulveres conterendi, haud mirum videtur, in tanta miserum calamitate relinqui. Verùm cùm alio opus non esset, quàm modico conatu ipsum in aquas devolvere, mirum sanè dictu est, triginta octo annorum spatio, neminem amicorum aut propinquorum tantæ humanitatis aut benevolentiæ fuisse, qui vel tantillum opis in miserum conferret; maximè si verum est, quod gravium Authorum testimonio asseritur, angelum ad commovendas aquas cælo delapsum statuto semper tempore, Pentecostes nimirum, advolâsse: potuisset ergo eò faciliùs tempus opportunum, & hora propitia expectari. Hæc miseri hujus calamitas aliquam mihi considerationem movet, inexpectatam fortè, sed, ut spero, vobis non inamœnam aut ingratam, videtur mihi nimirum repræsentari illarum animarum misera conditio, quæ omni ope destitutæ piacularibus in flammis torquentur. O quæ hæc piscina Probatica, Auditores! ubi plurimi non triginta duntaxat & octo annorum spatio, sed hic centum, ducentis ille, mille alius annis, nonnulli quoque usque ad supremi judicii diem inter summos cruciatus, & inexplicabiles gemitus morantur: cúmque leviissimus conatus sufficeret, sæpissimè tamen omni humana se ope destitutos lamentantur. Ego itaque, pro sincerissimo affectu & multiplici

titulo, quo me sanctis hisce animabus devinctum profiteor, earum hodie partes sustinere decrevi, vobisque earum nomine acerbam quidem, justissimam tamen querelam, tribus verbis contentam, proponere: *hominem non habeo.* Ignoscite, si ab eorum, qui de pulpito hodie verba faciunt, more nonnihil deflectam: neque enim longiùs ferre possum flebiles illarum, multisque singultibus interpolatas voces, quibus opem nostram efflictim exposcunt; cúmque noverim vos munificos, liberales, devotos, & ad clementiam propensos, futurum spero, ut copiosum atque efficax à vobis subsidium obtineant. Cur ergo moras trahimus? num videtis, eas gravissimè interea torqueri, dum nos de ferenda illis ope deliberamus? Fateor (neque id me angit) me nec satis artis nec eloquentiæ habere, quâ in earum favorem perorem; scio tamen, me plurimùm habere fidelitatis: si enim juxa Salomonem, *Legatus fidelis ei, qui misit illum, animam ipsius requiescere faciet*, forsan ego quoque quietis aliquid animabus illis conciliabo, si commissâ mihi legatione fideliter apud vos perfungar.

Prov. 25. 13.

II. Denuntio igitur vobis, Auditores, personas vobis unicè dilectas in statu tam miserando esse constitutas, quo pejorem nec Dionysii Syracusis, nec Romæ Nerones, nec Radamanthi apud inferos excogitavêre. Faxit DEUS! ut ne unquam illum experiamini! fidem tamen, ut spero, dabitis de eo differenti, qui, licèt illum expertus non sit, certam tamen de eo notitiam habet. Lubétne eminus uno oculi conjectu eum intueri? Imaginamini ergo vobis profundissimum in terræ centro carcerem, tormentorum immanitate, tortorum crudelitate, & reorum suppliciis inferno parem, eóque solo dissimilem, quòd nullæ in eo blasphemiæ, nullæ in Deum injuriæ audiantur; imaginamini, noctem Cimmeriam, densissima caligine mixtam, incumbere, aërem intermicantibus fulgetris scintillare, terram horrendis motibus concuti, antra gemitibus personare, monstra vipereis sibilis stridere; hanc tamen non nisi umbram flammæ purgantis esse credite, in cujus comparatione omnia mundi hujus tormenta refrigerium dixeris, ut S. Augustinus ait: *ille purgatorius ignis durior est, quàm quidquid in hoc seculo potest pœnarum aut videri, aut cogitari, aut sentiri.* Ponite, eò immigrare, quiquid barbari humana meus concipere potest; certè animæ illæ miserandæ velut ad delicias eò properarent. Statuantur illic famosi Phalaridis tauri; certatim se illuc immittent. Transferat eum in locum Mezentius cadavera vermibus scatentia; in gratiæ loco numerabunt, se illis alligari. Trahi eò jubeat Diocletianus fatales suas rotas; ultrò illas conscendent. Felices se crederent, si Jobum scabie & ulceribus plenum amplecti liceret, neque aliter ad illum, quàm apiculæ ad fragrantissimos flores, convolarent, ac fluentem è vulneribus tabem mellis instar avidè sugerent; in pocula

veneno

veneno mixta, velut nectar suavissimum sese immergerent, & quas nos spinas dicimus, illi ceu rosas amplecterentur; roris instar lamberent, quod nobis fœtet: verbo, essent amantium vota, quæ nobis sunt reorum tormenta. Et in hoc loco, ô filii, charissimæ vestræ genitrices; vestræ, O mariti, uxores; avi & proavi vestri, O nepotes; dulcissimi quondam Sodales vestri, O amici, arctè concluſi tenentur! Et vos illos opis inopes diutiùs relinquetis? Profectò non intelligitis, non creditis atrocissimos eorum dolores, cruciatus & tormenta! Sed demus, nil aliud vos eorum, quæ patiuntur, intelligere, nunquid satis est, eos acutissimo igne, quem Purgantem dicimus, torqueri?

III. Ignis vehementior, acrior, magisque activus non est, quàm quo aurum & metalla liquantur: ipsissimus hic ignis est, de quo agimus; de hoc enim, Augustino interprete, sermo est apud Prophetam Malachiam: *Sedebit conflans, & purgabit filios Levi, & colabit eos, quasi aurum, & quasi argentum. Sedebit*, ait sacer textus, ut intelligamus, animas illas non obiter tantùm & perfunctoriè, sed lento & diuturno supplicio affligendas; sedebit autem, quasi insufflando, & ignem animando: *Sedebit conflans*; ut conservet & nutriat ignem illum indefessum, prout eum vocat S. Hilarius, eóque in loco velut in furno & crucibulo animæ illæ excoquuntur, usque dum omni vetere scoriâ & retrimento purgentur: *Et purgabit filios Levi, & colabit eos, quasi aurum & argentum.* Quàm ergo acerbus, quàm intensus, quàm vehemens erit animarum illarum dolor! Neque credere vos velim, purgatorii ignem igni nostro elementari esse similem, aut dolorem ex igne purgante esse similem dolori, quem sentimus ex igne elementari: toto cœlo aberrat hæc comparatio, neque aptiùs exprimere vobis possum vehementiam illius ignis & illius doloris, quàm si dicam, illos esse quintam veluti essentiam omnis alterius ignis, & omnis alterius doloris. Notum vobis est, Chymicorum industriâ ex quavis ferè re talem, ut loquuntur, substantiam extrahi, quæ sit veluti medulla illius rei, quæque sit virtutis efficacissimæ & penetrantis, quam propterea *spiritum* appellant. Fingite igitur mecum, ab Angelo quodam omnes illos dolores, quos experimur, in unum cogi, & quidquid in renibus, artuum juncturis, in hemicranio, cholica, aut astmate dolorifera est, arte destillatoria *in spiritum* ac quintam dolori essentiam contrahi: superi quis pungentissimum illum dolorem satis explicet? si de cunctis malignis febribus, quæ viscera adurunt, subtilissimus eliquari posset *spiritus* ardoris febrilis; ô quàm penetrans ille foret, & ardens? si ex omni ulcere mordacissimo, quod carnes devorat & ossa absumit, *spiritus* ulcerosus exprimi posset; ô quàm foret ille crudelis? talem vobis imaginemini vehementiam ardoris in flamma purgante. Ne verò hoc, quod dixi, merum figmentum, & phantasiæ ludibrium existimetis, audite, quid dicat Isaias: *Abluet Dominus sordes filiorum* Isa. 44.

Lib. de Civ. Dei c. 15. Malach. 3. 3.

In Psal. 102.

Sion in ſpiritu judicii, hoc eſt, in rigore judicii immitiſſimi, vel ut alii legunt, *in* ſpiritu *ardoris*, *in* ſpiritu *incendii*, *in* ſpiritu *combuſtionis*. Uſque adeo verum eſt, auditores, ardorem illum non fore communem & obvium, ſed ardorem diſtillatum, ſpiritum arte extractum, tam penetrantem tam potentem & efficacem, ut vel una ſtillula virtute & vehementiâ ſuperet, quidquid igneorum torrentium Veſuvius evomit. Et hæc nullum in nobis condolentis animi ſenſum excitent, ut animabus illis omni ſolatio deſtitutis opem feramus, flammæ illi extinguendæ, aut ſaltem refrigerandæ & mitigandæ opportunam! O animæ afflictæ & miſerandæ! quid prodeſt lamentabili nobis voce inclamare? *Miſeremini mei, miſeremini mei!* Ah nimiùm paucis dolor veſter perſpectus eſt; & utinam modum inveniam malis veſtris explicandis parem, ut viſcera commoveam, & audientium animos flectam.

IV. Sed heu, an adjicere quidquam poſſum ad ea, quæ dixi? poſſum enimverò! illud, illud, Auditores, has animas maximè affligit ac torquet, quòd in paradiſi conſpectu patiantur. Aſpiciunt illæ beatam patriam, ad quam electæ ſunt; contemplantur ejus delicias, gloriam agnoſcunt: ſed quàm amarus eſt hic aſpectus conſtrictis? & quidem cum ſumma incertitudine, quando ruptis compedibus ſibi liceat eò avolare: hoc, inquam, hoc illis vehementiſſimè dolet, atq; integro lachrimarum oceano abſorptas immergit.

Ut pœnitentia Adami evaderet aſperior, quid fecit Deus? *Habitare fecit ipſum è regione paradiſi voluptatis*; volebat, ut pœnitentiam ageret non procul paradiſo, & in tantarum deliciarum aſpectu vitam duceret laborioſam, & in ſudore vultus ſui terram coleret: *Adam è regione paradiſi habitare juſſit Deus*, ait Chryſoſtomus, *ut aſſiduus conſpectus moleſtiam renovans exactiorem illi præberet ſenſum expulſionis à bonis.* Sed quid paradiſus terreſtris eſt cæleſti comparatus? & tamen in hujus aſpectu patiuntur animæ, quas tantâ vobis contentione commendo; hîc ardent, hîc ſtrident, hîc cruciantur! concluſæ *in lacu, in quo non eſt aqua*, ubi ſcilicet ſiti perpetuâ, ſummique boni deſiderio ardent, ſine ullo tamen ſitis hujus remedio: *Non eſt aqua, non eſt aqua.* O felices illas, ſi effracto carcere illuc liceret pertingere! continuò horrores Lernæi in Heſperidum delicias, clamores & gemitus in lætitiæ cantica, ſerviles compedes in Regia diademata, doloris officinæ in thronos Majeſtate plenos verterentur; triumpharent in veſtitu deaurato, radiis coronati ſplenderent, immenſi illius boni fruitione abſorpti, quod temporum curſu non exeditur, nec viciſſitudine alteratur, nec amarore mutationis aſpergitur, ac revelatâ facie Deum ipſum clariſſimè intuerentur. Perpendite ergo, quàm ardentibus deſideriis & anxiis votis eò ſuſpirent, & anhelent! Imaginemini vobis quendam, ad Romani Imperii Coronam electum, ſecundis velis primariæ jam urbi regnique ſedi appropinquare, ut imperii faſces, ac poſſeſſionem capiat; non procul tamen inde à pyratarum

Gen. 3. 24. juxta Septuag.

Hom. 2. de Laz.

Zach. 9. 11.

rum classe obsideri, capi, catenis constringi, & obscuro carceri mancipari: an non gravissima illi accident hæc vincula, & intoleranda captivitas? Graviorem longè esse credite dolorem animarum illarum, quæ ad altius longè gloriæ genus electæ sunt. Detinentur illæ, arctissimis constrictæ compedibus in paradisi limine & conspectu; ubi parata illas Regia regnúmque omni ex parte beatum exspectat: *Eregione Paradisi voluptatis.* Quis ergo inconsolabiles illarum gemitus comprehendat? Nonnullæ earum cum

Orat. Manass. mæstissimo Manasse vociferantur: *Incurvatus sum multo vinculo ferreo, & non possum attollere caput meum.*

Job, 16. 20. Thren. 2. 11. Psal 87. 10. Aliæ cum Jobo dicunt: *ad Deum stillat oculus meus.* Aliæ cum Jeremia: *defecerunt præ lachrimis oculi mei.* Aliæ cum Davide: *Oculi mei languerunt præ inopia.*

Isa. 65. 14. Omnes cum Isaia, *præ contritione spiritûs ululabunt.* Absalon nullis constrictus vinculis, nec carcere clausus continebatur; sed in florentissima civitate Sionis, in aula regia, inter procerum & purpuratorum obsequia morabatur, quia tamen

2. Reg. 14 32. à facie regis exclusus erat: *Faciem meam non videat!* infelicissimum sese, multo clamore ac gemitu testabatur, palámque Joabo testatus est, malle se mori, quàm vivere: *Obsecro ergo, ut videam faciem regis, quòd si est memor iniquitatis meæ, interficiat me.* Quis ergo dolor erit illarum animarum, dum se ab augustiori longè & pulchriori facie extorres vident? & quidem igneo carcere constrictas, in media damnatorum ac dæmonum societate: *In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos.* Et vos, cùm illas in libertatem tam facili pretio asserere, atque ad tanti boni possessionem, Deíque conspectum introducere possitis, etiamnum tergiversamini? Ah cur opitulari illis negligitis, cùm se ipsas juvandi modus non suppetat? Ecce enim arctissimis vinculis manus, latera, pedes, & collum stringuntur; cor solum & animus liber est. Sed id, quid prodest? *Vnâ re ad duas diversissimas coarctantur,* liceat cum Salviano loquî, *summa vis exigit, ut libertatem velint, sed eadem posse non sinit, quæ velle compellit.* O igitur barbaros vos ac inhumanos! dum vestrâ facitis socordiâ, ut in tantis potiùs suppliciis tabescant, quàm ut ad unicè optatam gloriam evolent?

V. Sed fortassis hæc gratia magnis vobis impensis stabit? Audite, & erubescite! Minori pretio stat, è flammis purgantibus unam liberare animam, quàm mancipium, è barbarorum jugo ereptum, restituere libertati. Quis vestrûm est, qui non ingenti gaudio afficitur, si mille scutatorum expensis filium, aut fratrem, aliámve personam propiùs conjunctam, è Saracenorum manibus, soluta infami compede eripere potest? Quodsi tantùm æris in promptu non habeatis, sollicitatis consanguineos, cum mercatoribus transigitis, compellitis debitores, gemmas & cimelia oppignoratis, bona venum exponitis, neq; ullas in transmittendo lytro moras trahitis, ut eorũ libertatem quàm maximè accelereris. O sanctum fidei Lumen! perspicuum omnino est, nihil nos Tuî habere, quàm obscuri-

tatem

tatem & tenebras! Edicite, auditores, an non mille scutatorum impensis mediam quasi flammarum purgantium partem evacuare possetis? Et ô DEum! quantum sæpe tergiversamini, vel unam argenti libram dare, ut unico ipsis sacrificio parentetis, unum cereum accendatis? Proh, quàm sordida est hæc parsimonia? & faxint superi! non sitis adhuc inhumaniores, &, dum salvis etiam loculis succurrere facillimè possetis, subsidium illis negetis. O quoties vel unius templi visitatione, unico Indulgentiarum lucro, unaSynaxi devotè obitâ litrum præsto esset, uni animæ ex illo flammarum ergastulo redimendæ? vos autem amore lusûs, quem non placet deserere, aut negotii causâ; quod non vacat differre, sinitis eam sub ferri pondere gemere, cùm tamen facillimo negotio disruptis illam vinculis in libertatem asserere, aut laxare saltem compedes possetis, ut carceris calamitatem mitiùs ferret. An non hoc est crudelitatis, tyrannidis & barbariei portentum? illi simile, quod crudeli Babyloniæ Monarchæ exprobravit Isaias, dum Electo Dei populo vinculis constricto, opitulari renuit: *Vinctis ejus non aperuit carcerem.* *Isa. 14. 17.*

VI. Meritò totius mundi odium incurrit execrabilis illorum memoria, qui, cùm levi incommodo eximium alteri beneficium præstare possent, id tamen facere neglexerunt. Veterum monumenta referunt, Athenis civitate gentili, quotannis ad tubæ sonitum & Præconis voce talibus fuisse maledictum; nec aliam ob causam matronæ *Ex Calio Rhodig.* Romanæ, teste Macrobio, à sacrificiis Herculis exclusæ sunt, & Lyciæ cives in ranas palustres conversi, ut Ovidius fabulatus est, quàm quòd illæ sitibundo Herculi, isti verò Latonæ hausturn aquæ negaverint. Si autem, omissis fabulis, sacram historiam evolvere placet, quis non detestetur inhumanam indolem fœminæ Samaritanæ, quæ Christo, petenti haustum aquæ, vario prætextu offerre distulit, etsi jam putei ad crepidinem staret, & attractâ situlâ aquam hauriret? An non execrationem meretur Nabal, qui Davidi modicum annonæ subsidium negavit? an non indignamur Epuloni, Lazaro panis micas invidenti? quanto ergo gravior est nostra erga defunctos & supplices inhumanitas? ubi non agitur de levanda tantùm siti, aut fame hominis famelici, sed de æterna eorum beatitudine, qui interea gravissima sustinent tormenta famis, sitis, frigoris, ardoris, febris, convulsionum, ulcerũ, & quidquid denique malorum in illo carcere est, ubi nihil inferni deest, præter solam pœnarum æternitatem, teste S. Gregorio: *eodem igne, & crematur damnatus, & purgatur electus.* An non hoc est de miserorũ tormentis exultare, imò tormenta miseris inferre? *Qui enim non vetat, vetare cùm possit, jubet.* Nos ergo fovemus illarum animarũ incendium, dum aquam, quæ in promptu est, non affundimus; nos ferrum illis & compedes injicimus, dum manum illis laxandis non admovemus; nos carceris fores obseramus, dum vel teruntium in earum lytrum expendere recusamus. *Saturnal. l. 1. c. 12.* *Metamorph. l. 6. fab. 5.* *Seneca in Troade, act. 2. scen. 2.*

An

An non igitur rigidum & immite judicium nobis accersimus? *Mortuo ne prohibeas gratiam*, Ecclesiasticus admonet; & nos non pudet, *prohibere gratiam, prohibere gratiam*?

Eccli. 7. 37.

VII. Si in ullam mortalium divini judicii rigor unquam sæviit, certè præcipuos inter Mauritius Imperator fuisse censendus est; quis enim sine lacrimis interitum ejus à Nicephoro relatum legat? Sed audiamus eum in compendio; multùm enim ad propositum meum conducet. Attigerat ille humanę felicitatis apicem, cùm subitò totus ab ipso exercitus, levi irritatus offensâ, defecit, & sublatum, uti tunc moris erat, parmâ gregarium militem, Phocam nomine, Imperatorem salutavit. Attonitus ad tam feralem nuntium Mauritius, acceptis secum charis pignoribus, conscensâ navi fugam corripuit, cùm subitò venti, velut cum seditiosis in Ejus interitum conjurâssent, Mauritii navim summa vi retrò actam ad vicinam maris oram ejecêre. Vix littus conscendit, & latibulũ circumspexit Mauritius, cùm vehementissimis podagræ doloribus correptus in arena prosternitur, ibique fixus tamdiu acerbissimè torquetur, donec supervenientes Phocæ exploratores, repertum & agnitum, cum tota familia ad portam Eutropii captivum perduxêre; ibi miserrimus genitor suismet oculis quinque filiorum carnificinam intueri, & regium suum caput securi subjicere coactus est. Nec tamen calamitatis finis; suffixum enim in erecta lancea Cæsaris caput, ac tabe defluum diu pependit, donec tandem tumulo illatum, & cum omnibus Augustæ domûs reliquiis æternâ oblivione sepultum est: miseram Mauritii fortunam secutus est superstes adhuc filius, Petrus germanus Ejus frater, Augusta thori consors, unà cum tribus filiabus, ætatis & Virginitatis flore spectatissimis. Tantæne ruinæ originem nôstis, Auditores? dicam vobis ex Nicephoro: Cajanus Avarum Rex post superatum infausto prælio Cæsarem, ingentem captivorum numerum abstraxit: actum deinde pro more belli de iis redimentis, ac certa monetæ species, modica illa & exigua in lytrum postulata est; hanc cùm negaret Mauritius, in minorem consensit hostis: cúmque nec ad illam persuaderi posset Imperator, minimum tandem & vilissimum pretium pactus est Cajanus, quo rursus negato, in furorem actus Princeps barbarus omnium captivorum capita demeti jussit. Hem officinam, in qua tantum divini furoris incendium contra Mauritium exarsit! brevi enim postea Mauritius ad Divinum tribunal per visionem citatus, miseram interemptorum turbâ circa se aspexit, qui sanguinem pro sanguine multis clamoribus exposcebant. Conversus igitur Judex ad Imperatorem pallidum, & metu propè exanimatum, scisscitatus est reum, in hac, an in futura vita castigari mallet: cúmque ille præsentẽ eligeret, latâ quamprimùm sententiâ, manibus Phocæ adjudicatus, atque ab eodem ignominiosè, & imperio, & honore, & vitâ, & liberis, stirpe tota succisâ, exutus est. Videtis, Auditores! quanti re-

ferat, nolle exiguo noſtro diſpendio ingenti alterum beneficio devincire? perſuaſum autem habete, non niſi minutiſſimam exigi monetam, quâ detentas in flammis purgantibus animas in libertatem aſſerere, cælóque transmittere poſſitis: num ergo etiamnum dubitatis, moras nectitis, & *gratiam prohibetis*? Reſpondebitis fortè, nullo vos, uti Mauritium, ad eas redimendas debito obſtringi: ſed, ſi de juſtitiæ titulo ſermo eſt, lubens id vobis permittam; ſi charitatis, nego & pernego. Sed quid dico de ſolo titulo charitatis? O ſi liceret ſcrinia veſtra, ciſtas & arculas ſcrutari! quantum fortaſſis æris ibi reperire eſſet, quod mortuis debetis? Eja, ingenuè fateamini! an ad amuſſim ſatisfeciſtis voluntati ultimæ, & tabulis teſtamenti? an æs alienum expunxiſtis? an Eleemoſynas, ſacrificia, pia legata, perfeciſtis, procurâſtis? ad hæc omnia autem non charitatis tantùm, ſed etiam juſtitiæ lege tenemini. Adhæc: cujus impenſis vivitis? nonne mortuorum? an non ſuis illi ſudoribus veſtros proventus, ſuis vigiliis veſtra commoda compararunt? O quàm frugaliter miſeri illi, fraudato etiam genio ſuo, vixerunt, ut vos deliciis indulgere, & numeroſiorem familiam alere poſſetis? an tantum eos in veſtrî gratiam facturos creditis, ſi vel ſuſpicari potuiſſent, vos omnem teruntium, eorum extremæ neceſſitati levandæ impendendum, rigidâ juſtitiæ & obligationis bilance libraturos? Siccine ſtatis promiſſis illis magnificis, quando decrepitis veſtris ſeniculis æternam beneficiorum memoriam ſpopondiſtis? recordamini, quàm ſollicitè vobis inculcaverint, quamque efflictim planctus inter & lamenta rogaverint, ne eorum poſt mortem curam negligeretis? Vos autem eodem in tumulo eorum memoriam ſimul & oſſa ſepeliviſtis, & quemadmodum eruditè locutus eſt Guilielmus Pariſienſis, *duriſſimè in purgatorio permittitis flagellari, quorum bonis derelictis ſatiamini.*

VIII. Sed demus, nullâ vos obligatione, nec levi, nec gravi, nec facili, nec oneroſâ, conſtringi; liceat vobis impune eſſe crudelibus in defunctos; demus, miſeris illis animabus nec ſupereſſe bilem, quam in vos effundant, nec manus, quas in vindictam extendant: nunquid tamen ſatis efficax ad ferendam illis opem ſtimulus ſit, vos eſſe orthodoxos, vos eſſe Chriſtianos, imò vos eſſe homines? quis enim alius, quàm ſolius humanitatis affectus tanta ab ipſis etiam Ethnicis amoris, reverentiæ, liberalitatis & obſequii erga defunctos monumenta extorſit? An non mortuorum honori urnas, pyramides & mauſolæa, orbis artiſque miracula conſecrârunt? Nec id ſatis erat Reginæ Artemiſiæ, ſed, uti ingenioſus eſt amor, modum inſuper invenit, ut animatum conjugis ſui ſepulchrum fieri poſſet; mariti enim cineres auro dilutos, ſuaviſſimæ inſtar ambroſiæ guttatim hauſit, atq; intra viſcera ſua tumulavit. Quid non feciſſet hæc matrona, ſi conſortem thalami, uti nos poſſumus, ad paradiſum, campóſque elyſios transmit-

mittere potuisset? an illa laboribus, expensis & industriæ pepercisset? an mariti animam inter gravissima ejulantem tormenta, surdis auribus neglexisset? Felicem profectò Hephestionem! si post fata eò migrâsset, unde redimi poterat; certè Rex Alexander ne momentum quidem neglexisset, qui ad concinanda ejusdem funeralia duodecim millia talentorum, quæ septem nostræ monetæ milliones excedunt, impendit; tantum enim eboris, peristromatum, panni pretiosi, odoramentorum & aromatum, auri & gemmarum rogo illi inflammando insumptum est, qui tam chari amici ossa absumpsit. An creditis, Alexandrum, si fidei luce irradiatus fuisset, ullum totius Asiæ altare privilegiatum fuisse præteriturum, quin illud floribus aspersisset, funalibus & ardentibus cereis accendisset, & Sacrificia charissimis amici cineribus obtulisset? næ ille Mathildis Christianæ Principis liberalitatem plurimùm superâsset, quæ conjugi charissimo integro sacrificiorum millione parentavit. Si matronis illis Romanis, quæ se ipsas in flammas & rogos præcipitârunt, ut earum cineres cum maritorum cineribus miscerentur; si, inquam, in flammas purgantes insilire, charósque conjuges extrahere licuisset, an illud neglecturas censetis? quin si Magistratûs imperio armata militum manus maritorum corpora ac rogos cinxisset, persuasum omnino habeo, eas nec intentatis lancearum ictibus, nec prefixis ferro perticis arceri se passuras, quin amoris violentiâ omnes obices generosè penetrarent. Num ergo sumptibus parsuras creditis, quæ nec propriæ vitæ pepercerunt? Referunt Romani fasti, in more, positum fuisse, ut circa rogos funebres, mæstùm sonantibus musicis instrumentis, choros ducerent viri juxtà ac fæminæ, consanguinei, amici & domestici, ac quovis gyro in rogi flammas aliquid de pretiosis mortui reliquiis conjicerent, annulos nimirum, inaures, gemmas, torques, berillorum lineas, monilia & vestes, quin etiam comam fæminis auro charioré, quod tamen & fæminis tanto in pretio est. O Christiani! si vel minimam particulam eorum, quæ gentiles putridis suorum cadaveribus insumpserunt, liberandis è purgatorio animabus exposcerem; quis, obsecro, vobis sensus foret? Quid vos illustres ac nobiles dicturi essetis, si detractos digitis annulos in defunctorum memoriam abjici juberem? quid vos Ecclesiastici, vos sacerdotes ac Mystæ? ut nihil dicam de iis matronis, quæ pietatem & devotionem palàm profitentur. An non indiscretum & malè sanum me proclamarent, si pulchros capitis cincinnos vellere, si colli monilia, si gemmatas aurium appendices, brachiorum, armillas, pectoris cimelia, sericum, aurum, argentum, totúmque ornatum muliebrem, qui *mundi* sibi nomen mutuabit, quasi aliud non foret aptius nomen, quod universam vanitatis supellectilem exprimeret & complecteretur; si, inquam, hæc omnia in defunctorum subsidium impendi juberem? Quid ampliùs dicam

cam? claruit olim Athenis quidam, cui Cimoni nomen, qui ad redimendum, ac tumulo inferendum Patris cadaver, se ipsum vendidit, ac pretiosam libertatis jacturam præclarè collocatam censuit: & vos ne frustillum æris, asserendis cœlo animis impendatis? O crudelitatem, ô in clementiam, ô barbariem!

IX. Sed necdum satis: si enim rem pro meritis expendere placet, Ethnici illi ac gentiles nullam à defunctis gratiam aut favorem sperare poterant; plerique enim, quamvis fatuè, unum corporis & animi interitum esse credebant. Nos autem, Christiani, quid non possumus nobismetipsis promittere, probè gnari, animas illas vivere, & vivere immortales? O quantum ergo felicitatis nobis accederet, si, quocunq; pretio vel impensis, plurimas è flammis in cœleste refrigerium educeremus? an operi magis glorioso vestros proventus ac redditus possetis impendere? certè totidem quasi novas in Cælo stellas accenderetis: totidem pro vobis apud Deum advocati, totidem vitæ vestræ custodes forent; ipse etiam in flammis adhuc detentæ animæ, quæ aliquod sibi subsidium à vobis spondent, suas pro vestra incolumitate preces Deo offerent. Tutelares earum, quas liberâstis, animarum Angeli sat dignas vobis haud possent referre gratias, ob devotos sibi clientulos cælo assertos. Cælites omnes vobis æternùm manerent devincti, quòd, novo Divinæ laudis incremento, novos Cælo Divinæ Majestatis encomiastas dederitis, Ipsa Dei Mater & Virgo, quantùm vobis maneret addicta! si videret, animas adeo sibi dilectas, & Filii sui Sanguine redemptas vestrâ operâ cælo esse restitutas. Quid de Christo dicam, qui animarum amore vitam impendit? quid de Deo ipso, qui in earum gratiam unicum filium donavit? Summè vobis devincitis Divinam Justitiam, cui per vos celeriùs satisfactum est; Misericordiam, quæ suum officium vestrâ operâ implevit; Charitatem, quæ per vos votorum suorum summam attigit; Cælum denique totam, quod unicè factum est ad beatitudinem mortalium. Quid ergo tergiversamini? liceat ingeminare cum S. Bernardo: *surgite in adjutorium illis, interpellate gemitibus, implorate suspiriis, orationibus intercedite, satis facite sacrificio singulari.* Quin hac hora modum decernitis, vos totos in favorem flammarum purgantium consecrandi? *Facite vobis amicos de mamona iniquitatis*; repetam denuo: *facite vobis amicos de mamona iniquitatis, ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Ecquos putatis hîc à Christo ex composito designari? an pauperes, etiamnum in vita degentes? minimè certè, si gravissimis interpretibus, quos Bellarminus approbat, credamus; horum enim plurimi secum in Paradisum vos recipere non poterunt, cùm ipsi ab eo sint excludendi: miseri autem illi, qui flammis purgantib⁹ cruciantur, illi illi tantum vobis beneficium conferre poterunt, *cùm defeceritis*, ad vitæ mortalis limia constituti; tum enimvero

Luc. 16.

Tom. 1. Controv. l. 1. c. 4. §. sextum hinc.

ad

ad lectuli vestri spondam stabunt, tunc vobis opitulabuntur, & certatim accurrent, ut vos triumphabundos ad æternorum bonorum possessionem introducant: *recipient vos æterna tabernacula.* Hos ergo, si vos consultum cupitis, hos vobis amicos facitè! an eorum fidei, eorum gratitudini authoritati, affectui, memoriæ diffiditis? Eja benefacite illis, & experiemini, num verè dixerit Ecclesiasticus: *benefac justo, & invenies retributionem magnam.* Sed ego, Auditores, defunctorum legatione mihi commissâ perfunctus sum, nec velim, ut linguâ mihi & ore, sed manu & opere respondeatis. Id unum cavete, ne, si repulsam tulero, cogitatis me DEUM precari, ut parem aliquando parsimoniam & inclementiam ab aliis experiamini, quâ modò in alios usi fueritis.

PARS ALTERA.

X. ORdinata charitas, ut ait vulgaris paræmia, incipit à seipsa: cum ergo hactenus egerimus de aliis è purgatorio eripiendis, desiderarem modò, ut curâ in nos ipsos reflexâ circumspiciamus, quâ ratione pœnis hisce vel omnino subduci, vel ab iis maturè liberari possimus, nec ab aliorum, qui erga nos vel ingrati, vel ad opem ferendam tardi sunt, aut nostri penitùs oblivioni, voluntate ac benevolentiâ posthac dependeamus. Ad hunc terminum multis viis perveniri potest: eligat quivis illam, quæ magis arridet; securiorem tamen commonstrabo, quam intento nobis digito demonstrat Ecclesiasticus: *ante obitum tuum operare justitiam.* Hortatur nos nimirum, ut contractum apud Divinam justitiam pœnarum debitum voluntariâ corporis castigatione expungamus, ac pio jejunii, flagrorum, cilicii, aut alterius austeritatis usu in nos ipsos animadvertamus, antequam mors nos occupet, & Divinæ justitiæ ministris nos tradat. Ridebitis forsitan hoc meum consilium; hac enim ætate nomen *austeritatis* ad eremum & Religiosa claustra ablegatur, neque aliud placet, quàm quod corporis commoditates, delicias, luxum & mollitiem redolet; quid ergo magis paradoxum, quàm filios hujus seculi ad pœnitentiæ asperitates hortari? est enimvero, fateor, insolita & audax hæc mea petitio: si tamen mea me non fallit opinio, rigoris & pœnitentiæ usus nemini magis, quàm secularibus, conveniens & necessarius esse videtur. Ne, quæso, indignemini, Auditores, si in vestram utilitatem vos non nihil offendam; quin majorem à vobis benevolentiam mereor, si ideo solùm vobis minùs gratus esse eligam, ut vestræ utilitati & commodo efficaciùs consulam.

XI. Ex duplici causa, si Angelico Doctori credimus, inductus est ab Ecclesia moderatus in carnem nostram rigor: *ut removeatur ab homine peccata præterita, & ut præservetur homo à peccatis futuris.* Hoc medio, inquit D. Thomas, satisfacit homo pro noxis præteritis, quod vobis modò faciendum consulo, & præservat se à culpis futuris: nam ut acutè observat Laurentius Justinianus, contraria prorsus est indomitæ carnis, & ferocium bestiarum indoles; *Blandi-*

3. p. p. 48. a. 8.

Eccl. 14. 17.

De Discip. Monast. l. 4.

tùs feræ manſueſcunt ſilveſtres, caro autem protervior efficitur. Quòdſi igitur primam auſteritatis cauſam fructúmq; attendamus, *ut removeantur ab homine peccata præterita:* quis, quæſo, hoc medio magis indiget? an illi, qui in ætate tenera ſacrorum Ordinum Aſceteria ingreſſi, primævum vitæ candorem ac innocentiam, quem intulerant, conſervârunt; an verò, qui in ſumma mundi licentia liberas cupiditatibus ſuis habenas laxant? qui carnem obſcænis voluptatibus marcentem, animum odiis intoxicatum, mentem vanâ gloriâ, ambitione, amoribus, ſordibúſque obſcurratam circumferunt? & ubi ſunt bona illa opera, quorum meritum ac pondus flagitiorum gravitatem juſtâ bilance adæquet? Si verò ad Religioſorum familias, in quibus Inſtituti amor viget, oculos convertimus, videbimus, alios infirmorum curæ deſtinatos, alios captivorum Redemptioni intentos, hos reducentis hæreticis occupatos, iſtos gentilium converſioni inſudantes; hic inter lucubrationes & ſtudia vigilat, ille decantandis pſalmis laſſatur; iſti in ſcholis juventutem litteris erudiunt, illi in templis Sacramenta adminiſtrant; hi carcere & vinculis, conſtrictos ſolantur, illi moribundos ad luctam ſupremam animat; alii per montium juga inter ferarum conſortia venantur animas, ut excuſatione digni videantur, etiamſi corpus ſuum mitiùs tractent. Econtrario qui in mundo degunt, nullo tali charitatis negotio occupati, an non magis opus habent pœnitentiâ, & carnis caſtigatione, quâ culpas præteritas expient? Quodſi alteram auſteritatis cauſam perpendere libet, *ut præſervetur homo à peccatis futuris*: quem hac cautelâ magis indigere cenſetis? an illos, qui clauſtris incluſi, aut in ſpeluncis terræ abditi vivunt; an, *qui vivunt in medio nationis pravæ?* Nulla eſt comœdia tam profana, cui non interſint; nullum volumen tam obſcænum, quod non evolvant; nulla muliebris forma, cui non oculos laſcivos indulgeant, atque interim nec ſalutaribus documentis, nec ſacræ orationis praxi inſtructi ſunt, quibus inter tot ſalutis pericula ſe ſervent illæſos? Nec tamen ego hæc ita accipi velim, quaſi Viros Religioſos à ſancto rigore & pio mortificationis uſu eximere velim: minimè profectò! vel unum enim flagitium, quo forſan ſe contaminârunt, continuam, rigidam & implacabilem pœnitentiam exigit: id ergo unum contendo, pœnitentiæ uſum iis etiam, qui in mundo degunt, convenire. Quis eſt autem illorum, qui catenâ ferreâ lumbos cingat, veſtem aſperam carni admoveat, aut ſanguinis ſui purpurâ flagellum tingat? Ah miſerum me! quid dixi? quis eorum eſt, qui ſtata jejunii tempora ritè obſervet? an non paſſim videmus, quot eximi petant ab onere tam ſacroſancto, non ex vera aliqua infirmitate, ſed imaginariâ ſolùm, & ex vaniſſimo ſecuturæ debilitatis metu. Et hoccine ſit, ante fata & obitum *operari juſtitiam*? an non hoc eſt potiùs, abuti miſericordiâ, ſibíque plus æquo blandiri?

XII. Pro-

XII. Probè mihi perspectum est, vos inter delicias educatos, ac teneræ complexionis carnisque delicatæ esse, atque ideo similes austeritates minimè vobis convenire videri. Sed hoc ipsum, si rem bene expenditis, necessitatem vobis imponit, noxas vestras in vita præsenti expiandi; si enim in futuram differtis, ô quàm gravia tunc & intoleranda vobis illa tormenta accident? Fertur Juvenis quidam Princeps de primis Italiæ, sacrum aliquem Oratorem, ad visendas palatii sui delicias humaniter invitâsse; aula enim ejus omnis Italæ Magnificentiæ compendium, & nobilissimum veluti theatrum fuit, quod peregrinorum oculos & curiositatem pascere poterat: cúmque vasorum aureorum, argenteorúmque ingentem copiam, mensas achatibus & rubinis accensas, picturas penicilli rari & excellentis, sculpturas inæstimabilis pretii, spectanda exhibuisset, ad intima quoque vestiarii reconditoria, & contuendam pretiosissimam eorum suppellectilem; inde ad conclavia aulæis auro intertextis superba, & ad conclavia exquisitissimis lectiis instructa deduxit; mox per hortos & viridaria deliciosa, per silvularum & nemorum opaca, per antrorum conchiliatos recessus, per aquarum arte Hydraulicâ salientium lusus, inter allabentes identidem Zephyrorum auras circumduxit: cúmque omnia ad libitum lustranda oculis subjecisset, singulari humanitate sciscitatus est Patrem, ecqui ista placerent? actis demisse gratiis pro tanta in se benevolentiâ, blandè subrisit vir ille Religiosus, cúmque se ex muneris & statûs sui ratione censeret obligari, omnem occasionem salubris doctrinæ captandi, summa cum reverentia ad Principem conversus, subjunxit: si ullus in me, Princeps serenissime, ex magnifico hoc deliciarum theatro, affectus excitatus est, fuit is tenerrimæ in vestram Serenitatem commiserationis, dum cogito, quàm longè graviora sint futura flammarum purgantium tormenta, principi inter delicias enutrito, quàm pauperi, & austeritatibus exercito fraterculo. Utinam pari hodie libertate mihi vobiscum uti liceret, Auditores, atque orationem meam digno fine coronare! Vobis nasci obtigit inter delicias & opulentiam; in hisce pueritiam ac juventutem, virilem ætatem ac decrepitam attrivistis; unde necesse est, vos minimè assuetos esse iis sustinendis quæ futura vobis vita minatur. Quomodo enim supra ignitas & candentes laminas extensi jacebitis, quibus etiam mollibus instrati cignis lectuli, duri & incommodi videntur? quo dolore ac sensu gravissimas corporis puncturas feretis, quibus delicatissima quæque tela aspera videtur? quomodo fœtorem sulphuris, vermium horrorem, & ebulliens bitumen tolerabitis, qui pulveri Cyprio, florum ac aromatum odoramentis, mosco & ambaro assuevistis? Quid ergo consilii Auditores? Pœnitentia, Pœnitentia: *ut indulgentiam absolutionis æternæ* (liceat concinnâ Salviani eloquentiâ dicere) *ut indul-*

Lib. 1. ad Eccl.

dulgentiam absolutionis æternæ præsentis pœnæ ambitione mereamur. Quid impedit, etiam sub vestis pretiosæ tegmine, Cæciliæ, Melaniæ, Paulæ, Elisabethæ exemplo, setosum cingulum celare? cur nobilem etiam & militarem dexteram flagellum sanguine tinctum dedeceat, quale Ludovici, Henrici, Caroli, Casimiri, Principes tam Illustres vibrârunt? Hoc meum est judicium, Auditores; ita ego sentio, nec quisquam vestrûm inhumanitatis me arguat, si vos ad vestrîmet odium videat adhortari; nullus enim vestrî amor pio huic odio præstat, quod præ majori malo minus eligit. Audite eximium Divi Gregorii dictum, & memori illud mente tenete, cum quo & perorabo: *Audenter dico, salutari hostia post mortem non indigebimus, si ante mortem Deo ipsi Hostia fuerimus.* Dial. l. 4. c. ult.

SERMO DECIMUS.

DOMINICA SECUNDA.

Domine bonum est nos hîc esse. Matth. 17.

I. AD cælum! ad cælum! fideles devotissimi! ad cælum! ad cælum! éstne aliquis vestrûm, qui ad tantam gloriam concupiscat ascendere? Ecquid nobis porrò est cum isthac lachrimarum valle, ubi nil nisi singultus & gemitus, ærumnæ & miseriæ audiuntur? Locuples egenum, egenus locupletem, servus Dominum, Dominus servum criminatur, & nemo sorte suâ contentus vivit. Formosa est Rachel, sed sterilitate affligitur: Lia fæcunda est, sed formâ destituitur: Naaman locuples est, sed leprâ scatet: potens est Augustus, sed liberis caret: formidandum se præbet Tiberius, sed unâ amicis caret: verbo, nullius, quantumvis modici boni plena in hoc mundo & quieta possessio est. Potentiam Principum infestant rebelles; aulicorum gratia invidiæ patet; litteratos livor æmulorum arrodit; divitum quietem fures perturbant; amantium voluptates corrivalium discordiæ intervertunt. Nil aliud mundus est, quàm invidiæ, rixarum, periculorum, sollicitudinum, & angustiarum coagulum. Et nos in tantarum miseriarum loco morari diutiùs? Existimabat Seneca, naturam dolo ingenioso hominum circumvenisse, dum illum ratione privatum primò introduxit in mundum; si enim perspectam sibi mundi malignitatem ante ingressum habuisset, nullus sanè unquam adjecisset animum, eundem intrandi: *Nihil tam fallax*, inquit, *nihil* Consol. ad Marc. c. 22.

hil tam insidiosum, quàm vita humana, non me Hercule quisquam accepisset, nisi daretur insciis. Nos autem diuturnâ mundum experientiâ probè novimus, & tamen eidem arctissimè adhæremus. Ad Cælum! ad cælum! ô fideles mei! ad cælum! ad cælum! si corpore illuc ascendere necdum licet, saltem animo licebit: si illic præsentibus esse nondum datur, saltem mente eò adspirare concessum est. Sed quid agendum, ut ad locum tam excelsum possimus eluctari? nolite solliciti esse: mutuum, si necesse sit, currum accipiam; non illum Medææ, aut Triptolemi, quid enim mihi cum fabulis? sed currum Eliæ. Nolite tamen timere, etsi igneus sit, *Currus equorum igneorum*: Igneus quidem est; sed lucet solùm ac fovet, non amburit. Igneus autem sit, necesse est; non enim omne desiderium in cælum nos rapit, nisi quod fervet. Cùm supra nubes paulatim levabimur, ac primum animæ in cælos ingressum videbimus, liquidissimâ voluptate animus perfundetur, ut D. Petro contigit, cùm in Thaboræo vertice tenuem cælestis gloriæ radium intueretur: paulatim verò tanto gaudii torrente exundabimus, ut cum Paulo exclamare cogamur: dissolvite catenas, rumpite compedes, & vincula, *quis me liberabit de corpore mortis hujus*? Attentas ergo dicenti aures præbete, & experiemini, quantum mihi, non dicendi facultate, sed argumenti magnitudine adpromittam.

4. Reg. 2.

Ad Rom. 7. 24.

II. Imaginetur sibi vestrûm aliquis, cui lubet, illum fatalis horæ articulum, quando à medicis conclamatus, terram cælo propediem permutabit, fractáque jam voce supremùm dicet, valete genitores, consanguinei, amici! paradisus me expectat, *in domum Domini ibimus*. Imaginetur sibi postea, spiritum, corporeis vinculis exsolutum, in paratum Prophetæ currum generoso sese saltu librare: ego me socium addam, & laxatis frænis, ac concitatis equis, volatu præpete in auras levabimur. O quale iter, quàm curiosum, unius horæ spatio emetiendum nobis erit? illud nimirum, quod anhelavit Propheta Regius, dum præsentis vitæ calamitates futurorum gaudiorum spe solatus, sæpiùs ingeminavit: *videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum, Lunam & stellas, quæ tu fundâsti!* Transibimus ergo primò per omnes aëris regiones; infimam quidem ex reflexis solis radiis calidam; supremam ex vicinia sphæræ igneæ calidissimam; mediam autem, utrinque licèt caloribus obsessam, admirandâ tamen antiperistasi nativum sibi frigus tuentem. In hisce regionibus vastissimam illam ventorum patriam admirabimur, & occultas irarum ac mutuæ discordiæ causas intelligemus, unde nimirum corpora subtilissima vim habeant, eradicandis silvis, dituendis ædificiis, totique telluri concutiendæ parem. Videbimus miram genesin Iridis, quæ nubes tam spetiosè pingit; roris, quo flores lactantur; pluviarum, quæ campos & prata irrigant; nivium, quæ montium acumina dealbant; grandinum, quæ sementem & segetes depopulantur:

Ps. 8. 4.

nec ullus erit, qui insultantis more nobis, ut Jobo, exprobret; *nunquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti?* Tum primùm intelligemus, quid fuerint exhalationes illæ igneæ, quæ sub Cometarum nomine tantos Principes terruerunt; quid ignes illi fatui, dracones volantes, stellæ cadentes, ignei exercitus, hostiliter inter se mutuò intra nubes collisi: cúmque officinas illas ingrediemur, ubi fulgura, tonitura, & fulmina cuduntur, non opus erit longo studio; sed palàm videbimus, fulgur non esse aliud, quàm ignem latè extensum, fulmen verò esse ignem arctè condensatum: tunc sciemus, cujus dexteræ impulsu excussa fulminis tela, *tanquam à benè curvato nubium arcu in locum certum ferantur*; tunc clarè dijudicabimus, an tonitru nil aliud sit, quàm titio in nube frigida subitò extinctus, ut delitavit Anaxagoras, an verò vapor vehemens è nubibus elisus, ut Aristoteles censuit. Nec timendum est, ne rerum istarum aspectu terreamur; tunc enim omni turbine ac tempestate superiores, neque solliciti ampliùs erimus, ne vinea grandine aut domus fulmine feriatur, néve possessiones nostræ undarum eluvione subsidant: timeat illi, qui in terris morantur auræ cœlíque injuriis obnoxii, nos verò omnem aëris regionem supergressi, innoxiè intramus sphæram ignis jam furentis, uti in terra velut in exilii loco solet, sed placidi ac tranquilli, velut in patria ac propriâ suâ sede constituti. Hæc omnia prætervecti mirabimur, nos centum, viginti sex, sexcenta & triginta milliariorum millia sine ullo lassitudinis sensu emensos, jamjámque vicinam lunæ sphæram hilari vultu salutabimus.

Job. 33. 28.

Sapient. 5. 22.

III. Hæccine illa est, dicemus, quæ quondam tam parva mihi videbatur, nunc verò tam grandis appareret? En facem illam admirandam, quæ tot fatigat ingenia, ac in ruborem dare solet, quòd Planetam telluri viciniſsimum assequi non possint. Jam tandem video, quid sint illæ maculæ, tantâ curiositate à criticis observatæ: jam tandem intelligo, unde lunæ eclypses & deliquia, unde incrementa, & imminutio, unde orbis plenus & cornutus, unde vultus toties mutatus ac discolor: unde tandem mira luminis & umbræ vicissitudo, quæ maximam quidem mortalibus utilitatem affert, aliam tamen ab ingratis mercedem non accipit, quàm inconstantiæ criminationem. O fatui philosophi! qui alium sibi mundum in lunæ concavo fabricati sunt, divisum in planities, surgentem in montes, effusum in maria, expansum in plagas inhabitatas; nunquam miseris illa felicitas obtigit, ut huc conscendere, & errorem dediscere possent. Quanto multi pretio hanc sibi scientiam compararent, quâ ego modò polleo, ut penetrare possent occultos & admirandos influxus, qui hinc in terram derivantur, ac clarè nôssent, an luna reciprocantem continuo fluxu ac refluxu impellat oceanum; cur ipsa singulari sympathiâ

thiâ argentum potiùs in terræ viſceribus gignat, quàm aurum ut ſol, aut ferrum ut Mars, ſtannum ut Jupiter, plumbum ut Saturnus, cuprum ut Venus, argentum vivum, ut Mercurius, qui horum metallorum progenitores eſſe creduntur. Sic loquemur, Auditores, & ſtupore abſorpti in veſtro jam cælo vos eſſe credetis: ſed eja, incitemus equos, altiùs, altiùs nobis migrandum eſt.

Superatâ Lunæ ſphærâ Mercurio propinquabimus, inde Veneri, nec diu in eorum contemplatione morati, ad Cœlum ſolare properabimus, confecto jam quatuor millionum milliariorum itinere; tanta enim juxta Aſtrorum peritos à ſuperficie terræ ad ſolem diſtantia eſt. Videbimus igitur molem, centies, ſexagies ſexies globo noſtro terraqueo majorem, *glo-*
Eccl. 41. 16. *riâ Domini plenam*, formoſam, lucidam atque ornatam, quam ſacræ paginæ ad exprimendam ejus magnitudinem *gigantis* nomine compellant, ad deſcribendam verò pulchritudinem
Pſ. 18. 6. & 7. *ſponſum* indigitant. Videbimus, inquam, ſolem in quarta cælorum ſphæra locatum, ac Principis inſtar in medio territorii ſui reſidentem, ſuæque virtutis ac lucis radios quaquaverſum ita aptè diſpenſantem, ne aut vicinis nimiùm terram reſolvat in cineres, aut nimiùm remotus gelu & frigore eandem conſtringat. Videbimus, illum cor mundi eſſe, unde vita in plantas, flores, herbas, arbores & animalia diffunditur; illum providere ſtellis, ordinare dies, dimetiri annos, ſtationes dividere, atque ut Principem decet, non pigrum & immobilem, ut quidam Solem ſibi finxit, ſed ſtrenuum, indefeſſum, & in ſubjectæ telluris beneficium ſemper inquietum, motu continuo circumgyrari: *luſtrans omnia in circuitu*: adeo Eccl. 1. 6. ut unius horæ ſpatio præter unum millionem centum ſexaginta milliariorum millia conficiat, curſu tantò magis rapido, quantò magis alto, & elevato. Ad hunc aſpectum exclamabitis, ubi eſt modò Eudoxus ille miſerandus, cui ſi vel ſemel ſolem in tanta contueri vicinia, ejúsque metiri magnitudinem, & obſervare motus licuiſſet, non horruiſſet ab ebullienti vapore vivus conſumi: en ego hac voluptate perfruor omnis periculi ſecurus! Indignabimini Democrito, Metrodoro, Euripidi, & Anaxagoræ, quorum primi Solem fruſtum ferri candentis, reliqui glebam auro illitam, in primi artificis deſpectum eſſe credebant. O Divinam majeſtatem, & magnitudinem! exclamabitis, qualis erit viva tua pulchritudo, ſi tantus, ac talis in imagine mortua compares? Heu omnis mihi mora faſtidioſa eſt, & una dies mille anni videntur, dum accedam vicinior, & Te contuear: *quando veniam & apparebo ante faciam Dei?* Agedum ergo celeriter reliquas ſphæras volatu potiùs, quàm curſu permeemus. En vicini ſedi Empyreæ accedimus, ſedi, inquam, illi, de qua David meus prædixit: *videbi-* Pſ. 101. 1. *tur Dominus in gloria ſua.*

V. Sed uno ſaltem oculi obtutu Martis, Jovis, & Saturni globum inſpiciamus; per horum enim ſphæras

transeundum est, eorúmque magnitudine, influxu, & motu observato, cælum astriferum ingrediemur, quod ad mentem D. Augustini non ex eo, quòd motu careat, sed quòd solidissimum sit, *firmamentum* appellatur. Nullus dubito, quin locum tam amænum Paradisum esse credatis: sed aberratis etiamnum procul ille adhuc, ac longiùs à firmamento distat, quàm terra à firmamento, & tamen hoc à terra, juxta peritorum calculum, centum & sexaginta millionum milliariorum intercapedine dividitur. Quid vobis inter hæc de vastissimo illo cæli sinu videtur, intra cujus amplitudinem stellarum fixarum statio est? *non deficientes*, Eccl. 43. 11. Ecclesiastico teste, *non deficientes in vigiliis suis*. Hem iste locus est, quem Græcia superba suam dixit esse coloniam, dum stellas singulas crimini aliquo infames, certíque Herois propriam sedem fecit. Amens certè est, qui sibi fingit, ibi morari Hercules, Perseos, Cepheos, Bootes, Andromedas & Ariadnas, ceterúmque stellarum vulgus astronomis notum. Quin obstupescite temeritatem! in loco adeo delicioso, non solùm aquilas & cignos, sed ursos etiam, & dracones posuêre, fortassis ut hoc figmento Cæli horrorem & nauseam mortalium animis ingenerarent, plurésque in inferno pœnarum socios nanciscerentur. O quàm volupe erit, intueri purissimum illud aurum, sed nullâ mixtum scoriâ, ut est omne terrenum; illam crystallum, sed non fragilem, illam lucem, sed nunquam deficientem. Movebitur tunc vobis fortassis curiositas, conjecto adhuc uno in terram obtutu, ejus elegantiam cum Cælesti comparare: sed ô quæ præcipitia, quæ distantia, quæ profunditas! tunc experiemini dictum illud Isaiæ: *oculi vestri cernent terram de longè*. Isa 37. 17. Et ubi, dicetis, ubi locorum terra est, mea quondam habitatio? ubi domus mea, ubi penates, ubi villæ & suburbana? ubi chara patria? ubi es? ubi Italia, ubi Europa? heu non agnosco vos ampliùs; totum, quod video, mihi tenue punctum videtur: ô quàm spissa nox mortalibus incubat, si cum hac luce, cum hoc sereno cæli aspectu, quo perfruor, comparetur! Et tamen erat non nemo, erat, qui suadere ausus est, cæli possessionem periculo exponere, ut unum telluris palmum fundo meo adjicerem. O stulti, ô amentes! ad quid tantum laboris, ad dilatandos possessionum fines? *Punctum est*, *punctum est*, *in quo navigatis*, *in quo bellatis*, *in quo regna disponitis*, *punctum est*: angustus terræ circulus, cujus non modicam partem maria & flumina, montium juga, & vastæ solitudines occupant, magnitudinis vestræ theatrum est, Ibi, ibi æmulationes vestras & certamina exercetis, ibi gloria vestra constringitur, ibi felicitatis vestræ est meta, ibi animus vester arctatur, quasi cælestis magnitudinis incapax: ah sursum vos erigite! *Levate in excelsum oculos*, *& videte!* Isa. 40. 26. Nunquid nôstis, amplitudinem loci hujus mille & septendecim milliones, quingenta saxaginta duo millia, & quinquies

Seneca quæst. nat. l. 1.

quies centena milliaria circuitu suo complecti? *Nunquid non scitis? nunquid non auditis*? Hæc omnia vestra sunt: *qui vicerit, possidebit hæc.* Vestra est hæc pulchra & vasta planities, vestræ sunt sphæræ, vestra sidera, quorum minimum telluris vestræ amplitudinem vigesies complectitur.

Isa. 40. 21. Apoc. 21 7.

VI. Ita, si mea me non fallit opinio, exclamabimus, dum interea, peragrato Cælo stellifero, nonam ac decimam Cæli sphæram, quæ Cælum crystallinum appellatur, permeabimus. E qua materia hi cæli constent, inter terræ Doctores tam controversâ, sintne nimirum liquidi ad instar auræ, an verò solidi, & ut quondam amicus ille Jobi credebat, *tanquam aure fusi*, id modò ad oculum nobis patebit. Posteaquam verò ad primum mobile, ut vocant, accesserimus, ô quanto cum gaudio mensuram, ordinem, & sapientissimas ordinatissimi hujus motûs leges spectabimus! tunc videbimus veterum Ægyptiorum, Chaldæorum, atque Græcorum errorem, qui cælos animatos, & non aliter ac corpora nostra, vivente quadam animâ instructos somniabant. Ridebitis Origenem, qui simili errore abreptus stellas virtutis & vitii, defectûs & perfectionis fecit capaces. Ibi agnoscetis, an motus iste à sola DEI voluntate & nutu dependeat, uti placuit Alberto magno, an verò Angelicarum mentium directione nitatur, ut visum est Doctori Angelico, majori discipulo suomet magistro; ibi intelligetis, an uno movente rotentur sidera, an verò pluribus; summâ denique voluptate percipietis, an cælorum motus Harmonicum illum concentum efficiant, Pythagoricis probatum, negatum tamen à Peripateticis, qui dedignabantur concedere, quod aurium testimonio nunquam licuit explorare.

Job. 37. 38.

VII. Quanquam si vel Sirenes ibi inveniretis, à Platone somniatas, scio, omnes earum blanditias nec ad momentum vos à cursu vestro retardaturas; meliora cantica, concentus nobilior, deliciæ meliores vos manent. Eja lætamini, ecce Paradisum oculis contingimus; Superi! cursu concito properemus, *festinemus ingredi in illam requiem.* Non jam Italiam, Italiam inclamabo fidelissimus vester Achates; sed ecce Empyrium! Empyrium! cujus desiderio anheli, *super flumina Babylonis*, quondam inter planctus & suspiria consedistis. Ecce Empyrium, viventium patria, delicioſum refugium afflictorum, naufragorum portus auspicatissimus, *ecce tabernaculum Dei cum hominibus!* Ecce, ecce, an non pulchrum & concinnum satis? Certè quidquid in aliis cælis formosum, admirandum, lucidum vidistis, sedis Empyriæ intuitu evanescit, haud aliter quàm lux cicindelæ ad solis ortum: quo enim alio fine tam distinctè & singillatim eorum vobis pulchritudinem declaravi, quàm ut inde discatis, qualis civitas ipsa futura sit, cujus suburbana, & primi aditus tam elegantes & pulchri sunt? Ne ergo vos pigeat, mentem mihi advertere, nec ullus vestrûm me

Ad Hebr. 8. 11.

Ps. 136. 1.

accuſet, quòd tempus inutili hypotypoſi fruſtra conſumpſerim : ego non jacturam, ſed lucrum me feciſſe exiſtimo ; ſi enim tanta eſt opulentia, tantúsque ornatus earum partium, quas Beati vilium inſtar mapalium deſpiciunt, & pedibus ſubjectas conculcant, quænam illa erunt conclavia, ubi reſidebunt ? quis aularum ambitus, ubi inambulabunt ? quæ hortorum deliciæ, ubi animos relaxabunt ? ſi tanta eſt pavimenti elegantia, quanta erit laquearis, camerarum, & fornicum ? qualis erit aulæorum, & periſtromatum? an non Deus ſtationem omnium pulcherrimam amicis ſuis reſervaverit, Petro pro ſe cruci affixo, Paulo capite plexo, & reliquæ Martyrum turmæ, qui Dei amore ſe ipſos ad mortem uſque odio proſecuti ſunt? *Non dilexerunt animas ſuas usque ad mortem.* Si tam magnifica ſunt illa, quæ in terris inimicis ſuis utenda fruenda indulget, Neronibus nimirum, Diocletianis, Deciis, & Caracallis ? *Quàm magnifica, quàm magnifica,* exclamare licet cum S. Euchario, *quàm magnifica fulgebit perpetuis formarebus, cùm ſit nunc tam ſpecioſa perituris ?*

Apoc. 12. 11.

Epiſt. 1. paranet.

VIII. Interea videbimus civitatem illam majeſtate eximiam, inexplicabili operis ſymmetriâ fabricatam, locóque totius mundi maximè excelſo, nitido & puro ſitam : ejus vaſtitas nullâ milliarium ſcalâ menſurari poteſt, ut ait Jeremias, *ſi menſurari potuerint cæli ſurſum* : omnis cryſtallus diaphanæ murorum tranſparentiæ cedit, nec gemmæ eorum pulchritudini conferri poſſunt. Quadratam eam ſcripſit divus Joannes, qui Ichnographiam illius in Apocalypſi ſua, quaſi carbone in charta expreſſam habet. Si fabricæ artificium conſideres, ſuperare videtur materiam ; ſi materiem contempleris, dices omni arte nobiliorem. Hæc enimverò eſt urbs abſolutæ pulchritudinis : *Civitas perfecti decoris.* Duodecim vaſtæ magnitudinis portæ è totidem margaritis conſtructæ aditum præbent : *duodecim portæ, duodecim margaritæ.* Superi ! quæ ſcalpri elegantia ? quæ magnificentia fabricæ? quæ majeſtas aſpectûs? *Quàm pulchra Tabernacula Jacob; & tentoria tua Iſrael ? verè non eſt hic aliud niſi domus Dei !* Quin ergo alacres curru deſilimus, ac fores pulſamus, ut audiamur ? *Attollite portas.* Sed ecce per patentes ſponte paradiſi portas angelicarum mentium chorus obviam procedit, qui feſtivâ muſicorum organorum ſymphoniâ, & canoro vocum concentu inſonabunt : *intra in gaudium Domini tui !* ut primâ iſtâ officioſæ ſalutationis formulâ futuræ beatitudinis magnitudinem deſignent, quæ uſquequaque infinita eſt, & omni ex parte immenſa, atque adeo, ut obſervavit Anſelmus, cùm gaudium inſtar oceani vaſtiſſimum in nos intrare non poſſit, nos gaudio immergamur.

Jer. 31. 37.

Apocal. 21.

Thren. 2.

Apoc. 21. 22.

Num. 24. 5.

Gen. 28. 17.

Pſ. 23. 9.

Matth. 25. 21.

IX. Sed ego jam functus officio meo, melioribus vos doctoribus committo, Auditores, quos video Angelorum conſortio jam frui : quid poſthac in Paradiſo viſuri, quid acturi ſitis, id enimverò me latet : ſatis mihi

mihi est, vos ad ejusdem limina statuisse; reliqua à captu meo nimiùm
1. Cor. 2. 9. quantùm remota sunt: *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.* Et quid ego, tam tenui cælestium rerum notitiâ tinctus, de Cælo dicere præsumam? Illud solùm scio, ingressuros vos terram novam, è cujus finibus omnis umbra doloris exulat; nulla ibi nox aut caligo, quæ terreat; non calor; qui adurat; non gelu, quod affligat: oculi, quidquid amœnum & elegans; aures, quidquid harmonicum & suave; nares, quidquid odore gratum; palatum, quidquid dulce ac sapidum; tactus, quidquid delicatum & blandum cogitari potest, percipiet: corpus claritate solem, agilitate auras, subtilitate ignem, robore adamantem superabit. Quidquid in singulis hominis ætatibus perfectionis est, complectentur Beati; candorem suum pueritia, vivacitatem juventa, robur ætas virilis, & majestatem senectus contribuet. Ibi nationum omnium linguis promptissimè loquemini; omnium temporum gesta & historiarum monumenta callebitis; gratiarum, & charitum lepore affluetis; omnium vocum varietate cantabitis; quidquid mens & animus unquam speculatus est, penetrabitis, & si his majora dixero, nihil tamen dixero: si enim non longè ampliora ibi invenirentur, quomodo Paulus dixisset, ea omnem linguæ humanæ mentisque facultatem
2. Cor. 12. transcendere? *Arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Hæc autem, quæ recensui, ex omnibus pulpitis personant, penicillis exprimuntur, libris vulgantur, sùntque rudissimæ etiam plebi notissima ac decantata: atq; adeo arcana non sunt. Aperiam ergo, quid velut per somnium credam futuram, quando inter Angelorum amicissimos complexus paradisi limen primùm subibitis. Ducent vos illi per viam auro stratam ad thronum divinum; priùs autem diversas Beatorum sedes ac mansiones, Apostolis à Christo promissas vobis monstrabunt: monebunt tamen, hanc sedium diversitatem nullam movere inter inquilinos discordiam; omnes enim, arctissimo charitatis nexu conjuncti, de singulorum felicitate, veluti propriâ, gaudent: est ibi multitudo absque confusione, excellentia gradûs & dignitatis absque fastu, ordo inferior absque æmulatione, nec inæqualitas amicitiam solvit; cùm enim ibi gratia naturæ dominetur, fratrum nullus aut desiderat, aut desiderare potest majorem hæreditatis portionem, quàm à Patre taxatam. Verbo imperturbata ibi viget concordia, pax summa, summúsque animorum consensus: *sedebit populus in pulchritudine pacis*; hominum inter & DEUM, inferiores inter & superiores, corpus inter & animam, appetitum inter & rationem. Ita vestri comites & illustres conductores Angeli in via vobis loquentur, cùm in dictorum confirmationem. videbitis, in adventum vestrum beatorum agmina certatim effusa, inter festivas gratulationes, ac lætissimos applausus, non aliter ac olim Isa. 32. 18.

ter-

terrestris Hierosolymæ cives in occursum Davidis ruerunt, cùm à celebri gigantis triumpho glorioſus rediret. Et quale, obsecro, vobis gaudium erit, si inter hasce Beatorum turmas in veterem charûmque amicum, jam diu ante vos fato functum, felici sorte incidetis? inexplicabili certè lætitiæ sensu in eorum amplexus & oscula ruetis, æterno jam eorum consortio læti, quorum brevem absentiam tantis quondam lamentis prosequebamini. O sponse mi dulcissime! exclamabit vidua: ô mater charissima! dicet filius: veréne te video, an mei mihi oculi illudunt? Et tu amicorum meorum intime atque suavissime, ô quàm te video diversum, & pulchriorem ab illo, quem olim amisi? meministíne adhuc, quàm sollicitè olim in vita mortali inter nos contulerimus, quid totâ nobis æternitate futurum esset? ecce nos in præsentiarum arctissimè unitos, & indissolubili nexu conjunctos absque ullo metu, ne quidquam deinceps nos separet: *sic semper cum Domino erimus.* 1. ad Thessal. 4. Nec minori, credite mihi, Auditores, exultabitis gaudio, si inter hæc Sanctorum agmina illos videbitis, quos, velut salutis vestræ Patronos singulari quondam affectu coluistis; si videritis Divum Dominicum, Franciscum & Josephum; si Antonium Paduanum, Philippum Nerium, aliósque, quorum Aras toties frequentâstis, quos jejuniis aliísque piis operibus venerati estis, quorum laudes calamo & libris vulgâstis, quorum cultum magno zelo promovistis, quorum gloriæ & venerationi vos totos consecrâstis. Si enim Titum Livium vidisse, uberem suorum laborum ac incommodorum mercedem esse censuerunt, quos è remotis orbis partibus ejus videndi curiositas traxit, quid erit, videre in cæli gloriam Petrum Apostolorum Principem, Paulum gentium Doctorem, Thomam scholarum Oraculum, Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum, cum aliis familiariter agere, illúdque Jobi usurpare posse: *Auditu auris audivi te; nunc autem oculus meus videt te?* Job. 42. 5. Forsan eorum pedibus obsequiosi ac venerabundi vos advolvere tentabitis; sed illi hoc obsequium blandè recusabunt, vósque non jam ampliùs devotos sibi clientes, sed municipes, contubernales, & socios compellabunt: *jam non estis*, ut quondam, *hospites & advenæ, sed cives Sanctorum*, quódque reliqua longè excedit, *domestici Dei.* ad Ephes. 2. 19.

X. Inter hæc supremo paulatim Divinitatis solio vicini accedetis, & postquam cum tenerrimo reverentiæ sensu ad Ejus dexteram JESUM Servatorem, ad lævam verò Virgineam Ejus Matrem videritis, exortum subitò, mentíque vestræ potentissimè illapsum gloriæ lumen vos confortabit, & videbitis. O superi! quæ visio? videbitis splendoris abyssum, Majestatis theatrum, centrum omnis gloriæ, DEUM ipsum: *videbitis eum, sicuti est.* Et quid sibi, ô Christiani? quid sibi vult: *DEUM videbitis?* quis mihi mentem acuet, quis linguam purgabit, ut vel modicè explicem,

cem, quid sit, DEUM videre? Illum, illum videbitis, qui sibi soli sufficiens, totâ vixit æternitate, nemini cognitus, omnique creato consortio destitutus, nec tamen minùs beatus, quia solus, nec gloriosus minùs, quia absconditus. Illum videbitis, qui est beatitudo perfecta creaturarum omnium. Illum videbitis, qui omnibus dat esse, à nemine accipit; qui omnibus dat vitam, nemo ipsi; qui omnibus dat robur & vires, ipse nullius indigus. Illum videbitis, qui remotissimè â vobis distat, & tamen vicinissimus est; illum, qui nullo loco constringitur, & ubique præsens; illum, qui nullam percurrit ætatem, & tamen omnibus seculis convixit. Nolite arbitrari, vos DEUM videndo visuros quidquam eorum, quæ modò extra ipsum videtis; ista enim creata sunt, Ille increatus; hæc commixta materiæ, simplicissimus Ille; hæc ab alieno influxu dependent, ipse absolutissimus est; hæc certis arctata limitibus, Ille infinitus; hæc caduca, Immortalis ille; ista defectuosa, Ille perfectus; quidquid tamen extra Illum videtis, in Illo clarissimè intuebimini. Videbitis illum operantem in omnibus, absque defatigatione; omnia in illo contenta per eminentiam, non per proprietatem; in illo videbitis, quidquid pulchri relucet in sole, quidquid placet in stellis, quod blandum arridet in Iride, quod rapit in floribus, quod recreat in fontibus, quod sapit in cibis, quod delectat in sono; nihil tamen horum est ipse, non Harmonia, non cibus, non fons, non flos, non stella, non sol. In illo rerum omnium perfectiones, nullius tamen rei esse, quia nihil defectuosum, videbitis: in illo videbitis candorem, sed nullâ tinctum maculâ; pulchritudinem, nulli obnoxiam mutationi; potentiam, nulli æmulo subjectam; scientiam, à nullius magisterio pendentem; bonitatem, nullis corruptam cupiditatibus; substantiam, sed sine accidentibus; vitam, sed nulla morte finiendam. Quid ampliùs? DEUM videbitis. O vos beatos millies! DEUM videbitis, *videbitis, videbitis eum, sicuti est.* O si videre vobis modò liceret statum animi vestri ad primum Deitatis aspectum? quæ amoris deliquia sentiretis, quæ charitatis incendia, quos raptus & extases, quas dulcedines? Tunc enimverò prono corpore, & demississimâ animi reverentiâ Majestatem illam adorabitis, ac velut tanto bono penitus indigni, in planctus, suspiria aliósque inter mortales consuetos affectus prorumpere voletis; sed id jam vobis minimè permittetur: *non audietur ultra vox fletûs & vox clamoris*; DEUS ipse manu propriâ lacrimas vestras ad ultimam usque stillam absterget: *auferet Dominus DEUS lachrimam ab omni facie:* nec gemitus, nec luctus, nec lamenta supererunt; unico enim DEI contuitu angustiæ veteres æternâ oblivione delebuntur: *oblivioni traditæ sunt angustiæ priores.* Non afliget vos tunc acerba præteritorum dolorum memoria; non jejuniorum, Isa. 11. 19. Isa. 25. 8. Isa. 65. 16.

flagrorum, aliarúmque austeritatum recordatio; id unum choro unanimi intonabunt Beati omnes: *lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliâstis, annis, quibus vidibus mala.* Psal 89. 15. Ecce non dicunt, se sustinuisse mala, sed vidisse tantùm: *vidimus mala, vidimus mala!* quia probè agnoscunt, omnia Martyrum tormenta, cruces, cataftas, equuleos, somnium duntaxat fuisse, si voluptatibus, quæ consecutæ sunt, comparentur.

XI. Sed scire forsitan ex me desideratis, in quosnam tunc animi sensus, affectus & verba ad tanti boni aspectum prorupturi sitis. Sed nolite me percontari, auditores; id enim me ignorare, candidè fateor; quanquam probè noverim, quid pro me ipso dicendum paraverim, cùm felix illa hora illucescet, quâ ad tantæ gloriæ possessionem admittar: quam primum ad amplexum pedum illorum, & faciei aspectum pertingam, *& veniam usque ad solium ejus;* Job. 23. 3. dicam DEO meo, nimiam omnino fuisse suam erga me bonitatem, quâ me creaturam vilissimam salvare dignatus est, æternis potiùs flammis, quàm tanto bono dignissimum; hunc esse unicè ejus favorem & beneficium, quòd citra omne meum meritum, ad Gloriam me destinaverit: *salvum me fecit, quoniam voluit me;* Psal. 17. 20. hoc ipsum tamen summo mihi gaudio esse, nec tam charam mihi fore beatitudinem meam, si illam meis potiùs meritis, quàm Divino favori deberem; sic enim crescere meum in DEUM amorem, & gaudium esse plenum. Dicam Deo, mensuram & objectum gaudii, quod sentio ex visione beata, non esse propriam meam felicitatem, sed Eam, quâ Ipsum beatum esse video: paratum me esse, millies pati inferni pœnas, & æternùm privari delicioſissimâ Ipsius visione, si id vel ad minimum Divinæ gloriæ augmentum cederet. Hæc & centum alia paravi dicenda, si quando momentum illud fortunatum advenerit, ut de facie illum videam, atque *in eandem cum DEO imaginem transformatum* me esse experiar, unum aliquid per amorem factus cum DEO, ita ut Ego DEUS, & DEUS ego esse videatur, quemadmodum ferrum ignitum (quæ est similitudo D. Thomæ) unum aliquid cum igne evadit, ita ut ferrum videatur esse ignis, & ignis ferrum. Sed quid somnio miser? quid delirat animus imaginatione futuræ felicitatis, velut extasi, abreptus? anne unquam mihi licebit, ad tanti boni fruitionem admitti? hicne spiritus, hæc caro & hæc ossa Deum intuebuntur? *Regem in decore suo videbunt oculi mei?* Et quando tandem, ah! quando veniet hæc hora? O gravia nimis & importuna vincula, ac compedes, quæ constrictam tenent animam meam! O quando tandem rumpemini, ut ad contemplandum DEUM meum, non aliter ac ignis ad sphæram sibi naturalem, vel sagitta ad metam liberè avolem? ô vitam nimiùm diuturnam! ô mortem lentam, & morosam! *quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Isa. 33. 17. Ad Rom. 7.

hujus? O montes & valles, O campi & silvæ, tædet vos diutiùs intueri. Quid enim me delectet in terra, si illa cogito, quæ me manent in cælo? Non jam vobis invideo vestras opes, ô Principes! vestras lauros, ô milites! vestram scientiam, ô litterati! vestras voluptates, ô amantes! vestros thesauros, ô avari! Utimini, fruimini; non invideo: Paradisus, Paradisus! *Melior est dies una in atriis Domini super millia.* Unicum beatitudinis momentum, non jam dicam intra intimos Sanctuarii recessus, sed ad limina tantùm, *in atriis Domini, in atriis*, unicum tale momentum plus liquidissimæ voluptatis affert, quàm quidquid omnes simul mortales à mundi primordio ad finem usque degustant. O fortunatum animæ in gloriam ingressum! ô diem lætitiæ, diem triumphi! *Insignis dies solennitatis meæ!* sed quò magis affectibus meis indulgeo, eò magis implicari & longiùs abripi me video; *sive in corpore, nescio, sive extra corpus.* Abrumpo igitur sermonis filum, atque illud duntaxat vobis inclamo: terram ac terrena sibi habeat, qui iis delectatur; qui autem beatus esse desiderat, ad cælum! ad cælum tendat! illuc, illuc anhelet; ad cælum! ad cælum! *quæ sursum sunt quærite, quæ sursum sunt, sapite, non quæ super terram.*

Psal. 83. 11.

2. Cor. 12. 2.

Coloss. 3. 1.

PARS ALTERA.

XII. OMne quidem studium, atque animi vires in id hactenus impendi, Auditores, ut primum animæ in gloriam ingressum vivis coloribus exprimerem; video tamen, nimiùm quantùm me à prima idæa aberrâsse, nec Ectypon meum prototypo respondere. Exechiel in argilla & cocto latere terrestrem olim Sionem delineavit; sed ego, ô me fatuum! ausu magis temerario abreptus, cælestem vobis Hierosolymam descripsi: quàm rudis & imperfecta sit artis meæ opera, nemo non videt; imperito nimiùm penicillo sum usus, non diffiteor, nec opus est, ut illud mihi exprobretis: hæc tamen ipsa imperitia ad scopum meum aptissimè servit, facítque, ut, cùm malè locutus sim, meliùs perorem, & cùm pauca dixerim, plura concludam. Novi perbene, me nec umbram eorum bonorum attigisse, quibus beati in cælis fruuntur; fingite tamen, nil aliud ibi inveniri, quàm quod proposui: an non hoc solum vestro labore dignissimum, & quocunque pretio comparandum censetis? quanto ergo magis, cùm incomparabiliter majora sint illa bona, imò tanta, ut, etsi multa de iis dixero, nihil tamen me dixisse profitear. Id unum igitur dubiũ relinqui posset, an bonum illud, quod adumbravi, nostrum conatum ac studium mereatur. Sed, ecce? unico Divi Chrysostomi argumento id demonstrabo. Edicite, si omnibus & singulis, quotquot vestrûm senio & ætate confecti sunt, hodie promitterem, me rugosam eorum frontem explicaturum, canas è vertice nives pulsurum, primævum juventæ florem, & exhaustum corporis robur redditurum, ut mille annorum decursu formosi, sani, & vegeti vivatis: quâm liberale præmium mihi decerneretis?

Memini, me de quodam Æsone audire, illum spe juventæ recuperandæ non recusâsse, bullienti aheno & ardenti sulphure mergi, suúmque jugulum Medææ cultro secandum præbuisse, quæ misero seni persuasit, se exhausto senili ac languido sanguine, juvenilem illi ac recentem reddituram. Sed quid opus est fabulis? an non quotidie videmus, quantum mortalium plurimi sustineant, ut vel unum annum vitæ suæ adjiciant? an non pretiosam illis mercedem statuunt, qui ferro in eos sęviunt, candentes laminas admovent, pharmaca amara propinant, & medicatos liquores ad nauseam ingerunt? Quid non Antigonus Archiatro suo Erisistrato donavit? quid non Phalaris medico Policleti? nunquid notorium est, celebrem illum Galliarum Regem Ludovicum Undecimum sanitatis amore, medico suo in menses singulos decem scutatorum millia dedisse, quamvis ab illo nil nisi cruciatus & tormenta in dies acciperet? Quid ergo sperare non possem, si pulsis senectutis incomodis, ætatem floridam conferre vobis possem? ad omnem vos nutum promptos experirer; inimico, si juberem, veniam daretis, à blaspehmiis abstineretis, prava consortia vitaretis, imò, si Chrysostomo fides est, Sanctorum vitam viveretis: *Nihil est*, inquit, *quod pro hac promissione non eligeres, tam facere, quàm pati.* Sed nunquid in Cœlo promisi vobis juventam semper floridam, immortalem, æternam? & hanc indubitatò? *Renovabitur ut aquilæ juventus tua.* Hoc ergo satis esse debe-

Psal. 102. 5.

ret, ut nullus vos à virtutis studio labor, nulla doloris acerbitas absterreret. Sed nunquid vobis his majora promisi? tot ac tantorum colorum obtutum, tantarum dominium regionum, tantorum Heroum consortium, tantam deliciarum varietatem, scientiarum copiam, tantarum dotum ornamenta, & adhæc omnia claram Dei visionem, quæ una, & sola cordi vestro replendo, & satiando par est: *Erit omnia in omnibus.* Fierine ergo potest, ut tanti spes lucri à vobis obtinere non possit, quod longè minoris exspectatio obtineret? Sed quid dubito, num fieri id possit, cùm videam, modò id fieri? Video enim, bona terrena, tantò cælestibus inferiora, *meráque mendacia*, uti illa Ecclesiasticus appellat, æstimari, quæri, & quocunque pretio comparari, cælestia verò contemni ac negligi, paradisi jactura omnium nobis vilissima est. Si necesse est, aut cælum aut pecuniam perdere; perdatur cælum! si aut fæmina, aut paradisus repudiandus est: repudietur paradisus! si aut cælo aut honore carendum; careatur cælo! Edicite, quæso, Auditores, si mercator divitem ex Indiis onerariam reducat, atque alto in mari periculosâ tempestate obruatur; nunquid omni curâ & studio mercibus consulit, eásque salvas esse cupit? Si verò ventorum furiæ, navigii quassatio, fluctuum assultus, Epibatarum clamores, & præsentaneum mortis periculum ad mercium jacturam eum adigunt; quid obsecro facit? an ille forsan pretiosissima quæque primò ejicit? minimè profectò:

1. Cor. 15. 28.

Eccli. 34. 2.

quid

quid ergò? vultu pallido, & manu tremulâ à vilioribus orditur; primò capsam pannis oneratam protrahit, & in undas præcipitat; mox ingravescente tempestate, cistam serico gravem arripit, & in mare projicit; si necdum ponunt undarum furiæ, cedo alteram, inquit, aromatibus onustam, & hanc quoque fluctibus consecrat. Supereſt theca pretiosissimis gemmis instructa; ad hujus jacturam resolvere se neutiquam potest. Interea tamen mare infremit, cælum immugit, & prædam exposcit: renitens ille negat, & pernegat, abscondit gemmas, & secretissimo studio occulit; sed nautæ illas deprehendunt, & suis è latebris protractas demergi jubent: hîc enimverò mercator arreptum manibus thesaurum, cordi applicat, humectat lachrymis, & ad oram navigii acclinatus, semel atque iterum brachiis extra navim protensis, illum fluctibus parat injicere, mox pœnitentiâ ductus retrahit manum, mavúltque cum gemmis perire, quàm absque illis vivere. Ita, ita comparatos vos volo, Auditores! nulla debet esse ærumna tam gravis, nulla persecutio tã vehemens, ut paradisi jacturam facere decernatis; immensum enim ejus
Prov. 8. est pretium, *Omne desiderabile non potest ei comparari;* omnem divitiarũ opulentiam, omne voluptatem dignitatum, honoris & vitæ pretium antecellit, atq; ideo, ut rectè dixit Augustinus, *acquiri potest, æstimari non potest.* Cur ergo tam multi sunt, qui salutis negotium in postremas curas ablegant! Salvus & illæsus sit honor, inquiunt, salva sint fortunæ bona, salva vindictæ cupido, salva amicitiæ & sanguinis jura, salva animi relaxamenta; de paradiso postea cogitabimus, noxarum Exomologesin aliàs obibimus, ad Deum alio tempore convertemur; erit adhuc occasio, cùm abjecta animæ bona è fluctibus extrahere & in tuto collocare licebit. O cæcitatem! stultitiam! amentiam! O Paradisum incognitum, neglectum à mortalibus, & conculcatum! Quis credat, tantos reperiri, *qui oculos suos statuerunt* Ps. 16. 11. *declinare in terram?* Ita enimvero, *statuerunt*, decreverunt; brutorum instar animalium oculos de terra non levant, adeo illam deperierunt; terram cogitant, de illa loquuntur, pro illa laborant. An & nos horum numero aggregari volumus? Ah avertat Deus hanc à nobis dementiam! Ad paradisum, ad paradisum! Statuamus ex hoc momento, mundo libellum repudii dare, & ad cælum conversi exclamemus, *Gloriosa*, quis enim negare audeat? *gloriosa dicta sunt de te,* Ps. 86. 2. *Civitas Dei!* Sed, heu! tardè nimiùm glorioſa hæc, quæ de te dicta sunt, cognovi: turpiter hactenus terræ te postposui; sed agnosco, & deprecor hanc injuriam, quam luminis & notitiæ defectu in te admisi. Posthac autem quis à te me avellet? *An tribulatio?* sola tuî memoria suavem Rom. 8. illam mihi reddet. *An angustia?* Spes 25. futurorum me solabitur. *An fames?* Hanc tuî exspectatio condiet. *An nuditas?* Hanc tu blandissimè fovebis. *An periculum?* Tu mihi tutissimum eris asylum. *An persecutio?* Tu triumphare me docebis. *An gladius?*

dius? Sed nulla me arma ab optata patria arcebunt; tu ferri horrorem in aurum, mucronem in radios, aciem in
Rom. 8. 28. sertum commutabis. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futùram gloriam, quæ revelabitur in nobis! in nobis*, inquam, quia futura gloria non erit extra nos, sicut vana mundi gloria, sed intra nos: *Revelabitur in nobis.* Te igitur diu noctúque suspirabo, cùm mihi necdum te frui liceat; Tibi mentem meam dedico, tibi cor depono, & animam consecro. O me fortunatum, si me recipias; quòdsi illud impetrare necdum possum, lubens quidem acquiescam *in loco peregrinationis meæ*; non alio tamen fine, quàm ut omnibus innotescat, Deum verè dixisse per Isaiam, *Electi mei non laborabunt frustra.*
Ps. 118. 54.
Isa. 65. 23.

SERMO UNDECIMUS.

DIE LUNÆ POST SECUNDAM DOMINICAM.

Quæretis me, & in peccato vestro moriemini.
Joan. 8.

I. ANtiqui moris est, ut cùm mutuæ pacis fœdera tractantur, offendentis munus sit, eam petere ab offenso, non verò offensi, ut offerat offendenti. Ita Benadad Rex Syriæ, cùm Achabo Israëlis Regi reconciliari desideraret, quem motis priùs in ipsum armis irritaverat, Procerum suorum nonnullos misit, qui sacco induti, & cinere caput aspersi ad pedes offensi Principis se abjecerunt, & Regis sui nomine veniam supplices poposcerunt. Diverso prorsus modo vobiscum hodie agi video, Auditores: dicite enim, num Deus vos, an vos Deum offendistis? extra dubium est, vos esse, qui frequentibus illum injuriis læsistis, nec perfunctoriè tantùm, sed multifariam, cogitatu, verbis & opere: rationi ergo consentaneum foret, primos vos, missis caduceatoribus concordiæ fœdera rogare. Sed ecce Deus ipse me, licèt indignissimum suum Ministrum, ad hoc negotium vobiscum tractandum ablegat, quasi verò ille reus, vos læsi essetis: dúmque vestram hîc frequentiam, vestrum fervorem, & pœnitentis animi signa consídero, omnino mihi persuadeo, vos ad pacem cum Deo ineundam esse paratos, eámque concluſam jam esse: quia tamen contumaces & obstinati deesse nunquam solent, qui opportunas reconcilationis occasiones negligunt, ac negotium istud temerariè procrastinare audent, ideo ex Christi imperio dedocere vos jubeor errorem hunc gravissimum, ac palàm denun-

denuntiare, quòd, si pacem à se modò oblatam repudietis, Ipse quoque repudiaturus sit à vobis offerendam: *Quæretis me, & in peccato vestro moriemini!* Necdum vos terret, ô peccatores, tam formidabilis sententiæ fulmen? *In peccato vestro moriemini*: audistis? *in peccato vestro moriemini.* Adhuc malè sani creditis, nullum esse in mora periculũ? non esse opus bene vivere, sed satis esse piè mori? O mentem delusam! ô cassa consilia, & fatua decreta! unde enim piam mortem temerarii vobis audetis promittere, si is, à quo illa unicè dependet, disertis ac minimè obscuris verbis protestetur, ac neget, vos piè morituros, sed peccatis vestris immorituros? *in peccato vestro moriemini!* Verùm, ne fortè existimetis, me minis solùm vanisq; terroribus terrere vos velle, statui, non adhortari vos hodie, sed vestrum tantùm consilium exquirere. Proponam vobis igitur anceps salutis vestræ negotium, illúdq; distinctè examinabo: si vos illud prudenter negligi aut differri posse censebitis, tum enimverò nullos ego deinceps stimulos ad illud accelerandum admovebo. Si verò errorem vestrum clarè deprehendetis, poteritísne mihi indignari, si cum omni vos reverentia adhorter, aut supplex potiùs exorem, ut omni studio in vitæ vestræ emendationem incumbatis, ne serò cum Phrygibus sapiatis, vestrúmque errorem frustra aliquando deplorare cogamini. Attentos igitur animos tantisper mihi commodate.

II. Sed antequam pedem porrò promoveam, edicite: quis unquam mortalium fuit, qui, cùm imminens corporis periculum evadere quamprimùm possit, sponte tamen in illo hærere decernat? quis unquam, cùm se vinculis facilè expedire & rumpere compedes possit, fugam differt? quis unquam, cùm nullo negotio malignam viscerum pestem fugare possit, curam omittit? quis naufragiorum, cùm posset in portum feliciter evadere, cum fluctibus, & procellis jocatus est? Ecquis ergo, cùm salutem animæ suæ modò in tuto collocare facilè possit, aliam eámque incertam occasionem præstoletur? Ponderâstísne aliquando attentè & seriò profligatam Pharaonis stupiditatem, ad plagas tam memorabiles ferream & inflexibilem? Cave tibi, clamabat Moyses, nisi enim liberum dimiseris populum meum, gravissimas pœnas dabis: non ego in tuam perniciem armatorum exercitus conscribam; non è nubibus fulmina, è silvis leones, è speluncis ursos ciebo; minimè certè: sed in despectum tuum è paludum uligine ranarum agmina evocabo; hæ imbelles bestiolæ meas contra te partes defendent; hæ obsessam occupabunt regiam, téque ex aula tua fugabunt. Risit has minas Pharao; sed risus iste brevi in lamenta conversus est: ad Moysis enim imperium ex omnibus stagnis, paludibus, ac fluminibus immensus coaxantium ranarum exercitus confluxit, qui haud aliter, quàm cùm Victores superatis mœnibus urbem depopulantur, omnes Ægypti aditus occupârunt, obsederunt vias, penetrârunt domos, ac tandem triumphantium more irruerunt in regiam,

giam, Pharaoni in proprio throno infesti; si intra conclavia se recepit, fugere coactus est; si mensæ accubuit, importunos hospites expertus est; si fessa ad quietem membra composuit, somnum infestus hostis turbavit. Vos ipsi cogitate, quis Pharaoni sensus fuerit, cùm se tam pertinaci obsidione premi videret: ergo vocavit Moysen, & erroris sui pœnitens ingeminavit: Ecce me ad nutus tuos paratum; DEUM tuum pro me ora, ut flagellum contineat, &, quidquid jusseris, exequar;

Exod. 8. 8. *Orate Dominum, ut auferat ranas à me, & à populo meo, & dimittam populum, ut sacrificet Domino.* Moyses, qui non perire, sed corrigi

Exod. 9. 10. Regem voluit, annuit roganti, & *Constitue mihi*, inquit, *quando deprecer pro te & pro servis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranæ.* Stetit deliberabundus nonnihil Pharao, ac postea respondit, *cras.* Estne jam vestrûm aliquis, Auditores, qui hæc narrari audiat, & stoliditatem Pharaonis non obstupescat? O insensatum! videt se undique obsessum ab hoste tantò ferociore, quantò magis imbelli, minúsque evitabili, videt, sibi suísque ne momentum quietis indulgeri; videt, omnia aulæ conclavia in paludes, lectos in stagna converti; molestis ranarum clamoribus aures obtundi, oculos ingrato earum aspectu torqueri, nares fœtore affligi experitur; non cibum, non potum, non quietem, aut ullam aliam animi relaxationem capere permittitur, & tamen, cùm liberari quantocyùs posset, inducias efflagitat, & moras nectit: Respondit *cras*. Et cur non *hodie?* eloquentissimus exclamat Ambrosius, cur in tanto periculo, tanta moræ tarditas? si nulla liberationis opportunitas, nullum remedium in promptu foret, veniâ dignus esset; sed Moyses nulli ponit tempori legem, nec horam determinat: *Constitue mihi, quando deprecer pro te;* quando tibi libitum fuerit, satisfaciam tibi; impera duntaxat, dispone ad libitum, & *Constitue mihi:* Et amens Pharao respondet: *Cras, cùm deberet in tanta positus necessitate rogare, ut jam oraret, nec differret, respondit, craſtinâ die, otiosius & negligens, moræ pœnam, Ægypti soluturus excidio.* Certè neminem vestrûm esse arbitror, qui non tantam stupiditatem, aut cachinnis explodat, aut commiseratione dignissimam judicet: sed si stultitiæ notam meretur, qui corporis salutem tam stolidè curat, quid dicam de vobis? de vobis, inquam, qui nôstis, vos innumeris salutis, non caducæ & fluxæ, sed æternæ periculis expositos esse, qui scitis, vos non ranarum imbellium, sed dæmonum ferociſſimorum arcta obsidione cingi; qui non ignoratis, vos esse Deo rebelles, Paradisi spe dejectos, inferni reos: & tamen necdum decernitis, è tot periculis vos extricare, & salutem vestram in tuto collocare. An opportuna fortè occasio vobis deest? an non plurimus & clementissimus Moyses ad manum est, de salute & incolumitate vestra paternè sollicitus, qui manum vobis subsidiariam porrigat? *Constitue mihi!* Exspectant vos, in Divino tribunali Sacerdotes innumeri, tutúmque vobis refugium offerunt: cur ergo no-

noxias moras nectitis, cur tam temere præstolamini? Erit utique, erit, qui dicat *Crastinâ die!* hæc nimirum, ô protervi, consueta vobis vox est! salutis negotium differre in crastinum. Ecce enim, si cui dicam: infame domi consortium nutris, quod hirundinis instar valetudine & opibus te emungit; sola tibi superest anima: num illi tandem lubet consulere? *Constitue mihi*, quandonam placeat ejicere turpe prostibulum, animam expiare, & cum Deo in gratiam redire? *crastinâ, crastinâ die*, respondebit obscænis absorptus amoribus concubinarius; valetudine etiamnum fruor integrâ, cùm mors imminebit, pænitebo. Alium alloquamur: Ecce inimicitiæ virus à juvenilibus annis ad ætatem decrepitam usque in corde foves; an non deinceps saltem quietè vivere lubet? *Constitue mihi tempus*, cùm pacem tractare, & partes inter dissidentes concordiam conciliare placuerit. *Crastina die*, replicabunt ultionis amantes; suppetunt etiam num vires; si mors ingruat, condonabo. Heu cæci, & rationis expertes! quid dicitis, *crastina die?* Eja, quod vultis, agite, effundite animum, litate desideriis: sed antequam hoc effectum detis, responsum ad innumeras objectiones à vobis exspecto.

III. Et primò quidem, cùm tantæ molis negotium ad mortis confinia differre statueritis, dicite, obsecro, an perspectum vobis sit, quo mortis genere morituri sitis: creditis haud dubiè, supremam vobis infirmitatem fore mitem, tranquillam, facilem & jucundam, vósque animo præsenti, sensibus integris, & veluti cygnorum instar cantantes morituros? O malè credulos, & delusos! quis Medicorum hoc vobis mortis genus promittet? cur non Ecclesiastici oraculo creditis, *nescit homo finem suum?* quid si morbus vester in acutam febrim desinat, quæ vos à sensibus alienet, mentem eripiat, delirantis cerebri vertiginem, & phrænesin moveat? an non lethargo consopiri, cordis spasmo subitò obrui, aut furioso guttæ apoplecticæ fluxu suffocari potestis? quid si tam violentus, & acutus capitis dolor vos occupet, ut nec brevissimo temporis spatio mentem ad seria advertere liceat? quantumvis modò athletico robore valeatis, his tamen omnibus casibus obnoxii vivitis; quin si Hypocrati credimus, morbis acutis & exoticis robusti magis subjacent, quàm debiles, cùm corporis humoribus id ferè accidat, quod chordis musicis, quas inter maximè sonoræ, magísque intensæ faciliùs rumpuntur. Repeto igitur: ecquâ demum prudentiâ ad supremæ infirmitatis confinia spem salutis vestræ rejicitis, cùm ne genus quidem supremæ infirmitatis calleatis. Sed demus, talem fore, quæ rationis usum vestríque dominium vobis relinquat: novum tamen inde periculum emergit; facilè enim tunc accidit, ut credatis, infirmitatem istam non esse ad mortem, dúmque periculi magnitutidinem non satis æstimatis, ad extrema insperatò deducamini, non secus ac pigro & incauto viatori contingere solet, qui ad objectum sibi torrentem dubius hæret, ubi commodiùs trajiciat, dúmq; longiùs

Eccl. 9. 12.

giùs identidem ac longiùs per ripam descendit, spe vadi alicubi inveniendi, tandem delusum se sentit, ac crescente profundiùs alveo desperandum sibi de transitu advertit.

IV. Sed demus, hæc omnia abesse: quibus, quæso, mediis, quo modo & ordine salutis vestræ negotium tunc tractabitis? legitimâ dicetis, patratorum scelerum confessione. Sed num sperare potestis, vos tempore tam iniquo, lubrico, perturbato, ac horrifico, qualis esse solet hora fatalis, ritè dispositos & aptos fore, ut strictum noxarũ omnium examen instituere, culparum numerum distinctè inire, earum species & circumstantias enucleatim explicare, omnésque Confessionis leges ad amussim implere possitis? Nihil interest, respondebitis: esto enim hæc omnia facere non possimus; nunquid tamen Theologorum omnium certa sententia est, in mortis articulo sufficere nutus ac signa doloris, piam capitis inclinationem, devotam manuum conjunctionem, aut levem pectoris percussionem? hoc ipsum morientiũ privilegium est, ut, etsi linguam in verba articulata formare non possint, Absolutionis tamen capaces sint. Ah Christiani! hæcne deliria sine summa indignatione è vobis audiam? Ignoscite mihi, si acriùs in vos invehar, vestrámque temeritatẽ vehementiùs objurgẽ. Quid, quæso, dicitis miseri? quis iste phræneticorum sermo est? quis omnem adeò vobis sensum eripuit, omníque humanitate spoliavit, ut minori curâ salutem vestram tractetis, quàm si extranei aut jurati vestri hostis negotium ageretur. Ergóne Confessio in mortis articulo per nutus facta, ad absolutionem à noxis sufficiens videtur? Ita enimvero censemus. Si ita se res habet, compatior Ottoni tertio Romanorum Imperatori, qui ob unicum perpetratum homicidium, quod tamen reipublicæ non intererat, injunctam sibi à S. Romualdo gravissimam pœnitentiam demisse acceptavit, scilicet ut ad montem usque Garganum nudis pedibus peregrini & pœnitentis habitu indutus iret, ibíque quadraginta dies sacco cilicino indutus, ac jejunus transigeret, & humi cubaret. O te albæ mentis, & simplicem Ottonem! num ultimam vitæ horam præstolari potuisses, & tunc unico nictu oculi obtinere, quod tibi tantis itineribus, tantis ærumnis, tantáque austeritate stetit? Quid ego de Potamio magno Bracarensium præsule dicam? hic gravi carnis flagitio contaminatus, coram pleno ac frequentissimo Episcoporum concilio, quod Toleti celebratum est, fateri illud non erubit. O stultum te Potamium, qui tantum oneris subiisti! Quid de Fabiola dicam, Principe Romanorum sanguine oriunda, quæ ob unicam Ecclesiæ, gravem tamen sanctionem violatam, summâ sui confusione ac rubore, ac limina Lateranensis Basilicæ, maximo populi affluxu frequentatæ se accusavit? O fatuam, quæ tantæ se ignominiæ frustra exposuit! O infelicem, quòd vestram de Confessione doctrinam ignoraverit! docete eam saltem miseros illo peregrinos, qui in dies, superatis alpium jugis, non Lauretum

retum duntaxat; sed & Romam usque excurrunt, ut à supremo Pœnitentiæ tribunali, reservatarum eidem noxarũ veniam consequantur: en miseri illi gravissima viæ pericula, & itinerum incommoda patiuntur; occurrite ergo illis, sistite eos in via, ac dedocete errorem, ex ignorantia grandis arcani, vobis solis perspecti, profectum. Etiam ego, dicite, scateo scelcribus, sacrilegiis abundo, censuris innodatus sum, nec inde tamen anxius affligor; novi enim, me non nisi acceptâ absolutione diem ultimum obiturum. Nunquid potestis moribundi ad simplicissimum quemvis Sacerdotem manus tendere, caput inclinare, & pugno pectus ferire! Hoc autem ad salutem sufficit; eja igitur indulgere genio alacres, nec tantæ vos tyrannidi subjicite, quâ nonnulli conscientiæ arbitri, suâ opinione zelosi, aliorum autem verio risensu imprudentes & indiscreti, vos tractant. Si hunc in modum peregrinis illis loqueremini, nunquid inconsultam suam credulitatem damnarent, vestigia retrorsum flecterent, viam relegerent, vósque; velut fidissimos consiliarios summis laudibus extollerent? Sed ô infirmitatem animi, ô cæcitatem, ô stultitiam! usque adeo verissimum est, vos ex Theologicæ doctrinæ assertis, quæ à vobis ut plurimum, aut ignorantur, aut negliguntur, illa duntaxat arripere, quæ perperam intellecta, vos in ultimam pernitiem præcipitant. Attendite igitur & sapite: hæc, quam memoratis, Confessio est ultima naufragantium tabula, ac supremum remedium: nemo autem ignorat, extrema remedia dubios ac incertos habere eventus, eáque in supremæ tantùm necessitatis articulo arripi, non verò consultò eligi, aut temerè assumi debere. Creditisne, omnes moribundos, quibus absolutionis beneficium impenditur, à culpis suis continuò expiari? concedam omnino id fieri, si serius animi de peccatis dolor, firmúmque emendationis propositum accedat, síque nihil eorum desit, quæ animam ad percipiendum Sacramentalis absolutionis fructum disponunt. Sed quis de hoc vos securos reddit? An non enim inveteratâ peccandi licentiâ sceleribus ita assuevistis, ut sicut sitibundus quondam Lysimachus scyphum frigidæ integri regni impendio comparatum exhausit, ita vos cum salutis Cœlíque jactura iniquitatem velut aquam hauriatis? Nunquid gravissima flagitia ita vobis viluerunt, ut de iis, velut præclarè factis, posito omni rubore, gloriemini? quomodo ergo sperare potestis, vos inveterata animi sensa, affectus profundissimè radicatos, & depravata judicia, uno momento ita correcturos, ut illud, velut omnium malorum maximum detestemini, quod hactenus omni alteri bono præposuistis? Et cui tandem, ô miseri, hoc persuadebitis? an imperito fortassis vulgo, qui nescit, in quo verus animi dolor consistat? Eja persuadete hoc Hieronymo, qui pœnitentiam, in mortis articulum dilatam, cum risu exsibilat: *Quæ est ista pœnitentia*, inquit, *quàm solùm quis accipit, quia se vivere non posse amplius cernit?* Persuadete Augustino, qui il-

S. Hier. tom. ult. Euseb. Ep ad Damas.

lam appellat, *infirmam*; persuadete Bernardo, qui *temerariam* vocat, & *præsumptuosam*; persuadete Isidoro, qui *suspectam* indigitat; persuadete Cæsario, Hugoni, Ambrosio, Gregorio, Chrysostomo, Thomæ Aquinati, aliisque similibus, qui eandem rident, contemnunt & explodunt. Quin Divus Cyprianus Carthaginensis Præsul eò usque progressus est, ut publico edicto prohibuerit, ne ullus, cujuscunque gradûs ac dignitatis Sacerdos, pœnitentiæ Sacramentum iis administraret, qui ad hæc sacra Mysteria, toto vitæ tempore contemptim neglecta, in mortis primùm articulo recurrunt; talémque pœnitentiam irritam ac nullam declaravit: *Prohibendos, ait, omnino censuimus, à spe communicationis & pacis, si infirmitate atq; periculo cæperint deprecari, quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit.* Scio quidem, Virum sanctum hac in parte errasse, cùm fieri omnino possit, ut peccator in supremo etiam articulo sincerum animi dolorem concipiat? quia tamen Vir tantâ sanctitate, doctrinâ & sapientiâ conspicuus adinaton illud & impossibile censuit, tam obvium certè ac facile non esse oportet, ut vos arbitramini. Nolite igitur fallaciter vobis blandiri, ô Peccatores; permitto enim, vos in mortis articulo dolere posse de peccatis, sed Antiochi instar, qui doluit, se afflixisse Hebræos, quia mortis metus, & arrosæ à vermibus carnis fætor hunc illi dolorem expressit. Permitto dolere vos posse, sed instar Caini, qui doluit necâsse fratrem, quia profugus & extorris propterea oberrare debuit. Permitto, vos dolere, sed Agaris instar, quæ doluit insultâsse dominæ, quia ex Abrahami domo ejecta est. Permitto, vos dolere, sed Saulis instar, qui doluit se Amalecitis peperciisse, quia regno propterea spoliatus est. Permitto, vos dolere, sed instar Semei, qui palinodiam cecinit ob injurias Davidi illatas, quia in vitæ discrimen propterea adductus erat. Ita, inquam, non magni molimnis est, tristari de Deo offenso, sed ex servili tantùm mortis timore, & hiantis inferni metu; hæc enim si abessent, parùm certè vos angerent culpæ, quarum supplicia vos terrent.

V. Ad hæc an sathanam, veterem animæ vestræ inquilinum, possessione suâ se dejici passurum creditis? quin omnem tunc furorem suum effundet: *sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt, at in tempore consummationis effundent virtutem*, ait Ecclesiasticus. Nôstis, totum robur, omnésque vires exercitûs tum præcipuè in aciem educi, cùm decretoria prælii hora imminet; nemini in castris licet esse otioso, sed universa militia se ad conflictum parat; tunc enim de summa rei agitur, quique prælio vincitur, spem porrò vincendi non habet, nec, qui triumphat, timorem perdendi. Talis omnino est mortis nostræ articulus; dæmon probè novit, ex illo solo rei summam pendere; in quantam non ergo ferociam tunc assurget? neque cupio, ut mihi hac in parte credatis, sed oraculo potiùs Apocalyptico credite: *descendit ad vos diabolus habens*

S. Aug. ser. 67. de temp. S. Bern. in parv. Serm. serm 38. S Isidor. l. 1. sent. de sum. Bon c. 13. Hug. de S. Vict. de Sac. l. 2. p. 14. c. 15. S. Ambr. l. 2. de Pan. S. Greg. l. 18. mor. c. 7. S. Chrysost. c. 25. in Matt. hom 52. S. Thom. in 4 sen. dist. 20. S. Cypri-an. l. 4. Ep. 2. ad Anto-nian.

2. Mach. 6.

Gen. 4.

Gen. 16.

1. Reg. 15.

2. Reg. 19.

Eccli. 39. 33.

Apocal. 12. 22. *habens iram magnam.* Ecce fathanam furore æſtuantem, vobiſque hoſtiliter imminentem; Ecce, ecce adeſt, *habens iram magnam:* ſed quâ de cauſa? *ſciens, quòd modicum tempus habet.* Si tunc manus ejus evaditis, non eſt ſpes porrò vos recuperandi, nec ſi vos obtinuerit, timor ultra perdendi; certiſſimò igitur vobis perſuadete, eum omnes inferni furias, velut ad ſolennem conflictum, evocaturum, & ſpondam lectuli veſtri omni, quâ valet, collectâ rabie infeſtaturum. Referunt hiſtoriæ, magnæ cuidam ſanctimoniæ Monacho, cui Stephano nomen, poſt vitam ſummas inter corporis auſteritates, continuas preces, jugésque vigilias in horrida eremo atque anguſta in caſa exactam, dæmones in mortis articulo minutiſſimos nævos propoſuiſſe, exaggerâſſe, miſerúmque ad deſperationis propemodum confinia redegiſſe. Idipſum Adelgundæ Virgini Sanctiſſimæ, Huberto Epiſcopo, & plurimis aliis fecêre, quid ergo vobis fiet, ſi tot Exomologeſes mendaces & fraudulentas, tot Synaxes ſacrilegas, tot obtutus laſcivos, detractiones & judicia temeraria, omnisque generis flagitia objicient? num difficile iis futurum creditis, vobis perſuadere, actum eſſe de ſalute veſtra, nec ſpem porrò aut remedium ſupereſſe? Ad hæc nunquid de rebus Fidei & Religionis temere loqui aſſueviſtis? quàm facile ergo fieri poteſt, ut ſpiritus infidelitatis vos aggrediatur, dubium vobis circa arcanum aliquod fidei myſterium moveat, veſtrámque in credendo firmitatem labefactet? Divino nomine quoties, ô quoties projectè abuſi eſtis? quid ergo facilius, quàm ut in vos ſpiritus blaſphemiæ inſiliat, & ad præſtandum ſacrilegæ cuidam maledicentiæ aſſenſum inflectat? ſed quid neceſſe eſt, longiùs hoc proſequi? vel unam mihi, nec porrò inſiſtam, earum difficultatum ſolvite, quas vobis hactenus demonſtravi: eja reſpondete, & defendite vos, ſi quis excuſationi locus ſupereſſe vobis videtur. An fortè fiduciam vobis in morte faciet virorum religioſorum præſentia? ſed quâ fronte intuebimini illos, quorum vel ſolum nomen quondam vobis ludibrio erat, & contemptui? An Cælitum fortè patrocinio confiditis? ſed quâ fiduciâ ad illos recurretis, quorum venerationem & cultum neglexiſtis? an ſpem in Divinæ gratiæ ſubſidio collocabitis, cujus efficaciam aliàs frequenter experti eſtis? ſed nunquid videtis, quàm fallax hic ſit paralogiſmus, & inepto deductio? *frequenter aliàs auxilia Gratiæ accepimus; ergo rurſus ea accipiemus.* Nego, & pernego hanc ſequelam, cujus fallaciâ ocyus vobis demonſtrabo.

VI. Ullúsne veſtrûm lamentabili Samſonis caſui unquam compaſſus eſt? neminem fuiſſe, credo, cùm propriâ temeritate & culpâ, in eos ſeſe caſſes induerit. Recenſebo Hiſtoriam, auditu non injucundam: ſtringebat eum amoris obſcæni ulnis Dalila infame ſcortum, quæ à Philiſtæis ſubornata, inſolitæ fortitudinis cauſam modúmque ab Amaſio expi-

ſcari geſtiebat: eja, inquit, edic Samſon, unde tanta tibi vis, cui domandæ nemo par ſit? quo tandem modo vel arte robur tuum enervari ac frangi poteſt? Id quidem facile eſt, repo-
Jud. 16. 9. nit Samſon: *ſi enim ſeptem nerviceis funibus necdum ſiccis, & adhuc humentibus ligatus fuero, ero debilis, ut cæteri homines.* Nil aliud deſideravit ſcelerata, ſed procuratis per Philiſtæos ſeptem rudentibus, ſtruxit dolos, tetendit inſidias, & Samſoni nervis conſtricto, inclamavit: *Philiſtiim ſuper te, Samſon!* Excuſſo Samſon ſopore nervorum vincula, non ſecus ac filum cannabis diſrupit. Dalila deluſam ſe videns, civiúmque ſuorum ludibrio expoſitam, exclamat: O
Jud. 16. 10. infidelis, & perfide! *Ecce illuſiſti mihi!* & quâ tandem ratione me à te credam amari, ſi ſecreta mentis confidere, & cordis arcana renuas revelare? reſpondit igitur Samſon: *ſi novis funibus ligatus fuero.* Stringit illum Dalila, atque iterum ingeminat: *Philiſtiim ſuper te Samſon!* ſed ille robuſtiſſimos funes, ut aranearum telas diſrupit. Inſtat tertiò mulier moleſtiſſima, & primò verbis in eum aſperis invehitur, mox ad blanditias converſa ſciſcitatur, quid porrò faciendum? Fatebor candidè, Samſon reſpondet; ſi obvolutos clavo crines pavimento affixeris, infirmus ero. Affigit illum Dalila, & inclamat tertiò *Philiſtiim ſuper te Samſon!* ſed ille, concuſſo modicè capite, clavum cum crinibus, haud aliter, quàm feſtucam arenæ infixam, avulſit. Neſcio, ſanè, Auditores, an ex hoc facto ſtupidum magis Samſonem dicam, an amantem. Quis enim veſtrûm, poſt tanta perfidiæ argumenta, fæminæ dolos non deprehendiſſet? Vah perfidam! debuerat dicere: ſiccine fingis, ſcelerata? ſiccine amorem rependis? hæccine fides tua, dum propriis meis armis in perniciem meam abuteris? Cur non obverſis minaciter humeris infidam domum deſeruit? cur non maturè inſidias declinavit? hæret etiamnum ſtolidè amans, cúmque diſcriminis materiem probè videat, ter à ſceleſta muliere inimicorum manibus traditus, ter manifeſto vitæ periculo expoſitus, perfidam tamen non deſerit, ſed gravioribus adhuc ſeſe malis involvit; adeo enim demens fuit, ac mente captus, ut tandem arcanum revelaverit, omnem ſuam fortitudinem è capillis, nullâ hactenùs novaculâ tactis, pendere confeſſus. Hoc unum perfida expectaverat; mox igitur Philiſtæos revocat, inſidias iterum adornat, miſero Samſoni ſupra genua compoſito ſenem ſoporem conciliat, forfices arripit, capillitium truncat, ſuccuſſum Samſonem à ſe abigit, & in manus inimicorum præcipitat, læto, ſi unquam, clamore inſultans: *Philiſtiim* Jud. 16. *ſuper te Samſon!* Experrectus ille è ſomno inſidias ut antè eludere parabat: *egrediar, ſicut antè feci, & me excutiam.* Ah, fruſtra laboras fatue! jam enim *receſſerat ab eo Dominus.* Ita vinculis conſtrictus, effoſſis luminibus orbus, in vincula & carcerem raptatur, vitam ibi ignominioſè poſiturus. Exeutite, ſi lubet,

Audi-

Auditores, sacras paginas, & exemplum magis accommodum ad explicandam peccatoris stoliditatem non invenietis. Sinite, ponderemus illud nonnihil: quid tandem, si verum placet eloqui, Samsonem perdidit? amor, dices: minimè profectò! non amor, sed temeritas fuit, quâ futura pericula sprevit, quia præterita feliciter vitavit: *egrediar, sicut antè feci, & me excutiam.* Hic certè paralogismus ipsum perdidit, & hic ipse ceteros tandem omnes peccatores perdet, quia nesciunt miseri, quando à Deo deserendi sint: *cùm dominus recedet ab eis.* Proponite vobis juvenem, ob proditoriam æmuli cædem capitis reum: hunc si consolatum eam; ô Pater, inquiet, utinam hisce me turbis & angustiis evolvam, quantam in me morum emendationem videbis? valedicam æternùm noxiis consortiis, que hisce me periculis objecerunt; chartarum folia nec extremo tangam digito; aleas & talos nec oculo dignabor. Evadit, & primò quidem se continet; sensim tamen ad pristinas societates deflectit. Et quid tum? inquit, an non liceat me iisdem conventiculis immiscere? Evasi semel, evadam iterum: *egrediar, sicut antè feci, & me excutiam.* Eia redeamus ad lusum! Senem vobis proponite usuris immersum; cùm graviori morbo tentatur, audite ratiocinantem: ô Pater! si per Dei gratiam veteri liceat valetudine perfrui, aliam pellem induam, & à me ipso plurimùm discrepabo: nunquam ampliùs turpem ex usuris quæstum faciam, nec viduas opprimam, nec operarios mercede fraudabo. Bene est, valetudo redit, cavet avaritiæ scopulos, sed pedetentim eodem se visco implicat. Tandem, cur cesso, inquit, à prioribus industriis? sic ad incitas redigar: quid impedit, antiquis me artibus uti? nunquid primò evasi? *Egrediar, sicut antè feci, & me excutiam.* Itane? *egrediar, sicut antè feci?* ô fallacem consequentiam! *Dominus enim recedet à vobis!* Ab acceptis Dei miserantis auxiliis argumentari ad futura, nec observare, quòd irritatâ tandem patientiâ DEUS vos deserat, se subtrahat, & offensum ostendat, turpissimus est mentis error, quid plurimos in transversum egit. Nolite, Christiani mei, alienum à Divina misericordia arbitrari, si in mortis articulo dæmonum potestati vos tradat, non aliter ac Samsonem Philistæis: an non enim eadem Dei misericordia infinitum Turcarum, Judæorum, Ethnicorum, Schismaticorum & Hæreticorum numerum perire sinit; sinit enimverò, cur non ergo & vos, qui Christianum quidem nomem profitemini, sed Divinis favoribus tam turpiter abutimini? audite potiùs thesin paradoxam, quam vobis propono: dicitis, vos à Deo in morte juvandos, quia misericors est: ego autem dico, vos in morte deserendos, quia misericors est. Miramini utique hoc effatum; sed sinite id vobis perspicuè evolvam; ac subinde perorabo.

VII. Si Deus misericors est, qualem novimus esse; decetne, illum privatam

vatam solùm vestram, an potiùs publicam totius humani generis salutem curare? Certè publicam; quis hoc non videt? quotus autem quisque non pessimo offenderetur exemplo, si vos post vitam contra omnes rationis & honestatis leges impiè actam felici justorum morte defungi videret? an non scandalo id foret animis pusillorum? an non bonis id doleret, an non insolescerent impii? quantam animarum ruinam traheret unius talis animæ salus? Igitur ad Dei misericordiam pertinet, cavere, ne, qui malè vivunt, felici sæpe morte moriantur; secus enim totus continuò mundus iniquitate scateret, desererentur certatim claustra, interiret dignitas Cleri, ac ludibrio exponerentur Hilariones, Macarii, Sabæ, Arsenii, aliique, qui tantis sibi sumptibus parârunt, quod à quàm plurimis perfidis ac protervis Christianis tam vili labore ac nullo propè pretio obtinetur. Dixi, *ne felici sæpe morte moriantur*, pauculos enim vitam flagitiosè actam bono nonnunquam fine coronare, haud diffiteor, atque ultrò concedo. Verùm quid inde concluditis? Jonas in mare projectus balenam nactus est, quæ absorptum post tridui spatium vivum ac valentem in littus evomuit: *evomuit in aridam.* Nunquid autem insanus foret, qui hoc exemplo animatus, in periculo naufragii in mare abjici peteret? Josephus ex carceris horrore ad primos Ægyptii honores assumptus est; placétne vobis propterea vinculis constringi, ut Illustres evadatis? Mardochæum æmulorum calumnia ad supremos Persiæ honores extulit; nunquid aliorum in te odium ultrò concitabis, ut honoratus fias? quodsi sacris profana admiscere licet, refert Plinius, Phalaræum, pertinaci gangræna laborantem, cùm bona ferè omnia in medicos & pharmaca frustra insumpsisset, cruento sese conflictui miscuisse, ut vitam doloribus plenam hostili ferro finiret; casu autem accidisse, ut sagitta ulceri illapsa viam latenti veneno aperiret, ac purulentam tabem omnem exhauriret. Fingite modò, eodem vos morbo laborare, nunquid tam stolidi eritis, ut sollicitè inquiratis, ubinam in civitate rixa ferveat, ubi turbæ & contentiones incalescant, ut & vos illis misceamini? an non hæc manifesta foret stultitia? quod enim rarò accidit, pro actionum mensura, & regula servire non debet. Nolite ergo temere confidere, quando impiorum aliquis ante mortem convertitur & salvus fit; hoc enim non nisi grandi miraculo contingit, placetque Deo, hominibus in via constitutis aliquem semper spei radium superesse, quo à damnatis distinguantur. Quo autem fundamento sortem vobis tam fortunatam arrogatis? An fortè stipulata id vobis manu à Deo promissum, aut cœlitus revelatum est? an speratis duntaxat, & spei ansam præbet præsens illa voluntas, quâ in mortis articulo pœnitere statuistis? quasi verò hæc voluntas serium Deo placendi studium, & non potiùs Dei contemptum sapiat. Eia, edicite tandem, explicate; quid sibi vult familiare

Joan. 2. 12.

Gen. 40. & 41.

liare & solenne illud dictum vestrum: *morituru pœnitebo*? an non hoc juxta genuinum linguæ Idiotismum idem est, ac dicere: Domine DEUS! tunc ab injuriis tibi inferendis abstinebo, quando nec tempus ampliùs, nec facultas eas inferendi supererit; tunc mea tibi consecrabo desideria, quando illis indulgere ampliùs non potero; tunc de noxis commissis dolebo, cùm illas multiplicare porrò non valebo. Verbo tunc errores commissos confitebor, cùm restis collum, & chorda gulam constrinxerit: quamdiu verò libertas suppetet, audebo omnia, nec deseram peccata, usque dum illa me deserant. Hoc, hoc est, Auditores, profligatum illud vestrum pœnitendi propositum! num propitium propterea Numen habituros vos creditis? num præmium aliquod ob hunc virtutis actum speratis, qui rectiùs summa Dei injuria appellari meretur? quòdsi ita est, victas tandem manus date, fatemini errorem vestrum, mecúmque ad Crucifixi pedes vos prosternite; ibi enim Divinam vobis misericordiam promitto; in mortis verò articulo promittere illam non possum.

PARS ALTERA.

VIII. NEscio, cur tot rationum momentis laboraverim demonstrare, errare ac decipi illos, qui salutis suæ negotium in supremam usquè horam differunt, cùm palam sit, resipiscere in morte, aliud non esse, quàm serò converti. Et quid tandem DEUS de hisce miseris pronuntiat? *convertentur ad vesperam, & famam patientur ut canes.* Varia est istius textûs explicatio; placétne autem, exquisitam non minùs, quàm solidam illius interpretationem audire? Tu, dicet DEUS peccatori, canis instar me habuisti, & ego te ut canem tractabo! Non ignoratis, quo modo canes tractentur: mensæ forsan accumbitis? adest canis, saltitat, strepit, latrat, ut ciborum analecta obtineat: ecquid vos ad hæc? an medullam, & meliorem dapum substantiam illi projicitis? minime; sed quod vilissimum est: pulpam vobis servatis; cani verò ossa, squammas, corticem, & vilissimas mensæ reliquias datis. In hunc ferè modum nonnulli DEUM tractant; ætatem floridam, & meliores vitæ annos sibi suísque cupiditatibus servant; dum vernat juventa, indulgent genio, affectibus litant, & effrænatis vacant desideriis. Quid ergo DEO reliquum est? quod omnium est vilissimum, ætatis fæces, senium decrepitum, dies vitæ supremi. Ad DEUM volunt anhelare, sed fætente jam anhelitu; ad cælum adspirant, sed spiritu jam putri, Deóque non aliter ac cani ultimas vitæ reliquias offerunt. O benè! reponit DEUS peccatori: habuisti me ut canem, & ego te ut canem tractabo: *convertêris ad vesperam*, tristis aliquando vesper, suprema angustia, agon fatalis & ultimus ingruet, cùm ego te lecto affixum, non aliter ac canem catenâ detentum spectabo; audiam latratus, gemitus & clamores tuos; sed quid inde speras miser? an Ps. 58. v.

ut illis tibi auxiliis succurram, quibus nulla mens quantumvis obstinata solet resistere? auxiliis, inquam, illis penetrantibus, auxiliis efficacissimis: hoc enim verò idem foret, ac pulpam tibi & medullam projicere. Hoc certè necquicquam obtinebis, auxilia dabo, sed ea, quæ ad vitam ægrè trahendum sufficiunt; quibuscum, si velles, posses è noxarum luto resurgere, sed longa flagitiorum consuetudine detentus, non resurges. Hæc, hæc, tua erunt; id quod pejus est. Ego tibi canis instar eram, te quoque ut canem tractabo: *convertêris ad vesperam, & famem patieris ut canis.* O Peccatores, majori, quæso, reverentiâ Deum colite; nolite eum canis instar habere, ne horrenda illa in vos sententia fulminetur; *in peccato vestro moriemini!* Eques quidam Illustris (audite eventum horribilem, & expavescite!) Eques, inquam, clarus natalibus, sed moribus obscurus, puellæ cujusdam, quamvis non admodum formosæ, amoribus irretitus, eandem multorum annorum spatio domi suæ ad obscænas delicias aluit, neglectis Virorum Religiosorum admonitionibus, & amicorum consiliis. Ut se ab importunis monitoribus expediret, quoties ei svasum est, ut scortum abigeret, id unum cum indignatione ingeminavit: *non possum!* quasi verò naturæ necessitas foret, quod erat spontanea libido. Cùm ergo infame consortium nollet deserere, per mortem tandem ab illo avulsus est: in flore igitur ætatis gravi morbo corripitur, cúmque malum sensim ingravesceret, Vir quidam Religiosus, mihíque familiariter notus ad eum invisit, ut ad supremam illum luctam animaret. Cubiculum ingressus Pater ægrum salutat, ac pauca prudenter præfatus benevolentiam captat. Video, equidem, inquiebat, plus spei, quàm timoris adesse, mi Domine; ætas florida est, virium tuarum robustus vigor, temperamentum optimum. Multi ex eodem malo evaserunt, sed multi etiam mortui sunt; juvat credere, te de priorum felici sorte futurum: consultum tamen est, ut in omnem fortunam & casum te pares. Respondit æger animosè, edic, Pater, ecquid porrò mihi faciendum? ecce paratus sum Tibi ad nutum obedire; majorem enim vim morbi experior, quàm tu fortè credas, aut placeat mihi aperire; & quamvis vitam satis improbam vixerim, morte tamen laudabili cupio perfungi. Mirum in modum hoc ægri responso animatus, & in spem erectus Pater, nil vehementiùs exarsit, quàm pestilentis consortii rupto ulcere illam ante omnia ex oculis amovere, quam acerbo doloris, & indignationis sensu in moribundi cubiculo oberrantem vidit, quámque æger sub obsequii prætextu semper sibi vicinam esse voluit. Ne tamen infirmum nimia præcipitatione offenderet, dissimulavit tantisper hoc negotium, & per faciliora magísque obvia viam sibi ad magis ardua aperuit. Agedum ergo, subjungit Pater, cùm videam te singulari Divinæ Bonitatis favore, tam bene animatum, liceat mihi,

mihi, pace tuâ & veniâ, eâ tecum libertate uti, quam & habitûs mei sanctitas, & salutis tuæ ardens desiderium requirit: à medicis sanè de te conclamatum est; si ergo rerum tuarum satagere, & rationes animæ tuæ componere placet, pauculæ ad id horæ supersunt. Tantò magis ergo accelerandum, reponit æger; edic, quid factu opus est? An non, subjungit pater, creditor supereſt, cui satisfac endum? Erat, inquit, sed omne debitum ritè expunxi. An nihil habes alieni, quod restituendum? Habui, sed restitui. Si clandestini in quempiam odii reliquiæ in animo residerent, an non ejiceres? Ejicio. Veniam offendenti nunquid condonas? condono. Veniam rogas ab eo, quem offendisti? rogo & supplico. An non ergo supremis morientium Sacramentis Christiano more muniri, ac contra dæmonum insultus defendi expetis? Id summè desidero. Sed fili mi, hoc equidem fieri nequit, nisi puellam, quæ domum oberrat, facessere jubeas. Hoc enimverò facere *non possum*, Pater mi! *non possum*. Superi boni! quid audio? non potes? & cur non potes fili mi? potes enimverò, & debes, si ulla adhuc tibi salutis æternæ cura est. Edico tibi, Pater mi, *non possum!* sed nónne vides, pauculas intra horas, velis, nolis deserendam? quàm parùm ergo est, sponte illam modò dimittere, quâ breve intra tempus invitus carebis? *Non possum*, Pater mi, *non possum*! Et cur istud? Dei pro te cruci affixo, idque ut facias, exposcenti hanc gratiam denegabis? Ecce illum pro te saucium, pro te sanguine perfusum, pro te expirantem! an nondum teneritudine commoventur viscera, nondum animus dolore compungitur? *non possum*, repeto, *non possum*! sed hâc ratione Sacramenta morientium non obtinebis. *Non possum!* Cæli jacturam facies: *non possum*! ad inferos detruderis. *Non possum*! Heu mihi, ad aliam à te vocem exprimere nequeo? ah miser! audi: an non satiùs est, unà carere fœminâ, quàm & hanc ipsam perdere, & honorem, & corpus, & animam, & vitam, & æternitatem, & Sanctos cælites & Matrem Virginem, & Christum, & Paradisum? & insuper Ecclesiæ fulmine percussum atque Excommunicationis anathemate irretitum bestiæ instar mori, ac mortuum in sterquilinio sepeliri? tum enimverò infelix, tracto profundo, crudóque è corde suspirio, *non possum*! iterum iterúmque repeto, *non possum!* collectísque omnibus, quæ supererant, virium reliquiis procacem illam puellam improviso amplexu stringit, vocéque sonorâ ac micantibus obscæno amore oculis, in hæc verba prorupit, quibus nec demere quidquam velim, nec addere: hæc, inquit, erat gloria mea, dum vixi, erit & mea gloria, dum morior; quin erit gloria mea æterna! móxque inter Ejus amplexus miserabilem spiritum exhalavit. En Christiani, quo tandem perveniant peccatores, ut aliud non ingeminent, quàm illud unum *non possum*, *non possum*.

Et cur obsecro, si seriò vellent, non peræquè possent, cùm gratia sufficiens nulli unquam denegetur. Sed hocipsum, quod vobis inculco: homini flagitiis assueto, & diuturno vitiorum habitu laboranti, longè aliâ gratiâ opus est, quàm sufficiente; illâ nimirum gratiâ, quam D. Augustinus *triumphatricem* indigitat, quæ omnem perfidiam superat, omnem domat proterviam, omnem pertinaciam elidit: verbo, opus est gratiâ efficaci. Hæc verò nemini, aut communis providentiæ lege, aut Redemptionis beneficio à Deo debetur; nunquid autem illis meritò eam subtrahit, qui toties oblatam neglexerunt? *dixerunt* Job. 21. 14 *DEO, recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Agedum! adhortamini, si lubet, nonnullos ad frugem meliorem: quid creditis responsuros? Id unicum solenne: *non possum, non possum!* Si enim fœminam hanc, quam domi alo, è laribus meis abigam, vulgi in me sermones concitabo. Eja, quod rapuisti, domino suo redde: *non possum!* si enim alienum reddendum foret, ad incitas redigeretur familia mea. Honorem, quem detraxisti, restitue: *non possum!* si enim id fecero, jacturam famæ, & nominis mei patiar. Veniam, per DEUM! inimico da: *non possum!* quomodo enim tam recenti injuriâ irritatus, adversarii conspectum sustinebo? Usque adeo hoc quasi scuto perpetuò se protegunt, *non possum, non possum!* Ah delusores! ah delusi! faxint superi, ne aliquando seriò dicant, quod in præsentiarum velut iniquitatis scutum prætendunt: *Ista est peccati pœna justissima*, ait D. Augustinus, *ut qui rectè facere, cùm posset, renuit, amittat posse, cùm velit.* L. 3. de lib. arbit. c. 18.

O Christiani, dum tempus suppetit, vobis ipsis consulite, & dum vacat, Divinis gratiis opportunè respondete. *Repleti sumus manè misericordiâ* Ps. 89. 14. *tuâ:* Nolite, quæso, nolite in serum usque vesperum eandem differre; qui enim *convertuntur ad vesperam, famem patientur ut canes*, & cum serò venientibus, soluto jam prandio, remotisque tabulis, ossa cum canibus rodere cogentur.

SERMO DUODECIMUS.

DIE MARTIS POST SECUNDAM DOMINICAM.

Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus, Matth. 23.

I. SI ullus unquam mortalium invidiam meritus est, fuit, is celebris ille Gyges, tam prodigioso ac magico annulo instructus, ut præsentium oculis ad libitum sese subducere, ac quodvis facinus absque ullo rubore, aut formidine impunè potuerit perpetrare. Invidenda, inquam, fuit hominis istius conditio; si enim omnium impiorum proprium est, tenebras & latibula quærere; quid non facerent, aut darent, si portatilem, ut ita loquar, noctem, & arbitrarias tenebras in digitis possent circumferre? Ego omnino persuasum habeo, eos non solùm exemplo Gygis, qui, ut refert Plato, hac arte Reginam quandam ad stuprũ induxit, maritum Regem improvisò trucidavit, atque è vili pastore se Regem Lydiæ fecit, alios, inquam, omni Gyge sceleratiores nullius castimoniam intactam, nullum thesaurum illibatum, nullum inimicorum inultum relicturos, sed desideriis & effrænatis affectibus suis liberas habenas laxaturos, mundúmque totum impudicitiis, homicidiis, & effuso sanguine fædaturos. Ut tamen meam vobis mentem candidè aperiam, Auditores, crediderim ego, si similis hodie annulus publico in foro venum exponeretur, paucos Christianorum eum sibi, viliſſimo licèt pretio, comparaturos. An ideo fortè, quòd palàm peccare non erubescant? aut quòd probè sciant, peccantem Divinis oculis non posse abscondi? utinam, utinam unica hac eorum ratio foret! vera tamen causa (ignoscite, quæso, quod tantam rursus dicendi libertatem mihi arrogem) vera inquam causa est, quòd hac ætate Christiani non vereantur aut erubescant, fronte apertâ, ac die plenâ patrare scelus; tantúmque abest, ut occulta velint esse sua flagitia, ut potiùs de iis glorietur in circulis, recenseant in conventiculis, ad fidium & citharæ sonum decantant, in publicis theatris prostituant, &, ut Apostolus loquitur, honori sibi ducant, quod summo deberet esse dedecori; *& gloria in confusione eorum.* Sed quorsum me im- Apud Philip. 3. 19.
portuno zelo abripi patior, immemor Evangelii, quod præ manibus est? Veniam mihi date Auditores: reprehendit hodie Christus Pharisæos, quòd, cùm virtutum non nunquam colerent, popularis auræ gloriolam captarent, cuperéntque videri, agnosci, & ab hominibus laudari, neque nôssent virtutem modestè celare, aut illam, ut mare gemmas, aut terra aurum abscondere: *Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus.* Sed ego sanè eorum hoc vitium parvi facio; nostra hæc ætas Pharisæos ampliùs non habet, &, si haberet, pace Christi id dixero, excusatione & veniâ illos haud indignos judicarem, quin plurimis eos hominibus imitandos proponerem. Sublimiorem longè flagitii gradum ætas nostra attigit; si enim tanta olim hominũ superbia fuit, ut vitia tegerent, & virtutem palàm ostentarent, contrario hodie more virtutem tegunt, & vitia palàm ostentant. *Jam se Christiani in flagitiis suis jactant*, ait Ambrosius, *& ibi putant*

De Republ. dial. 2.

tant insigne esse virtutis, ubi lapsus est criminis. Permittite ergo, ut in hosce orationis meæ tela convertam; affligor enim & crucior, tantùm hodie à peccatoribus obtineri non posse, ut saltem modestè peccent. Sinitè itaque, ut in eos asperiùs invehar. O errorem! ô excessum! ô enormitatem! quis credat, tantos reperiri, qui palàm scelus jactitent, libere profiteantur, & ideò solùm turpissima facinora designent, *ut videantur ab hominibus*, atque omnibus constet, se moribus dissolutos esse ac discolos, nullâque ampliùs scelerum verecundiâ retineri? Vos interim, quos virtutis ac honestatis amantes esse novi, tam effrontem impudentiam unà mecum detestamini.

II. Neque tamen priùs loqui incipiam, quàm Regius Psaltes linguam mihi solvat, meóque loco exclamet: Ps. 51. 3. *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* paucissimis omnino vobis grande aliquid inuere videtur Propheta; quæ enim si rem justâ lance librare placet, major dementia est, quàm gloriam quærere ex impietate? si quis omnium hominum conditiones, status, negotia artésque consideret, neminem uspiam inveneritis, qui errâsse videre velit; Herodes Athenienses, Oratorum ætatis suæ famosissimus, cùm in conspectu Marci Antonii Imperatoris verbo faceret, memoriâ deficiente, vacillavit primò, tum obmutuit, cúmque absciissum dictionis filum prosequi porrò haud posset, rostro cedere coactus est. An id sibi gloriæ duxisse existimatus? quin tanta erat miseri confusio, ut gravi correptus ægritudine, omnem cibum nausearet, omnísque solatii incapax ad mortis usque confinia deductus sit. An gloriatum suisse Labienum putatis, cùm editos à se libros solenni Magistratûs decreto ad rogum damnatos vidit? quin pudoris & ignominiæ impatiens, vivum se tumulo inclusit. An fortè jactavit se Sophocles, cùm tragœdiam in scenam daret, populo parùm probatam, & consueto plausu destitutam? qui præ verecundia gulam sibi ipsi incidit. Quid invictum illum Æmilii Scauri filium fecisse creditis? an fortè gloriatus est, se in prælii conflictu, concredito sibi loco cessisse? quin indignum se paternis oculis professus, pugionem in præcordia adegit, turpique fugâ se mundo subduxit & vitæ. Sola vitæ licentia, & infrunita peccandi libido gloriæ ducitur, & censetur esse jactantiæ materia. Adulterium qui commisit, cujus telam summâ industriâ texuit: quantus, Superi, inde Jubilus? vindictam alius diu tentatam tandem consecutus est: quanta inde ostentatio? Aulicus quidam famam innocentis, qui fortè luminibus obstitit, calumniis oppressit: quanta inde inter amicos lætitia? Minister ille injustitiæ dolosis machinis loculos viduę emunxit, quanta non inter suos jactantia? Et hoccine sit, ut cum Davide repetam, gloria vestra? *quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* An non fidem Orthodoxam & catholicam profitemini? cur ergo gloriæ vertitis, quod professioni tam sanctæ omnino contrarium

trarium est? O vos miseros! qualéne de vobis judicium feram? nisi ut dicam; morbos & vulnera vestra esse lethalia, nec admittere ullum remedium, foréque prodigio simile, si mortem æternam evadatis.

III. Minimè me latet, non esse periti & circumspecti medici, de infirmo, esto quòd gravis periculi indicia se prodant, desperare: *Dum in hoc corpore vivitur, nullius est desperanda reparatio, sed omnium est optanda correctio*; ita me Sanctus Ecclesiæ Præsul Leo Papa docet: si tamen de ullius salute desperandum, nunquid meritissimò de iis, qui majori audaciâ, ac temeritate peccant? quisquis enim omnem ita verecundiam posuit, ut peccare palàm non pudeat, longo se scelerũ usu altissimas vitii radices egisse ostendit; nemo enim, cùm scelus primò audet, omnem illicò frontem exuit, sed cum circumspectione ac pudore peccat, nec dissimulare omnino potest culpæ horrorem quem natura nos docet; unde consentit quidem sceleri, sed cum formidine; flagitium patrat, sed animo reluctante, atq; ideo hominum frequentiam fugit, umbras quærit & latebras, ipsos parietes expavescit, & quamvis, ut bene observavit Seneca, utile ipsis & gratum accidat flagitium, peccatum tamen abscondunt & tegunt: *Omnes*, inquit, *peccata dissimulant, & quamvis feliciter cesserint, fructu illorum utuntur, ipsa subducunt*. Neque id tunc solùm accidit, cùm ex notitia culpæ supplicium formidamus; quamdiu enim in flagitiis tyrones sumus, gratum nobis accidit, scelus nesciri, etsi de sceleris impunitate certi simus, atq; in unum incumbimus, ut occultum maneat, summéque erubescimus, si reveletur; quod certè alteri, quàm horrori à Natura nobis insito ac congenito tribui non potest.

Serm. 4. de Epiph.

Epist. 96.

IV. Et quale unquam delictum magis impunè patratum est, quàm quòd Cainus admisit? Nondum ullum tribunal hominum causis cognoscendis apertum stabat, nullus tunc accusator, non judex, non carnifex timeri poterat, imò nec supplicii nomen constabat. Et quem tandem timere poterat Cainus? unica tunc in mundo familia erat, ut credit Ambrosius, quæ si, Abele occiso, etiam Cainum in pœnam interemisset, omnibus orbata liberis remansisset: Quod si in plures familias divisos tunc fuisse homines censemus, ut probata magis fert opinio, quis non honorem & reverentiam Caino detulisset? erat enim primogenitus omnium, juvenis ætate floridâ, robustus viribus, animo audax; & tamen cùm homicidium machinaretur, quas non cautelas adhibuit? quàm circumspectè omnia disposuit? quin certò mihi persuadeo, Cainum, cùm primum necandi fratris consilium suscepit, ad novi sceleris horrorem contremuisse: *concidit vultus ejus*, ut loquitur S. Scriptura, quasi compendio dicerent sacra oracula, Cainum expalluisse, mutâsse vultûs colorem, contraxisse frontem, instabiles oculos turbâsse, & profundam animi mæstitiam præ se tulisse, noctes duxisse insomnes, dièsque inquietos: cùm verò atrox propositum executioni

l. 2. c. 9. de Abel.

Gen. 4. 6.

ni dandum erat, quantum non cautelæ adhibuit? ad amicam deambulationem invitavit germanum, blandũ ac comem se finxit, scelúsque aptissimè
Gen. 4. 8. dissimulavit: *Egrediamur foras*: là paternis laribus, quantum potuit, recessit, locum solitarium in deserto campo selegit, ibique assultu traditorio in fratrem assurgens, eundem obtruncavit: *Cúmque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum, & interfecit eum.* Ad quid obsecro tanta solitudo, ac diligentia? an non ubique fratrem in sua habuit potestate, major longè illo ac fortior? Abel omni suspicione offensæ carens, improvidus erat & imparatus, Cain verò tacito livore atque odio occupatus, promptus semper erat, & ad audendum projectꝰ, tantas tamen cautelas adhibuit, quantæ vix hodiedum adhibentur à maleficis, etsi Magistratûs imperio tot reis struantur insidiæ, discurrant exploratores, formentur processus, & pœnæ statuantur. Quis ergo non videt, expressam in Caino horroris illius imaginem, quem imprimit peccatum, dum incipit humano animo dominari; non enim apertè comparere tunc audet, sed larvâ se tegit, & honestatis speciem mentitur: furor mansuetudinis formam induit, & livor humanitatis; sub amoris exuviis odium delitescit; fugit, dum nemo insequitur; abscondit se, ubi nullus est arbiter; palpitat timore quando abest omnis supplicii metus. Nôstisne autem, Auditores, quâ pœnâ Deus in Cainum animadverterit? Certè vivum, ut quondam Nadabo accidit, terra non absorpsit, nec vindex illum flamma consumpsit, nec fulmine periit: quid ergo? solo eum timore, quem peccando concepit, Deus multavit, ut hoc velut domestico tortore peccati pœnas daret: *Pro his omnibꝰ*, ait Chrysostomus, *solo timore cruciatur.* Solus ille pavor supplicium erat Caini, cùm cœpit peccare, cùm necdum habuit conscientiam peccandi usu induratam, & necdum longâ vitiorum assuetudine occalluit; incredibile enim est, quantis tunc furiis animus torqueatur, quantis inquietudinis fluctibus agitetur, quanto pudore suffundatur, quantis suspicionibus dilaceretur: *Omnis, qui invenerit me, occidet me*, dicebat identidem anxius & infelix Cainus, *omnis, omnis*: quasi verò omnes patrati sceleris conscii essent, & feræ ipsæ in delicti vindictam adversùs ipsum insurgerent. *Talis est peccantiũ consuetudo*, concludit Chrysostomus, *cuncta suspecta habent, omnes umbras tremunt omnem strepitum timent, quemq; putant contra se venire.* Dicite jam, Auditores, si tanto horrore concutitur animꝰ ad primum delicti remorsum, ut vel in Caino motus tam insolitos concitaverit, cujus tamen mens saxea, & cor tigridis erat; quid de iis sentiendum, qui, gravissimorum licèt scelerum rei, nil porro simile experiuntur? *Abominationem fecerunt*, ut Deus per Jeremiam loquitur, *& confusione non sunt confusi.* Quid, inquam, de illis sentiendum, qui ad conscientiam delicti minimè turbantur, sed triumphant; non quærunt latebras & solitudinem, sed hominũ frequentiã non jam dissimulant mali-

De Provid. l. 4.

Gen. 4. 15.

Hom. 8. ad pop.

malitiam, sed impudenter ostentant & jactant? Verbo, *qui lætantur cùm male fecerint*, & in audaciæ majoris testimonium, *exultant in rebus pessimis?* An non id manifesto indicio est eos jam rupisse omnia honestatis repagula, ingenitam homini verecundiã exuisse, posuisse omnem formidinem, extinxisse remorsum, & ad omnem mali sensũ obriguisse? quamdiu enim hi salutares motus mentem occupant, eam velut fræno retinent, ne in præceps ruat, & equi instar indomiti per vitiorum avia & invia currat; molestus ille vermis, qui animum corrodit, non sinit esse lætos, éstq; incredibile dictu, quantum mæstitiæ & fellis in pectus diffundat: frustra sunt omnia remedia, necquidquam latentes vis mali dissimulatur, emicat è vultu, illúmque immutat, affligit, dejicit. Cùm verò nulla ampliùs in peccatore tristitiæ aut verecundiæ indicia, sed imperturbata potiùs animi quies & lætitia deprehenditur, tum enimverò audacter dicite ac credite, illum mali summam attigisse: *Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit.*

Prov. 2. 14.

Prov. 18. 3.

V. Advertendum hìc est, nullam à Spiritu Sancto contemptùs speciẽ exprimi, sed simpliciter dici: *contemnit*; qui enim insitum homini pudorem aliquando exuit, nullum porrò frænum patitur, quod non excutiat: suggerite opportuna consilia, *contemnit*; severis instate minis, *contemnit*; illatam Deo exaggerate injuriam, *contemnit*; hiantes inferni fauces monstrate, *contemnit*; verbo, contemnit omnia, omnia, animadversiones, preces, præmia, supplicia, homines, Deum ipsum, nec horret dicere: *quis noster Dominus est?* Vestrum est modò decernere, quæ homini usque adeo miserando & conclamato salutis spes reliqua esse possit? quomodo enim contractum mali habitum corrigent? quomodo ex tam profundo lethargo expergefient? quomodo resipiscent in tanta conscientiæ cruditate? certè nulla moralis verisimilitudo esse potest, eos aliquando salvandos, de quorum conversione & seriâ pœnitentiâ desperari meritò potest. Emendari quandoque illos, qui timide peccant, & aliquo pudoris sensu tanguntur, id equidem tam difficile non est, si Divo Gregorio fides est: *Quia dum mens erubescit* videri, *quod tamen* esse *non metuit, erubescit quandoque* esse, *quod fugit* videri; quis autem erubescet esse flagitiosus, quem non pudet, palàm videri talem? Ultimus, quem impius exuit, animi affectus est, nolle probum videri. Avari tenacitatem suam parsimoniæ velo contegunt, Judæ instar, qui tantas querelas ac murmur, ob unguentum Christi honoribus à Magdalena effusum suscitavit, quasi verò id cederet in pauperum detrimentum; ignavus & vecors vult cautus videri & circumspectus; arrogans animi sui fastum magnanimitatis schemate convertit; crudelis truculentiam suam justitiæ larvâ cooperit; parem reliqua etiam vitia fucum sibi aliisque faciunt. An nulla unquam fœmina sceleratior erat perfidâ Jezabele? tantum tamen animi illi non erat, ut pauperis civis sanguine seipsam contaminaret, ac vineam illi

Pastoral. p. 3. Admon. 32.

violenter eriperet, sed obtento religionis velo rapinam celavit: Finxit, se cogi ad supplicium de Naboto blasphemiæ reo sumendum; indixit eo fine jejunium publicum, coëgit Senatum, tantum aberat, ut scelesta mulier malitiam palàm proderet, aut jactaret; Ammon obscenos fororis amores naturalis infirmitatis prætextu studiosè dissimulavit; Amman furori suo boni publici speciem fecit. Si ergo eò pertingit peccator, ut liberè & protervè peccet, abjectâ larvâ scelus suum palàm ostentet, triumphet, & *Exultet in rèbus pessimis*, tunc enimverò necesse est, ut vel peccatum grande malum esse non reputet, vel peccati infamiam velut grande supplicium non æstimet. Quodsi eò redigatur homo, quæ obsecro melioris frugis de eo spes affulget? imò timendum potiùs, pares cum Lucifero pœnas daturum: si enim Luciferi peccatum subtiliter expendo, quid tandem fecit, nisi quòd vanissimè gloriatus sit? & quâ, obsecro, de causa? de pulchritudine & splendore suo! *Elevatum est cor tuũ in splendore tuo*: vanè sibi complacuit in intellectûs perspicacia scientiæ profunditate, & magnitudine dignitatis; gloriatus est, omnem lapidem pretiosum esse ornamentum suum; gloriatus est, se pulcherrimum Majestatis Divinæ Ectypon & imaginem esse; gloriatus est, se ad Divinæ magnitudinis gloriam quàm proximè accedere, adeò ut DEUM inter & Luciferum alia creaturarum nulla intercederet? Hic certè fastus excusationem forsitan meretur juxta illud Isaiæ: *Sapientia tua, & scientia tua, hæc decepit te*: quòd autem infelicissimi peccatores glorientur, se esse coopertos iniquitate, & infamia plenos; quòd jactare audeant, se esse DEO abominabiles, quòd gloriosè ostentent animam immundam, cor spurcum, corpus sordidum, vitámq; bestialem, quam, quæso, excusationem merentur: an tolerabit Deus sua scelera jactantes, qui non toleravit Luciferum, de eximiis naturæ donis vanè gloriantem? Si tam atroces pœnas dedit Gigas Philistæus, qui robur virium suarum superbè jactavit; Absalon, qui concinnam cæsariem, & capilli elegantiam pavonis instar ostentavit; Sennacherib, qui militum numero, & potentiâ intumuit; Aman, quem dignitas gradûs inflavit; Antiochus, quem triumphi & victoriæ elevârunt; Herodes, qui Eloquentiâ suâ evanuit; Nabuchodonosor, ædificiorum mole fastuosus, Ezechias, vanâ thesaurorum suorum gloriâ elatus; quódque magis mirandum est, Pharisæus ipse, sibi in abstinentiis suis complacens, & ob datas fideliter decimas, sparsásque liberaliter Eleemosynas glorioſus; quid, DEUM immortalem! de vobis statuetur, qui gloriæ vobis ducitis, quid quæso? obscenitates vestras, dolos & fraudes, mendacia & perjuria, prodigalitatem & luxum, ceteráque vitia, quæ, cùm studiosè occultanda forent, ut opprobria, vos velut res bene gestas, & opera magnifica jactatis? Quid? vultisne Deus vos patienter toleret, qui, ut Juditha dixit, etiam, *In virtute sua gloriantes humiliat?* Num petitis, ut pa-

Ezech. 28. 17.

Isa. 47. 10.

Judith. 8

tien-

tienter vos exspectet, & veniâ impertiatur? Enimvero non erit hoc, Christiani, non erit! Hæc enim nimis effrons est impudentia, quæ iram DEI implacabilem accendit.

VI. Et quis vestrûm hanc Dei inclementiam non approbet? si quis clam nos offendit, indignamur quidem sed facilior tandem est veniæ locus, cùm lateat offensa, nec in hominũ notitiam devenerit; cùm autem, qui nos offendit, id publicè propalat, & injuriam nobis illatam sibi gloriæ ducit, Superi! quâ irâ excandescimus? nullus est aut precibus, aut satisfactioni, aut excusationi locus; sola vindicta expungendæ huic maculæ par est. Eadem est Divinæ offensæ ratio: qui Eum, tentationis vehementiâ victus, clam offendit, non sine timore, & aliquâ præsentis Numinis reverentiâ, tam gravem DEI contemptum non prodit, neque Deum tantopere irritat: quantus autem, obsecro, despectus est palàm ostentare, se DEUM offendisse? An non hoc est, apertè profiteri, se legem Divinam flocci facere, DEI imperia ridere minas exsibilare, nullo honoris Divini studio tangi, ejus amicitiam nihili facere, hujúsque contemptûs tot adhibere testes, quos peccati sui conscios facit? quis ergo miretur, Deum tam graves ab iis pœnas expetere, & quidem, ut D. Chrysostomus docet, longè graviores, quam infligere solet illis, qui, et si longè graviùs, occultiùs tamen & verecundiùs peccant: *Etiamsi graviter quis peccavit & clàm, minorem tamen pœnam dabit, quàm qui leviter peccavit, idq; impudenter.* Demonstravit id Deus in persona amici in paucis sibi charissimi; Moysen intelligo: plurimas ille & gravissimas exantlavit molestias, dum populum Hebræum in Palestinam deduxit; agendum illi fuit cum Rege contumaciſſimo, decertandum cum impiissimis magis, totius aulæ odium & calumniæ devorandæ, usque dum migrandi ex Ægypto veniam extorqueret. Quæ non incommoda per horridam solitudinem plurimorum annorum spatio sustinuit, dum suo commissam imperio innumerabilem, virorum æquè ac mulierem, senum, juvenum, & infantium copiam, populum moribus & indole diversissimum, duræ cervicis, ingenii indocilis, & contumacis, in terram lacte & melle manantem comitatus est? laceratus est murmurationibus, exasperatus contentionibus, lamentis & querelis fatigatus, infamatus calumniis, lapidum grandini sæpe expositus, adeò ut Deus ipse non rarò prodigiosam illius defensionem suscipere & rebelles compescere coactus sit, dum eos modò flammis & incendiis, modò pestilitate & terræ motibus coërceret. Ad hæc hostiles undique copiæ irruebant, atque occupatissimo Moysi nullam omnino quietis aut otii partem indulgebant: Ipsi soli incumbebat, aciem instruere, auscultare suorum querelas, dissensiones componere, leges ac jura dare, milléque alias ærumnas perferre, ideo duntaxat, ut commisso sibi munere fungeretur, ac dilectum Deo populum in terram promissam inferret. His tamẽ omnibus difficultatibus generosè exhaustis, cùm jamjam in E-

Contra concubin.

lectæ telluris limine staret, noluit DEUS, id vel solatii, vel gloriæ misero seni indulgere, ut solo tot votis optato potiretur. Heu quâ mæstitiâ, si humano rem sensu æstimare volumus, Moysis animum occupari necesse fuit, cùm mortem sibi tunc denunciari audivit? *Videbis eam, & non transibis ad illam!* Ille sudores sparsit, alius fructum collegit; ille exhausit incommoda, alter honores tulit. Et quâ tandem de causa tam severè & inclementer Deus Moysen habuit? an non fuit moribus compositissimis, indolis mansuetissimæ, & zelantissimus legis? erat enimverò; sed cùm aliquando verba quædam minùs considerata ei excidissent, adeò Divinam in sese iram excitavit, ut veniæ locum non invenerit. Audite factum: languebat siti populus in deserto, & Moysi magno strepitu circumfusus non sine minis potum expostulavit; tanta populi contumacia fastidium illi & bilem movit, ut prodigiosâ virgâ in cœlum levatâ diceret, ecquid prætenditis protervi? *num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?* Mox tamen facti pœnitens, ut incredulitatem suam damnaret, datique scandali occasionem auferret, rupem baculo percussit, & copiosum limpidissimæ aquæ rivum elicuit. Verùm Deus, hac satisfactione minimè placatus, feralem illico nuntium Moysi tulit, eum morte luiturum fidei defectum, neque illud honoris habiturum, ut Divinorum promissorum executionem videret, qui in iis credendis tam turpiter vacillâsset. Justa sanè animadversio, quam iterato incredulitatis suæ exemplo promeritus est: aliquando tantæ multitudini necessarius commeatus defecit, cúmque Deus ipse in spem illum erigeret, ausus est incredulus senex in hæc verba erumpere: *sexcenta millia peditum sunt, & tu dicis, dabo eis esum carnium mense integro? nunquid ovium, & boum multitudo cædetur, ut possit sufficere ad cibum, vel omnes pisces maris in unum congregabuntur?* Deus tamen amicâ tunc solùm objurgatione hanc linguæ petulantiam castigavit: *Nunquid manus Domini invalida est? jam nunc videbitis, utrum meus sermo opere compleatur.* Adhæc quoties non Moyses se Deo pertinacem exhibuit? quot non imperiis cogi debuit, ut Legati ad Pharaonem munus acceptaret, & Dux populi esse vellet? quibus non querelis officium istud deprecatus est? quàm importunis DEUM precibus fatigavit? mortem etiam sibi imprecatus, ut tantæ curarum moli se subduceret: *Obsecro, ut interficias me, ne tantis afficiar malis!* & tamen patienter Deus tulit hanc contumaciam, neque irritari se passus est hac diffidentiâ, sed animos potiùs Moysi addidit, déque auxilio suo securum reddidit: postea tamen unicus linguæ lubricæ lapsus, cùm de aqua è silice elicienda ageretur, implacabilem Deum reddidit: & acerbissimam pœnam tulit. Et cur id, obsecro? nolim ego meam interpretationem audiatis; sed Divum Joannem Chrysostomum percipite: *nihil aliud potuit Moysen propositis præmiis privare, quàm solum illud, quod aquam contigit, quod naturâ quidem minus*

Num. 11. 21.

Ibid. v. 23.

Contra conturbim.

nus aliis erat, sed multò majus judicatum? & quâ tandem de causa? *illa enim privatim & occultò accidebant, hoc autem manifestè, & apud omnẽ populum contingebat*. An quidquam in rem nostram aptius dici potest? peccatum scilicet ad rupem commissum, quamvis in se levius, publicum tamen erat; reliqui incrudelitatis errores graviores quidem erant, sed occulti, neque ad communem aliorum notitiam emanârunt; hic autem toti populo innotuit, & licèt hoc delictum amarè defleret, neque de eo gloriari auditus sit, quia tamen publicè deliquit, impunè non tulit. O Auditores mei! cùm domesticos intra parietes, clausis valvis & in tenebris delinquimus, malè enimverò, imò pessimè agimus, quia Divinis oculis omnia patent: *non sunt tenebræ*, ut Jobus testatur, *ut abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem*: major tamen spes veniæ nobis affulget; ubi autem scelus est publicum timeamus judicium sine misericordia, & gravissimam castigationem; *peccatum suum prædicaverunt*, ait Isaias, *non absconderunt, væ animæ eorum, væ animæ eorum*: & cur ist-hoc? *quoniam reddita sunt eis mala*. Sed cur Propheta dicit, *quoniam reddita sunt eis mala*! qui enim minas alteri intentat, mala futura annuntiat: dicendum ergo esset, *væ! quia reddentur eis mala*. Verissimè id quidem Auditores! sed supplicium, quod scandalosis imminet, usq; adeo certum ac indubitatum est, ut de eo haud aliter loqui liceat, quàm si jam esset executioni mandatũ.

Job. 24. 22.

Isa. 3. 9.

VII. Et quænam tandem peccata sunt, si verum eloqui placet, quæ Christi nomen apud inimicos fidei & Religionis infamant? an occulta? minimè profectò, sed publica, Auditores, publica! si innotescat gentibus, pudicitiam Christianorum palam & ubique velut in foro venalem; si intelligant, nullum propè apud nos angulum esse, ubi non Thamaris aliqua sedeat; si videant, in scenis ac theatris patentibus artem obscænam amandi doceri; si in publicis atriis, & aulis pendeant picturæ, lasciviissimæ Veneris fomites, & libidinis incitamenta; si in publicis conventiculis spargantur joci illiberales, & facetiæ turpes; si in publicis templorum Basilicis lusus & sales, aspectus lascivi, risus & cachinni exerceantur; si ibi velut in ganeis & popinis summâ libertate garriatur; si publicis ac iniquissimis usuris sit locus, idque absque rubore, imò cum laude prudentiæ, & dexteritatis encomio; si inimicitiæ capitales & Vatinianæ publicè foveantur, idque generosum ac strenuum credatur; si contumacia contra Præsules, & Superiores palàm dominetur; si lacereiur honor & fama religiosorum; si dignitas Ecclesiastica despiciatur, si Sacrosanctum DEI nomen, dico id horrentibus pilis, si Sacrosanctum DEI Nomen palam blasphemetur in plateis, in officinis, in domibus, in tabernis, in conventiculis, quasi nomen infimi, & vilissimi nebulonis, absque eo, ut ullus mortalium inde, ut decet, commoveatur. Hæc, hæc,

inquam, sunt flagitia, quæ Christi nomen, apud Religionis nostræ æmulos, & inimicos exosum reddunt: *blasphemare faciunt nomen ejus in gentibus;* quamdiu enim vident, inter Christianos peccata modestè abscondi, tamdiu convicti fatentur, suum apud nos virtuti pretium esse, quia nemo abscondit, de quo gloriatur; quodsi verò resciant, scelus ibi aperte dominari, illud cum jactantia approbari, eidem applaudi; quid vultis dicant, & sentiant? existimabunt nimirum, despectam & ingloriam inter nos esse pietatem, nec solùm pudori esse, amicum Christi nominari, sed gloriæ & honori duci, ejusdem se inimicum profiteri.

VIII. Et tamen, DEUM Immortalem! ô quoties illa ipsa peccata, quæ occultè patrantur, nostrâ publicatione fiunt manifesta? nec satis est, lascivias nostras in tenebris nasci, sed à nobismetipsis in lucem protrahuntur, quamvis intra privatos parietes clausis januis, remotis arbitris, & mediis in tenebris fiant, id nobis satis non est Auditores, sed illas in conventibus buccinamus, recensemus incirculis, ad sonitum citharæ decantamus, útque omne peccatum sit patens & apertum, etiam secreta publicamus. An parum hoc vobis detrimenti videtur? aut bene sperari posse de eo creditis, cujus culpâ Religionis honor & authoritas tanto ludibrio, Christíque cultus tanto dedecori exponitur? *væ animæ eorum, væ animæ eorum!* rursus ingemino, *quoniam reddita sunt eis mala!* Hæ enimverò tales noxæ sunt, quæ veniam sperare non possunt: *nunquid carnes sanctæ,* clamat DEUS ore Jeremiæ, *nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es?* quasi diceret: frustra sunt victimæ, nec, sufficiunt holocausta ad me placandum: aufferre quidem illa potuissent iniquitates tuas, meámque iram mitigare, si cum pudore, dolore & lacrimis ea fuisses detestata, sed quia frontem meretricis induisti, & de injuriis meis *gloriata es,* nullum porrò supersest remedium, ô infelix civitas; sed certo lues excidio: ecce Chaldæi equis sublimes jam advolant, ut debitam exequantur vindictam; nihili facio oblationes tuas, & abominor holocausta; stragem tuam & ruinam desidero. *Nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es?* Hæ quondam Deus minatus est Hierosolymæ; faxint superi, ne idem nostris quoque civitatibus dicatur: dum tempus ergo, & hora suppetit, meliori quo licet, modo DEO placando studeamus, cúmque manus operi quam primùm admovenda sit, ab Eleemosynis auspicemur. Jerem. 15. 25.

PARS ALTERA.

IX. DUo nunc breviter expedienda restant: primùm, quid faciendum, ut culpam commissam expiemus; alterum, quid agendum, ut imminenti malo medeamur. Præterita quod attinet, convenientissimum est remedium, ut, qui gravis scandali reus est, suísque delictis aliorum

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

rum oculos mentésque offendit, morum deinceps modestiâ ac decenti compositione omnes ædificet, caveátque eorum morem imitari, qui id unum studiosè declinant, ne à quoquam videantur, bene & laudabiliter feciſſe: conſcientiæ labes clam exonerant; ad Sacram Synaxin clam adrepunt; quin parùm abeſt, ut exoptent, illa redire tempora, quibus non niſi in Catacumbis ſacræ Lyturgiæ ſacrificia celebrabantur. Non ita, Auditores, non ità! neque enim ruſtica ac noxia hæc verecundia condonanda eſt illi, qui palam peccare non erubuit. *Quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini*, dicebat David, nec ego repugno; ſi enim occultè peccâſtis, concedam, ut ſecretam intra cubile veſtrum pœnitentiam agatis; ibi lachrimas fundite, in carnem veſtram animadvertite, veniam à DEO expoſcite, & *in cubilibus veſtris compungimini*: ſi verò ſcelerum veſtrorum contagio alios quoque infecit, tunc enimverò neceſſe eſt, generosâ ſui victoriâ humanum reſpectum ponere, neque convenit, nos verecundiam induere pœnitendo, quam exuimus peccando: neceſſe eſt Pœnitentiæ tribunalia palàm frequentare, palàm ad ſacram ſynaxim accedere, quæque DEO palàm erepta eſt gloria, palàm eſt reſarcienda. Audite diſſerentem ad Romanos Apoſtolum: *ſicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire iniquitati, ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ.* Animadvertite verbum hoc; *exhibuiſtis*, & iterum, *exhibete*. Hìc certè ſermo non eſt de opere ſecreto, ſed manifeſto: *exhibuiſtis* vos palàm peccatores, ejà *exhibete* vos etiam palàm pœnitentes.

Ad Rom. 6. 19.

Hæc ſufficiant ad corrigenda ſcandala præterita: quodnam autem medium maximè expeditum, facile & ſecurum ad ea deinceps cavenda & eliminanda inveniemus? ego illud palàm edicam, ſi lubet. Meâ quidem ſententiâ efficaciſſimum huic malo remedium erit, ſi illi, penes quos publica reſidet authoritas, promoveant virtuoſos illorum merita remunerentur, eósque flagitioſis ubique & liberè præponant. Tunc certè quisque ſuam ſibi fortunam cudere ſtudebit, & licèt vitam impii vivat, boni tamen nomen & famam aucupabitur; nemo de iniquitate ſua gloriabitur, ſed abſcondet flagitia, quódque Divinæ gratiæ amittendæ timor obtinere non poterat, favoris & gratiæ humanæ perdendæ metus obtinebit. O ſi nôſſent Principes, tam ſæculari, quàm Eccleſiaſticâ dignitate fulgentes, quàm exiguo opus ſit, ut tota civitas meliorem faciem induat, totúsque Clerus ad modeſtiam & ſanctitatem ſeſe componat! Davidem imitentur, & cum eo palàm profiteantur: *oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant mecum.* Facite, ut conſtet omnibus, non aliunde vobis commendari ſubditos, quàm à virtute, neque aliud vobis diſplicere, quàm vitium: oſtendite, vos minimi facere clientûm copiam, ſed ſola eorum merita æſtimare; non curare commendationes & ſuffragia, ſed opera;

Pſ. 100. 6.

opera ; non affectum, sed justitiam: tunc enimverò videbitis, ambitiosos in id unum incubituros, ut virtutis quàm maximè studiosi appareant. Quod de Principe dixi, intelligi volo de quovis privato, domûs & familiæ suæ domino : si enim ab aliis virtutem expetat, quâ ipse caret, plus reipublicæ proderit, quàm si ipse virtute clarus sit, & eandem in suis negligat; atque universim loquendo de omni Regimine, tam grandi quàm parvo, tam civili quàm sacro, si palàm erit, promoveri bonos, rejici dissolutos, magna ex parte si non omnis impietas, projecta saltem palàm peccandi licentia eliminabitur.

Verùm dicetis mihi fortassis; hoc medium videri aptius ad fovendam hypocrisin, quàm ad virtutem plantandam, nam ad famam honestatis comparandam satis est, apparere, neque necesse est, esse bonum : homines igitur, ut ambitioni suæ satisfacerent, contenti forent occultare vitia, non verò emendare, atque adeo in civitatibus multi invenirentur justi apparentes, paucissimi veri. Sed ponite hunc metum : hypocrisis enim omnium vitiorum difficillimum est, nec fert ætatem : tegi quidem potest vitium ad tempus, sed paulatim detegitur; simulari potest tantisper virtus, sed vitium dissimulari diu non potest; ipsa enim virtutis simulatio molesta tandem accidit : unde longè plures improbos, quàm hypocritas invenietis; hi enim solam virtutis amaritudinem experiuntur, dulcedinem autem illius degustare non valent, & ideo, *licèt ad tempus simulent, successu tamen temporis producuntur*, ut loquitur Theophylactus; occasiones enim mali tam crebræ & vitiorum irritamenta tam frequentia sunt, ut impossibile sit, ex solo humano respectu resistere omnibus; quòd si leviores quandoque insultus superant, gravioribus tandem cedunt & succumbunt. Ad hæc si palàm constet, flagitiosos à dignitatibus excludi, id tandem eveniet, ut, qui initio virtutem simulant, veræ tandem virtutis studio exardescant; primò humanis se trahi sinent motivis, sed sensim illa in Divina convertent: sique cetera omnia absint, innumera saltem scandala evitabuntur, quæ necessariò abundant, ubi non solùm licitum est, esse malis, sed & malos apparere. Hæc certè utilissima est praxis, quam ego fusiùs tractarem, si mei id muneris, & præsentis argumenti foret : permittite mihi solùm, ut ex dictis utilissimæ confusionis & erubescentiæ materiam in rem nostram eruam : fierine potest, Auditores, ut Christi amor id à nobis haud impetret, quod hominis reverentia extorqueret ? *Quod à nobis extorquet hominis timor, deberet à nobis exigere Christi Amor*, ait in simili Augustinus. Si nobis constaret, Præsulem vel Superiorem nostrum, omnes illos ab amicitia sua excludere, nec ad honores admittere, nec ac munera & dignitates promovere, nec beneficiis admovere, qui non apertè virtutem profitentur, omni certè conatu in studium virtutis incumberemus;

mus; & Christi imperium non sufficiat, ne saltem tam effrænatè & impudenter delinquamus? ô confusionem! ô dolorem! plus ergo apud nos possit hominis, quàm Dei authoritas? plus commodum caducum, quàm immortale? plus humana amicitia, quàm Divina? nunquid publicè Apostoli verbis Christus prædicat? *I-* 1. Cor. 6. 9. *niqui Regnum DEI non possidebunt*: quàm pauci tamen sunt à culpis immunes? *neque fornicarii*: & tamen quanta vitii hujus libertas? *neque adulteri*: quanta in matrimoniis infidelitas? *neque molles*: quanta carnis dissolutio? *neque masculorum concubitores*: quanti abusus libidinis? *neque fures*: quantæ fraudes in commerciis? *neque avari*: quantæ proprii commodi sordes? *neque maledici*: quanta in calumniis audacia? *neque rapaces*: quanta furum & furtorum impudentia? Certè si nil aliud Princeps faceret, quàm ut contextum hunc Apostoli, manu propriâ in charta exaratum, ad publicas præcipuarum platearum portas affigeret, hoc solo discrimine, ut, ubi dixit Apostolus, *Regnum DEI non possidebunt*, ille subnecteret: *amicitiam meam non possidebunt*, neque illos à cælorum regno, sed à sua gratia duntaxat, muneribus, ac præmiis excluderet; ô quanta vitiorum emendatio in rebuspublicis sequeretur? sed iste veritates notiores sunt, quàm ut pluribus argumentis confirmari debeant, unde sermonem abrumpo, cùm nihil porrò à me dicendum supersit.

SERMO DECIMUS TERTIUS.

DIE MERCURII POST SECUNDAM DOMINICAM.

Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo, &c. Nescitis, quid petatis. Matth. 28.

I. Nullus unquam, honestis artibus familiam suam amplificare studuit, id certè mulier hæc Evangelica, Joannis & Jacobi genitrix fortunata tentavit. Laboravit illa sollicitè, ut filios è lembo piscatorio ad thronum, ab hamo & retibus ad sceptra levaret, útque primorum instar assessorum, dexteram unus, alter sinistram Christi, quem Judeæ imperaturum crediderat, occuparet. Neutiquam tamen, ut frequenter fieri consuevit, iniquis mediis ad hunc dignitatis gradum

dum viam sibi aperire contendit; neminem Apostolorum, quos ejusdem honoris æmulos timere poterat, persecuta est, nemini insidias struxit, nec adulationibus, nec muneribus regiam sibi suísque gratiam paravit; sed aliquot annorum spatio Christi obsequiis filios dedicavit, eúmque diu noctúque, in summa rerum inopia, neglecto scribarum ac pharisæorum odio, sequi jussit; ipsa quoque relicto marito, ac curâ domûs neglectâ, Christo constanter adhæsit: post tanta, inquam, erga Christum merita ad pedes illius provoluta, simplicem ac supplicem suum libellum, nullo verborum fuco, nullísque assentatorum formulis conscriptum, porrexit: *dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.* Tantum tamen abest, ut approbationem, aut applausum ambitiosa hæc petitio à Christo tulerit, ut potiùs acerbè increpitam, velut insensatam ac temerariam feminam à se repelleret, ipsósque honoris exspectati Candidatos cum stomacho à se abigeret: *nescitis, quid petatis!* Ubi ergo sunt, qui augendæ ditandæq; familiæ desiderio, per dolos ac mendacia, per violentas aliorum oppressiones & injurias, per fas & nefas conantur eluctari? ubi sunt, qui studio ambitionis corrumpunt tribunalia, emunt faventes sibi sententias, testamenta & codicillos depravant? ubi sunt, qui mercenarios defraudant, ac templorum jura intervertunt? ubi sunt, qui orphanos supprimunt, viduas deglubunt, pupillos defraudant, & pauperum sanguinem ad supremam usque guttam emungunt? veniant illi hodie & me auscultent; ego ad oculum illis demonstrabo, quàm malè rebus suis consulant, & fortunam suam evertant. Si enim Christus feminæ tam bene de se meritæ modestam, sed inconsultam ambitionem, & inordinatum familiæ exaltandæ studium, tam severè castigavit: quid illis futurum creditis, qui ad honores & dignitates cum DEI hominúmque injuriâ grassari audent? O stultos labores! ô vigilias malè collocatas! quisquis sperat, se ex usuris & rapinis, dolis ac fraudibus, iniquitate & injuriis ditandum. Attentas, quæso, mihi aures præbete, & videbitis, hunc familiæ amorem, si tamen hoc nomine dignus est, esse amorem noxium ac crudelem.

II. Et primò quidem non dubito, vos ipsos perspicuè videre, artes hasce, & iniquam emergendi industriam fini, quem intenditis, minimè prodesse: nôstis enim, hæredes vestros, si, ut Christianos decet, vivere velint, patrimonio malè parto frui non posse; ut quid ergo labores tam improbi ad eos ditandos? necesse enim erit, eos à morte vestra ad pristinam redire fortunam, ab iniquo luxu desistere, servorum imminuere numerum, evacuare equilia, verbo, ut cum Jobo loquar, evomere, quidquid divitiarum devorârunt: *divitias, quas devoraverint, evomēt*: quin, si id sponte non fecerint, *de ventre eorum extrahet illas Deus.* Quodsi alienum aliquid retinere præsumpserint, Deum jura- Job. 20.15

juratum domûs suæ inimicum habebunt; num ergo familiæ vestræ, tam potenti adversario obnoxiæ, satis consultum esse arbitramini? Memini me legere de Julio quodam Agricola, magni nominis Senatore Romano, qui supremis vitæ annis grave Domitiani Imperatoris odium incurrit, atque ab eodem pinguissimis proventibus spoliatus, dignitate consolari, quâ pollebat, dejectus, quin, ut alii autumant, veneno necatus est. Sustinuit ille sortem iniquissimam prudenti dissimulatione magísque de familiæ suæ, quàm propria incolumitate sollicitus, rarum moriturus consilium arripuit; Testamentum enim condidit, omniúmque bonorum suorum hæredem scripsit Imperatorem, eâ, cùm de ipso loqueretur, verborum formulâ usus, quâ magis honorificam non posset, si non ex Proconsule in ordinem redactus, sed è servili conditione in consulem effectus esset. Obstupuêre minùs sagaces tam inexpectatum Agricolæ factum, quin inconsultę simplicitatis reum arguebant, quòd citiùs vivere, quàm adulari desiisset: qui verò factum istud profundiùs penetrârunt, laudârunt ejùs consilium, agnoverúntque, eum utiliùs longè familiæ suæ consuluisse, dum tenuem illi hæreditatis portionem, sed faventem ac amicum Cæsarem reliquit, quàm si pinguissimi patrimonii, & irati simul Principis hæredem scripsisset; docuítque eventus, Agricolam ex politicæ prudentiæ regulis, uti semper assueverat, egisse. Hoc si ita est, Auditores, quâ fronte, obsecro, DEUM posteris vestris inimicum relinquitis? an eum adeo impotentem creditis, ut vindicare injuriam non possit, aut adeo vecordem, ut nolit? timendum vobis potiùs, ne vobis accidat, quod DEUS superbis Idumeæ incolis per Malachiam comminatus est: *illi ædificabunt, & ego destruam.* Hoc ut magis fiat perspicuum. Malach. 1. 4.

III. Mecum, quæso, Divina oracula scrutamini, & familias illas considerate, quæ ex bonis iniquè partis emerserunt, & renuntiate mihi, an ulli earum aut splendor natalium, aut possessionum amplitudo, aut proventuum copia, aut ipsa Principatûs dignitas quidquam profuerit. Nôstis, communi aliàs lege cautum esse, ne ob parentum delicta filii plectantur: *Filius non portabit iniquitatem Patris.* Deus tamen cujus Dominium nullâ lege tenetur, sæpiùs huic regulæ derogavit, & ob peccatum patris non à filiis solùm, sed & à nepotibus, & pronepotibus in quartam usque progeniem, gravissimas pœnas expetiit, non aliam ob causam, quàm quòd bonis iniquè partis illos voluerint locupletare. Illicitis artibus ditare suos volebat Achan, dum contra DEI imperium aurum inter spolia Jerichuntis inventum furto sublegit; unde non ipse solùm, sed & familia universa flammis absumpta est. Iniquè dicescere præsumpsit Giezi, qui figmentis ac mendaciis à Naamano prætiosa munera ab Elisæo repudiata extorsit; sed continuò ipse cum universa progenie, leprâ percussus est. Ezech. 18. 20. Josue 7. 4. Reg. 5.

Modis injustis augere suos cupiebat Saul, dum contra Samuelis mandatum
1. Reg. 15. Amalecitarum spolia avarè sibi servavit ; nunquid propterea cum tota prosapia regno exutus est ! Iniquis modis locupletare suos desideravit. Achabus, dum vineam Nabotho injustè sustulit ; nunquid propterea violentâ morte interemptus periit, universâ ejus stirpe funditus excisâ, quam moriens septuaginta liberis, iisque masculis numerosissimam, pinguissimis reddituum proventibus locupletem, & amplissimâ parentelâ ità dilatatam reliquit, ut integris videretur ætatibus suffectura ; quindecim tamen annorum intercapedine tota quanta interiit, ut ne unicus quidem surculus
4. Reg. 10, 11. supereſſet : *& percussi sunt omnes de domo Achab, donec non remanerent ex eo reliquiæ* ; ut adeo palàm sit, ob cumulatos injustè thesauros non parentes solùm, sed & eorum hæredes multari. Cur ergo ad amplificandas familias vestras iis artibus utimini, quibus illas destruitis ? an creditis, illas irato DEO stabilem ætatem laturas, qui familias tam copiosas, tam splendidas, & potentes in nihilum redegit ? an non summa stultitia est, posteros quidem relinquere locupletes sed malè securos, ac summo discrimini expositos ?

IV. Cùm fabricam molimini, Auditores, non equidem asperrimo brumæ tempore fundamenta ponitis, sed ver, aut æstatem, aliúdve magis mite & opportunum exspectatis : quam, obsecro, ob causam ? nunquid quòd ædificia hyeme erecta ætatem non ferant ? frigore enim calx enervatur, & pluviis fabulum molleſcit, unde saxa cohærere firmiter non possunt. Nôstisne, quid sit, alienis pecuniis domum struere? est, hyeme ædificare : *qui ædificat domum suam impendiis alienis*, ait Ecclesiasticus, *quasi qui colligit lapides suos in hyeme.* Cavete igitur, Christiani, domus quippe vestra rimas aget, inclinabitur, & cadet : *væ, qui ædificat domum suam in injustitia, & cænacula sua non in judicio* ! clamabat quondam Jeremias. *Væ, qui ædificat civitatem in sanguinibus*, pauperum, *& præparat urbem in iniquitate !* ait Habacuc : cur ergo stultis potiùs consiliis vestris, quàm certissimis Prophetarum minis fidem habetis ? O quot, quantásque familias hanc unicam ob causam videmus in dies interire ? nesciunt enimverò miseri, torrentes, cùm intumescunt aquis non suis, minùs esse diuturnos quovis rivulo, qui suas duntaxat undas trahit. Cùm Zachæus pœnitentiâ ductus Christo diceret ; *si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum :* reposuit Christus : *hodie salus domui huic facta est* : quid sibi vult hæc responsio ? an non potiùs dicendum erat, *huic homini ?* Zachæus enim fraudes & furta patraverat, quorum damna reparare suæque saluti consulere laborabat. Verissimè id quidem, sed Christus meliùs longè rem intellexit, atque ideo non dixit : *huic homini*, sed, *huic domui*, *huic domui* ; si enim Zachæus aliena non reddidisset, non solus ipse peccati pœnas dedisset, quamvis id solus admisit.

Eccl. 21, 9. Jerem. 22, 13. Habac. 2, 12. Luc. 19, 8.

V. Sed

V. Sed demus, succedere vobis omnia ad votum; demus, familiam vestrã ex bonis iniquè partis perennare, crescere famâ, stabiliri authoritate, fautorum copiâ augeri; an operæ pretium vos facturos existimatis? *Infelicissimi hominum*, sinite me uti verbis magni Præsulis Salviani, *Infelicissimi hominum! cogitatis, quam bene alii post vos vivant, non cogitatis, quàm malè ipsi moriamini!* cur caducam prosapiæ vestræ prosperitatem tanti fueritis, ut animæ vestræ salutem discrimine exponere non dubitetis? O cæcitatem lachrimis dignissimam! tam parvi vos ipsos facitis, ut in gratiam posteritatis æternùm ardere, furere cum damnatis, ac cum diabolis pati eligatis? Credideram ego hactenus, omnem hominem sui potiùs, quàm aliorum amore teneri, & à teneris usque unguiculis animo inhæsit meo Latini Comici effatum: *Omnes sibi melius velle, quàm alteri*: hodie autem plurimos est reperire, qui fortunam aliis magnificam: sibi pernitiem struunt, *& ut alios affluere faciant deliciis temporariis, se tradunt urendos ignibus sempiternis.* Quid, quęso, graviùs in vos designare posset juratus vester hostis & capitalis inimicus? persequi ille vos potest, sed non nisi usq; ad tumulum: *Omnis siquidem inimicitia morte dissolvitur*, ut ait Salvianus: vobis autem id minimè sufficit, *Vos contra vos ita agitis, ut inimicitias vestras, nec post mortem evadatis*: dum stulto hæredum amore vitam laboriosissimam, jam in foro & tribunalibus, jam in Aulis & Principũ atriis, jam in itinerum molestiis, jam in negotiorum continuis, curis vivitis, atque ultra fata ærumnas vestras extenditis, dum post quietis & valetudinis vestræ jacturam animam quoq; & paradisum perditum itis. O quàm verè dixit Habacuc, *Væ ei, qui multiplicat non sua! usquequo aggravat contra se densum lutum?* non advertistis? non ait, *contra alios*, sed *contra se, contra se*; ut enim alteri bene faciat, amore crudeli perdit seipsum; Vos interea considerate Christiani, quo nomine propheta aurum compellet, adeò à vobis amatum, æstimatúmq; *Lutum* nimirum appellat, & *densum* quidem.

VI. Sed forsitan solatio damnatis erit, hæredum gloriam & grandem fortunam nôsse: quin hoc ipsum erit, quod acerbissimè illos affliget, si videbunt, illos eorum opibus triumphare, se verò illorũ causâ æternùm torqueri. O miserum, cui sors adeò luctuosa obtinget, ut animam perdat, dum familiam locupletat! O quoties infelix stultitiam suam damnabit, execrabitur diem, quo solem primùm aspexit, & maledicet horæ, quâ linguam in voces articulatas solvere cœpit! Interim infesta dæmonum corona eum cinget, eíque amarùm insultabunt, ac dicent: Eja lætare, en recenter ab arce tua gentilitia, & magnificis tuorum palatiis venimus, ubi numerosam tuam posteritatẽ licuit contemplari: vivunt illi valetudine prosperâ, robusti viribus & læti patrimonio tuo fruuntur, cui accumulando Cœlum, salutem & animam tuam dedisti. Eorum nonnemo Aulam frequentat, magni Mi-

Ad Eccles. t. 3.

Habac. 2. 6.

Terentius.

Salvian. ad Eccl. l. 3.

lib. ad Eccl.

nister Principis; alter Illustrem sibi sponsam copulavit; tertius dignitate Ecclesiasticâ gaudet, & propediem ad Præsulis honores aspirat: ad quid ergo infelix te ipsum mœrore conficis? nunquid ut grandes eos faceres, spontè infernum elegisti? Jam votis damnatus es; sunt enim verò grandes; lætare ergo & exulta: en filia, pro cujus dote augenda pauperes oppressisti, & operarios mercede fraudâsti; illa, inquam, filia honestissimè collocata est, jam crescunt nepotuli, & pronepotum spes affulget; quid ergo miser ululas, téque ipsum affligis? O Christiani, an hosce nuntios solatio illis fore arbitramini? quin potiùs verba singula tela illis videbuntur, & *sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis.* Exuite ergo, quæso, in ordinatum illum affectum, quo prosapię vestrę splendorem & perennitatem quæritis; ille enim in summum aliquando odium, sum̃ámq; invîdiam degenerabit. De Agrippina Neronis matre fasti referunt, eam ardentissimè desiderasse, ut filium Neronem Romæ imperantem videret. Monuerant illam Chaldæi Aruspices, in consilium ab ipsa vocati, certò futurum, ut filius ad sceptrum evectus, crudeli particidio Matrem necaret. Nil interest, respondit mulier ambitiosa: *Occidat, dum imperet!* moriatur Agrippina, regnet Nero! Sed ô quàm alia illi postea mens fuit! cùm enim filii crudelitatem, suúmque periculum cerneret, inconsulta sua vota damnavit, atque in id unum incubuit, ut pulso Nerone Britannicus privignus suus succęderet, cui natalium jure sceptrum debebatur; quin palàm nuntiari jussit Neroni, ipsam se se ad exercitum profecturam, militúmque animos muneribus, adhortatione & lacrimis permoturam, ut novi Principis electionem decernant. Verùm ad aliud nihil misellæ proderat vana sine viribus ira, quàm ut irritatus Nero Britannicum veneno tolli, matrem verò in speciem honoris ad palatium reduci, arctéque ibi custodiri jusserit. Fingite jam, Auditores, quempiam in eo rerum articulo Agrippinam accessisse, ac in ejus solatium dixisse: eja Princeps Serenissima, quid frustra affligeris? num meministi generosæ illius vocis, *occidat, dum imperet!* moriatur Agrippina, regnet Nero! Erige ergo mentem, & solatium admitte: en filium throno sublimem, totíque Romæ imperantem! en tributa à Provinciis, & obsequia à subjecta sibi militia accipit, etiam ab æmulo Britannico, qui solus de Principatu contendere cum eo poterat, securus: ne igitur te angat carcer, quo clauderis, nec mors imminens te terreat; utramq; calamitatem sponte elegisti, ut Neroni tuo imperium parares. Edicite, obsecro, Auditores, si quis in hunc modum Aprippinæ locutus fuisset, an ullum inde solatium captaturam creditis? an non potiùs furore amens majores in furias ageretur? Et verò omni eam solatio destitutam, & in furias actam fuisse testatur Tacitus; cum enim stricto acinace submissum in conclave Centurionem intueretur, ut vel gulam illi secaret, vel pectus transfoderet, lymphatæ similis uterum ei ostendit, dixítque *hîc feri.*

Ps. 119. 4.

hîc

Tacitus. *hîc feri! In mortem Centurioni ferrum distringenti protendens uterũ: Ventrem feri! exclamavit.* An id fecerit in detestationem parricidii; an verò, ut de seipsa vindictam sumeret, quòd tam crudele monstrum Neronẽ genuisset, ignoro. Veniam tamen date, Auditores, si justo prolixiùs rei gestæ seriem expendi, profanam quidem, sed proposito meo opportunam. Si mater, amore filii ebria, sanguinem ac vitam dedit, quò filio purpuram tingeret, & diadema pararet; in mortis tamen articulo mentem adeò & affectũ mutavit: quid miseris illis accidet, qui ad æternos se inferorum rogos damnari experiuntur, quòd filios suos & hæredes, non Imperatores, sed è plebeis cives, è civibus Nobiles, aut è nobilibus viros consulares effecerint? An non præ omni Agrippina frendebunt? Alloquimini, quæso, aliquem, quem modò accumulandis injustè opibus inhiare nôstis: Eja, domine mi! hi, quos corradis census injusti sunt, hæc campia fraudulenta: iniquis his artibus filio quidem tuo nomen Equitis, Illustres honorum titulos, aut munus nobile parabis: sed hoc, mihi crede, in æternam animæ tuæ pernitiem cedet. Et quid responsurum censetis? suspenso tibi naso illudet, & si non verbis, ipso sanè facto dicet: *Parvi refert, Occidat, dum imperet!* Pereat anima, modò floreat familia! O miserandi! non agnoscitis enimverò in præsentiarum, quanta sit animæ vestrę jactura: cùm autem vos undique flammis immiseros sentietis, tunc serò nimis inconsultum posteritatis vestræ amorem damnabitis.

VII. Si tunc vobis ex inferni abysso emergere liceret, Auditores, & ad lares vestros averti, non dubito, vos viso pretiosæ supellectillis apparatu, flammis in omnem partem effusis, omnia in cineres & favillas esse redacturos. Arderent ibi lecticæ auro oblitæ, serica ex Damasceno bombice aulæa, picturæ vanissimæ, scrinia pretiosa, vestésque superbæ: mox in equile eodem furore delati, equis omnibus interemptis, rhedas omnes, carrucas, & esseda flammis absumeretis; subinde in hortos, pomaria, & suburbana egressi, & per ampla illa domínii quondam vestri spatia vagati, simul omnibus ignes, & faces subjiceretis, combustis vitibus, arboribus, silvulis & nemoribus, granariis & fænilibus, ad effundendam calamitatis vestræ rabiem maniacorum instar in omne illud, quod olim pabulum iniquitati, & flagitiorum materiem subministravit. Sed averruncet DEUS à singulis vestrûm casum tam funestum; interea autem non mihi, sed Salviano scisciranti candidè & ingenuè fateamini; an non extremæ stultitiæ sit, alterius amore velle damnari? *O infelix,* inquit, *& miseranda conditio! bonis suis aliis præparare beatitudinem, sibi afflictionem, aliis gaudia, sibi lachrimas, aliis voluptatem brevem, sibi ignem perrennem!* Vestram potiùs salutem cordi habete, vestram felicitatem, & animam vestram: fierine possit, ut illa vobis tam abjecta sit & vilis, ut illam amore filii, fratris, nepotis, patruelis, cognati, aut hæredis adscititii, qui aliud vestri quàm simile nomen lib. 3. ad Eccl.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nomen non habet, periculo exponatis? Amate consanguineos, non prohibeo, sed post animam. Amate caducam, fluxámque felicitatem, sed longè magis beatitudinem æternam. Amate gloriam terrenam, sed longè magis cælestem. Verbo: *Amate, non obsistimus, amate filios vestros, sed tamen secundo à vobis gradu. Ita illos diligite*, O verba eximia! *ita illos diligite, ne vos ipsos odisse videamini, inconsultus namque & stultus amor est alterius memor, sui immemor.* Hactenus Salvianus.

VIII. Quamvis nec iste quidem sincerus consanguineorum amor est, sed odium potiùs, ac barbarus, hostilis, quin propè dixerim, sathanicus furor. An non enim videtis, quòd posteros vestros, si quæcunque bona malè parta eis relinquatis, evidenti damnationis periculo exponatis? omnes certè divitiæ, tametsi licitis mediis comparatæ, periculosæ sunt, si copiosæ sint & abundantes: *Quid enim sunt carnales divitiæ*, eleganter ait Cyrillus, *nisi blandimenta libidinis, fomenta cupiditatis, onera mortis?* Idem confirmat Ambrosius, qui eas materiam perfidiæ; & illecebram delinquendi appellat; consentit Petrus Blesensis, à quo *virtutum subversio; seminarium vitiorum* vocantur. Adhuc graviùs in eas invehitur Chrysostomus, qui, superi boni! quantum non mali de illis pronuntiat? *Homicidæ sunt*, inquit, *crudeles, implacabiles, quæq; nunquam erga eos, à quibus possidentur, remittunt simultatem.* Ventos indigitavit, unde tempestates cientur; feras, quæ corda discerpunt; flammas, quæ mundum in cineres redigunt: *Hinc inimicitiæ*, ait, *hinc pugnæ, hinc contentiones, hinc bella, hinc suspiciones, hinc convitia, hinc furta, hinc cædes & sacrilegia.* Igitur, quò majorem auri copiam hæredibus vestris relinquitis, eò majoribus illos periculis objicitis, nec sapientiùs agitis, quàm qui imbelli infantulo cultrum acutissimum, sed auro gemmísq; distinctum porrigit. Quòdsi de omnibus hoc divitiis verissimè dici potest, quantò magis de illis, quæ, cùm juxta eximium effatum Ecclesiastæ sint, *iniquitatis proles*, ut plurimùm etiam fiunt. *Mater perditionis: Divitiæ congregatæ in malum domini sui.* Intricatum sanè hæredi vestro laqueum ponitis, si sciat, se bonâ fide possidere non posse, quæ iniquis artibus à vobis comparata sunt: ut enim illa dominis reddat, hoc opus, hic labor est: si non restituat, heu actum de ipso, & conclamatum est! quis ergo non videt extremam pernitiem, quam vos ipsis struitis? Et iste sit amor atque affectus paternus? quin odium est, & rabies parricidalis, *Inimici hominis domestici ejus.* Expediret sanè, ex mente Chrysostomi, illos à vobis mendicos, & egenos relinqui; tandem enim ex sua mendicitate aliquid in animam emolumenti derivare possent, ut quondam egentissimus Lazarus fecit; iniquæ autem divitiæ non serviunt, nisi ad interitum: *non potest ad bonum proficere, quod congregatur de malo*; nec enim de malè partis aut adornari Basilicæ, aut egenis provideri, aut Religiosorum indigentiæ succurri, aut opis aliquid

Apol. mor. l. 3. c. 3. l. 2. in Job c. 5. & apud Dan c. 4. in Job.

Hom. 17. ad pop. Hom. 6. de avar. ibid. Hom. 5. ad pop.

Ecclı. 11.

Mich 7.

Oper. Imp. per hom. 38. in c. 11. Matth.

liquid in defunctos conferri, aut placari DEUS potest, &, quemadmodum absque culpa retineri non possunt, ita nec absque reatu expendi. An miserandus magis esse potest, quàm qui talibus bonis abundat? & horum bonorum patrimonium, vos dilectissimis charissimisq; pignoribus vestris relinquatis? O amorem crudelem! ô errorem, ô impietatem, ô insaniæ mentis barbariem! Factum sanè atrocissimum Divus Florentinorum Archipræsul Antoninus commemorat. Divitum quidam, & quibus nobis sermo est, jam morti vicinus accesserat; hunc efflictim hortabatur Sacerdos, ut iniquè parta restitueret; hæsit tamen ille immotus, & quasi in saxum obriguit, nec precibus cedens nec minis: supervenêre gemini filiorum, qui idipsum instantissimè urgebant, quibus ille: non possum filii mei, inquit, non possum restituere; si enim factâ restitutione convalescerē, mihi ostiatim foret mendicandum; si autem morerer, idipsum calamitatis vobis immineret. Sed malumus, reponunt filii, te salvum nósque mendicos ac inopes, quàm nos opulentos ac felices, te autem æternùm damnatum ac miserum. Irritatus his vocibus infelix pater, & hirquis in eos oculis conversus: obmutescite, inquit, dementes filii; nescitis enim verò, quanta sit Divina pietas & clementia; tametsi enim peccator sim, spem tamen in DEI misericordiâ repono; vobis autem, si mendaci estis, quid spei vobis supereſt? sícque locutus infelicem animam exhalavit. Ingentes motus in filiorum animis excitârunt hæc suprema parentis verba; sedulâ tamen inter se consultatione habita unus eorum competentem sibi infaustæ hæreditatis portionem reddere, alter verò patris vestigiis insistere decrevit: sed quo eventu? non ita multò pòst flagitiosus iste fatis cessit, innocens autem sacræ militiæ sub D. Francisci signis est aggregatus: hic cùm nocte quadam contemplationi vacaret, in extasin raptus hians gehennæ barathrum, ibíq; inter nimbos fumis permixtos, torrentes inter igneos, & flammarum volumina, patrem vidit fratrémque, miserrimæ damnatorum turbæ immixtos: jacebant miseri rabiosorum instar cannum alligati; jam sibi vellebant capillos, jam vultus lacerabant, mutuis que in sese maledictis detonabant: propter te, dicebat Pater, execrabilis fili, hæc tormenta patior; & ego propter te, replicabat filius; genitor maledicte. Præstabat viperam genuisse, reposuit Pater; & melius erat, ab urso fuisse progenitum, respondit filius. Tu, infamis nate, me torques; &, tu me aduris, Genitor barbare: hísque altercationibus linguas dentésque in se mutuò exacuebant, quasi id unum tot inter supplicia solatio foret, si mutuis sese convitiis proscindere, suámque rabiem alter in alterum effundere posset. Ecce Auditores! quid emolumenti sperandum sit parentibus, à divitiis iniquè partis, quid hæredibus & filiis de mammona iniquitatis, hæreditario jure ad se devolutâ. An tam caro pretio caducam familiæ vestræ fortunam comparandam censetis? si hoc est amare seipsū,

quid erit odisse? si hoc est esse beneficum erga sanguine junctos, quid erit eosdem persequi? Fixum igitur vobis, firmúmq; sit, quòd, etiamsi malè parta ad incrementum familiæ servirent, his tamen artibus domûs vestræ emolumenta augere, nec vobis expediat, nec vestris, cùm hæc, ut demonstravimus, via modúsque certissimus sit, gentilitiam vestram arborem radicitus extirpandi! *Væ, qui congregat avaritiam malam domui suæ, ut sit in excelso nidus ejus!* & cur hoc obsecro, Sancte Propheta, cur hoc? *cogitâsti confusionem domui tuæ*: Hoc vos interea perpendite; ego respirabo.

Habac. 2. 9.

PARS ALTERA.

IX. SI ergo ob hæc rationum momenta non expedit, domum aut familiam in DEI despectum amplificare, nil supereſt, quàm ut inordinatam hæredibus vestris providendi sollicitudinem exuatis. Incipite tandem æstimare, quod unicè æstimandum est, & cogitare, vos ætate & annis provectos, fractâ valetudine, ac morti jamjam vicinos esse: brevi coram Divino vobis tribunali standum, & exactissima vitæ totius ratio reddenda erit. Et una parte vos mentes Angelicæ exspectant, operum vestrorum testes fideles; ex altera dæmones, accusatores inclementissimi: & vos interea anxiè exquiritis, quàm lautè post fata vestra victuri sint hæredes, quàm deliciosè pransuri, quàm magnificè habitaturi. *Ecce exspectat te jam egressurum de ista vita officium tribunalis sacri*, ait Salvianus, *& tu delicias aliorum mente pertractas? quàm bene scilicet post te hæres tuus de tuo prandeat, quibus copiis ventrem expleat, quomodo viscera exsaturata distendat*: quasi verò causæ vestræ prodesse quidquam possit, quòd opulentos hæredes reliqueritis. Quâ, quæso, fiduciâ, quo fructu ad Deum tunc clamabitis? *Salva me Domine!* non quia ex tuo consilio nudos vestivi, pauperculos dotavi, captivos in libertatem asserui, famelicos pavi, & nominis tui gloriam mille modis promovere studui, sed quia familiam opibus affluentem reliqui, quia posteri mei *epulantur quotidie splendidè, quia luxuriantur in peristromatis, quæ ego feci, quia fornicatur in sericis, quæ reliqui*: his potissimùm de causis volo, ut salves me. Si hæc argumenta utilia vobis arbitramini, ejà sollicitè & indefesso studio accumulate divitias; sin verò illa rebus vestris obfutura potiùs agnoscitis, mittite noxias has curas, & vestri potiùs ipsorum satagite: *Revertere potiùs in te*, dicam unicuique vestrûm cum S. Euchario, *ut tu sis charior tibi, quàm tui*. Quòdsi filiorum cura vos angit, Deo confidite, qui plus quàm paterno illis affectu providebit, si filiorum amorem Divino honori postposueritis. Nunquid Ruth, egena & inops vidua Bethlemum appulit? sed DEI providentiâ etiam in terra aliena virum ditissimum invenit, qui eam sibi in conjugem adoptavit. Esther orphana, & obscura in Susis commorata est; Deo tamen ita disponente, à potentissimo rege in Regni thorique consortium assumpta est. Itaque DEO confidite,

Lib. 3. ad Eccl.

Epist. 1. Paraneti.

cui

cui erit cura de vestris: quod si prototypon desideratis, quod imitari oporteat, Tobiam vobis proponite.

Unicus illi filius erat, spes una stirpis, fulcrum senectutis & cæcitatis solatium, quem licèt tenerrimè amaret, nihil minùs tamen cogitabat, quàm illicitis eum artibus ditare: cùm hædũ aliquando domi suæ balantem senex optimꝰ audiret, continuò exclamavit: Tob. 1. 21 *Videte, ne fortè furtivus sit; reddite eum Dominis suis, quia non licet nobis aut edere de furto aliquid, aut contingere.* Quidquid præterea necessario familiæ victui subtrahere poterat, summa charitate in egenos, carceri mancipatos, & pupillos destribuit. Poterat enimverò juveni filio species crudelitatis videri, Patrem annis & senio gravem tam parùm satagere, ut patrimonium, si non locuples, statui saltem suo conveniens sibi pararet. Has ut filio curas eximeret, ad se vocatum ita solatus est: *Noli timere fili mi pauperem quidem vitam degimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum.* An inania creditis hæc promissa fuisse, aut eventu fraudata? certè parùm temporis fluxit, cùm filius selectissimam sponsam, dotem liberalem affinitatem honoratam, hæreditatem amplissimam consecutus est. Hunc ego imitari nos velim, filiósque vestros hunc in modum hortari: Filii mei, perspecta vobis est domûs nostræ fortuna; possem equidem & ego, si vellem, media iniqua tentare, vos divites & opulentos facere, ut multi solent; possem & ego studere cambiis injustis, extorquere census malè securos, vacare dolis & fraudibus, & mille contractuum fallaciis uti. Sed avertat à me Deus hæc flagitia, nec vobis proficua, nec mihi utilia! Deum timere filii mei, nec dubitate, vos sub potenti protectore victuros. Nolite aliis invidere, si magnifica struant palatia, suburbana ad delicias ædificent, suásq; facultates novis indies augmentis amplificent: *Nolite attendere ad pssiones iniquas,* Eccli. 5. 1. ex Sapientis consilio, sed memori semper mente tenere, melius esse tenuissimum justi, quàm amplissimum peccatoris patrimonium: *Melius est modicum justo super divitias peccatorum multas.* Ps. 36. 16. Sinite, ut extollant se modico tempore; finite, ut vos multùm excedant; vos Dei legem sollicitè custodite, omnique Eum honore & reverentiâ prosequimini: *Pauperem quidem vitam degimus; sed multa bona habebimus, multa bona habebimus, si timuerimus DEUM.* Hæc documenta ad imitationem Tobiæ filiis vestris ingerite; ac de cetero majorem animæ, quàm domûs curam habete, conscientiam majoris facite, quàm contractus & commercia, Deum potiùs, quàm mundum æstimate. Si autem, quod minimè credo, lucris parùm sinceris, modisque non satis æquis, hactenus ditati estis, excutite quantocyùs noxias opes, mercenariis satisfacite, solvite debita, quæ hospitalibus, templis & Religiosorum claustris legata sunt, adimplete, & ne brevissimâ quidem temporis morâ æs malè partum retinete; aliàs enim nil nisi vestrum interitum & hæredum vestrorum ruinam exspectare licebit: *Ignis in domo impii thesaurus iniquitatis.*

SERMO DECIMUS QUARTUS.

DIE JOVIS POST SECUNDAM DOMINICAM.

Mortuus est dives, & sepultus est in inferno.

Luc. 16.

I. O Infernus! ô pœnitentia! & quid tandem tot concionibus fatigamur? ô infernus! ô pœnitentia! eligendum tandem est alterutrum. Adéstne aliquis, qui infernum malit, quàm pœnitentiam? Quisquis ille est, manifestè prodit, se nunquam seriò ponderâsse, quid sit tremendum illud: *damnari æternum* Hoc ipsum ergo, & solum & unicum, sinite, vobis hodierno die demonstrem. O magne DEUS! in cujus manibus claves sunt, ad reseranda illa limina, quorum robori Jaspis cedit & adamas, illarum, quæso, usum brevi mihi tempore indulge; horrendùm enim damnatorum carcerem aperire, & palàm spectandum proponere decrevi: nec tamen mihi animus est, quenquam eorum in libertatem asserere, aquas ignibus affundere, balsamum plagis imponere, aut eorum lamentis solatium afferre. Persistant miseri, pœnásque justissimas luant injuriarum, quas DEO intulerunt, nec enim clementiâ vel patrocinio digni sunt; dilacerent sese, frendeant præ rabie ac suâ culpâ desperent. Unicum est, quod desidero, ne scilicet ullus Auditorum meorum, quos tam tenerè diligo, huic carceri mancipetur, quem ideo spectandum exhibebo, ut palàm fiat. quantis quibúsque suppliciis, qui gravis peccati reus est, sese sponte subjiciat; satis erit, ostendisse, illud malum eligi, quod omni remedio caret, ubi non nisi dolor & supplicium, torqueri & pati, & quidem æternùm, quæ est mali illius summè & extremè timenda proprietas.

II. Justitia & misericordia sunt geminæ manus, quibus DEUS mundum hunc sustentat & moderatur; nisi igitur monstrosum eum esse fingamus, manus istas in operando æquales parísque potentiæ esse, fateamur, necesse est. Quis autem ignorat, Divinæ misericordiæ opera tanta esse, ut fidem propè omnem excedant? Non ille solùm injurias, à vilissima hominum fœce sibi illatas, summâ patientiâ tulit, sed eorum etiam amore mortem subiit, eámque tam gnominiosam, atrocem & abominabilem,

bilem, ut illam plurimi scandalum, multi stultitiam appellarent. Quàm rigidam ergo, immitem & inexorabilem oportet esse Dei Justitiam? *Effundens iram*, ut ait Ecclesiasticus, *secundùm misericordiam*: adeo quidem, ut quemadmodum, cùm ostentat misericordiam, nescire justitiam videatur, ita cùm exercet justitiam, omni carcere misericordiâ videri possit. Nemo ergò, hypotyposin inferni facturus, mihi porrò memoret cimmerias loci illius tenebras, inexplicabilem horrorem, formidandos dæmonum aspectus, enses, pugiones, rotas, sagittas, novaculas, torrentes sulphuris, plumbum linquatum, stagna glacie congelata, vasa ahenea, craticulas, serras, clavósque, subulas eruendis oculis, forcipes frangendis dentibus, pectines lacerandis lumbis, catenas ossibus atterendis, faces urendis visceribus destinatas; nemo mihi commemoret bestias, quæ discerpant, fidiculas, quæ nervos intendant, laqueos, qui gulam suffocent, venena, quæ intoxicent; nemo catastas, equuleos, cruces, unciones, & secures recenseat. Hæc gravia quidem sunt tormenta, sed ea tandem, quæ humanum quoque invenit ingenium, & tyrannorum rabies exercuit: tauros æneos Perillus, sedile ferreum Agatocles, cannas acutas unguibus infixas, dirum sanè & atrox supplicium Ægyptii excogitârunt: Nero ferarum exuviis indutos homines canibus objecit; Mezentius vivorum corpora cadaveribus tabe & putredine fluentibus alligavit; Titii vultures, sitis Tantali, rotæ Ixionis, Sisiphi saxa, pœnæ erant è Græcorum ingeniis profecta. Hæc certè universa minimè sunt tormenta inferni, quia hæc non hominum, sed DEI sunt inventa ingenio, cujus sapientia immensa est, & infinita potestas; cùm enim justissimo in reprobos furori indulgebit, justitiæ specimen dabit, *effundet iram secundum misericordiam*, palámque demonstrabit, grandam esse misericordiam suam, dum parcit, sed parem fore justitiam, dum castigat. Enimverò tales esse debent hæ pœnæ, quæ omnem humanæ mentis aciem excedant, ut ex suppliciorum etiam magnitudine appareat infinita distantia, quæ debilitatem inter humanam, ac divinam Omnipotentiam intercedit: accedit, tantam esse offensæ gravitatẽ, ut nullum illam supplicium, quantumvis dirum & inauditum, adæquet; quascunque ergo DEUS pœnas à damnatis exigit, nunquam peccator divinæ Justitiæ debitum ita expungit, quin debeat graviores. Cogitate ergo, quanta debeant esse ea supplicia, in quibus infligendis nec excessus, nec crudelitatis nota timere debet aut potest: necesse profecto est, ut *pluat super illos DEus bellum suum*, totámque pharetram sagittis, & armamentaria fulminibus evacuet, ut Justitiæ, si non condignè, saltem congruè satisfiat: *complebo indignationem meam in eis*. Hæc cùm ita sint, nemò vestrûm in inferno, aut refrigerium, aut solatium ullum expectet; hi enim misericordiæ, & pietatis, non verò implacabilis Justitiæ

Eccl. 16. 23.

Job. 20. 23.

Eccl. 6. 12.

effectus sunt, quibus solis in inferno est locus: *in inferno nulla est redemptio, nulla, vulla: ibi gemitus sunt, & suspiria*, ait Augustinus, *sed non est qui misereatur; ibi dolor & planctus, sed non est, qui audiat.*

Serm. ad Erem.

III. In hac vita experimur, nullum esse malum sine lenimine, nullum vulnus sine balsamo, nullum toxicum sine antidoto: alia omnia damnati in inferno experiuntur; ibi adustio molestissima, sed deest malagma & unguentum, quod leniat; est sitis ardens, sed aqua deest, quæ refrigeret; famis canina, sed cibus nullus, qui restauret; tristitia profundissima, sed quies nulla, quæ sopiat; pudor & erubescentia intolerabilis, sed velamen nullum, quod cooperiat: utinam saltem mori, & tantis malis finem ponere liceret, mori, inquam, mori! sed hæc erit summa miseriæ, ut Salomon ait, quòd neque remedii tam tristis & funesti spes ulla supersit, quale est, mori posse, & è vivorum catalogo exterminari: *non est illis medicamentum exterminii.* Mitridates famosissimus Rex Ponti, cùm ad evitandam servitutis ignominiam non nisi per mortem, viam sibi patere cerneret, poculum veneno dilutum exhausit; cùm autem stomachum antidotis assuevisset, impunè illud digessit, expertúsque est miser, se inde nutriri, unde mors illi accersiri debebat. Ingemuit infelix Princeps, in eum se articulum redactum, ut nec mori sibi liceret: verùm ficti erant hi gemitus, & simulata infelicitas; si enim seriò mori statuisset, num media ei deerant, id executioni mandandi? frustra querebatur de toxici impotentiâ: num enim arma ad dissecandum pectus, aut restis ad frangendam gulam, aut præcipitia ad vitam elidendam ei deerant? Quanta non mortis genera mare illi obtulit? quâcunque lubebat irruere, Scyllæ & Charybdes præsto erant ad absorbendum, Balenæ & Orcæ ad devorandum: quivis arboris truncus furcam, quodvis spelæum feram, quivis furnus flammam, quivis mons præcipitium suppeditâsset. Cùm igitur non nisi per innoxia & familiaria sibi venena mortem quæreret, manifestum est, eum non seriò desiderâsse mortem, sed ex animi mollitie optâsse solùm, quod est in morte blandum & utile, fugisse autem, quod est doloriferum & acerbum. Tunc ergo miser ille dolendi causam habuisset, si luculento vulnere animæ viam aperuisset, si gulam fune fregisset, si per asperam rupem in præceps sese dedisset, si in mare se demersisset, si ferarum faucibus sese objecisset, verbo, si furcas, bestias, rogos, fluctus, præcipitia, omniáque reorum tormenta tentâsset, nec tamen mortem exorare, & infelicem animam quâcumque adhibitâ violentiâ expellere potuisset; talem enimverò damnatorum esse sortem, cogitate, teste D. Joanne: *quærent mortem, & non invenient:* hic erit tristissimus labor, & funestus conatus, qui damnatos totâ retro æternitate occupabit, mortem omni modo quærere, & non invenire. Eheu mors, mors ubi es? clamabunt infelices;

Sap. 24. 24.

Apocal. 9. b

lices; heu me miserum! ubi pugio ille, dicet Abimelechus, quo quondam licuit malis meis mederi? ubi rogus meus est, clamabit rex Zambrius? ubi restis & capistrum, subjunget Achitophel? quî fieri potest, ut in tam vasto pœnarum loco nulla vitæ extorquendæ sufficiat? quid agitis vermes qui vorando nunquam devoratis? quid flammæ, quæ urendo non comburitis? Subinde omnem in partem conversi aspicient lacus sulphure & bitumine stagnantes, ac bullientes; eò avidissimè current, séque immergent, ut mortem ibi invenient, sed *non invenient*. Inde novaculas tentabunt & gladios, molares & saxa, funes & laqueos; sed necquicquam: *quærent mortem & non invenient* miseri, *non invenient*. Hiantes draconum rictus impunè insilient, dirissimis leopardorum unguibus innoxiè se objicient, omne tormenti genus sine mortis exoptatæ periculo subibunt: *luet*, sunt verba Jobi, *luet, quæ fecit, omnia, nec tamen consumetur*. Achitopheli non deerit restis, nec Zambrio rogus, nec Abimelecho pugio, sed sola deerit mors, quæ summum eo in loco beneficium foret, ubi omne malum æternum est, & terminum nescit, seu natura mutetur, seu sæcula & ætates prætereant; verbo, ubi nunquam doloris finis, nunquam, nunquam. Quis vobis ad ista sensus est, Auditores? an non pili vobis præ horrore insurgunt? *Cujus cor non concutiatur*, dicam cum S. Bonaventura, *si consideret inferni pœnas, non solùm interminabiles acerbitate, sed etiam interminabiles æternitate?* quis enim capere possit, quid sit pati & torqueri æternùm, pati & torqueri æternùm? *& erit tempus eorum in sæcula*, dicebat David de damnatis: sed quid hoc sibi vult, *in sæcula*? an fortè in pœnis perennaturi sunt, usque dum avicula, delibatâ quotannis unâ guttulâ, omnia mundi maria exhauriat? heu longè diutiùs! *In secula*. Usque dum forsitan vermiculus, repetito quotannis uno morsu, omnes mundi silvas, & saltus devoret? Ah longè diutiùs! *In sæcula*. Usque dum limax semel quotannis lentissimum passum promovens, totum terrarum ambitum peragret? ah longè diutiùs! *in sæcula*. Quidsi totus orbis minutissimo repletus sabulo foret, & post quodvis sæculum tenuissimus pulviculus aufferretur; num miseri illi torqueri desinent, si tota sabuli moles ex uno in alterum orbem translata fuerit? nec hoc quidem; *in sæcula, in sæcula*. Quidsi mundum universum è durissimo ære fusum fingamus, eúmque intra unius sæculi spatium unico mallei ictu pulsari; an fortè pœnarum finis erit, cùm totus mundus in pulveres conteretur? Nec isthoc satis; *in sæcula, in sæcula*. Fingamus porrò, hominem damnatum post sæculorum myriadem, unam ex oculis lachrimulam fundere; an pati cessabit, ubi tantum effuderit lachrimarum, quantum aquarum habuit cataclismus, qui totum olim humanum genus universali naufragio submersit? Ah finem tandem figmentis istis statua-

Ps. 80. 16.

tuamus; puerorum sunt hæ similitudines: *in sæcula*, *in sæcula* damnati patientur, *in sæcula*, id est, absque numero, absque termino, absque limite, & absque ulla mensura. *Dabit ignem in carnes eorum, ut comburantur, & sentiant*: nôstis quam diu? *usque in sempiternum*. O tonitru horrendum, ô sententiam formidabilem! an sola vox *æternum* ad permovendam mentem non sufficit? Rupes, antra, specus ubi estis? sinite me intra viscera vestra concludam, ut omni deinceps lucis usurâ, & humano consortio destitutus, perpetuò plangam, & identidem repetam, ô æternitas! ô æternitas! usque dum ritè penetrem & capiam, quid sit, damnari, & pati, *usque in sempiternum*.

Judith. 16. 21.

IV. Experimur, etiam animi relaxationes, & delicias, si diu nimiùm durent, nauseam tandem & fastidium sui generare; unde & cænas, & lusus, & venationes, & comædias, & vocum symphonias moderatas esse necesse est, & non nimiùm diuturnas: ipse ego, dum æstivo tempore in Tusculo degerem, florida nonnunquam prata peragravi, ibique sub arborum umbra, inter mitis auræ tepores, rivulorum susurros, & lusciniarum cantus procubui. O quantæ, clamabam in principio, deliciæ, sed paucarum horarum intercapedine animus subiit surgendi; certè si integram diem immoto corpore, atque eodem situ jacere compulsus fuissem, illæ ipsæ deliciæ, ô quanta fuissent tormenta? cum sola id mente cogitarem, jam fastidio erant lusciniarum lusus, ingrati fundarum susurri, molesta auræ frigora, funestæ umbræ, & flores spinosi. O ergo miseros damnatos! quantum illorum tormentum erit, dum non unius diei, sed plurium ætatum & sæculorum spatio eidem foco incumbent: *in stagno ardente*, ut apocalypsis docet, verè *stagno*, ob spissitudinem, & *ardente*, ob terribilem ignis vehementiam, iisdem semper scorpionibus cincti, iisdem serpentibus obvoluti, & ab iisdem draconibus infestati, ut tantis annorum spatiis, ne semel quidem liceat respirare; nec erit, Cypriano teste, *unde habere possint aliquando tormenta vel requiem, vel finem*. Superi, quæ desperatio, quis eorum furor, ac rabies erit? Maledicent nocti, in qua concepti sunt; ventri, à quo portati, uberibus, quibus lactati: *pereat dies, in qua nati sumus, pereat nox, in qua concepti fuimus*. Sed ululent miseri, quantum libuerit; illi enimverò sunt infelix ille populus, de quo Malachias, *populus, cui iratus est Dominus usque in æternum*.

Apoc. 21.

Job. 3. 3.

V. Id unum fortassis tantis in malis solatio illis esse videri potest, tot socios habere pænarum: unde complures auditi sunt dicere; & quid demum? in inferno solus non ero. O stulte! ô amens! quid effutis? solus non eris? id tantò gravius tibi accidet. An solus esses in Carthusianorum aut Cappucinorum claustro? minimè certè; quin quot sociis, tot angelis te stipatum videres, nec tamen

men animus tibi suppetit, eorum te numero aggregandi: quomodo igitur infernum tibi mitiorem fingis, quòd ibi solus non sis? nunc quidem solatio est, ejusdem sortis plures socios nanciscì; in inferno autem fallit hæc regula: ibi enim non aliter colligati sunt, quàm fasces spinarum, quæ quò arctiùs se mutuò stringunt, eò pluribus sese punctoris mutuò vulnerant; Nahum. 11. *sicut spinæ se invicem complectuntur.* Hæc ergo tam numerosa societas nihil omnino adjumenti, sed plurimũ ponderis, molestiæ, angustiarum, turbarum, & confusionis affert. Quanto ergo præstaret, esse solum? Enimverò ob rabiem & insatiabile odium, quo se mutuò persequuntur, copiam ac multitudinem expetunt, ut mutuis sese maledictis lacerare, ac torquere valeant: Isa. 9. 19. *in ira Domini exercituum erit populus, quasi esca ignis; vir fratri non parcet,* ait Isaias, *unusquisq; carnem brachii sui vorabit, Manasses Ephraim, Ephraim Manassen.* Hæc autem malevolentia, & nocendi affectus virus & fel est damnatorum, non solatium, quia tam fatali se odio persequuntur, ut leve illis videatur omne malum, quod inferunt, vellèntque semper inferre graviora, eodem Prophetâ teste: *& declinabit ad dexteram, & esuriet, & comedet ad sinistram, & non saturabitur.*

VI. Si tantum damnatorum in damnatos est odium, quanto non in dæmones exardescent, velut primos & præcipuos miseriæ suæ Authores? O rem horrendam! cùm experientur miseri, eos, qui olim tam fallaces erant, & blandi ad se tentandos, tam crudeles modò, & inexorabiles esse ad se torquendos, cúmque se tam turpiter delusos videbunt, quas non diras in eos evoment, quibus convitiis eos proscindent, quæ non mala iis imprecabuntur? Et tamen, quod damnatorum furias ac rabiem summè augebit, capitalissimos suos hostes, Jobo teste, ante oculos sibi perpetuò obversantes intuebuntur: *vadent, & venient super eum horribiles,* qui illos graviss. Job. 20. 25. imè torquebunt, tortisque impunè insultabunt; dæmones enim erunt damnatorum carnifices, non autem dæmonum damnati.

VII. Tolerabile videri possit hoc malum; gravius longè est, quod proponam; tandem enim & dæmones pœnarum socios habent, éstque solatii quædam species, una cum hostibus torqueri ac pati. Quid autem de Vatiniano, & implacabili odio dicam, quo in Beatos feruntur? rabies enimverò dici debet, non odium, quia tam atrox erit & inexplicabile, ut in furorem, & furias non profuturas miseri agantur. Erigent illi per intervalla oculos ad sedem Empyream, cúmque viderint alios, impensis tam modicis tantam sibi parâsse felicitatem; ô quos ex imo corde singultus, quos stridores evoment? Josephi fratres, cum germanum viderent patri chariorem, tantâ in innocentem invidiâ exarserunt, ut vitam ei extorquere decreverint: *venite, occidamus eum.* Et quam tandem paternæ gratiæ prærogativam Joseph accepit? Togulam polymitam, vultum blandio-

rem, & oſculum ſuavius. Quis ergo animi ſenſus erit damnatis, ſi tantâ apud DEUM gloriâ ſublimem viderint, non germanum & fratrem ſuum, ſed forſan etiam inimicum, & æmulum, quem quondam aut deſpexerunt ut pauperem, aut ut ſtultum riſerunt, aut mancipii inſtar neglexerunt? Hoc certè tormentum adeo illis grave & intolerabile videbitur, ut, ſi in eorum poteſtate foret, vel ad parem cum Beatis gloriam aſcendere, vel eos è cælis in pœnarum conſortium deturbare, mallent, beatos ſecum apud inferos torqueri, quàm ſeſe cum Beatis in cælo lætari. Monſtroſus quidem & exopticus videre poſſit iſte animi affectus, facilè tamen id credet, cui invidiæ indoles ritè perſpecta eſt, quique novit, eam tam grave eſſe animi tormentum, ut nec Latomiæ Syracuſanę, nec Agrigentini carceres ei poſſint conferri; nam, ut bene ponderavit Cyprianus, reliquæ calamitates aliquod ſaltem ſolatium admittunt, invidia verò nullum: *calamitas ſine remedio eſt, odiſſe felicem*. Docuit id nos Deus ipſe, cùm Sacerdotem Heli ob filios degeneres, maléque educatos punire ſtatuiſſet: quas enim minas ei intentatas cenſetis? an quòd fortunis, & proventibus ſpoliandus eſſet? an quòd ptole ſua orbandus, aut tota ejus ſtirps extinguenda eſſet? Nequaquam: ſed, *videbis æmulum tuum in templo in cunctis proſperis Iſraël.* Eâdem ratione, quid tandem erat, quod tantos Eſau rugitus & fremitus expreſſit, Saulémque in rabiem egit, niſi felicitas æmulorum? Verùm quid opus eſt, laboriosè conquirere rei hujus exempla? ſiſtamus potiùs in Evangelico epulone, ac perpendamus, quâ de causâ, cùm inter inferni flammas aquæ guttulam linguæ ardenti refrigerandæ expetiit, à Lazaro eam ſibi porrigi voluerit: *mitte Lazarum.* An non convenientiùs rogâſſet, illuc ſe deportari, ubi Lazarus deliciabatur, quàm Lazarum eò deſcendere, ubi miſer torquebatur: ut quid enim quietem illius turbari oportuit, qui in placido Abrahæ ſinu quieſcabat? ſed nolite mirari præpoſterum epulonis poſtulatum, reſpondet Petrus Chryſologus; quod enim miſer poſtulat, non ſenſus præſentis doloris, ſed antiqui in Lazarum odii ei expreſſit: *zelo magis incenditur, quàm gehennâ*, magísq; invidiâ, quàm flammâ conſumitur: non potuit nimirum æquis intueri oculis glorioſum, quem quondam canibus ſuis viliorem deſpexerat, nec tam ſibi à Lazaro refrigerium fieri, quàm Lazaro à ſe moleſtiam creari deſiderat: *eſt grave illis malum, eſt incendium non ferendum, quos hîc habuêre contemptui, videre felices; ideo non ſe ad Lazarum, ſed ad ſe Lazarum vult deduci.* Credididerim ego, quòd, ſi Lazarum præſentem habere licuiſſet, rabidi inſtar moloſſi, aut tauri indomiti in illum inſiliiſſet, & pro una aquæ guttulâ igneum ei torrentem reddidiſſet, ut totum, quo ipſe torquebatur, infernum in Lazarum derivaret. Sed nec quicquam te torques & clamas infelix: nec enim epuloni aſcenſus ad Lazarum, nec Lazaro deſcenſus ad epu-

Lib de Zelo.

2. Reg 33.

Serm. 116.

Luc. 16. epulonem unquam patebit : *chaos magnum firmatum est.* Quos non ergo dolores, quas animi angustias hi miseri patiuntur, cùm viderint æmulos suos, ringente nequidquam inferno, æternùm beatos ? Hoc sanè tormentum erit, quod damnatorum ossa ipsámque medullam absumet : *Putredo ossium invidia.*

VIII. Sed supereſt adhuc aliquid, quod miseriam damnatorum immensùm exasperabit: videbunt nimirum cælum ipsum damnis suis insultare, nec se Cælitibus solùm utriusque sexûs, & mentibus Angelicis, sed DEO ipsi ludibrio æternùm fore : *Dominus irridebit illos*, ait sapiens : *Dominus subsannabit eos*, inclamat David; *Quin & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam*, DEUS ipse Ezechielis ore protestatur. Qui in lusu & aleis succumbunt, molestissimè ferunt, si à circumstantibus ridentur, neque ita illis dolet jactura, quàm insultantium risus; unde non rarò accidit, ut præ rabie admordeant aleas, chartas discerpant, alveolos & mensas subvertant, cùm alius vindictæ modus non suppetat : quàm acutus ergo, quàm penetrans & pungens erit reproborum dolor, dum videbunt, æmulos suos, quorum gloriæ acerbissimè illacrimantur, ad miserias suas risu & cachinnis dissolvi ? Hanc ego enimverò summam malorum dixerim, idque ipsum exemplo vobis demonstrare conabor. Placeat vobis, Auditores, antiquæ Romæ imaginem animo repræsentare, non illam triumphantem & glorioſam, sed fumantem & à Nerone petulanter succensam : jam videre mihi videor, victrices ubique flammas grassari, eásque non inopum duntaxat tuguriis, sed Illustrium quoque palatiis dominari ; jam turres facularum aut Phari instar ardentes, horrorem incendii latè diffundunt; jam ingentes ædificiorum moles subsidunt, sitque confusa lapidum congeries, ubi olim tot desudârunt ingenia, tótque artificum manus lassatæ sunt. Jam cultissimas hortorum areas, & fæcunda fructibus pomaria victrix flamma depascit ; mox in publica granaria penetrat, ac prandio unico multarum æstatum sementem absorbet : pereunt doctissimo pictæ penicillo imagines, & peritissimo elaborata cælo marmora; tantorum exercituum spolia, vexilla, signa, arcus, ac trophæa, inimicis quondam, aut victis aut fugatis erepta, velut vilem prædam, exterminatrix flamma consumit. Omni ex parte confusi infantulorum gemitus resonant, atque in materno sinu asylum frustra requirunt ; sponsæ nuptiales vident ardere thalamos, sacerdotes Deorum aras dejici, Magnates cumulatas diu opes absumi, cives dilectam sibi urbem sus deque subverti: atque adeo incendio latè serpente hic fugâ effusus in campos elabitur, ille antris & spelæis se abdit, hic ad fluminum littora accurrit, unóque quasi ore Tiberi suo omnes inclamant, jam, jam tempus adesse, ut extra riparum evolutus crepidines munimenta transcendat, & flammas restinguat. Roma

Sap. 4. 18.

Psal. 2. 4. Ezech. 21. 22.

misera! quis te in tam calamitatis articulum redegit? an barbaries Wandalorum, Gothorum furor, aut emissa è styge furia? Heu quid juvat originem mali tui è longinquo petere? Nero, Nero, calamitatis tuæ author est; huic supplicem te fieri oportet, hujus opem inclamare, ut, si adhuc remedio locus est, actutum opem ferat. Verùm cùm diu miseri Neronem perquirunt, in eminente quadam & altissima Illum turri inveniunt, ubi grassantes flammas, urbisque incendium, quasi per jocum contemplatur, confusos miserorum clamores ac gemitus lusu citharæ temperat, eorúmque malis amaro cachinno per ludibrium insultat. Quis jam satis explicet furorē, qui in afflictorum civium animis exarsit, dum vident, ardere Romam, & Neronem ridere: quæ non dicteria, convitia & probra in eum conjecerint, quàm truculenta & furiosa consilia tractârint, quàm funesta in eum proposita animo designârint? Crediderim ego, plures desperatione adactos in medias sese flammas præcipitâsse, ne tam diro spectaculo superstites viverent, & nisi turrim, ubi exultans Nero tripudiabat, numerosâ custodiâ cinctam vidissent, flammas ei certatim subjecissent, aut impetu facto impactis eam arietibus diruissent, solóque æquâssent, cùm promptus catapultarum furor tunc ad manum non esset. Parem, imò longè majorem magísque efferatam & inexplicabilem damnatorum rabiem esse cogitate: ardent illi in flammis, & incendio longè magis luctuoso, quod non compita illorum, domósque, & suppellectilem, sed animam & corpus depascit: *erit populus quasi esca ignis.* Quodsi oculos levent ad DEUM, qui rogum illum accendit, vident eundem (liceat ex damnatorum sensu ita loqui Neronem imitari, qui non solùm eos solari, eorúmque miseriis succurrere, aut compati non vult, sed potiùs *plaudit manu ad manum*, illísque contemptim insultat. Vos igitur judicate, in quam rabiem, in quos blasphemos furores erupturi sint; nos ardemus, dicent, & DEUS ridet! nos ardemus, & DEUS insultat! ô DEUS crudelissime! cur non potiùs vibrato fulmine nos feris, quàm ut risu nos torqueas? auge flammarum incendia, at sannis & ludibriis absline! ô risum planctu nostro amariorem! ô voluptatem omnibus tormentis nobis graviorem! ô utinam profundior foret inferni abyssus, ne DEUM ridentem cernere cogamur! Heu nimiùm quantum decipiuntur, qui Dei irati aspectum gravi supplicium existimant; DEI ridentis dicere deberent, DEI ridentis. Utinam montes nos tegant, aut dehiscens tellus à facie ista nos abscondat! ubi sunt jam tenebræ illæ, toties nobis intentatæ: *quibus procella tenebrarum servata est in æternum?* ubi nox & densissima caligo! Heu nimis perspicaces sumus, cæci ad omnia, præterquam ad ea, quæ videre supplicium est. Isa. 9. 19. Judæ 13.

Hunc in modum loquentur miserabiles illi, cúmque Gigantum instar arma in cælum stringere non possint, rabiem

rabiem omnem in se ipsos effundent; *commanducabunt linguas suas præ dolore*, ut dicitur in Apocalypsi, carnes admordebunt, capillos evellent, genas lacerabunt, & forsan præ rabie infixis oculos unguibus sibi eruent, ne Illum porrò videant, cujus risu tam acerbè torquentur. Sed faciant miseri quod lubet; totâ retro æternitate spectaculum hoc ob oculos versabitur, totâ, inquam, æternitate. Roma, cùm se à Nerone in cineres redactam videret, suam saltem è favillis & cinere redivivi instar Phœnicis anastasin, palatia magis sumptuosa, & suburbana magis exculta sperare poterat; damnati autem semper in ignibus ardebunt, ut ardeant, velut perpetuum Divinæ Justitiæ holocaustum: *fumus tormentorum eorum ascendet per sæcula sæculorum*; & quidem sine ulla spe, ac minimâ solatii umbrâ, cùm videant, Deum ipsũ omnia misericordiæ viscera posuisse, nullâ ampliùs eorum miseratione aut curâ tãgi, illásq; Mosis minas in se impleri: *Sicut lætatus est antè Dominus super vos, bene vobis faciens, vosq; multiplicans, sic lætabitur disperdens vos, atque subvertens.* Et hoc grande illud malum est, quo majus infernus non habet, verè *Locus tormentorum*, quia ibi, velut in suo centro, sunt ærumnæ & dolor; ibi nullum omnino solatium, nullum, nullũ, sed merissimum pati, & merissimũ torqueri. Claudamus jam infaustum hunc carcerem, & clave per Angeli manus in cœlum remissâ, dicamus cum Emisseno: *Væ, væ, væ! quibus hæc priùs experienda sunt, quàm credenda.*

Apocal. 16. 10.

Apocal. 14. 11.

Deuter. 28 63.

PARS ALTERA.

IX. AUdivistis gravissima damnatorum supplicia; ipsimet jam judicate, quantopere cuivis elaborandũ sit, ut illa evadat: si enim Achab ad longè minores Elisæi minas ita cohorruit, ut regias vestes dilaceraret, & cilicio indut⁹, ac cinere caput aspersus, rigidissimis sese jejuniis extenuaret; quid vobis faciendũ, quibus minæ longè graviores intentantur? Non mirarer profectò, si tristi silentio inter planctus & lacrimas domum reverteremini, mundo nuntium mitteretis, & in religiosa claustra confugeretis. Illud autem attonitus miror, reperiri quamplurimos, qui profitentur, se velle ac cupere damnari: quanti enim sunt, qui intrepidè affirment, se potiùs ad inferos ituros, quàm ut infame consortium deserant, aliena restituant, honorem læsum reparent, aut cum inimico reconcilientur? O quanti, O quanti! nunquid enim & ipsius Christi ore novimus, latam & spatiosam viam esse, quæ ducit ad perditionem? Parisiis morti proximus erat Cancellarius, ut vocant, Archiepiscopo in paucis charus; invisit ille ægrotantem, ac jamjam cum morte luctantem, petiitque, ut, si divinitus id sibi permissum foret, præsentem se illi post mortem sisteret, ac de statu animæ suæ edoceret: promisit id datâ fide moribundus, & è vivis excessit. Post lapsum unius mensis, dum in musæo studiis vacaret Archipræsul, ecce amicum præsentem videt, pulla veste indutum, & profundissimâ mæstitiâ absorptum,

sorptum. Expavit ad hoc spectaculum Antistes, resumptóque animo, quid id locorum ageret, percunctatus est. Respondit spectrum, se fidem datam exsolvere, Deíque jussu nuntiare, se ob superbiam & libidinem suam æternis flammis addictum. Explicari non potest, quantopere miseram amici sortem doluerit optimus Antistes; quæsivit tamen, an nullus ergo veniæ locus, nullus enim juvandi modus superesset: mirari se hanc quæstionem, subjunxit alter, cùm vulgo etiam notissimum sit, in inferno locum Redemptioni non esse: *Non est, qui redimat.* Id unum, addidit, scire cupio, quantum à morte mea temporis elapsum sit: triceſimus hodie, respondit Antistes, dies est. Dies triceſimus? cum gemitu replicavit damnatus, non plures? Væ, væ, væ! Et quid sibi gemitus iste & admiratio, reponit Archipræsul? O nos miseros! subjungit infelix, putabamus vicinam jam esse judicii diem; *Sicut enim nix ruit de cælo, ita animæ confertim ruunt in infernum.* His dictis horrendum infremens disparuit. Audistis, Christiani charissimi! ut nivium flocci, ut nivium flocci, sic animæ descendunt in infernum: quàm justam ergo timendi causam habemus, ne vel una, vel unus præsentium infeliciſſimum aliquando eorum numerum augeat! Vera nimirum est Isa. 5. 14. Isaiæ Prophetæ assertio: *Dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino*: ecquis eorum numerum ineat, quos in dies absorbet, *absque ullo termino, absque ullo termino?*

X. Quid ergo hodie faciendum mihi supereſt, quàm gemino lachrimarum torrente deplorare animas, quę ad hiantes Tartari fauces pedem non retrahunt, sed temerariæ & amentes ultrò in flammas insiliunt. Ah sistite gressum infortunati, & priùsquam saltu præcipiti in profundum abeatis, sinite vos Isaiæ verbis interrogẽ: *Quis ex vobis poterit habitare cum ardoribus sempiternis?* Nec acûs puncturam ferre potes; an securium æternam carnificinam sustinebis? Quid respondes, ô homo delicate, & commodorum studioſiſſime? *poterísne habitare cum ardoribus sempiternis?* squallorem fætorémq; mendici præsentis ferre non potes; poterísne sustinere cloacas illas fætidiſſimas, quarum halitus pestilens æternùm te suffocabit, & affliget? Et tu quid ais, Sacerdos vecors, ac negligens? *poterísne habitare cum ardoribus sempiternis*, qui nec horulæ spatium modestâ corporis compositione Divinis officiis assistere potes, quin oculis evageris, & effusæ garrulitati fræna permittas? poterísne æternis ætatum ac sæculorum spatiis affixus hærere, non dicam sedili è dolata nuce affabrè levigato, sed equuleo ferreo & lecto igneo? Quid dicis gastrimarge? quid maledice, ac libidinose? quid respondes juvenis dissolute, cupiditatum tuarum vile mancipium? *Poterísne habitare cum ardoribus sempiternis?* Ah! quis ex vobis poterit, quis tandem? Verùm quid de aliis diffusè peroro? Date veniam ut me ipsum potiùs interrogem, me miserandum, religiosum quidem, ut vestis loquitur, sed adeò parùm mei potentem, tam impa-

impatientem, tam vanum, de agenda pro peccatis meis pœnitentiâ tam parùm sollicitum? Si tædet, ea modico tempore ad Domini pedes deplorare; si proprii commodi studiosus; si popularis auræ & gloriolæ sum avidus; quomodo miser æternitate totâ ad pedes Luciferi jacebo? hic enim locus mei similibus destinatus est, illis nimirum, qui cùm ex munere, quod profitentur, alios debuissent bonos efficere, exemplo tamen & factis minimè respondent. Misericordiam, Domine! misericordiam! Nemo nostrûm est, qui tantis ærumnis ferendis par sit: Peccavimus, Domine, peccavimus, confitentes habes reos: *Peccavimus,* Baruch. 2. 1. *impiè egimus, iniquè gessimus, in omnibus justitiis tuis!* Non petimus, ut flagella suspendas; castiga Domine, Ps. 93. 2. castiga; promeremur equidem: *redde retributionem superbis.* Sed id unum per immensam, quâ polles, clementiam deprecamur, ab inferno nos serva! O inferne! inferne! Hoc unum supplices te Domine poscimus, non per merita nostra, sed per sudorem tuum, & sanguinem, ne illuc detrudamur: *Corripe nos Domine, verumtamen in judicio, & non in furore tuo.* Jerem. 10. 14. Ecce nos promptos & paratos ad omne, quod placuerit, supplicium hac in vita exantlandum: hîc puni, hîc affige, hic percute, *Hic ure, hic seca, ut in æternum parcas.* Immitte ignominiam, *ut in æternum parcas*; immitte morbos, *ut in æternum parcas*; obrue nos malis omnibus vitæ præsentis, *modò in æternum parcas, modò in æternum parcas!*

Quid autem faciendum nobis restat, Auditores, ut hanc à DEO & quidem offenso, gratiam certiùs impetremus? Pœnitentia opus est, pœnitentia! oportet moderari lusum, lasciviæ terminum statuere, ad pedes Sacerdotis noxas deponere, lachrimis abluere, reparare jejuniis, eleemosynis redimere: hoc sufficit. Et quispiam vestrûm est, qui hoc exequi renuat, qui repugnet, qui recuset? Hoc enimverò Deus avertat! Ego certè ad cælum conversus, protestabor me partibus meis feciſſe satis; quid enim ampliùs possum? Scientia me deficit, quâ vos efficaciùs moveam; omnes propemodum spiritus, vires omnes insumpsi, & inter sudores lassata pene vita fatiscit. Quòdsi etiamnum est, qui post hæc omnia insanus ultrò perire eligat, eja, indulgeamus ipsi id gratiæ; pereat! *Intereat in sæculũ sæculi!* Ps. 91. 8. cadat in sensum reprobum, ad libitum modò rideat, insolescat, induretur, gaudeat ad mortem usque! & si vel tunc errorem suum agnoscat, nihil illi hæc notitia prosit; clamet tunc infelix, tu autem, ô cælũ, obturatas aures occlude: moram & inducias petat; tu eas nega & pernega: misericordiam roget; tu obsurdesce: sine, obsecro, sine, pereant pro meritis; neque enim te digni sunt: *In tempore furoris tui abutere eis.* Jerem. 18. 23. Quodsi gratiarum tuarum cornu effundere placet; Auditores, quæso, istos sereno vultu dignare, qui delictorum suorum veniam supplices implorant; fac ut in eorum animis contritio velut mare exundet, cùm videam teneri doloris lacrimas oculorum ripas

pau-

paulatim jam egredi: exaudi preces eorum, admitte libellos supplices, ut videant & experiantur, posuisse te in manibus nostris ignem & aquam: *Appositi tibi aquam & ignem*: quid porrò supereſt, quàm ut quivis eligat: *Ad quod volueris, porriges dexterā.* Aut plangendum nimirum cum pœnitentibus: *Ecce aquam!* aut ardere cum damnatis æternùm, *Ecce ignem!*

Eccl. 15. 17.

SERMO DECIMUS QUINTUS.

DIE VENERIS POST SECUNDAM DOMINICAM.

Malos malè perdet. Matth. 21.

I. ERgóne suggestum hodie conscendendum, ut tristia huic civitati denuntiem, quæ fausta omnia promeretur? Avertat hoc à me munus propitium Numen! quodsi tamen Tibi placuerit, ut Jonæ vices agam, cur non potiùs in Niniven, aliámve civitatem sceleratam me ablegas? illuc promptè volabo, intrepidè nuntiaturus, quidquid dirum & ferale imperare placuerit: Cùm autem ad civitatem Catholicam mittat, quid aliud, nisi omnem felicitatem, vitam longævam, cælum propitium, & messem lætam illi augurer? Id quidem mihi unicè esset in votis. Video tamen gravissima ubique scelera dominari, & ideo non vanè metuo, Urbs chara, ne tu quoque Divinum in te furorem provoces; jubeor enim palàm hodie tibi denuntiare: *Malos malè perdet.* Non attendit DEUS, aut generis antiquitatem, aut progenitorum merita; quicunque reus est, seriùs aut citiùs pœnas delicti sui feret. Quænam, obsecro, civitas gratior DEO erat, Hierosolymâ? nunquid illam velut dilectum sibi vineam sollicitè coluit, in amœnissimis Palestinæ collibus plantavit, legem suam velut sepem circumdedit, & protectione suâ velut muro cinxit? nunquid vepres & spinas, quibus tantùm non suffocabatur, vicinas nimirum gentes, Cananæos, Amorrhæos, & Ammonitas, radicitus sustulit? nunquid celeberrimum in ea Templum, velut speculam posuit? nunquid Altaria, velut Vino & Sanguini destinata torcularia erexit? *quid debui facere vineæ meæ, & non feci?* Verùm in quo statu hodie famosa illa civitas sit, ite, ite, videte! Periit omnis decor illius! idque nullâ aliâ de causa, quàm quia *Malos malè perdit.* Verùm, quid sibi volunt hæ minæ toties ad nauseam usque repetitæ, dicent nonnulli cum incredulis Israëlitis, *nō veniet super nos malum:*

Isa. 5. 4.

Jer. 5. 12.

Ier. 5. 13. malum: *Prophetæ fuerunt in ventum locuti*; puerorum hæc sunt terriculamenta: eja rideamus hæc pericula, & genia alacriter indulgeamus! Sed *nunquid super gentem hujuscemodi non ulciscetur anima mea, dicit Dominus*? O gentem contumacem & duræ cervicis! utinam Christiani Hebræorum damno saperent! utinam non è nostro quoq; numero forent quamplurimi, qui dicant: *Non veniet super nos malum, non veniet*. Decrevi igitur hodie confundere incredulos hosce, ipsisque Dei nomine denuntiare, quòd, si minarum tonitruis nō moveantur, actutum fulmina sint experturi.

II. Inter maxima, si mea me non fallit opinio, Divinæ in nos misericordiæ argumenta censeri meritò debent comminationes, quibus terrere solet peccatores: certè voluntatem feriendi non habet, qui diu minatur; minæ enim, ut acutè nonnemo observat, pro clypeo serviunt, quo reus se tegat, suæque saluti maturè consulat; si enim Deo volupe esset, nos punire, fulgur fulmini non præmitteret, ut advertit Serm. 38. de San. tit. D. Augustinus, *Si nos Deus noster punire vellet, an nos tot ante sæcula commoneret, invitus quodammodo vindicat, qui, quomodo evadere possimus, multò antè demonstrat; non enim te vult ferire, qui tibi clamat, Observa!* Et sanè vix unquam Deus severiùs in genus humanum animadvertit, quin Prophetas suos præmitteret, qui cladis futuræ nuntium ferrent, ac peccatores monerent, ut i- Ion 3. 2. ctum declinarent. Cùm Jerosolymam hostib⁹ in prædamdare vellet, præcepit Isaiæ, ut nudus civitatis compita obambularet; cùm populo Judaico ignominiosam servitutem & captivitatem minaretur, Jeremiam præmisit, vinculis & catenis onustum; cùm famem extremam, quæ obsessis Solymæ civibus imminebat, denuntiare vellet, Ezechieli præcepit, ut trecentis, nonaginta diebus uni lateri incumbens, non alium cibum admitteret, quàm sicca boum excrementa. Verissimè propterea dixit Regius Psaltes: *Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcûs, & liberentur dilecti tui*. Et tamen, quis credat? his omnibus mediis obtinere Deus non potest, ut homines terreri se patiantur; imò quò magis & crebriùs Deus ingeminat, *Malos malè perdet*, tantò liberiùs & impudentiùs eum effundunt, quasi impressum corde charactere indelebili gererent stultum illud effatum: *nisi videro, non credam*. Quis autem incredulitatis istius tandem est fructus, nisi quòd irritet DEI patientiam, cogátque mittere fulmina, quæ intentat. Hæc certè incredulitas mundum diluvio demersit, dum Noëmum prophetantem ridebat; hæc in lascivos Sodomitas sulphureos imbres depluit, dum Lothum meliora suadentem ludibrio habebant; hæc contumaces Ægyptios Erithræi maris fluctibus involvit, dum ominosa cœli portenta obstinati spernebant; hæc in deserto innumerabilem populi stragem fecit, dum Moysis minas contempsit; hæc ad Bethuliæ mœnia Assyros delevit, dum Achiorem imminens exitium denuntiantem, cum fastu & indignatione repellerent. Faxit DEUS Audi-

Jerem. 27.

Ezech. 4.

Ps. 59. 6.

Joan. 20.

Gen. 7.
Gen. 19.
Exod. 14.

tores, ut non nostrâ quoque ætate calamitates, quas patimur, incredulitas ista pariat, nósque Dei flagellis exponat: certè non desunt, qui animum ad omnes minas protervè obfirment, dicántque, *non veniet super nos malum, non veniet super nos malum!* Et quibus tandem signis persuaderi te patieris, ô peccator, ut credas, DEUM è cœlo spectare flagitia tua, gravissimè illis offendi, & jam parare ictum, quo te feriat? an propriis fortè oculis intueri cupis, quomodo intorqueat fulmina, quæ minatur? Satia te igitur tristi hoc spectaculo, si lubet: neque opus est, ut antiqua tempora mentem reflectas, satis erit præsentem ætatem contemplari; præsentia enim fortiùs movent, quàm longè petita.

III. Dicite, quæso, nunquid nostrâ etiam ætate palàm ostendit DEUS, minimè vanas esse minas, sed vanissimam potiùs esse spem, quâ nos ipsos lactamus, *non veniet super nos malũ?* Quis non videt stagnantes passim sanguinis rivos, ossium cumulos, & cadaverum acervos? an non militaris furoris vestigia ubique impressa apparent? an ullum Europæ regnum, Provincia, Principatus, aut Civitas est, quæ non ad portarum suarum limina tristes tympanorum strepitus, tubarũ fragorem, tormentorũ currulium tonitrua exaudiit? Nec Italiæ, nec Hispaniæ, nec Franciæ, nec Alemanniæ, nec Belgio, nec Angliæ, aut indulgere otio, aut securos ac trâquillos somnos ducere licuit. Quot non animas universali hoc tumultu de statione vitæ dejectas esse existimâ? quis illorum numerum ineat? sola primáq; sæculi hujus expeditio in Ostendæ expugnatione octoginta millium interitu stetit: atque hinc cogitare facile est quanta hominum strages in reliquo passim orbe tot in conflictibus tanta contentione & pertinaciâ repetitis, sit facta. Sed quid præterita commemoro, eáq; negligo, quæ oculis manibúsq; palpamus? quot prædia numerare licet, olim ad delicias exculta, nunc vastata & deserta? quot prata, olim virentia, nunc inculta, arida & exusta? quot agros & oppida inhabitata, quæ numerosis olim incolis florebant? quot civitates, olim magnificas & superbas, nunc dirutas & desolatas? Quid aliud hæc tristis rerum facies loquitur, quàm impletum esse illud Levitici: *Si spreveritis leges meas, evaginabo super vos gladium, eritq; terra vestra deserta, & Civitates vestræ dirutæ?* Levitici 26. 33. Et etiamnum miser dicis, *non veniet super nos malum*? Leva duntaxat oculos, & vide tot hostiles populorum motus, quibus Germania, Lusitania, Catalaunia, Anglia, Neapolis, Parisii, Polonia agitantur: hic bona sua fisco addicta quæritur, alter ereptos honores, hic ademptam libertatem, ille dejecta sua palatia, alii vitæ jacturam, alii memoriam quoq; suam perpetuæ infamiæ notâ læsam deplorant. Quo alio, quæso, sæculo aut lites magis pertinaces, aut conjurationes magis frequentes, aut deprædationes magis injustæ, aut homicidia magis barbara, aut crudelitatis exempla magis nefanda sunt visa? An mitiùs fortassis actum cum Italia nostra? Sed

alta

altâ etiamnum mente repoſta eſt deſolatio montis Ferrati, depopulatio Mantuæ, & Calamitas Taurinenſis: ſi quis verò pedem porrò proferat, & curioſiùs exploret, quid in aliis orbis partibus Orthodoxi ab hæreticis, ab Ethnicis Chriſtiani, &, quod longè pejus eſt, Chriſtiani ipſi à Chriſtianis paſſi ſint, certè præ horrore pilos ſibi capitis erigi experietur: videret enim impreſſa in amœnis Poloniæ campis trecentorum ferè millium, Tartarorum & Turcarum, Sultano Duce, triſtia veſtigia, quamvis omnibus Turcæ & Tartaris immaniùs ipſimet poſtea Poloni in ſe ipſos ſævierint, ut nihil dicam de damnis, quæ rebelles ſuperbíque Coſacci finibus illis intulerunt. Infelix Germania! adhuc in ſinu tuo fumant reliquiæ grandis illius incendii, à jurato tuo inimico, Rege Guſtavo excitati, qui fulminis inſtar Provincias tuas pervagatus, Herbipolim, Bambergam, Moguntiam, Auguſtam Vindelicam, Franconiam univerſam, Sueviam ac Palatinatum ſubjugavit, vaſtavit. Turca ipſe occupato Varadino, Nitriâ ac Navarino, tótque aliis Hungariæ propugnaculis, in nova identidem Chriſtianorum damna intentus eſt, &, ſi vota ſuccedant, nihil aliud agit, quàm ut plures indies vaſallos & mancipia in ignominioſam ſervitutem abſtrahat, & victrix Luna toto paſſim orbe triumphet. Hinc novis continuò excurſionibus finitima nobis maria, portus noſtras deprædationibus, & novis terras noſtras extorſionibus infeſtat. O ſi Candiæ, jugo barbaro preſſæ planctus & lamenta ad nos liceret transmittere, quas non lachrimas ex oculis noſtris cieret? An ullum unquam ſeculum fuit, quod tantos vidit Principatus venales, tot Principes captivos, aut exules? Quæ ætas tantum crudelitatis portentum tulit, quantum Anglia nuper peperit, dum Regem ſuum longa progenitorũ ſerie glorioſum, ferali in pegmate carnificis ſecuri ſubjecit, eámq; poteſtatẽ ſubditi in Principem ſuum uſurpârunt, quam totus hactenus orbis ignoravit? & adhuc dicimus: *Non veniet ſuper nos malum?* Sed forſan, qui ferrum evaſit, etiam fami ſubducere ſe potuit? Heu video, quòd cum Jeremia exclamare poſſim: *Si egreſſus fuero ad agros, ecce occiſi gladio, & ſi introiero* Jerem. 14. *in civitatem, ecce attenuati fame.* Loquantur id tot tantæque familiæ, multorum annorum calamitatibus extinctæ, tot communitates deſolatæ, tot ubique mendicabula & hominum umbræ. Et quaſi hæc annonæ caritas ſatis non foret, ipſum etiam cœlum in hominum exitium juravit: An non etiam paucis ab hinc annis Budæ civitate Hungariæ liquato plumbo pluit, ut impleretur ad litteram illud Deuteronomii: *ſit cælum, quod ſupra te eſt, æneum, & terra, quam calcas, ferrea.* Deut. 28. 23. Contrariis omnino cauſis ad patriæ noſtræ flagellum, terræque ſterilitatem inducendam Deus eſt uſus, dum horridæ aquarũ eluviones agros & prata veſtârunt, ac ſementem in flore ſuffocârunt; unde plebs miſera fame emarcuit, victúſque inopiâ ad terræ culturam, cæteróſque labores inhabilis facta eſt, Ipſe ego in

civitate mundi domina, publicis in compitis, inopes & mendicos exspirare vidi quàm plurimos; hos gelu obrigescentes, illos fame prostratos, & licèt profusa multorũ charitas in subsidium properaret, miserorum tamen infinitus numerus opitulantium misericordiam plurimùm superavit. Quid de aliis terris, pagis & oppidis dicam, ubi tantundem miseriæ, minus autem auxilii suppetebat? An non Divinum illud Oraculum in nobis impletum est, *Percutiet te Dominus egestate & frigore; & populi erunt projecti in viis præ fame?* & adhuc dicitis: *non veniet supra nos malum?* O cæcitatem! quæ ad tot contagia, pestilentiam, epidemiam totâ Europâ diffusam, aperire oculos noluit: & forte calamitatum istarum nuntius fuit dirus ille, & feralis Cometes, qui nostrâ memoriâ integri mensis spatio cæli stationem occupavit? illius certè tristi præsagio adscripta est mors summi Pontificis, geminorum Regum Hispaniæ & Succiæ, Filii Imperatoris, Matris Augustæ, Magni Turcarum Sultani, aliorúmque Principum, qui intra anni spatium in Libitinæ censum venerunt. Nec tamen ego crediderim, has Cœli linguas Principibus solùm infausta nuntiare, uti rudis plebecula & communis plerumq; sensus interpretatur, quasi verò vulgus ab his Dei minis imũne foret: nunquid enim illico vidimus, post fatalis illius sideris occasum pestem illam invaluisse, quæ tot florentissimas Europæ partes absumpsit, & etiamnum absumit? gemunt etiamnum miseræ matres liberorum orbitatem, viduatos thalamos, & sponsos præcoci fato sublatos. Quàm triste fuit spectaculum, videre urbes, paullò antè florentes, populosas, summáque rerum copiâ affluentes, nunc autem squallore obsitas, miserorum planctibus resonantes, & in solitudinem redactas: quacunque te verteres, nil nisi infirmos sine remedio, & moribundos sine solatio cerneres; carri & essseda cadaveribus onusta, mortem velut in triumpho passim circumvehebant, quanto magis pallidam, tantò minùs sua damna erubescentem: nulla domus erat, quæ non aliquod tributum solveret; hic amicos, hic filios, hic conjugem, ille sororem dare coactus est, nescius, an non ipsemet vesperi sequeretur, quos sub auroram tumulo intulit. Vultis scire, unde primum hæc pestilens lues triumphum ducere cœperit? Sicilia prima crudelitatem ejus excepit, inde Italiæ nostræ est superfusa, quæ belluæ insatiabili integri millionis pabulum necquicquam objecit: tum Franciam, Hispaniam, Dalmatiam, Sardiniam, Corsicam, Candiam porrò & Angliam, Poloniam, Catalauniam peragravit, in quibus mortalitatis vestigia, haud aliter quàm post naufragium tristes tabularum & navium reliquiæ etiamnum apparent, ut impleretur ferale illud DEI augurium, *Augebit Dominus plagas vestras, plagas magnas & perseverantes, infirmitates pessimas & perpetuas, desertaq; fient via vestræ.* An etiamnum obstinati solenne illud occinitis, *non veniet super nos malum?* desideratisne plura adhuc testimonia, *quòd malos malè perdet?* Placétne videre terras, unda-

Deuter. 28 22. Jerem. 14. 16.

Deut. 28. 59. Levit. 26. 22.

undarum eluvione hauſtas? interroga Flandriam: prata & campos flammis abſumptos? Neapolim vade: populos integros terræ motibus ſepultos? Calabriam inſpice. Quàm triſtia ſpectacula in harum Provinciarum theatro cum totius retrò poſteritatis horrore exhibita ſunt? prodigioſi cinerum imbres, immanium ſaxorum grandines, torrentes bituminoſo ſulphure ſtagnantes, rivi ignei & bullientes, domuum ruinæ & ſtrages, beſtiarum interitus, & quid dico beſtiarum? dicere debebam populorum, dum unicus hiantis terræ rictus multa hominum millia abſorpſit? Nunquid id recens Epidauri & Arimini ſtrages demonſtrat? uterque hic populus nil minùs tunc timebat, quàm id, quod ei ſubitò accidit; emebant, vendebant, mercaturæ & lucris operam dabant, credebántque & ipſi felix lætúmque Paſcha ſe celebraturos: ſed heu! quàm triſte illud & funeſtum utrique illuxit! ſubitò enim concuſſa ſub pedibus tellus tremebat, nec terram miſeri inveniebant, cui tutò niterentur; à penatibus in parentes campos, & campis iterum in domos confugerunt; ubique tamen ſub pedibus terram hiantem, imminentem capiti mortem, & obverſantem ante oculos tumulum habuerunt: an non in his miſeris populis adimpletas videmus minas illas divinas: *timebis nocte & die, & non credes vitæ tuæ, manè dices, quis mihi det veſperum? & veſpere, quis mihi det manè? propter cordis formidinem, quâ terreberis*; eja agedum! dicite temerarii: *non veniet ſuper nos malum, non veniet ſuper nos malum!* quæ enim narravi, oculis propriis uſurpâſtis, aut publicis in faſtis legiſtis, aut ex innumeris teſtibus didiciſtis, ſúntque centenis famæ buccis adeo divulgata, ut illa ſcire, honorificum non ſit, ignorare autem ſummè ignominioſum.

Deut. 28. 66.

IV. Verùm ô me fatuum! qui ad confundendam incredulitatem veſtram tantum laboris inſumpſi; an non enim cæcum eſſe oporteat, qui tot flagella non videt? Perperam dixi, vos non credituros, niſi videatis; dixiſſe debebam, nos non credituros, etſi videatis. Et hic eſt ipſiſſimus incredulitatis exceſſus, Jeremiâ teſte, *flagellâſti eos, nec voluerunt credere*: quaſi diceret, ecce genium peccatorum! quamdiu minas duntaxat audiunt, rident, exſibilant, dicúntque niſi viderint, ſe minimè credituros; ubi verò ſupplicii fulmen eos ferit, perſiſtunt in contumacia, neque credunt, quod vident: *flagellâſti eos, nec voluerunt credere*. Sed quomodo id fieri poteſt, Propheta ſancte? an non flagelli ictus vident, palpant, experiuntur? ecquomodo ergo non credunt? dicam, dicam: *negaverunt Dominum, & dixerunt, non eſt ipſe.* Sentiunt enimverò flagellum, & atrox quidem; negant tamen, eſſe flagellum DEI; non credunt, DEUM eſſe, qui bella immittat, famem, peſtem, eluviones, incendia, turbines, terræ motus; *negaverunt Dominum & dixerunt: non eſt ipſe.* Venite, & demonſtrabo palàm, quod

Jerem. 5. 6.

Jerem. 5. 12.

dico; sensit enimverò prodigiosas calamitates Rex Pharao, palpabiles nimirum tenebras, insolitas grandines, muscas infestas, locustas immites, molestissimas ranas, plagas hominibus ac pecoribus exitiales; celeberrimi, quique totius regni incantatores & arioli consulebantur, num creatæ alicui, aut diabolicæ potentiæ hi effectus adscribi possint: cúmque omnes cum Rege purpurati fateri cogerentur: *Digitus DEI est hic*: num cessit Pharao, num sese submisit: ac fidem dedit, quin conceptam semel opinionem mordicùs tenuit, omniáque Moysis prodigia, non nisi præstigias & maleficia interpretatus est. Tanta est peccatorum in cognoscenda ferientis DEI manu contumacia, qui tamen omnis nostræ calamitatis est author. Ego non dixerim, etiam Christianos ad similem Pharaoni mentis duritiem pertingere: verùm quàm difficulter ipsi etiam percussi manum percutientis agnoscant, vos ipsi nôstis, Ingreditur ovile vestrum lupus, & gregem devorat; id custodis negligentiæ adscribitis: rapax domi vestræ flamma exoritur; vicini incuriam accusatis: lenta febris depascit viscera; medicorum imperitiæ tribuitis: bella ferè omnia aut Principum avaritiæ, aut regnandi, dominandíque libidini, aut subditis jugi impatientibus adscribitis; camporum devastationes, civitatum deprædationes militum licentiæ, profligatos exercitus & strages ducum ignaviæ, navigiorum interitum & jacturam mercium epibatarum væcordiæ, tributorum extorsiones, & oppressiones populi Ministrorum rapacitati, ruinas patrimoniorum, ac lites perditas Judicum iniquitati ac injustitiæ adscribitis. Novam etiam verborum nomenclaturam, infortunii nimirum, casûs & fati excogitant; præcipitari è rupe, undis submergi, flammis comburi, opprimi ruinâ, infortunium dicunt, aut casum; quin ipsas etiam stellas, vellut calamitatum nostrarum authores accusant, & malunt illas creaturis sensûs expertibus, quàm Divinæ Providentiæ adscribere. O cæcitatem, ô stoliditatem, ô deliria hominum improborum! qui cùm DEI flagella negare non possint, DEUM tamen eorum Authorem negant: *flagellâsti eos, nec voluerunt credere, negaverunt Dominum & dixerunt, non est ipse.*

Exod. 8. 19.

V. Ah! non decipiamus nos ipsos, Auditores! graviissimus iste, & decumanus est error. Nec mihi jam de stellis est sermo, quæ ad summum signa quædam, & quidem errori obnoxia, non verò causæ sunt eorum effectuum, qui à libertatis nostræ arbitrio dependent, ut sapienter monuit Jeremias: *à signis cæli nolite metuere, quæ timent gentes.* De reliquis modò creaturis loquor: nunquid probè scimus, has omnes nil aliud esse, quàm Divini furoris instrumenta? *virga furoris Domini, & baculus, ipsa sunt*: quis ergo hic error est, virgam aspicere percutientem, & manum percussoris non agnoscere? quis adeo stupidus est, ut ab inimico vulneratus dicat, gladius me vulneravit, non hostis? quis infans à

Jerem. 10. 2.

Isai. 10. 5.

ludi

ludi moderatore percussus, queritur, se à virga percussum, non à moderatore? quis reus, Principis sententiâ ad mortem damnatus, carnifici eam potiùs, quàm Principis sententiæ tribuit? Cur ergo, si à DEO corripimur, DEUM pœnæ authorem agnoscere recusamus? *Dicimus, non est ipse.* Stupidos nimirum canes imitamur, qui saxum admordent, quo impetiti sunt, non manum projicientes. Vultis, dicam, quod sentio? dicam enimverò. Hoc totum haud alio fine facimus, quàm ne delicti nostri gravitatem agnoscere, vitámque in melius mutare cogamur; quamdiù enim mala, quæ patimur, alienis causis adscribimus, tamdiu culpam, propter quam castigamur, non apprehendimus, nec iritati Numinis manum, à qua vapulamus, reveremur, atque adeo sensim exuimus timorem illum à natura ingenitum, quòd DEUS mundum gubernet, actiones nostras arbitretur, omnia singillatim flagitia consignet: & hic ipsissimus timor est, quem peccator è corde suo radicitus evulsum vellet, juxta illud Prophetæ Regii: *dixit insipiens in corde suo, non est Deus*: ubi voci *Deus*, hebræo Idiomate respondet vox *Eloim*, quæ arbitrum, Judicem, & ultorem sonat; quasi dicat *insipiens in corde suo, non est ultor*: molestissimum enim est peccatoribus, DEum credere, non quòd providus sit, aut benignus, sed quòd sit severus culpatum censor & vindex: hæc illos cogitatio torquet, & cruciat, atque ideo ut se molesto hoc aculeo liberent, ærumnas, quas in delicti sui pœnam patiuntur, non DEO, sed homini, fortunæ, casui, aut stellis adscribunt, *flagellásti eos, nec voluerunt credere, negaverunt Dominum, & dixerunt: non est ipse.*

Ps. 13. 12.

VI. Et quomodò, quæso, fieri posset, nos fide firmâ credere, Deum ob culpas nostras tam severè in nos animadvertere, & tamen multiplicare culpas, propter quas castigamur? *ecce, irrogantur divinitùs plagæ & nullus DEI metus est*, liceat cum Cypriano lamentari, *ecce verbera desuper & flagella non desunt, & nulla trepidatio est, nulla formido.* An non quotidiana hoc experientia probat? quàm pauci sunt, quos præsentium etiam calamitatum sensus vel hilo meliores reddat? dum pestis & morbi grassantur, crescit morum dissolutio; dum fames sævit, invalescunt injustitiæ, & usuræ; inter bella & hostiles tumultus dominatur libido: *ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris*, ait DEUS per Prophetam Amos, *& non estis reversi ad me, dicit Dominus; prohibui à vobis imbrem, & non rediistis ad me; ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras, & non rediistis ad me, dicit Dominus.* Nostisne, Auditores, quo potissimùm tempore Rex Balthasar solenne illud, imò sacrilegum convivium celebraverit? *Balthasar Rex fecit grande convivium optimatibus suis.* An forsan dedit epulum nuptiale, aut magnorum Principum adventum eâ pompâ honoravit? an stabilita pax, an populi subjugati?

Ad Demetrium.

Amos 4. 6.

Dan. 5. 1.

jugati? Nequaquam, sed, Hieronymo teste, ipsissimum illud tempus erat, quo à Cyro arctissima obsidione premebatur, *in tantam venerat Rex obsessionem sui, ut obsessus vacaret epulis*: tunc ille inter scortorum ac concubinatum turbam ebrietati in vasis sacris, è templo sacrilege ablatis, litabat, & neglectis miserorum civium clamoribus, qui è muris pinnis ruebant præcipites, *bebat vinum, & laudabat Deos suos aureos, & argenteos, æneos, ferreos, ligneos, & lapideos.* Quàm funestum & triste fuit, videre aquas diluvii toti terrarum orbi ad ejus turpitudinem abluendam superfusas, & tamen eo etiam tempore Noëmi filius de impuris voluptatibus cogitabat. Quàm ferale spectaculum, videre diluvium illud igneum, quod Sodomam ad execrandam libidinem castigandam consumpsit, & tamen tunc non deerant geminæ Lothi filiæ incestuosæ, & infames. Sed ne alienis miseriis insultemus, cùm proprias deplorare oporteret; dicite Auditores! an aliqua morum emendatio secuta est post solennem illam castigationem, cujus pars magna in nostrum quoque dorsum incubuit: an non potiùs cum Isaia dicere possumus, *ecce tu iratus es, & peccavimus*: sed hoc, quâ ratione? si diceret? *peccavimus, & iratus es*; id enimverò probè intelligerem; sed dicere: *iratus es, & peccavimus*; hoc certè incredibile est, quantumvis verissimum. Egredimini, obsecro, in compita civitatis, & observate, an post tanta supplicia minor sit dissolutio morum, aut contractuum iniquitas. Ingredimini domos, & videte, an minores sint dissensiones fratrum, familiarum odia, & persecutiones. Intima scrutamini conclavia, & observate, an minor sit obscænitas turpiloquorum, major reverentia thalami connubialis. Accedite conventicula, & considerate, an minor sit maledicentia linguæ, aut verborum petulantia. Peragrate urbes, & explorate, an minor sit intemperantia in crapulis, major in lusu moderatio. Ipsas Basilicas, & templa visitate, & inquirite, an minor sit garrulitatis irreverentia, aut oculorum profana licentia: *ecce tu iratus es, & peccavimus, ecce tu iratus es, & peccavimus.* Et hoc sit credere, tot ærumnas & calamitates esse irati Numinis flagella? ore quidem & linguâ id dicimus, sed corde minimè credimus: *flagellâsti eos, nec voluerunt credere, negaverunt Dominum, & dixerunt, non est ipse.* Ah fidem tandem præstemus veritati, nimiùm quantùm perspicuæ. Confiteamur palàm, Deum esse Judicem nostrum, & severum illum, & fulminantem, nec elabi patiamur tempus & horam Ei placando opportunam.

VII. Non me latet, esse non paucos, qui hoc studiosè considerent. Sed qui? illi nimirum, qui minima harum calamitatum causa sunt, qui vitæ innocentiam ac pietatem colunt; qui autem rei sunt, heu me! id minimè cogitant, nec pensi habent. Contingit nimirum, quod in navi refractarii Prophetæ Jonæ accidit; nautæ

nautæ omnes, & Epibatæ, omnésque peregrini, exortâ repentè gravissimâ tempestate perculsi, properârunt vela demittere, purgare sentinam, exonerare navim, imperare, consulere, opitulari, accurrere ad remosem, urgere remos, ligare rudentes, plangere, clamare, suspirare. Ecquid interea Jonas, qui maximè reus erat? in fundo quassati navigii altùm ac tranquillè dormiebat, nec ventorum sibilis, nec undarum mugitu, nec stridore tonitruum, nec fremitu fulminum, remigúmque clamoribus expergefactus:

Jon. 1. 5. *& Jonas dormiebat sopore gravi*; adeo ut navarchus, ipse cogeretur compellare dormientem, eúmque concutere, ac ingestis etiam probris excitare:

Ibid. *& accessit ad eum Gubernator, & dixit ei: quid tu sopore deprimeris? Surge, invoca Deum tuum, si fortè recogitet DEUS pro nobis, & non pereamus.* O quàm metuo, ne id ipsum nobis contingat: ominosa videmus signa & tristia portenta, cælum undique minatur, excandescit, infremit, & extrema quæque intentat: an quisquam est, qui placare illud studeat? sunt quidem nonnulli, sed illi duntaxat, qui alieno scelere patiuntur; miselli isti lachrimis, eleemosynis, veste cilicinâ, jejuniis, flagris, in se sævjunt, nec quidquam tempestati sedandæ intentatum relinquunt; qui autem maximè rei sunt, usurarii nimirum, vindictæ cupidi, carnales, & obscæni, tantum abest, ut doleant & conterantur, ut potiùs altissimo somno vacent, suísque cupiditatibus in sinu otii, & intra brachia iniquitatis indulgeat. O Christiani, estne inter vos quoq; somnolentus quidam Jonas, cujus culpâ procellæ timeri possint, quæ nos absorbeant? Si quis talis est, edocere me; ego enim ocyus accurram, dúmque zelosi ac prudentis illius navarchi verbis excitabo: *quid tu sopore deprimeris? Surge, surge*, ingeminabo, *invoca DEUM tuum, si forte recogitet de nobis, & non pereamus.* O, quisquis demum es peccator, *quid tu sopore deprimeris?* quis vetternus hic tuus est, quis stupor, quæ stoliditas? in horas è cœlo ingruunt supplicia, & tu dormis? *sopore deprimeris*, nec ad DEUM tuum recurris, nec illius gratiam prensas, nec resipiscis? *Surge, surge*, expergiscere è somno, excute torporem tam perniciosum, *surge*, & defere infame illud consortium; DEUS enim propter luxuriam, & libidines tuas pestilenti nos lue consumit. *Surge*, & tandem reconciliare inimico tuo; ecce DEUS ob simultates nostras & odia provincias integras hostili ferro devastat. *Surge*, & restitue usuras, en Deus ob avaritiam nostram, prædia nostra sterilitate flagellat. *Surge* tandem, *surge & invoca DEUM tuum, si fortè recogitet Deus de nobis, & non pereamus*; videtur enim ad clementiam nolle inflecti, usque dum videat supplices illos ipsos, qui indignationem ejus provocârunt.

VIII. Nolim tamen ego, dum aliis prædico, infelix ille Jonas esse, qui sæviente tempestate dormiat: ô DEUS, si ego forsitan accensum furo-

furorem tuum nutrio, ecce me! *mitte me in mare*, modò incolumes conserves eos, qui fidelem Tibi servitutem serviunt. Horreo revera, cùm considero, sanctum Dominicum, cui tamen debet humanum genus, quòd collabentem Ecclesiam suis humeris sustinuerit, quoties civitatem quandam accederet, anxiè timuisse, ne fortè illi infortunii alicujus causa foret; unde antequam illam ingrederetur, gressum sistere & in genua provolutus DEO supplex accidere solitus est, ne ob peccata sua in eam adversi aliquid designaret. Quid ergo misero mihi peccatori dicendum est? vix dubitare possum, quin Jonas ille sim: veni quidem in civitatem hanc, ut sermonibus meis ei prodessem: sed avertat DEUS! ne meâ forsan culpâ eidem noceam! Ne id permitte, quæso, mi DEUS! mori potiùs & adversa omnia pati malo: ecce me ad sacratissimos tuos pedes abjectum, furori tuo victimam immolo! si veniam non ampliùs mereor, me feri, & fulmina, modò alii delicta mea non luant. Ego quidem nil vehementiùs desidero, quàm vivere, ut Tibi serviam; sed paratus sum mori, si longior vitæ usus mundi calamitates & ærumnas adauget.

PARS ALTERA.

IX. PArùm omnino foret, si incredulitas nostra vitæ præsentis duntaxat supplicia nobis accerseret, quæ brevia tandem sunt & fluxa; pessimum est, quòd nos etiam futuris insolubiles edicite ergo, quid excusationis, cùm damnabimur, prætendemus? *Narra*, dicam tibi cum Isaia, *narra, si quid habes, ut justificeris.* Num fortè patrocinabitur nobis, si dicamus, DEUM pericula illa non opportunè denuntiâsse? sed nunquid innumera identidem media nobis suggerit, ut caveamus? quàm paternè nobis consulit, quot inspirationibus animum pulsat, quot stimulis nos urget, ut salutem in tuto collocemus? Si igitur ultro perire lubet, cui culpam ruinæ nostræ imputabimus? hactenus quidem attentos vos esse volui ad auscultandum, nunc autem Judices vos esse desidero ad decernendum: sed tantisper illustrem ac tristem eventum percipite. Valens Imperator, mortalium ingratissimus, ab exilio in Regiam, à lacerna ad purpuram vocatus, vix Regni gubernacula suscepit, cùm Dei suique oblitus, orthodoxos persequi & Arrianis favere cœpit, ut Ecclesia tota, lupi hujus dentibus discerpta, in lachrimas & gemitus solveretur. Irritatum tot injuriis Numen, potentissimum è septentrione hostem evocavit, quem ut à finibus suis averteret Valens, cum numeroso exercitu obviam illi progressus est. Innotuit id viro conspicuæ sanctitatis, Eremi & montium incolæ, cui nomen Isacio: hic divino instinctu in occursum Imperatoris properavit, eúmque magna vocis & animi libertate sic ferè hortatus est: *basilicas Orthodoxorum, à te clausas, quantocyùs aperiri jubeas, Imperator, & victor è prælio redibis, si secus feceris, morieris.* Audivit hæc Valens, sed

Isa. 43. 26.

sed stultum esse arbitratus, nec responso eum dignatus est. Sequenti die rediit Isacius, parique libertate eadem verba ingeminavit: turbatus iterata denuntiatione Impius Valens, variisque animi motibus agitatus, indignum ex una parte, adhibere fidem, ex altera verò, contemptui has minas habere, temerarium censuit. Itaque ducum suorum concilium cogit, &, quid consilii capiendum, in commune conferri jubet: plerique Arrianæ sectæ fautores facilè persuaserunt Imperatori, audienda non esse Monachi deliria, sed temeritatem ejus castigandam, si denuo comparere præsumeret. Et ecce die tertiâ animosior longè adest Isacius, & per medium agmen ad Imperatorem eluctatus frænum sonipedis arripit, eúmque sistit in via: iterum ingemino Tibi, inquit, Imperator, templa Catholicorum à te clausa aperiri jube, & victor reverteris; nisi parueris, morieris. Indignatus Imperator importuno monitori jubet eum ocyus in proximam viæ fossam, carduis & vepribus horridam præcipitari, sicque occisum illum arbitratus, cœptum iter prosequitur. Exercitu paululùm prætergresso, tergemini è cælo juvenes adsunt, qui Isacium illæsum omnino & incolumen extraxerunt: agnovit ille continuò Angelos esse, humanâ formâ indutos; unde ingenua prostratus, debitas DEO grates egit, atque viarum compendiis usus, ac Imperatorem propere assecutus, exclamavit: tu quidem credebas, Imperator, in vepreto illo me moriturum; ecce iterum ingemino, ut resipiscas, clausásque Catholicorum Ecclesias aperiri jubeas; nisi feceris, moriêre: intellexistin? moriêre. Necdum tamen, quis credat? prodigiosa hac admonitione moveri se passus est Valens, sed Isacium, vinculis constrictum, geminis Senatoribus Saturnino & Victori custodiendum tradidit, ut ab expeditione reversus meritas ab eo pænas expeteret. Omnino, respondit Isacius, iisdem verbis usus, quibus in simili occasione Michæas Propheta impium Achabum terruit; tu è prælio reversus me castigare? Eia, vade alacriter; si reversus fueris, non est locutus per me Dominus! Prælio quidem cruento cum inimicis tuis confliges, sed turpiter fugies, flammísque absumptus morieris Eventus docuit, vera dixisse Isacium: ivit Imperator, cum hoste conflixit, profligatus est, acie fusâ fugam arripuit, stramineo se mapali abscondit, ut insequentes falleret; hi verò, re cognitâ, flammis tecto subjectis vivum Imperatorem cremârunt: solutus deinde vinculis Isacius, omnium plausu exceptus est, & in præmium duo Monasteria, regiis sumptibus ædificata obtinuit. Audivistis successum Auditores, judicate modò, quod responsum Valens mereretur, si in extremo Judicii die litem DEO moveret, dicerétque, se non suâ, sed DEI culpâ flammis exustum, an non Isacius elinguem illum reddere, & impudentem hanc querelam compescere posset? Tace, diceret, & obmutesce arrogans, nunquid quartò

ad te veni, meditúmque proposui facile, ac expeditum, & vitam salvandi, & animam? Tu autem postquam DEO perduellis, & monitis meis contumax fuisti, quâ fronte conqueri audes? Eja dicite, Auditores, cui suffragari oporteret, Isacio, an Valenti? an non DEI causa triumpharet? si ita est, ô peccatores, contra vos ipsos sententiam tulistis. Heu quot Isacii aliquando contra vos stabunt in judicio, qui vos confundent, & obmutescere facient! Veniâ vestrâ dixerim, ego ipse in die illa contra vos insurgam, vobis os obturabo, palámque testabor, quoties Isacii instar ex hocipso suggestu DEI nomine vobis denuntiaverim, ut, nisi rogos æternos experiri velletis, infamia consortia relinqueretis, fugeretis obscæna colloquia, desisteretis ab injustitiis, restituentis læsam famam nominis, pacem & amicitiam cum inimicis stabiliretis. Vos autem admonitiones tam salutares pessumiviistis; nolite igitur alteri, quàm vestris delictis & contumaciæ interitum vestrum imputare. An non partes suas DEUS abundè implevit hac ipsa, quam hodie vobis proposui atque iterum repeto, denuntiatione: *malos, malè perdet?* Nec respondeatis, secutoros vos quidem hæc consilia, si de eorum veritate certi essetis; meis autem verbis fidem adhibere, vos minime teneri: idem certè dicere potuisset Valens Imperator; ereptas nimirum Catholicis Ecclesias promptè se restituturum, si DEI monitu certò noviset, se aliàs igni cremandum; interea id se facere omisisse, quia pudebat, nimis esse credulum, & fidem dare homini nudipedi, cujus nec nomen, nec natales noviset, aut vitam. Hæc tamen excusatio, nec ipsi, nec vobis patrocinabitur; satis enim est, doctrinam esse divinis oraculis, & sacris codicibus consormem, nec interest, à docto vel indocto, à sancto vel à peccatore proponatur. Ego certè me peccatorem ingenuè fateor, Auditores; fateor me rudissimum & postremum eorum, qui hac in urbe tantâ doctrinæ suæ famâ perorant; hoc autem non ego, sed Evangelium docet, quòd, si corruptos mores emendaveritis, infernum evitabitis, & non alter? intellexistis? non aliter. Necesse igitur est, operi manum quantocyus admovere; fortassis enim ultima hæc erit admonitio: *novissima tuba, novissima tuba.* Plurimi vestrûm sunt, qui Isacios admonentes non duabus tantùm, aut quatuor, sed denis, ac pluribus vicibus audivistis, adeo ut facilè fieri possit, flammam à paleis vestris haud procul abesse. Agedum ergo, actutum! quid si hæc sit ultima denuntiatio? si enim post toties repetitum Divini verbi tonitru fulmen, sequatur, id vestrâ culpâ accidet!

SER-

SERMO DECIMUS SEXTUS.

DOMINICA TERTIA.

Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. Luc. 11.

I. INgeniosa mihi semper visa est cautela Trochili, Platonis discipuli: ille felici sorte periculosam maris tempestatem evasit, dum rupto temone, malo diffracto, ruptisque antennis in manifesto naufragii periculo versabatur. Ubi hoc periculo defunctus domum appulit, geminas aulæ suæ fenestras lapide & cæmento obstrui jussit, quamvis per eas amœnissimus in mare prospectus pateret, veritus, ne maris tranquilli ac placidi aspectu, novo se discrimini rursus committeret. Non dubito, plurimos vestrûm hoc sacro verni jejunii tempore, piis adhortationibus & Christianæ pietatis exemplis adjutos, ex salutis naufragio ad portum feliciter enatâsse: fateor tamen; me vobis necdum integrè confidere; imò metuo, ne ad antiqua scelerum irritamenta denuo incaute convertamini, illos imitati, qui vix è fluctibus in litus emerserunt, cùm reparato navigio, se denuo mari committunt, illique rursum elemento salutem credunt & vitam, cujus perfidiam tristi antea experimento didicerunt. Itaq; suadeo vobis hodie, ut omnes fenestras ad periculosum mundi mare sitas obstruatis, id est, ut peccandi illecebras & occasiones, quæ ad antiqua flagitia trahere vos possunt, sollicitè caveatis. Sed nimii fortassis & inconsulti rigoris arguar, cùm durum nimis & difficile videatur, & levi etiam oculorum jactu, & aspectu abstinere; contraria tamen Evangelium nos docet, dum liquidissimam voluptatem & summam animi pacem nobis promittit: *Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet.* An observâstis? non loquitur de intimo mentis recessu, & internis animæ facultatibus, sed *atrii* duntaxat meminit; qui enim primas tentationi fores recluserit, resistere ampliùs vix poterit, Itaque si seriam verámq; de peccatis pœnitentiã agere statuistis, non solùm scelera, sed ea etiam vitare necesse est, quæ ad scelus perpetrandum alliciunt & invitant. Id si facere detrectaveritis, conversio vestra non erit vera, sed simulata & mendax: benevolas mihi aures præbete, & perspicuè vobis ostendam, vanissimè sibi blandiri, qui inter vi-

tiorum irritamenta, & præsentes scelerum occasiones, innocentiæ servandæ spem sibi promittunt.

II. Habet id sibi proprium omne objectum delectabile, ut, quamdiu est præsens, rationem turbet, intellectum velut fascino occupet, & voluntatem in sui favorem rapiat, uti Princeps Philosophorum in Ethicorum libris nos docet. Exemplum petit à consiliariis Urbis Trojæ, qui, cùm de Helena absente in senatu ageretur, sapientissimè judicabant, eam civitate pellendam, ut iram Deorum juxtà ac hominum evaderent; cùm verò coràm causam suam tueretur, blandâ formæ elegantiâ excæcati mentem continuò mutârunt, ac reclamante licèt totius populi suffragio retinendam statuerunt. Quotidiana etiam experientia hanc veritatem nos docet: nunquid difficillimum accidit famelico, ad mensam lautè instructam à cibis abstinere, aut febricitanti, oblatum frigidæ cyathum repudiare? facilè se cohibet lusor, cùm procul abest à fritillis, cùm vero eas à sociis tractari videt, continere se ampliùs vix potest, quin ludum repetat. Pariter gravissimum nobis accidit, in præsentia æmuli iram continere, in conspectu auri manus abstinere, aut præsente amicâ amorem moderari: tanta præsentis illicii vis esse solet; *Ad hoc, quod malè concupiscitur*, ut ait Papa Gregorius, *præsentia concupiscentiæ firma validissimè famulatur*. Non parum mea dicta confirmat ultimus ille dæmonis conatus, quem Christo Redemptori in solitudine sternendo adhibuit: terrę dominum se eum facturum spopondit, si Infernì Principem adoraret; útq; hoc certiùs à Christo obtineret, audite, quâ fraude sit usus. In altissimi montis jugum Eum deduxit, cúmque omnes mundi regiones atque omnia terræ regna ei monstrâsset, tum primùm temerariam Ei petitionem suam proposuit: eccur hoc? an non id ipsum facere potuisset vastos inter silvæ horrores, aut tenebrosam antri alicujus caliginem? etiam ibi eruditi instar Geographi dicere potuisset: Terrarum orbis ea ætate in ternas divisus est partes, Europam, Africam & Asiam: has Provincias includit Asia omnium vastissima, istas Africa monstrorum ferax, & tales Europa è singulis pulcherrima: in hisce Provinciis civitates ceteris nobiliores sunt illæ, hi campi amænitate, hi fluvii piscibus celebres, hæc maria magis nominata, & ultra isthæc terra jacet inexhausti auri minetis dives, innumerabili populorum multitudine affluens, & naturæ, & rerum multarũ curiositate copiosa; hæc quidem mundi pars altera etiamnum latet mortales, sed & hanc tuis juribus addam, si flexu genu homagium præstiteris: *Hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me*. Cur ergo Christũ in altissimi & inaccessi montis verticem deduxit, qui teste Chrysostomo excelsitate omnibus mundi montibus dominabatur? *In montem excelsum valde*; ibique omnem mundi pompam, terræque elegantium spectandas exhibuit? *ostendit illi omnia regna mundi*: nisi quia vim haberent objecta præsentia, quódque expugnatis sensibus, longè faciliùs ad

Aristot. l. 2. Ethic. c. 9.

Dial. l. 2. c. 7.

Matth. 4.

volun-

voluntatis usque dominium posset grassari. Hæc ipsissima est conditio nostra, cùm inter præsentes peccati occasiones vivimus; nam voluptatis illecebræ oculis observantur, audimus illicia, adulationes videmus, blanditias sentimus; & quis sperat illis resistere, illas contemnere, repudiare? Hæc enimverò temeritas est, & arrogantia, exclamat justâ indignatione concitatus Hieronymus, *Sensus enim noster illud cogitat, quod videt, audit, odoratur, gustat & attrectat; ad ejus rei trahitur appetitum, cujus capitur voluptate.* Hæc si ita sint, quis vobis promittit, tam profana in theatris ac voluptuosa objecta absque complacentia posse intueri? quis legere teneros amores absque delectatione? quis audire cantatrices tam formosas, nec inardescere? Edicite obsecro, quis vobis hoc promittit? hinc enim statuendum est, an prudens sit spes vestra, an verò temeraria præsumptio.

lib. 2. ad. vers. Jovinian.

III. Cùm ergò regula à nobis data sit universalis, dicere sanè necesse est, spes vesperam motivis particularibus inniti, si à nota temeritatis velit excusari. Dicite ergo, in quo tandem confiditis, dum tantâ securitate in manifesta peccandi pericula vos conjicitis? Sed, etsi mihi id aperire vereamini, suspicor, me id probè nôsse: Nisi enim mea me fallit opinio, in vestra virtute, aut gratiæ Divinæ efficaciâ spem vestram collocatis; illa vos fortes efficit; hæc reddit armatos: necesse est, vos credere, tanto vos in affectus vestros dominio pollere, ut insurgere contra rationem non audeant, ad quod vos fortes facit; aut tam speciali à DEO curâ vos protegi, ut ab eo nunquam sitis deserendi, id quod vos reddit armatos. An non ita est? ego enim porrò non video, quod aliud fiduciæ vestræ fulcrum habeatis. Sed videamus, an hæc ita sint solida ac firma, ut satis armati & fortes sitis, neque necesse sit, ultrà ad excubias stare, & atrium tueri. Dominium passionum quod attinet, creditisne, vos illas meliùs moderari nôsse, quàm noverunt Sancti illi, qui toto vitæ decursu orationibus & lachrimis, asperitatibus & pænitentiæ vacârunt? Difficulter certè adduci possum, ut ego id credam; & tamen video, Sanctos hosce ad omnem peccati umbram trepidâsse, ac ingenuè fassos esse, se sibi victoriam minimè spondere, neque aliud sibi consilium suppetere, quàm fugam. Satis sit nobis testimonium D. Hieronymi, qui, cùm à Vigilantio interrogaretur, cur saluti suæ adeò timeret, cúmque posset in civitate, velut animal societatis amans, habitare, eremũ potiùs & ferarum consortium eligeret? Audite, quid Sanctus timuerit, quid responderit! Te, inquit, videre te audire, tuámque audaciam sufferre timeo; quodsi hæc tibi vana timoris causa videatur, timeo tot alia pericula, quibus tu vivis involutus; timeo occasiones iræ; timeo otiosa colloquia; timeo avaritiam tenacem; timeo ambitionem superbam; timeo lascivos obtutus: & quasi hæc omnia parùm forent, non erubuit addere, quæ ego non dicerem, nisi ex ipsius ore essent profecta: *Timeo, ne me capiat oculus mere-*

lib. ad Gersu Vigilan tium,

meretricis, ne forma pulcherrima adillicitos ducat amplexus. Cúmq; Vigilantius instaret, hanc non esse victoriam gloriosam, sed turpem & ignominiosam fugam. Patientia! subjunxit Hieronymus, non possum dissimulare meam fragilitatem, *Fateor imbecillitatem meam!* tantum mihi animi non est, ut tuo exemplo cum tam potenti inimico congrediar; quãvis enim victor forte reverti possem, magis tamen metuo, ne victus succumbam; *Atq; ideo fateor imbecillitatem meam, fateor imbecillitatem meam, ne perdam aliquando victoriam*, cùm in præliis spiritualibus tutiùs semper sit fugere, ne vincamur, quàm superari, quia fugere noluimus. Si ergo vel ipse Hieronymus tam parùm sibi confidit inter occasiones, non proximè, sed remotè solum periculosas, qualis est, ex improviso intueri mulierem formosã, unde, quæso, tu tantam tibi promittis securitatem inter pericula, non remota, sed vicinissima? quale est, oculos in aliena forma defigere, cum feminis vanè conversari, & familiari cum illis consuetudine uti? Tu verò, an risus & blanditias illius non timeas, cujus ille occursum formidavit? an forsan pectus tibi magis livet ex ictibus silicum, quàm Hieronymo? an genæ tuæ pluribus ex abstinentia rugis contractæ? an genua tua ex orationis assiduitate duriorem callum obduxerunt: an corpus voluntario rigore magis exhaustum? an oculi fletu turgentiores? num totidem vigilias agis, tótque laboriosas in Sacram Scripturam commentationes, paraphrases & interpretationes sumo studio conciñâsti, ut D. Hieronymus? Eja, quot noctes gelido super pavimento egisti? quot cilicia attrivisti? quot objisti peregrinationes? quot psalmos recitâsti? Et adhuc persuadere mihi conaberis, te affectus tuos magis habere obedientes, quàm habuit Hieronymus? Pace tuâ dixero, non credo, non credo, quantumvis juratò id asseras. Necesse est ergo, ut & vos, quantumvis robustos & fortes vos esse fingatis, fugam cum Hieronymo arripiatis: *Salvabuntur, qui fugerint*, ait Ezechiel *& erunt in montibus, quasi columbæ convallium, omnes trepidi.* Columbæ, in montium jugis habitare assuetæ, minùs habent, quod timeant, quàm quæ in terræ superficie moriatur; nobis autem tantundem timendum in excelso, & in apice, ut ita dicam, perfectionis, quàm in infima ejus valle: *Erunt in montibus, quasi columbæ convallium, omnes trepidi.* Unde, cùm dicitur, quòd *perfecta charitas foràs mittit timorem*, id ex mente D. Thomæ non de timore culpæ, sed de timore pœnæ intelligendum est, quam solam justi nec timent, nec curant: *Timorem pœnæ, non timorem culpæ.* Charitas timorem culpæ non solùm non abjicit, sed auget; qui enim DEUM amat, unicè sollicitus est, ne eum perdat. Ne verò mihi fortè objiciatis, Divum Hieronymum ex animi pusillanimitate, nimiisque pectoris angustiis his timoribus indulsisse, certò vobis velim persuadeatis, me numerosã Sanctissimorum Virorum elenchum texere posse, qui suam inter peccati peri-

Ezech. 7. 16.

1. Joan. 4. 18.

S. Thom. in 1. 8. ad Rom. l. 3.

pericula fragilitatem ingenuè confessi sunt, eámq; turpi non rarò lapsu confirmârunt. Quis non totus exhorrescat, si meminerit, famosissimum quondam Anachoretam Jacobum, horridæ solitudinis veteranum incolam, fronte jam rugis exaratâ, & cano capite venerandum, occasioni blandienti succubuisse, & post quinquaginta vitæ annos, inter summos rigores exactæ, infami se stupro polluisse, inde in homicidii scelus, ac demum in desperationis barathrum ruisse, æternùm periturum, nisi misericors DEI manus prodigiosè illum sustinuisset? Haud absimili casu, D. Gregorio teste, corruit Victorinus Eremicola; ita Theophylus, ita Ptolomæus, ita Macarius Romanus, recentente Palladio, qui suo nos damno docuerunt, verum esse illud axioma: *Nemo repentè fit optimus*; fallere autem non rarò illud alterum, *Nemo repentè fit pessimus*: exiguo enim opus est impulsu, ut in præceps abeamus. An etiamnum anguſti vobis animi argumentum videtur ille timor, quem Hieronymus de se ipso confessus est, & non potiùs meretur dici justissima sollicitudo, tot tantisque aliorum ruinis innixa? cur ergo vos soli omni vos timore immunes jactatis? vos, inquam, byssо vestiti, fumantes odoribus, voluptatibus innutriti, & inter delicias educati? an tantum vobis inter medias peccandi occasiones animi robur promittitis, quod Viri inter ferarum spelæa tabescentes promittere sibi non audebant? O fatuitatem! O superbiam! sapite, quæso, ex Sapientis oraculo: *qui confidit in divitiis suis, corruet.*

IV. Si ergo isti, tanta meritorum copiâ instructi, eam sibi Gratiæ ubertatem, quæ illos sat fortes & armatos redderet, promittere sibi ausi non sunt, quid de vobis dicam (ut alterum etiam temeritatis vestræ fundamentum subvertam) qui temere illam exspectare præsumitis? Certissimum quidem est, Deum nemini necessariam protectionem negare, considerandum tamen pariter est, Deum non uti exquisitis & extraordinariis mediis, cùm ordinaria ad finem sufficiunt. Universalis est hæc regula, in operibus naturæ non minùs quàm gratiæ, atque ideo rectè observavit Tostatus, Deum nunquam patrare miracula minùs necessaria: *Scilicet, ubi deficit humana potentia, ibi Divina incipit subvenire; ideoque miracula solùm fiunt quando non potest aliter humanitus provideri.* Quodsi veritatis hujus obvium specimen ex sacris literis desideratis, tres Magos Orientis attendite: stella illos ad Christum deduxit; sed ubi debitum Christo homagium præstiterunt, & reditū in terras suas parabant, evanuit stella, etsi novum tunc, laborioſum & incognitum per solitudines inter ingressi sint, ac priori duce opus habere viderentur. Et cur hoc? ad Christum nemo mortalium deducere eos poterat, unde cælesti duce indigebant; iter verò in patriam, quantumvis sibi incognitum, aut pretio conductis viarum ductoribus, aut obviis interrogatis, aut præmissis exploratoribus, facilè discere potuerunt. Ita Angelus Petro in carcere constituto ca-

In Matt. c 13. q. 108.

Prov. 17. 28.

to catenas rupit & vincula, non tamen eum vestivit, cùm propriis illud manibus facere non difficulter posset. Sic Angelus Pauli navim omnésque vectores inter procellas & tempestates servavit, non tamen suis illos manibus in litus exposuit, nam ad hoc ipsorumet industria sufficiebat. Parem ob causam, cùm Christus Lazarum ad vitam prodigiosè revocaret, potuisset utique pari prodigio & facilitate sepulchralis lapidis molem à tumulo removere, sed
Jo. 11. 39. id adstantium operâ fieri voluit: *Tollite lapidem*; hoc enim vires eorum nequaquam excedebat. Atque hinc perspicuè liquet, minimè nobis singularia à DEO & insueta Gratiæ auxilia exspectanda, cùm ordinaria sufficiant. Ut ergo ad propositum revertamur, facillimum nobis est, fugere pericula, in quæ sponte nos ingerimus, & sic cum communibus gratiæ auxiliis à lapsu immunes nos servare: *Qui cavet*
Prov. 11. 15. *laqueos, securus erit*: idq; omnino indubitatum ac certum est, quia *Os Domini locutum est*. Ecquid ergo insolita exspectamus, atque eorum inani fiduciâ luculentis peccati periculis nos objicimus, Deúmque ad patrandum miraculum cogere præsumimus? Nôstis, quòd comædiæ & theatra impudicos animi motus concitent; & tamen avidas illis aures, oculósque indulgetis. Nôstis, quòd lusus iracundiæ & rixarum fomitem subministret; & tamen ab eo non desistitis. Nôstis, quas lasciviæ flammas in vobis accendat hæc vel illa conversatio; & tamen illam quæritis. Petitis nimirum, ut vos Deus inter flammas illæsos conservet, cùm longè faciliùs esset, eas non ingredi, & non ardere. O præsumptionem falsámque fiduciam! non me quidem latet, tergeminos quondam Hebræos juvenes in rogis Babylonicis incolumes servatos, *non tetigit eos omnino ignis neque contristavit*; scio, Moysen parvulum ex Nili fluctibus feliciter enatâsse; novi, Danielem inter leones Dan. 13. 34.
famelicos innoxiè vixisse; non ignoro, Jonam inter horrida balenæ viscera mansisse indemnem, &, quod non minoris prodigii est, integram Noëmi familiam in Arca, velut in catabulo leonum, aprorum, luporum, pantherarũ, tigridum & leopardorum absque ullo detrimento servatam esse: sed nunquid videtis, neminẽ eorum omnium ultro se hisce periculis objecisse? saluberrimo vestro documento, neminem speciale sibi auxilium à Deo promittere posse aut debere, qui suâ se voluntate & petulantiâ peccandi periculis committit. Quis ergo sperare id meritò potest? qui non nisi ex muneris sui ratione, obedientiæ præcepto, lege charitatis, aliáve urgente necessitate id facit: *Angelis suis Deus mandavit de*
Ps. 90. 11. *te, ut custodiant te in omnibus viis tuis*, Audistis? ubi opem, ubi auxilium sperare conveniat? *in præcipitiis*? minimè profectò, sed *in viis*, & quidem *in viis tuis*, quáque ingredi necesse est: qui se rupibus ac præcipitiis credit, certæ se ruinæ committit: *Ecce*
Job. 40. 28. *spes ejus frustrabitur eum*, ait Deus ipse ad Jobũ, *videntibus cunctis præcipitabitur*. Opportunè hîc mihi incidit notatu dignum discrimen, quod Juditham inter & Dianam, Patriarchæ

Jaco-

Jacobi filiam adverto: notum vobis est, Juditham, cùm Assyriorum castra, & superbum Holofernis tentorium ingressa est, multis ibi diebus inter petulantissimos milites commoratam, nunc colloquentem exploratoribus, nunc aulicis & purpuratis, nunc cum ipsis Principibus conversatam, pretioso vestium apparatu ornatam, sandaliorum, annulorum, armillarum, ac gemmarum splendore formosam, odorum fragrantiâ fumantem, omníque muliebri elegantiâ admirandam: nihil horum habebat Dina, sed in fratrum suorum consortio ad confinia Civitatis Salem appulerat, ubi explicatis tentoriis stationem in planitie, paulò antè coemptâ, fixerunt. Improvida virguncula, ut tempus falleret, & innocenti curiositati nonnihil indulgeret, egressa est tantisper è papilionibus suis, *ut videret mulieres regionis illius*, forsitan ut exquisitam vestitûs diversitatem, elegantiam morum, ac pompam earum observaret. Verùm enimverò vix columba hæc innocens nidum deseruit, cùm in rapacis accipitris ungues, Regionis nimirum illius Principem juvenem incidit; cúmq; Juditha casta & illæsa domum reversa esset, Dinæ non licuit, in tentorium, quod deseruerat, virgini reverti. Quî obsecro, contigit, ut ista periculo longè minori, ruinâ irreparabili succumberet, dum altera inter gravissima pudicitiæ pericula secura maneret? Juditha integro se armatorum exercitui immiscuit; Dina vix è tentorio egressa est: Juditha cum viris conversata est; Dina peregrinas mulieres videre desiderayit: Juditha & videri volebat: & amari; Dina nil simile cogitabat: Juditha profano vestitu superbiebat; Dina consuetis vestibus induebatur: Juditha ex composito moras nexuit; Dina timidè ac modicè solùm excurrebat. Et tamen infelix Dina turpiter cecidit, dum Juditha gloriosè triumphavit: quam, quæso, ob causam? nisi quod Juditha Divino instinctu agitata, & sancto fine id fecerit, *Non ex libidine, sed ex virtute*; Dina verò voluntate propriâ & muliebri curiositate stimulata, *ut videret mulieres regionis illius*. Hic nimirum Dei genius est, Auditores, ut longè majori illum curâ protegat, qui similibus periculis DEI causâ se exponit, quàm qui propriâ libidine easdem ultrò accersit. An non ille Saram, etiam intra Pharaonis, qui eam rapuerat, ungues illibatam; an non Rebeccam in domo Abimelechi, qui eam exarserat, securam; Josephum inter Dominæ blanditias constantem; Susannam intra senum insidiantium assultus intemeratam servavit? Verum hi omnes, aut Divino jussu periculis se objecêre, ut Sara & Rebecca, aut saltem non propriâ voluntate, ut Josephus & Susanna. E contrario David, cùm animi gratiâ è fenestrarum projecturâ Bethsabeæ pulchritudinem arbitraretur, à DEO derelictus, non tantùm cecidit, sed in abyssum nefandi adulterii, & injustissimi homicidii præcipitatus est. Hinc discite, Auditores, Deum vobis quoque in inevitabili peccati occasione non defuturum; si verò, velut per lusum & jocum, ultrò vos ingesseritis, timete; ingentis

Judith. 10. 4.

Gen. 12 v. Gen. 20. Gen. 39. Dan. 13.

Eccls. 22 23. enim tunc arrogantiæ est, à Deo auxilium vel petere vel sperare: *Quis miserebitur incantatori à serpente percusso?* dicebat Ecclesiasticus, *Quis miserebitur incantatori à serpente percusso?* quasi diceret, si hortulanus, peregrinus, aut pastorculus quidam morsu viperæ intra carecta dolosè delitescentis sauciatur, quivis meritò illi compatitur, & in subsidium accurrit; si autem circumforaneus vel agyrta, qui in publico foro gesticulabundus viperam tractat, ei blanditur, ori temerariè admovet, & basium figit; si, inquam, insperato morsu feriatur, quivis exclamat, O factam bene! sibi imputet! peccandi occasionem viperam esse cogitate, neque parem à DEO opem exspectate, si vipera ista inopinatò in vos irruat, & cùm vos ipsi viperam petulanter irritatis. Necdum tamen, quæ vestra est cæcitas, veritati tam perspicuæ subscribitis, sique conscientiæ arbiter in sacro tribunali noxarum vobis veniam, nisi remotâ priùs proximâ peccandi occasione, deneget, illicò eum velut rigidum, indiscretum nimiúmque diffidentem arguitis. Quis autem vobis confidat, cùm certus sit, DEUM in tali articulo vos minimè protecturum? sed mentem, quæso, ad aliud documentum, auditu dignissimum, advertite.

V. Si sacras paginas consulimus, deprehendemus, DEUM, quoties aliquid prohibet, prohibere unà omne illud, quod vel levè transgressionis occasionè præbere potest. Ita, cùm primis Parentibus usum arboris vitæ interdiceret, tactum etiam illius interdixit: *Præcepit, ne tangeremus.* Non aliter egit cum Israëlitis; cùm enim præcepisset, ne ulli simulacro Latriæ cultum deferrent, prohibuit etiam, ne ullum ejusmodi domi suæ retinerent: cùm prohiberet in paschate usum panis fermentati, jussit illum universis è domibus ejici; cùm prohiberet, ne juga montis Sinai conscenderent, vetuit, ne monti appropinquarent; cùm Nazarenis usu vini interdiceret, jussit ut ne uvam, seu recentem seu exsiccatam, vel primoribus labris degustarent, ne fructûs dulcedine inescati ad liquoris quoque suavitatem adspirarent. Idipsum majori adhuc sollicitudine in lege nova promovit: certè D. Chrysostomus docet, Christum novis Evangelii legibus in nihil aliud æquè incubuisse, quàm ut occasiones resecaret, quæ hominem ad infringenda DEI mandata inducunt. Exemplis id demonstremus: prohibet Decalogus homicidiū: *Non occides.* Verùm cùm homines frequenter verbis sese mordacib⁹ irritent, & facilè à verbis ad verbera, & à verberibus ad ipsam necem descendant, dixit Christus, *Audistis, quia dictum est antiquis, non occides; ego autem dico vobis, quòd omnis, qui dixerit fratri suo Raca, reus erit judicio.* Hem! ut homicidiū tollat, etiam occasiones amputat verborum mordacium. Lex antiqua interdixit perjuriū: *Non pejerabis*, verùm cùm hominibus in more positum sit, verbis exaggerantibus uti, nil pronius est, quam ut ab his ad juramenta, existis in perjuria prolabantur? legem ergo istam novo munimento cinxit Chri-

Gen. 3. Exod. 12. 16. & 19. Exod. 19. 12. Num. 6. In Matth. 5. 16. 17. & alibi passim. Exod. 20. 12. Matth. 5. 21.

Christus, *audistis; quia dictum est antiquis, non pejerabis, Ego autem dico vobis, non jurare omnino; sit autem sermo vester, Est, Est, non, non.* Ecce, ut perjuriâ, tollat etiam juramenta non necessaria & superfluas auxeses vetat. In lege antiqua prohibe-
Matth. 5. 33. tur adulterium: *non mœchaberis.* Sed, cùm humana fragilitas formæ pulchritudine capiatur, sitque difficillimum, oculorum obtutus ita moderari, ne ab his pravâ desideriâ, à desideriis ad lasciva opera perveniatur; etiam huic præcepto stabile fulcrum Christus apposuit: *audistis, quia dictum est, antiquis, non mœchaberis; ego autem dico vobis, quòd omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Ecce ad impediendum adulterium etiam lascivorum obtutuum occasionem amputat, atque adeo totum Christi Evangelium eò præcipuè collimat, ut proxima peccandi pericula à fidlibus avertat: ad quod fortassis magnus Propheta Isaias allusit, dum Christum insolito prorsus titulo fabricatorem sepium appellandum prædixit: *vocaberis ædificator sepium.*
Isa 58.11. Ex his omnibus manifestè patet, Deum in periculis voluntariè quæsitis nolle suam nobis manum porrigere: ut quid enim tantâ sollicitudine, tot legibus & præceptis ad periculorum fugam invitamur, si DEUS insolitis nos auxiliis protegere, & extraordinariis gratiæ præsidiis munire statuit? cur nos inutiliter torquet, & à præcipitiis absterret? posset utique ad extremam usque crepidinem nos perducere, & prompto subindè auxilio ruinam amoliri: posset effrænatis oculis omnem pro libitu licentiam, plenámque loquendi, exaggerandi, & mordendi libertatem indulgere, & tamen nos continere, ne in lascivias, perjuria, & homicidia laberemur: cùm ergo severis omnino legibus hæc omnis caverit, manifestum est, DEO minimè placere, ut Divinæ gratiæ fiduciâ peccandi periculis nos exponamus. Si ergo ita se res habet, quid ultrà requiritis? an necdum videtis, quòd, nisi sollicitè cordis vestri atrium custodiatis, indubiè sitis perituri? videtis enimverò, nec virtuti vestræ, quæ vos fortes facit, nec Divinæ gratiæ, quæ reddit armatos, vos satis tutò inniti posse; aliorum insuper exemplà trepidare vos docent, & aliena damna ac ruinæ meritò vos cautos efficiunt: quid ergo adhuc expectatis? *Nimium præceps est, qui transire contenderit, ubi conspexerit, alium cecidisse,* ut ait Augustinus: nimiùm certè audax est viator ille, qui vadum torrentis tentat, cùm videat eos, qui præcesserant, undarum vorticibus haustos: temerarius nimis est peregrinus, qui nocte intempestâ densæ se silvæ committit, in qua paulò antè, qui transierant, in latronum manus inciderunt. Claudite ergo tandem & abjicite libros obscænos, qui adeo vos delectant, volumine infida & toxico plena; fugite consortia propudiosa; valedicite lusibus periculosis; coërcete impuri amoris praxes, sique vobis salus vestra cordi est, expellite è penatibus vestris pe-

De sing. Clericis.

tram illam scandali, ad quam toties impegistis. Ut quid obtruditis mihi, nullum porrò periculum superesse? ut quid spondetis, vos fore cautos, constantes, & sine DEI offensa huic vel illi personæ conversaturos? Ego autem contrarium ingemino, *ejici, ejici!* Hoc enim id unum est, quod DEUS à vobis expetit: quisquis Idolatriam seriò damnat, & Idolum rejiciat, necesse est; nunquid documenti hujus neglectus misero Salomoni, ut plurimi sentiunt, æternæ damnationis causa fuit? Idolomania vestra jam patet: ô quoties enim caducæ cujusdam formæ, & vultûs adoratores fuistis? nunquid Divinam & cælestem, blasphemo illam titulo sæpè compellâstis? nunquid tergum Christo vertistis, ut Idolo possetis adhærere? Ejicite ergo, ejicite, *& auferte offendicula*! quin omnem quoque memoriam, vellem, si quæ supersit, aboleretis. Respicite nonnihil picturas lascivas, quæ è conclavium vestrorum patrietibus pendent, cum summo tot Cælitum, & Ipsius quoque Virginis Deiparæ, quibus locus ibi nullus est, despectu: simulacra illa impuritatis, & impudentiæ sigilla, quid repræsentant? vah Idololatria! Idololatria! ejicite, ejicite hæc idola, ne ea Christus in mortis articulo domi vestræ inveniat: hoc certè propitium à vobis Numen avertat! in summo enim discrimine salus vestra versaretur, si cum Salomone hæc inter idola mors vos occuparet. Facite ergo, quod jubeo, imò quod DEUS disertis verbis imperat: *idola comminuite, diffringite statuas, comburite sculptilia, disperdite nomina eorum de locis vestris.* Abjicite figuras funesteas, quæ damnationem vobis parient; disperdite illas, & dissipate, aut, si laudem mereri vultis, flammis exurite: útque olim Philosophorum celeberrimus Crates, dum divitias suas in mare demersit, clamavit identidem; *mergo vos, ne mergar à vobis*: *mergo vos, ne mergar à vobis!* ita & vos, ubi Vulcano impia hæc spolia consecraveritis, dicite magnanimi: ah traditores! *uro vos, ne urar à vobis*; *uro vos, ne urar à vobis.* Hoc nisi feceritis, palàm vobis denuntio, fictam ac simulatam esse conversionem vestram; cogimini enim vel inviti fateri, neminem è corde suo arcere peccatum posse, qui patentem ipsi portam, & atrium aperuerit,

Abulensis in l. 2. Reg. c. 7. q. 1.

Deut. 7. 5. 12. 3.

PARS ALTERA.

VI. SEd quid ego tamdiu laboro, ut demonstrem, quàm difficile sit, propinquas inter occasiones, non secus ac lubrica in glacie non labi. O me fatuum! quòd tempus tam malè collocârim: manifesta quidem est hæc veritas, atque omnium experientiæ patet; interea tamen nemo moveri se patitur, hásque occasiones nemo fugit. Nempe plerique hominum tacitum ad peccatum affectum nutriunt; potissima pars mortalium flammas effrenis concupiscentiæ suæ in sinu fovet, atque ideo ea solùm diverticula captat, quæ occultæ alicujus delectationis pabulum præbent.

bent: currunt ad choreas, sympoſia, ac frequentes hominum cætus, & quamvis ibi Veneres, vanique amores apertè non dominentur, gaudent saltem personati Cupidinis lusibus & præsentiâ. Unde si quos videritis, ad talia loca frequenter divertere, cujuscunque demum sint conditionis aut gradûs, sine omni temeritate & injuria sentite ac dicite, eos peccare, si non ipso facto, certè illicitis desideriis, lascivis aspectibus, libidinoso risu & nutibus. *Omnes adulterio incalescunt, quasi clibanus, accensus à coquente*, ait Oseas: furno ardenti similes sunt, cujus flamma se non prodit, quia clausa est; tolle obicem, & videbis illam plurimis cubitis flammæ instar Babilonicæ erumpere, ac dirè grassari: *incendit, quos reperit*. Erunt fortassis vestrûm nonnulli, qui insolitum hunc ac durum loquendi modum obstupescant? sed ignosce? ô dilecta Civitas! tuum enim periculum sic me loqui cogit. Fierine potest, ut non erubescas, quòd tu quoque à recti tramite, & famâ virtutis ad effrænem vitæ morúmque licentiam sensim deflectas? Tu enimverò es urbs illa, quæ aliis exemplo gravitatis, vitæ modestiâ, sapientiâ, & verecundiâ prælucebas; cur ergo libertati fræna laxâsti? ignosce amicæ loquentis libertati! anni certè complures sunt, cùm illa & publicè, & privatim non modicè dominatur, & nisi retrahis habenas, quid fiet tandem? *Quomodo facta est meretrix*, dicendum brevi erit de te cum Isaia, *quomodo facta est meretrix!* & quæ tandem civitas? illa, illa, *civitas fidelis*, illa *civitas Judicii*! ad vitam enim propudiosam regia via est, morum vitæque libertas. Lybia præ cæteris orbis partibus, fæcunda monstrorum parens dicitur; sed dubito, an omnibus hujus rei causa perspecta sit: dicam ego. Terra illa siccissima est, & aridissima ob pluviarum defectum: itaque feræ urgente siti ad eandem fluminis ripam magno numero congregantur, cúmque animalia sexu ac specie diversa conveniant, vagâ ac promiscuâ libidine copulantur, illásque oras portentosis partubus implent. O quàm timendum, ne nostra quoq; patria paulatim in Lybiam degeneret, ac monstra parturiat, cùm videam, personas sexu & conditione diversas, in conviviis & in theatris, in lusu & deambulationibus nimiâ omnino libertate congregari: atque utinam non jam enata sint portenta similia, nec enim carnis & sensuum peccata ampliùs æstimantur; pro levitatibus duntaxat, pro peccatillis, & ad summum pro humana quadam infirmitate habentur, quæ homini æquè connaturalis sit, quàm febris leoni.

Osc. 7. 4.

Dan. 3. 48.

Isa. 21.

VIII. O Quoties hæc, aut non absimilia verba non paucis excidunt? Ecquod tandem grande malum est, sensûs fragilitas? quòd blasphemiæ, perjuria, furta & odia, peccata gravissima sint, id enimverò novimus; sed quid tandem est sensuum fragilitas? quid est? inquiunt. Vos ego appello, mentes Angelicæ! vos edicite, quantum mali sit, quod tanta pars

ta pars hominum contemnit! nunquid enim vos estis, qui cælorum cataractas aperuistis, quando immensum aquarum diluvium tellurem inundavit? & cur, obsecro, tantam stragem feciſtis? an non in illius flagitii vindictam, quod hodie usque adeo contemnitur? Certum est, Auditores, dum mundus cataclysmo castigatus est, plurima scelera haud defuisse; grassabantur tunc furta & odia, perjuria & blasphemiæ, quin, ut Divus Thomas observavit, excepta Idolomaniâ, flagitiorum omnium turba dominabatur. Nihilominus, ut nos Divina docent oracula, sola & unica diluvii causa fuerunt peccata carnis: *quia omnis caro corruperat viam suam.* Tanta nimirum aquarum inundatio mundo superfusa est, ut sordes libidinum, & luxuriæ mephitim purgaret, & elueret: & vos etiamnum dubitatis, quid tandem mali sit carnis & sensuum fragilitas? Circuite, si lubet, & infinita cadavera numerate, quæ immenso mari supernatabant; colligite illa in unum cumulum, cúmque integros & altissimos cadaverum montes non sine horrore videbitis, eja dicite, exiguum esse scelus, in quod DEus adeo inclementer animadvertit? vos quidem vitium hoc condemnitis, quia vulgare est; ego autem vobis ingemino, vel hanc ipsam ob causam illud esse maximè timendum, quòd luis instar contagiosæ totum mundum infecerit: dum intra paucorum numerum lascivia se continebat, non erat periculum diluvii; cùm verò toto passim orbe grassaretur, prodigiosa illa pœna illi incubuit. Sed quid ago Auditores? eccur præsentibus hæc loquor, quasi verò vos luto isthoc polluti essetis? veniam mihi, quæso, indulgete; novi enim, illos, qui plurimùm indigerent, sacros sermones rarissimè frequentare. Scitis ergo, quid faciam? ago nempe more dolentûm, qui, cùm doloris ac molestiæ suæ authores absunt, coram quovis obvio lamenta sua effundunt; & expectorant. Cæterùm, ut ad primum sermonis scopum revertar, minimè convenit; ut in peccati periculis homines sibi confidant, séque satis fortes & immobiles credant; necesse enim est, tales vel amare ruinam, vel spernere, dicendo, quid tandem mali est? vultis ergo scire, quid tandem mali sit sensuum fragilitas? Dicam, quod sentio: peccata carnis sunt illud malum, quod excelsam humani animi nobilitatem maximè deprimit, ac vilem reddit; est illud malum, quod mentem obfuscat, intellectum sauciat, phantasiam offendit, hominem brutis ac bestiis simillimum reddit, bonisque omnibus, temporis nimirum, fortunarum, famæ, honoris, quietis, valetudinis, sapientiæ, & libertatis spoliat. Verbo, est illud malum, quod hominem privat seipso, omnem sensum humanitatis adimit, & æternæ damnationis reum facit: *non des fornicario*, ait Ecclesiasticus, *non des fornicario animam tuam in ullo, ne perdas te.* Ecce, non dicit, *Tuæ*, sed

Gen. 6. 12.

Eccli.

ne

ne perdas Te. Caveat ergo sibi, quisquis in profundam libidinis sentinam incidit; hoc enim maximum est supplicii genus, quod homini à DEO irato infligi potest: *cui iratus est Dominus, incidet in eam.* Quis ergo vestrûm serium desiderium profitetur, ne in hoc præcipitium ruat? illi, illi duntaxat, qui periculum fugiunt, neque identidem ad fossæ marginem jocantur,

Prov. 22. 14.

SERMO DECIMUS SEPTIMUS.

DIE LUNÆ POST TERTIAM DOMINICAM.

Et surrexerunt, & ejecerunt eum extra Civitatem, & duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem Civitas eorum erat ædificata, ut præcipitarent eum. Luc. 4.

I, Veniat, veniat quantocyùs in judicium ingratitudo humana; ego enim hodie diem illi dico, & vadimonium denuntio: compareat in vestro conspectu, respondeat, causámque suam, si potest, defendat. Summam querelæ in compendio trado: hodie novo & hactenus insolito exemplo gentem aliquam reperire est, quæ impias in Christum manus injicere, furiosè illum aggredi, ac velut captivum in altissimi montis verticem raptare est ausa, ut Eum inde in præceps agat. Sed cohibete malè sanum furorem! nunquid enim is est Salvator, tot sæculis suspiratus, tot precibus sollicitatus, tótque importunis supplicum votis è Cælo in terras attractus? Hic enimverò est ipsissimus, quem, ubi mundus obtinuit, tam indignis habere modis non erubescit? Æquissimam profectò causam habuistis, O Cæli, ut in eo concedendo difficiles ac propè inexorabiles essetis: ut quid dedistis illum, si perspecta vobis fuit inhumana barbaries, quâ erat excipiendus? sed eja, morti tradatur innocens victima, quia ejus sanguinem adeo sitit humana crudelitas, útque quantocyus è medio tollatur, statuatur in vertice montis, & in præceps agatur. Verùm quinam tandem sunt, qui in violentas Christo manus injicere ausi sunt? videamus, de qua natione, de qua civitate, ac domo,

rectius dicerem, quibus ex spelæis, silvis & latibulis prodierint hæc monstra. Nazarethum nimirum, Nazarethum Christi patria, illa, illa primum in Christi necem ictum vibravit! Ecquid dico? ergo Nazareth, præ omnibus Palæstinæ urbibus Christo devincta; illa, unde cognomen assumere, illa ubi primò stationem fingere dignatus est? illa, illa prima sit, quæ in Christum seditiosa insurgat, tantóque illum furore persequatur? si exteri hoc auderent, nullis à Christo beneficiis affecti, nullósque illius favores experti; si ab ultima hominum fæce Christus hanc insolentiam experiretur, veniam fortassis mererentur: quòd autem facinus tam enorme designare audeant Nazareni; hæc enim verò est ingratitudo intoleranda, ac facinus nullo supplicio satis expiandum. Sed quid improvidus dixi? certè si Nazaræi ob factum istud condemnari merentur, plurimi cum illis peræqua damnandi sunt. Veniam mihi date Auditores, si palàm edicam, eò rem hodie deveniisse, ut ii, qui maximos à Christo favores accipiunt, sit maximi ejusdem hostes: verbo, maximè conspicui dignitate, honore, famâ nominis, divitiis, fulgore natalium, aliisque Cæli donis; hi, inquam, hi sunt, qui Christum ut plurimùm impudentissimè offendunt. Omnes igitur in unum hodie cum perfidis Nazarethanis fasciculum colligabo, ne quenquam singillatim carpere videar, palámque maximo eorum rubore demonstrabo, quantus ingratitudinis excessus sit; DEO tam beneficio mala pro bonis rependere.

II. Verùm vix fidem meam ad hoc demonstrandum obligavi, cùm me promissi pœnitet: ubi enim sumus, Auditores, ubi loquimur? an feras inter, aut homines? barbaros inter aut Christianos? Hoc certè sermonis argumentum aptius foret, si ad tigrides Hircanas, ad leones Lybicos, aut dracones Lernæos loquendum mihi foret; quin si hæc ipsa monstra rationis essent capacia, facilè me ipsis persuasurum confiderem, quàm enorme sit facinus, mala reddere benefactori. Sed quid dico? hæc ipsæ belluæ non ferrent, hoc sibi delictum exprobrari, variisque historiis me convincerent, se quoque ingratitudinis vitium summè execrari, suósque Benefactores debito amore prosequi; Senecam mihi in causæ suæ patronum allegarent: *officia etiam feræ sentiunt, nec ullum tam immansuetum animal est, quod non cura mitiget, & in amorem sui vertat.* Seneca. Ad id probandum in memoriam mihi revocarent imperium illud Hannonis Carthaginensis, quod in leones obtinuit; imperium, inquam, tam absolutum, ut suspicionem affectati regni moveret civibus, non frustra veritis, facilè sibi subjecturum homines, cui se feræ submisissent. Referrent mihi leonem illum Syriæ, qui Mentori Siracusano ob spinam è pede saucio extractam catelli instar blandiri solitus est. Narrarent obsequia, quæ Leo Africanus Elpidi Samio exhibuit, cùm osticulum, faucibus transversim infixum, extra-

extraxisset. Referrent exemplum pantheræ, quæ positâ naturali ferociâ, viæ comitem ac custodem hominis illius egit, qui tenellos ejus catulos è fossa extraxit. Exhiberent mihi draconem Arcadiæ, qui nutricium suum Thoantem è latronum manibus vindicavit, vel leonem Romanum, qui condemnatum ad bestias benefactorem suum, à reliquarum ferarum dentibus liberavit, summo præsentis populi applausu, quo theatrum universum ad tam insolitum spectaculum resonabat. Ego autem tantâ historiarum varietate convictus, quid haberem, quod opponerem? an vera esse negarem? in dubium ergo vocanda esset fides non Plinii duntaxat, plurimis de nimia credulitate suspecti, verùm etiam Senecæ, Gellii, Aristotelis, Cassiodori, Guilielmi Parisiensis, Isidori Pelusiotæ, Basilii Magni, qui omnes hisce factis subscribunt. Quòdsi & ego vera esse faterer, cogerer altâ vobis voce ex isto suggestu inclamare: ah Christiani! ego vos ad deserta, ad spelæa & ferarum latibula deducam, ut gratitudinem DEO debitam ab illis discatis: hæ beneficiis affectæ, saltem cicurantur & mansuescunt, vocem vestram auscultant, obediunt nutibus, vestigia sequuntur, nec dentes armant in eos, à quibus pascuntur: *officia etiam feræ sentiunt.* Alia longè vestra est indoles: edicite, obsecro, quid DEUS non facit ad demerendos animos vestros? totus ad commoda vestra intentus est, quasi una illi de vobis cura foret, nec contentus necessitatibus vestris providere, usque ad delicias vos amat: quod non bonis in vestram gratiam mundum instruxit? infinitis nimirum animalibus ad usum & delectationem: plantis varietate diversissimis, ad utilitatem non minùs, quàm ornamentum; mineris inexhaustis ad medicinam pariter & ornatum; quin elementa omnia vobis velut tributaria subjecit. In vestram gratiam occupantur nobilissimæ mentes Angelicæ, rotandis identidem cælis fatigatæ; vobis moventur Planetæ; vestri causâ tantum stellarum agmen instruxit; ad vestram utilitatem irrequieta perpetùo cursu moventur maria & flumina, ut vel campos vestros fæcundent, vel terræ ardores mitigent, vel merces transferant, vel vestram satient cupiditatem: verbo, totam rerum creatarum universitatem vobis servire voluit. Vos autem, ô inexplicabilem ingratitudinem! liberalissimum hunc Benefactorem injuriis lacessitis, tantòque magis temerarii offenditis, quò majori liberalitate sua in vos beneficia effundit. Id quod mihi sanè tam portentosum videtur, ut si hodie primò novus advena mundum intrarem, id narranti minimè crederem: quodsi ipse Lactantius, summæ ceteroquin fidei Scriptor, obvius mihi fieret, dicerétque: *tum maximè DEUS ex memoria hominum elabitur, cùm beneficiis ejus fruentes, honorem dare divinæ indulgentiæ deberent*; ego certè mendacii illum arguerem, idque adinaton prorsus & impossibile existimarem; dicerem, figmenta esse è ma- Divin. Instit. l. 2. c. 1.

ligno profecta animo, aut ementientem Poëtarum hyperbolen. Sed heu mihi, si ad hoc probandum tot sæculorum ac ætatum inductione & exemplis me constringeret, tandem herbam illi porrigere deberem, méque victum profiteri, clamando: enimverò summam rationem habes, hæc dicendi, ô Lactanti! cedo veritati.

III. Et num ignoramus, solennem esse hominum morem, & rebus prosperis insolescant, & secundo rerum suarum cursu pejores fiant? audite, quomodo DEUS per Jeremiam lamentetur: *magnificati sunt, & ditati, impinguati sunt, & incrassati*: at quo fructu? *& pertransierunt sermones meos pessimè.* Israëlitæ, dum gravissima servitute pressi, ad lutum & paleas tractandas damnati essent, fidelissimi erant in Divino obsequio; ubi autem in libertatem prodigiosè asserti sunt, ubi obsequiosa sibi maria, divisas Erythræi oceani undas nubes palato suo vectigales, noctes in sua commoda opportunè illuminatas, dies gratissimâ umbrâ temperatas, petras rore stillantes, fœcundam solitudinem, depluum Cælo Manna, obtentos è gentibus victorias, populos imperio subjectos viderunt, summâ arrogantiâ in Deum ac Divina rebelles, gentium superstitiones imitati sunt, Deorum simulacris thura adoleverunt, ærásque & Templa illis consecrârunt. *Vitis frondosa Israel*, ait per Methaphoram Oseas, *secundùm multitudinem fructûs sui, multiplicavit altaria, juxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulacris.* Saul, dum pecora adhuc pasceret, juvenis erat modestus ac pius; cùm in Regem à DEO electus est, mores mutavit, & pessimus evasit. David, inter persecutiones innocens, mansuetus, & vir secundùm cor Dei, postquam Divino beneficio hostes devicit, & solium suum firmavit, in homicidam & adulterum degeneravit. Nimiâ inflatus felicitate, Idololatra factus est Salomon, Ozias sacrilegus, Joas intolerabilis, & Ezechias fastuosus: prole obtentâ petulans evasit Agar, lascivus post victorias Samson, & sanè rarissimus fuit, qui fortunâ favente innocentiam servaret, quam in adversa præstetulit. Hoccine est, Divinæ munificentiæ, & largitati respondere? *dicebant Deo*, quemadmodum de similis farinæ hominibus in Jobo legimus, *dicebant Deo, recede à nobis, recede à nobis!* sed edicite, quo tempore usque adeo in Deum bacchati sunt? an fortè cùm eos inopiâ premeret, aut percuteret infirmitate minimè: sed *cùm implesset domos eorum bonis;* non cùm *impleret*, sed cùm *implêsset*: quamdiu enim supererat, quod ab ipso reciperent, aliquam adhuc Dei reverentiam retinebant; cùm autem domus plena redundaret, *dicebant DEO, recede à nobis, cùm ille implêsset domos eorum bonis.*

Jer. 5. 28. Ose. 10. 1. 1. Reg. 2. Reg. Job. 21. 14.

IV. Verùm ne diutiùs alienæ ingratitudini insultemus, cùm nostra potiùs ruborem deberet excutere; quid de nobis ipsis dicemus? Ah Christiani, manum sinui nostro inseramus, & leprosam fortè Moysis instar extra-

trahemus: num enim meliores evadimus, si Deus manu munificâ & propitiâ vota nostra secundat, & necessitatibus providet? ut inductione utamur, an non singularis est favor, si prosperam DEUS messem indulget? toto enim anni decursu nil aliud suspiramus, quàm ut flavâ messe campos nostros inauret, ut vites densis racemorum pampinis aggravet, ut ubere pomorum proventu arbores fæcundet. Hæc autem consecuti, quid facimus? an Divino cultui majori cura vacamus? an ad Basilicas Deo Eucharisticon dicturi, ait Salvianus, properamus? an donis cumulamus altaria, eleemosynis pauperes? an saltem scelestas animi cupiditates Deo velut victimas immolamus? an vitam & mores emendamus? *Compensare, credo, Domino Deo nostro, cultu, honore, reverentiâ, bona, quæ ab eo accepimus, nitimur?* ait Author ille, *Si quando nobis Deus proventus uberes, & tranquillitatem ac abundantiam dederit, super vota crescentem, tantâ secundarum rerum prosperitate corrumpimur, tantâ insolentium morum pravitate vitiamur, ut & Dei penitùs obliviscamur, & nostri.* Scitis, quid tunc agamus? tunc enimverò studemus dilatare granaria, augere reconditoria, & vitæ futuræ obliti cum Epulone illo Evangelico ingeminamus: *Anima, habes bona posita in anos plurimos,* quid aliud agendum supereſt? *Comede ergo, bibe, epulare.* Eja alacriter, nunc tempus est tuburcinandi, luxum & pompam ostentandi, indulgendi genio, lusui vacandi, vindictam executioni mandandi, pudicitiam puellæ expugnandi, litandi desideriis & affectibus, corrumpendi Judicem & subornandi ministros; atque adeò, quis credat? eò pertingimus, ut beneficia à Deo recepta, velut arma contra Deum intorqueamus. Ponite præterea, nos post bellicas calamitates tranquillâ rursus pace potiri; nunquid ad theatra subitò, ad choreas & sympoſia properamus? Ponite, nos post diuturnam infirmitatem optatâ valetudine perfrui; nunquid continuò ad amores illicitos effrænati relabimur? cùm ex plebeia conditione ad Senatoriam evehimur, novis nos titulis conspicuos, aut nobis parentelis Illustres videmus; an non subitò superbè nos circumspicimus, fastum induimus, plebem dedignamur? quin verecundamur, illa posthac pœnitentiæ Oratoria frequentare, quorum cœtui priùs annumerari gaudebamus? Edicite, quæso, quibus studiis ingenii perspicaciam Dei beneficio acceptam, & longo usu excultam, ut plurimùm impendimus? an non in turpes cantilenas, aut profana commenta? ubi judicium, quo nos natura dotavit, nisi in dolosis contractibus concinnandis, auróque per fas & nefas cumulando collocamus? ubi potentiam, nisi in oppressionibus pauperũ, violentiis, ac iniquissimis concussionibus exercemus? quid dicam amplius? *Sanitate abutimur ad libidinem, divitias vertimus in luxuriam, bonámque famam, sordidâ conversatione turpamus*; ut suâ ætate Hieronymus deplorabat. An non hoc

Lib. 16. de Providentia.

Luc. 12

est, DEO malum pro bono rependere, ut quondam perfidus Eribatus fecit, qui, cùm gravi auri pondere à Cræso esset ditatus, illo ipso militem conscripsit, & largitori bellum intulit? *Ego confortavi brachia eorum*, videtur nobis dicere Deus per Oseam, *ego confortavi brachia eorum*: ipsi autem quid fecerunt? *& ipsi in me cogitaverunt malitiam.* Heu hoc ingratitudinis portentum nimiùm quantùm inter nos invaluit, nec porrò demonstrandum, sed potiùs exterminandum esse videtur.

Ose. 7. 15.

V. Quodsi ingratissimi hominis notam meretur, qui pro acceptis beneficiis debitas DEO gratias non refert, illa dissimulat, obliviscitur; quanti non sceleris reus est, qui injurias rependit? Dicite, quæso, Auditores, quis vobis sesus foret, in quas non iras excandesceretis, si quis insigni à vobis dono devinctus, colaphum redderet, aut morti ereptus, pugionem vobis in latus defigeret? quin si facinus tam indignum non in vosipsos, sed in quemvis alium, cete: a vobis ignotum & peregrinum designari videretis, an non justissimo zelo vobis pectus ebulliret, & animus indignatione efferveseeret? nunquid dira omnia, cæli fulmina, & inferorum furias in caput illud ingratum provocaretis? Non potuit stylum cohibere Zeno, quin eum acueret in Saulem, qui Davidem eo ipso tempore è medio tollere laborabat, cùm ille appensâ collo citharâ, eundem sanæ menti restituit; Hieronymus meritò indignatur Josephi fratribus, qui tunc potissimum ejus necem meditabantur, cùm ille onerata cibariis brachia ad eos pascendos deportaret. Audite aliud ingratitudinis portentum: Basilius Orientis Imperator aliquando animi gratiâ venationi operam dabat, cùm raræ magnitudinis cervus, in quem Basilius venabulum intorserat, declinato ictu in Imperatorem insilit, & inserto in ejus baltheum cornu in sublime suspensum tollit, vitam illi haud dubiè elisurus, nisi Purpuratorum nonnemo, viso Imperatoris periculo, celerrimè accurrisset & dissecto, ex quo pendebat, cingulo, Basilium ab interitu vendicâsset. Ubi tanto defunctus discrimine in aulam rediit Imperator, omnes certatim proceres purpurato illi circũfusi, mille eum plausibus deprædicabant, quòd Principem servâsset. Quis dubitaret, Basilium soterem suum inter intimos deinceps amicos, & primos aulæ Ministros admisisse? Nemo omnium erat, qui non pretiosa illi munera, illustres titulos, summósque honores auguraretur; cùm ecce Imperator detestabili plurimorum more, qui ignominiosum arbitrantur, habere subditum, cui multùm debeant, causatus, purpuratum illum violentas sibi manus inferre ausum, in mandatis dedit, ut publico in foro capite truncaretur, attonitis omnibus, quòd ferali in pegmate spectarent, quem ad regalis throni societatem admissum iri credideranr. Audistis factum barbarum; sed quo, quæso, animi sensu? an non intima vobis viscera commota sunt? certè qui facinus hoc referunt, Cedrenus nimirum, ac Zonaras, tam enor-

De liVor. & inVidia.

De Lazar. conc. 4.

enormem perfidiam abominari satis non possunt: ego certè non dubito, quòd omni supplicio tyrannum istum dignissimum censeatis; imò si præsens foret hoc hominis monstrum, nemo, credo, se cohiberet, quin impetu in ipsum facto, aut unguibus elideret, aut morsibus dilaceraret? Ego cohorruisse me fateor ad scenam tam tristem; sciveram enim quidem ex Ecclesiastico, *quòd ingratus sensu deserinquet liberantem se*; nesciebam tamen, quòd etiam *prosligaret & perderet*. Sed Deum Immortalem! cur non eadem nobis mens est, ubi DEI causa agitur? an non ille æqualibus nos beneficiis sibi obstrinxit? Et quid dico, æqualibus? majoribus dicam, & infinitè quidem: beneficium enim Basilio collatum, aliud tandem non erat, quàm vitæ periculo semel subduci. Sed quoties nos de vita gravissimè periclitati sumus, terrâ, marique, ab hominibus & brutis, à dæmonibus & maleficis? O quàm dudum morti in prædam, & inferno in pabulum cessissemus, nisi DEUS febri præcordia depascenti, aut defluxioni fauces obsidenti, gangrenæ viscera corrodenti, aut guttulæ cor suffocanti imperâsset? Ille in vestram tunc defensionem *apprehendit arma*, vósque creaturarum furori subduxit, quæ velut Divinæ justitiæ ministræ, in vestram pernitiem conspiraverant: *& exurrexit in adjutorium vestrum*. Vos autem quid? vos, teste Apostolo, impias in DEUM manus armâstis, *iterum crucifigentes filium Dei, & ostentui habentes*! Cur ergo non in nosipsos, ut in Basilium; excandescimus? neque mihi, velim, respondeatis, has esse Apostoli metaphoras; vos enim nunquam Christo mortem machinatos esse, neque tantum nefas unquam animo designâsse: quid enim, an non illatæ Christo necis Nazarethanos cives reos hodie arbitramini, qui, licèt ei vitam non eripuerint, nihil tamen intentatum reliquerunt, ut eam illi eriperent? sic vos quoque, quoties lethali vos noxâ obstringitis, vitam quidem DEO non eripitis, quia impassibilis est & immortalis, ea tamen audetis, quæ quondam morti Christi causam dederunt, ut ait D. Thomas, *Cùm peccas*, inquit, *quantum in te est, das occasionem, ut iterum Christus crucifigatur*.

Eccli. 29. 22.

Ad Hebr. 6. 6.

In Epist. ad Hebr. c. 6. l. 1.

VI. Sed demus, intentatæ Christo mortis rei non sitis: éstne autem hic vester in Christum amor, nolle quidem Eum occidere, de cetero autem quidvis adversùs illam tentare? maledicitis nomini ejus, accusatis providentiam, servos ejus affligitis, sacerdotes spernitis, templa profanatis, & conculcatis mandata. O crudelitatem! ô impietatem! ô barbariem! Civibus Bethuliæ, cùm à magnanima Juditha imminenti excidio erepti sunt, satis non erat, ab ejus cæde abstinere, sed summis præterea laudibus extulerunt: *Benedixerunt eam omnes, unâ voce dicentes: Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri*: prætiosis præterea muneribus eam cumulârunt, & omni obsequiorum genere venerati sunt; cúmque tandem fatis concessisset, septem dierum luctu inconsolabili eidem parentârunt,

Judith, 15. 10.

târunt. Pharaoni satis non erat, non interimere Josephum, qui mirabili providentiâ famam ab Ægypto avertit, totique Regno de copiosa annona per septem sterilitatis annos providit, sed ad supremam in aula sua dignitatem extulit. Assueto satis non erat, non interficere Mardochæum, qui structas in Regis caput insidias detexit, sed ad summos Persiæ honores elevavit. Sic nemo unquam satis gratum se esse censuit, si Benefactori vitam non eriperet; hoc enim, ut dici solet, *beneficium latronum est*: Vobis duntaxat hoc erga Deum beneficii genus sufficit; cetera, velut omni gratitudinis debito soluti, ejus jussa contemnere, convitiis & probris eum onerare, incessere blasphemiis, eúmque velut per ludum & jocum pessimis modis habere non formidatis. Heu! qua tandem de causa, tantum mali DEO tam bono? qua de causa, qua de causa? certus sum, ait D. Chrysostomus, quòd, si hominum quispiam mediam duntaxat earum gratiarum partem in vos conferret, quàm à Deo recipitis, omnem, etiã leviſſimam offensæ ejus umbram caveretis, vósque devotiſſimos ejusdem servos & mancipia profiteremini quid non obsequii à vobis impetraret, qui tam opimas ac pingues vobis facultates dono dediſſet, quibus Deus domũ vestram locupletavit? si quis robustam vobis valetudinem, & vires corporis restituisset, qualem DEUS vobis in tot jam annos extendit, quo non grati animi affectu illum prosequeremini? Si, inquam, hæc ab homine aliquo in vos merita collata fuissent, non-

Ad Rom. hom. 6.

ne illi vos totos consecraretis? cur ergo id ipsum DEO non facitis, sed similes illi querelas exprimitis, *Filios enutrivi & exaltavi: enutrivi*, naturæ donis, *& exaltavi*, gratiæ ornamentis; *ipsi autem spreverunt me*. An fortè faciliùs est, gratum esse homini, quàm DEO? id si foret, veniam mereretur ingratitudo vestra; illud autem delicti magnitudinem auget, quòd grati cupiatis esse hominibus, cùm tamen id plerumque difficillimum sit; DEO autem sitis ingrati, qui tenuissima etiam grati animi signa facillimè admittit. *Isa. 1. 2.*

VII. Hebræis in lege veteri Deus prohibuit, ne in sacrificiis pisces offerrent: quis vestrùm interdicti hujus causam reddiderit? an non enim pisces gustu sapidi, ac palato in paucis grati sunt? id quidem verum est, ait Abulensis; difficulter tamen capiuntur; aquarum incolæ sunt, in profundo habitant; abscondita tenent latibula; recessus habent furtivos, & lubricam ac celerem fugam. Et hæc fuit causa, cur eos DEus à sacrificiis excluserit, quia non exigit à nobis, nisi quod est admodùm parabile, & in promptu: atque ideo etiam noluit sibi immolari feras silvestres, quæ non nisi laborioso venatu, ac sumptuoso apparatu capiuntur. Apud Ethnicos quidem Neptuno aper immolabatur, Isidi dama, Fauno capreolus, cervus Dianæ; DEUS autem noster aliud non nisi domestica, & de armento sublata animalia, vitulos nimirum & tauros, oves & agnos, de volucrum verò genere non perdices, aut meleagridas, sed columbam

solùm

solùm & turturem admisit, Cur verò aves tam obvias ac vulgares in solenne sacrificium sibi DEUS poposcit? certè non aliam ob causam; quàm ut nobis innotescat, facili se & parabili sumptu placari, nec rara & exotica desiderare; nullum minus despicit; tenuissima etiam sereno vultu admittit, quia non muneris pretium, sed offerentis
2. Cor. 8. 12. affectum æstimat: *Si voluntas prompta est, secundùm id, quod habet, accepta est.* unde perspicuum est, facilius longè esse, DEO quàm hominibus gratum se exhibere; hi enim plerumque superbi, insatiabiles & avari sterile obsequium aut voluntatē infructuosam contemnunt, & non nisi manus plenas exspectant. Fingite, discipulum Magistro, clientem causidico, aut medico infirmum dicere: Domine, ut gratum erga te animum contester, en caput tibi denudo, præscriptam à te studendi methodum observo, lites ex consilii tui directione tracto, medicinis & pharmacis tuis utor. Num contentos fore creditis cum tirone Magistrū, cum cliente Advocatum, Medicū cum infirmo? minimè profectò; aliud enim & pinguius laboris sui minerval petunt; auro aliisque donis sua volunt beneficia compensari. Econtrario Deo abunde satisfacit, quod nulli alteri sufficit; aliud à nobis haud exigit, quàm ut ad unguem servemus ea, quæ salutis nostræ intuitu præcepit; *si vis*
Matth. 19. 17. *ad vitam ingredi, serva mandata*: quin inter hæc ipsa mandata non nisi illa à nobis observari petit, quæ libero voluntatis nostræ arbitrio subjecta sunt. Si pauper fortè es, nec Eleemosynas dare potes, jejuniis contentus est; si debilis es, & jejuniorum rigorem ferre non potes, Eleemosynas placatur; si nec unum nec alterum in promptu habes, vitæ temperantiâ aut sermonis modestiâ, aut sacræ orationis pietate defectum supplebis. Verbo, Deo abundè satis est, quod nulli fere hominum sufficit, *non præmium postulat, sed honorem*: quis autem credat, DEUM nec hoc quidem grati animi signum impetrare à nobis posse, majorémque nobis hominum, quàm DEI curam esse? quasi verò beneficia, quæ ab hominibus, velut causâ secundâ & infimâ in nos derivantur, non peræquè à DEO velut causâ primâ, & suprema originem trahant *Ego redemi eos*, ait Deus per Oseam, *ego redemi eos* à paupertate; *redemi eos* ab infirmitate; *redemi eos* ab ignorantia; *redemi eos* ab infima fortunæ conditione: *& ipsi locuti sunt contra me mendacia!* dum, quos à me receperunt favores, alteri adscribunt; alteri sanitatem, alteri doctrinam, alteri honores. O miseram & infelicem DEI sortem! an non hæc est palmaris injuria, quam eidem inferimus?

Serm. 219 de temp.

Ose. 7. 13.

Verùm necdum hic sistit nostra ingratitudo: parùm enim foret (heu cor mihi rumpitur, cùm hæc dico!) parùm, inquam, foret, DEum homini postponi; ignominiosius est, quòd & brutis cedere cogatur. Lupi, quis crederet! lupi, inquam, animal homini tam exosum, eò pertingunt, ut exquisitis honoribus in Ægypto colantur, quod semel, nescio quo casu ex Ægypti campis latrones Æthiopas fu-

gaverint: eodem in loco aras & incensum promeriti sunt vultures, Ichneumones & cati, quin & aves prædatrices, quas Ibides appellant: vultures quidem, quod cerastarum prata depopulantiũ cubilia exterminaverint; Ichneumones verò, quòd ova crocodilorum Nili littora obsidentium diffregerint; feles quoque, quòd contra nonnullorum serpentũm morsus antidotum præberent; Ibides tandem, quòd alatis draconibus, verno tempore ex Arabia in Ægyptum advolantibus, terram illam purgarent. Tantum vel à barbaris animis vilissima animalia extorserunt, & quidem pro iis obsequiis, quæ beneficii nomen minimè merebantur, cùm benefaciendi voluntate carerent: & DEUS tantum à nobis obtinere non possit, ut saltem à nobis non offendatur? Verùm quid opus est ad Ægyptios recurrere? an non nos ipsi etiam canibus blandimur, quod fideles se nobis præbeant custodes? quin inhumanum & crudele censemus, cuicunque animali nocere, quod nullum nobis fastidium, aut damnum intulit; indubitatum certè est, Senatores Athenienses nobilem quendam omni honore privâsse, quòd passerculum, qui ad sinum ejus confugit, ut iminentis aquilæ ungues evaderet, à se rejecerit: cur ergo volupe nobis est, Deum lacessere, qui non tantùm nullâ nos molestiâ afficit, sed singulariſsimis insuper beneficiis exornat? Verùm totus erubesco, quòd ad similitudines, homini adeò propudiosas prolapsus sim, docente me Divo Hieronymo: *Quando majora minoribus coæquantur inferioris comparatio, superioris injuria est.* Sed veniam mereri videor, nam facti indignitas, & ingratitudinis excessus ad hęc me verba coëgit: quid enim adhæc reponitis Christiani? quæ obsecro, causa est, cur tam iniquè Deo respondeamus? an fortè, cùm Deus benefacit, illum beneficii Authorem esse non agnoscimus? Ita enim verò est: *Dilexi vos, dicit Dominus, & dixistis, in quo dilexi vos?* DEUS solus est, cui gratos nos exhibere detrectamus; gratitudinem hominibus, gratitudinem brutis profitemur, soli DEO ingrati sumus nec ingrati duntaxat, sed injuriosi, impii, ac scelerati. Quo ergo tandem modo corda sibi nostra & affectum devinciet, si beneficiis id extorquere non potest? Edicite, peccatores, sodales mei, quid ad amorem vestrum obtinendum fieri necesse est? DEus vos deperit, vos suspirat, sola & unica de vobis Illi mens, & cura est: existimabat ille, animos tandem vestros in sui amorem flectendos; cùm autẽ spe sua frustratum se videat, quid Ei porrò agendum est? Cavete, cavete, ne stylum deinceps & animum mutet, suâ vos gratiâ & protectione destituat, ac perdi vos sinat, & interire? Superi avertant hoc à vobis malum, quo nullum magis vobis noxium, ipsique Deo molestissimum est; nihil enim illi æquè dolet, quàm si nostra illum ingratitudo ad sua nobis beneficia subtrahenda cogit: nostisne enim, cur hoc illi vitium adeò displiceat? certè non aliam ob causam, quàm quia ingratitudo est *Ventus* ille *urens*, ab Exe-

Malach. 1. 2.

ab Ezechiele descriptus, qui fertilissimam Divinæ munificentiæ tellurem exsiccat & exarescere facit: hinc Deus tam amarè in Psalmis de iis conqueritur, qui mala pro bonis rependunt, non quòd injuriis ab iis afficiatur, sed quòd DEum, nostra commoda tam fecundum, sterilem reddant: *retribuebant mihi mala pro bonis sterilitatem animæ meæ.* Aperiamus ergo campum Deo amplissimum ad nobis benefaciendum, adque ideo pro beneficiis acceptis grati esse studeamus. Ps. 34. 12.

PARS ALTERA.

IX. NUnquam magis obstupescere me memini, quàm dum Herodotum legerem: refert Author iste, populos quosdam reperiri, solem adeò exosos, ut, quàm primùm manè exoritur, furiosorum instar in occursum ejus sese effundant, dicteriis mordacibus illum lacessant, lapidibus & sagittis petant. Ecquod hoc hominum genus esse existimatis? an fortè Septentrionis incolas, quibus, velut privignis, ratissimè suum aspectum indulget, ac benignos suos influxus non nisi avarâ ac parca manu cõmunicat? Minimè certe: isti enim, quoties sol oritur, festivo fidium, citharæ, fistularũ, ac utriculorum concentu, eundem salutant. Illi, illi solem oderunt, quos rectà suis radiis liberalissimè ferit, qui copiosissima ejus luce fruuntur, quorũ ille mineras auro & argento fœcundat, quorum maria coralliis ac unionibus replet, populi nimirum Athlantici. Dum ista legerem, Auditores, (fateor ingenuè) singularem populi barbariem agnovi, populi plùs quàm stolidi & insani. Verùm nunquid simili ratione nos erga Deum gerimus? ipsissimâ sanè, ipsissimâ, teste D. Gregorio Pontifice: *Magis contra Deum elevantur, qui magis ab ejus largitate contra meritum ditantur.* Sed quam portentosæ hujus ingratitudinis causam dicemus? video enimverò illam esse assecutus; hanc enim me hodie docent cives Nazarethani, Christi, in conterraneos suos summè benefici, ingratissimi persecutores: quid enim erat, si rei veritatem rimari placet, quod illos adeò perfidos, Christóq; rebelles fecit: sola certè suspicio, quasi Christus non tam eorum amicus, quàm æmulus esset: sciebant enim ex Christi comminatione, juxta doctissimi Maldonati commendationem, veram religionem Deiq; cultum à Judæis ad gentes transferendam; ocyùs ergo arma in Christum moverunt, velut si is aufferre illis tentaret, quod priùs donâsset: *Et repleti sunt irâ, eò quòd visus esset Christus significare, gratiam à Judæis transferendam ad gentes.* Ecce, Auditores, causam, quæ nos quoque toties DEO facit ingratos: existimamus, illum nostra nobis erepturum; quasi verò non æquè facilè ipsi fuisset, nunquam nobis dare, quæ denuo auferenda timemus. Proponite vobis Patrem, longâ filiorum serie à DEO donatum, & filiorum quidem spei prorsus eximiæ: eccur ille huic beneficio ingratus, tam perversè illos educat, malè affectos ad litterarum studia, ab omni pietate alienos, moribus & vitâ tam dissolutos? timet enimverò, ne

ne sanctiori proposito concepto, mundo dent repudium, séque in sacras abdant familias, sicque Deus illos eripiat, quos priùs donaverat. Nobilem aspice, ubere redditu-um copiâ à DEO locupletatum: ecur ille DEO tam avarum ac sordidum, oforem pauperum, famulis asperum, erga DEI servos tenacem ac parcum se demonstrat? timet & ipse, ne redigatur ad incitas, Deúsque sibi vendicet, quod dedit. Et verò quamprimùm hæc diffidentia animum occupat, in quæ non indigna prolabitur, in quæ non flagitia præcipitatur? Je-
3 Reg. 11. 29. roboamum consideremus, cujus exitus miserabilis, nisi divina oracula in tertio Regum libro nos docerent, fidem vix inveniret. Erat ille Salomonis servus, qui nec per somnium sperare poterat, se Ejus in Regno successorem fore: huic tamen Deus, vivente etiamnum Salomone, per Prophetam Ahiam regiam in decem Tribus potestatem promisit; duæ enim in Davidis gratiam Roboami nepotibus reservabantur. Vix vivere desiit Salomon, Jeroboam Rex salutatur: quis autem non credidisset, Principem tam prodigiosè à DEO assumptum omnem deinceps spem suam in solo Deo collocaturum, cui soli coronam & sceptrum, pacificam regni possessionem, & addictos subditorum animos in acceptis referre debuit? Accedit, quòd ex Divina revelatione didicerit, nunquam sceptrum de stirpe ejus auferendum, DEUM ejus in consiliis adjutorem, in conflictu & præliis protectorem, liberatorem in periculis futurum, modò in Divino obsequio immobilis & constans perseveraret: *Et regnabis super omnia, quæ desiderat anima tua.* Quis ergo non dixisset, Jeroboamum 3. Reg. 11. 28. fore Principem Deo devotum, religiosum & moderatum? Et tamen, quis crederet? vix Regni gubernacula suscepit, cùm juratus Dei inimicus evasit: veritus enim, ne, si liberam subditis facultatem daret, ad consueta sacrificia Hierosolymam peregrinandi, sensim ad Roboami illic imperantis obedientiam redirent, cùm omnibus à natura insitum sit, ut promptiùs nato, quàm electo se Principi subjiciant, veritus, inquam, subditorum à se defectionem, in palmarem DEI contemptum, omnem Solymeam peregrinationem edicto publico severissimè vetuit; cùm tamen non ignoraret, in omni humana Republica necessarium esse aliquem Dei cultum, verum aut adulterinum, ut hoc velut fræno subditi in officio contineantur, minúsque ad movendas seditiones aut concitandos tumultus audaces reddantur, audite, quo consilio infamis hic politicus sit usus: binos ex auro vitulos conflari, eorúmq; unum in confinibus Dan, in Bethel alterum locari jussit, cunctísq; subditis ad solenne sacrificium convocatis, eja, inquit, hi sunt Dii, qui vos ex Ægypti servitute liberârunt, tótque annorum decursu in solitudine aluerunt: his ergo deinceps adolete thura, victimas immolate, vota & preces fundite, templíque Solymæi curam deponite: *Excogitato consilio fecit duos vitulos aureos, dicens, nolite ultra ascendere in Jerusalem, Ecce Dii tui Israel, qui*

qui te eduxerunt de terra Ægypti. Verbo, eò tandem insaniæ pervenit, ut commissum sibi populum à vero DEI cultu averteret, nec exprobrationibus aut minis, nec suppliciis aut miraculis porrò induci se passus, ut DEO, Benefactori suo summo, confideret, sed juratum se Ejus hostem ad usque vitæ & regiminis finem profiteretur: an unquam credidissetis, Auditores, posse hominem quendam eò ingratitudinis pervenire? & tamen fidei oraculum est, eò pertigisse Jeroboamum, eò cives Nazarethanos, eò denique tot, tantósque alios in hodiernam usque diem, qui, licèt non manifestè, tacitè saltem id satis ostendunt.

X. Vah, ingratissimi Peccatores, quæ vestra hæc diffidentia est? si DEO salus vestra cordi non esset, an tot in vos beneficia congesturum censetis? cùm in nihili vestri abysso lateretis, creavit vos; cùm servi & mancipia, redemit; cùm nudi, vestivit; cùm rebelles & obstinati, sustinuit. Quæ ergo amentia est, credere, illum ea vobis erepturum, quæ dederat, ac propterea injuriis eum lacessere? quasi verò illius offensa vos in bonorum vestrorum tranquilla possessione, DEO etiam invito, servaret: si illi luberet, vestris vos divitiis spoliare, quid ei foret facilius? cur ergo, ne iis privemini, duros vos & inclementes erga pauperes exhibetis? si filios vestros placeret adimere, quid magis in promptu? cur ergo, ne iis spoliemini, à Divino eos servitio avertitis? nunquid vos bonorum gradu posset dejicere, privare amicis, titulis, muneribus, ac ipso, si vester foret, Principatu? cur ergo dolis tam iniquis cum Divinorum mandatorum contemptu, cum Divini cultùs neglectu, per omne fas & nefas, eorum possessionem stabilire nitimini? agnoscamus, quæso, unicum nostrum, verúmque benefactorem, ejúsque amori non odium, sed amorem reddamus, honoribus illum, non injuriis prosequamur, ut nemo posthac prout ego hodie, invitus licèt, feci, exprobrare vobis possit aut debeat, etiamnum reperiri, qui mala pro bonis ingrati rependant.

SERMO DECIMUS OCTAVUS.

DIE MARTIS POST TERTIAM DOMINICAM.

Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.

Matth. 18.

I. INter plurimas à Christo nobis inculcatas, & Evangelio proprias quasi leges nulla videri posset majori voluptate excipienda, majorique alacritate executioni, danda, quàm quæ imperat correctionem fraternam: quis enim ignorat communem omnibus alienos errores carpendi pruritum? sit licèt sol remotissimus situ, vultúque & formâ splendidissimus, humanus tamen oculus eò evasit audaciæ, ut aliquas illius maculas censoriâ virgâ notaret, easdem minutim, nec sine fastu numeraret, mundóque palàm, & cum plausu spectandas proponeret, claro omnibus documento, quantum sibi ipsi imponat, qui sperat, se vel sublimitate gradûs, vel antiquâ innocentiæ possessione ab hac rigida censura liberum & immunem fore. Verùm quàm paucos reperire est, qui præceptum hoc impleant? Certè etiam inter Christianos minimè desunt Davides, alieni thori violatores; sed ubi Nathan, qui in eos corripiat? Novi non desunt Achab, alienorum bonorum usurpatores; sed ubi Elias, qui scelus exprobret? ubi Baptista hac ætate, cùm tanti sint incestuosi Herodes? ubi Chrysostomus, cùm tot Eudoxiæ superbæ? ubi Theophilus, cùm tot sint Leones sacrilegi? ubi Dunstanus, pro tot turpibus & lascivis Elvinis? ubi Ambrosius, pro tot Theodosiis sanguinariis? omnes officii nostri numeros impleviſſe arbitramur, cùm scriptis amarulentis, mordacibus dicteriis, aut chartis famosis in vulgus sparsis, bilem nostram exoneramus, quæ ad irritandos magis, quàm emendandos delinquentes serviunt; nemo tamen est, qui alienam turpitudinem palàm & sine fuco objurgare audeat, sed ignavorum instar custodum tum primùm latrones inclamamus, cùm illi jam fugâ dilapsi sunt. Mearum ergo partium foret, vestrum hodie zelum suscitare: sed quo me id fructu facturum confidam? respondebitis enim ocyus, rarum esse casum, qui vos ad corrigendum fratrem graviter obliget; evoluisse, ac consuluisse vos tam speculantis, quàm illius, quæ mores dirigit, Theologiæ Doctores, omnésque veritatem istam unanimi calculo probare. Quid ergo supereſt, nisi ut vos reprehendam, quòd in animabus DEO lucrandis tam modicum studium & operam ponatis, etsi nullum præceptum vos obliget? Et nunquid hoc præclarum, vobísque dignum loquendi argumentum foret? video enim, Christum ipsum, ut ad fraternam correctionem nos incitet, nec minas addere, nec terroribus urgere; nec jubet, nec obligat sub pœna, sed solùm spe lucri invitat: *sive audierit, lucratus eris fratrẽ tuum.* O Christiani, ô si satis penetraremus, quid sit, *lucrari fratrem, lucrari fratrem!* puderet nos profectò dicere: *convertat, qui volet, ego ad id non obligor.* Eja videamus, an excusationem tam pernicioſam enervare valeam: vos autem mihi benignam præbete; si enim sancto quodam zelo

vestræ

vestræ conditioni ac gradui conveniente, vos inflammavero, non vos solùm lucrabor, sed eos etiam, qui suâ me hodie præsentiâ dignati non sunt, sicque vos hodie in Apostolos mutabo.

II. Vix in Assyriorum castris Judith a comparuit, cùm homines, alias inhumani ac barbari, insolitę lucis fulgore raræque pulchritudinis fascino capti sunt; cúmque & oculorum verecundiam & totius corporis venustissimam compositionem, & linguæ gratiam viderent, attoniti exclamârunt: *quis contemnat populum Hebræorũ, qui tam decoras mulieres habet, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?* Judith. 10. 28. Sic licèt Bethulia in altis montium jugis, & abrupta inter præcipitia sita, operę sanè pretium erit, eluctari in altum, & inter devia prædam tam nobilem consectari. Eja, quid porrò opus est, tubarum clangore viros ad arma ciere? imperet modò Holophernes assultum, ruat animosus in hostes, & classica canat; sola Judith a tanto molimine digna est. Ita loquebantur miseri cæco amore ebrii: & verò oratoriæ exaggerationi adscribi hæc possent, nisi probè nobis constaret, prælia longè magis cruenta unius formæ gratiâ sæpiùs exarsisse. Quis enim diuturno ad Trojam bello facem subdidit, quàm vultus Helenæ blandientis? Quis Thebas ad arma concitavit, nisi unica Theana? quis conflictum ad Cyrtham exasperavit, nisi Megisto? ut nihil dicam de prælis Turnum inter & Æneam unius Laviniæ amore; Antigonum inter & Ptolomæum, Cleopatræ gratiâ. Deum Immortalem! Quis mihi det, ut animæ vobis pulchritudinem hodie demonstrem! ah quid Cleopatræ, Laviniæ, Megistæ, Theanæ, Helenæ, Judithæ, harum decor non est, nisi flos campi, qui momento marcescit; non est, nisi mentis deceptio, oculorum fascinum, laqueus cordis incauti, esca perniciosè alliciens, & sagitta fallaciter fulgens: genuinam, verámque pulchritudinem habet anima, ad Divini vultûs imaginem efformata: *ubi factus homo ad imaginem DEI?* exclamat Augustinus, an in corpore? minimè profectò; *in intellectu, in mente, in interiori homine, in eo, quòd intelligit veritatem.* Si ego animam vobis exhibere possem, qualis in se est, tanto ejus amore vos inflamarem, ut nulli parcendum labori, nec impensis, imò nec vitæ ipsi censeretis, ut creatura tam nobilis ab interitu vindicetur. Hęc unica erat merces, à magno Apostolo Paulo suspirata, quando in proximi emolumentum, etiam à Christo non renuit separari: *lucrari fratres.* Hæc erat merces, à Seraphica Catharina desiderata, quando paratam se obtulit, inferni fauces subire, modò fores ita posset obstruere, ne ulla deinceps anima ingredi posset: *lucrari fratres, lucrari fratres.* Quid adhæc responderis, qui proximi curam negligitis, quia nulla ad eam gerendam lege tenemini? satis profectò hac loquendi formulâ ostenditis, ignotam vobis esse humanæ animæ dignitatem. Ah vile nimis ejusdem pretium Tract. 8. in Joan.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tium ſtatuitis ! ſi enim oviculæ intra lupi dentes ejulanti, aut turturi inter accipitris ungues gementi condoletis, atque opem ferre laboratis ; fieríne poteſt, ut intra draconis infernalis fauces videatis animam, nec ad compaſſionem moveamini? ſed nulla dicitis, eandem juvandi obligatio vobis incumbit: demus hoc; illud autem vos quidem ab injuſtitiæ, non tamen crudelitatis notâ abſolvit.

III. Verùm dabo vobis, verum eſſe, quod dicitis; ego interea ad Chriſtum me convertam, cúmque è Cruce, cui noſtrî amor illum affixit, deſcendere jubebo: an enim ulla lege ad nos tam caro Sanguinis ſui pretio redimendos tenebatur? minimè profectò, ſi Iſaiæ credimus: *oblatus eſt, quia ipſe voluit*; victimam ſe pro nobis obtulit; ſed *quia ipſe voluit*: poterat enim, ut ait Chryſoſtomus, *Chriſtus, quæ paſſus eſt, non pati, ſed, quod noſtrum erat, reſpiciens, quod ſuum erat, neglexit.* Cùm ergo tantis dolorum impenſis, nullo alio, quàm gratuitæ benevolentiæ & amoris titulo impulſus, ſalutem noſtram emere dignatus ſit, quis ſe deinceps lucrandis DEO fratribus impendere detrectabit, etſi minimè obligetur? Ah ferrea & ingratiſſima Chriſtianorum corda ! En, quid ſibi DEUS noſtrî amore mortuus crucíque ſuffixus, promittere poſſit, dum noſtris duntaxat commodis ſtudemus, DEI autem cauſam negligimus. Totum, cui Chriſtus inhiat, lucrum eſt hominum ſalus, ut ait D. Chryſoſtomus ; *nihil adeò ſtudiosè affectat Deus, ut ſalutem animarum*: hujus laboris adjutores ac ſocios undiq; conquirit; eum in finem milites ſcribit & aſſeclas invitat: & quiſquam audeat, ſuam ille operam protervè negare? Cùm Scipio Africanus ad expeditionem Numantiæ ſe accingeret, tantus civium numerus, tam famoſi ducis amore illectus ſub ſigna ejus convolavit, ut Plutarcho teſte Senatus publico edicto frænum plebi injiciendum cenſuerit, *veritus, ne vacua relinqueretur Italia.* Quid de Pompejo dicam, & Cæſare? quid de Alexandro inſatiabili regnorum helluone? qui ſive Lybiam peteret ardoribus ſuis peruſtam, ſive Scythiam nativo frigore algentem peragraret, ingentem poſt ſe hominum copiam traxit, qui ad extremos uſque mundi fines, per graviſſima vitæ diſcrimina Alexandrum ſequebantur, nunc faucium tenus aquis immerſi, nunc manibus per aſpera & prærupta, quæ ſuperanda erant, reptantes. Cato ipſe, quæ non amoris ſpecimina ſteriliſſimus inter Scythiæ arenas à ſuis collegit? antequam illas ingrederetur, convocatos milites de imminentibus periculis & ærumnis ſincerè edocuit, liberámque abeundi poteſtatem, ſi quem animus deficeret, omnibus dedit: nec unicus tamen, quis credat? repertus eſt, qui ſigna deſereret, à tanto duce avelli cuperet, & non potiùs per horrida illa terrarum ſpatia, à ceratis, viperis & amphisbænis depopulata, eum ſequi præoptaret. Quæ ergo cauſa eſt, Auditores, quòd Chriſtus obtinere à nobis non poſſit, quod

Hom 27. in Epiſt. ad Rom.

tot

tot alii, Christo longissimè inferiores, à subditis suis nullo negotio impetrârunt? etiam ille mundum subjugare, suæque ditioni subjicere parat, non ut eum perdat, sed ut salvet, & nihilominus, uti mæstus queritur apud Ezechielem, *non est, qui vadat ad prælium;* nemo est, qui sacræ huic militiæ nomen suum ultrò addicat, *qui vadat:* stimulis opus est, præceptis & latâ lege urgendi sunt. Verùm, quæ tandem gloria est, nullum Christo deferre obsequium, nisi præcepti necessitate extortum? Itáne ejus in nos merita remuneramur? hanc tot acceptis favoribus vicem rependimus?

Ezech. 7. 14.

IV. Non ignoro quidem, venales quosdam & serviles animos reperiri, qui, nisi præcepto urgeantur, nihil arduum aggrediuntur, cunctísque oneribus humeros subducunt, nisi spe magni ac manifesti lucri allicientur; cùm autem notabile emolumentum speratur, omnes operam suam promptè pollicentur; nemo est, qui laborem recuset. Sed, DEUM Immortalem! nunquid inæstimabile emolumentum est, fratrem lucrari? Indubitatum est, propter unicum hominem sceleratum integros sæpe populos, etiam insontes & innoxios à Deo plecti: *uno paccante, ira supra omnem populum venit*, ait Origenes, frequentibus exemplis persuasus, quæ omnia dissimulare aut tacere non possum. Civitatem Jericho, raro & prodigioso successu expugnaverant Israëlitæ, cùm victricia sua arma passim circumferre, suásque copias ad urbis Hai mænia admovere decreverunt: nec situ, nec opere, nec civium virtute, nec nominis famâ par fuit urbs illa urbi Jerichuntinæ, & tamen turpiter, ab obsessis repulsi & ignominiosæ se fugæ dare coacti sunt. Obstupuit populus hanc fortunæ suæ catastrophen, nec capere potuit, quo suo delicto promeriti essent, à DEO deseri, qui eos paulò antè ad victoriarum messem, & colligendas lauros vocavit. Supplex igitur coram Arca DEI procumbit Dux Josue, multísque cum lacrimis DEUM rogat, ut causam offensæ aperire dignetur. Et quo delicto irritatum ab Israëlitis Numen fuisse censetis, Auditores? an forsitan vitulum aureum proposuerunt adorandum? an cibis prohibitis se polluerunt? an alienigenis mulieribus turpi amore copulati sunt? minimè profectò: tanti mali origo fuit noxa ad speciem levis, eáque non à cunctis, imò nec à multis, sed ab uno solo patrata; cùm enim expugnatâ Jerichunte omnia fumo & flammis miscerentur, gregarius quidam miles, cui nomen Achan, inter spolia purpuream clamydem conspexit, illiúsque desiderio contra Dei Ducísque Imperia abripi se passus, clàm eam abstulit, flammísque ereptam in tentorii sui angulo abscondit: factum istud ita DEO displicuit, ut cuncto exercitui ruinam & interitum intentaverit, nisi vitæ supplicium de reo quantocyùs sumerent: *non ero ultra vobiscum:* verba sanè horrenda! *non ero ultra vobiscum, nisi conteratis eum, qui hujus sceleris reus est.* Usque adeo verum est, ut appositè subjungit

Jos. 7. 12.

Lib. 6. de Provid. jungit Salvianus, *quòd lædatur scelere personali causa cunctorum; Achan de anathemate quidpiam furto abstulit, & crimen unius hominis plaga omnium fuit.* Ita est, Auditores mei, *& crimen unius hominis plaga omnium fuit.* Unius Jonæ causâ, an non omnes, qui in Tharsis navigabant, extremum naufragii discrimen subiêrunt? solius Judæ causâ, an non omnes Discipuli periclitati sunt? ob unius Davidis vanitatem, dum populi sui numerum ex inordinato fastu iniri jussit, quanta non strages omnibus incubuit? Nimis ergo certum est, Auditores, *quòd non rarò uno peccante ira super omnem populum venit.* Videtis igitur, ad quàm utile, quàmque magni momenti opus vos invitem, dum vos ad procurandam impii conversionem exhorter; ut scilicet nos omnes, quotquot hîc sumus, à gravissimis malis liberetis, quæ unius impii causâ cunctis possunt imminere. Judici quidem humano non licet, ob alienum flagitium quempiam plectere; alia tamen est supremi Judicis potestas, qui, ut D. Augustinus advertit, ob idipsum plectere nos potest, quòd ad aliorum vitia nimiùm conniveamus, & in iis corripiendis vecordes ac pigri simus; quemadmodum unâ falce fænum pariter & flores demetûtur, aut unâ grandine labruscæ & uvæ flagellantur, ita Deus eâdem non rarò runiâ reus juxta ac innocentes involvit. Causam reddit D. Augustinus, *ut non se solum quisque curet in populo, sed invicem sibi adhibeant diligentiam & tanquam unius corporis, & unius hominis, alia pro aliis sint membra sollicita.* Nolite ergo vestram in curanda proximi salute socordiam obligationis defectu excusare; publica enim ac communis causa agitur, adeóque & vestra? fingite, totam vos videre viciniam flammis & incendio involutam; nunquid affunditis aquam, etsi nulla vos obligatio compellat? Id ipsum velim in præsenti negotio faciatis; dum enim proximus delinquit, vicini periclitantur; accurrite ergo, laborate, opitulamini: *nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet.* Horat. l. 2. Epist. 1.

Jona. 1.

2. Reg. 24

In Joan. tr. 8.

V. Verùm totum, quod dixi, lucrum *negativum* solùm est, ut nimirum indemnitati nostræ consulamus, & imminens periculum evitemus; sed majus longè, ac *positivum*, ut appellant, illúdque maximum in nos redundat: ut enim candidè dicam, quod sentio, nullum opus DEO gratius, & majoris meriti mihi videtur, quàm peccatorem ad DEum reducere, sed cur dixi, meum hunc esse sensum? Audiamus de eo differentem Gregorium Magnum: *cui per gratiam Dei contigeri, à peccatorum vinculis eripi,* In Psal. Pœnit. 1. *ipse ex zelo studeat, ad spem veniæ delinquentes hortari; nullum quippe* (mentem advertite ad hæc verba) *nullum quippe tam gratum Deo sacrificium est, quàm zelus animarũ.* Ex quo enim pietatis opere majus fortè meritum speratis? an ex Jejunio? quod autem rigidius fuit jejunium, quàm Christi, qui in menses illud integros absque ullo cibo extendit? *cùm jejunâsset quadraginta diebus*: & tamen ex desiderio lucrandi ani-

animas, lautas publicanorum mensas frequentavit, adeo ut à nonnullis per calumniam intemperantiæ accusaretur, Forsan ab oratione? sed quis magis orationi deditus quàm Christus, qui noctes integras somni expers & quietis eam continuavit? *Erat pernoctans in oratine DEI*; & tamen animarum gratiâ ad nocturna Nicodemum alloquia admisit. An ab Eleemosynis? sed audite D. Chrysostomum, ferventissimum pauperum patronum: *etsi immensas pecunias pauperibus eroget, plus tamen effeceris, si unicam converteris animam*: nec id mirum est, *nam si quis dederit pauperi famem solvit, qui peccantem correxit, impietatem extinxit; ille corpus liberavit à dolore, hic animam liberavit à gehenna.* O quantùm differunt, corpus dolore momentaneo, animam verò ab incendio perenni liberare? quodsi ex bono, quod in proximum confertur, meritum metiamur, indubitatum est, ex suo genere majoris meriti esse, animæ peccatis infectæ, quam corpori infirmo opitulari. Sed forsan amplioris apud DEUM meriti est, Basilicas erigere, fundare templa, locupletare sacraria, quemadmodum laudabili profusione fecêre Caroli Magni, Carolomanni, & Pipini? minimè certè, Auditores: gratissimum DEO munus est, si peccatorem delicta sua deplorantem obtuleritis. Audite in rem nostram factum non inamœnum, quod Plutarchus recenset. Inclytam de Persis victoriam obtinuit Cimon famosissimus Græcorum Dux, cúmque fœderatis sibi ducibus valedicere, & Athenas reverti vellet, congestam priùs prædam duas in partes divisit. In una debellati hostis spolia reposuit, scuta, cassides, galeas, acinaces, & pharetras immensi pretii, vestes purpureas, vasa argentea, & aureos torques: ex altera verò parte constituit magno numero captivos, nudos omnino, spectaculo sanè miserando; apparebant enim squallidi, vulneribus saucii, ærumnis confecti, & umbræ potiùs hominum, quàm homines. Mox ad collegas conversus: eligite, inquit; ego enim partes primas, supremo ceteroquin duci debitas, vobis ultro cedere paratus sum: nec opus erat longâ deliberatione; argenti enim auríque fulgore allecti, pretiosa quæque certatim involârunt, gaudente Cimone, quòd nihil sibi præter viva illa hominum cadavera superesset; posteaquam tamen squallorem eorum abstergi, curati vulnera, & exhaustas eorum vires reparari jussit, maximo illos pretio vendidit, satísque apparuit, quantum valori supellectilis, valor hominis præstarer. Placétne igitur vobis, auditores, genium meum imitari? conquirite ex omnibus urbis angulis peccatores maximè miserabiles ac calamitosos, illorum languores emendate, abluite maculas, & ad Christum sanos adducite, nec dubitate, quin singulos eorum majoris æstimaturus sit, quàm si gemmis, unionibus, & pretiosis margaritis graves ad illum accederetis. Quodsi igitur, lucrari fratrem, res tam excelsi meriti est, quod jejunium, oratio-

Luc. 6.

Hom. 3. in Ep. 1. ad Cor. Adverf. Jud. Orat. 3.

In Vit. Cimon.

sem, eleemosynam, & quidquid aliud virtutis est, multùm antecellit, fierine potest, ut obligationis defectu tam pretioso negotio necdum vos velitis impendere? an prudens vobis, & legitima hæc excusatio videtur? certè si ita est, ut quid tanta sollicitudine prædia vestra excolitis, tantóque studio cum pecuniis vestris negotiamini? cur non omittitis molestum hunc laborem? tametsi enim grande lucrum sit, quod speratis, nulla tamen obligatio ad culturam adeo accuratam, nulla ad negotiationem tam sedulam ac studiosam vos urget.

VI. Sed quo tandem authore didicistis, nullâ vos ad lucrandas animas obligatione teneri? Dabo, id esse verum, si nullius unquam hominis spirituali ruinæ causam dederitis; si verò vel consilio, vel exemplo, vel adhortatione animam aliquam perdidistis, id enimverò nego. In lege veteri DEUS præcepit, ut, quicunque alterius animal occidisset, simile restitueret, bovem pro bove, agnum pro agno, jumentum pro jumento: *qui percusserit animal, reddet vicarium, id est animam pro anima.* Non defuissent quidem plures alii modi, illatum proximo damnum resarciendi, nec fuisset opus tam rigida lege Talionis; sed pro erepta DEO anima satisfieri non potest, nisi reddatur anima pro anima: date DEO, quidquid Erythræum mare unionum, Phryges serici, marmorum Numidæ, odorum Assyrii, Sidonii muricis & purpuræ habent; hoc totum minimè æquivalet animæ, quam perdidistis: *nec totus mundus est justum animæ pretium.* Gregorio teste: *exiguus est totus mundus, pro unius animæ dispendio,* ait D. Ambrosius: animæ sola æquivalet anima, quia æquali omnes pretio à Christo æstimatę sunt. Si ergo vestrâ culpâ plures unâ interière, quâ fronte omni vos solutos debito profitemini, tantundem restituendi? Restitutione opus est, Auditores, restitutione: *animam pro anima, animam pro anima!* Perpendite, obsecro, quot perversa consilia, quot per vitæ decursum scandala dederitis, noxiis exemplis, intemperantiâ in conviviis, excessu in lusu, & effræni libertate loquendi: cur ergo nulla vos sollicitudo tangit aut cura, ut loco servi, quem sacrilego furto subduxistis, alium Domino suo sistatis? Hoc enimverò studium & cura fuit Davidis, cùm delicti sui pœnitentiâ ductus, statuit, docere iniquos, & impios convertere: *docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur.* Ergóne officium militis sit, qualis David erat, inter arma à teneris enutriti, peccatores docere, iisque prædicare? quin potiùs præcipuum ejus munus videtur, instruere exercitus, expugnare urbes, tentare assultus, cum hoste confligere, prælio decernere, & explicare signa, non Catechismum. Ita revera est: sed meminerat miser, se suâ causâ, & noxio exemplo plurimos à Divino cultu abstraxisse: *blasphemare feciſti nomen meum in gentibus*; atq; adeo censuit, ut Lorinus observat, se DEO satis-

Levit. 24. 18.

Hom. 4. in Ezech.

De bon. Mor. c. 4.

Psal. 50. 15.

2. Reg. 12. 14.

Lorin. in Psal. 50.

satisfacere aliter non posse, nisi totidem peccatores converteret, quot justos olim exempli sui contagione pervertit. Hoc ipsum impulit Arnobios, Augustinos, Hilarios, Cyprianos, Justinos, veræ fidei aliquando hostes, ut eandem postea calamo suo acerrimè defenderent. Quodsi & Paulus pro dilatanda Ecclesia tantopere laboravit, non aliâ certè de causa id fecit, quàm quia priùs eam est prosecutus; *qui enim priùs persecutor extitit*, ait D. Gregorius, *post modum plus omnibus laboravit*. Nullus ergo vestrum sibi persuadeat, se muneri suo satisfeciſſe, nisi jus Dei læsum reparet, tótque homines illi restituat, quot priùs impiâ rapinâ abstraxit. Quid ergo moramini, aut adhuc exspectatis, Auditores? quid porrò differtis? *Lucramini fratres: lucramini fratres!* num fortè utilem in hoc negotio operam præstare posse diffiditis? Inanis hæc est excusatio; modò enim voluntas vobis & conatus non desit, nemo est, qui peccatorum conversionem promovere non plurimùm possit; omnes huic muneri sunt apti, nobiles & plebei, viri ac feminæ, & quotquot sunt in quacunque hominum conditione ac statu.

VII. Nolite igitur vobis persuadere, officium istud iis duntaxat incumbere, qui Missionibus Apostolicis vacant, vitiúmque per montes & silvas persequuntur; audite quid Spiritus Sanctus per Ecclesiasticum omnibus promiscuè præcipiat: *Recupera proximum, secundùm virtutem tuam*: non juxta virtutem, quam in aliis suspicis, sed juxta tuam metiri, juxta dotes tuas, doctrinam, ac statum tuum: *Nemo dicat*, ait S. Gregorius in hunc locum, *nemo dicat, admonere non sufficio, adhortari idoneus non sum: quantum potes, exhibe*. Equidem non diffiteor, vobis non convenire, pulpitum more nostro conscendere, pro concione ad populum declamare: quoties autem præsentes estis, cùm de Divina offensa, jamjam executioni mandandâ agitur? cùm alienæ pudicitiæ struuntur insidiæ? cùm texuntur calumniæ? cùm de modo vindictæ deliberatur? quid tunc impedit, quominùs sancto quodam Zelo incitati, non aliter ac Phinees, in impios illos irruatis, si id muneris vestri authoritas permittit? cur non amicè eos objurgatis, blandè corrigitis, & prava consilia evertitis? cur non mitiora saltem suadetis, amantis instar Judæ, qui, cùm fratribus persuadere non posset, ne innocentem Josephum interimerent, suasit saltem, ut eum institoribus Ismaëlitis venderent. Omnes igitur promiscuè ex Spiritûs Sancti imperio adhortor: *Recupera proximum secundùm virtutem tuam*: Equis forsan ex & Illustris? *Recupera proximum tuum secundùm virtutem tuam*: concilia pacem, & extingue odia geminos inter nobiles, qui duellum & singulare certamen meditantur; interpone authoritatem tuam, & ad Evangelicæ Legis observantiam adhortare, antequam ad inanissimum honoris punctum tuendum corpus simul & animam perdant. Civis es, & mercaturæ vacas? *Recupera proximum tuum, secundùm virtutem tuam*. An non periclitanti pudicitiæ potes succurrere,

Ps. 50.

Eccli. 29. 27.

Gen. 37. 02.

ac bene morati clauſtri limina inopi puellæ clave aureâ reſerare, ne pudorem proſtituat? Matrona es honorata & nobilis, cui domeſticos intra parietes latere convenit? nil refert, *Recupera proximum tuum ſecundùm virtutẽ tuam*: maximum alieni ſaluti momentum addes, ſi filios ad pietatem inſtituas; ſic non eorum ſolùm animas, ſed plures cum illis lucraberis: fieri enim poteſt, ut aliquis eorum probæ educationis beneficio Divino ſe obſequio conſecret, aptúmque inſtrumentum evadat, cujus operâ cæleſtis patria inquilinis & civibus repleatur. Quis veſtrum Annam illam, in Divinis paginis adeò celebrem, ignorat? ſolum illa Samuelem progenuit, jejuniis ac precibus è cœlo obtentum; & tamen illa, veluti Liâ fæcundior foret, cùm Oden ſuam evchariſticam ordiretur, peperiſſe ſe plurimos profeſſa eſt: *donec ſterilis peperit plurimos*. An ſolus Samuel dici poteſt, *plurimi*? omnino plurimi, reſpondet Euthymius: *Unus juſtus, qualis fuit Samuel, fuit inſtar multorum*. En modũ, quo plurimarum animarũ lucrum facere poteſtis, ſi vel unicum filium piè ſanctéque educabitis. Sed eſto, hæc omnia abſint: an non oratio convertendis peccatoribus efficaciſſimum eſt medium? ut ait D. Jacobus: *Orate pro invicem, ut ſalvemini*. Id Paulus expertus eſt, quem S. Stephani fervens oratio convertit: expertus idipſum eſt Auguſtinus, matris Monicæ precibus & lachrimis obtentus. Quis ergo veſtrûm eſt, Auditores, qui, ſi modò velit, non poſſit in ſalutem aliorum utiliſſimè incumbere? Si flagris nonnunquam in vos animadvertitis, id in peccatorum ſalutem deſtinate; ſi precatoriam corollam orando texitis, gratiam illis à Deo exorate; ſi tremendo Sacrificio aſſiſtitis, pro peccatoribus illud DEO offerte, ſi jejuniis vos afligitis, in eorum, ſi vultis, utilitatem cedent. Supereſt, ut poſtremum & præſentiſſimum vobis modum aperiam, quo peccatores juvare poteſtis, ſi ſcilicet ſub amicitiæ & ſocietatis ſpecie ad devota oratoria, ad ſacras ædes, piósque Oratores audiendos eos deducetis: taceo fructum ingentem, quem veſtra adhortatione è prorum librorũ lectione colligere, &, quod omnibus antecellit, quem è morum veſtrorum ac caſtigatæ vitę exemplis haurire poſſunt: *Validior eſt*, Bernardo teſte, *vox operis, quàm vox oris*. Utinam perſpectum vobis eſſet, quàm longè efficacius ſit, loqui opere, quàm linguâ? Hæc enim verò vox illa eſt, quam Paulus Apoſtolus à Tito ſuo expetit: *Loquere cum omni imperio*. Vox linguę commovet quidem, inclinat, & allicit animos, vox operis verò amicam vim admovet, & tantùm non cogit. Demus, muneris veſtri haud eſſe, conſcenſo ſuggeſtu tonare in populum; quid intereſt, ſi exemplo prædicare poteſtis? Aſſueſcite, rei Divinæ in templis reverenter aſſiſtere, ut & illi, qui garrulitate diffluunt, veſtrâ modeſtiâ corrigantur; exhomologeſi & ſacrâ Synaxi frequenter utimini, idq; non in privatis duntaxat Oratoriis, velut ſi pietatis vos puderet, ſed *in publico, in publico! Deriventur fontes tui foras*, ingemi-

1. Reg. 2. 5.

Jac. 5. 10.

Serm. 39. in cant.

Ad Titum 2. 15.

Prov. 5. 16. geminat Sapiens, *& in plateis aquas tuas divide*: quod enim clam facitis boni, vobis duntaxat prodest; quod autem palàm ostenditis plurimorum servit utilitati, qui, ut monet Petrus, exemplo trahuntur, atque adeo etiam *sine verbo lucrificant, considerantes conversationem vestram.* 2. Pet. 3. Hæc cùm ita sint, dilectissimi, nolite esse morosi debitores, sed vestro quamprimùm debito vos exsolvite, & sublatas Christo animas quamprimùm reddite: huc omnes labores, & studia vestra conferre, certóque vobis persuadere, amissam Ejus gratiam aliter reparati vix posse; si enim de Sancto Francisco dixit Divus Bonaventura: *Non se Christi reputabat amicum, nisi animas foveret, quas ille redemit;* quid miseris nobis dicendum supereſt, qui nova in dies Christo damna inferimus, & tamen ad illa reparanda nullâ nos lege obstringi censemus? In Vit. S. Franc.

PARS ALTERA.

VIII. SAtis supérque demonstratum esse existimo, neminem omnium à debito lucrandi animas immunem esse. Hoc si ita est, quid de vobis dicam, Præsules venerandi, Parochi & claustrorum Antistites? num speciali privilegio ab universali hac lege exemptos vos esse creditis? quin sinite potiùs, sinite, ut modestâ loquendi licentiâ zelum vestrum excitem, ac palàm ostendam, non minoris apud vos esse delicti, alienas negligere animas, quam perdere proprias. Qui alteri vatem se præstat, fidem illi suam ita obligat, ut, si principalis debitor non sit solvendo, ipse creditori satisfaciat. Edicite autem, obsecro, quid aliud egistis, cùm amplæ aut modicæ Ecclesiæ curam in humeros vestros admisistis, quàm obligare Deo fidem vestram, & pro aliorum animabus spondere? Vos obligamini, curare, ut fideles debitum obsequii tributum Christo pendant; id si vestrâ fortè negligentiâ defraudant, vos quoq; rationem reddere, parémque cum illis pœnam sustinere necesse est. Audite ergo salubre Spiritûs Sancti consilium: *Fili mi, si spopondisti pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui; fac ergo, quod dico, fili mi, & te ipsum libera*: quæ verba à Gregorio Magno, Hugone, Beda, Bernardo, & efficacissimè à Divo Thoma iis omnibus applicantur, qui animarum curam suscepêre, affirmántque, eos & linguam, & manum suam pignori dedisse; manum quidem ad exemplum, linguam verò ad Divini Verbi prædicationem. Scire jam cupio, cui fidem vestram obligaveritis; nunquid Christo, Servatori ac Domino vestro? cur ergo à Spiritu Sancto vocatur extraneus *apud extraneum*. Audite solutionem dubii ingeniosam: nescio, an unquam vobis contigerit, accedere virum nobilem, & pro grandis cujusdam summæ debitore spondere: vidissetis illum, primo congressu lætâ vos fronte excipere, blandiri, atque omnia benevolentiæ signa exhibere; cùm autem solvendi debiti tempus effluxit, proh metamorphosin! mox enim fidem datam severus exigit, interceſſiones non admittit, moram & indu-

Prov. 6. 2. Greg. 3 pastoral. adm. 5. Hug. & Bed in proverb. S. Thom. in Ep. ad Hebr. c. 13. l. 3.

inducias negat, & quasi nullam vestri notitiam unquam habuisset, diem vobis dicit, carceri vos mancipari ac spoliari curat, usquedum debito plenè satisfiat. Idipsum Christus facit; amicum te vobis ostendit, dum pro aliis interpositâ fide vestrâ spondetis: verùm cùm debiti solutio instat, extraneum agit: *Dicitur autem Christus extraneus*, ut D. Thomas explicat, *quia amicus est in sponsione, sed erit extraneus in exigenda ratione.* Ita sanè Auditores, *erit extraneus in exigenda ratione.* Audite igitur Viri Ecclesiastici, ejà currite alacriter, & pro aliis liberaliter spondete; prensate munia, animarum curas cumulate, Ecclesias vobis deposcite, & obtinebitis: vultu benigno Deus vos excipit, obsequia vestra probat, & promissa vestra admittit, *Amicus est in sponsione.* Sed an eundũ in exigendo debito fore creditis? O vos deceptos, ô vos delusos! *erit extraneus in exigenda ratione.* Probè id agnoverunt Viri plurimi, doctorinâ & sanctitate conspicui, qui, ne ad infulas & prælaturas vocarentur, in silvas & ferarum latibula profugerunt. Congregatus erat populus Hierapolitanus, ut Nilamonem è claustro ad vacantem Ecclesiæ sedem elevaret, cúmque laicorum amicæ violentiæ, Cleri precibus, & Episcoporum, qui ad Ejus inaugurationem convenerant, imperiis obluctari porrò non posset, unius diei inducias petiit, ut muneri tam arduo se ritè pararet: cùm impetrâsset, cellulæ suæ se inclusit, atque in genua prostratus tot suspiriis, planctibus & gemitibus Cœlum, ac seipsum fatigavit, ut animam exhalârit, antequam concessæ sibi diei vesper ingrueret: satiùs sibi fore ratus, mori quàm præesse. Ammon Anachoreta, ut se ad Sedem Alexandrinam inhabilem redderet, auriculam sibi abscidit. Ephrem Syrus, ne Cæsareensis Ecclesiæ culmen conscenderet, maniacum se finxit. Mira etiam fuit D. Ambrosii repugnantia, cùm adverteret, se à populo Mediolanensi à Præfectura seculari ad Ecclesiasticam promovendum; in platea enim publica tribunal erigi, magnámque carnificum, virgis, securibus & compedibus instructorum coronam advocari jussit, atque in omnium conspectu, reos è carceribus eductos torturæ subjici, & diversis suppliciis affici mandavit, ut crudelis & truculentus haberetur; cùm autem hæc illi figmenta nihil prodessent, palatium repetiit, pluréisq; prostituti pudoris feminas ad se vocavit, ut de turpi cum iis commercio suspectum se redderet; cúmque his artibus populum à proposito suo avertere non posset, sub rustici habitu fugam nocte intempestâ corripuit, inter alpium juga tutas sibi latebras quæsiturus; sed Divino consilio factum, ut mane facto, cùm remotissimum ab urbe se crederet, ad urbis portas constitutum se deprehenderet, Itaque judicandum vobis relinquo, Auditores, an sanctissimi hi viri, singulari licèt ad dirigendas animas facultate præditi, tanto conatu suos huic muneri humeros subduxissent, nisi illud, non dicam humanis, sed etiam *Angelicis humeris formidandum* censuissent. Et adhuc

quem,

quempiam invenire sit, qui munus hoc velut delicias, laborum præmium, aut vitæ quietem ambiat? illum animarum pastorem imitatus, qui supra parochialis suæ domûs limina grandi charactere hæc verba inscripsit: *Deus nobis hæc otia fecit.* O rem horrendam! ipsi Angeli, mentésque æthereæ, summâ mentis perspicaciâ ac sapientiâ dotatæ, non nisi unicam animam, curæ suæ commissam habent; & Parochus aliquis aut Ecclesiæ Præsul tot animarum laboriosæ curæ tam tenui conatu ac virium suarum applicatione satisfeciſse se credat? Absit à vobis tam periculosus error, quin vobis potiùs dictum credite illud Sapientis: *Fac ergo, quod dico, fili mi, & temetipsum libera, discurre, festina suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, neque dormitent palpebræ tuæ, eruere quasi damula de manu, & quasi avis de insidiis aucupis.* Vos fidem vestram Christo oppignorâstis; eja ergo, alacriter in id incumbite, ut debitum quisque suum expungat: orate, prædicate, admonete, minas & supplicia intentate, nec priùs desistite, usquedum cessent abusus, sopitæ sint inimicitiæ, extinctæ flammæ impudicæ, ac juventus Christianæ fidei rudimentis imbuta sit; usquedum, quantum in vobis est, cultus integer Ecclesiis, Clero modestia, Laicis morum disciplina restituatur. An non videtis, quantum laborent animalia, ut è laqueis sese extricent? quantùm aviculæ, ut è plagis se liberent? Vos quoque idipsum facere allaborate: *Fac ergo, quod dico, fili mi, & temetipsum libera, eruere, quasi damula, eruere quasi avis*; non enim de re levis momenti, sed de æternitate agitur; *non spondeas supra virtutem tuam*, ait Ecclesiasticus, *quod si spoponderis, quasi restituens cogita.*

Prov. 6.

Ecclesiastici 8. 16.

SERMO DECIMUS NONUS.

DIE MERCURII POST TERTIAM DOMINICAM.

Quare Discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? non enim manus lavant, antequam manducent.
Matth. 15.

I. SI unquam verum fuit, ex iisdem floribus, unde apiculæ nectar, & mella sugunt, araneos venena cogere, id hodie in Apostolorum actionibus apparuit. Statuerant miseri, sequi Christum, atque ideo omnium ludibrio & contemptui expositi, omnem sui suorúmque commodorum curam deposuerunt. Et tamen? quis crederet, etiam hoc vivendi genus nonnullorum criminationi patebat. Notatum est in illis, accipite inauditum scelus! non quòd cibis immundis vescerentur, sed quòd manus superstitiosè non abluerent, antequam pane suo vescerentur: *Non lavant manus, antequam panem manducent*: quódque in miselli piscatoribus sanctæ cuidam simplicitati adscribi debuit, in contemptum legum ac traditionum detorquebatur; usque adeò verum est, humanam malignitatem ex omni herba venenum distillare nôsse. Et quæ, obsecro Auditores, nostrâ etiam ætate iniquitas est, quæ latiùs dominetur, quàm hæc ipsa malevolentiæ libido? hæc contagiosæ instar luis per totas civitates grassatur, per omnes urbis plateas serpit, domos penetrat & Principum aulas; utinam non & claustra altis præcincta muris invadat! Qui ad omnem demissionem compositus, adversa omnia æquo ac patiendi animo fert, ignavus ac vecors dicitur; si temperans est, ac moderatus in victu, avaritiæ arguitur; si religiosus, & ad pietatem pronus, hypocrita appellatur; si pudicus est, stupiditatis nomine vapulat; atque ita undique fæcunda maledicendi materies colligitur, quasi verò id in honorem nostrum redundet, nec ullus eminere se posse confidat, nisi altero depresso, nec splendere in publico, nisi altero denigrato? An non hæc ingens animi vilitas est, Auditores? nostrum potiùs foret ad perfectionem eluctari, non verò ad id incumbere, ut alii imperfecti habeantur. Sinite ergo, ut hodie linguas istas temerarias & garrulas corripiam, & modestum maledicis silentium persuadeam, útque firmissimum cum Davide propositum concipiant: *non loquatur os meum opera hominum*. Hominum opera non sunt virtutes, sed vitia; virtutes enim DEI beneficia sunt: cui ergo volupe est, de aliorum actionibus loqui, sequatur consilium meum; manifestet palàm ac liberè, quidquid à DEO habent, & silentio premat, quod habent à se ipsis: sic ex criminatore fiet Encomiasta. Metuo quidem, ut ne suas in me iras convertant, in me miserum bilem ac iram effundant, &, quidquid eis rabies suggerit, in tam exosum ipsis sermonem exonerent. Posito tamen hoc metu, partibus meis haud deero; evomant in me, quantum libuerit, irarum, modò contra alios murmurare desistant.

II. Et verò magna vobis gloria est, murmuratores, dentem vestrum Theoninum in illos liberè exerere, qui procul distant, nec tueri se possunt adversùs tela, quæ in ipsos vibratis, nec vestram retundere garrulitatem. In libro Levitici statuit DEUS legem, à plurmis quidem

dem neglectam, meo autem judicio observatione dignissimam, & ad propositum meum opportunam: *Non maledices surdo.* Qua obsecro de causa? an forsan surdi speciali gaudent privilegio, ut luscos quidem, mutilos & balbos impunè liceat calumniari, non item surdos? Nequaquam; charitas enim omnes sine discrimine & personarum acceptione complectitur: *Universa delicta operit charitas.* Voluit tamen DEus, ex mente Interpretum, singularem surdorum curam haberi, quia singulariter turpe & inhumanum videtur, illum lacessere injuriis, qui cùm audire eas non possit, innocentiam suam tuendi modum non habet. *Surdo maledicere*, ut explicat D. Gregorius, *est, absenti & non audienti derogare.* Surdo igitur maledicunt, qui virgâ censoriâ absentium actiones notât, &, ut sicarii ac traditores solent, adversarium à tergo aggrediuntur: *Cùm recessissem ab eis*, queritur Jobus, *cùm recessissem ab eis, detrahebant mihi.* Iniquissimum planè factum: si enim defectibus scatet frater vester, ejà palàm, & in faciem illos præsenti exprobrate, ut quondam Davidi Nathan, Jeroboamo Achias, Achabo Michæas; arguite, illum animosè ac liberè; id enim & charitas jubet, & æquitate conforme est: dum autem genuinum in absentes stringitis, quid aliud agitis, quàm quòd vecordis instar molossi lupum jam fugâ dilapsum, & suas inter latebras tutum allatretis? Canum istorum ea est indoles, ut præsente lupo altùm taceant, *canes muti*, ut Isaias loquitur, *non valentes latrare*, etsi cæteroquin lupi furta non approbent, nec laudent, nec illi blandiantur, multò minùs in grege dilacerando adjuvent. Vos autem pejùs longè agitis; absentibus enim, cujuscumque conditionis, ac staûs, minimè parcitis, mores eorum carbone notatis, eorum lasciviam, lusûs intemperantiam, prodigalitatem ac luxum, muneris & officii sui neglectum graphicè describitis; cùm verò præsentes sunt, labra comprimitis, vulpinâ illis caudâ blandimini, quos canino priùs dente memordistis, & turpissimâ adulatione iis ipsis defectibus, in quos antea tam acriter debacchati estis, palpum ducitis: luxuriam præfervidæ naturæ necessarium lenimen; ludendi pruritum, animi ex negotiorum multitudine distractionem; prodigalitatem & luxum munificentiam dicitis: an non hoc est palmarem proximo injuriam inferre? Non me latet quidem, generosâ animi libertate opus esse, ut quis alterius defectus palàm redarguat, præsertim si in sublimi fortunæ gradu sit constitutus: necesse foret, ut quis Eliæ instar omnis humani commodi contemptor foret, & simplici pelle lumbos cinctus ad torrentis crepidinem habitaret, nec alio pane famem falleret, quàm quem dapifer corvus ministrat. Quòdsi tantum vobis animi non est, absistite saltem lacerare absentes, quibus præsentibus ne hiscere quidem audetis: *Veritas*, ut ait D. Hieronymus, *non amat angulos.* Id enim aliud non est, quàm talpas & sorices imitari, qui mordent quidem, sed abscondità, aut potius

Levit. 19. 14.

Prov. 10. 14.

3. part. past. admon. 36.

Job. 1. 18.

2. Reg. 12. 1.

3. Reg. 14. 7. & c. 22. 17.

Isa. 56. 10.

Epist. 4. ad Rusticum.

tiùs æmulari serpentes, qui juxta monitum Ecclesiastis inter fabulum & arenam malitiosè delitescunt, neque ullo se sibilo produnt, ut in incauti viatoris calcaneo dentes suos defigant: *si mordeat serpens in silentio, nihil eo minùs habet, qui occultè detrahit.* Præterea, num rem parvi moliminis esse censetis, famam restituere, quam rapuistis? mihi credite, etsi omni studio, ac virium contentione in id incubueritis, difficillimum tamen erit, ut id effectum detis. Moyses, acceptam à Deo commissionem Pharaoni legitimè demonstraturus, virgam projecit in terram, quæ subitò in serpentem mutata est; cùm illam è terra levaret, priorem virgæ formam recepit: æquale virtutis suæ specimen dare tentabant incantatores & magni Pharaonis, sed irrito successu; projectas enim virgas in serpentes quidem converterunt, sed sua serpentibus species mansit, nec antiquam virgæ naturam eis reddere valuerunt. Ecce, ut Origenes notat, quousque se extendat vis magica: *Non poterat virtus Dæmoniaca malum, quod ex bono fecerat, restituere in bonum, potuit ex virga serpentem facere virgam autem reddere ex serpente non potuit.* Id ipsum vobis accidet, O maledici & detractores! efficietis quidem ut proximus vester aliis sit horrori, & serpenti similis videatur; sed quâ ratione antiquam illi gratiam & formam restituetis? facile vobis erit, homini casto & pudico lascivi & impuri notam inurere, sed, quâ arte hanc maculam rursus eluetis? facile vobis erit, ut, qui devotus est, credatur hypocrita, sed quid agetis, ut ex hypocrita denuo religiosus videatur? mala aliena *promis auribus excipiuntur*, sed eorum retractatio & palinodia, quàm raram invenit fidem? Calumniare, dicebat pseudopoliticus ille, calumniare audacter, *semper aliquid hæret*; serpens serpentem tam facilè non exuet. Quis ergo non videt, læsi nominis damnum esse quodammodo irreparabile? Famæ restitutio, famæ restitutio, ô quàm rarò ad unguem, & ex rigore justitiæ præstatur! hic certè locum non habet, quod de pecunia dicitur: *Si quid alicui defraudavi, reddo quadruplum.* Quæ ergo tandem regula est, hæc pericula vitandi? non obloqui, sed tacere: *non loquatur os meum opera hominum!*

Eccles. 10. 11.

Hom. 13. in c. 2. Numer.

Luc. 11.

III. Hactenus minora solùm damna detractionis aperui, jacturam scilicet famæ & honoris, pretiosam quidem & admodùm æstimabilem, sed tamen caducam & temporalem; gravius longè & periculosius est, quod audientes detractorem patiuntur: aut enim ii, in quorum præsentia murmuratis, impii sunt, aut pii? Si impii: quo non jubilo verba vestra excipient, cùm audierint, se flagitiorum suorum tot socios habere? quâ pertinaciâ obfirmabuntur in malo? & quod pejus est, quàm contemptim & protervè aliis ob defectus suos insultabunt? David Rex, cùm infelicem Saulis cum tribus filiis in monte Gelboë in eritum intellexisset, efflictim nuntios obtestatus est, ne illud notum facerent incolis Geth, aut populo Ascalonis, ne fortè in circumcisis illis præberetur occasio,

ex

ex calamitatibus Israëlis insolescendi, illásque exprobrandi: *nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis, ne fortè lætentur filiæ Philistym, ne exultent filiæ incircumcisorum.* Vos autem maledici quid agitis, dum in conventiculis vestris palàm & liberè traducitis Ecclesiastici illius flagitia, lubricitatem morum illius clerici, fastum & superbiam illius Monachi? nisi ut incircumcisis illis gaudii materiam subministretis. Exultâssent sanè populi Geth, tripudiâssent incolæ Ascalonis; sed de temporali duntaxat infortunio; illi autem, qui vobis auscultant, de alieno flagitio & crimine delectantur. O quoties accidit, ut ob unius corruptos mores, à vobis temere vulgatos, toti communitati infamia afficetur? de toto statim ordine judicium fertur, eum humiliandum, deprimendum, ejiciendum, imò penitus extirpandum. Experientia didiceritis, non sic cicadam garrulitate sua reliquas ad cantum, & importunum strepitum excitare, quantum unius maledicentia in aliis movet pruritum maledicendi: cur ergo tam grave onus maximarum iniquitatum humeris vestris imponitis, dum incautâ & summè noxiâ maledicentiâ pabulum illis & fomitem subministratis? 2. Reg. 1. 19.

IV. Quòdsi ii omnes, qui *vestra dicteria* audiunt, pii sint, probique, eáque non tantùm non approbent, vel plausibus excipiant, sed horreant ac detestentur; nunquid tamen hos ipsos gravissimo lapsûs periculo exponitis? evenire enim facilè potest, atque utinam non frequens illud experientia doceret! ut ex scelerum hactenus sibi incognitorum relatione addiscant, quæ hactenus feliciter ignorârunt, quæque innocentem eorum animum ne cogitatione quidem subierûnt: fieri etiam potest, ut, cùm audiunt, alios tot defectibus scatere, á quibus sese liberos vident, patiantur sese vanæ gloriolæ stimulis titillari, & incipiant pharisæi instàr, stulto complacentiæ sensu, vanitate, superbiâ, ac præsumptione turgere, quasi verò non sint *sicut cæteri homines*, alios contemnant, quos priùs æstimârunt; deserant, quos obsequiis coluerunt; horreant, quibus antèà amicè & familiariter sunt usi aut saltem cum notabili charitatis præjudicio nimis faciles alienis criminationibus aures præbeant, & præcipiti judicio contemnent, quos nesciunt esse reos. Et hoc est, quod S. David intendit, cùm diceret: *sedens adversùs fratrem tuum loquebaris, & adversùs filium matris tuæ ponebas scandalum*: *sedens*, id est, non obiter duntaxat, incidenter, aut breviusculâ temporis morâ, sed ex destinato & deliberato animi proposito, ad obloquendum proximo te composuisti; *sedens* in propylæo Principis, cui serviebas; *sedens* in compitis & plateis; *sedens* ad limina officinæ, *sedens* in templi aut Basilicæ scamnis; *sedens* in mensa; *sedens* in conventiculo; *sedens* ad focum; verbo, *sedens* velut in theatro & auditorum applausu *adversùs fratrem tuum loqueabris*: & quo affectu? *adversùs filium matris tuæ ponebas scandalum*: Psal. 49. 20.

lum: *filii matris*, ut D. Augustinus exponit, sunt auditores innocentes & infirmi, qui ad incautos tuos sermones, velut ad petram scandali allisi, & in lapsum præcipitati sunt; *etenim cùm detrahitur bonis, ab his, qui videntur alicujus esse momenti, in scandalum cadunt infirmi, qui adhuc nesciunt judicare.* Et tu interea non times, nec tremis, sed velut aquam bibis iniquitatem, non propriam duntaxat, verùm & alienam? meum ergo consilium sequere: *non loquatur os meum opera hominum!*

In hunc locum.

V. Sed necdum hîc sistit detractionis malitia; nôsse debetis, linguam detractoris esse linguam viperæ trisulcam, quæ Bernardo teste uno ictu tergeminos sauciat: *tres lethaliter inficit, ictu uno. Inficit* illum, cui detrahit, gravémque injuriam inurit; *inficit* illum, cui loquitur, ac grave scandalum ponit; *inficit* tandem & loquentem, dum ei illa damna infert, quæ fusiùs demonstranda supersunt. Verùm quis necessariam mihi facundiam dabit, ut funesta illa damna satìs exprimam, quæ in vosmetipsos hac maledicendi licentiâ redundant! Et primò quidem, dum auditorum gratiam captatis, rémque iis jucundam facturos speratis, ex communi & velut congenitâ omnibus curiositate, noscendi alienos defectus, omnium vos odium incurrere, & exosissimos fieri, certò vobis persuadete, juxta Salomonis effatum: *abominatio hominum detractor.* Dicite enim, an adeo mentis inopes judicatis illos, qui vos auscultant, ut non advertant, eandem criminandi libertatem, quâ in alios debacchamini, in se quoque apud alios intorquendam? Vident id enimverò & palpant; & quamvis vobis videantur applaudere, dicunt tamen tacitè intra se: eja si habes animum, accipitris hujus rostro te crede, sed pennis tuis cave! omni novaculâ rigidiùs, omni gladio profundiùs secat; nemo evadit sine vulnere: verè *Generatio*, ut in Proverbiis dicitur, *quæ pro dentibus gladios habet.* Nec interest, quòd simulato verborum artificio, detractiones vestras quibusdam veluti auri bracteis obducatis, dũ vituperiis encomia admiscetis, ut plus fidei obtineatis, dum pauca laudatis, & plurima criminamini; hoc enim artificii genus triviale jam ac tritissimum est, palámque omnibus constat, non mitiùs ferire clavam, quantumvis viridantibus pampinis vestiatur. Certè cùm missi in terram electam exploratores, fastidium & contemptum illius Israëlitis ingenerare vellent, laudibus illam primò & encomiis extulerunt, & inusitatæ magnitudinis uvam ostentârunt, quam gemini viri obliquâ suspensam perticâ portabant, unà cum malogranatis lectissimis, ac pinguissimis ficubus ecce, dicebant, fertilitatem terræ, ad quam DEUS vos evocat; revera lacte fluit, & melle! O qualis pascuorum viror? qualis amænitas collium? quæ fontium claritas? certè terram amœniorem mundus non habet. Verùm amœno huic exordio tristem epilogum, & pauculis mellis guttulis plurimum

Proverb. 24. 9.

Prov. 30. 14.

rimum deinde fellis miscuêre, dum terræ illius incolas gigantibus pares, civitates fortissimas ac inexpugnabiles, auramque insalubrem esse dixerunt, ita ut populus, horrore & nauseâ plenus, contra Moysen, Aaronem, Deúmq; ipsum seditiosissimè insurrexerit: ut adeo satis appareat, artificium illud vestrum, laudandi pauca, & vituperandi multa, novum non esse, sed exoletum jam & rancidissimum, quòdque vos ab aliorum odio tueri non possit, cùm omnibus sit perspectum, non esse zelum, qui vos ad criminandum impellit, sed animi acerbitatem ac rabiem, zeli specie personatam. Quicunque ergo vos audit, timet vos, velut sanguinarios macelli molossos, quibus alieno sanguine labra perpetuò madent, atque ideo omnes vos horrent, & execrantur: *abominatio hominum detractor.*

VI. Sed fingite, hoc sapientis effato vos minimè tangi, vósque apud auditores vestros non tantùm nullum odium, sed summam potiùs gratiam inire, an non saltem DEO, quod ipsi nôstis, exosos vos reddetis? *Detractores Deo odibiles*, ait Apostolus ad Romanos; neque id mirum est, cùm vitium istud DEI genio penitùs adversetur: nam ut D. Thomas advertit, humanissimus erga nos est Deus, ac sollicitè cautus, ne nostra, quamdiu vivimus, peccata revelet: *valde difficilis*, inquit, *est ad publicanda occulta crimina nostra*; non aliter ac solent pictores, qui non facilè patiuntur removeri siparium, donec ultimam tabulæ manum applicârunt, neque liberum eis ampliùs est, spongiâ uti, ac picturæ errores emendare. Comparuit quondam coram ipso filius prodigus, qui frigore tremens, & fame confectus, supremas spiritûs reliquias ægrè trahebat: quam isti curam primò adhibuisse creditis? an focum succendi, & cibos parari jussit? minimè, sed lacerum cooperuit: *citò proferte stolam primam.* Dúmq; illa paratur, strictis interea brachiis filium amplexus est, ne quis servorũ, ut advertit Chrysologus, nuditatem ejus aspiceret, aut derideret: *ante vestiri voluit, quàm videri.* Ita pariter adulteræ rubori consuluit, cùm illam ne verbulo quidem correxit, nisi postquam omnes ejus accusatores è templo digressi sunt. Ita etiam cum Samaritana ad fontis crepidinem egit, cui lasciviam suam non nisi in Apostolorum absentia exprobravit. Ita ipsi Judæ proditori pepercit, cujus perfidiam, etsi importunis Joannis percontationibus urgeretur, qui cæteroquin Christo unicè charus & arcanorum omnium conscius fuit, non nisi tectis verborum formulis revelavit. Usq; adeo verum est, quòd Deus *valdè difficilis sit ad publicanda occulta crimina nostra.* Quomodò ergo DEUS non summè oderit detractores, qui occultissimos aliorum defectus liberrimè evulgant, & impio Chamo magis impudentes dormientûm verenda deregere non erubescũt, atque alios insuper ad contuendam eorum nuditatem invitant? Jam verò percontari à vobis lubet, num vestræ virtuti tribuatis, quòd minùs flagitiosi

Ad Rom. 1, 30.

In Gen. c. 18 n. 7.

Luc. 15 & 22.

Serm. 3 de fil. Prodigo.

gitiosi sitis fratre vestro ? Totum id solius DEI beneficium est, atque unicè Divinæ gratiæ fructus : an ergo propterea in alios superbè insurgere, illósque livido dente mordere, aç injuriosè tractare convenit ? quid aliud ab hoc fastu expectetis, quàm ut DEUS manum vobis suam subtrahat, vósque in paria, imò graviora, magísque enormia delicta labi permittat, quorum causâ tam acerbè alios criminamini ? audite quid Deus in proverbiis minetur : *impius confundit, & confundetur* ! Ita est, Auditores. *Impius confundit, & confundetur* ! Ut id demonstrem, sufficit mihi recensere, quod Absaloni accidit, creditu sanè difficillimum, nisi Divinis oraculis stabiliretur. Hic cùm inaudiisset, injuriam incestuosâ violentiâ ab Ammone fratre sorori Thamare illatam, ità exarsit, ut opproprium istud non nisi sanguine crederet posse oblitterare : dissimulatâ igitur ad tempus facti notitiâ, dum commodam vindictæ occasionem nanciscereturr, Ammonem unà cum cæteris fratribus ad oppiparum lautúmque convivium invitavit, immissóque in eum famulitio, fratrem non trucidavit solùm, sed velut macelli victimam in frusta concidit. Quis non putâsset, Absalonem patrato hoc facinore circumspectissimum posthaç futurum, ne simili maculâ contaminaretur, quam adeo dirum in modum in fratre est ultus ? *qui detrahit alicui rei*, ait sapiens, *ipse se in futurum obligat*. An non credidisset is, Absalonem, tam severum pudicitiæ vindicem, & honestatis assertorem, castiorem agno, & mure Pontico magis intactum futurum ? sed audite facinus barbarum & inhumanum : pejora longè quàm Ammon patravit Absalon ; cùm enim Davidem Regem & Patrem suum ex aula & regno fugere compulisset, in maximè conspicuo ac patenti aulæ loco tentorium sibi figi jussit, atque ibi præsente innumerabilis populi coronâ, decem Patris sui concubinas, impudentiâ plus quàm barbarâ, nec inter bestias consuetâ, constupravit : *ingressus est ad concubinas Patris sui, coram universo Israel.* Hoccine ausus sit zelosus ille Absalon, qui ob unicum incestum tam crudele de fratre supplicium sumpsit ? & quæ hæc metamorphosis, quæ novitas, quæ mutatio ? Inficiari non possum, Ammonem deliquisse, sed occultè, sed absconditè, sed in solitario domûs recessu, & ut verecundiùs peccaret, infirmum se simulavit ; Absalon autem non horruit peccare publicè, ad sonitum tubæ, ad vocem præconis, & in meridiani solis conspectu, quem, miror, medio cursu non vertisse quadrigam suam, ne turpitudinis tam portentosæ arbiter esse cogeretur. Et cur, quæso, DEUS permisit, ut tanto se scelere Absalon contaminaret ? quisque, quod libitum fuerit, sentiat ; ego aliam non arbitror subesse causam, quàm quia *impius confundit, & confundetur* : germanum ille suum ob simile flagitium non tantùm diffamavit, sed etiam iniquissimè occidit, & ideo DEUS permisit, ut pejora fratre

Prov. 17. 18.

2. Reg. 16. 22.

tre

tre patraret: *impius confundit, & confundetur.* Idem vos quoque timete: vos linguâ inclemente proximum laceratis ob fragilitatem, quâ carni & sensui fræna laxavit, bilem vehementiùs effudit, victûs intempestantiâ deliquit, aut nimiâ vanitate excessit; nec metuitis, ne DEUS justo judicio vos gravioribus culpis immergi permittat? Noli nimiùm tibi confidere: corripe amicum, argue proximum, bene est: sed fac, quod Ecclesiasticus adjungit, *& da locum timori Altissimi*: quantumvis enim stare modò videatis, cave tamen, ne fallente vestigio aliquando cadas. Quis unquam credidisset, Regem Israëlis Jehu, qui laudabili zelo aras Baal, exterminatis ejusdem sacrificulis diruit, eò tandem perventurum, ut sua Idolis genua lunaret: lunavit: quis credidisset: Jude regem Joabum, qui templi ruinas tantâ munificentiâ restauravit, & pecuniis ærarium replevit, templum illud sacrilegè direpturum? diripuit: quis credidisset, Salamonem, qui in proverbiis suis tanto verborum pondere contra inordinatum amorem mulierum, detectis earum dolis, fraudibus ac damnis, peroravit, tandem *daturum maculã in gloria sua*, & in illam ipsam fossam præcipitandum, cujus profunditatem aliis monstraverat? præcipitatus est. Ne igitur posthac vos tutos & impeccabiles credite; necdum in gratia confirmati, sed labiles etiamnum, ac proni ad casum estis, & avertat DEUS! ne pejoris illis evadatis, quos mordaci modò linguâ temere allatratis. Ita est auditores, ista est; qui ranarum instar luto, perpetuò immersi sunt, illi ipsi sunt, qui identidem aliis obstrepunt, suámque prætereuntibus turpitudinem exprobrant: qui boni & probi sunt, teste sapiente, promptissimi sunt ad credendum de proximo optima quæque: *innocens credit omni verbo*; quemadmodum Josue credidit Gabaonitis, Labano Jacob, Triphoni Jonathas; dissoluti verò, & discoli suo omnes alios pede metiuntur, suas maculas aliis omnibus adhærere arbitrantur, omnia notant, irrident, carpunt, spernunt, & non nisi, quod pejus est, de aliis præsumunt: *sed & in ira stultus ambulans*, audite verba Ecclesiastæ eximia, *cùm ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat* Et hanc arrogantiam creditis impune à DEO ferendam? Si enim in lege veteri prohibuit, ne quis sanus alterum velut leprâ infectum proclamaret, nisi post diuturnum & accuratum sacerdotum examen; quo modo patietur, sanos à leprosis traduci & condemnari? repeto igitur Prophetæ regii consilium: *non loquatur os meum opera hominum, non loquatur*, nisi gravissimis nos damnis & periculis exponere velimus. Existimabitis modò, me hactenus dixisse, quidquid ad terrorem maledicis incutiendum dici potest: verùm quiescamus tantisper; tum enim forsan apparebit, me non nisi leviora, & propè ludicra proposuisse.

Eccl. 11. 13. — 1. Reg. — Ibid. — Ibid. — Proverb. 14. 15. — Josue. 9. Gen. 3. 41. — 1. Macch. 12. — Eccl. 10. 3.

PARS ALTERA.

VII. NOn equidem vellem funesti oratoris nomen ac notam à vobis

vobis mereri: quid enim proderit, si ad vos terrendos infausta identidem & tristia vobis augurer, si vos tam ingratæ narrationis tædio, dicentem fugiatis? Nihilominus tamen, si verè vos amo, decet me vobis minimè blandiri, aut veritatem dissimulare: cavete igitur, ô detractores! gravissimum vobis horrendæ mortis periculum propediem imminet. Verùm unde hoc mihi innotuit? an fortè angelo authore hoc secretum didici, aut Divinâ illud revelatione edoctus sum? Ita omnino est; non ab angelo, sed ab angelorum Domino id hausi, qui propriam detractorum pœnam in proverbiorum libro affirmat fore mortem improvisam: *time Dominum fili mi, & cum detractoribus ne commiscearis, quoniam repentè consurget perditio eorum.* Intellexistis? *repentè, repentè consurget perditio eorum!* Heu nos improvidos, qui ad pericula tam gravia non expergiscimur! num fortè DEUM mentiri creditis, amplificare ad vanum terrorem, vel ad excitandam admirationem hyperboli uti? suo id damno didicit Alcimus verbosus ille & garrulus murmurator, qui Judæ Machabæo temeritate summâ detraxit: verba ipsi sumis in labris imperfecta hæsêre, & subitâ tactus apoplexiâ, obmutuit simul & exspiravit. Dathan, Core, & Abiron, maledicti illi Moysis contemptores hiscente terrâ absorpti sunt: illi omnes, qui ad confinia Edom ejusdem Moysis famam asserant, ab infesto cerastarum, aspidum, viperarum ac mille pestilentissimorum insectorum exercitu obruti sunt, qui, velut si ignes ructarent, & flammas evomerent, immensam illius populi stragem ediderunt: ut adeo non poëtica tantùm auxesis, aut vana comminatio censeri debeat, si detractoribus dicatur: *repentè consurget perditio eorum.* Hoc enim & experientiâ notum est, & rationi apprimè consentaneum videtur; cùm enim detractores adversarios suos à tergo aggrediantur, nec aperto cum iis Marte, sed ex insidiis duntaxat ac traditorum more decertent, convenit, ut pari dolo mors eos occupet, quæ sola maledicis hisce linguis silentium imponere potest.

Proverb 24. 22. 1. Machab. 9. 55. Num. 16. Num. 21.

VIII. Sed demus, tam severè vobiscum non agendum; demus, vos in mortis articulo habituros tempus opportunum & moram, quâ errorem vestrum agnoscere, deplorare, & veniam petere possitis; quâ autem fronte eam à Christo tunc rogare aut sperare præsumitis? An non enim vos eratis immites illi ac rigidi censores, qui nullam proximi culpam dissimulâstis, sed illum cum fastu despexistis, accusâstis arroganter, & in omni conversatione inclementissimè tractâstis? quomodo ergo multum à DEO clementiæ exspectare potestis? hæc ipsa, mihi credite maledicentiæ vestræ pœna erit, diffidere de Divina Bonitate nec immeritò, cùm DEUS detractores oderit, illósque persequatur; *detrahentem secretò proximo suo, hunc persequebar.* Psal. 100.

Nemi-

Neminem vestrûm latet, quantâ apud Deum authoritate valuerit Moyses, ut ad ejus quasi nutum concepram iram poneret, séque placari pateretur: erexerat aliquando rebellis DEO populus vitulum aureum; jámque thura illi & incensum sacrilegè adoleverat, cùm Deus tantæ injuriæ impatiens jam ferrum & ignes paraverat, ut progeniem Judæorum universam deleret: vix tamen Moyses suas pro iis preces interposuit, cùm veniam obtinuit, omnémque DEI furorem mitigavit: Exod. 32. 14. *placatúsque est Dominus, ne faceret malum, quod locútus fuerat adversùs populum suum.* Quis ergo non credidisset, Moysen nullam deinceps repulsam passurum? sed audite, quid ei acciderit: non ita multò post pro sorore sua Maria, infami lepræ morbo percussâ, supplex DEO factus est; sed surdis ab eo auribus omnia Moysis vota excepta sunt: & quamnam Divini hujus rigoris causam fuisse existimatis? an illa se fortè inquinavit delicto, quod Idololatriâ gravius est? Minimè; sed muliebri loquacitate abusa, quam illis à natura concessam arbitror, ut filios loqui doceant, hac, inquam, loquacitate abusa Moysi fratri liberiùs oblocuta est, quòd puellam, quam scriptura sacra, nescio, ob suam originem, an ob vultûs nigredinem Æthiopissam vocat, sibi in conjugem desponderit: quia verò vitium murmurationis est quodam in proximum inclementia, ideo ut advertit Basilius, Talionis lege adversùs illam usus est DEUS, neque ullam pro eo excusationem, intercessionem, aut preces admisit, cúmque gravissimas etiam Divinæ suæ Personæ illatas injurias ad Moysis supplicationem facillimè remitteret, levi in Moysen commisso delicto veniam negavit. Videtis ergò, auditores, verè me dixisse, quòd propria maledicorum pœna sit, DEUM experiri immitem & inexorabilem. Sensit id religiosus quidam infelix, ut gravissimi scriptores testantur: erat ille jam morti vicinus, cùm à circumstantium coronâ, ad concipiendam de Divina bonitate fiduciam animatus, quam vos mihi bonitatem, exclamabat, quam misericordiam ingeminatis? Nihil mihi in ea spei supereſt, qui omni misericordiâ carui: exertâ subinde linguâ, hæc, inquit, me damnat, quæ tot alios temere damnavit; hæc facit, ut desperatus peream æternùm. Ut autem palàm fieret, illum id ex DEI imperio dixisse, lingua illi fœdum in modum intumuit; cúmq; illam retrahere non posset, tauri instar horrendùm immugiit, donec intra gravissimos dolores infelicem animam efflavit. Alius, jamjam moriturus, linguam propriis dentibus discerpsit; alteri eadem obriguit; tertio vermibus scatere cœpit: tantum abfuit, ut linguâ, quâ turpiter abusi sunt, in mortis articulo ad petendam delictis suis veniam uti potuerint. Quid vobis modò videtur? expedítne tantis se periculis objicere, solius malè custoditæ, & effrænis linguæ causâ? Dicite potiùs, ac seriò decernite: *non loquatur os meum opera hominum, non loquatur* Statuamus, nostræ dein-

Joan. Major. spec. Exempl.

ceps solummodo conscientiæ rationem & curam habere, nec alienis curiosè perscrutandis nos immiscere: quid prodest fluvio, quòd alvei sui angustias egrediatur, littora lavet, riparum sordes ac fæces abluat, nisi ut seipsum coinquinet, & lutulentus postea ac fœtus decurrat? vita nostra brevior est, quàm ut eam in censendis aliorum factis perdamus. *Porrò unum est necessarium*, si Christo credimus, idque non aliud, quàm ut nostram salutem in tuto collocemus; negotium sanè quàm spinosum, & arduum! & nos tam leve illud æstimamus, ut eo neglecto, curis non tantùm superfluis, sed & pernicioſis vacemus. Sinamus, vagabundos Esau cum pharetrâ & arcu suo alienos defectus velut prædam eorum palato sapidissimam venari; nos innocentis Jacobi instar domi, & intra conscientiæ nostræ septa nos contineamus, ac quemvis simplicitate sanctâ credamus nobis esse meliorem. Hoc cauti, hoc prudentis, hoc Christiani est: qui secus fecerit, nullam salutis suæ curam habeat, necesse est.

Luc. 10. 42.

Gen. 26. 27.

SERMO VIGESIMUS.

DIE JOVIS POST TERTIAM DOMINICAM.

Et turbæ detinebant illum, ne discederet ab eis, quibus ille ait, quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum DEI, quia ideo missus sum.

Luc, 4.

1. QUòd inter tot sectas, usque adeò dissimiles, & à se ipsis discordes, non nisi unica esse possit legitima veráque Religio, manifestum est, nec dubitare quisquam potest, nisi qui contra rationis vim eluctari, frontem perfricare, & congenito nobis dictamini aut synderesi resistere conatur: cùm enim unus in mundo DEus, isque summè sapiens, ac summè rectus sit, fieri non potest, ut legum adeò contrarium sit author, quarum quævis alteram velut impiam, erroneam, Deóque exosam condemnat. Totus tamen difficultatis cardo in eo versatur, quænam tot inter sectas sit genuina, quænam adulterina, quíque sint mendaces illi sycophantæ, qui innocentì agnorum specie fallunt, ac lupinam ferociam abscondunt. Verùm bono animo estote, Christiani; nobis enim sors illa felix obtigit: non cæco tantùm blandientis affectûs ductu, sed ex rectæ rationis

tionis merito cæteris omnibus sectis nos anteponimus, neque ideo legem nostram bonam dicimus, quia nostrã sed ideo nostram, quia bonam. Atque utinam inter barbaras hodie gentes versarer, solis certè naturalium rationum momentis demonstrarem, Christum esse verum Divinæ Legis Interpretem, Cœlíque Legatum, ut regnum Cœlorum nobis annuntiet, neque nos falli, quòd obviis eum ulnis excipiamus, ejus doctrinã sequamur, Eúmque cum hodierni Evangelii turbis supplices rogemus, ne nos deserat; sed illos turpiter hallucinari, qui portas illi aditúmque occludunt. Sed quid necesse est, ut infidelium terras accedam? an fortè inutile sit, inter Christianos eos miscere sermones, qui Fidem, etsi non magis certam, magis tamen vivam reddere possunt; nam rationes è naturæ lumine petitæ instar flammæ sunt, ad quam fides, quæ cæca est, nil quidem videt, sed tamen incalescit; & licèt pro motivo credendi humanam evidentiam non admittat, sed unâ DEI veracitate nitatur, quid prohibet tamen, ea quærere argumenta, quæ hostibus nostris demonstrent, nos prudenter credere, quidquid credimus. Nunquid ergo jucundum vobis accideret, si pro hodierni sermonis themate probandum sumerem, Christi legem esse veram & genuinam? Ego certè, quoties id cogito, singulari solatio affluo, & ad grates Divinæ bonitati reddendas totus accendor, quæ ibi mihi primos dedit natales, ubi vera fides & Religio sedem fixit, atque unà ingratitudinem meam erubesco. Antagonistas igitur, & adversarios meos vos agere cupio; ego verò vos impugnare, méque adversùm vos tueri, vobísque palàm facere conabor, quantum Evangelii doctrina omnium sectarum deliriis antecellat. Dixi: *conabor*; video enim, me laboriosum habiturum conflictum, cùm non liceat mihi quovis armorum genere sine maximo delectu uti: cum iis namque mihi decertandum est, qui nec Divina Scripturæ Oracula, nec SS. Patrum documenta admittunt; unde meliori sacræ militiæ nervo mihi abstinendum est, nec licet mihi, saltem ad directam causæ meæ probationem, aut allegare scripturas, aut Patrum testimonia afferre, sed necesse est, ut militum Gedeonis instar cum sola lampade in manu, id est, sola rationis lumine instructus decertem.

II. Priusquam tamen hostiliter congrediamur, unum mihi à vobis amicè concedi cupio, idque æquitati tam conforme, ut, si repulsam dederitis, vi illud extorquere contendam. Et quid illud? auscultate. JESUS ille, quem Christiani tantopere venerantur, utique non fuit bipedum omnium nequissimus, & perditissimus mortalium, quos unquam tellus tulit? Hoc mihi utique ultrò concedetis, cùm nec juratissimi ejusdem inimici tam impiè de illo senserint; imò gentilium non pauci Eum magni nominis Prophetã, ac rerum gestarum gloriâ insignem credidêre, illúmque propterea Alexander Imperator Idololatra, non laudibus tantùm, sed & sacrificiis publicis veneratus est. Verùm à vobis tanta

non peto, nec exspecto; id unum mihi sufficit, si concesseritis, eum nequaquam mortalium omnium sceleſtiſſimum fuiſſe. Id si verum esse censetis; ergo Christus est Deus, ergo Lex & Doctrina illius est vera: vos ergo Mahumetani, Judæi, Heretici, Idololatræ lunate Illi genua, caput inclinate, illúmque universi adorate. Verùm partiùs ista! respondebitis; hoc est triumphum, non tantùm ante victoriam, sed & ante prælium canere; quæ enim hæc est paradoxa illatio? *Christus non est mortalium sceleſtiſſimus, ergo Deus est*? nunquid est medium quoddam summam inter bonitatem & malitiam, summam inter sanctitatem & iniquitatem? Medium sanè est, sed hoc Christus non est: cùm ergo, si istud evicero, causæ victor futurus sim, attentos mihi quæso animos præbete; argumentum enim summi fortassis ponderis & efficaciæ audietis. Nunquid Christus summo studio contendit, se à mortalibus Deum credi? huc omnis ejus collimabat intentio; huc omnem suam doctrinam direxit; quidquid sublime docuit, quidquid ultra naturæ vires patravit, quidquid grave & acerbum sustinuit, ad unicum hunc finem consequendum tendebat: Petrum id liberè confitentem singularibus gratiæ prærogativis exornavit; Thomam dubitantem acerbè reprehendit; Nathanaëli de Divinitate sua interroganti id rotundè asseruit; verbo, Deum sese palàm, & sine ambagibus, non verbis minùs, quàm factis professus est, ut inimici ei exprobrarent: Joan. 10. 33. *Homo cùm sis, facis teipsum Deum.* Quodnam autem atrocius, magisque diabolicum crimen est, quàm Divinitatis excellentiam injustissimè sibi usurpare? Non me latet, plurimos veterum ad id honoris aspirâsse; útque eum consequerentur, variis artibus & industriis usos: Hannon Carthaginensis corvos, graculos & monedulas mirâ solertiâ docuit, ut distinctè & articulatè dicere nôssent, *Hannon Deus est.* Inde aviculas illas quaquaversum liberas dimisit, ut Deitatis suæ famam latè divulgarent. Tiberius, Domitianus, Caligula, Diocletianus, aliáque Romæ veteris coronata monstra, templa sibi & aras consecrari, immolari victimas & sacraficia fieri jubebant. Celeberrimus ille Salmonæus, curru per urbem triumphali vectus, ignitos radios fulminum instar vibrabat, & arte occultissimâ fulgetra ac tonitruorum boacum imitatus à civibus Jovis instar voluit adorari, Ita Alexander Macedonum, ita Thesimon Cypriorum, ita Sapor Persarum Rex, ita Heraclytus Philosophus, ita Archiater Menecrates, ita Hæresiarcha Manes, aliíque eosdem sibi honores prensabant. Hi tamen Divinos cultus ab uno sibi populo deferri, séque in uno tantùm delubro adorari volebant, nec aliorum juxta se Deorum consortium dedignabantur; minime inviti, ut & Mars & Mercurius, & Apollo & Saturnus unà secùm colerentur: quin ipse Caligula, quantumvis fastuosus & arrogans, medium se Castorem inter & Pollucem constituit, maximum se quidem Deorum, minimè verò solum arbitratus, Christus econtrario insolito

hacte-

hactenus exemplo se solum & unicum pro Deo haberi postulavit: *Magister vester unus est Christus*, atque adeò omnem aliam Legem, præter suam, velut impiam damnavit; omnem aliam fidem, velut superstitiosam, sustulit, omne aliud sacrificium prohibuit, palámque protestatus est: *qui non est mecum, contra me est*; nec unâ tantùm ætate eos sibi honores deferri præcepit, sed per omnia retro secula, nec in una duntaxat regione, sed in toto, quàm latè patet, orbe terrarum: *Euntes in mundũ universum prædicate Evangelium omni creaturæ*. Quis ergo dubitet, Christum, si reverà Deus non fuit, mortalium omnium maximè sacrilegum & sceleratissimum fuisse. Vos autem id antea negâstis? illum ergo unicum, verúmque Deum esse necesse est, id quod vobis ad oculum demonstrandum promisi. Unde, velut confecto negotio, abrumpenda est hæc concio, nisi vos inconsultæ concessionis pœniteat, lubeátque cantare Palinodiam, ac dicere, fuisse Christum, ô blasphemiam horrendam! mortalium omnium, quos unquam mundus tulit, nequissimum.

Matth. 23, 10.

Matth. 12, 30.

Marci 16, 15.

III. Sed fingamus, Christum fuisse talem, qualem fingitis; dicite, amabo, fierine potuisset, ut in hanc usque horam nullum de ipso vitium constaret, nullum crimen ullius historici relatione innotesceret? Verum quidem est, ejus faustum & superbiam, quâ Deum se falsò jactavit, non nisi summam fuisse; sed num aliis quoque, & pluribus & turpioribus vitiis infectum futurum fuisse censetis? certè nullum unquam vitium solet esse solum, ac præsertim superbia, quæ omnium aliorum aut mater est, aut nutrix; *Initium omnis peccati est superbia, qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis*; ex hac enim ostentatio, fastus & luxus, inferiorum contemptus, æqualium persecutio, & erga majores invidia nascitur; hæc hominem gravissimorum quorumvis vitiorum mancipium efficit, acquirendi avidum, retinendi avarum, adversorum impatientem, pronum ad offensam, adeò quidẽ, ut quemadmodum ingeniosè observavit Pacatus, cùm Romani Regem Tarquinium vitiorum omnium compendium, & colophonem appellare vellent, una ipsum voce *superbum* dixerint: *Hominem libidine præcipitẽ, avaritiâ cæcum, crudelitate immanem, furore vecordem, vocaverunt superbum, & putaverunt sufficere convitium.* De tantis vitiis cur ne umbra quidem Christo unquam imputata est? quin ille se reverentem modestum, pauperem, patientem & pium semper demonstravit, qualem Evangelistæ depinxerunt, qui quidem, cùm Discipuli ejus essent, indulsisse suo in Christum affectui videri possent, verùm etiam Philo Hebræus, etiam Josephus Judæus, & ipse Romanus Præses Lentulus, cùm Romam de Christi Persona litteras darent, eum velut humanâ conditione majorem descripsêre.

Ecclesiastici 10, 15.

In Panegyr. Theodosii.

IV. Adhæc nunquid omnes sanctitatem doctrinæ ejus commendant? quomodo ergo vel per suspicionem argui potest impietatis? potest quidem utilissima virtutis præcepta etiam impius

pius dare, non eo inficias simulatio tamẽ ista non feret ætatem; aliquando enim aut affectu excæcatus, aut temeritate abreptus, aut proprii commodi stimulis actus, elabi sibi vel invitus patietur axiomata quædam, quæ magis sensuum corruptelam quám honestatis rigorem redoleant. Quis enim sapientùm extra DEI Ecclesiam unquam fuit, qui saluberrimis de virtute præceptis errores pernicioſos non immiscuerit? Socrates, Virtutis Doctor appellatus, nunquid legibus suis liberam uxorem commutationem & abusum introduxit, quem postea & Cato Romæ decus, & Plato Græcæ oraculum, secuti sunt; Lycurgus Spartanis suis furtum permisit, modò ingeniosum foret & occultum. Solon Athenienſibus liberum libidinis usum indulsit, modò non à servis, sed ab ingenuis & liberis exerceretur. Aristoteles in Republica sua docuit, matres ad procurandum abortum teneri, si filiorum numerus familiæ proventum excedat, &, si filii aut membris capti, aut cæci, aut mutili, aut claudi vel sideraţi, nascantur, non sollicitè educandos, sed prostituendos & abjiciendos esse. Ipse Seneca, magnus morum magister, quâ non facundiâ eorum furorem laudat, qui ex ærumnarum impatientiâ violentas sibi manus inferre audent? Tullius, Salustius, Plinius, aliique, qui sapientiæ Oracula credebantur, hortantur & jubent, ulcisci injurias, par pari referre, & nominis existimationem ac famam studiosè aucupari. Nihil certè simile in Christi doctrina reperire est, quin illa omnium prima fuit, quæ arcana reconditissima, castimoniæ, abnegationis sui ipsius, patientiæ mansuetudinis, charitatis, obedientiæ, ac demissionis revelavit. Tantáne doctrinæ sanctimonia ab homine summè flagitioso fluere potuisset? è quibus illam libris, aut codicibus, è qua porticu, Academia, aut Lycæo hausit, nisi illam è Cœlo secum detulisset? qui fieri potuisset, ut, cùm illam traderet, nec verbulum quidem impium, nocivum, inutile, vanum, ridiculum, curiosum, facetum, magisve ad titillandas aures, quàm commovendam voluntatem aptum admiscēret? cúmque ejus doctrina tot retrò sæculorum ætatibus esset inaudita, ardua ac severa, ita tamen ab Auctore suo proponeretur, ut primâ statim fronte omni intellectui ingenuo satisfaceret, atque in cunctis suis partibus tantam discursûs cohærentiam, tantam veritatis apparentiam, & cum vera ratione consensum exhiberet, ut nec apex quidem ad ingenii tantùm ostentationem, sed omnia ad animi culturam facta deprehendantur, idque eâ styli facilitate, ut rudes eam facilè capiant, quantum necesse est; sapientes verò sublimitatem ejus summè obstupescant, atque omne hominum genus documenta, suis usibus & indigentiæ aptissima, eáque non in Platonica solùm, ut vocant, Idea, aut inani speculatione, ut in ceteris sapientum libris, proposita, sed practica ac solida inveniat. Et vos mihi persuadere possitis, doctrinā istam scelerati hominis partum esse, quasi verò sola proles, ab intellectu genita, Patrem suum non æmule-

muletur: Ego certè Divo Jacobo adstipulor, qui illum perfectum esse affirmat, qui linguâ nunquàm lapsus est: *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Facilè crediderim, hypocritam aliquanto tempore sapienter & bene loqui posse; id autem semper, & ubique, ac in quavis materia, adeò ut nec apex observari possit, qui non spiret sanctitatem sublimem & altissimam, hoc enimverò hominis est, non mendacis & dolosi, sed veridici & innocentis; larvâ enim, ut affirmat Seneca, brevi tempore vultum tegere, facile est, minimè verò diuturno: *Nemo personam diu fert*

Jac. 3. 2.

V. Et verò quot, quantisque seculis doctrina hæc ventilata, atque cribrata est, quin vel minimum in ea furfuris notaretur? aliam mihi legem nominate, in qua explicanda tot homines doctrinâ conspicui desudaverint, tot agitatam disputationibus, tot voluminibus declaratam, è tot pulpitis traditam, tot conciliis stabilitam, tot confirmatam decretis, ac adamantis instar tot mallei ictibus probatam: quò scrupulosiùs examinata, quò attentiùs ponderata, quò crebriùs ventilata est, eò veritatis & sanctitatis ejus fama magis est aucta. Contrarium in ceteris sectis accidit; quæ, etsi aliquam veri speciem præseferant, quòd diligentiùs tamẽ excutiuntur, eò minùs creduntur: Ita inter Ethnicos Anaxagoras, Plato, Homerus, Aristoteles, Cicero, Seneca, Plutarchus, Plotinus, Porphyrius, Galenus, aliique quàm plurimi, in scientiis versatissimi, Religionis, quæ tunc vigebat, examen suscepêre, ejúsque fallacias detexerunt, ac velut fatuam contempserunt, tametsi ex humano respectu judicium suum, dum viverent, dissimularent, & in relictis à se libris explicarent; id quod astutissimum Mahometum induxit, ut omnem litteraturam damnaret, omnémque de fide controversiam, ferro & ense decidi vellet, quem solum in Alcorano suo religionis præconem & judicem statuit: nec tamen efficere potuit, quin Avicenna & Averroes insigni doctrinâ Viri è secta sua prodirent, palámque & voce & libris testarentur, Mahometi stolidam legem corporum quidem felicitatem, brutis etiam bestiisque communem, minimè verò animorum & hominis propriam docere, atque adeò illam non hominum esse religionem, sed porcorum. Verissimum igitur est, sectas alias ferè omnes, vix ullum hominem doctum jactare posse, qui eas seriò & ex animo secutus sit: in lege autem Evangelica, quantos non uno halitu numeraverim? Hanc enim summis laudibus extulerunt. Dionysii, Lactantii, Arnobii, Cypriani, Augustini, Hieronymi, Nazianzeni, Basilii, Bonaventuræ, Aquinates, aliique absque numero, Viri ingenii acie perspicacissimi, & in omni scientiarum, quâ Divinarum humanarúmque, naturalium & politicarum genere versatissimi. Quâ ergo ratione Christus mortalium, ut dicitis, sceleratissimus tantam sibi sapientissimorum hominum approbationẽ asserere potuisset, ut omnem suam vitam non nisi cogitandæ, explicandæ & promulgandæ Ejus Legi impenderent, omnisque eorum labor

Alc. c. 18. 19. Apud Bellarm. de not. Eccles.

in ea desudaret, omnes illam amarent, agnoscerent & æstimarent?

VI. Et verò in quâ alia Religione par animarum, & propagandæ sectæ zelus exarsit? Persæ, Bactriani, Indi, ac Japones, quem unquam suorum in Italiam oblegârunt, ut Numinum suorum notitiâ nos imbuerent? nec unus quidem à charo patriæ suæ sinu avelli si propterea passus est, nec multùm eorum intererat, Pagodes suos à paucis vel à multis adorari. Ast ego quot, quantósque numerare possim, qui sponte exules remotissimas missiones ambierunt, quique è finibus Italiæ ad extremos usque Indos profecti sunt, ut barbaros ad Christi agnitionem perducerent? Quibus autem non ærumnis stat illis hæc expeditio? voluntarium amplectuntur exilium, nec amicorum precibus, nec propinquorum lachrimis, nec domesticorum singultibus retineri se patiuntur: renuntiant dignitatibus, divitias contemnunt, vasto ac formidabili oceano, pyratarum incursibus, gurgitum insidiis & monstrorum furiis se committunt; nunc ardent sub Zona torrida, nunc algent sub frigida; absque duce, absque viatico, absque sociis, ad novi mundi littora appellunt, mundi, inquam, cui vel sol ipse non solet vicinus accedere, & plurimi quidem nudipedes per deserta asperrima, per tramites sentibus, & vepretis horridos, pérque rupes inaccessas ferarum instar perreptant, barbaros quærunt, illis serviunt, & blandiuntur, non alterius commodi gratiâ, quàm ut eos Christi agnitione imbuant. Eja videtúrne vobis homo pessimus, & sceleratissimus tam zelosos honoris sui ministros unquam posse nanciscí, qui, ut famam ejus adaugeant, cultúmque promoveant, tantis se vitæ incommodis, tantisque ærumnis objiciant, imò læti & alacres vitam & sanguinem fundant? Quis enim alius mortalium à suis potuit impetrare, quod Jesus obtinuit, ut tot tantique ejus amore se flammis comburi, gladiis dissecari, à feris discerpi, & in cataslis torqueri paterentur?

VII. Sed mentem modò mecum ad cogitationem non inamænam advertite. Cùm David Rex, ut honori ac famæ consuleret, miserum Uriam interimere statuisset, hoc artificio est usus: litteras ad supremum belli Ducem exaravit, eique in mandatis dedit, ut Uriam, si assultus esset tentandus, in primis ordinibus collocaret, atque ubi summus ardor prælii ferveret, densissimis illum præliantium cuneis velut certam mortis victimam objiceret; mox ipsi Uriæ has litteras, regio tamen sigillo probè munitas commisit, quia facilè prævidit, Uriam, si tenuissimâ suspicione hęc illi fraus suboluisset, litteras minimè redditurum. Non ita cum servis suis egit Christus; patentes enim ipsis tradidit litteras, issque palàm denuntiavit, infinitis ærumnis ac miseriis se objiciendos: *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* Matth. 10. 14. In alio verò loco: *Injicient vobis manus suas, & persequentur, tradentes in Synagogas & custodias, trahentes, ad Reges & Præsides propter Nomen meum.* Rursus: *Venit hora, ut omnis, qui interficit* Luc. 21.

terficit vos, arbitretur; obsequium
Jo 16.2. *se præstare Deo;* Iterum: *Tradent*
vos in conciliis, & flagellabunt vos,
tradent vos in tribulationem, &
Matth. *occident vos.* Denique; *trademini*
10. 17. *autem à parentibus, & fratribus,*
Matth. *& cognatis, & amicis, & morte af-*
24 9. *ficient ex vobis.* Et tamen, quot
Luc. 21. 16. non promptissimè volârunt, & literas istas fideliter reddiderunt? Tradiderunt eas Præsidibus, tradiderunt Proconsulibus, tradiderunt ipsis Regibus; verbo, ad illos etiam Evangelium tulêre, qui nil nisi stragem ipsis & perniciem in hujus legationis præmium minitabantur. An non hoc summam admirationem meretur? O quæ constantia, quæ animi fortitudo, quæ fidelitas? An hanc impio & scelerato nebuloni exhibuissent? Non me latet, etiam ex Mahumetanis, Ethnicis & hæreticis nonnullos mortem sectæ tuendæ amore objisse; verùm hi mite ut plurimùm, vulgare aut breve mortis genus sustinuerunt, nec ullum facilè reperire est, qui in tormentis constans, ut S. Gregorius Armenus quatuordecim, vel ut Divus Clemens Ancyranus viginti octo annorum spatio perstiterit: quòdsi aliqui lentâ morte consumpti sunt, summâ eam animi tristitiâ, aut desperatione, non verò sereno vultu, aut animo tranquillo, ut solent Christiani, sustinuêre, & licèt Ciceroni impossibile visum sit, aliquem, quantumvis sapientem & virtutis, studiosum, in candente tauro Perilli gaudere posse, id tamen fecisse novimus Episcopum Antipam, Pelagiam Virginem, Divum Eustachium ac universam ipsis familiam, qui ex immani illo supplicio non tristes mugitus, aut muliebres ejulatus, sed voces liquidissimi gaudii testes reddiderunt. Verùm demus, aliquos, fortè eorum cum laude constantiæ mortuos, sed tamen id non accidit, nisi in viris corporis habitu robustis, moribus & indole barbaris, fronte & animo obstinatis, non verò ut inter Christianos, in senibus decrepitis, feminis imbellibus, adolescentibus timidis, puellis teneris, personis nobilitate & genere spectâdis. Quod amœnius spectaculum, quàm videre Simeonem, centum viginti annorum Episcopum, cruci affixum, & cygni instar suavissimè ante fata cantantem? intueri geminos puerulos, Vitũ & Mamertem in furca & patibulo triumphantes? Eulaliam tredecim annorum Virginem nobilem, plagis confectam, & tortores hortantem, ut saucia membra sale conspergerent, illáque cælestis sui sponsi palato sapidiora redderent? Toleraverunt quidem alii mortem, & tormenta, non verò sponte illis obviam ivêre: certè minimè fecerunt, quod Divus ille Julianus, qui cùm ex podagra laborans metueret, ut ne tardior ad macellum Martyribus destinatum veniret, servorum se brachiis eò deportari mandavit; non, quod Apollonia, quæ sponte suâ in ardentes rogos insiliit; non, quod Agapitus, qui ultrò se feris objecit; non, quod Antonius, qui veste candidâ indutus, haud aliter ad tormenta, quàm ad nuptiale convivium properavit. Sed concedamus etiam, nonnullos sponte se carnificibus obtulis-

tuliſſe, non tamen liberum eis fuit, ſe illis denuò ſubtrahere, aut ſibi fugâ conſulere; primò ſponte pati cæperunt, ſed poſtea inviti ſupplicia tolerare coacti ſunt; noſtris verò Martyribus ſæpenumero ab ipſismet tortoribus ingeminatum eſt, ut aliquâ ſaltem ſui commiſeratione tangerentur; invitati ſunt blanditiis, allecti promiſſis, tentati honoratis connubiis, ampliſſimis patrimoniis, & ſpe honorum ac dignitatum, irrito tamen ſucceſſu, adeò ut Cyprianus Epiſcopus ferali jam pegmati inſiſtens carnificem omnium ſuorum bonorum hæredem ex aſſe nuncupârit. Denique ſi cætera omnia abeſſent, illi adeò pauci fuêre, ut omnes uno halitu enumerari, & uno pugno comprehendi poſſint, Chriſtiani autem pugiles, tot tantíque fuerunt ut omnem propè notitiam effugiant, ſolúsque Genebrardus undecim eorũ milliones antiquitate, & indubitatâ certitudine celeberrimos enumeret.

VIII. Objicietis mihi utique, Auditores, tantam Beatorum Martyrum copiam grandem etiam perſecutorum numerum innuere, atq; adeò dubium etiamnum ſupereſſe, cuinam potiùs in Chriſti cauſa adhærendum ſit, an qui eum amicè defendunt, an qui illum hoſtiliter perſequuntur. Verùm hæc objectio nõ unâ tantùm ratione enervari facilè poteſt; fateor inprimis, multos Chriſtum habuiſſe perſecutores, nego tamen, eos fuiſſe Martyribus plures; unus enim perſecutor multis martyribus ſufficiebat, Martyrum verò nullus multis perſecutoribus indigebat; præterea teſtimonium illorum, qui Chriſti amore mortui ſunt, longè majoris faciendum eſt, quàm qui eum ſunt perſecuti: ad perſequendum enim ſufficit error quidam intellectûs, iræ exceſſus, invidiæ ſtimulus, & impetus furoris; ad vitã verò in tanta tormentorum acerbitate, cum tanta pace, ac tranquillitate alterius honori immolandam, ô quantâ illius æſtimatione opus eſt, cui vita conſecratur? quantâ conſtantiâ, quo animi robore, quâ fide? longè igitur majus pondus habere debet unius Martyris, quàm centum perſecutorum teſtimonium. Adhæc ingens Martyres inter, & perſecutores diſcrimen intercedit; Martyres enim plerique vel à prima ætate vitæ morúmque innocentiâ claruerunt, vel in religioſis clauſtris educati, vel in eremis enutriti, vel Templo & aris conſeerati, Viri ſapientes, juſti, modeſti, reverentes, ſuorúmque affectuum domini fuerunt, in quibus vel ipſi hoſtes, nil præter fidem ſupplicio dignum inveniebant, quemadmodum Plinius gentilis ad Trajanum ſcribens teſtatus eſt, cui tamen velut Romano Imperatori, magis ſe Martyrum accuſationibus, quàm laudibus & encomiis noverat placiturum. Ex altera verò parte perſecutorum pars maxima, homines fuerunt rudes, barbari, temerarii, infamos, in proſtibulis & lupanaribus educati, enutriti in Circis, ac è fæce gladiatorum, ac laniſtarum egreſſi: paſſus igitur omnino eſt Chriſtus graviſſimas perſecutiones; ſed à quo? à Nerone, qui totius generis humani opprobrium fuit, & naturæ abortus; à Domitiano, quem ſui trucidârunt, velut

Lib. 10. Epiſt. 97.

velut crudelitatis portentum; à Gallieno, quem omnia Scriptorum monumenta velut infamiæ monstrum detestantur; à Galerio, quem ita exosi atque abominati sunt, non amici duntaxat ac subditi, aut domestici, sed ipse se ipsum, ut violentas sibi manus intulerit; à Trajano, homine illo turpissimo, ut præ rubore me verba deficiant, ad nefandam ejus turpitudinem describendam; à Decio, Diocletiano, Maxentio, Licinio, Maximino, qui in id unum nati esse videbantur, ut infamem redderent totam stirpem humanam. An ullus ergo adhuc erit tam demens, qui ideo Christum sceleratissimum hominum credat, quia à scelestissimis mortalium passus est? quin potiùs robustissimum hoc sanctitatis illius demonstrandæ argumentum est, cùm nihil magis innubem solis claritatem commendet, quàm grande illud odium, quo vespertiliones & ululæ, bubones ac noctuæ eundem infectantur.

IX. Sed fortè persecutores illi tandem Christo prævaluere? alias certè sectas, quando adversarios nactæ sunt, constat, brevi tempore interiisse, aut authoritate majori debellatas, aut potentiâ oppressas, nostra autem Religio nunquam magis efflоruit, nec firmiores aliunde radices egit, quàm ex persecutionibus: si ulla mundi civitas fuit, à qua graviora sustinuit, certè Roma fuit: satis illi non erat, theatrorum suorum arenas sanguine nostro imbuere, & bestiarum famem satiare; sed extra finium suorum limites egressa in Africam usque, & Asiam proconsules suos, velut totidem inferni furias dimisit, qui Christianos inquirerent, inventos damnarent, & in fide constantes trucidarent, sed quo successu? nunquid palmam tandem ipsumque Romani Imperii Caput Romam cedere coacta est Christo, quem persequebatur? nobis regia sua palatia, theatra, templa, Basilicas, ac quidquid splendidum habuit, velut opima victoribus spolia reliquit, quæque Christum ex hominum memoriâ extinctum voluit, jam ejus gloriam summo studio propagat. Et quomodo hoc potuit homo, quo pejorem mundus non habuit? an fortè armorum potentiâ, militum copiâ, terrore & violentiâ id obtinuit? Minimè profecto: quos enim ad tantæ rei molimina abhibuit, non erant, nisi duodeni piscatores, nudipedes, mendici, illitterati, contemptibiles, quódque pejus erat, Judæi; ex illo nimirum populo, quem eâ ætate orbis universus, velut abjectissimum contemptui habuit. Horum operâ Imperium Romæ sustulit, debellavit inimicos, edomuit barbaros, litteratorum fastum subjugavit. Nôstis, Senatum Romanum Alexandro Magno divinos honores contuliſſe, ac Diis accensuisse; quia Divinum aliquid, & homine majus videbatur, duodecim annorum spatio maximam orbis partem suo subjeciſſe imperio: verùm id obtinuit Alexander etiamnum vivus, Asiæ soliis locuplès, ac plurimorum dominus populorum; Christus autem postquam infami in ligno mortuus erat, orbem subjugavit,

S. Ang. in ps. 14. vit, idque nec pecuniæ impensis nec armorum strepitu, *non ferro, sed ligno*: & erit etiamnum, qui non modò illum velut Divinum hominem adorare detrectet, sed velut mortalium scelestissimum condemnare præsumat?

X. Scio quidem, ad tanti operis executionem illum tandem vi, & facultate omni humanâ majore usum esse, quam nos prodigiosam appellamus: sed an ille mortalium omnium pessimus vocare potest, cujus tremendo nomini se elementa submittunt, & coram quo ipsa natura palpitat? Quis enim persuasit tibi, ô magne planetarum Princeps sol, ut illius mortem pullâ veste deplorares, qui crucis trunco affixus expiravit, cùm potiùs ob sumptum de impostore nequissimo supplicium solito serenùs arridere, quàm vultum obnubere, téque mortalium oculis occultare debuisses. Quis vos, ô petræ, rupes & silices induxit, ut scissi in partes rumperemini? quis tumbas & sepulchra, ut aperta dehiscerent? An eam Conditori vestro gratiam rependitis, ut illius mortem amaro doloris sensu prosequamini, qui Lucifero pejor, non solùm ausus est parem DEO, Collegæ instar, thronum prensare, verùm etiam ut monarcha dominari velle est ausus? quòd si quis dixerit, dignas illum in cruce tantæ temeritatis pænas dedisse; quâ ratione ergo ad solam nominis ejus invocationem mutis loquela, gressus claudis, surdis aures, cæcis oculi, mortuis vita restituitur? Io. 9. 16. *Quomodo potest peccator hæc signa facere?* Ingeminate quodcunque aliud nomen, nominate Mahometum, vocati Ali, clamate Amidam, invocate venturum Messiam, risus, & cachinnos experiemini: JESUS, JESUS, solum illud nomen est, quod dæmones fecit attonitos, debiles & impotentes. Quàm bene ergo Nomen illud olei instar se omnibus superfudisse dicimus, *oleum effusum nomen tuum*! Cant. 1. 3. Nobis certè oleum omni pharmaco salubrius fuit, dum millenis & millenis salutem restituit; diaboli autem ebulliens & fervens illud experiuntur. Memini me legere, cùm bello Palæstina peteretur, cives Cirsæos, cùm viderent, Romanos ausis felicibus jam urbis mænia impunè conscendere, ingentia vasa ferventi oleo plena in eorum capita effudisse, quod cùm per loricarum fissuras ad militum carnes penetrâsset, præ doloris vehementiâ in rabiem acti, è scalis in fossas se præcipites dederunt. Appositam hoc factum allegoriam mihi suppeditat. Jam toto, quàm latè patet, mundo victricia signa erexerant Diaboli, jam aditus omnes occupaverant, jam munimenta, & propugnacula possederant, cùm bulliens istud sacri Nominis oleum in eos cælitus effusum est, adeo illis fatale ac intolerabile, ut in inferni abyssum præcipites ire coacti sint; *dejecit eos, dum allevarentur*: Ps. 72. 18. quæ ipsa causa fuit, ut, dum gloriosum JESU Nomen increbresceret in terris, illicò oracula Lesbia, Delphica, Delia, Ephesina, Dodonæa, & Daphnitica conticescerent; adeo ut vel impius Porphyrius

phyrius exclamare coactus sit: *ex quo Jesu nomen colitur, nihil utilitatis à Dijs consequi possumus.* Ecquid vobis videtur, Auditores, effectus adeo celebres, illustres, ac stupendos ad illius nominis invocationem contingere potuisse arbitramini, qui omnium mortalium perfidissimus fuit? quis ita stultus sit, omnique, non fidei solùm, sed & naturæ lumine destitutus, ut hoc credat? si erga ita se res habet, statuamus palàm, Christum verum DEUM esse, cùm, aut summam ejus malitiam, aut certissimam divinitatem esse necesse sit. Si DEUS est, satis est, nec amplius opus est, ut veritatem doctrinæ ejus Evangelii, Legis, Sacramentorum, & aliorum fidei dogmatum laboriosè demonstrem: demus, ista rationi nostræ ardua, abstrusa, & sublimia videri; quid interest? Certi interea simus, nos errare non posse, nisi DEUS ipse sit author erroris.

PARS ALTERA.

XI. INdignabimini mihi fortè, auditores, méque tacitè accusabitis, quòd vel sermonem huic auditorio minùs aptum hodie proposuerim, vel malignam de vobis opinionem conceperim. Cur enim de Christi Divinitate in urbe ejus nomini addictissimâ? Algierio potiùs, aut Tuneto hoc thema quadraret. Verùm minimè improvisum est mihi hoc telum; rationes enim, quas in exordio præmisi, facilem mihi à vobis veniam spondent: cùm autem cogatis me, liberiùs eloqui, quod sentio, rogo vos & obtestor, ne liberè loquenti indignemini. Erravi forsan, hunc in modum hodie coram vobis perorando, quos inter Christianos, uti antiquitate, ita & morum innocentiâ præstare non dubito: ego verò in eam deveni opinionem, nihil peræquè è pulpitis hac ætate repetendum, inculcandúmque, quàm ut populi fidei suæ articulos firmiter credant & teneant; quî enim fieri possit, ut eam veram esse censeant, ac nihil ominus eorum instar vivant, qui illam falsam judicant, atque mendacem? dixi *eorum instar*; dicere debebam *pejus, pejus*, quia tale tantúmq; vitium inter Christianos invaluit, quale nec inter barbaros est usitatum. Producite mihi, si potestis, hominem cuicunque etiam turpissimæ sectæ addictum, qui inter suos, ejusdémque sectæ cultores eam palàm profiteri erubescat: non pudet Turcam Turcarum more vivere, nec Judæum more Hebræo, nec Ethnicum vitam vivere paganis consuetam; solos Christianos pudet, instar Christiani vivere. Eja, explorate, si lubet, num verum sit, quod dixi: ponite, virum nobilem statuisse, illatam sibi injuriam ulcisci, armare sicariorum manipulum, & vitæ æmuli undique insidiari. Dicite, si muneris vestri esset, eum à pessimo hoc consilio dehortari, quo potissimùm argumenti genere uteremini? Diceretis forsitan: mi Domine, memento te Christianum esse! arma pone, arma pone quantocyùs; nec enim tibi licita est vindicta. Enimverò simplices & albæ mentis homines vos censeret

ſeret hic nobilis, exceſſum zeli rideret, & plus prudentiæ in vobis deſideraret. Demonſtrate illi igitur, id genus vindictæ nobilem animum dedecere, imperare Principem, aut Amaſiam cupere, ut abſtineat; tunc hortantes benignè audiet: quòdſi tandem mitigari ſe ſinat, & cum inimico in gratiâ redire decernat, putatísne, illum dicturum: *condono illatam mihi injuriam, quia ita Religio, quam profiteor, imperat; Chriſtianus ſum, non erubeſco Evangelium.* Erratis, profecto; hanc enim loquendi formulam ignominioſam ſibi ducit; in amicæ verò gratiam, aut ad Principis imperium, æmulum veniâ donare honorificum cenſet. Credámne igitur, vos religionem veſtram veram arbitrari? çùm videam, vos non ſolùm negligere, quæ docet, quod humanæ tandem fragilitati tribui poſſet, ſed etiam dedecori & probro vobis vertere, facere, quæ jubet? An veram eſſe religionem noſtram cenſuerunt Præſides, Proconſules & Tyranni, qui minis, ſuppliciis & terroribus abſterruêre ſubditos, ne Chriſtianos ſeſe palàm profiterentur, eósque coëgerunt, ut vel in Catacumbis laterent, vel in ſubterraneis cryptis ſacra Myſteria peragerent? Sed nunquid & vos alios cogitis, ut occulta quærant Oratoria, templa maximè ſolitaria, aut ſacella remota, ut ſe à ſarcaſmis & ludibriis veſtris liberent, cùm divinis officiis majori devotione aſſiſtere aut cœleſti pabulo animum reficere cupiunt? cui non riſui puellę ſe exponit, ſi veſtitum & mores ad Chriſtianam modeſtiam componit? quæ ludibria Juvenem manent, qui religioſorum virorum conſortio & converſatione delectatur? an hoc aliud eſt, quàm religionis noſtræ publicum exercitium velle impedire, ut quondam fidei hoſtes & Tyranni fecêre? Id unum differentiæ vos inter, & illos adverto, quòd illi fidem ferro impugnaverint, vos ſibilis ac cachinnis, qui ipſis non rarò mucronibus magis pungunt, adeo quidem ut qui lanceis barbarorum abſterreri ſe minimè paterentur, quo minùs publicè ſe Chriſtianos profiterentur, dicacibus ſociorum ſannis à religionis exercitio repellantur. Nunquid præterea delicta graviſſima, & libidines nefandas, quas lex Chriſtiana apertè prohibet, vos ſæpenumero velut præclarè facta jactatis, gloriæ vobis ducitis, applauſu & approbatione veſtrâ condecoratis, verſibus ornatis, & in theatris feſtivè proponitis? Hæccine, auditores, ſit fides veſtra? non ignoro quidem, peccatum non tollere radicem Fidei, quam Habitum vocamus; crimen tamen palàm laudare, illíque applaudere, hoc enimverò manifeſtum ſapit fidei defectum: quid enim aliud eſt, infidelem eſſe, quàm Chriſti doctrinæ contraria ſentire, laudare, quod Chriſtus vituperat, & vituperare, quod laudat? æquiſſimam ergo cauſam habui, credendi, nihil inter Chriſtianos æquè neceſſarium eſſe, quàm Chriſti Divinitatem crebrò iis proponere & inculcare; ſic enim major ipſi honor exhibebitur, nec quiſquam ſibi

probro

probro ducet, quod Christus æstimat, nec æstimabit, quod Christus probrosum appellat. Itaque per fidei illius amorem, quam palàm profitemini, supplex vos rogo, ut nullum deinceps verbum, vitio favens & virtuti adversum, vobis excidere, nec ullam occasionem elabi patiamini, quâ veros vos Christianos palàm demonstretis, injuriarum nimirum, ut Christianos decet, patientes, charitatis, quæ propria Christianorum tessera est, studiosos, non duros & inclementes, nec sanguinis pupillorum ac inopum avidos, qui Christi est sanguis; hæc si cordi habebitis, tunc enimverò justam querendi causam habebitis, eos ad vos sermones haberi, qui Tuneti vel Algierii incolas apiùs convenirent.

SERMO VIGESIMUS PRIMUS.

DIE VENERIS POST TERTIAM DOMINICAM.

JESUS ergo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem; hora erat quasi sexta; venit mulier de Samaria, haurire aquam, &c.

Joan. 4.

1. GEminos, eósque sibi summè contrarios affectus, hodierna Historia in animo meo generat, Auditores, spem nimirum firmissimam, & vehementem juxtà timorem: dum enim profundiùs considero, ex quàm parvo mulieris adeo flagitiosæ salus dependeat, in spem erigor, modico opus esse, ad consequendam salutem; sed exortus continuò metus mihi dictat, peræque modico opus esse ad salutem perdendam. Verum quidem est, misellam illam peccatricem non alia de causa sanctam evasisse, quàm quòd fortuito quodam casu puteo illi appropinquaverit, ad cujus crepidinem Christus à via lassus considebat, & represso nonnihil, quocum accesserat, hauriendæ aquæ desiderio, animum ad salutarem Christi sermonem adverterit: sed fingite, illam amicum Christi alloquium repudiâsse, eíq; cum fastidio dixisse: non vacat modò per negotia; ad hæc siti ardeo, & tardior hora est, *hora est quasi sexta*; redeundum est ad negotia domestica: credibile sanè est, nullam porrò occasionem tam commodam, cognoscendi seipsam, morésq; emen-

dandi fuisse obtenturam. Ad hanc considerationem attonitus hæreo, vósque obtestor: quis nostrûm est, Auditores, qui tenues quosvis animi motus observet aut æstimet? quis internos ad virtutem stimulos, immissos æternarum veritatum radios, cœlestes inspirationes, & impulsus attendit & sequitur? Et tamen minimus etiam virtutis actus initium esse potest, unde tota beatitudo nostra dependet. Itane, dicetis mihi, Pater mi! à re tam minuta æternam hominis salutem pendere posse credis? certè ad terrendum, non ad docendum hoc asseris. Ad terrendum? Ita profectò, ultrò id fateor, ad terrendum hoc dico: quia *Territus terret*; dico tremens cum D. Augustino, nec tamen vanis vos exaggerationibus terrere, sed solidissimam veritatem edocere animus est; sanctè promitto, me nonnisi illa dicturum, quæ, si cogito, summo me terrore concutiunt, quæque si non minùs scelestum, minùs saltem incorrigibilem reddunt. Et hæc est ipsissima illa veritas, quæ vobis adeo insolens videtur, nimirum non rarò à rebus minimis æternam hominis salutem pendere. Hæc enimverò propositio me terret, & ad hanc demonstrandam me accingo, ut quivis discat, opportunas salutis occasiones sollicitè captandas, & velut capillis tenendas esse, quas sub rerum minimarum allegoriâ intelligo.

Hom. 21. inter 50.

II. Et primò quidem nemo est, qui ignoret, è rebus parvis res maximas sæpe enasci; id enim notant omnes Philosophi, observant Politici, docent omnes morum Magistri, nec alio ad hoc evincendum opus est, quàm ut quis unico ictu oculi mundum hunc intueatur: an non enim granum sinapis in Palæstinæ finibus ad tantam excrescit proceritatem, ut non plantas duntaxat exsuperet, verùm altissimis arboribus æquiparetur? Intuemini silvas integras, quæ arborum suarum ramis tot hastas & lanceas exercitibus, tot tantásque naves oceano, tot domibus fulcra & trabes, tantam erigendis machinis materiem, tot feris continendis retinacula, tantum pabulum igni, flammísque subministrant: si verò illarum originem investigare placet, an aliud est præter minutissimum seminis granum, prætereuntium pedibus, vel aviculæ rostro non rarò temere illatum. Fulmen nubibus cum tanto fragore & potentiæ suæ ostentatione excussum, ut turres dejiciat, juga montium percutiat, comburat silvas, & populos terreat, an non ab exiguo vapore natales & originem suam ducit? Rapacissima flumina, quæ tumenti per provincias alveo volvuntur, terminum Regnis & Imperiis ponunt, humeris suis armatas classes sustentant, stragem armentis, campis eluviem, exterminium herbis, ruinam domibus, civitatibus, solitudinem inferunt; hæc, inquam, flumina, si viam relegere, & originem suam comminùs intueri possent, ô quantum erubescerent, dum viderent, in eorum scaturigine pueros puellásque jocari, plaudere, ac tenui saltu totum alveum transmittere: usque adeo etiam re-

am rebus maximis proprium est, à minimis derivari. Sic vasta incendia ab unica favilla suscitantur, contagiosa lues ex uno halitu propagatur, vehementissimi terræ motus ex tenui exhalatione concitantur. Quodsi Politicum rerum humanarum cursum attendamus, quis nescit, è levissimis non rarò causis accidere, ut ex altissimo quispiam dignitatis culmine ad infimam sortem dejiciatur, alius vicissim è conditione ignobili ad altissimum honorum culmen ascendat? Abigail ex humili fortunâ à Davide in thori Regnique consortem assumpta est, ob tenue humanitatis obsequium, & paucula edulia, quibus Davidis servos recreavit. Rebecca in Isaaci sponsam, & promissi Messiæ Abaviam, propter oblatum ejus Paranymphо aquæ haustum, adlecta est. Amman, felicissimus illi in Assueri aula fortunæ pullus, omni gratiâ, dignitate, opibus, liberis, atque ipsâ etiam vitâ excidit: & quamnam tam illustris ruinæ causam fuisse censetis? Minimam omnino ac levissimam, quia scilicet Amman ægrè ferebat, quòd Mardochæus, homo obscurus & ignobilis, *non flecteret sibi genu.* Quid de militia, mercatura, artibus, & litteris dicam? An non levissima & prope ridicula fuit occasio, quæ Pythagoram Philosophum effecit, & universo orbi celebrem reddidit? audite, quæso, rem non injucundam. Pythagoras, ruri natus puer, aliquando impositum humeris lignorum fasciculum patri detulit, & in Democritum magni nominis Philosophum incidit; is cùm ligna dextrè ac ordinatè colligata intueretur, è puero scitatus est, an ipse fascem illum composuisset? id cùm affirmâsset, eja, subjungit Democritus, ut experimentum veritatis capiam, dissolve fasciculum, & denuo colliga: paruit promptissimus Juvenis, ac eadem arte & industriâ composita humeris ligna injecit. Ex hac dexteritate indolem pueri, & ingenium studiis aptum Democritus deprehendit, eúmque ad suam mox disciplinam invitatum educavit, fovit, docuit, nec minorem tali Magistro Philosophum effecit. Jam fingite, aut Pythagoram fasciculum negligentiùs colligâsse, aut in Democritum non incidisse, nunquid ad stivam semper & aratrum damnatus hæsisset? nunquid sulcos potiùs in pratis, quàm litteras in chartis exarasset? Haud equidem difficile mihi accideret, eventus similes in maximo numero recensere, nisi statuissem, id non in naturæ, sed Gratiæ operibus demonstrare.

1 Reg. 25.

Esther. 5.

III. Ante omnia notandum, Deum in operibus Gratiæ imitari modum & ordinem, quem observat in operibus Naturæ; secus enim ex iis, quæ videmus, ad ea, quæ oculis subjecta non sunt, non liceret assurgere, quod tamen Apostolus ad Romanos scribens fieri voluit, cùm dixit: *Invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Hæc veritate suppositâ, sciendum, Deum non tantùm voluntate *signi*, ut Theologi loquuntur, sed etiam voluntate *beneplaciti*, omnes ad Paradisi gloriam

Ad Rom. 1. 20.

destinâsse, ac seriò velle, ut omnes eam consequantur, *Deus vult omnes homines salvos fieri.* Sed licèt omnium finis sit idem, non sunt tamen eadem media ad eum consequendum: in cujusvis enim hominis vita videt Deus, ut Scholæ loquuntur, diversissimam seriem, ac velut catenam eventuum, quorum aliqui, velut viâ regiâ, alios quidem rectà ad gloriam, alios verò rectà ad interitum ducunt; *Vias vitæ, & vias mortis.* Jam verò, ut homo ad hanc potiùs, quàm aliam semitam se determinet, id enimverò ab eventis sæpe levissimis dependet, exempli gratiâ, an interfit concioni, vel non interfit, hunc vel illum librum evolvat, vel non evolvat, huic personæ loquatur, vel non loquatur, conversationem istam accedat vel non accedat &c. talis, inquam, actio vel omissio ad cælum non rarò, vel ad infernum dirigere potest: dixi: *dirigere*; quia licèt salus nostra ab eo eventu immediatè & proximè non pendeat, pendet tamen remotè, eadem prorsus ratione, quâ videmus, levissimum & contemptibilem eventum magnæ interdum fortunæ, & magnorum non rarò damnorum causam esse, ita *ut si priora tua fuerint parva*, quemadmodum amicus ille Jobi dixerat, *novissima multiplicentur nimis.* Nolite terreri aut turbari; si hanc doctrinam nondum plenè assequamini; exemplorum enim inductione adeo claram eam reddam, ac manifestam, ut à quocunque etiam doctrinæ Scholasticæ imperito, percipi possit, ac comprehendi. Ad faciliorem igitur intelligentiam eventum sanè illustrem, à D. Augustino relatum producamus. Recenset ille, duos aulicos Theodosii Imperatoris, dum is Circenses ludos Treviris spectaret, animi interea auræque captandæ gratia extra urbis mœnia in campum concessisse, cúmque ex uno in alium, ut fieri à deambulantibus solet, sermonem laberentur, tandem in silvulam concessêrunt, quam Eremicola sanctitatis famâ conspicuus habitabat; curiositate tracti tugurium intrant, cellæque angustias, & suppellectilis tenuitatem admirati, impositum mensulæ librum, usu jam attrisum, vident, quem cùm unus eorum aperuisset, Magni Antonii res gestas in eo descriptas invenit: primò curiositas eum traxit ad obiter legendum, subinde voluptas ad continuandum, usquedum imitationis desiderio se identidem magis ad magis sensit accendi, cùm ecce, vultum verecundo rubore suffusus, altùm ingemuit, & ad socium conversus hæc in verba prorupit: *Dic, quæso te, omnibus istis laboribus nostris, quò ambimus pervenire? quid quærimus? majorne esse poterit spes nostra, quàm ut amici Imperatoris simus?* Sed quis eam nobis felicitatem promittit? vita brevis est, juventus fallax, æmuli multi, officia honorata pauca. Sed demus nos votis nostris potiri: *quid ibi non fragile, plenúmque periculis?* Nil aliud tandem consequemur, quàm labores laboribus partos, servitutem obsequiis emptam, pericula periculis quæsita: O quantæ insidiæ, odia, persecutiones,

2. Tim. 2. 4.

Jer. 21. 8.

Job. 8. 7.

S. Augu. conf. li. c. 6.

eutiones, & calumniæ nos manent? an non timidos semper oportebit nos vivere, an non vigiles semper & cautos? E contrario ut Dei fiamus amici, nil nisi velle necesse est, nec quispiam de illa nobiscum dignitate contendere, præripere nemo potest: *Amicus Dei, si voluero, ecce nunc fio.* Mox oculis in librum defixis, & conversionis, quam animo volvebat, desiderio absorptus, legebat unà, & lectionem gemitu interpolabat, vultu modò pallente, & modò ardente, jam cogitabundo similis, jam in lachrimas solutus: tandem libro repentè clauso, ad socium vultu hilari conversus; *Ego*, inquit, *Deo servire statui, & hac ex hora, hoc in loco aggredior; Tu, si piget imitari, noli adversari.* Quid? his dictis perculsus respondet alter, hoc enimvero avertat DEus! ut ego terrâ contentus esse velim, dum Tu cælum rapis; aut uterque in Regiam revertemur, aut utrumque tugurium hoc claudet. Hoc animì decretum ubi fixum utrique stetit, id scripto significârunt Imperatori, ac continuò positâ purpurâ, saccum induerunt, lumbos fune cinxerunt, angustæ cellulæ sese incluserunt, & vitæ reliquum in summa rerum terrenarum inopiâ egerunt, nunquam magis in mundo famosi, ac celebres, quàm cùm illum contemnerent. Jam vos ego interrogo, Auditores, tot opera pia, à novis hisce Eremi incolis facta, tot devotæ vigiliæ, tot Sacra Psalmodiæ, tot profundæ contemplationes, tot rigida jejunia, tot spontanea corporis supplicia, quibus Paradisi sibi gloriam parârunt, hæc, inquam, omnia, è quo principio fluxêre; quod fuit *Initium viæ bonæ*, ut Proverbiorum Liber appellat? Ecce uni se spectaculo subduxerunt, inde dirigente DEO ambulatum egressi sunt, ex ambulatione in tugurium Eremitæ delati, librum obvium evolverunt, hæc lectio sacris illos ardoribus inflamavit, inde aulæ fastidium vanitatum nausea, mundi fuga manavit, & sic tandem Regiam Crucis viam ingressi sunt. Sed ponite, eos ludis Circensibus interfuisse, quibus absque conscientiæ remorsu præsentiam suam poterant indulgere; an hæc morum mutatio, ac mirus eventus secutus esset? Minimè profectò: nam ut Ecclesiastes testatur, *Omni negotio tempus est, & opportunitas.* Secuta ergo fuisset diversa prorsus effectuum series, pronúmq; est credere, illos in aulæ obsequiis, mundo obnoxios, vitiis irretitos, vanitati subjectos, millèque salutis periculis expositos, ac tandem æternùm fuisse perituros: fatendum ergo, æternam eorum salutem inde, remotè saltem, fluxisse, quòd ab animi relaxatione, non usque adeo laudabili, sibi temperârint; hic enimvero fons ille parvulus erat, quem vidit Mardochæus in vastissimum flumen converti; hic fuit lapillus ille minutissimus, quem vidit Daniel in altissimum montem excrescere.

Prov. 16. 5.

Eccl. 8. 6.

Esth. 11. 11. Dan. 2. 35.

IV. Ex simili initio plerosque ad excelsum sanctimoniæ gradum eluctatos esse credite, quos à virtutis & miraculorum famâ Ecclesia veneratur: pauciissimi sanè erant, qui sancti

nati sunt; Jeremiam in Veteri, Baptistam in Nova lege numerabis; reliqui Sanctorum non nati, sed facti sunt Sancti; idque tenuibus omnino initiis: unus quidem, quòd citharam abjecerit, ut virum sanctitate celebrem sequeretur, quod D. Reinerio Pisano accidit; alter, quòd mortuæ Imperatrici cadaver pensiculatiùs contemplaretur, uti accidit S. Francisco Borgiæ; alius, quòd illatam sibi injuriam ex animo condonâsset, ut fecit S. Joannes Gualbertus; alius, quòd inopi eleemosynam largiretur, ut D. Franciscus Assisias; alius, quòd carceris squallorem innocens tolerâsset, ut Ephrem Syrus; alius, quòd casu ac temere audiret concionantem, ut D. Nicolaus Tolentinas; alius, quòd non sine suo rubore in lutum prolapsus esset, ut B. Gonsalvus à S. Dominici familia; alius, quòd Matris exprobrationem æquo animo accepisset, ut B. Andreas Corsini; alius, quòd ad Aram facienti piè ministrâsset, & Marcello Mastrillo, inclyto Societatis JESU Heroi accidit, qui cùm ad tumbam D. Xaverii supplex accederet, clarissimè à DEO vocari se sensit, ut pro Christo laboriosè inter barbaras gentes pugnaret, & glorioso de fidei hostibus triumpharet, non aliâ de causâ hunc Cæli favorem promeritus, quàm quòd, cùm juvenis etiamnum Neapoli studiis vacaret, & à sene quodam Sacerdote, tempore incommodo, horáque importunâ ad altaris ministerium invitaretur, promptè paruerit. Verùm quid ego minuta hæc refero? majorne sanctitatis gradus concipi potest, quàm ille, quem diversissimis licèt viis, D. Antonius Abbas, & D. Ignatius Lojola consecuti sunt? benignam, quæso, narranti aurem præbete, nec ambitionis me arguite, quòd hanc comparationem instituam. Erat uterque numerosissimæ familiæ Patriarcha, ille quidem vitam solitariam & contemplantem, hic verò laboriosam & activam professus; uterque in conversionis suæ primordio gravissima cum inferno certamina sustinuit; Antonium enim formidandâ belluarum specie terrebat, Ignatium autem blandientium mulierum formâ tentabat: Uterque eximiâ in Dæmones potestate pollebat, quos ille voce, hic baculo abegit: Uterque vehementissimo Martyrii desiderio exarsit, ad quod obtinendum Alexandriam Antonius, Hierosolymam Ignatius concessit: Utrumque DEUS plurimorum saluti reservavit; Unus silvas sanctissimis Eremitis replevit, alter urbes præstantissimis Divini verbi præconibus; electus uterque à DEO ad ruinas Ecclesiæ restaurandas, Antonii quidem ætate ab hæresiarcha Ario, Ignatii tempore à Luthero illatas: ut his se hostibus opponerent, ille silvas Thebaidis, iste Manresanam solitudinem deseruit; & quemadmodum Antonius sobolem suam toto vidit oriente, & occidente diffusam, ita Ignatius filios suos, ad ortum non minùs quàm solis occasum eos vidit propagatos; Utrumque magni Principes æstimârunt juxtà ac venerati sunt; Antonii quidem consiliis

filiis Imperator Constantinus, Ignatii verò Imperator Ferdinandus utebatur, qui suo insuper ad supremam sedem Romanam ablegato Oratori in mandatis dedit, ut nullum unquam negotium, nisi Sancto hoc Viro in consilium adhibito, cum summo Pontifice tractaret. Pari tandem curâ utriusque honorem DEus defendit; Antonii enim contemptores flammis coërciti, Ignatii quoque detractores ignibus castigati, dum vorax eum flamma consumpsit, qui Ignatio calumniam machinabatur. Edicite modò, eximia utriusque Sanctitas unde suam sumpsit originem, & *Initium viæ bonæ*? an non semen grande fuisse credendum est, quod geminas eásq; tam proceras arbores genuit, quæ ramos suos à mari ad mare, ab uno orbis hemisphærio ad alterum extendêre, ampliores longè grandi illâ arbore, quam Babyloniæ Monarcha in somnis intuebatur. Nequaquam: uni enim *initium viæ bonæ* erat, Missæ sacrificio reverenter adstitisse; alteri verò, pium libellum temere legisse: Antonius enim, etiamnum juvenis, cùm templum subiret, illud ex Missæ Evangelio cantari audivit: *Vade, vende omnia, quæ possides, & sequere me*: id sibi dictum arbitratus, Christi Consilium ocyus sequi decrevit: Ignatius verò è vulnere decumbens, fallendi temporis gratiâ, librum postulavit, cúmque Sanctorum vitæ casu Ei offerrentur, non profana Amorum commenta, quæ desideraverat, sed sanctissima exempla legere cœpit, vitámque Cælitibus supparem vivere statuit. Quod si ille Missæ sacrificium, iste verò libri pii lectionem neglexisset, quid utrique eventurum fuisse arbitramini? an nihilominus ad eam sanctitatem evasissent, quam universus modò orbis miratur? Id equidem ignoro, & occultis DEI judiciis decidendum relinquo, de quibus Ezechiel ait, quòd sint velut *Aquæ profundi torrentis, qui non potest transvadari.* Credibile tamen est, tam Sanctos, quales eos modò veneramur, minimè futuros; sæpenumero enim Deus cum hominibus agit, ut cum Naamane Syro, malignâ scabie laborante, cujus salutem, nôstis, cui tandem remedio alligaverit? vulgari omnino, & ad speciem tenuissimo, ut scilicet septies ignoti sibi fluminis undis corpus ablueret: *Lavare septies in Jordane, & mundaberis.* Quis hoc credidisset? cur non potiùs dicebat Naaman ex humano sensu, egressus ad me Elisæus manus capiti meo imposuit, locum lepræ inspexit, Deo pro me solenniter supplicavit, aliisque ad publicam pompam speciosa remedia adhibuit? Falleris, mi Naaman; Dei voluntas est, ut laveris. Si ergo lavandum est, cogitabat Naaman, cur non potiùs in patriis Damasci fluminibus, tam famosis, & celebratis? Nequaquam; sed in Jordane. An non præstaret, Abani fluminis undis ablui? Non; sed aquis Jordanis. An non potiùs in fluvio Pharphar? minimè; sed in Jordane. An enim tu Deo legem statues? *quis ei dicere potest, cur ita facis?* Fac tandem, quidquid libuerit; arbitrii enim tui Dominus es; noveris tamen, & ani-

Ezech. 47. 5.

Job 9. 12.

& animi & corporis tui salutem ex eo pendere, ut propriæ voluntatis tuæ victor illud eligas, quòd superbiæ tuæ minùs conveniens aut decens videtur: *Lavare septies in Jordane, & mundaberis*! Pari modo Deus sæpissimè & sanctimoniam, & salutem nostram uni cuidam, multúmque usitato pio operi affigit; id si exequamur, uberem nobis deinceps & efficacem gratiam largiri decrevit, quemadmodum Naamani contigit; si autem illud negligimus, eâ nos auxiliorum ubertate, nec providentiæ, nec Redemptionis lege debitâ destituit, sed sufficientia duntaxat, & fulgaria subministrat, nósque fallacibus nostris consiliis permittit, quibuscum peribimus, ut Naamani accidisset, si divino imperio contumax, Jordanis, quas tanquam viles despexerat, undis ablui recusâsset.

V. Et hoc tandem est, quod Sanctissimi quique inculcant, *momentum, unde pendet æternitas.* Falsò credunt nonnulli, momentum hoc non aliud esse, quàm supremum mortis articulum, atque ideo neglectis aliis, eò solùm curas omnes convertunt; sed graviter decipiuntur: In quibusdam enim momentum illud est ætas tenera, in aliis Juvenilis, virilis, aut decrepita; verbo est illud momentum, quod Deus, *terribilis in consiliis super filios hominum*, ad sumendum fidelitatis nostræ experimentum determinavit, juxta illud Moysis, *Tentat vos Dominus, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in tota anima vestra*: non quidem, quòd elapso illo momento salutem porrò consequi impossibile sit, aut certa damnatio immineat; sed quòd majores deinceps minorésve in operando difficultates habituri, iisque superandis majores minorésve vires accepturi simus: Verbo quia inde pendet, *ut gratiam inveniamus*, aut *non inveniamus in tempore opportuno.* Placet hæc illustri exemplo è divinis oraculis petito, demonstrare, quo mirum in modum veritas ista stabilietur, quòdque, uti maxima authoritate nititur, ita non absque horrore audietur. Hebræi Regem sibi à DEO poposcerunt, cujus imperio, aliarum gentium more, subessent, exauctoratis Judicibus, quibus hactenus parebant. Annuit Deus eorum votis, Saulémque Regem iis dedit: erat hic natalibus vilis, sed virtute præ cæteris omnibus conspicuus, ut divina oracula testantur: *Non erat vir melior illo*: & tamen eodem tempore, ut plures alios sileam, David etiam ac Samuel, viri integerrimi ac strenui florebant. Igitur Saul solenni pompâ in Regem unctus, & universi populi lætis acclamationibus Rex salutatus est: & quia moris erat, ut recèns initiati Reges, immolatis DEO sacrificiis, Regnum auspicarentur, ideo Samuel DEI nomine præcepit Sauli, ut præcederet in Galgala; secuturum se intra dies septem, & Sacrificium solenne pro eo facturum: *Septem diebus expectabis, donec veniam ad te.* Profectus est Saul, & præstolatus est; cùm verò septima jam dies illuceseceret, nec tamen Samuel compareret; interea autem à potentissimo hoste se undique

Psal. 3.

Deut. 13. 3.

Ad Hebr. 4. 16.

1. Reg. 9.

1. Reg. 11. 8.

undique cingi videret, quid ageret his in angustiis deprehensus? jam stabant in procinctu militum ordines ad conflictum parati, jam mugiebant victimæ Sacrificio destinatæ, cúmque tandem serus diei septimæ vesper, & præfixus à Samuele terminus immineret, Saul ipse, quod per Legem licuit, Sacerdotis munere functus est, & Sacrificium obtulit. Eo peracto adest Samuel, qui cùm obvium sibi Saulem vidisset, Heu infelix, inquit, *quid fecisti?* Ego, respondit Saul, ex pacto & conventione nostra, quantum licuit, te exspectavi; inter ea miles poposcit prælium, hostis insultavit, & nondum placato sacrificiis Numine in campum egredi piaculum videbatur; sacrificavi ergo, cùm te aliis distractum negotiis opportunè adfuturum minimè crediderim: *Stultè egisti*, reponit Samuel; *Si non feciſſes* (attendite, quæso, miram & formidandam hanc propositionem) *si non feciſſes, jam nunc præparâſſet Dominus regnum tuum ſuper Iſrael in ſempiternum, ſed nequaquam regnum tuum ultrà conſurget.* Sed parùm erat. Saulem hoc suo facto regnum perdere & coronam; pejus erat, perdere virtutem, gratiam, animam, paradisum. Audite modum: non ille ob hanc actionem damnatus est; plurimi enim gravésque Authores censent, hunc actum gravis noxæ reatum non attigisse, tum quòd non censuerit, se ad exspectandum diei septimæ ultimum quadrantem obligari, tum quòd putârit, impatientis exercitûs votis tandem esse annuendum: *neceſſitate compulſus obtuli holocauſtum.* Cur ergo nihilominus ob hanc actionem damnatus est Rex Saul? quia scilicet hæc actio non fuit proxima damnationis causa, sed occasio & remota dispositio; quod ampliùs declaro: in præsumptuosam hujus actionis pœnam, Deus Saulem, ejúsque posteros omni jure ad Regni successionem, velut gratuito ac merè benevolo cæli favore, privavit, eique Davidem in Regno successorem dedit: & quoniam DEUS, juxta Sapientis effatum, suaviter disponit, quod efficaciter facere decrevit: *Cum magna reverentia diſponit nos*; ideo opportunâ usus est occasione, Davidem ex caula ad aulam vocandi; Saul ipse primus erat, qui viam illi ad sceptrum paravit, dum Davidis operâ adversùs Goliathum est usus: postquam verò ex crebris Davidis victoriis, gloriosis armorum successibus, totius populi encomiis & acclamtionibus advertit, Eum in Regno sibi successurum, uti DEUS per Samuelem comminatus fuerat, lividis eum oculis Saul intueri cœpit, uti Principes plerumque coronæ suæ rivales, & Imperii æmulos intueri solent; inde Vatiniano illum odio persequi, ejus vitæ insidias moliri, illius necem modis omnibus machinari, intortis modò in pectus ejus lanceis, modò immissis in eum sicariis, modò structis per silvas & nemora insidiis. Inde sibi suæque stirpe Regni possessionem firmare conatus est. Deíque præcepta ac minas protervè contempsit: cúmque intellexisset, sacerdotes nonnullos No-

Sap. 12. 18.

1. Reg. 13. 13.

bæos fugitivum recepisse Davidem, ad unum omnes se præsente trucidari, & vilissimâ Idumæi cujusdam servi manu octoginta quinque viros, Ephod lineo vestitos mactari, & ad crudelitatis auctarium totam eorum civitatem Nobe ferro & flammis deleri jussit, infinitâ virorum ac mulierum, infantium juxtà ac senum strage. Tandem à flagitio in flagitium præceps actus, tergeminos filios, spem unicam Regni, in montibus Gelboë hostili gladio cecidisse conspicatus, ense in proprium latus adacto, suiipsius homicida & carnifex, vitam sibi ex desperatione abrupit, atque hâc ratione, *dum Samuelis non obtemperavit, paulatim atque paulatim labens, non stetit, quousque ad perditionis barathrum seipsum immisit*, ut loquitur D. Chrysostomus. Id unum ego in hoc tristi eventu adverto; si quispiam Saulì, ad sacrificandum contra DEI & Samuelis mandatum accincto, dixisset: cave Rex; ex hac actione salus tua, & præsens, & æterna dependet: an fidem dedisset monenti? Imò, vah, nugas! dixisset; ab actione tam exigua salus mea dependeat? hæc sunt puerorum terriculamenta, & vani mulierculorum timores. Eventus tamen docuit, ita se rem habuisse; non quòd Sauli impossibile fuerit, hâc scelerum concatenatâ serie se extricare, sed quia id usque adeo difficile illi accidit, ut reverâ se non extricârit, etsi id nullo negotio fuisset facturus, cùm non fuerit, *vir melior illo*, si absque æmuli suspicione regno suo tranquillè fruitus esset, prout erat futurum, nisi suâ se culpâ regno indignum fecisset.

Hom. 87. in Matth.

Ex hoc illustri successu liceat mihi in nostrum aliqua emolumentum decerpere; liceat cum D. Gregorio exclamare: *en quàm magna perdidit, qui, ut putabat, nulla contempsit!* tam gravem ergo jacturam subiit pro re tantilla? Hoc scilicet erat tenue illud momentum, Sauli à Deo determinatum, qui, ut Jeremias ait, *est magnus consilio & incomprehensibilis cogitatu:* quo ejus obedientiam, obsequium ac fidelitatem periclitari voluit; an de eorum numero esset, de quibus scriptum est: *Deus tentavit eos, & invenit eos dignos se.* Saul verò sui impotens cecidit, Deúsq; illum iis privavit auxiliis, quæ *secundùm propositum voluntatis suæ* ipsi antè paraverat, illúmque sensim in perniciem labi permisit. An non idem, Auditores, multoties nobiscum fieri arbitramini? ô quoties in arcano suo concilio Deus ita statuit; ego huic viro conjugato suggeram, ut huic concioni aures præbeat; si paruerit, *opportunis illum auxiliis* ita compungam, ut à parvo consortio desistat; eo relicto, difficile illi porrò non erit, animam sacrâ Exhomologesi purgatam divino pane sæpius reficere! hoc sacrorum mysteriorum crebriori usu pravas consuetudines sensim exuet; inde vitam Christiano dignam instituet, seipsum cautiùs observabit, & in fine vitæ salvabitur: quodsi verò concionem illam temere neglexerit, pravæ, cui illigatus est, societati inhærebit, alienis se involvet amoribus, periculosis se laqueis

Jerem. 32. 19.

Sap. 3. 5.

quies intricabit, incidet in corrivalium manus, qui illum miserrimè vitâ spoliabunt. Juveni illi pariter inspirabo, ut ad imminentis festi solennia, animam scelerum confessione abluat; id si faciet, mentem ejus *auxiliis opportunis* tam copiosè instruam, ut pravæ societati valedicat: hâc desertâ minimè grave ipsi accidet, animum studiis, & morum pietati impendere; inde orationi sacræ, & solitudini vacare incipiet, mox animæ suæ integrè consulturus, in sacram sese familiam abdet, & felix mundi exul, ad cælos avolabit: quodsi peccatorum confessionem ignavè neglexerit, pravæ societati manebit irretitus, majoribus sese periculis, & occasionibus objiciet, in graviorem vitæ & morum licentiam incidet, quæ illum recto tramite ad inferorum barathrum deducet. Veritates istæ, Auditores, certissimæ omnino sunt, irrefragabiles & indubitatæ, nec tamen eas assequimur, quia *contenebrati sunt oculi nostri*: verùm in die judicii aperientur, cùm remoto sipario palàm videbitis, *vias vi-*

Thren. 3. 17.

Jer. 21. 8. *tæ, & vias mortis*, quâ scilicet viâ Deus nos ad salutem deducere, quàque nobis ad interitum ruere placuerit. Tunc isti, non secus ac viatores, qui intempesta nocte occupati non vident, se in præcipitii crepidine constitutos, Deum Immortalem? exclamabunt, quàm exiguum erat, ex quo salus mea pependit! parùm sanè aberat, ne à Cæli semita aberrarem, & ad spatiosam inferni viam deflecte-

Ps. 93. 17. rem: *nisi, quia Dominus adjuvit me, paulò minùs habitâsset in inferno anima mea.* Hoc modicum opus pium hâc horâ, hoc tempore, hac occasione peractum, salutis meæ principium fuit; econtrario verò nequidquam & sine fructu plorabunt damnati, quia *viam civitatis habitaculi non invenerunt.* Ah utinam, dicent, huic concioni interfuissem, pravam hanc societatem fugissem, lusu hoc abstinuissem! utinam vespere illo huic conventiculo, huic equestri ludicro, his choreis, huic comædiæ me subtraxissem! Sed heu me miserum, æternùm de me conclamatum est; nullum porrò superest remedium: *quàm magna perdidi, quàm magna perdidi, qui, ut putabam, nulla contempsi?* Verùm nonnihil respiremus.

PARS ALTERA.

VI. ADverto, Auditores, prurire vobis animum & linguam, asserti mei fundamenta efficaci argumento subruendi. Verùm non horreo assultus vestros; eja effundite animum, plenam vobis loquendi libertatem indulgeo. Si vera est, dicetis, doctrina tua, necesse est, continuâ hominem & anxia sollicitudine affligi; si enim de actione illa, ex qua origo, vel salutis & felicitatis nostræ, vel calamitatis & miseriæ nostræ dependet, certi essemus, quis dubitet, illam à nobis ingenti studio arripiendam, & executioni mandandam? cùm autem nesciamus, quid timendum sit, suspecta & formidanda erunt peræquè omnia, omnisque, licèt minimæ rei, exactissima cura erit habenda; nullus unquam error, quan-

tumvis leviusculus, sine piaculo negligetur; nulla inspiratio, velut minùs urgens, impunè spernetur, omni loco, occasione, horâ & momento laborandum erit, ut aliquo opere bono saluti nostræ consulamus. Video enimverò, Auditores, nimium quantum me stringi; sed quid vultis respondeam? difficile quidem mihi non foret, omnia & singula, quæ opponitis, ultrò permittere, cùm ea jam pridem ipsa Divina Sapientia velut verissima asseruerit: igitur argumentorum vestrorum pondere pressus & convictus, fateor vera esse, quæ dicitis. *Concedo vobis*, quid ultra petitis? *concedo totum*: quæ enim alia mens erat D. Petri, dum longo sermone diffusus, tandem sese in hæc verba, quæ sanè multùm terroris habent, collegit: *quapropter, fratres, magis, satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis; hoc enim facientes non peccabitis aliquando.* Vos quidem existimatis, Dilectissimi, negotium, salutis vestræ, velut levis momenti, perfunctoriè perfici posse; erratis enimverò, negotium hoc gravissimum est, & tremendum, quódque omnes curas & cogitationes nostras vendicare sibi debet. *Satagite, satagite!* Diligentiâ opus est, labore & industriâ, usque dum eò pertingatis, si fieri potest, ut nec gravi, nec levi peccato vos porrò obstringatis: *magis satagite, magis!* quanto plus agitis, ad tanto plura vos obligatos censete. Verùm maxima pars hominum hoc non facit! *concedo*: atque ideo *spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem.* Sed pauciſſimi hoc observant! *concedo*: atque hac ex causa, *angusta porta est, quæ ducit ad vitam.* Quid porrò dicam? an quidquam æternæ & infallibili veritati adversum pronuntiare potero? *Nunquid aliud Judex nuntiat, aliud præco clamat?* an in vestri gratiam contextum Evangelii delere, immutare, aut intorquere potero? quid porrò faciam?

2 Petr. 1. 10. Matth. 7. 13. Matth. 7. 14. S. Greg. hom. 37. in Evang.

VII. Et verò nisi ita se res haberet, stulti sanè fuissent illi omnes, qui juxta monitum Ecclesiastis, *qui timet DEum, nihil negligit*, summâ curâ leves etiam imperfectionum atomos evitare studuerunt. Vix levissima sensûs titillatio in animo Bernardi, Francisci, & Benedicti exsurgebat, cùm nudi aut stagnis glaciatis se immergerent, aut nivibus involverent, aut in spinis & vepribus se volutarent. Vel unicum impurum phantasma, quod dormientis Xaverii mentem turbaverat, tantum ille terroris & luctæ peperit, ut copiosum è naribus sanguinem profunderet, qui horrore percitum, tantùm non suffocavit. Unica actio immoderata, risus incompositus, & verbulum minùs consideratum, Agnetem Augustam, Mariámque Ogniacensem eò perduxit, ut inter crebros singultus vix verba sufficientia invenirent, quibus dolorem suum exprimerent, uti de illa Purpuratus Ecclesiæ Præsul Damiani, de hac verò eadem dignitate conspicuus, Jacobus de Vitriaco, virorum sanctissimus uterque, testantur. Quid amplius? Legebat Eusebius Monachus

Eccles. 8. 19.

Evan-

Evangelii librum, & ecce oculi curiositate abstracti non nihil aberrabant, ex aperta cellulæ fenestra ad laborantes ruri operas evagati; sed rigidam erroris hujus pœnam sibi ipsi dictavit; alligatâ enim ad collum magni ponderis catenâ, telluri semper affixos tenere oculos coactus est, & viginti reliquis vitæ annis ne unicum quidem cæli aspectum oculis suis concessit. Quid ad hæc, Auditores? an ob culpas tam leves infernum se promeritos judicâsse, putatis, ut tam severè & inclementer eas in seipsis castigarent? ah non erant adeo rudes, ut nescirent, quantum ad pœnam inferni requiratur; non ignorabant, opus esse culpâ gravi, mente deliberatâ, ac pleno voluntatis consensu patratâ: Nihilominus tamen omnia tuta timebant, ad omnem erroris umbram trepidabant, cùm probè nôssent, in peccati materia facilem esse transitum à modico ad grandem excessum: *qui spernit modica, paulatim decidet.* Eccles. 19. Ita de seipso confessus est laudatus Eusebius, cùm non pauci indiscretam innocentis erroris pœnitentiam admiraretur & carperent: ne miremini, dicebat, hunc rigorem; *castigo pauca, ne malignus dæmon de magnis bellum gerat, conans auferre temperantiam, atque justitiam;* timebat nimirum, ne, si liberè & curiosè aspiceret *objectum*, ut vocant, *indifferens*, delaberetur sensim ad intuendum, quod vetitum est, néve ex simili tali obtutu laberetur in complacentiam, ex hac in desiderium, è desiderio in consensum, è consensu in opus, ex opere in ruinam illius fabricæ spiritualis, quam tantâ temporis & annorum intercapedine, tantâ curâ & labore erexerat, juxta solers, & eximium Ecclesiastici effatum: *si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subvertetur domus tua.* Eccles. 27. 4. Sed, dicetis, obfirmavimus animum, nunquam graviter delinquendi; ad quid ergo tam anxia minimorum cura? Verùm cur viri adeo perfecti tantundem sibi de virtute sua promittere non potuerunt? an solis illis natura rebellis, gratia parca, cælum immite, virtus laboriosa, salus adeo difficilis fuit? illi induti saccis, sparsi cinere, plagis lividi, timebant omne initium culpæ, velut suæ damnationis originem, vos verò vestiti byssо, odorum fragrantiâ delibuti, saginati luxu, non timetis? Exclamare fere me cogitis: ô DEUM crudelissimum! ô DEUM crudelissimum! an iste amor Patris est? an æquitas Domini? ut auxilia adeo copiosa iis subministres, qui immersi deliciis animos & affectus suos desideriis illecebrosis laxant, iis verò parcâ manu neges, qui tui amore intra silvas & nemora latent, ubi non alio, quàm bestiarum consortio fruuntur, nec alios actionum suarum testes habent, quàm umbras, aliam domum quàm spelæa & cavernas, aliud refrigerium, quàm planctus & lamenta, aliam relaxationem, præter omnium sensuum mortificationem? an istis tam timidè & sollicitè vivendum, dum illis tam securis esse conceditur? Si ita est, satiùs sanè foret, exuere cilicia, flammis comburere flagella, exi-

lio multare jejunia, omnem vitæ rigorem damnare, cùm majoribus periculis obnoxii sint, qui errores levissimos tantâ severitate castigant, quàm qui illos tantâ negligentiâ & socordiâ dissimulant. Sed nunquid stultus forem & amens, si similes querelas adversùs DEum effundere auderem? erit enim tempus, cùm ad oculum patebit, quanti omnibus steterit æterna salus, tam religiosis quàm sæcularibus. Ah regnum cælorum non patet omnibus promiscuè; quisquis ingressum prensat, aditum extorqueat, & obices rumpat necesse est, ruptis violenter omnibus pravorum affectuum repagulis, quæ accessum retardant: *contendite intrare per angustam portam*, Christus clamat: *contendite, contendite*. Et quid hoc sibi vult, *contendite*? an non idem est, ac dicere, sudate, laborate, aut, quod græco vocabulo aptiùs expressit D. Lucas, *Agonizate*, id est, eâ animi contentione ac conatu contendite, qualem adhibere solent, qui in agone pro corruptibili coronâ decertant.

Luc. 13. 24.

VIII Non me latet, quæ dico, parùm benevolis auribus excipi, illósque libentiùs audiri, qui securitatem salutis spondent, non qui terrorem injiciunt. Sed nonne in primordio orationis præmonui, nihil in hac materie, præter timores & anxietates afferre me posse? condolere igitur mihi potiùs, quàm indignari vos convenit, cùm communis mihi vobiscum sit causa: an non ego quoque, ut alii, aures vestras libentiùs titillarem, & ad captandam benevolentiam vestram blandirer, nisi probè viderem, servi infidelis notam me meriturum, dum fallaci aurium vestrarum lenocinio, vos in æternam fortè perniciem adducerem; perorandum ergo mihi video cum D. Augustino: *fratres, nimis timendum esse volo; melius est enim, non dare vobis securitatem malam; non dabo, quod non accipio; securos vos facerem, si securus ego essem.* Ego sanè, si animæ & salutis meæ memini, totus horreo, totus palpito, totus timore concutior, quâ ergo ratione vos reddam securos? quodsi in salutis negotio securitatem poscitis, id unum ingemino, ut summo illud cum timore tractetis, totámque in Deo fiduciam collocetis: hæc, qui facit securus est; *Beatus homo, qui semper est pavidus.*

in Ps. 80.

Prov. 28. 14.

SERMO VIGESIMUS SECUNDUS.

DOMINICA QUARTA.

Colligite, quæ superaverunt fragmenta, ne pereant. Joan. 6.

I. REvereor equidem demisse, quidquid Christus in carne mortali fecit & operatus est, pace tamen ejus dixero, id quod hodie fecit, minùs DEO dignum, & infra ipsius Majestatem videri? si enim Providentiæ & Bonitatis munificentiam facto tam illustri & prodigioso manifestare voluit, cur in colligendis residui panis analectis tam parcum & accuratum postea se exhibuit? cur non indulsit turbis, ut in peris & sacculis eas reponerent, domûmque asportarent? cur ad ultimam usque micam, & buccellam colligi eas præcepit? *Colligite, quæ superaverunt fragmenta, ne pereant*: cur id amabo, tam stricté imperavit? Sinite id vobis actutum evolvam. Volebat nimirum assuefacere turbas, ut nihil superflui retineant, sed id omne alienæ fami sponte sua cedant, ac consignent. Universalis est hæc lex, creatis rebus omnibus á Creatore imposita: cùm cælum aridam & sitientem terram copiosis pluviis recreat, absorbet & bibit illa, quantum ad restaurandas radicalis humidi vires sufficit; quidquid abundat, aliò derivat, & alienæ utilitati transmittit. Cúm vitis vel alterius plantæ surculus sat humoris attraxit, reliquum vicino palmiti, ac sitienti ramo facilè indulget. Ita etiam nubes, vapore superfluo turgentes, quantocyùs sese exonerant; aura nimio calore inflammata, continuò eum exhalat, & dissipat: verbo, natura universa, mutâ licèt voce testatur, nihil superflui esse retinendum. Quid mirum ergo, si Christus populum, quem ad satietatem & delicias usque pavit, eadem lege teneri voluit? Sed edicite, Christiani, an legem istam ritè observatis? an avari potiùs & insatiabiles, tenaciter retinetis, quod pauperum necessitati debetur? Exactorem igitur hodie agere constitui, ut importunè opportunè repetam, quod ipsorum est, non vestrum. Sed nunquid ergo oblitus sum, coram illa me Civitate verba facere, quæ ad pietatem proniſſima est, nec stimulis opus habet, ut Eleemosynæ, vi quadam illatâ, è manibus ejus extorqueantur? Nolite, obsecro, exspectare à me modum

dum exactionis durum, violentum, ac despicabilem vestráque indole indignum; debiti duntaxat vestri amicè vos admonebo, & quid de bonis superfluis statuendum sit, fideliter explicabo, méque omnia à vobis benevolè obtenturum prorsus confido; silvestres enim & ignobiles plantæ sunt, quæ nonnisi violenter succussæ aut percussæ fructus reddunt; à nobilibus autem meliúsque excultis, vel unâ manu admotâ, facillimè colliguntur.

II. Semper ego gravissimos inter errores, quibus mundus abundat, illum quoque numeravi, quo plurimi sibi, & pessimè quidem persuadent, se eorum, quæ possident, absolutos esse dominos, eáque ad libitum expendere, dissipare, & si luberet, in undas quoque veterum Philosophorum more abjicere posse. Id equidem falsissimum & à veritate prorsùs alienum dico: domini quidem sunt fortunarum suarum, minimè tamen absoluti, sed cum ea restrictione ac onere, ut, quidquid congruæ sustentationi superfluum est, in egenos & pauperes distribuatur. Scio, doctrinam hanc gravem esse auribus, & Theologorum complures tentâsse, ut illam nonnihil mitigarent, & ad gravem duntaxat proximi necessitatem restringerent. Verùm integer Sanctorum Patrum torrens pleno se alveo huic opinioni opponit: D. Augustinum audite: *quidquid excepto victu, & vestitu rationabili superfluit, non luxui reservetur, sed in thesauro cælesti per Eleemosynam reponatur; quod si non fecerimus, res alienas invadimus.* Eadem mens est D. Joannis Chrysostomi, locis innumeris; eadem Basilii, Bedæ, & Theophylacti; S. Gaudentius scribit Germinio, *nihil nostrum esse in hoc sæculo; nobis creditam solùm esse dispensationem facultatum Domini nostri, vel ad utendum eis sufficienter, vel ad distribuendum conservis*: atque adeo, *non licere nobis eas in expensas usurpare superfluas, cùm sit erogationis ratio Deo venienti reddenda.* Nec ab his discrepant D. Ambrosius, Gregorius, & Hieronymus: Doctor verò Angelicus solitâ sibi claritate docet, geminas esse radices, quæ rigidam Eleemosynæ faciendæ obligationem pariant, quarum una ex parte pauperis, altera verò ex parte divitis se tenet: radix illa ex parte divitis est bonorum copia & abundantia; necessitas verò & inopia ex parte pauperis. Ubicunque ergo necessitas inopum est gravis, dives, etiam non abundans superfluis, eorum inopiam levare tenetur; cùm verò divites superfluis abundant, tenentur ea in pauperes erogare, etsi eos non premat gravis necessitas. Neque hoc mirum aut durum videri debet, quomodo enim diceret DEI providentiam, campi lilia tam eleganter vestire, columbas & corvos pascere, vilissimus terræ vermiculis tam sollicitè providere, hominum autem egentium oblivisci? an non communis omnium Pater est? cur ergo tam in æqualiter filiis providet, ut unus quidem necessario victu destituatur, dum alter deliciis innatat; unus nequi-

Serm. de Vill. Iniquit.

2.2.q.32. a 10 2.2. q.66.a.7. in o.2.2. q 118. a. 4 ad 2. Vid. Cajet. in op. to.2. tr.5. c.2. &c.

quidem habeat, unde nuditate suæ consulat, dum alter ad luxum usque abundat? *Nunquid injustus est* Serm. 8. *DEUS*, ait D. Ambrosius, *ut nobis non æqualiter distribuat vitæ subsidia, ut tu quidem esses affluens & abundes, aliis verò deesset, & egerent?* An injustus fortè est Deus? an partium studiosus? an indiscretus? an inconsideratus? aut impotens? facessant hæ blasphemiæ! Dicendum igitur necessariò est, Illum pauperibus quoque, qui suo se labore sustentare non valent, convenientes proventus assignâsse, ad sublevandam eorum necessitatem, non extremam duntaxat, sed communem, eisque velut irredimibilem censum in superfluis divitum bonis constituisse, ne unquam deficerent, aut Providentia illius fraudaretur; non secus ac stellis assignavit lucem, de amplissimo solis diluvio exuberantem. *Quod superest, date Eleemosynam*, ait Christus, *quod superest*, sive de victu, sive de vestitu, aut quibusvis aliis bonis, verbo, *omnia superflua* pauperibus debita censete. Ita enim D. Thomas hæc verba explicat: *omnia superflua Dominus jubet pauperibus exhiberi*: audistis? Non dicit, *hortatur*, sed *jubet*. Hæc cùm ita sint, quid agitis, Auditores, luxui dediti? & quando tandem debitum hoc ritè agnoscetis, & creditoribus vestris satisfacietis? eja excitate vos ipsos, & expergiscimini, neque levi periculo vocare vos credite, si redditus vestros, ut absoluti eorum Dominii in vestra duntaxat commoda, & superfluam pompam convertatis: hoc enim, si feceritis, palàm vobis & apertè pronuntio, salutem vestram esse conclamatam, vósque indubitatò damnandos.

Luc. 12. 14. 1. 1. q. 87. a. 1. ad 4.

III. Et quis vestrûm divitis illius, à D. Luca descripti, non meminit? messem illi amplissimam liberale cælum annuit, cùm noctu, ut contingere solet nimiùm de re familiari & œconomiâ suâ sollicitis, discusso curis somno, has secum cogitationes volveret: *quid faciam, quia non habeo, quò congregem fructus meos? scio quid faciam; destruam horrea mea, & majora faciam, dicam animæ meæ: Anima mea, habes multa bona, posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare.* Sed vix ista secum statuit, cùm allapsam cœlo vocem audivit: *Stulte! hac nocte animam tuam repetent à te; & quæ parâsti, cujus erunt?* fateor, Auditores, ad hunc eventum capillos mihi erigi præ horrore: quid enim miser perpetravit, quod vel suspicionem delicti gravioris movere possit? *destruam* dixit *horrea mea, & majora faciam*: sed an vestrûm aliquis est, qui id sibi religioni ducat? quot enim sunt, qui palatia splendidissima inhabitant, & tamen identidem diruunt ac ædificant, erigunt ac dejiciunt? subjunxit postea; *dicam animæ meæ, requiesce.* Itane grave piaculum sit, requiescere? si dixisset, litem se injustam aliis moturum, latrocinia perpetraturum, & homicidia, libidinis & luxuriæ cloacis se immersurum, id enimverò intelligerem; verùm quid, amabò, gravis mali erat, in multam usque diem sub mollibus plumis stertere? Posthac, dixit, se lautè & oppiparè pransurum: *Come-*

Luc. 12. 17.

de, bibe, epulare. Sed nunquid multùm altercantur Theologi, usque dum mensuram noxæ lethalis in peccato gulæ inveniant, esto quòd innumeris hominibus mortem acceleret; quâ ergo tandem ratione miser iste in stultorum, id est reproborum numerum redactus est? Vos ipsi ex Divini oris oraculo causam percipite, quia nimirum tantam bonorum abundãtiam sibi soli servare decrevit; hoc enim epiphonemate Epulonis historiam clausit; *sic est, qui sibi thesaurizat, & non est in DEUM dives!* O verbum noxium & iniquum *sibi*; abligurire scilicet solum omnia, ac decoquere! O ingluvies insatiabilis! O ingens præjudicium inopum! canales nos esse oportet, non charybdes. Advertistis igitur, opinor, epulonem minimè inferno adjudicatum, velut incæstuosum, aut sanguinarium, nec uti perjurum, aut blasphemum, sed ob id unicè, quòd ventris abdomen alimento superfluo farciret, & nihil omnino fami & indigentiæ alienæ concederet; quodsi, ut sentit D. Augustinus, aliorum necessitati aliquid indulsit, non dabat, quantum sufficiebat: *non dignè pascebat*, & ideo non dicitur de Lazaro: *cupiebat* manducare *de micis, quæ cadebant de mensa divitis*; forsitan enim id obtinuit; sed *saturari*, negatum est. Dicite, si nostrâ ætate vixisset Epulo, an non benignum quendam Theologum nactus esset, qui eum excusaret? quid enim necesse erat misero illi, ad limina domûs illius identidem excubare? an non & alios Hierosolyma divites habuit, quorum fores pulsare poterat, & stipem rogare? quamvis enim malè affecto esset corpore, non tamen adeò membris omnibus captum esse legimus, ut se movere, & divitum domos circuire non posset: & tamen miser epulo culpam hanc luit in inferno: *Sepultus est in inferno.* Qua de causa? amabò; ego certè ignorantiam meam profiteor, neque aliam scio culpam, quàm quòd Eleemosynas non dederit, suo statui sufficientes: *Non dignè pascebat.* Hæc ergo universalis est lex, ut, qui abundat, largiatur: *Vestra abundantia illorum suppleat inopiam*, ut Apostolus præcipit; ubi notandum, inopiam esse quidem speciem quandam necessitatis, non tamen extremæ, nec gravissimæ; defectum solùm indicat, non mendicitatem. Quòdsi obligatio dandi Eleemosynas non nisi in summa illa necessitate urgeret, rarissimè certè nos obstringeret, nec Divina oracula tot querelas, minas, terrores & supplicia divitibus intentarent. An magis communis & vulgaris necessitas est illâ, quam mendici patiuntur, qui in plateis & compitis subsidium importunè sollicitant? Et tamen Ecclesiasticus severissimè monet: *Ne relinquas quærentibus tibi retrò maledicere; maledicentis enim tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio illius.* Unde ego persuasum omnino habeo, divites rarò ob pauperum necessitatem, sed frequentissimè ex bonorum abundantiâ præcepto Eleemosynæ teneri.

2 ad Cor. 8. 14.

Ecclesiastici 5. 5.

IV. Bene ac verè hæc omnia, dicetis fortassis: difficultatis autem cardo in eo vertitur, quis abundare dicatur; quis enim est, qui in suo statu non videatur

deatur indigere? eò usque crevit luxus & pompa, gemmarum, ornamentorum, rhedarum, suppellectilis, servorum & vasorum argenteorum necessaria copia, ut geminati etiam proventus vix fortunæ, quam gerimus, cum decoro sustinendæ pares esse videantur. Quid vultis, ad hæc respondeam Auditores? si actionum vestrarum regula ac norma à corruptissimi hujus mundi moribus sumenda foret, omnino vobis adstipularer; descendendum foret Christo de monte, in cujus vertice doctrinam suam inchoavit, ac gravi verborum pondere superfluam de victu, vestitúque sollicitudinem damnavit; hoc enim porrò in praxin redigi non potest. Verùm minimè audienda sunt stulta mundi effata, ut Apostolus monet: *Quicunq; voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur.* Igitur melior & sanior pars mundi, imò Ipse mundi Reformator consulendus est, qui voluit, ut omnes ejꝰ sequaces in primo fonte Baptismatis diaboli pompis renuntient, quæ reverâ nil aliud sunt, quàm pompæ vanitatis, & nimii luxûs: ad hanc regulam, & sanctuarii pondus si facultates nostras examinaverimus, ô quantum superflui apparebit! Non potest quidem unâ & generali regulâ taxari, quid superfluum censeri debeat, quidvis tamen in particulari id non difficulter discernit, neque meâ ad id operâ vel consilio indigetis; nunquid enim probè nôstis, & accuratè discernitis, quid in Dei obsequio superfluum, quid necessarium sit? parùm vos movet, si videatis, non dicam ab Eremitis aut Veris Religiosis, sed à personis ejusdem vobiscum conditionis & status, fieri opera quædam supererogatoria exempli causâ, si singulis septimanis animum à noxis purgent, sacrò se Epulo crebrò reficiant, cœtus sacros & oratoria sodalitatum frequentent, aliáque pietatis exercitia faciant, quæ statim a vobis non necessaria, seu superflua appellantur. Cur non eandem superflui regulam in mundi obsequio attenditis & applicatis? cur omnia aliorũ exempla vobis imitanda censetis? quamprimùm aliquis paris vobiscum conditionis, imodicum vestium, gemmarum, ornamentorum, rhedarum, aliarúmque vanitatum luxum ostentat, illico impositam vobis idipsum imitandi necessitatem existimatis: hæc enim verò affectata ignorantia est: *Latet hoc volentes*, ingeminabo vobis cum D. Petro: *Latet hoc volentes!* cùm enim, quid in primo casu superfluum sit, perfacile vobis sit distinguere, cur non in altero idipsum pari facilitate distinguitis? Hæc ergo sit ultimata mea conclusio, permissum ac licitum omnino esse, fortunam ac statũ vestrum convenienter tueri; quis enim prudens de eo dubitet? minimè verò attendendum esse communem usum, quem, si justâ judicii bilance rem ponderare velitis, ipsimet abusum appellare cogimini.

Jac. 4. 14.

2. Pet. 3.

V. Ceterùm, ut sine fuco & adulatione rem exprimam, id, unde vos indigere arbitramini, non est vera statum tuendi necessitas, sed illius augendi, & amplificandi inordinatum desiderium; nemo ampliùs cum D. Jobo vult in mori nidulo, in quo natus est, *in nidulo*

Job. 27. 18.

dulo meo moriar: qui enim ruri natus est, civis esse desiderat, civis in Equestrem statum cupit emergere, Illustris ad Principatum adspirat: & quis tandem obtinebit, quantum sitit ambitio? Job. 40. 8. *Absorbebit fluvium, & non mirabitur*; Nilum auro fluentem pari facilitate, quâ aliàs scyphum aquæ, exhauriet; ubi aurum omne profanum deglutierit, ad bona Ecclesiastica anhelabit: *Et habet fiduciam, quòd influat Jordanis in os ejus.* Igitur si omne illud necessarium dicitis; quod ad statum vestrum amplificandum servit, concesserim equidem, nihil vobis superesse, quod pauperibus largiamini, sed nunquid manifestè videtis, hac ratione meliorem fore conditionem ambitiosorum, quàm qui moderatione suâ contenti vivunt?

VI. Cupio quidem, ut fortunam & statum vestrum augeatis? sed honestis ac licitis modis: antecellite scientiâ & litteris, antecellite morum pietate, antecellite pudicitiâ, & charitate; tunc enimverò veram gloriam obtinebitis. An inde vos glorioſos existimatis, si splendidâ & concolori veste famulitium adornetis? si canes & equos nutriatis? si domûs vestræ limina in Capitolii magnificentiam convertatis? hoc ipsum fortassis immortalem nomini vestro ignominiam & cõmune vobis odium pariet; quicunque enim expensas adeò immodicas & prodigas aspexerint, quid quæso dicent? sanè non aliud, quàm esse hoc ambitionis vestræ monumentum, esse iniquitates, furta & pauperum concussiones. Idipsum vobis accidet, quod iis evenit, qui famæ & nominis sui ad posteros transmittendi desiderio, Babylonis turrim ædificârunt: *Venite celebremus nomen nostrum*, Gen. 11. 4. cùm tamen sumam inde confusionem, ac nominis sui æternam maculam reportârint. Vultisne gloriam securam ac stabilem? Estote benefici, & in egenos liberales; hæc enim est Virtus, cui DEUS æternam nominis famam promisit; *Eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum.* Certè 9. ad alias quascunq; prærogativas dignis laudibus celebrandas, rarò conspirabit *Omnis Ecclesia*; quod enim hic justitiam appellat, altet rigorem indigitat; quod huic prudentia, illi astutia videtur; quod iste patientiam nominat, alter ignaviam, & pusilli animi sordes judicat: Beneficentiam verò nemo carpit, sed venerantur omnes, quia omnibus prodest, atque adeò non justitiam, non prudentiam, non patientiam, sed *Eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum.* Hinc accidit, ut garrulus ille sycophanta, qui temeritate impudentissimâ admirandi illius Præsulis S. Caroli Borromæi actiones livido dente arrodere ausus est, cùm vidit, eum fundos & prædia sua alienare, eorũ pretiũ in egenos profundere, séq; ipsũ spoliare, ut alios ditaret, totus obmutuerit, palinodiam publicè cecinerit, dixeritque, *Nunc & ego tibi fidem habeo.* Usque adeo etiam invidi ac maledici coguntur laudare eos, qui benefici sunt & liberales: *qui pronus est*, ait Salomon, *ad misericor-* Prov. 22. 9. *diam, benedicetur.* Hæc ergo vera gloria est, Auditores, ad quam aspirare

vos

vos volo & jubeo; minimè verò, quam è vanissimo luxu & inutili pompâ vobis promittitis: id si feceritis, nihil porrò superfluum vobis remanebit, quia omnia Dei amore elargiemini.

VII. Quodsi non contenti gloriâ, domûs vestræ proventus securos reddere, quin & augere ac amplificare velitis, id ipsum, quod dixi, facite, Deique amore vos largos & liberales exhibete. Vos quidem dicitis, non dare vos Eleemosynas, quòd pecuniis careatis, at ego contrà ingemino cum Sapiente, vobis ideo non esse pecunias, quia nullas eleemosynas elargimini, *qui dat pauperi, non indigebit*; imò non tantùm *non indigebit*, quod nimis parùm foret, sed ipsâ suâ liberalitate ditescet; unde idem sapiens dixit: *honora dominum de tua substantia, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt.* Quid agitis ergo, ô avari divites, & divitiarum insatiabiles helluones? cur tanto sudore cumulandis opibus inhiatis, maria superatis, Apenninos & altissima juga transcenditis? en viam ditescendi longè magis compendiosam ac facilem vobis demonstro; proram vertite, nec porrò fragili ligno confidite. Optatisne plena granaria, & copiosa promptuaria? crebris Deum eleemosynis honorate; honora Deum *de tua substantia*; & eventus vos docebit, quantum inde momentum felicitati vestræ sit accessurum: *Implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt.* Quid ad clarissima hæc promissa reponitis? an Dei oraculum esse negatis? Hæc enimverò hæresis esset, cùm palàm sit, illa inter Salomonis proverbia numerari. Si autem Divina sunt oracula, quid porrò dubitatis? an fortè implere ea non poterit? sed hoc est Deum facere impostorem: an fortè non volet? sed hoc est Eum facere mendacem. *Probate, probate me super hoc*, verba Dei sunt, per Malachiam hac ipsa super causa loquentis, *probate me super hoc, si non aperuero vobis cataractas Cæli, & effudero vobis benedictionem, usque ad abundantiam.*

Prov. 25, 27.

Prov. 3, 4.

VIII. Si ita se res habet, dicitis, avarissimi quique Eucliones fient eleemosynarii liberalissimi, ut thesauros suos augeant. Non dubito, id futurum, si vel semel inciperent Deo confidere: certè etiam lascivi fierent casti, si puri animi delicias delibarent, omnésque laici in Religiosa claustra concederent, si Divini obsequii dulcedinem aliquando gustarent. Verùm non est exspectandum, ut omnes id faciant, quia pauci inducunt animum, ad primas difficultates superandas, quæ semper graviores esse solent. De cætero credite mihi, Auditores, negotiatio omnium optima & tutissima est, proventus suos amplificandi, esse liberalem in pauperes; hæc enim lucrandi ars est facillima, securissimáque; facillima quidem, quia fœnori dat, securissima verò quia credit Nummulario, qui nunquam deficit: *Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis.* Duritiès verò, & inclementia in pauperes sensim ad incitas & mendicitatem redigit: *Qui despicit deprecantem*, *sustine-*

Prov. 19, 17.

Prov. 18,

sustinebit penuriam, Turonensem evolvite, & invenietis, nobili cuidam fœminæ, cui Tarasiæ nomen, navim frumento, onustam, maris fluctibus haustam, eo momento periisse, quo pauperi panem negabat. Metaphrasten legite, & discetis, institori cuipiam Faustiniano, undecim navigia mercibus onerata, eâdem horâ interiisse, quâ de quibusdam pascuis cum pauperib⁹ contendebat. Sed & ætatis nostræ scriptores consulite, & invenietis, cuidam Chiggero, è Suecia oriundo omne frumentum dæmones depastos, sub boum figura granarium ingressos, quod ille famis & inopiæ tempore obseratum & clausum tenebat. Frivolum ergo, & inane est parsimoniæ vestræ effugium, dum inopiam, & statûs vestri necessitates prætenditis; hæc ipsa enim movere vos debet, ut sitis liberales in pauperes, quia sic non solùm statum vestrum tuebimini, ut demonstravi, sed insuper capitale vestrum augebitis, *Quid enim esse potest ditius homine*, ut D. Zeno ait, *cujus profitetur Deus se esse debitorem*?

IX. Verùm, nollem ego caducas, esse remunerationes, quas ob collatas in egenos eleemosynas exspectatis: hoc in mundo hospites sumus, & peregrini, & ideo bona terrena oneri noli potiùs sunt, quàm subsidio: in cælo ergo petendus est census, in cælo, in cælo, nec expedit, nimiis opibus abundare, quamdiu à patria exulamus. Dicite, si magnæ cujusdam summæ debitor peregrina in terra, in itinere publico, silvas inter, lac deserta latrociniis infesta vos obvios haberet, & debiti solutionem offerret, nunquid illum obtestaremini, ut eam ad reditum usque in patriam differret? idipsum Deo dicite, & supplicibus illum votis rogate, ut in cælo vos divites faciat: Quodsi frequentes Eleemosynæ nos nonnihil egenos efficiant, id enimverò in lucro numerate: *Perde pecuniam propter fratrem tuum*, ait Ecclesiasticus, *perde pecuniâ*, hoc enim est esse liberalem, nam dare salvâ summâ capitali, non est magnæ laudis, sed est, fontes illos imitari, qui liberales videntur, cùm non sint; tantum enim resorbent, quantum effundunt. Hactenus ostendi, vos teneri superflua in egenos erogare, idque denuò confirmo; cavenda tamen est erroris occasio; aliud enim est, vos ad id solùm teneri, & aliud, non debere dari, nisi de superfluo. De basiliseo refertur, eum, tametsi semper solus & sine arbitro comedere soleat, accepto tamen prandio, alia etiam animalia, ad residua ciborum analecta absumenda amico sibilo advocare: si igitur non nisi superflua pauperibus datis, non plus facitis, quàm, quod etiam aquilæ, vultures, dracones & basilisci faciunt; ad altiora vobis tendendum est, ut scilicet cum Jobo dicere possitis: *Si comedi buccellum meam solus, & non comedit ex ea pupillus?* quam vis igitur non nisi buccella panis vobis superfit, hanc quoque inter egenos dividite: tum enimverò id, quod vestrum est, largiemini; nam quamdiu superflua datis, non datis, quod vestrum, sed quod est ipsorum: *Superflua divitum, necessaria sunt pauperum*, ait Augu-

Eccles. 29. 13.

Job. 31. 17.

In Psal. 147. Augustinus, *possidentur aliena, cùm possidentur superflua*

X. Unum adhuc hærere vobis scrupulum video; si enim, dicetis, etiam laici tenentur, superflua pauperibus elargiri, nulla ampliùs erit differentia inter eos, qui bona propria, & hæreditario jure ad se devoluta possident, & inter Clericos, qui ex Ecclesiæ & Beneficiorum redditibus vivunt. Sed plurimùm erratis, éstque maximum inter eos discrimen; laici enim, debito suo satisfaciunt, si illis dent Eleemosynam, qui eam petunt, & indigent, ut ait D. Joannes: *qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo?* Si ergo non viderit, id est, si ignoraverit, eum pati necessitatem, ad nihil obligatur, ut docet D. Thomas; qui verò bonis Ecclesiasticis gaudent, tenentur inquirere in egenos, eorúmque necessitatem investigare; *Quidquid habent Clerici, pauperum est*, ait D. Hieronymus, *& susceptioni pupillorum, peregrinorum, & pauperum debent invigilare.* Ratio est, quia laicis satis est, si erga inopes sese fratres exhibuerint, & requisiti subvenerint; Clerici verò Patres sese profiteantur, & demonstrent, necesse est, quibus incumbit, non solùm filiorum necessitates audire, sed & antevertere. Possunt tamen etiam Ecclesiastici decorem statûs sui tueri, licèt ipsis faciliùs longè sit, quàm laicis, superflua à necessariis discernere, idque duplici ex causa. Primò quidem, quia Clerici à conjugum & liberorum curâ sunt liberi, neque tenentur propinguis, familiæ & posteritati consulere, imò laudabiliter debent ac possunt de iis dicere, *nescio vos.* Præterea, ut monet Concilium Tridentinum, Clerici ob perfectionem statûs sui tenentur, non solùm omnem vanitatis pompam aspernari, sed & palàm illius contemptum profiteri: *In toto vitæ genere, nihil in eis debet apparere, quod vanitatum contemptum non præ se ferat:* multa ergo, quæ laicis necessaria sunt, in Clericis superflua esse possunt, atque adeo maxima est inter utrosque differentia. Quid ergo faciendum restat vobis, Auditores? id unum ingemino & suadeo; vincite, domate, imò radicitus evellite immoderatum habendi affectum, vobísque certò persuadete, geminas duntaxat ad cœlum portas esse, *pati* nimirum *& compati.* Si difficilè vobis accidit, per primam intrare, & horretis multa *pati*, supereſt, ut proximi miseriis & inopiæ discatis *compati.* O quæ nostra stultitia est? Cælum tam vili tenuis Eleemosynæ prætiò venale prostat, & tamen illud emere cunctamur: *Est qui multa redimat modico pretio*, ait Ecclesiasticus; sed quis ille est? certè non alius, quàm qui in egenos est liberalis; gravissimorum criminum debitum, non cingulis setosis, non ferreis catenis, non asperis flagris, aut aliis austeritatibus, sed Eleemosynâ expungit, quæ miram satisfaciendi vim continet: *Ipsa est, quæ purgat peccata*, ut Angelus seni

Ad Damasum. Eccl. 20. 14

Tobiæ

Tob.12.9 Tobiæ testatus est, *& facit invenire misericordiam : purgat peccata*, quantùm ad pœnam, *& facit invenire misericordiam*, quantùm ad culpam ; non *invenit*, quemadmodum dolor animi, quem contritionem appellant, aut ipsa peccatorum confessio, quæ illam proximè & seipsis aufferunt, *sed facit invenire*, quia animam ad eam aufferendam, quasi certò & infalli-
Tob.4.12 biliter disponit ; *fiducia magna erit coram summo Deo, Eleemosyna, omnibus facientibus eam.* Si causam hujus efficaciæ à me exposcitis, Auditores fateor, me illam dare non posse, nec aliud, quod dicam, habeo, nisi Deo placuisse, virtutem istam etiam supra meritum remunerari, ut infinitæ inopum turbæ, quos in humana Republica invenire necesse est, paternè provideret, qui in ærumnis suis contabescerent, nisi divites tam grandis præmii stimulo ad ferendam illis opem excitarentur. Atque hinc perspicuum vobis fiet, cur DEUS in extremo judicii die, non ceteris virtutum heroicarum actibus, sed operibus duntaxat charitatis publicum coram toto universo encomium promittat: *Quòd Abel passus sit, quòd servavit mundum Noë, quòd Abraham fidem suscepit, quòd Petrus crucem resupinus ascendit, DEUS tacet, & hoc solùm clamat* (verba sunt D. Petri Chrysolo-
Serm.14. gi admirantis) *& clamat solùm, quòd comedit pauper.* Et necdum decernitis, tanti spe lucri pauperibus, quantum facultates vestræ patiuntur, elargiri? Eja hoc facite, hoc agite, ne funesta aliquando illucescat dies, quâ insaniam vestram nequicquam detestabimini : ego finem sermoni imponam, unico psalmi versiculo supra modum amæno, & solatii pleno, qui, licèt in omnium ore versetur, dubito tamen an ejus sensum aliquando plenè assecuti sitis.

XI. *Dispersit, dedit pauperibus,* Psal.111. Ecce Eleemosynarium! qui non vendit, more avarorum, non contrahit nec commutat ut negotiator, sed donat, & quidem illis, à quibus non habet, quod speret, dat *pauperibus* : dat multùm, & multis, etiam non extremè indigis, ut videatur effundere potiùs, quàm dare: *Dispersit, dedit pauperibus.* Erravi, non abjicit, nec temere spargit; nec enim ille abjicere censendus est, qui semina campo credit: *Justitia ejus manet in sæculum sæculi*, id est, Eleemosyna; hoc enim nomine divina oracula charitatis actum sæpiùs appellant, quia ad Justitiam proximè accedit. Justitia ejus æternum habebit meritum mercedem æternam, *manet in sæculum sæculi ; cornu ejus exaltabitur in gloria.* Notum vobis est, per *cornu*, robur, fortitudinem, dignitatem atque etiam tubam significari ; solebant autem Hebræi, ut advertit Lyranus, pauperes tubæ clangore ad Eleemosynam convocare, adeo ut morem istum, quia ad ostentationem & vanitatem eo abutebantur, Christus prohibuerit; *cùm facis E-* Matth.6.2 *leemosynam, noli tubâ canere ante te.* Cùm autem ex sola charitate fieret, laude dignissimum erat, ac meritò dicere poterat Psaltes Regius: *cornu ejus exaltabitur in gloria.*

Hæc

Hæc nimirum beneficentiæ tuba amœnissimam Echo in die judicii excitabit; omnes enim pauperes benedicent diviti, eos olim ad se evocanti, ut pane suo famelicos pasceret; benedicent illi Angeli, Archangelique; benedicet JEsus ipse, eúmque in Regni consortium admittet. Interea avarus *peccator videbit & irascetur*, & ad tantæ remunerationis ac gloriæ aspectum in rabiem agetur. Fingite, prædium fœcundissimum, amœnissimum & utilissimum vili pretio venale prostare; licitatur illud avarus, sed paucorum aureorum gratiâ ab emptione desistit; accedit alter, emit illud, eóque fruitur, & brevi temporis spatio ingens inde lucri emolumentum decerpit: ringitur interea euclio ille, & invidiâ rumpitur, turbatur, stridet dentibus, & stultitiam suam damnat; *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet.* Sed incassum: quantumvis enim postea, oblato quocunque pretio ad se rapere possessionem illam allaboret, *desiderium peccatorum peribit.* Ego, Auditores, hæc vobis applicare omitto, & vobis ipsis id faciendum relinquo: id unum è vobis percunctor, quis vobis animi sensus futurus esset, si vobis quoque in die judicii ob inordinatum pecuniæ amorem talis fremitus exprimeretur. Hoc enimvero avertat Deus! nolite, quæso, eos imitari, qui argenti sui scoriam tam perditè amant; sinite, ut omnes ejus reliquias contra Christi in hodierno Evangelio mandatum in loculis retineant, seris & clavibus muniant, conservent, custodiant, de quibus Prophetâ loquitur: *qui custodiunt vanitates frustra.* Jona 2. 9.

PARS ALTERA.

XII. ANimus mihi erat, Auditores, vehementes vobis stimulos ad subveniendum pauperibus addere; sed heu! eam vivimus ætatem, quâ utinam non opprimerentur potiùs! quàm ut opem sperare possint; ea modò sunt tempora, & ii mores, quos Ecclesiasticus vaticinatus est: *Pascua divitum sunt pauperes.* Eccl. 13. 23. Plurimi sunt, qui pauperibus haud aliter, quàm fundo suo utuntur; ex horum sudoribus victum sibi & delicitas quærunt; hos sine ulla mercede ad indebitos labores cogunt: & quid dico sine mercede? verbis etiam durissimis compellunt, & labore suo perfunctos in malam crucem abire jubent. An non palmaris est hæc injuria, & gravissimum scelus, dum operario, aut servo, alterivè creditori debitum urgenti etiam insultare non erubescitis? Hiccine amor est, misellis illis debitus, quos Christus vobis tam sollicitè commendavit? hæccine pietas ac clementia? Ipse certè Abraham, cùm vel aquæ guttam damnato negaret, verbis saltem miribus usus est; nec enim dixit: Vah crudelis & impie decoctor, crapulis & ebrietate diffluens, quid à me expostulas? Vade, age, arde, patere, fure, & infremisce; hoc enimvero meritis tuis debetur! sed amicè respondit: *Fili, Recepisti bona in vita tua.* Luc. 16. 25. Cur ergo illos, qui vos in Paradiso forsitan

multis parasangis præcedent, tam inclementer tractatis? si eos juvandi aut facultas aut voluntas vos deficit, benignè saltem eorum gemitus excipere, blandè eos solari, amico oculo vultúque benevolo eos dignari conveniret; non verò autumnales nubes imitari, quæ, cùm tellus exsiccata hianti passim ore negatum diu imbrem efflagitat, lapides & grandinem in eam effundunt. Quodsi in vestra est potestate, ipsorum inopiam levare; heu quomodo animum potestis inducere, ad eos tam inclementer habendos? Vah quale judicium, quæ pœna, quæ miseria vos expectat? Si enim *judicium sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam*: quale judicium fiet illi, *qui fecerit & rapinam*? An non hæc atrocissima rapina est? nam si peculium, quod miseris negatis, hæreditario jure, absque eorum labore & incommodo illis obvenisset, tolerabilis adhuc foret eorum ablatio; cùm verò suo illud sudore, callosis manibus, vigiliis, itineribus, durissimis laboribus paraverint, quanto non scelere vos obstringitis, dum luxui vestro, tot famelicorum impensis litatis? D. Franciscus de Paula, ut Alphonso Regi Neapolis exactionum acerbitatem demonstraret, nummum ab exactoribus recèns acceptum, Rege inspectante, in partes confregit, & copioso sanguine stillantem exhibuit. O si manus meæ, Auditores, pari virtute pollerent! quanto sanguine Basilicam hanc inundarem! certè mallei mihi non sufficerent ad diffringendas pecunias injustissimè partas, quas plurimi retinent. Sed ista quorsum? satis mihi foret, nonnullos accedere, & pretiosos, quibus teguntur, pannos admotâ manu premere; ô quot rivi sanguinis effluerent ex vestris & famulitii vestri vestimentis, usu jam longo attritis, sed necdum solutis! Exprimamus aulæa, & pendentia è palatii vestri muris peristromata: exprimamus supellectilem illam pretiosam, lecticas, culcitras, cortinas, sedilia heteromallo obducta, heu quanto sanguine stillarent, palámque ostenderent, muricem illum selectum, quo tincta sunt, è venis pauperum expressum: *Qui effundit sanguinem*, Ecclesiastici Oraculum est, *qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt*. Verùm ego peccator sum, nec mira patrandi virtutem habeo, ut ad creditorum commiserationem vos permoveam; videre tamen mihi videor miseros illos, quò se vertant, quem inclament, ignaros, veste lacerâ ad Dei tribunal supplices, advolvi; quodsi ad hujus sententiam afflicti appellaverint, an non creditis vos causâ casuros?

Jac. 2. 13.

Lud. de Attychi in histor. Minim.

Eccle. 34. 27.

XIII. *Ecce merces operariorum, quæ fraudata est, clamat*, verba sunt Divi Jacobi ad divites impios, *& clamor eorum in aures Domini Sabaoth, introivit*. Verba ista, *Domini Sabaoth*, nil aliud sonant quàm Dominum Angelorum, Dominum ferarum & fulminum, Dominum grandinum & terræ motuum, Dominum turbinũ & diluviorum, Dominum morborum & mortis, verbo, Dominum Exercituum,

Jac. 4. 4.

cituum, ut ostendat nobis, ad illachrimantium pauperum clamores omnia cæli armamentaria aperiri, cum pleniſſima facultate, quæcunque placuerint, armorum & armatorum genera depromendi, ad vindicandas injurias ipſis illatas? Si unquam DEUS ſe invictum exercituum ſupremúmque ducem demonſtravit, quo, quæſo, id tempore fecit? illo nimirum, quo contra Ægyptios pugnavit; hos omni militiæ & armorum genere aggreſſus eſt, fulgetra, tonitrua, ſagittas, tenebras, muſcas, ranas, ciniphes, peſtem, & naufragia in eos immiſit; ſed cur dirum adeo in modum in illos animadvertit? ad vindicandam in mercenarios mercede fraudatos injuriam; multo enim tempore Ægyptii Hebræorum operâ uſi ſunt, ad geminas eáſque inſignes civitates condendas, non ſolùm tamen debitam pactámque mercedem iis negârunt, ſed ut lapides, paleas, cæterámque fabricæ materiam ipſimet colligerent, adegerunt: hæc enimverò injuria DEUM adeò irritavit, ut oppreſſorum lachrimis exoratus plenam ipſis facultatem dederit, vaſa pretioſa plurima, ab Ægyptiis mutuò accepta, tacitæ compenſationis loco auferendi; inde armenta eorum occidit, extirpavit vineta, ſementem vaſtatis agris proſtravit, eradicavit ſilvas, primogenitos trucidavit; tandem maris fluctibus obrutos cùm Rege ſuo demerſit, ac de cadaverum ſpoliis Hebræos ditavit. Neque exiſtimetis velim, mea tantùm figmenta hæc eſſe: evolvite ſapientiæ libros, ibíque legetis: *tranſtulit illos per mare rubrum, & tranſvexit illos per aquam nimiam, inimcos autem illorum demerſit in mare.* Legite pariter: *reddidit juſtis mercedem laborum ſuorum,* id eſt, juxta celebrem Lyrani paraphraſin, operariis mercedem, laborantibus damna reſtituit, & Iſraelitis fecit *recompenſationem, quâ injuſtè defraudârunt eos Ægyptii.* An non ergo vos meritò terreant clamores pauperum, quibus tanta è cælis obtinendi poteſtas conceſſa eſt? An fortè ignoratis, reſtitutiones has graviſſimas eſſe, indiſpenſabiles, atque omnis dilationis & moræ impatientes, cùm titulis adeo oneroſis debeantur? quid ergo ultra cunctamini? an fortè mortis articulum ad reſtituendum exſpectatis? Bene eſt, hunc expectate: DEUS enim, ut miſerabili creditorum turbæ quantocyùs ſatisfiat, vos ante tempus & horam rapiet, ac de ſtatione vitæ vel invitos detrudet: forſitan decretum vobis fatale in tribunali Divino ſignatum jam eſt; forſitan tortoribus veſtris, phreneſi nimirum, febribus, ac doloribus in mandatis jam datum eſt, ut ſeſe ad executionem accingant; & vos etiamnum moras nectitis?

Exod. 14. 20. 18.

Sapient. 10. 17.

XIV. Scio, non paucos veſtrûm dicere, hactenus ſe non ſatisfeciſſe debitis ſuis, ob impotentiam & mediorum defectum: ſed quam mihi fictam impotentiam dicitis? nempe, quod non vultis, non poteſtis: *docuerunt linguam ſuam loqui mendacium,* cùm tamen DEUS, Eccleſiaſtico teſte, ſummè oderit *Divitem men-*

Jerem. 11. 5.

Eccleſ. 25. 4.

mendacem, illos nimirum, qui falsis præ existibus creditoribus suis os oblinunt, & fictâ spe solutionis eos solantur, dicúntque, *non possum*; nam, ut ait D. Augustinus, *potest in iis, quæ vult, & in iis, quæ non vult, non potest.* Si de simposiis & conviviis agitur, *potest* enimverò; si verò de censibus, qui sacris familiis debentur, *non potest.* Si de comediis agitur & theatris, si de Cantatricibus, & Syrenibus, ô quàm *bene potest?* Si verò de piis legatis Ecclesiæ persolvendis, *non potest.* Si de canibus, equis, venationibus, ac sumptuosis relaxationibus animi sermo est, iterum *potest*; si verò de servorum ac famulitii salariis, etiam longo tempore dilatis, non *potest*: repeto iterum, *potest in iis, quæ vult, & in iis, quæ non vult, non potest.* DEUS vos eorum numero eximat, Auditores, quos ipse appellat, *divites mendaces*; hos enim Deus exosissimos habet. Vos ergo etiam atque etiam exhortor unà & obtestor, ut non solùm miseris hisce debita actutum, & sine mora solvatis, verùm etiam de vestro largiamini, illáque novalia imitemini, quæ præterita damna fructuum copiâ & ubertate compensant. Saltem *pudeat illis tollere, quibus jubemur offerre*, dicam vobis cum doctissimo Cassiodoro: quid enim tandem à miseliis istis prætenditis? an ut debitum omne condonent? ut jure suo cedant? ut expectent, dum vobis libuerit? quodsi vobis, qui locupletes estis, tam durum accidit, id, quod alienum est, restituere, quàm longè difficiliùs erit illis, eo, quod proprium habent, fraudari? Eja eorum pede vos ipsos metimini, &, quis vobis animi sensus foret, perpendite, si eadem vos necessitas premeret: nunquid opportunè importunè, quod vestrum est, sollicitaretis? cur ergo modò eripitis, quod pauperum, & mendicorum est? sed avertat DEUS hanc à vobis calamitatem! Bonis vestris, ac proventibus hilariter fruimini, nec enim quispiam eorum, quos opprimitis, contradicet; bonâ eorum pace commodis & facultatibus, bonorum flore ac copiâ gaudete: DEUS vos ad pinguiorem fortunam destinavit; illi benedicite; Ille vos promoveat, & feliciter ampliùs, non vestrâ duntaxat, sed & posterorum gloriâ; hanc tamen alienis sumptibus nolite procurare: nam ut laudatus à me Cassiodorus sapientissimè asseverat: *ultra omnes crudelitates est, divitem fieri, de exiguitate mendici.*

SER-

SERMO VIGESIMUS TERTIUS.

DIE LUNÆ POST QUARTAM DOMINICAM.

Et cùm feciſſet, quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de Templo. Joan. 2.

I. ATrociſſimum ſanè crimen eſſe neceſſe eſt, quod Princeps propriâ manu ulciſcitur: Parentes quondam noſtros è primis illis deliciarum tempe DEUS ejecit, verùm executionem Angelo demandavit; Chananæos è terris ſuis expulit, ſed immiſſo ſciniphum, culicúmque exercitu; Amorrhæos è finibus ſuis fugavit, ſed muſcarum aculeis eſt uſus: nec uſpiam legitur propriâ manu flagitioſos caſtigâſſe, quàm cùm debitum templis honorem negarent. Manu angelicâ percuſſit Ægyptum, & integrum Aſſyriorum exercitum profligavit; Herodes ipſe, vaniſſimus ille Divinitatis affectator, non niſi Angelo percutiente interiit. Cùm verò hodie ſacræ ædes profanantur, video, Chriſtum ipſum, aliàs tam manſuetum & placidum, manum flagello armare, & in reos ſævire. Quàm atrox ergo, quàm portentoſum, Deóque exoſum crimen hoc eſſe neceſſe eſt? Et quæ te ſors manet, urbs chara? an pares, quod abſit, cum Solymæis civibus hodie pœnas lues? minimè ſanè, niſi paris culpæ ſis rea. Sed quis templorum tuorum ſtatus eſt? an & in te garrulitatis, immodeſtiæ, & licentiæ ſunt receptacula? Id enimverò haud credam; nunquam enim hîc comparere vos video, niſi ad omnem modeſtiam compoſitos, devoti & compuncti animi ſigna ſpirantes, obtutu pudico, modeſto habitu, & geſtu religioſo: ſi alibi etiam tibi ſimilis es, de quo quidem non dubito, hodierna Chriſti indignatio te minimè tangit, nec timenda ſunt tibi flagella, quæ in ſacrarum ædium violatores intorquet. Nemo tamen adeo firmas in ſanctitate radices egit, ut concuti non poſſit, ne dicam præcipitari; unde in futuri potiùs mali cautelam, quàm in præſentis remedium demonſtrabo vobis hodie, quàm gravem injuriam DEO inferant, qui DEI Baſilicas, quibus omnis honor & cultus debetur, profanant; ſic enim alieno ſapere diſcetis exemplo, dum videbitis, quàm ſevèrè, quàm juſtè Chriſtus ipſe in eos animadvertat, qui tantâ eum impudentiâ & temeritate conculcant.

Apol. & à Lap in c. 3. Gen.

Mens h. ibid.

II. An non enim justam indignationis causam DEUS habeat, Auditores, cùm nec in Templis quidem ea sibi reverentiæ signa videt exhiberi, quæ omni in loco ei debentur? non enim minùs, quàm in Ecclesiis, ubique est præsens: *plena est omnis terra gloriâ ejus*, domi nimirum forisque, in angulis & compitis, in locis profanis & sacris, obscuris & honoratis; unde Heraclytus, tametsi gentilis, Romanos quosdam equites, loqui sibi dedignatos, quòd in fumanti casa & semiruto mapali ad furnum consîdentem viderent, blandùm subridens, *fidenter ingredi jussit, nam & hîc quoque*, inquiebat, *Dii habitant immortales.* Hoc tam etsi verissimum sit, noluit tamen Deus nos obligare, ut pari ubique obsequio hanc ejus præsentiam veneraremur; hæc enim obligatio, attentâ negotiorum multitudine ac occupationum varietate mentisque humanæ distractione, difficilis sanè, si non inobservabilis foret. Satis ergo est, ut nullibi eum offendamus, nec tenemur, singulari eum honore ubique prosequi, pientissimi illius Regis exemplo, qui seipsum ita hortari solitus est: *benedic anima mea Domino in omni loco Dominationis ejus.* Verùm, qui hoc obsequii tributum non omni in loco exigit, illud tamen ibi sibi reddi imperat, ubi propriam sedem ac habitationem elegit: *elegi locum istũ mihi in domum*; non quòd alibi præsens non sit, sed quòd in isto ab omnibus honorari & præsens agnosci velit. Hoc obsequium, ut nobis facilius redderet, splendidas, magnificas, ac sumptuosas esse voluit ædes suas, ut hominibus, qui externâ ut plurimùm rerùm specie capiuntur, ipsa loci Majestas existimationem, reverentiam, & sacrum quendam Dei inhabitantis horrorem ingeneraret. Ut autem majorem sacris locis celebritatem & frequentiam conciliaret, luculentis experimentis ostendit, nullibi se magis nobis propitium, ad preces nostras magis facilem, magisque in nos munificum esse, quàm in Templis, quæ pacis, & propitiationis locum propterea appellavit, voluitque, ut etiam legum humanarum speciali privilegio, asyli, impunitatis, refugii & securitatis, aliarúmq; prærogativarum titulis gauderent, majúsque earum gloriæ pondus inde accederet: *domum majestatis meæ glorificabo.* Hæc omnia, Auditores, verissima omnino sunt, & Doctorum authoritate comprobata: unde hunc in modum ratiocinari lubet. Si DEUS ex innumeris mundi spatiis, quæ suâ immensitate implet, paucula cultui suo reservavit, reliquis omnibus ad nostra commoda & obsequia relictis; an non indignæ rusticitatis est, nec in hisce pauculis eum venerari & revereri velle? quanta alia terrarum, locorúmque spatia liberrimo nostro subjecit arbitrio, ad negotiandum, confabulandum, ridendum, ludendum, animúmque ad libitum relaxandum accommodata? cur ergo nec templis quidem parcimus? hoc sanè est, quod gentium Apostolum adversùs Corinthios concitavit, ut diceret:

Isa. 6. 3.

Aristot. de pace animi, l. 7. c. 5.

Ps. 102. 22.

2. Paral. 7. 12.

Isa. 60. 7.

ceret: *nunquid domos non habetis? an Ecclesiam Dei contemnitis?* Vah fideles, malè feriati? quæ hæc temeritas? si animum distrahere placet, nunquid domos habetis? si de rebus peregrè gestis disserere, an conventicula desunt, si hominum consortio, & conversatione frui, an non sat amplæ sunt plateæ publicæ? si tractare negotia, an non patet mercatus? si effræni litare libidini, an non habetis prostibula, fornices, & lupanaria?

1. Cor. 11. 22. *nunquid domos non habetis, & Ecclesiam DEI contemnitis?*

III. Et verò fieri non potest, quin Divina indignatio ex nostra cum gentilibus comparatione plurimùm crescat; notum enim est omnibus, Deum in sacris oraculis sæpenumero Zelosum dici, neque honoris sui æmulum pati posse: *Deus amulator Dominus* appellatur in Deuteronomio, *Deus æmulator* à Josue, *DEUS æmulator* à Propheta Nahum: quid ergo dicturum arbitramini, si honores & obsequia, quibus gentilium plurimi dæmonum simulacra coluerunt, cum fidelium obsequiis, qui Dei se cultores profitentur, comparaverit? Meminit illi enimverò (liceat ita deDeo ad captum nostrum loqui, quamvis nullius rei meminisse possit, cùm nihil illi sit præteritum, sed omnia præsentia, quique juxta eximium Ecclesiastici effatum, omnes retrò ætates, uno oculi ictu complectitur, *conspector est sæculorum*) meminit, inquam, magnæ illius demissionis, quâ Idololatræ, in delubris Deorum suorum utebantur; immortali enim memoriæ posteritatis consignata sunt illa Senecæ verba: *intramus*, inquit, *templa composiți, ad sacrificium accessuri vultum submittimus, togam adducimus, in omne argumentum modestiæ fingimur.* An non meminit, Germanos veteres, saltus & nemora Idolis suis dedicata nunquam intrâsse, nisi vinculis constrictos, & catenis onustos, in servitutis, quam publicè professi sunt, insigne testimonium, uti Tacitus scripsit? An non meminit, Saracenos antiquos pavimenta templorum non nisi nudis pedibus calcâsse, ad singularem corporis mundiciem, summámque animi demissionem denotandam, ut Lyranus testatur? An non meminit, Græcos tempore sacrificii nunquam vel nares emungere, vel os extergere, vel excreare solitos, ne mentis attentionem & religiosum silentium turbarent, ut Arianus recenset? Hæc ubi meminit DEUS, & cum illa, quâ nos utimur, reverentiâ comparat, quo zelo, Auditores, quâ indignatione replebitur, si verè, qualem se dicit, *DEUS æmulator* est? an non summæ sibi injuriæ vertet, ut Ambrosius ait, *circumsonare Sacramenta confusis vocibus, cùm gentiles Idolis suis reverentiam tacendo detulerint*? An non hoc est, facere, ut DEUS noster invidere debeat Jovi, Saturno, Isidi, & Osiridi, qui à cultoribus suis plus reverentiæ & honoris tulerunt, dum falso eorum Numini oves & boves jugulabantur, quàm dum modò Unigenitus Dei Filius in Ara immolatur?

Deuter. 6. 15. Josue. 24. 19. Nahum. 1. 2.

Eccles. 36. 19.

Quintil. lib. 6. c. 8.

Lib. 3. de Veland. Virgine.

IV.

IV. Ad hæc Deus minimè à nobis exigit tam rigidam reverentiam, qualem gentiles in delubris suis adhibebant; neque enim ille nos jubet, aut linguam è faucibus eruere, aut oculos effodere, uti nostrâ etiam ætate in templo Mechæ miserè delusi Mahometani solent: de liberrimo solùm ac dissoluto garritu, confabulationibus, obtutibus non liberis duntaxat, sed & lascivis agitur; num grave nobis videatur, si nictus & annutus, manuum oscula, jocos, risus, & cachinnos prohibeat, nec in profanis locis decentes? quodsi nec ista, ne in Templis quidem à nobis obtineat, quid alibi impetrabit? An illi Deum in compitis ac circulis honorabunt, quem in corde sanctuarii despiciunt, esto, quòd multa, magnáque pietatis, modestiæ, & compunctionis specimina in aliis videant? Hic culpas suas deplorat, ille confitetur, hic Sacramenta ministrat, ille recipit, hic sacrificio assistit, hic psalmos decantat, ille precatorias evolvit corollas, hic Eleemosynas dispertit, hic pugnis tundit pectora, ille oscula terræ figit: quodsi his exemplis minimè commovemur, sed illo plangente, hic risu diffluit; illo precante, hic flagitiis se inquinat: quod tandem de talibus judicium formabimus? *Si in Ecclesia constituti tantorum efficimur malorum rei*, liceat, verbis Chrysostomi uti, *quales tandem nos futuros putamus, cùm hinc fuerimus egressi? tantos fluctus patimur in portu, quid ergo, cùm exiverimus in pelagus illud malorum, forum dico, & urbana negotia, & domesticas curas?* Si animum inducere non possumus, ut modico tempore devotè orationi vacemus in templo, tot aliorum exemplis incitati, quid domi faciemus, à tot tantísque negotiis distracti? an intra tumultus populi animum colliget, qui id non facit constitutus in loco sacro? an à murmurationibus abstinebit in conventiculis, qui in DEI domo se non continet? an ab amoris impuri lusibus sibi temperabit in consortiis profanis, qui nec in Ecclesia sibi moderatur? Quâ modestiâ sedebit in theatris & podiis, qui concioni sacræ tam incompositis moribus assistit? si ab impudentia non abstinet, quam publicis criminationibus audit reprehendi, quid faciet, ubi eam sentiet laudibus extolli, & mactari encomiis? si peccata committit, de quibus alii se accusant, quid ibi faciet, ubi plurimos audiet de iis cum jactantia gloriari? Verbo, si in DEUM injuriosus est, ubi honoribus colitur, quid ibi perpetrabit, ubi DEUS palàm inhonoratur? Enimverò, qui tantâ facilitate DEO cultum denegat in templo, palam ostendit, esse se omnis extra templum humanitatis, civilitatis, & religionis expertem. Fides vos docet, quòd *Dominus in templo sancto suo*; cur ergo negligitis, quod subnectitur, *sileat à facie ejus omnis terra?* Rursus fide certum est, DEUM ibi velut in throno regio considere, cur ergo eum non veneramini, ut Regem vestrum? Fides DEUM in templo velut in tribunali suo exhibet, cur ergo Judicem non expavescitis, neque Habac. 2.

que fulmen ejus timetis, an necdum agnoscitis, DEUM justissimè aversari, qui tam parùm honoris, tantum verò contumeliæ ipsi in templis inferunt? Id si fiat, ubi culpam deprecabimur, ubi veniam rogabimus, quò ibimus, ut imminentibus nos supplicis subducamus?

V. Et verò, si bene rem perpendamus, Auditores, Deus templa & Basilicas non tam in gloriam suam, quàm nostram utilitatem & commoda destinavit; ipsius certè magnitudini, nec mole marmoreâ ad majestatem compositâ, nec tholis auro illitis, nec Aris argento superbis, nec fulgurantibus candelabris quidquam accedit, nec minùs ille absque his omnibus beatus esset, quàm fuerat ab omni retrò æternitate, cùm mundo, & adoratoribus caruit: *Deus, qui fecit omnia*, dicebat appositè Apostolus Athenensibus, *non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur, indigens aliquo.* Dei sanè intentio alia non erat, quàm aliquem sibi in terris locum determinare, cujus aspectu ad clementiam mortalibus exhibendam moveretur; cùm enim crebris ubique injuriis irritetur, gaudet templorum aspectu placari, & intentata mortalibus fulmina è manibus sibi extorqueri, quemadmodum in Hierosolymitani templi dedicatione Salomoni testatus est: *Oculi mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in isto loco oraverit, & propitius ero peccatis illorum.* Si igitur Deus ex aspectu templorum indignationis potiùs, quàm clementiæ materiam inveniat, ubi, Deum Immortalem! pietatem & veniam sperabimus? in quam aliam terræ partem necesse erit, oculos convertere? ut flagella suspendat? an in plateas, tam dissolutis moribus, tantáque vitæ libertate infames? an in nobilium domos? sed quid ibi videbit, nisi mendicos ex atriis pulsos, ut plures in stabulis equi nutriantur? an in officinas artificum? in quibus mendacia, & fraudes, velut domi suæ habitant. An in pauperum tuguria? ærumnarum impatientiâ & desperatione plena. An in rusticorum mapalia? rapinis & fraudibus contexta. An ad tribunalia & Judicum subsellia se convertat? Vah, quid aliud aspiciet, quàm accusationes malignas, processus fallaces, testes corruptos, advocatos venales, Judices iniquos, lites ad emungendos pauperum loculos protelatas, pauperes succumbentes, & locupletes victores! Si trapezitarum mensas, & destinatas cambiis tabernas intuebitur, quid nisi putidissimas usuras invenit? si atria contractibus stipulandis destinata, quid nisi deceptiones enormes? si telonia gabellis & vectigalibus deputata, quid nisi extorsiones turpissimas? Nec ad aulas certè oculos deflectere poterit, quin in patentibus atriis videat lusus famulitii, ac satellitum otia; in propylæis calumnias & maledicentiam aulicorum, in arcanioribus conclavibus verò fastum & superbiam grandium: ibi ibi livorem cordium, simulationem vultuũ, verborum dulcedinem & mella, to-

Act. 17. 14.

2. Paral. 7.

xica ac venena animorum, ibi contemptam sinceritatem, æstimatam astutiam, innocentiam appetitam insidiis, & scelus dominans, favorem triumphantem, virtutem depressam, & conculcatam intuebitur. Heu nos miseros, si scenas & theatra, verba propudiosa & impudentia, exhibitiones obscænas & turpes aspiciet! miseros nos, si suburbana nostra, Baccho & Veneri dicata videbit! Si oculos in mare deflectet, nil nisi rapinas; si silvas & saltus, nil nisi latrocinia ac neces; si prata & agros, nil, nisi amores lascivientes videbit. Quocunque reflectet oculos, nil aspiciet, nisi quod iram accendat, & fulmina ad vindictam subministret: tanta est scelerum colluvies, quæ hâc ætate universo terrarum orbi dominatur, Oseæ 4. 2. *Non est veritas, non est misericordia, non est scientia DEI in terra*, verissimè cum Osea exclamandum est, *sed maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt.* Heu, quæ carnis turpitudo, quale fimetum, quæ fædissima putredo universo se orbi superfudit? ut meritò dici possit: *sanguis sanguinem tetigit*, dum eadem ex stirpe nati, & ex eodem sanguine concreti, illicitis amoribus copulantur. Quid ergo, Auditores, quid tandem eveniet, si etiam in templis nil nisi indignationes materiem Deus inveniat? Jerem. 3. 5. *super quo propitius esse poterit nobis*? sub quo alio tecto securitatem sperabimus? Enimverò, Auditores, malorum omnium causa & origo, quæ florentissimas etiam urbes nostras diruit, *ultio Domini est, ultio templi sui*, palàm pronuntio cum Jeremia. Videtis bella & hostiles calamitates? *ultio Domini est, ultio templi sui.* Contagiones, & pestilentias latè grassantes? *ultio Domini est, ultio templi sui.* Terræ motus, & succussiones formidandas? *ultio Domini est, ultio templi sui.* Nec aliam opus est ærumnarum nostrarum originem rimari, Chrysostomo teste; cùm enim templa placando Deo erecta sint, in illis etiam eum irritamus, ubi ejus Clementiam conciliare necesse foret: *Hinc subversa sunt omnia, hinc perierunt omnia, quoniam eo tempore, quo maximè DEus erat placandus, eo magis irritato discedimus.* Et fieri possit, ut veritatem adeo palpabilem & manifestam necdum penetremus? si homines alibi non peccarent, atque adeo necesse non haberent, injurias DEO illatas compensandi in templis, veniam fortassis mererentur; cùm autem scelera ubique adeo invalescant, ut verè dici possit, *corrupta est terra coram Domino*: quæ, non dicam imprudentia, sed stupiditas & stultitia est, ea in templis etiam perpetrare, uti nostra ætate impudentissimè contingit? Jerem. 15. Gen. 6. 11.

VI. Alium longè DEI placandi modum Majores nostri tenuêre; perspectum enimverò habebant veteres Christiani, templa præcipuè eum in finem erecta, ut, quem culpis nostris alibi accendimus, lachrimis divinum furorem extingueremus: quâ enim, dicite,

dicite, corporis compositione ibi comparere soliti sunt? luctu & squalore obsiti, aspersi cinere, funibus cincti, ad Sacerdotum pedes verecundâ demissione prostrati, fletu & lachrimis eos inundabant, osculis dissuaviabantur, nec ulla demissionis signa negligebant, quibus aut dolorem de culpis, aut veniæ desiderium testarentur; nec id infimæ tantùm conditionis personæ fecerunt, sed coronati quoque vertices, maximè cùm publicum scandalum publicâ quoque pœnitentiâ erat expiandum. Ita Romanorum Imperator Theodosius Mediolanensem Basilicam, vili inductus habitu intravit, & ad primum ejus limen in terram prostratus, Davidicum illud piè ingeminavit; *adhæsit pavimento anima mea, vivifica me secundùm Verbum tuum*: mox frontem ac pectus percussit, capillos vulsit, solum lachrimis tinxit, ac sacrificii tempore, procul à Purpuratorum coronâ, intra populi subsellia genuflexus permansit. Quid de Ludovico Imperatore, quid de Henrico secundo dicam? ille aspero cilicio, hic sacco indutus, Aquisgranii ille, hic Cantuariæ, ille ad Templi portam, hic ad pedem aræ, de genibus delictorum veniam ab omnibus, qui templum oraturi intraverant, efflictim exposcebant: ad hæc Henricus, regios denudans humeros, in totius populi præsentia, ab octoginta & ampliùs Monachis flagris cædi postulavit. Exemplum Swenonis Daniæ Regis singulare prorsus est, ac memorandum: Jusserat ille præcipiti sententiâ, primarius quosdam subditorum, modum Regiminis reprehendere ausos, trucidari: id ubi Guilielmo Sanctissimo Roschildensium Antistiti innotuit, justissimo zelo accensus, dissimulavit quidem aliquamdiu delictum, cùm autem paucis inde diebus Regem ingenti pompâ, & nobilissimâ purpuratorum coronâ stipatum Ecclesiam subire videret, obviam ei processit magnanimus Præsul, ac Pedo pastorali illum repellens, quâ fronte, inquit, Rex homicidia templum ingrederis? si etiamnum obstinatum habes animum in scelere, quod patrâsti, cave, longiùs progrediaris; hic enim locus non patet peccatoribus protervis; si verò seriò detestaris delicti enormitatem, hæc pompa non convenit pœnitenti; abripe te igitur quantocyùs; hoc enim loco indignus es. Quo animo hanc Præsulis libertatem Regem tulisse arbitramini? Audite, & obstupescite! nec factum suum excusavit, nec de Præsulis rigore quæstus, nec se offensum vel verbulo testatus est, sed inclinato demissè capite, in palatium secessit; Ibi, positâ purpurâ & vilem lacernam indutus, nudo capite ac pedibus ac Ecclesiæ limina in genua provolutus jacuit, donec Episcopus in Missæ officio græcâ voce κύριε ἐλέησον, divinam misericordiam invocaret; tum enim Præsul de adventu Regis certior factus, musicis silentium indixit, ac ad Templi fores progressus, Regem copiosis perfusum lacrimis, suique delecti veniam suppliciter rogantem invenit: commota

Ps. 102. 25.

sunt ad hoc spectaculum sancti Præsulis viscera, unde è terra levatum arctè complexus, ac regio indutum vestitu ad Ecclesiæ tholum perduxit; ubi Rex indicto per præconem silentio, coram immensâ populi coronâ, crimen suum palam confessus est, ac Guilielmi Præsulis zelo ac benignitate laudatâ, in grati animi signum calicem aureum dono obtulit, ac mediam partem Provinciæ, cui Stephnicæ nomen, Ecclesiæ redditibus adjecit.

VII. O Exempla, omni retrò sæculorum memoriâ digna! minimè tamen illa vobis hodie imitanda propono, tantum equidem à vobis haud peto; jam pridem enim illa fidelium pietas deferbuit, & antiquus fervor defecit; continere me tamen haud possum, quin exclamem: si personas adeo illustres & conspicuas imitari animus non est, cur non defectum hunc oculorum saltem modestiâ, linguæ silentio, totiúsque corporis decenti compositione suppletis? Demus Viris ordinis equestris, ut etiam intra limites Ecclesiæ crucem pectori, ensémque lateri affixum gerant, nec cupio, ut imitentur Imperatorem Theodosium, qui nunquam, nisi positâ coronâ & armis, Ecclesiam intravit; sed cur non saltem utrumque genu eâ, quæ DEUM decet, demissione curvant, eíque non dimidiatam tantùm, sed integram, non affectatam, sed sinceram Reverentiam exhibent? Indulgeamus nobili gyneæo, ut monilia collo, auribus inaures appendant, nec desidero, ut demissionem Agnetis Augustæ æmulentur, quæ non nisi simplice cultu, & ignobili panno induta? ædem sacram ingressa est: sed cur non saltem ex præcepto Apostoli nudatos tegunt humeros, eâ animi corporísque verecundiâ, quæ tot Angelicarum mentium præsentiam decet, *propter Angelos*? quoscunque demum Angelos intelligamus, sive quos natura tales fecit, aut qui morum innocentiâ & candore, vel muneris & dignitatis charactere Angelis æquivalent: an ullus in re tam facili & æquâ excusationi locus est? quo titulo, quæso, quâ ratione, quo demum prætextu hæc poterunt sustineri? O de quàm multis dici potest illud Prophetæ Habacuc, *Ecce iste coopertus est auro, & argento, & omnis spiritus non est in eo*, si solum superbiæ spiritum exceperis? certè nec spiritus devotionis, & pietatis, nec prudentiæ & timoris DEI emicat. Quid Viros illos sanctissimos quos paulò antè laudavi, dicturos esse existimatis, si hac ætate templa nostra accederent, & personas se longè inferiores ac conditione dispares, tantà vanitate viderent comparere? Isténe, dicerent, DEO supplicantium habitus est? siccine ad placandum Deum, tot injuriis læsum acceditur? Itáne ad detestanda peccata, veniámque rogandam? *Vah non sunt idonei intercessores, Domini contemptores*, cum Divino Cypriano clamarent, *nec convenienter ad eum placandũ accedunt, nec conciliant, quem offendunt.* Non cogitant nimirum finem, propter quem templa

1. ad Cor. 11. 10.

S. Basil. l. de Virgin. S. Clem. l. 2. Hyp. S. Thom. 1. ad Cor. 11. c. 12. l. 3.

Habac. 2. 19.

De Jej. & test. Christi.

sunt

sunt frequentanda ; Missæ quidem sacrificio intersunt, sed ex consuetudine tantùm ; curvant genua, sed absque ullo sensu pietatis ; ad sacra se tribunalia de noxis accusaturi advolvunt, sed absque conveniendi animi applicatione : ignorant miseri, quid agant. Hunc sanè in modum loquerentur Viri illi eximii, & dubio procul rem acu tangerent ; quidquid enim perperam in Templis accidit, inde contingit, quòd pauciſſimi sint, qui satîs perpendant, non nisi ad DEum placandum se illuc concessisse : multos sola curiositas attrahit, multos temporis fallendi studium, multos sola consuetudo ; pauciſſimi eo animo adeunt, ut noxarum veniam à Deo consequantur. Si vespertinis Psalmis assistunt, id aurium oblectandarum gratiâ faciunt, quas musicarum vocum suavitas titillat, minimè verò mentem elevant, ad pium verborum sensum ruminandum : si concioni intersunt, intellectum solùmmodo eloquentiæ ornatu & ubertate pascunt, nullum sibi salutaris doctrinæ fructum jejunâ voluntate decerpente: Supplicationes publicas comitantur, ut oculos personarum affluentium varietate destrahant, minimè verò, ut affectus animi sui, mysteriorum, quæ repræsentantur, sanctitati conjungant: si festos dies celebrant, sanctorum Cælitum memoriam minimè augent: quis ergo miretur, eos non DEI, sed vanitatis spiritu plenos illic commorari? Neque tamen negaverim, etiam honestæ, quam memoravi, voluptatis gratiâ posse templa frequentari ; hoc enim minimè prohibetur ; sed cur Dei omnino obliviscimur ? quasi verò primarius actionum istarum finis non DEI honor, sed nostri duntaxat animi relaxatio foret : & credere possumus aut sperare, functiones has Deo placere, ab illo laudari, & approbari? O nos delusos? contrarium sanè experiemur : metuo reverâ, ne idipsum nobis Deus exprobret, quod per Malachiam Prophetam similibus objecit: *Mal. 2. 3.* *Ecce ergo projiciam vobis brachium: & dispergam super vultum vestrū stercus solennitatum vestrarum.* Deum immortalem ! quæ verba hæc, Auditores, quæ verba ? quis ea crederet, nisi essent divini oris Oracula? Festa celebratis, ait Deus, suavi vocum concentu, parietum ornatu, & pretioso apparatu : servate vobis hæc omnia, per me licet ; nihil enim aliud video vos facere, quàm confabulari, garrire, risu & cachinnis dissolvi, haud aliter, quàm in theatris publicis, & infami scenarum licentiâ solet accidere ; hæc ego festa, velut lutum vilissimum, in vultus vestros projiciam : *dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum.* Hæ non sunt solennitates *meæ*, sed *vestræ*, non enim mei, sed vestri gratiâ illas acceditis, ut animum relaxetis, tempúsque falletis, jocis indulgeatis, domúmque meam in domum lusûs & negotiationis convertatis. Hæc enimvero metuo, ne aliquando Deus nobis exprobret, nisi fortè hac ipsâ jam horâ exprobraverit.

VIII. Et utinam relaxandi animi, temporisque fallendi gratiâ templa

accederent ! Illud enim verò pessimum est, multos ex composito eò venire, ut peccent, quódque longè pejus est, ut alios ad peccandum inducant. Quid ? ut alios ad peccandum inducant ? Ita enimvero : repeto ; Ecclesias frequentant, ut alios ad peccandum inducant. An non enim notorium est, templa à plurimis eligi, velut opportuna ad struendas alienæ pudicitiæ insidias loca? hìc hìc vel maximè laquei texuntur ac retia, ut alios implicent, ac involvant ; hìc liberrimè ponuntur offendicula, ut alii adlapsum impellantur. Quid multis? eò perventum est, ut
Jer. 7. 30. liceat cum Jeremia exclamare : *Ponuntur offendicula in domo, in qua invocatum est Nomen Domini, ut polluatur.* Vah scelus morúmque licentiam ! Ubi tandem securus eris, ô Sancte pudor, si nec in domo Dei tutum refugium invenis ? fugis liberum per fenestras prospectum, ne curiosæ viciniæ oculis, & obtutu contamineris ; odisti plateas & compita, ne à vaga mulititudine injuriam patiaris ; scenas, ac theatra deseris, ne ab impudicis spectaculis offendaris. Verùm quo fructu ? si vix templum ingressus in scopulos incidas, alibi sollicitè evitatos, cogarísque ingenti tui ludibrio in ipso portu naufragium pati. Heu mihi, necesse foret hac ætate, ut divino cultui vacaturi in catacumbas descendant ; periculosum enim est, etiam tremendo Missæ sacrificio assistere, supplicationes publicas comitari, divina oracula ex suggestu audire, ipsáque Divinissima Ecclesiæ Sacramenta frequentare. Utinam vel hac horâ non nudum solùm nomen, sed & Pauli zelum haberem ! ut tantæ licentiæ enormitatem, ritè explicare, & tam atrocem abusum exterminare possem.

IX. Ea quondam mentibus etiam barbaris templorum reverentia ac æstimatio inerat, ut in hostili invasione Christiani nullum securius, quo bona omnia tuerentur, asylum haberent : testis est Roma, cùm Alaricus, admoto ad ejus jugulum cultro Gothico, ingenti per illam strage & truculentiâ grassaretur ; tantum certè barbarus iste honorem, consecratis DEO templis detulit, ut rigidissimo imperio furentem exercitum coërcuerit, ne quenquam intra templorum aditus læderet. Erat profectò dignum admiratione ac stupore spectaculum, Romanos edicti conscios non ad propugnacula, sed ad templa certatim confugere ; eò pretiosa quæque inferebant, illic trium dierum spatio, quibus urbis expilatio durabat, morabantur, ibi prandebant, cænabant, dormiebant securi, portísque patentibus & apertis eâ gaudebant immunitate, quæ ceteris, qui vallis & propugnaculis claudebantur, negata est ; discurrebant inter hæc per attonitam civitatem Barbari furore amentes, dominabantur propugnaculis, munimenta cum mœnibus occupabant, jam Consulum palatia & procerum regias invaserant, nec senum ætati decrepitæ in domibus, nec gemitibus infantulorum in cunis, nec sponsarum lachrimis in conclavibus,

nec

nec in nosocomiis infirmorum lamentis & precibus parcebant, nihil undique nisi mortis horror increbrescebat, plateæ & compita ululatu & singultibus, clamore & confusione personabant; in solis templis tantos inter tumultus tranquillâ pace frui licebat, ad eorum usque limina cùm fruentes pertingerent barbari, mox pedem retraxerunt, maris instar irati, quod allisum littori frementes illicò fluctus resorbet, *Huc usque cruentus sæviebat inimicus*, inquit Augustinus *ibi tota feriendi refrænabatur immanitas, & captivandi cupiditas frangebatur*, Viri juxtà, ac mulieres, senes & infantes, innuptæ nuptæque, Christiani & gentiles, in templis securitate gaudebant; intactæ ibi erant vestes, purpura, aurum, gemmæ, vasa pretiosa, quâ sacra, quâ profana, ut D. Augustinus, Hieronymus, Orosius, aliique eorum temporum scriptores testantur. Jam ita ratiocinari libet, Auditores: Si tanta est templorum reverentia, ut vel barbarus religioni sibi duceret, illuc confugientibus nocere; an non pudeat Christianos, non corporibus, sed animis aliorum gravissima ibi damna inferre? Certè absque comparatione gravius damnum est, divinam perdere gratiam, quàm quocunque alio fortunæ bono privari; melius enim est homini, *justum esse, quàm hominem*, ut appositè ait D. Augustinus: si ergo barbarus in templo non est ausus violare bona, quæ *hominis* sunt, corporis nimirum & fortunæ; quàm proterva temeritas est, violare, quæ *justi* sunt, animam nimirum & conscientiam? Et tamen, gemens id dico! & tamen sunt plurimi, qui aliis pudorem, gratiam, Paradisum, ac DEum ipsum in templo extorquere studeant, nec desunt, qui hunc in finem sese vanè exornent, vestes, vultum, & oculos lascivè componant, ut faciliùs incautos irretiant, vel irretitos arctiùs stringant. An non ipsi templorum parietes ad tam immanis injuriæ sensum moveantur, muri lapides exclament, & picturæ sensûs expertes infremant? an non Angeli certatim immisso in eos fulmine hoc scelus ulciscantur? Certè D. Petrus Damiani affirmat, *Quantùm putamus, adversùm nos moventur Angeli?* verba sunt sancti, *dum in conspectu illius nos irreverenter sedere, imò & ridere, & sermones inutiles movere conspiciunt, cui scilicet ipsi trementes assistunt.* Si ob levem duntaxat irreverentiam usq; adeo excandescunt, quid facient, si in ejusdem Dei præsentia ac conspectu nos impudenter peccare, alios ad scelus allicere, Deique templa in speluncas latronum convertere viderint, latronum, inquam, animarum, quod omnium atrocissimum latrocinii genus est: an non ingenti adversùm nos zelo exardescent, & præ indignatione tabescent?

De Civ. Dei. l. 3. ep. 8.

X. Outinam maximo hodie numero adesses juventus incauta, quæ fronte perfrictâ tantas Deo injurias tantáque animabus damna infers in templis! Cogita, dicerem, cogita infelix, præsentissimum, quod tibi imminet, damnationis periculum! noli longiùs

longiùs abuti divinâ patientiâ; dissimulat ad tempus, sed noli credere, te impunè abituram: *Dominus, quasi vir pugnator*; luctari non rarò videtur cum nostra malitia, & velut ab ea victus recedere; sed cave! *Omnipotens Nomen Ejus*! cùm minimè timueris, castigabit fastum tuum, tantámque morum licentiam reprimet. Eja quid agis? quid moliris? quid expectas? an fortè, ut Christus non jam ampliùs flagellis, sed fulmine armatus, è templo obscænitatibus tuis profanato te expellat? Sequere, quæso, consilium meum; abripe te, & facesse hinc ocyùs, nec pedem huc posthac inferas, nisi moribus in meliùs emendatis: quâ enim fronte pavimentum hoc calcare, ad aras has consistere, has intueri imagines, velut totidem juvenilis tuæ licentiæ testimonia præsumis? Hîc certè minimè tuta consistere potes; nullus enim unquam locus, quantumvis Sacrosanctus, aut refugium, aut impunitatem præbet illi, à quo fuit violatus. Cælum sanè Empyreum rebelles Angelos minimè defendit; nec terrestris Paradisum Adamum ibi peccantem retinuit: & tu in Ecclesia tot injuriis pollutâ asylum speras? *Nolite confidere in verbis mendacii dicentes: Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini;* timendum sanè est, ne subitus terræ motus, ut Epidauri & Arimini, tibi incumbat, qui templorum ruinam malè feriato capiti tuo allidat, nisi te quantocyùs hinc proripias: ut quid locum noxiè occupas; aliis potiùs relinque, ut Conciones audiant, supplicationes comitentur, Psalmis intersint, & devotioni vacent. Si eo tempore libidini tuæ libet indulgere, aufer te hinc in parentes campos, in suburbana concede, pravis te consortiis junge, in prostibulis & lupanaribus commorare. Nolite mirari, me vos tam sedulò ac seriò à templi ingressu dehortari: si enim aliis, quantumvis gravissimorum criminum reis, id suaderem, non dubito, Sanctos hac in Basilica sepultos suis è tumulis surrecturos, mihíque acerbè exprobraturos, quòd cultoribus eos suis spoliare præsumam: cùm ergo omnes taceant, signum est eos approbare, quæ dico, vestrámque præsentiam abominari. Hæc enimverò dicerem, Auditores, si improba illa & dissoluta juventus ad me hodie audiendum confluxisset; hæc enim videtur esse populus ille, de quo per Isaiam dixit Dominus: *Populus, qui ad iracundiam me provocat ante faciem meam semper.* Sed, ut video, qui præcipuè sunt rei, non adsunt, & ego interea indignationis meæ zelum in eos effudi, qui minimè merentur. Sed non me pœnitet hæc dixisse; maximi enim interest, ut perspectum habeamus, quantâ reverentiâ à vilissimis terræ vermiculis DEI domus habenda sit: *Domum Dei decet sanctitudo* quod-si in illa asylum conceditis latronibus, furibus, & homicidis, cur non honestati, modestiæ, & compunctioni? an fortè sicut ab aulis, ita & à templis exesse cogemus eos, qui pietati vacare cupiunt? perpendite modò

Audi-

Exod. 15. 3.

Jer. 7. 4.

Isa. 65. 3.

Psal. 92. 5.

Auditores, an Christus satìs causæ habuerit, ut propriâ manu abusum usque adeo intolerandum castigaret.

PARS ALTERA.

AUdire mihi videor nonnullos vestrûm: O te virum bonum, Pater mi! non advertis, quantum tibi ipsi hoc sermone noceas? ad unum omnes è templo fugabis; quos ergo posthac Auditores habebis? consultius longè ageres, si conniveres nonnihil, & liberam singulis agendi facultatem relinqueres; sic enim & honori tuo, & auditorum frequentiæ, & Templorum celebritati consuleres. Grates profectò maximas tam opportuna suadentibus debeo; verùm si ita est, cur non idipsum Christo suggessistis, qui dudum ante me fecit, quod in me criminamini? Templum ille, si nôstis, ingressus est, ad solennem pro more concionem ibi habendam, & nihilominus, cùm exiguam nonnullorum reverentiam observaret, flagellum arripuit, omnésque extra templi limina ejecit: *Omnes ejecit è templo.* An non hoc imprudenter, si Auditores habere cupiebat? veniam ergo mihi dabitis, si & ego animum induxi, exemplum inde, inusitatum quidem, divinum tamen sumendi.

XII. Verùm mittamus has objectiones, joco potiùs, quàm seriò factas, de vobis certè persuasum habeo, Auditores, vos Templum minimè accedere, ut illud profanetis, atque ideo liberiùs in hanc corruptelam invectus sum: novi enim ubi, & quibus loquar. Quod si fine tam improbo sacras aliquando ædes subire vobis animus fuisset, dicerem sanè, tam gravem audaciam impunè minimè abituram, nisi Apostolum mendacem fuisse credamus, dum liberè ac palàm asseruit: *si quis templum DEI violaverit, disperdet illum DEUS.* 1. Cor. 3. 27. Aurem, quæso, ad id advertite, quod sub præcedentis sæculi finem Croronæ celebri Calabriæ civitate contingit. Vixerat ibi puella Illustris natalibus, rarâ corporis formâ, affabilitate, & pulchritudine dotata; his illa eximiis DEI donis, in dantis despectum, turpiter abutebatur, nullibi tamen magis quàm in templis, ubi non alio fine comparere videbatur, quàm ut idoli instar adoraretur. Admonita est sæpe numero, & seriò quidem, verùm necquicquam; nunc supplicium, quod tandem illi incubuit, audite. Fortè solenni cuidam convivio sero jam vespere intererat, cùm ecce subito adeo vehementi, & intolerabili viscerum dolore correpta est, ut inter horrendos ululatos se se contorquere, fremere, & spumare cœperit, sicq; turbatâ convivantium hilaritate intra suorum brachia domum deportari debuerit, mortuæ similior, quàm animi deliquium patienti. Vocati intempestâ nocte medici, applicare fomenta, & pharmaca, sed irrito conatu, ut tandem velut ad conclamatam ex vicino Asceterio conscientiæ arbiter vocaretur, ultimum plerumque refugium, etiam eorum, qui eos priùs exosos, viles, ac despectos habuerunt. Accurrit ergo vir probus, ac discretus; cúmque exhomologesis faciendæ memoriâ injectâ, eandem suaviter hortaretur, ut amores lascivos, morum, vitę-

que licentiam, unicam fortè præsentis calamitatis causam, seriò detestaretur, torvis illum turbatisq; oculis intuita, flagitia sua protervè tueri, & saniora suadentem cum fastu & supercilio rejicere cœpit. Pater, cùm nullum serii doloris sensum, aut pœnitentis animi signum exprimere posset, necessarium esse censuit, Divini judicii rigorem, vitæque anteactæ turpitudinem illi ante oculos ponere, & salubri terrore ad meliora revocare. Auscultavit illa vultu aliquantisper immoto, mox velut in furias acta, in hæc arrogantissima verba prorupit: si Deo me accipere placet, qualis sum, accipiat sanè, non obsisto, sin minùs, relinquat me: mox tergum sacerdoti obvertere, & rabiosè potiùs mugire, quàm articulatè loqui perrexit. Ad responsum hoc, nescio, superbum magis, an desperatum, inhorruit sacerdos, & quidquid artis ac industriæ suppetebat, deliranti adhibuit; cùm verò nec verbis asperis ad eam terrendam, nec lenibus ad demulcendam, vim porrò ullam inesse adverteret, ingenti animi dolore illam furori suo in prædam relinquere, domúmque reverti coactus est. Interea puellæ pater, cùm eam satlongo tempore animi arbitro collocutam comperisset, noxarum confessione animum eluisse ratus, parochum monuit, ut absque mora supremo morituram viatico communiret; igitur sub primum diei diluculum adest sollicitus sacerdos, numerosâ comitum coronâ, ex improviso morituræ periculo attonitâ, stipatus. Jamque ad cubiculi limen, in quo ægra decubuit, constiterat, cùm exortus subitò turbo ædium fores violenter occlusit, & sacerdotem ab ingressu prohibuit: accurrerunt ocyus famuli, ut ostium reserarent, sed occulta vi perculsi, & in fugam conjecti sunt; nam intra decumbentis conclave tam formidandus catenarum fragor, manum collisio, vocúmque tartarearum confusus stridor audiri cæpit, ut palam appareret, totum intus infernum tumultuari. Ad hunc rumorem attonitus, qui confluxerat, populus primùm turbari, mox dissipari, sacerdos ipse diu necquicquam præstolatus, tandem cum Sacratissimo Sacramento re infectâ redire coactus est. Vix discesserat, cùm mitigato nonnihil horrore tumultus posuit, ac cubiculi fores sponte patuerunt: sed heu spectaculum atrox & ferale; totum conclave expilato simile apparebat, comminuta in partes lectica, turbata lecti linteamina, dejectum conopæum, vasa cubiculi & scrinia omnia sursum deorsum versa, ac per humum dispersa, vestes pretiosæ disjectæ, sparsi passim annuli, liquores odoriferi, ac unguentorum effusa fragrantia, quódque summum horrorem incusserat puella ipsa nudo corpore in pavimento prostrata, extincta & exanimis jacebat, vultu usque adeo horrendo, ut facile esset, infelicem damnationis sententiam in ejus ore descriptam legere. Quis misero genitori ad tam lugubre spectaculum animus fuerit, vobis judicandum relinquo: adjuravit ille domesticos omnes, ut suo saltem honori & famæ parcerent, & tristissimam catastro-

phen

phen nemini revelarent ; inde exequias instrui, ac infame funus intra templi confinia humari curavit. Verùm non passa est Ecclesia, suo in sinu mortuam quiescere, quæ eam, dum viveret, toties profanavit. Ecce enim alterâ statim die tristissimum patri nuntium affertur, filiam exhumatam, ac insepultam jacere. Ille, inops consilii & præ dolore sui vix potens, primò in patenti eam campo sub diruti cujusdam muri ruinis sepeliri præcepit ; sed exinde ejectam, & maris litora sabulo obrui jussit ; cùm autem illa quoque tellus impudicam evomeret, ac probrosum cadaver ab oculis porrò amovere non posset, furore tandem correptus exclamavit : veniant ergo diaboli, ac omnes inferni furiæ, & cujus animam jam possident, ejus quoque corpus ad inferos secum abripiant. Promtissimè vocati paruêre : ecce enim integer diabolorum cuneus se stitit, &, recenti etiamnum tragœdiæ hujus famâ, infaustum funus infernali pompâ ad Tartarum deduxêre. Videtis ergò, quàm verè dicat Apostolus :

1. Cor. 3. 17. *Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.* O quàm facile DEO est, injurias suas ulsciscì ! & necdum expavescimus, necdum contremiscimus, quasi verò vires illi desint, æquale de nobis supplicium sumendi ?

XIII. Tandem considerate, Auditores, in his, quæ frequentatis, templis stabilem vos ad finem usq; mundi domum habituros : vestra, quæ habitatis, palatia brevi duntaxat tempore vos recipiunt ; quamprimùm vitâ functi fueritis, etiam qui vobis chariſſimi sunt, & proximo sanguine juncti, vos ejicient, ne fætore domos infestitis ; solis tandem in templis quies vobis indulgebitur : *sepulchra eorum*, ait psaltes Regius, *sepulchra eorum domus eorum in æternum*. Quam ergo hîc requiem defunctus exspectet, qui sacrum hunc locum tot injuriis vivus affecit ? Timeo enimverò, ne, si templorum monumenta aperirentur, plurium hominum cadavera (audeóne dicere ?) desiderarentur, quæ DEI permissu à dæmonibus translata, & velut loco tam sacro indigna, ad profundissimum in centro terræ effossum sepulchrum, ad locum nimirum non quietis, sed doloris æterni abrepta sunt : *in locum tormentorum*. Luc. 16. 28. Vestrúmne aliquis est, ô Christiani ! qui tanto sese periculo exponat ? timeo quidem, ne hic loquendi rigor multis displiceat ; sed date veniam, quia Christi exemplo utendum est hodie flagello ; si cui ictus dolent, sibi tribuat, quod sentit. Nemo à me blanditias aut palpum exspectet ; mundi vitia carpenda sunt, placeat, displiceátve, nil interest ; si enim hoc non facerem, *væ mihi, quia tucui, væ mihi, quia tacui*, clamandum mihi foret cum Isaia ; sed nequidquam. Isa. 6. 4. Hoc verò à me DEUS avertat, ne servili hominum respectu territus, causam ejus unquam agere desistam ; acclamationes enim non cupio, applausus non desidero, sed Deo soli placere.

SERMO VIGESIMUS QUARTUS.

DIE MARTIS POST QUARTAM DOMINICAM.

Nolite judicare secundùm faciem, sed justum judicium judicate. Joan. 7.

1. FAmiliare aucupibus stratagema est, ut, cùm aviculam rariorem capiunt, caveæ includant, solerter eidem provideant, ut ibi contentissima vivat, alimentis abundet, puro sudóque aëre gaudeat, exultet, & tripudiet, nec minùs in carcere suaviter cantillet, quàm libera solebat. Sed qua de causa id faciunt? an non enim avicularum vitæ insidiantur aucupes, an non illas, sclopis, omnique armorum genere insectantur, occidunt, & maximo numero jugulent? unde ergo huic soli tantum amoris exhibent? Nolite hoc mirari, Auditores? non est hic amor, sed dolus aucupum: id unum intendunt, ut plures alias alliciat, & in eosdem, quos ipsa induit, laqueos trahat, dum ceteræ vident, sociam in cavea suo indulgere genio, & delicijs affluere, & sic plerumque accidit, ut, dum ex innumeris aviculis una à cæde servatur, innumeræ aliæ ad lanienam destinentur. Simili artificio dæmon cum peccatoribus utitur, cujus unicum studium in eo versatur, ut illis persuadeat, benignè se lautéque in obsequio suo habendos, séque rerum ac voluptatum omnium copiâ abundaturos; unde mirum non est, si nonnullis, quos magis sibi devotos & devinctos habent, pessimus ille veterator fortunam prosperam, honorificos applausus, & popularis auræ gloriolam procuret, quâ olim Pharisæi gaudebant. Sed hîc vel maximè locum habet Christi doctrina, *nolite judicare secundùm faciem, sed justum judicium judicate.* Nolite decipi, nolite decipi, Christiani, si peccatores serenam lætámque frontem exporrigant, & nescio quam felicitatem ostendent; fallax est hæc species, & merè *secundùm faciem*: sique unquam aliàs, hîc maximè verùm est, *frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur.* An enim creditis, Pharisæos, quos adeo graphicè D. Joannes depingit, eos fuisse intus, quales foris apparebant? foris videri poterant animosi, felices, ac sorte suâ contentissimi; intus invidiâ, & rabie tabescebant. Cur ergo fidem incauti tam facilem dæmoni datis, qui lætos vobis

bis fauſtósque dies promittit, ſi ejus vos obſequio mancipabitis? ô falſitatem! ô dolum! ſpernite hæc ſibila, ridete illicia, veſtram in perniciem & interitum intenta: ego interea, ut has vobis fraudes clariùs detegam, hodie vobis demonſtrabo, quòd, licèt aliud frænum non eſſet, nos à flagitiis continendi, ſufficere debeat infelix & miſerrimus ſtatus, in quo peccatoris animus verſatur: aures benignas admovete, & videbitis.

II. Nemo ignorat, graves eſſe dolores, quos in partu puerperæ experiuntur; ubi tamen pepererint, & matres ſe vident, & prolis quidem maſculæ, tanto ſolatio affluunt, ut omnium ærumnarum, quas in partu exantlârunt, obliviſcantur: *jam non meminit preſſuræ propter gaudium.* Nollem judicetis, parem eſſe ſortem animæ peccatum parturientis, ſed omnino contrariam; tametſi enim, ſi partûs hora advenerit, aliquē voluptatis ſenſum experiatur, tam grave tamen animi tormentum, triſtitia ac dolor eam poſtea obruit, ut omnem, ſolatii, quod præceſſit, memoriam abſorbeat: *jam non meminit gaudii propter preſſuram.* Non mea, ſed D. Chryſoſtomi eſt hæc cogitatio, cui totam, quam habeo, ſacram eloquentiam debeo, & cui præ reliquis SS. Patribus me totum debere profiteor; audite, quid dicat: *mulieribus ante partum labor eſt ingens, poſt partum verò relaxatio; verùm hîc non item, ſed dum parturimus corruptos affectus, delectamur, gaudemusque, caterùm ubi fuerimus enixi malum illum puerum peccatum, tum conſpectâ fœditate partûs, diſcruciamur graviùs, quàm mulieres parturientes.* Neq; in ulla facilè alia veritate aſſerenda adeo conſentiunt ſcriptores, quâ Chriſtiani, quâ Ethnici, ſacri juxtà ac profani, quàm dum docent, non invenire in mundo tormentum acerbius, reâ maléque affectâ conſcientiâ.

Joan. 17. 21.

De Laz. conc. 4.

III. Grande tormentum, non negaverim, exilium eſt; Ovidius tamen illud animo malè ſibi conſcio poſtpoſuit: grande malum cæcitas; huic tamen ream conſcientiam Oreſtes prætulit: Plautus celebris ille Comicus non horruit dicere; *nihil eſt miſerius, quàm animus hominis malè conſcius.* Apprimè noverat Cicero, furias illas, quæ ſuo in theatris aſpectu ſpectatores terrere ſolent, ſulphureis facibus & anguibus horridæ, non niſi fabulas eſſe & commenta, veriſſimas tamen impiorum furias eſſe culpas ac ſcelera: *hæ ſunt impiis aſſiduæ, domeſticæq; furiæ*; quódque Cicero ſapienter cenſuit ſignificari horrificis nominibus, Alectûs, Tiſiphones & Megæræ, idipſum Poëtæ adumbrare voluerunt per vulturem præcordia Titii depaſcentem, & aquilas viſcera Promethei lacerantem. Quid de Plutarcho, Seneca, & Platone dicam, moralis Philoſophiæ Magiſtris? quorum ſi monumenta evolvantur, patebit conſpicuè, maximam peccantium pœnam illos judicâſſe ipſum peccatum: *prima, & maxima peccantium eſt pœna, peccâſſe.* Verùm, ùt ad Doctores, & ſanctitate propriâ, & populorum reverentiâ conſpicuos ve-

Pro Sext. Roſc.

Seneca. Ep. 9.

niamus, quid Divus Gregorius Papa
E.9. in 7. psal. pœnit. scripserit, auscultate: *inter multiplices*, inquit, *animæ tribulationes, & innumerabiles afflictionum molestias, nulla major est, quàm conscientia delictorum.* Rursus: *nulla pœna gravior est, malâ conscientiâ.* Isidorus: *nulla pœna major malâ conscientiâ.* Bernardus: *quæ pœna gravior, quàm interioris vulnus conscientiæ?* Ita pariter Ambrosius testatur: sed quid alienas authoritates emendicare necesse est, cùm Divina suppetant oracula, quæ graphicè atrocem impii statum depingunt, nunc in Adamo vel
Gen. 3. auræ sibilum & umbram expavescente, nunc in Caino ad quemvis folii
Gen. 3. motum trepidante, nunc in Lamecho occultum homicidium sponte suâ
Gen. 4. 23. confesso, cùm tamen nemo illi diem diceret, nec in judicium lite motâ traheret, nec ullam illius notitiam haberet. O miserum Davidem! qui fronte quondam intrepidâ coram Goliatho stetit, qui leones strangulavit, gulam ursis elisit; is, inquam, adulterio cum Betsabæa patrato, in eam animi vilitatem redactus est, ut vel unum militem Uriam timeret! Quid? exclamat Divus Chrysostomus, *nónne tu Imperator es?* nunquid exercitus ad nutus tuos habes paratos? nunquid hastas & enses intorques? *nónne gladii potestatem habes?* quid ergo times, tametsi illata Uriæ injuria innotescat? hi nimirum conscientiæ turbatæ, sollicitæ, & inquietæ inevitabiles effectus
In Psal 20. hom. 1. sunt: *videte fratres*, pergit sanctus, *& admiramini, quantùm mali sit delictis obnoxium fieri, Rex militem timet, & formidat subditum.* Sed quid dico? infinita sunt in sacris litteris exempla atrocis carnificinæ, quam crimen in corde peccantis exercet; hoc Saulis furiæ, Achabi deliquia, Balthasaris tremor demonstrant, illęque impiorum anxietates, quas Jobus elegantissimè descripsit: *sonitus terroris in auribus illius semper, & cùm pax sit, ille semper insidias suspicatur.* Et ô utinam mihi liceret, longiùs in hoc argumentum me effundere, enimverò hoc Jobi effatum omnium gentium testimonio & approbatione firmatem: Flaccum Ægyti Proconsulem, narrat Philo, cùm ob delicta relegatus in Insulam esset, adeo diris conscientiæ furiis fuisse agitatum, ut, nemine persequente, nocte intempestâ è lecto exilierit, mox tremens & anxius in apertam campi planitiem fugerit, & defixis in cælum oculis clamârit: sentio enimverò, Numen aliquod orbi dominari; mox singillatim scelera sua commemorans, heu, nimiùm quantum scio, clamabat, atroces me illorum pœnas daturum, scio, scio perbene, *horum facinorum pœnæ me manent*, scio, scio. Mox semimortuus in terram collapsus jactabat brachia, concutiebat genua, totóque corpore trepidabat, usque dum gelido sudore diffluens, omnium sensuum deliquium pateretur. Theseus Thraciæ Rex, & Papirius Senator Romanus, violentas sibi manus intulêre, quia perferendis exulceratæ conscientiæ morsibus impares fuerunt, quos illi adulterii, alteri verò commissi incæstûs

memo-

memoriæ excitabat, ut Pausanias & Plutarchus testantur. De Tiberio Imperatore indubitatum est, nec Romanæ urbis majestatem, nec Capreæ insulæ delicias, nec silvarum umbras impedire potuisse, quin crebris singultibus, cordis impuri, omni solatio destituti angustias testaretur: *Tiberium non fortuna, non solitudines protegebant*, ait Tacitus, *quin tormenta pectoris, suásque ipse pœnas fateretur.* Longum foret, horrenda somnia Theodorici, Constantii, Anastasii, & Domitiani commemorare: certè Imperator Pertinax, nunquam piscinas suas intueri poterat, quin videre in aquis sibi videretur umbram funestam, gestu feroci, vultúque truculento strictum sibi ensem intentantem. Nero & Caligula noctes insomnes lymphatis, & fanaticis similes per amplissimos Palatiorum ambitus vagati, solem rogabant, ut discussis celeriùs, tenebris ortum auroræ urgeret, Suetonio teste. De quodam Apollodoro recensèt Plutarchus, eum quot noctibus somniâsse, pellem sibi detrahi, ac bullienti aheno se immergi, atque à suamet conscientia, velut domestico tortore sibi exprobrari: *ego tibi horum causa sum; ego conscientia itate torqueo.*

Pausanias in Atticis. Plutarchus in Parallelis.

Annal. l. 6.

Sabell. l. 10. 4.

IV. Hujus ergo veritatis *tantam habentes impositam*, ut ait Apostolus, *nubem testium*, vestrâ pace in hunc modum placet ratiocinari: si aliud frænum non foret, quod præcipitem in scelera animum retineat, an non sufficiat, scire, quòd tantæ peccantibus ærumnæ, tantáque animi laniena immineat? quæ non amentia, posse dormire suaviter, in lecto molli & floribus conspersò, quo titulo D. Bernardus conscientiam innoxiam & innocentem compellat, *lectulus conspersus floribus bona conscientia est*, & tormenta equulei eligere? Eja, quid dicitis peccatores? quam excusationem tantæ fatuitatis prætenditis? an forsan lethargo laboratis illorum more, qui, Jobo teste, spinis & vepribus velut mollibus in plumis cubabant, *& esse sub sentibus delicias computabant*? Respondebitis, ni fallor, aliis quidem gravia videri animi tormenta, quę ex peccato nascuntur, sed vos contrarium experiri, vos nihilominus cũ gustu prandere, tranquillè dormire, hilariter conversari; nec homicidia, nec adulteria, nec incæstus unquam vos ita terruisse, ut mortem vobis optaretis, eorum exemplo, qui panico & muliebri metu perculsi mortem sibi ipsis intulêre. Sed heu mihi, si vesterhic sensus & serium responsum est, næ ego plurimùm deceptus sum; credideram enim, eos me hodie alloqui, qui firmâ fide tenerent, esse DEUM, infernum & Paradisum, atque uniuscujusque noxæ lethalis reum esse, idem esse, ac odio haberi à DEO, reum esse inferni, ac Paradisi extorrem. Hæc autem si creditis, an non omnis culpa gemitus vobis & ululatus exprimat ciborum nauseam moveat, quietem turbet, & omnem humanæ conversationis amœnitatem velut infuso absynthio inficiat? hæc nimirum deploranda est animi vestri durities & insensibilitas, quam sacra Oracula infelici

Ad Hebr. 12. 8.

Job. 30.

felici illi Esau attribuunt, *cùm accepto lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit, parvi pendens, quòd primogenita vendidisset.* Parvi pendens! ô cæcos & amentes! an non hoc ipsum vobis suspiria & lacrimas extorqueat, dum eò vos pertigisse videtis, ut ne sentiatis quidem mali vestri gravitatem? vulnera, quæ non dolent, ut D. Augustinus ait, vel maximè fatalia ac pestilentia sunt; febres, quæ sui sensum adimunt, sunt maximè malignæ; hæc est malacia omni tempestate periculosior, quam omni studio fugiendam clamat Hieronymus: *expedite rudentes, vela suspendite, tranquillitas ista tempestas est?* Verùm, pace vestrâ dixerim, ego non credo, rem ita, ut dicitis, se habere, vósque post DEUM offensum tantam tranquillitatem animi experiri: *quis enim*, ut Jobus ait, *quis restitit ei, & pacem habuit?* Sed demus vos eam experiri; certè brevissimam illam fore, certò credite: tamdiu forsitan durabit, quamdiu juventus viget, robustæ etiamnum sunt vires, & mortis vicinæ suspicio vos nondum terret: cur autem severitatem Divini Judicii, & imminentia vobis supplicia non attenditis? Cùm fatalis paulatim hora imminebit; ô quæ tunc erit differentia? tum enimverò non pungentissimos solùm animi remorsus, modò aut sopitos, aut repressos sentietis, sed suis veluti solutas catenis furias experiemini, non secus ac tigrides, si ferrum & vincula, quibus tenebantur, evadunt, multò truculentiùs sæviunt, quàm cùm libertate suâ gauderent.

Gen. 25. 34.

Epist. ad Heliodorum.

Job. 9. 5.

V. Quid non sacrilegum ac nefandum Antiochus ille, cognomento Illustris, perpetravit? ut Machabæorum narrat historia. Potentissimo exercitu Hierosolymam ingressus, rectà ad templum convolavit, & quidquid sibi sacrosanctum erat temerario furto abstulit; nec altari aureo, nec candelabris eodem metallo fusis, nec reliquæ pretiosissimæ supellectili pepercit: inde immani strage civium factâ, spoliatis domibus, expilato ærario publico, thesauros absconditos depeculatus, cùm urbis muros auferre non posset, flammis illos in pabulum reliquit, & superstitem populum à cultu DEI abstraxit, atrocibus interdictis post hac circumcidi vetuit, immundis victimis Dei sacrificia contaminavit, festa legitima insanis ritibus violavit, super ipsam sanctuarii aram Idolum abominandum erexit, cui certo tempore proprios immolari filios & oppressas virgines præcepit; tandem ad omnem veri DEI memoriam abolendam, sacros Codices exussit, novámque legem intolerabili audaciâ condidit, legem in monte Sinai datam abolevit, abrogavit, exauthoravit. Et tamen legimus, hanc gravissimorum scelerum colluviem septem integris, quibus supervixit, annis, nullam animo ejus inquietudinem, aut remorsum peperisse, sed lætum semper & glorioſum, fastúque immenso tumentem, eò arrogantiæ perveniſſe, ut, sicut scriptura loquitur, *existi-*

2. Mach. 3. 22. *existimaret, se præsuperbia terram ad navigandum, pelagus verò ad iter habendum deducturum.* Sed quamdiu hæc omnia? cùm vitæ terminum attigit, num forsan excutere aut sopire potuit conscientiæ remorsus, quos tanto priùs fastu suppressit? Id enimverò impossibile illi fuit; cùm enim infirmus decumberet, ingens animi tristitia eum oppressit, summámq; circa se purpuratorum solitudinem conspicatus, in hæc suspiria planctúsque prorupit: *nunc reminiscor*, inquit; sed cujus reminiscaris, Rex potentissime, an fortitudinis tuæ, ac rerum gestarum gloriæ? minimè; 1. Mach. 6. 12. *Nunc reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem.* Sed importunum & molestum est, ô Rex tam tristia ab infirmo cogitari: quin lætiora cogitas, & amænioribus objectis animum levas: victoriarum potiùs, & palmarum recordare, quas triumphali manu messuisti; Ægyptum cogita tibi tributariam, Palestinam tuæ potestati mancipatam, Syriam domitam & subjugatam: nonne tu es, qui eductis in aciem eodem tempore quaternis potentissimis exercitibus Asiam universam armorum, & armatorum horrore inundâsti, & terrore nominis tui extremis Nili accolis leges posuisti? Tua est Babylon, urbs illa & magnitudine, & miraculorum gloriâ forsitan totius mundi maxima; tua est Antiochia, tua est Susa; tua sunt, tot populorum, quos debellâsti, æraria; tua sunt tanta gentium spolia, atque trophæa, cur ergo horum memor non exultas, non gaudes? Heu mihi, non possum: *Reminiscor malorum*: cúmque miser intoleranda facinora à se patrata singillatim enumeraret, violentias nimirum, crudelitates, injustitias, furta & rapinas, interna animi sui tormenta his verbis explicavit: *Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & corrui corde præsollicitudine, & dixi in corde meo: in quantam tribulationem deveni? & in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum, qui jucundus eram, & dilectus in potestate mea?* Ecce omni in Deum fide destitutus & perfidus homo, Rex insolentissimè superbus, omnísque rationis contemptor, cùm morti vicinus accederet, conscientiæ stimulos, & Syndereseos latratum dissimulare non potuit; quid ergo accidet Christianis? quid Orthodoxis, quales nos sumus? Heu non tantùm sacrilegia à nobis perpetrata, verùm & leviſſimæ fraudes, & quodvis vel exiguum delictum, formidanda nobis specie occurret, & gelidum nobis sudorem exprimet. Si quis æquor aspiciat, dum leni malaciâ quiescit, tam limpidum illud, tam transparens & purum judicat, ut nullam in sinu suo immunditiem fovere crederet: verùm præstolamini tantisper, dum tempestate coortâ conturbetur, Superi l fæces eructat? quas sordes? quam cloacam, cùm algâ putridâ fluctibus innatante turpitudinem suam evomit? Ita omnino peccatoribus in morte continget, ut testatur Job: *Anima eorum in tempestate moritur*; Job. 36. 14. tunc enimverò ad summam usque cordis superficiem alga priùs profundè de-

dè deliteſcens aſcendet, ideſt mendacia, odia, fraudes, & doli omnes, ſuperbia, & faſtus, omníſque turpitudo & obſcænitas, menti eorum obverſabitur: quis tunc ipſis animus futurus ſit, judicate. Heu miſeri, in eo rerum articulo, non odio ſolùm ſibi ipſis, ſed & abominationi erunt: refert ſacra pagina, Regem Saulem, cùm ſupremo illo ac infelici cum Philiſtæis prælio fuſus, victúsque fuiſſet, jacentem in via publica repertum fuiſſe, lethali vulnere, quod ſibi ipſi deſperabundus inflixerat, ſauciatum; cùmque mori, ut optabat, non poſſet, vidit juvenem Amalecitam, quem ſupplici voce rogavit, ut ultimam morti maturandæ manum admoveret, ſe enim ſummis preſſum anguſtiis neſcire modum, celeriter & quantocyùs è mortalis vitæ laqueis ſe extricandi: *Sta ſuper me, & interfice me, quoniam tenent me anguſtiæ.* Et quis tandem mihi dixerit, quænam hæ anguſtiæ fuerint? corporíſne, an animi? an ab hominibus, an à dæmonibus excitatæ? Ut hoc innoteſcat, conſulendus eſt cum Abulenſi textus Hebræus, qui ſæpenumero eximios ſanè, ſelectiſſimóſque ſenſus aperit; lum ergo, quòd Hebræa Phraſis morum verborum loco: *tenent me anguſtiæ*, dicat, *tenent me oræ veſtimenti ſacerdotalis.* Animo nimirum ejus, oculíſque objecti videbantur omnes illi ſacerdotes de Nobe, crudeliſſimè à Saule jugulari; hi atrociſſimos in ejus animo dolores; & anguſtias ſuſcitabant, & ultionem ac vindictam coram divino tribunali clamabant: *Videbatur ſibi Saul propinquus morti videre ſacerdotes domini, accuſantes eum in judicio coram Domino.* Res, auditu non indigna, ſic accidit: cùm David exul perſequentem Saulem fugeret, contigit, ut & famelicus, & viarum incommodis laſſatus ad Abimelechum urbis Nobe magni nominis ſacerdotem veniret, à quo benevolentiâ, & humanitate ſingulari exceptus, & victum, & arma, quibus carebat, liberaliter accepit: advertit hoc perfidus quidam, è famulitio Saulis miniſter; cúmque haud aliam artem magis ſibi proficuam eſſe penes Principem, & timidum juxtà & ſuſpicioſum animadverteret, quàm, omnibus quidem populis execrabilem, nec minùs tamen uſitatam proditionem, rei totius ſeriem ad Saulem continuò detulit. Quis explicet, in quas furias, & rabiem Rex exarſerit? illicò Abimelechum ad ſe advocat, & adducto eum ſupercilio obliquè intuitus. Tu ergo, inquit, ille es, qui Davidem inimicum meum recipis? Quin gener ille tuus eſt, reponit promptiſſimè Abimelech; & quis in tota ſervorum tuorum corona fidelitate par Davidi? in pace ſapiens eſt, formidandus in bello: Hoc enimverò à me Deus avertat, ut illum ad me accedentem è domo repellam! Recepi illum, fateor, ac etiamnum recipiam, quin domus mea tota, omni officiorum, & obſequiorum genere illum cum ambitu venerabitur. Vah perfide, reſpondet Saul, ergo tu quoque in caput meum & Coronam conjurâſti? pœnas mihi dabis Abimelech,

1. Reg. 1. 9.

Abulenſ. in 1. Reg. c. 21. q. 6.

Abul. in

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

melech, & domus tua universa; Eja agedum, moriantur actutũ omnes moriantur! Eja milites! stricto ferro insilite, sacerdotes trucidate: *convertimini, & interficite Sacerdotes Domini.* 2. Reg. 22. v. Quis crederet? nec unus quidem militum, viris sacrosanctis ausus est manũ admovere. Conversus ergo Saul ad servum Doëgum nomine, ipsissimum delatorem ac indicem, solum illum regio jussu substituit, qui crudele mandatum omnium sacerdotum strage exequeretur: nec multis imperiis opus erat sacrilego, quin gloriæ sibi ducens, delationem suam tam felici successu coronari, etiam carnificem agere non detrectavit: atque adeo Saul ad pedes suos octoginta Sacerdotes impiè trucidatos collabi vidit. Ecce facti seriem, jam ad propositum redeamus: cùm ad mortis confinia accederet, videre sibi videbatur Saul, ut Abulensis ait, infelices illos, sacerdotali habitu indutos, vulneribus lividos, & sanguine consperses, qui crudelem sibi tyrannidem exprobrarent, atque animam jamjam abiturientem violenter retinerent, ut graviori doloris sensu moreretur, & sentiret se mori: *Videbatur sibi Saul propinquus morti videre Sacerdotes Domini accusantes eum in judicio coram Domino.* Idipsum, quod Sauli infelici accidit, Auditores, cunctis peccatoribus evenit: O quæ nova animis illorum scena aperietur, cùm in ferali agone derelicti jacebunt! Horrenda aliquibus specie sese objicient fraudati mercede mercenarii, & pauperes in extrema necessitate deserti; aliis obversabuntur juvenes, eorum consiliis flagitiosè seducti; aliis virgines ignominiosè violatæ, innocentes calumniis oppressi, religiosi contemptui ac ludibrio habiti, vos judicate, an non cum Saule exclamaturi sint: *tenent me angustiæ!* clamabunt enimverò, quis dubitet? audite Chrysostomum: *Cùm enim, inquit, semper nos stimulet peccatorum conscientia, tum verò maximè illâ horâ, cùm hinc sumus abducendi: tunc enim sive quis rapuit, sive fraudavit, sive contumeliâ affecit, universus illic peccatorum cumulus renovatur, oculisq; exhibetur, mentémque stimulat.* D. Laz. conc. 2. Addit, evenire illis, quod reis capitalibus in carcere & vinculis usuvenit: semper quidem illi anxietate, & sollicitudine exæstuant, sed illâ potissimùm nocte, quæ rigidum examen antecedit, cùm enim die alterâ se nôrunt judici sistendos, ac quæstioni & equuleo subjiciendos, nec ad breve temporis momentum quietem palpebris indulgere possunt, nilque aliud vident, aut cogitant, quàm tribunal, tortores, carnifices, funes, catastas, equuleos. Id ipsum, teste Chrysostomo, in casu nostro usuvenit: *Quemadmodum ii, qui tenentur in carcere, semper quidem dejecti sunt, ac mœrentes, maximè tamen, sub illum diem, quo sunt educendi, & ad ipsas pertrahendi judicis fores; sic & anima.* Testantur id horrendæ illæ visiones, quæ Christianos in extremo mortis articulo constitutos terruisse leguntur: Cluniacensis refert, aliquem videre sibi visum duos leones, aperto & hianti

rictu in se insilentes ; alius fuit, qui ab immani urso sub mensa jacente dilaniandum se credidit; alius, qui à lupo, spondam lecturi circumeunte, in prædam se exspectari censuit ; alius demum, qui torrentem flammeum cubiculo suo illabi, illúdque totum inundare arbitratus est. Novi quidem, hæc terriculamenta probis etiam non rarò ad terrorem à dæmone objici, aut esse morborum effectus ac symptomata, quæ vi connaturali facultatem imaginatricem conturbant : verùm plerumque sunt perturbatæ ex delictorum memoriâ mentis effectus; credunt enim tunc miseri, creaturas omnes, velut divinæ justitiæ ministras, ad vindicandas Conditoris sui injurias adversùs se armari. Quid ergo prodest, illa animi monstra, velut catenæ alligata, aliquamdiu compescuisse, si in agone cum summa ferocia erumpant, & veluti diuturna fame irritata, facto impetu in nos insiliant? faciant peccatores, quod lubet ; indulgeant genio, hilaria vivant, & inquietos animi fluctus dissimulent, seriùs aut citiùs, in vita vel in morte mentem mutabunt. Igitur si tam sollicitè & studiosè ab illis voluptatibus nobis temperamus, quæ morbos generare solent, ut sunt paralysis, convulsiones, scabies, maligna, febres, & podagra; cur non & à peccatis abstinemus, ne illa animi tormenta subeamus, quæ omnium & Christianorum, & gentilium judicio sunt omnium gravissima ?

VI. Cùm prudentissima Abigail offensi à marito suo Nabale Davidis furorem mitigare vellet, preces, excusationes, & variarum rationum momenta admovit : sed quodnam omnium efficacissimum fuisse arbitramini? Audite, quid dixerit : *cùm fecerit Dominus tibi Domino meo omnia, quæ locutus est bona de te, non erit tibi hoc in singultum Domino meo, quòd* 1. Reg. 25. *ipse te ultus fueris.* Video enimverò, 30. dicebat illa maritum meũ omnis supplicii reum esse; tu verò, si pro tua clementia & humanitate veniam ei donaveris, nullam quondam tristitiæ causam coram Deo habebis, quòd vindictę desiderio in mansuetudinem peccaveris: *non erit Tibi hoc in singultum.* Idipsum vobis ingemino, Auditores, cùm tam benignas mihi aures præbeatis ; si vestrûm aliquis vindictæ avidus est, si insidias struere incautæ cujusdam pudicitię machinatur, si turpe lucrum affectat, si Deum parat offendere, contine te, contine te, inquam, Christiane! nec à pravis desideriis usq; adeo te excæcari patere, ut omnem futurorum memoriam deponas : *respice finem*; omnis enim, quam è flagitio captas, voluptas, citissimè evanescet : *velut somnium avolans non invenietur*, dicam cum Jobo ; sed qui singultus, remorsus, & angustiæ succedent? quòdsi verò DEI amore à peccato abstineas, quâ pace animi perfunderis ? veniet, veniet, ultima illa hora, *Dies finitionis*, ut eam Ecclesiasticus appellat, cùm finitis voluptatibus, lucris, gloriâ, coram divino conspectu nudus apparebis ; ô quantum ibi solatii hauries, si meis consiliis obsecundaveris? *non erit tibi* Eccles. 41. 40.

in

in singultum, quòd opes & rem familiarem profanis usibus dilapidâris; *non erit tibi in singultum*, quòd familiæ incrementum injustis mediis quæsieris; *non erit tibi in singultum*, quòd ingenium ceterásq; naturæ dotes malè collocâris; *non erit tibi in singultum*, quòd potentiâ tuâ ad scelesta facta abusus sis; *non erit tibi in singultum*, quòd valetudinem obscænis voluptatibus attriveris; *non erit tibi in singultum*, quòd ætatem & annos, ad salutis negotium curandum concessos, non dicam inutiliter, sed impiè consumpseris. Tum enim vero sermonis hujus recordaberis, ac Deo grates habebis immortales, quòd casu etiam fortuito aures illi præbueris, manibus in cælum sublatis gemes, plangésque, ac Deo millies benedices, qui te furore tã insano abripi non permisit, ut ad illum offendendum prolabereris. Heu, qua angustiâ, dices, cor meum affligeretur, dum nimiùm quantum in præsentiarum agnosco, O Deus! quid sit injuriam summæ majestati intulisse? Tu Deus meus, tu fuisti solus, qui manu mihi adjutricem porrexisti, *posuisti super me manum tuam*; O favorem! ô gratiam! & quando tandem grato eam animo condignè remunerabor? sic, certè loquemini; & utinam eundem in modum universi vobiscum! scio tamen perbene, non omnes, ut David fecit, Abigaëlis consilio parituros, cùm falsò existiment, se mendaci illâ, quâ modò gaudent, tranquillitate semper fruituros: relinquamus eos in duritia cordis sui; tandem enim, cùm vos in ultimo illo rerum articulo exultabitis, eorũ societati aggregati, de quibus scriptum est: *non tanget illos tormentum mortis*; id unum ipsis reliquum erit, ut amarùm singultiant, & frustra ingemiscant.

Psal. 138. 5.

PARS ALTERA.

VII. NOn me latet, quid ex eo, quod hactenus præcipuè ad calcem Orationis differui, peccatores subtiliter & ingeniosè, ut ipsi putant, illaturi sint: illum nimirum remorsum, quem in mortis articulo experientur, tranquillitatem non tantùm non turbare, sed plurimùm augere: hinc enim eveniet, ut ex vehementiâ remorsûs majorem anteactæ vitæ horrorem concipiant, & sic faciliùs ac certiùs salventur. Verùm, mihi credite, ingens & periculosa est hæc deceptio: an enim graviores conscientiæ stimuli cogitari possunt, quàm quos antea memorati Reges Saul & Antiochus experti sunt? num tamen idcircò eorum aliquis conversus est? Minime sanè; sed uterque, ex communi SS. Patrum sensu damnatus est. Sed nunquid fœda scelerum suorum species, vivis depicta coloribus, eorum menti objecta est? nunquid gravissimum inde dolorem, & animi tormentum sensêre? omnino, atque ita quidem, ut in desperationem, adducti sint; tantum enim, tàmque grande malum eis videbatur peccatum, ut illius veniam se consequi posse desperaverint. Quid ergo mihi porrò objicitis? creditisne etiamnum, extremos conscientiæ stimolos faciliorem vobis salutis semitam facturos? nequaquam, sed faciliorem duntaxat desperatio-

nem. Nolite etiam consuetam vobis in DEI bonitate fiduciam, aut rectiùs loquendo, temerariam præsumptionem jactare, quâ idemtidem ingeminatis, infinitam esse DEI misericordiam, vósque Eidem adeo confidere, ut illi velut maternis brachiis tutò indormire, ac consopiri possitis: ne, inquam, hanc mihi fiduciam jactate; illa enim ipsissima faciet, ut in mortis articulo de Divina bonitate penitus desperetis. Neque hoc insolitum vobis, aut à veritate alienum videatur; qui enim studiis, navigationi, musicæ, equestri exercitationi, picturæ, aut armis tractandis assuescunt, ipso usu longóque exercitio habitum sibi & facilitatem comparant, in nostro autem proposito contrarium contingit; quicunque enim Divinæ, dum vixit, Clementiæ temere innititur, in mortis periculo eidem gravissimè diffidit. Non cupio, ut mihi credatis, sed D. Xaverio; an enim hanc viro tanto; & Apostolo quidem negabitis, qui ingenti animarum zelo utrumq; mundi Hemisphærium complexus, vitam totam in peccatorum omnis generis, sexûs, ætatis, conditionis, ordinis, & nationis conversione impendit? Hic, cùm ex Indiis ad socios Romæ degentes litteras daret, disertè affirmat, se longâ, qua moribundis adstitit, experientiâ didicisse, neminem in morte difficiliùs adduci, ut suam in divina bonitate fiduciam collocet, quàm qui, dum viverent, de eidem noxiè præsumebant: *visitabam*, inquit, *ægrotos, & morientes confirmabam, ut æquo fidentique animo è vita discederent, quod quidem longè difficillimum est iis, qui divinis legibus minimè paruerunt, quippe* (mentem advertite ad id, quod subjungit) *quippe in hoc minore divinæ clementiæ spe, ac fiduciâ moriuntur quò majore ante audaciâ in sceleribus, & flagitiis volutabantur.* An quidquam explicatius in rem nostram dici potest? necquicquam ergo, sumóque vestro damno grandẽ illam fiduciam, quam nunc experimini, morituri vobis promittitis; tunc enim tanto minorem habebitis, quanto majorem in præsentiarum jactatis. Si rationem poscitis, hem illã in promptu! Ideo modò de divina misericordia adeo præsumitis, quia culparum gravitatem non satis æstimatis, sed velut puerorum crepundia per risum & jocum contemnitis; in morte verò rei hujus momentum, peccati fœditas, & illatæ Deo injuriæ gravitas palàm apparebit: quid mirum ergo, si veniam, quæ vobis modò tam facili apparet, vos obtenturos desperetis? *Circumdederunt me dolores mortis*, Ps. 17. verba sunt Davidis peccatorem moribundum repræsentantis, *circumdederunt me dolores mortis*: & quid inde? *torrentes iniquitatis conturbaverunt me.* Intellexistis? Edicite modò, quanti nunc peccatum faciatis; nunquid instar calicis aquæ frigidæ? *bibimus quasi aquam iniquitatem.* Job. 15. An talis etiam morituris apparebit? id negat David, & pernegat: tunc enim torrentis instar impetuosi se menti infundet, qui confusâ strage omnia miscet, & violento impetu incautos victores abripit.

VIII. De-

VIII. Dæmones ipsi omni arte & industriâ collaborabunt, ut scelerum vestrorum magnitudinem summè amplificent, quæ modò leviſſima esse mentiuntur. Verùm quod dico, Dæmones? Christus, Christus ipse vestram vobis ingratitudinem, Sanguini suo tam injuriosam, exprobrabit: quâ ergo in eo fiduciam collocabitis, quem probè scitis, rationem exactiſſimam petiturum, non dicam de detractionibus, maledicentiis, blasphemiis, & injuriis, *sed de omni verbo otioſo*? Ille tunc vobis in Cruce nudus, vulneratus, lividus & perfusus sanguine apparebit, stipatus utrinque angelis, torrorem ac formidinem spirantibus, qui manu volumen ingens flagitiorum vestrorum tenebunt, claraq; voce vobis exprobrabant horrendis verbis Regii
Pſ.49.21. Psaltis: *hæc feciſti, & tacui!* Tu enimvero à tenera ætate, & primis unguiculis, non tam nôsse me, quàm offendere cæpisti; didiciſti nomen meum, ut blasphemares, & legem meam, ut conculcares: *& tacui.* Infami pessimorum hominum consortio te adjunxisti, quibuscum in omnium scelerum sentinâ te volutâsti, eorum doctrinam, sensum, exempla & mores induisti: *& tacui.* Templa & Basilicas fugisti; conventicula, & malorum cætus frequentâsti; Sacra Lyturgiâ ac divinis officiis neglectis, tabernas & simposita accessisti; spretis diviniſſimis Sacramentis ventri & crapulis litâsti; sermones sacros nauseâsti, propudiosa sensuum, & oculorum irritamenta sectatus es: *hæc feciſti, & tacui.* Postquam ætatem virilem attigisti, nullo habito vel sexûs, vel gradûs, vel conditionis respectu, effrænatis desideriis & affectibus tuis serviisti: *& tacui;* pessimis morum vitæq; exemplis filios educâsti, divini timoris, & Christianæ disciplinæ, ac rerum sacrarum expertes: *& tacui.* Ex amoribus lascivis præceps fuisti in odia & vindictas, inimicis & æmulis, irreconciliabilis, illos odio plusquàm Vatiniano persecutus es; tradidisti eos in mortem, effuso eorum sanguine collutulatus: *& tacui.* In senio pecunias velut Idolum adorâsti; has iniquis injustísq; mediis corrasisti; fidem datam infregisti; justitiam contaminâsti: *& tacui.* Æs alienum non expunxisti, in aliorum damnum iniquiſſimè egisti; in favorum alterius infamia patrare facinora non erubuisti; festos dies non celebrâsti, Oratoria & cætus sacros non frequentâsti; sacræ orationi non vacâsti, conscientiæ & animę curam non habuisti: *hæc feciſti; & tacui. Exiſtimâsti inique, quòd ero tui ſimilis*, cúmque delicta tua tacitè dissimularem, semper me tacitu-
rum credidisti: jam verò *ut parturiens loquar*, cúmque Sanguinem meum viliſſimi instar luti tam protervè proculcaveris, ille ipse te modò damnabit, qui in tuam salutem effusus est. Hæc enimverò Christus loquetur, quódq; pluribus in mortis articulo feciſſe scribitur immersâ forsan in latus manu pretioſiſſimum suum Cruorem in faciem vestram exeutiet &, habe tibi, dicet, sanguinem istum, cedátque in perniciem tuam, qui vitam tibi afferre debuerat. Post-
Iſa.42.2.

quam

quam Christus tuis se oculis subducet, formidanda dæmonum caterva in te insiliet, idque unum aget, ut infelicem tuam animam, obscæni corporis ergastulo solutam excipiant, & ad inferos secum deducant. Credisne ergo, te tantas inter angustias de Divina clementia bene speraturum? O stolidum & fatuum, qui id sibi promittere audet! videtis igitur, ut ad propositum redeam, ferales illos, quos in mortis articulo experiemur, conscientiæ stimulos minimè nobis profuturos, ut salutem faciliùs consequamur, sed ut in angustias majores redacti, vehementiùs affligamur, & in desperationis barathrum præcipitemur.

IX. Hæc cùm ita sint, & tempus etiamnum ac mora suppetat, quid porrò faciendum supereſt? quàm pœnitentia, pœnitentia! iterum repeto, pœnitentia! Hæc teste Gentium Apostolo, animo nostro perfectam quietem, plenámque tranquillitatem conciliabit, *ut tranquillam vitam agamus in omni pietate*; reliquæ omnes industriæ irritæ sunt & fruſtraneæ. Quid ergo porrò juvat, nubis jocisque illiberabilibus, ludisque ac ludicris sese immergere? quid juvat, tantâ morum dissolutione, novis in dies animi relaxationibus, comœdiis, simposiis, conviviis, & choreis vacare? certè quamdiu acutissima lethalis noxæ spina animo inhæret, omnia emplastra, & malagmata foris admota nec hilum proderunt; spina extrahenda est, intellexistis? spina extrahenda est; si infixa diu relinquitur, interiora penetrabit, vobisque adeo tenaciter adhærebit, ut omni retrò sæculorum & ætatum æternitate, fruſtra inter acutissimos dolores gemere, furere & exclamare cogamini: *conversus sum*, absque fine & termino, *in ærumna mea, dum configitur spina.*

1. ad Tim. 2. 8.

Psal. 31.

SERMO VIGESIMUS QUINTUS.

DIE MERCURII POST QUARTAM DOMINICAM.

Respondérunt parentes ejus, & dixérunt: scimus, quia hic est Filius noster, & quia cæcus natus est; quomodo autem nunc videat, aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus. Joan. 9.

I. Ge-

I. GEminos hosce cæci nati parentes excuset per me, quicunque vestrûm voluerit, Auditores, apud me certè nullum excusationi locum invenient: ad quid enim, profiteri palàm, nescire se, quâ ratione filii oculi aperti sint? *scimus, quia cæcus natus est, quomodo autem nunc videat, nescimus.* Hæccine cura filii est? hæc de illo paterna providentia, & debita sollicitudo? Verùm quidquid sit fortunatus sanè hic cæcus erat, quia JESUS ei oculos aperuit; pessimum autem est, quòd multis diabolus oculos aperiat, & tamen id nemo pensi habeat. Advertunt non rarò parentes, liberos suos esse nimirùm quàntùm oculatos, & ad omnem nequitiam perspicaces, útque rei hujus, culpam à se amoliantur, dicunt, nescire se, ex quo fonte malitiam hauserint: *quis ejus aperuit oculos, nos nescimus.* O fatuam & frivolam excusationem! quod enim gravius debitum parentibus incumbit, quàm curare, ut filii primævam, in qua nati sunt, cæcitatem, hoc est innocentiam & simplicitatem retineant, eorúmque oculi non ab alio, quàm à Christo aperiantur. Verùm quàm pauci sunt, qui hoc debitum vel apprehendant, vel impleant? Plurimorum sanè parentum unica cura & studium est, prolem nanciscì, eámque & precibus & votis à DEO obtinere laborant: ubi votis damnati sunt, nullâ porrò sollicitudine moventur, cùm tamen præ-

ster, nullam, quàm pravam & reprobam prolem habere. Scimus quidem, steriles etiam & infructuosas arbores ita non rarò æstimari, ut hortos regios adornent; quin ipsa antiquitatis numina, cùm plantas honori suo sacras eligerent, steriles fructuosis prætulerunt; ita quercum Jupiter, laurum Apollo, pinum Neptunus, hederam Osiris, Juno juniperum, Venus myrtum elegit: verùm arbori malorum & noxiorum fructuum feraci, nemo unquam locum in fundo horti sui indulget, neque solùm nemo Deorum est, qui ei pretium statuat, verùm nec ullus agricola tam stolidus est, ut suam illi curam adhibeat. Igitur operæ prætium facturum me existimo, si debiti hujus magnitudinem demonstravero parentibus, qui illud vel non credunt, vel non attendunt, & propterea in ea damna incidunt, quæ inde sequi necesse est. Aurem ergo benevolam & attentam indulgete.

II. Scio quidem, non solùm parentibus, sed pluribus aliis strictam de filiis vestris rationem reddendam esse: tales imprimis sunt magistri, qui eos litterarum studiis imbuunt; præfecti, ac moderatores, qui mores eorum formant; conscientiarum arbitri, qui animi curam suscipiunt; Oratores sacri, qui eos ad pietatem exstimulant; Principes ipsi, quâ sacri, quâ profani, quorum est, legibus publicis juventuti teneræ præ cunctis aliis providere, haud aliter, quàm tenellis plantulis hortulani: parentibus tamen præcipuè & præ cun-

cunctis aliis incumbit, filiorum suorum satagere; alii enim omnes civili solùm & politicâ, parentes verò naturali ad id lege tenentur, nam omnis causa, quæ effectum primò produxit, obligatur, ut eundem, quantum potest, proficiat. Huc appositè facit doctrina D. Thomæ, quam in doctissimo contra gentes volumine proponit: duo nimirum esse effectuum genera; primùm eorum, qui cum omni perfectione sibi debita nascuntur, alterum verò eorum, quæ imperfecta generantur, & temporis progressu perfici debent. Primæ sortis sunt inanimata omnia, quorum genitrix & causa, ubi ea primò produxit, non retinet amore materno, non educat, non fovet, nec blanditur, sed velut officio suo functa abjicit, ac derelinquit. Exemplum sumamus ex duabus rebus obviis aquâ nimirùm, & igne: scaturiginem aspice, cùm flumen parit; silicem intuere, dum ignem gignit: utraque causa partum suum longè à se dimittit, suúmque sibi pabulum & augmentum quærere sinit. In effectibus autem animatis contrarium evenit; hi enim imperfecti nascuntur, indigéntque curâ, & maternis, ut ita dicam, brachiis, usque dum & nutriti, & amanter educati, ultimam manum accipiant: apparet hoc in pomis, floribus, spicis, uvis, ac ceteris fructibus, qui parvuli, tenelli, crudi, informes, & acerbi primò nascuntur, atque ideo pomum ramo, florem bulbo, spicam culmo, uvam palmiti, omnésque alios fructus matri longo tempore adhærere, & in ejus veluti gremio fovere necesse est, docétq; experientia, difficiliùs longè pomum acerbum, quàm maturum avelli, quasi tenellus adhuc filiolus matrem invitus deserat, & illa pariter filium, usque dum plenam ille perfectionem acceperit, & ista dederit. Adhuc clariùs id apparet in brutis, quæ non nisi imperfectissima nascuntur: de struthione narratur, quòd partus suos ignavè derelinquat; *derelinquit*, ait Jobus, *struthio ova in terra*; unde à DEO ipso in stoliditatis ideam proponitur: *duratur ad filios suos, quasi non sint sui; privavit enim eum DEUS sapientiâ, nec dedit illi intelligentiam*. Inter reliqua verò animantia non facilè desiderari videbitis educationem sollicitam & benignam, hoc solo discrimine, ut idem D. Thomas solerter observavit, quòd quædam eorum à sola matre, quædam verò ab utroque parente educentur; à matre sola educantur canes, equi, agnelli, & vituli, aliáque animantia, quæ lactis adminiculo indigent; his solius matris ubera lacte turgentia sufficiunt; pater verò adeo ea negligit, ut nec agnoscat quidem ut sua: contrarium in volucribus evenit, quas natura nec lacte, nec mammillis instruxit, ne tam gravis uberum appendix volatum impediret; cúmque rapto iis vivendum, & pabulum sibi suísq; pullis necessarium laboriosè colligendum sit, sola mater minimè sufficeret, atque ideo columbas, turtures & perdices, ac si quas alias novimus minùs feroces, etiam pater

L. 3 cont. gent. c. 22.

Job. 39. 13.

Job. 39. 17.

assistens

assistens nutrit. Nec solùm bruta omnia parvulis suis cibum subministrant, usque dum in eam ætatem adolescant, ut sibimetipsis providere possint, verùm etiam solerti curâ, ac instructione imbuunt, ad ea, quibus opus habent, addiscenda: ita accipiter pullos suos ad venationem instruit, delphinus ad natandum, leo ad prædam, gallina ad rimandum; aquila ad volatum sublimem; *provocans ad volandum pullos suos*; cùm tamen ut plurimùm bruta animantia nullam à prole sua remunerationem, nec opere, nec affectu percipiant, verùm necessariâ educatione peractâ, nec proles parentem, nec parens prolem porrò agnoscat, unde dissociata mutuò abeunt, quocunq; ea impetus abripit: cùm ergo nihilominus eisdem tantâ sollicitudine assistant, pascant, provideant, tueantur, atque infimæ servitutis & charitatis obsequia præstent; quis non videt, legem hanc educandi, ac perficiendi prolem, non à Politica tantùm institutione, aut civili gubernatione institutam, sed à natura omnibus inditam, ac impressam, adeoque hominibus etiam observandam, idque eò magis, quòd homines, ut Plinius advertit, in genere suo magis imperfecta nascantur, quàm bruta: homines enim nudi in lucem prodeunt, bruta verò pilis vestita; illi nudipedes, ista calceata & ungulis instructa; illi inermes, bruta verò armata. Adhæc majoris longè perfectionis capaces nascuntur homines, quam nonnisi tardè consequuntur; unde eorum educatio, non paucis diebus, brutorum instar, sed non nisi plurimis lustris absolvitur, imò juxta Divi Thomæ mentem, in omnem porrò vitam protenditur, atque ideo connubium natura suâ indissolubile est. Ex hac insigni Sancti hujus Doctoris doctrinâ, velut ex *præmissis* infallibilibus, hanc certissimam *consequentiam* deducamus: si obligatio, ac debitum educationis, quo parentes adstringuntur, minimè *positivum* est, sed naturale, non scriptum, sed innatum, non humanum, sed divinum, nemo non videt, multò strictiùs vos ad eorum profectum promovendum teneri, quàm Principes, Præsules, Magistros, conscientiæ arbitros, moderatores, prædicatorésque, aut quosvis alios morum Directores, tam sacros, quàm profanos. Hi enim lege duntaxat civili tenentur, quæ minùs stringit; vos vero lege naturæ, quæ magis est efficax, ac rigorosa.

III. Hæc cùm ita sint, an non meritò habent, quod metuant, qui in liberorum educatione vecordes, & negligentes se exhibent? Si enim tam stricta ratio Principi, Præsuli, aut alteri cuivis reddenda est, qui suâ culpâ filium vestrum periri sinit, quid vobis eveniet, qui Patris, matrisque munere fungimini, si vestrâ culpâ filii pereant? si illorum ignaviam aut nimiam conniventiam DEUS tam graviter castigat, an vos mitiora sperabitis? Audite D. Chrysostomum, peritissimum in hoc negotio Magistrum: *Patres, educate filios vestros, in disciplina, & in correptione domini, ut Apostolus jubet; si enim nos*

ipsi quoque vigilare jubemur, tanquam pro animabus illorum rationem reddituri, quanto magis ergo Pater, qui genuit? An intelligitis, Patres Christiani? *quanto magis pater, qui genuit?* Vos ipsis vitam dedistis? unde mores etiam illorum formare, ad virtutem invitare, & à vitiis abstrahere, *in disciplina verborum, & correptione verberum*, ut S. Thomas ait, tenemini, idq; eò magis, quòd major vobis in filios authoritas, majorque filiorum in vos reverentia sit; vos unico consilio opportuno, unâ correptione modera â, quin uno verbulo asperiore, gestu quoque aut nutu, oculíve nictu plus ab ipsis impetrabitis, quàm alii clamoribus & minis. Experta hoc est mater celebris illius Andreæ Corsini: erat ille in primo juventæ æstu moribus dissolutus, pluréſque viri religiosi necquicquam ejus petulantiam coërcere ac moderari tentabant: quod autem illi non poterant, mater, cui nomen Peregrinæ, obtinuit; hæc enim unicâ invectivâ sanctum eum reddidit, & è lupo ferocienti mitissimum agnum. Quàm rigidam ergo DEO rationem reddetis, nisi authoritate, vobis tam amplè concessâ strenuè utamini? Ad hæc, à vobis illis in victu, vestitu ceterisque expensis dependent, vestram hæreditatem expectant; unde vestrum ad nutum promptos habebitis, si probos bonósque muneribus ac promissis foveatis, discolos verò & malè feriatos minis & probris castigetis. Considerate tandem, liberos vestros sub vestra custodia, velut in nido aviculas, contineri, dum mollis adhuc instar ceræ tractabiles, omnísq; formæ capaces sunt: si malè à vobis educantur, & crescentibus annis salutarem Præsulum Doctrinam, ac documenta majorum contemnant, quis contumaciæ hujus præcipuè reus erit, quam vos ipsi? vestra enim verò hæc culpa erit, vestra unicè: *Pater cùm tenerum acceperit filium, primúsque ac solus omnium ejusdem instruendi facultatem nactus sit, & bellissimè illum & facillimè imbuere poterit ac moderari*, ut D. Chrysostomus loquitur: hoc nisi feceritis, omnis in vos culpa obstinatæ illorum dissolutionis, morumque intractabilium redundabit, quin omnis aliorum labor irritus erit, si vos partibus vestris non respondeatis. Ad quid enim magni Principes ad filiorum vestrorum commodum Provincias Academiis celeberrimis, nobilium convictibus ac collegiis exornant, si vos illos inde abstrahitis? Quomodo à Magistris ad litterarum studia incitabuntur, si nullum à tepore vestro & socordiâ stimulum experiantur? quomodo mores eorum formabunt moderatores, nisi vos manum, & adminiculum præstetis? quomodo ipsi Oratores sacri, & animorum arbitri profectum animi curabunt, illi quidem allocutionibus publicis, hi verò privatis admonitionibus, nisi à vobis ad frequentem divini verbi auscultationem, ac sacrorum mysteriorum usum impellantur? Palàm ergo & perspicuè apparet, omnes obligationum rivulos in aliis dispersos in vobis pleno alveo conjungi, Tot

L. 3. cont. Gitup. Sit. mon.

Ibidem.

gi. Tot ergo vobis oculi in filiorum disciplina aperti sint necesse est, quot Argus ille providentissimus Peloponnesi Rex apertos habuit; vestrum est, omnia eorum verba, omnem gestum ac motum moderari, nec vobis satis esse debet, solam illis directionem impendere, verùm insuper opus est, & mandatorum praxin ab illis exigere, & hoc ubique, & semper, intus & extra civitatem, in publico ac privato. Vobis incumbit solerter arbitrari, quò vadant, quibuscum conversentur, quò animi eorum & affectus inclinent; quia verò juxta sapientis Oraculum: *ex studiis suis intelligitur puer*, vestrum est, etiam cogitationes animi rimari. Neque hæc velim inanem verborum amplificationem existimetis, sed certò vobis persuadeatis, hoc unum fuisse, quod in filiorum gubernatione Jobo cordi fuit, eúmque sollicitum reddidit, cùm nesciret, quales animo cogitationes volverent filii, quósque affectus in mente parturirent. Unde in more positum habuit, primo mane consurgere, *diluculo*, ut sacra testatur pagina, & DEO sacrificium ad eluenda filiorum delicta immolare: *Dicebat enim, ne fortè peccaverint filii mei, & maledixerint DEO in cordibus suis.* Ecce non dixit: *labiis suis*, non *linguâ suâ*, sed *in cordibus suis*; adeo sollicitus erat non solùm de culpis eorum apertis, verùm & occultis, non publicis tantùm sed & secretis, non certis tantùm, sed & dubiis.

Prov. 20. 11.

Job 1. 5.

IV. Quid ergo ad hæc respondetis? an tam gravi, tantique momenti debito sollicitè satisfacitis? an anxiè filiorum vestrorum innocentiæ, integritatis, & profectûs satagitis? Heu alia omnia cogitatis, quàm ea, de quibus Chrysostomus loquebatur! In id unum incumbitis, ut filii vestri divites & opulenti, nobiles & potentes evadant; ut autem virtuosi fiant, hæc enim vero ultima vestra cura est. Alii militaria munia filiis suis provident, honores alii, alii dignitates, alii divitias, & nemo, ô cæcitatem deplorandam, & nemo DEUM & Cœlum, cùm tamen de hoc solo vobis ratio reddenda sit; minimè certè interrogabimini, an eos reliqueretis auctos redditibus, an honoribus Illustres, affinitatum vinculis honoratos, sed id unum, an virtute conspicuos; de hac enim vero in tribunali illo tremendo rationem Deus exiget. Vos verò quid responsi dabitis, qui eò usque pertingitis, ut, si modò pecuniarum copiâ abundent, parui vestrâ referat, tametsi de salute æternâ filii periclitentur. O quàm facile vobis foret, nisi avaritiæ sordes vos impedirent, de pædagogis perioribus, de disciplina & instructione meliore, de directione magis proficua ipsis providere? & vos, ut modicis sumptibus parcatis, hæc omnia turpiter negligitis. O probrum! ô dedecus! Exclamat D. Chrysostomus, quem præsenti proposito velut magistrum ac Doctorem perlibenter adhibeo, cùm præ reliquis omnibus hoc sanè argumentum eximiè tractaverit: ut campi fœcundentur & arva, ut habitatio sit commodior, lautior culina, equi copiosiores, currus

Hom. 55. in Matth.

& thedæ splendidæ, nullis sumptibus parcitur, at verò, ut filii sint magis morigeri, ad ob solum usque computus & rationes ducuntur. Sed parum hoc foret, nisi pejora sequerentur: quin perfrequenter accidit, ut, si duo vobis sint servi, fidelis unus & accuratus, sceleratus alter & discolus, illi prædiorum vestrorum, huic verò filiorum curam committatis. Et hanc vecordiam quomodo excusabitis? Equi sanè curam mediastino imperito non credis, nec gregem tuum mercenario infideli, nec boves pecuario minùs experto; & filium tuum servo scelerato, pædagogo stupido & ignoranti credere non erubescis? Hic enimvero error omni excusatione indignus est; si enim proprii commodi cupido filium fortunæ bonis posthabere cogit, nil video magis impium, stolidum, & insanum: ego certè si hanc pravæ educationis causam esse nôssem, actutum cum antiquo illo Philosopho altissimæ turris culmen conscenderem, indéque magno fremitu, summísque clamoribus id unum repeterem: *Quo tenditis homines? quo tenditis? qui rei faciundæ omne impenditis studium, filiis verò instituendis, quibus opes vestras relinquetis, exiguum ac planè nullum?* Quò conceditis cives? quò conceditis? hic ad Jurisconsultum ad tractandas lites, ille ad trapezitam pro cambiis, hic ad Principem pro favoribus impetrandis, ille ad mercatum pro mercibus parandis; ubi verò interea reliquistis filios vestros? si intra manus custodum fidelium, ô factum bene! insistite negotiis vestris. Si verò vobis absentibus, in conventibus juventutis profligatæ scelerum magisteria frequentant, aut in plateis lubrica obscænitatis consortia, aut ruri degentes turpi otio indulgent, non sine pretiosi temporis jacturâ, si in hisce, inquam, aut similibus locis morantur, revertimini, obsecro, revertimini parentes immisericordes, & primò filiis, tum fortunæ bonis invigilate. An non enim ipsis bona vestra paratis? quæ autem major insania, invigilare bonis, quæ in filiorum obsequia destinantur, & oblivisci filiorum, in quorum tamen gratiam cuncta ista parantur? In hunc sanè modum loqui vellem ad illius Philosophi imitationem, quem Plutarchus producit. Nec mihi sanè Chrysosto- *De Educ. liber.* mi ipsius authoritas deforet, qui pleno ore confitetur, hoc aliud non esse, quàm fatuum quendam hortulanum imitari, qui in id unum studia sua & curam impenderet, ut ad irrigandas plantulas magnam aquarum copiam colligeret, minimè verò cordi haberet, an plantæ, quæ educandæ sunt, sint ingenuæ, an silvestres, indolis bonæ, an degeneres; igitur œconomiæ cura, reique familiaris tuendæ sollicitudo minimè vestram in educandis liberis socordiam excusat; nullum enim lucrum tanti momenti & ponderis vobis esse debet, quàm accurata & perfecta prolis à Deo vobis donatæ educatio. Quam aliam ergo excusationem dabitis? nunquid perfidia & proditionis manifestè tenemini? Quid enim, si quis

vos

vos accusaret & convinceret, vos infantibus vestris lac & ubera negâsse, cibum filiis adultis, vestitum nudis, domum ac lectulum vagis subtraxisse? nunquid causæ vestræ meritò metueretis? & tamen in partem solùm magis ignobilem, in corpora nimirum filiorum injuriis essetis: quid ergo, si partem nobilissimam omni cura destitutam relinquitis? animam dico; quid, inquam, fiet? nisi eisdem, cùm facilè possitis, de magistro exquisito, de servo fideli, de animi arbitro pio doctóque, de libris utilibus, manuductione opportunâ, consortio innocenti, exemplis, consiliis, stimulis, frænis, ducibus, aliisque adjumentis vitæ Christianæ necessariis provideatis? *Filii tibi sunt*, clamat Ecclesiasticus, *erudi illos*, non ait, *dita illos, evehe illos, extolle illos*, sed *erudi illos*. Hoc enim illud unicum est, *porrò necessarium*, ut boni probique efficiantur.

V. Utinam verò unicum hoc crimen vestrum foret, filiorum nimirum vestrorum neglectus; at longè gravius in medium proferam: quod illud? vos esse causam eorum interitûs & ruinæ; ita est, Auditores, causam vos esse eorundem ruinæ. Hic enimvero excessus est abominabilis, ad quē detestandum hodie mihi cor æneum, & vocem tonitrui optarem; nunquid enim scelus istud nostra ætate vulgare & frequentissimum est? præstaret omnino, plurimis parentum filiorum educationem minimè committi: satius foret, si vixdum nati canistro, ut quondam Moyses, aut fiscellæ inclusi undis & fortunæ exponerentur, aut intra montium deserta, vel silvarum obscura projecti desererentur, quàm ut noxiis impiisque principiis à teneris unguiculis imbuantur: *utinam hoc tantùm culpa esset* (utor verbis eloquentissimi Chrysostomi) *utinam hoc tantùm culpa esset, nihil utile liberis parentes consulere, posset id, quanquam gravissimum sit, aliquatenus tolerari, nunc verò eos ad ea, quæ saluti suæ sunt adversissima, impellitis, & ac si deditâ operâ liberos vestros perdere omni studio curetis, ita universa illos jubetis facere, quæ qui faciunt, salvi esse non possunt.* Vultis hæc vobis ad oculum demonstrem? aures advertite! Lex Evangelica, teneris infantulis cum lacte instillanda, divitibus damnationem minatur: *væ divitibus!* Vos verò tenellis eorum animis à prima ætatula habendi cupiditatem inseritis, omnémque hominis felicitatem in eo consistere docetis, ut scrinia plena, granaria redundantia, promptuaria & cellas bene instructas possideant. Ecce, dicitis, hunc mihi mercatorē, hunc Canonicum, hunc nobilem aspice, ad quantam non fortunam pervenerunt! Hic suburbanum extruxit magnificum, hic Beneficium obtinuit locuples, hic felicitatis suæ basin affinitatum vinculis stabulivit; túne eò usque pertingere aliquando posse confidis? Et hæc parentum monita filii tam altè imbibunt, ut aurum & opes numen suum esse credant. Rursus Evangelium, docet, animi demissioni studendum; *recumbe in novissimo loco!*

l. 3. cont. Vitup.

Luc. 6. 24.

Luc. 14.

Vos verò contrarium filiis veſtris perſuadetis, & identidem ſuggeritis, ad altiora eſſe tendendum, neque contentos eos eſſe debere fortunâ & ſtatu, in quo eos primi natales poſuêre, ſed fluminum inſtar occupandum in dies plus terræ, dilatanda & amplificanda eſſe dominia. Iterum Evangelium affirmat, injurias benevolè eſſe condonandas: *Diligite inimicos veſtros!* Luc. 6, 27. vos oppoſitum tenellis mentibus inſtillatis, docetíſque, nullius unquam injuriæ obliviſci, & canum inſtar cuivis aſſilienti dentes ac rictum hiantem demonſtrare, latrare, vindictam & ultionem ſpirare. Et heu quot ſunt, qui filiis identidem occinant: hem, familia tua ſummam ſemper reverentiam & reſpectum obtinuit; plurimos equeſtri, & militari dignitate conſpicuos, togâ & ſago eximios numeravit; indignus es avis tuis, niſi honoris tui punctum mordicus tuearis: hinc gaudent, ſi videant, filiolos arma libenter tractare, & martiales paulatim ſpiritus demonſtrare, magíſque iiſdem applaudunt, ſi dextrè bombardam onerent, quàm ſi manum calamo & cultello ſcriptorio peritè admoveant. Ipſæ etiam Matres, tam bonæ cæteroquin & piæ, quibus, obſecro, doctrinis tenellas filiolas imbuunt? an Evangelicis fortè, quæ luxum ſuperfluum, & pomparum vanitatem docent fugiendam? *ne ſolliciti ſitis corpori veſtro, quid induamini!* Luc. 12, 22. Heu mihi, nihil minùs, ſed omnino contrarium: Eja dicunt, vade, age filia, dic Patri tuo, velle te ad normam æqualium tuarum veſtiri, dic, pudere te, ſic portò in publico comparere; dic, ut è ſcriniis lemniſcos ſericos, inaures, monilia & armillas depromat; aliter te mihi ſociam minimè futuram, nec ad templum quidem, & lyturgiam ſacram, tum enimverò hoc muliebri mundo elegantiſſimè ornatas, à tenera ætate nudatis aut doloſè tectis humeris frigori ferendo indurant, idque unum ſollicitè inculcant, ut in veſtitûs forma & modo ætati & tempori ſe accommodent, nec Concionatorum clamores & objurgationes morentur. Ecce Auditores! hæc ſunt documenta pulcherrima, quibus hac ætate, patrum matrúmque quamplurimi liberos informant, Sed quo eorum fructu? ut nempe in teneris illorũ ac mollibus animis, ubi hæc ſemina receperint, tam profundas ſenſim radices agant faſtus, ambitio, vanitas, audacia, comodi proprii cupido, omnéſque alii pravi, ac diſtorti affectus, ut cùm ætatis decurſu adoleverint, nulla humana manus aut induſtria ramis ſurculíſque tam venenatis rurſus evellendis par ſit: *Adoleſcens juxta viam ſuam*, illam nimirum, quâ ad malum ex natura pronus eſt, *etiã cùm ſenuerit, non recedet ab ea.* Prov. 22. Et vobis etiamnum delictum veſtrum levis eſſe momenti videtur? Non dubito, decantatam vobis millies Sacerdotis Heli hiſtoriam, quem DEUS adeò erat exoſus, ut eum & ſacerdotali dignitate, & facultatibus, & vitâ, & filiorum nepotúmque ſucceſſione privaverit, cùm tamen probabilis multorum ſit opinio eundem ob alia ſingulariſſima erga Religionem merita ſalvatum; nihilominus tamen Philo Hebræus, DD. Gre-

Gregorius Nazianzenus, Isidorus Pelusiota, Cyrillus Alexandrinus, Joannes Chrysostomus, Petrus Damiani cum pluribus in ejus damnationem propendent, quâ illum Divi Cæsarius Arelatensis, & Ephrem Syrus palàm & apertè fulminârunt. Et cur sententiam tulit tam tremendam? Dei oraculum
1. Reg. 3. 13. percipite: *Eò quòd noverat, indignè agere filios suos, & non corripuerit eos, idcirco juravi domui Heli, quòd non expietur iniquitas domûs ejus, victimis & muneribus usque in sempiternum.* Hæc ergo nimia erga impios filios indulgentia, tanta illa supplicia, Deique odium concivit, ut nec sacrificiis, nec victimis, nec precibus porrò potuerit placari. Audite igitur, & contremiscite Auditores! si infelix iste tantâ severitate castigatus est, quòd aut sine efficacia reprehenderit, aut minùs rigidè flagitiosos filios castigaverit, *eò quòd non corripuerit*; quid illi non timeant, qui non solùm filios à vitiis haud retrahunt, sed perniciosis insuper doctrinis eò impellunt & incitant? si peccatum non punire, usque adeò Deo displicet; quid erit, illud laudare, suadere, propagare, & illius authorem fieri? an ulla infelicibus hisce salutis spes superesse possit? Id enimverò ego ignoro, & ideo vestrum judicium exquiro; si enim documenta tam noxia, de quibus suprà disserui, juveni cuidam extero & potestati vestræ minimè subjecto, Judæo, Ethnico, Turcæ suggereretis, certè in judicii Divini tribunali vos reos pronuntiarem. O impios juventutis corruptores! ô impios juventutis corruptores! explicari nequit, quantum sitis Deo exosi: atque ideo, ubi in Canticis communiter legitur, *capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*, Hieronymus docet, legendum esse, *capite nobis vulpes, quæ parvulas demoliuntur vineas*; ut vox illa *parvulas*, non tam ad vulpes, quàm ad vineas referatur; corruptores enim isti vulpes sunt, quæ assiliunt *vineas parvas*, juventutem nimirum teneram, eam devastant, & miserè depopulantur; has Dominus vult capi & jugulari; *capite nobis vulpes, quæ parvulas demoliuntur vineas.* Sic ergo peroro: si ob prava consilia, florenti cuidam juveni data, tam stricta Deo ratio reddenda est; quid erit, si illa filio vestro suggeratis, cui à natura obligati estis, sanctâ educatione, ac salutari institutione providere? Hæc, hæc perpendite: mihi interea liceat nonnihil respirare.

Cant. 2. 15.

PARS ALTERA.

VI. VIx raptum curru igneo Eliam magistrum suum viderat Elisæus Propheta, cùm ab hoc spectaculo per amœnos collium recessus versùs urbem Bethel redeunti, puerorum turma numerosa occurrit, cachinnos inter & Prophetæ ludibria, elatâ voce clamantium: *Ascende calve, ascende calve.* Obstupuit Elisæus ætatis tam pusillæ grandem temeritatem, & justâ indignatione commotus, *maledixit eis in nomine Domini.* Vix effatus erat, cùm, ecce! è vicina silva ferocissimi duo ursi in mediam puerorum turmam, quasi in agnotum gregem irruunt,

4. Reg. 2. 23. 4 Reg. 2. 24.

unt, ac dilaceratis eorum coſtis, denudatis oſſibus, ſparſisq; inteſtinis, binos & quaterdenos, horrendâ lanienâ diſceptos interemerunt: *Egreſſæ ſunt*
4. Reg. 2. 24. *duo urſi de ſaltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.* Si interpretes conſultis, Auditores, dicent, parvulos hoſce, nondum gravis malitiæ capaces fuiſſe, cùm palàm de ipſis ſacra pagina teſtetur, fuiſſe etiamnum teneræ ætatis: *pueri parvi.* Cur ergo tam ſeverè & atrociter puniti ſunt? cauſam dicam: ut nimirum *parentes* ob peſſimam eorum educationem *in ipſis punirentur*, verba ſunt Lyrani, aliorúmq; plurium. An non & vos, ô parentes Chriſtiani, ſæpenumero filiis de induſtria omnem vitæ morúmque licentiam indulgetis, nec ſancto DEI timore imbuitis, ne fortè, ut veſtris loquendi formulis utar, cùm adoleverint, devotuli potiùs, quàm generoſi evadant? Quas pœnas in hac etiam vita ob hoc delictum dabitis? videbitis enimverò illos præmaturâ, eáque ignominiosâ morte ereptos: *De*
Eccleſiaſtici 41. 10. *Patre impio queruntur filii, quia iam propter illum ſunt in opprobrio.* Verùm fruantur vitâ longiore; triſtitiæ ſaltem, ſollicitudinis, doloris ac tormenti copioſam vobis materiem præbebunt: *Lacta filium, & paventem te faciet*, ait Eccleſiaſticus, *lude cum eo, & contriſtabit te.* An non miſerabilis erat Agar, quæ obIſmaëlem filium perulanter educatum, exul & extorris, per ſilvas & ſaltus errare coacta eſt? Quis dolor & luctus Davidis Regis, dum ob Abſalonem nimis indulgenter habitum, Regni ac coronæ amittendæ periculum ſubiit? Quâ triſtitiâ obruebatur Patriarcha Jacob, ob procacem filiam Dinam? aurem advertite, & plurimum in vos emolumenti redundabit. Peregrinatione longâ perGen. 33. functus ſenex optimus, ad Canæ confinia cum ſuis pervenerat, ibique in patenti campo à Sichimitis coëmpto, fixis tentoriis quieſcebat; cùm ecce Dina, quæ vix tria luſtra compleverat, ubi inaudiit, non procul inde mulieres Sichimæas, ad certam quandam feſtivitatem convenire, facultatem à Patre petiit, illuc concedendi, videndique mulieres regionis illius; tædebat enim illam, intra tentorii & papilionum anguſtias, tamdiu veluti captivam conſtringi. O quàm parvi ſtetiſſet Patriarchæ, ſi juvenile deſiderium, ac muliebrem hanc filiæ curioſitatem ſeveriùs corripuiſſet? verùm ille indulgentior nolebat illam affligere, & ne porrò aut precibus, aut planctibus parenti moleſtè inſtaret: Vade, ait, filia, & ad locum, quem deſideras, bonâ meâ veniâ concede. Quid? eat Dina? ô filiam miſerabilem! ô Patrem dolendum! O quali labirynthio te ſimul & illam involves? factum proſequamur, ſanè formidandum: egreſſa eſt virgo, regionis illius mulieres viſura, & quamvis cauta ac modeſta incederet, viſa eſt à nonnemine, mox concupita, rapta, deflorata; cúmque qui hoc patraverat, authoritatis maximæ eſſet, Princeps ipſe Sichimitarum, blanditiis irretitam, domum deduxit, & in legitimi connubii fœdus aſſenſum extorſit. Nuntiantur hæc interea Patri, inſperato

rato filiæ casu afflictissimo; & offertur, quâ major sanè ab hominibus peregrinis, & exteris sperari non poterat, dos locuples, & Principe digna promittitur; adjiciuntur munera, spondentur redditus, offeruntur fœdera, inviolabili nexu inter utrumque populum firmanda, liberis eorum usibus omnis Sichemitarum terra, campi, pascua, prædia designantur. Dum hæc utrinque tractantur, ecce filii Jacob è pascuis reversi ignominiam sororis intelligunt, brevíque inter se consilio inito, dissimulatâ vindictâ, propositas, à Principe conditiones approbant, illud unum causati, non licere sibi cum gente incircumcisa fœdera pangere aut jam pacta firmare: quodsi Sichemitis luberet, legi & moribus Israëlitarum se conformare, séque circumcidi paterentur, nullam porrò futuram moram, quin fœdera mutuò actutum stabiliant, & in desideratam affinitatem consentiant. Vah! quid non potest amoris affectus in Principe, eóque Juvene? acceptat conditionem, stipulatur, confirmat, lætúsque in urbem revertitur, idémque subditis suis vario rationum prætextu delusis persuadet. Sed heu tertiâ post circumcisionem die, cùm vulnerum dolor gravissimus esse solet, Simeon & Levi, Dinæ vitiatæ fratres armati irruunt in civitatem, miserósque Sichimitas ex vulnere decumbentes, fraudis dolíque ignaros, tractandorum armorum impotentes, aggrediuntur, confusâ strage omnia miscent, nulli parcunt ætati, infantulos juxtà ac decrepitos necant, quidquid masculorum erat inclementissimè trucidant, mox furore conciti ad palatium convolant, principem comprehendunt, jugulant, interimunt, raptámque denuò Dinam in Patris tentorium inferunt, nondum sponsam, jam viduatam. Necdum tamen rabies, & furor posuerant. Mox adjuncto sibi omni famulitio in urbem regressi, supremo eam extermino vastant, expilatis domibus, hortis, & viridariis dirutis, disjectis turribus, captivas fœminas omnes secum in servitutem abripiunt, inde in campos effusi, totam circumquaque vicinam ferro & flammis depopulantur, nec copiosis armentis, nec prediis splendidissimis parcunt, adeo quidem, ut facinoris tam atrocis famâ in omnem vicinam ditatâ, populi omnes ad arma convolaverint, nil præter exterorum istorum stragem, & internecionem crepantes: in hoc turbarum & tumultuum articulo senex Patriarcha, gravissimo vitæ periculo cum suis objectus præcipitare fugam, & abitum accelerare coactus est, ac nisi singulari DEI protectione tutus evasisset, certè vel intra speluncas & antra contrucidatus interiisset. Ecce, Auditores, quæ turbæ, quæ confusiones, qui motus? quæ pericula? & quæ causa horum omnium? nisi indulgentia Patris tenera erga filiam nimiùm curiosam, & evagantem. Heu quot noctes vigiles, & insomnes duxerit Jacob, summos inter angores, & angustias? præstabat sanè filiolam quantumvis dilectam, nonnihil con-

tristare, precibus etiam repetitis, fæmineisque planctibus constanter obsistendo, quàm cedendo, causam accersere tantæ afflictionis & mæroris.

VII. Atque hæc omnia in divinis oraculis fusè digesta, eum in finem adduco, Auditores, ut illa non tantùm probè intelligatis, sed & æstimetis, & inde proficiatis plurimùm; certissimò enim vobis velim persuadeatis, verè dixisse Salomonem: *puer, qui dimittitur voluntati suæ, confundet matrem suam.* Omnium primi parentes sunt, qui ob libertatem nimiam filiis concessam effectus pessimos experiuntur ac sustinent: id quod ego in altera hac sermonis parte demonstrandum proposui, ut de hoc probè instructi, unicè allaboretis, à prima statim ætate ac pueritia frænare illos ac cohibere, atque unâ assuescatis, eorum desideriis audaci renutu contraire, nec eorum blanditiis cedere, dum id unum à vobis efflagitant, ut omne ipsis frænum, & disciplinæ repagulum laxetis: *filius enim remissus*, verba sunt Ecclesiastici, *evadet præceps.* An non enim pudendum est, illos tam citò absolutos affectuum vestrorum Dominos fieri, ut, ne vel unam lachrimulam blandientem in eorum genis videre cogamini, tam promptè assensum præbeatis, ut Comædias quantumvis lascivas frequentent, conviviis se immineant, omni morum licentiâ & depravatis relaxationibus animi utantur, apud bene moratos minimè usitatis. Ego quidem amorem eorum vobis indulgeo, Auditores, verùm utilem & proficuum, non perniciosum. O quàm tenero amore celeberrima illa Regina Blanca filium suum Ludovicum complexa est? & tamen singulis ipsi diebus ingeminavit, mallem te ô Rex in hisce brachiis mortuum, & exanimem, quàm unquam lethalis sceleris reum videre: cur ergo non & vos amore eos tam masculo prosequimini? cùm matres non desint, quæ, licèt privatæ, animis tamen suis affectus fovebant, nonnisi corde regio dignos; id saltem verba illa denotant, quæ continuò in labris versabat Beata Humiliana de Cerchi dicta, Florentiæ sanguine non minùs, quàm sanctitate Illustris, cùm filios suos nobilissimos, non à mortis termino, ut Ludovicum, remotos, sed eidem vicinissimos aspiceret. Ego certè, ô filii, dicebat, nequeo sortem vestram plangere, longè enim libentiùs vos intueor stolâ innocentiæ Candidatos Paradisum intrare, quàm inter pericula eandem fædandi, porrò commorari in terris. Adeo gratia scit triumphum agere de natura, non tantùm in corde mulieris, sed & matris. Verùm ego tædium vobis, Auditores, prolixo sermone creavi; finite me ergo ad perorandum accingam. Id unum, antequam hinc abeatis, persuadissimum vobis velim, è manibus vestris omnem filiorum vestrorum salutem pendere, longè magis, quàm salus minutorum navigiorum tempestate coortâ à Navarchorum tempestate. Hinc concedite, ut vobis ingeminem, tales esse futuros filios vestros, quales esse volueritis. Si di-

Proverb. 29. 15.

Eccles 30. 3.

scolos

scolos & malè feriatos, sunt discoli, si probos & sanctos, erunt sancti, nec certè id gratis, sed experientiâ teste pronuntio. Sophia Clementis Ancyrani genitrix, volebat filium suum Christi Martyrem fieri, cúmque ipsum à tenera ætate rerum gestarum gloriâ, triumphis Martyrum frequenti narratione imbuisset, tandem voti sui damnata est. Moabilia mater celeberrimi illius Edmundi Cantuariensis, ad perpetuæ virginitatis studium filium adhortata, eum à primis unguiculis induxit, ut in corpusculum innocens sævâ manu animadverteret, & quod desideravit, obtinuit. Aleta Divi Bernardi mater, desiderabat senos filios suos DEI servitio conserari, propterea à prima ætate eos non cibis nobilium, quales erant, sed Eremitarum potiùs nutriebat, & finem suum consecuta est. Ita Regina Walfrida sanctam voluit Edittam filiam, & talem fecit. Ita Pater S. Hugonis Monachi, ita mater Suibberti Episcopi, ita mater Aichardi Abbatis, ita sanctæ Lutgardis Virginis genitrix facêre. Quid multis? postquam assiduo & multo studio sanctorum Fastos evolvi, deprehendi revera, omnes ferè illos parentes, qui prolem desiderabant, non æternæ tantùm salutis consortem, sed & vitæ sanctimoniâ claram, eámque in eum finem à primis annis informaverant, voti sui damnatos. Cur ergo non in id ipsum incumbitis, patres, matrésque? quid vos retinet? quid remoram injicit? quid tandem impedit? *Erudi filium tuum, ne desperes,* oraculum sapientis est. Quid enim tentare nocebit? forsan & tibi feliciter, ac faustùm eveniet. Quantæ enim felicitatis foret, patrem aut matrem esse filii sancti? an non magnæ illorum Machabæorum matri sortem suam invidetis? an non Elcanæ Samuelem suum? an non Helciæ Susannam? sed ecce, hi omnes prolem suam ad tantam gloriam efformârunt. Vos quoque similia facitote, & pauculos intra annos sanctam pariter invidiam merebimini. Proverb. 19. 18.

SERMO VIGESIMUS SEXTUS.

DIE JOVIS POST QUARTAM DOMINICAM.

Ecce defunctus efferebatur Filius unicus Matris suæ.
Luc. 7.

1. TAntos inter affectus, qui humanum animum, aut in actionibus magis superstitiosum, aut in consiliis magis turbatum inopémque, aut in quibusdam omnino ridiculum faciunt, est ingens, nisi mea me fallit opinio, mortis formido. Hac de causa videbitis nonnullos nunquam hac die, inter alios licèt innumeros, ad percipiendam concionem comparere, tametsi redivivum Chrysologum, Chrysostomúmque, ne dicam similem mihi sortis infimæ Oratorem, audire deberent. Quin eò usque mortem timent, ut nullam ejusdem vel minimam domi imaginem penicillo, aut scalpro expressam, possint sustinere, sed nec sermonem familiares inter, vel temporis piè fallendi gratiâ, de ea miscere; timerent enim subitò, ne sinistrum Philippi Macedonis augurium in sese adimpleretur; is cùm præcedenti vespere amicos inter affirmâsset, mortem maximè desiderabilem aliam haud esse, quàm improvisam, alterâ statim die eandem expertus est, quam sibi pridie suâ sponte elegerat. Nil minùs pati possunt tales, quàm ullam de testamento condendo fieri mentionem, crederent enimverò, ultimâ semel voluntate perfunctis, nihil porro sibi agendum restare, & propterea, tanquam otiosis & inutilibus, protinus à mundo migrandum. Suos quoque dies nefastos more gentilium habent, in quorum vel unico viæ se longinquæ committere, grande piaculum foret, tametsi spes integri domini, aut regionis obtinendæ affulgeret; jam enim miseri in mortis potestatem se redactos existimarent; quid dicam de mensis oppiparis, & conviviis sumptuosis? si enim certum appositorum orbium numerum, suâ opinione fatalem, aspicerent, tametsi summè famelici, nunquam sanè accumberent. Felices vos Astrologos, quàm caro enim pretio nugas vestras comparant? omni studio natalis horæ Horoscopum sibi præcipiunt signari, ut perspectum fiat, de qua re cavendum sit, an de ferro vel igne, an de aqua, vel lapsu, parúmque abest, ut ne antiquum illum Artemonem imitentur, cui bini de famulitio scutum semper supra caput extensum portabant, ne quid casu fortuito ex alto nocivum decideret. Ad tantam, támque palmarem stultitiam homines nonnunquam immoderatus mortis timor deducit; nec sanè mirarer, Auditores, si id flagitiosis duntaxat, sceleratis ac pervicacibus protervísque accideret, hi enim meritò horrerent illum temporis articulum, quo ferali itinere ad inferos transferendi sunt. Sed quòd hoc ipsum hominibus piis, sibíque bene conscíis, & vitæ potiùs honestæ quàm dissolutæ studiosis eveniat, hoc enimverò me rapit in admirationem. Quid enim vobis videtur, Auditores, *usque adeóne mori miserum est?* an quia hodiernâ die videtis defunctum juvenem deferri ad tumulum, fugam illicò arripiendam existimatis? minimè verò, quin state potiùs, & gressum figite: animus enim

enim mihi est, sublime quid tentare hodie, & horrorem illum nimium, è vestris animis evellere, illum nimirum horrorem, qui maximi vobis pernicioſus, impedit, ne eâ, quâ decet curâ vos ad imminentem mortis horam præparetis. Nec hoc, ni fallor, factu adeo difficile videtur. An non enim videmus pariter, infantulos visâ procul larvâ terreri adeò, ut ad se se occultandos inter planctus & lachrimas in sinum matrum confugiant? quod porrò medium est, ad quietem meticulosis reddendam? non aliud sanè, quàm larvam ipsam adeo ipsis terribilem tradere in manus, tum enimvero non solùm non ultra timebunt, sed cum illa ludos, jocósque exercebunt, de ea loquentur, & tum demum plangent, cùm quis ipsis è manibus eandem vi extorserit. In hunc prorsus modum, pace vestrâ, Auditores, faciam & ego in præsentiarum, hanc enimvero mortem palpandam manibus vestris offeram, ut tandem videatis, quid rei sit, tum sanè perspicietis, an illa vobis porrò timenda sit, an non potiùs cum gaudio, ubi venerit, excipienda, aut si absit, ultrò & animosè desideranda. Id unum supponam, me hominibus, saltem aliquantisper piis ac probis loqui; animum ergo advertite, jam-jam enim exordiar, sensim tamen, ac pedetentim, ne ullum mihi eorum motivorum intercidat, quæ studio singulari, & apis instar solertis, etiam in mei commodum! è sacrorum voluminum pratis collegi.

II. Quis verò vestrûm, Auditores, unquam brumali tempore, per salebrosa, angusta, & periculosa præcipitia iter facit? an non, quàm primùm ruricolam aut sepes innectentem, aut armenta pascentem obvium habetis, illicò percunctamini, num non alia præter hanc, quam calcâstis, ad urbem via ducat; si aliam esse affirmat, tritam magis & facilem, atque securam, tunc enimverò contra ductores excandescitis, qui per viam adeo asperam vos traxerunt. Quodsi verò solam esse, & publicam, rectamque intelligitis, tum enimverò contractis non nihil humeris eandem, quamvis molestam, majori patientiâ atque animi tranquillitate prosequimini. Jam, quid hisce velim, evolvam. Si nobis morientibus callis quidam minimè tritus, inassuetus ac solitarius premendus esset, haud sanè mirum foret, si viæ duci indignaremur, cùm verò via hæc fit communis omnibus, & semita Regia, animos capite, Auditores, nec timere, eandem pariter ingredi: *viam universæ in-* 3. Reg. 2. 2. *gredior.* Hoc enimvero solatium est, quo Psaltes Regius in eo articulo constitutus, quo Josue, quo Jacob, bonique omnes seipsos solati sunt; hi juxta doctissimi Idiotæ effatum: *mortem non timent.* Cur hoc? *considerantes, quia quidquid necessarium est, hilari animo fieri debet.* Et verò magnæ sanè præsumptionis nos oportet esse, si mors nobis gravis videtur, à qua nec Abrahami sanctitate tam excelsi, nec Josephi pudicitiâ tam inclyti, nec Salomonis Sapientiâ tam cele-

celebres, nec Racheles formâ tam amabiles, nec Judithæ fortitudine tam intrepidæ fuerunt exemptæ. Hæ certè grandes animæ, quibus in communem omnium utilitatem immortalitas debebatur, mortis tamen viam inîêre, an ergo difficile nobis videatur subsequi, qui forsitan, ut pronuntiavit Sanctus Judas Apostolus, *arbores* in terra hac *infructuosæ* sumus, illíque magis dedecori, quàm gloriæ, nocumento potiùs quàm utilitati.

Ep. Judæ v. 12.

III. Nec mihi illud vulgi occinite: minimè vobis horrori esse mortem, verùm mortem, ut hac ætate moris est, tam acceleratam, idque vobis unicè durum videri, non inveniri ampliùs in mundo ætatem Noë, non Arphaxad, non Nachoris, non Mathusalemi, non Thaſe, quorum singuli festivitatibus mundi multis sæculis interfuêre. O vana desideria! ô vota vilia! quid aliud restat, quàm ut cum antiquo illo Theophrasto, de quo Tullius, etiam cervis, etiam cornicibus, etiam corvis invideatis, quibus natura vitam tam diuturnam præ hominibus, quamvis sibi longè charioribus, indulsit? Quis enim mortalium tam felix vixit, ut ob vitæ diuturnitatem invidiam sibi promeruisse videretur? Israelitæ vitam in Ægypto vixêre, adeo duram & asperam, ut nulla ipsis natio comparari possit, suspecti Principi Ministris exosi, populo viles, velut ranæ putridæ in luto marcere cogebantur, condemnati ad fabricas continuas, hic paleas dispersas colligebat, hic incidit silvas, hic sabulum advexit, hic ardentibus furnis coxit lateres, hic saxa portavit, nullâ aliâ, quàm fustuarii, & verberum datâ mercede. Fustibus mulctatis nullius justitiæ adminiculum patrocinabatur, quin insuper exprobrationes acerbæ, & invectivæ despectu plenæ ingerebantur, ad illorum potiùs exterminium, & internecionem omnis industria sudabat, & quasi grande inter ipsos scelus esset, nasci in mundum, omnes illorum infantuli ad maris aut Nili vortices, rictúsque crocodilorum damnabantur. Cur ergo Deus Hebræos, populum sibi adeo dilectum, suique reverentem tantis in Ægypto calamitatibus objecit? acutè illud explicat Chrysostomus, id ideo permisisse Deum, ne amore supervacuo Ægypto copularentur, sed illam potiùs odio haberent, & detestarentur, sicque magis apti forent ad illam deserendam, quamprimum illos ad terram promissam evocaret; & *ut Ægyptum odissent, permisit eos lateritio opere & luto, & ruderibus laborare.* Hac ipsa industriâ Deus nobiscum utitur, ut omnem erga vitam hanc mortalem affectum exuamus; hac de causa eam nobis calamitosam, sordidam, afflictam reddidit, jam infirmitatibus & morbis abominabilibus molestam, jam sollicitudinibus & curis anxiis exasperatam, jam mille insolitorum eventuum fluctibus agitatam, voluitque, ut, quantum annis proficimus, tantum miseriis & inopiâ crescamus, tædeátque porrò in mundo vivere; *surgite, & ite, quia non habetis hìc requiem.* Ingeminat per Michæam: *Surgite, & ite, quia*

Hom. 1 ad pop.

Mich.

non est

non habetis hic requiem. Nos autem, ah miseri! nunquam induci possumus, ut generoso animi decreto statuamus: *Eja, eamus!* cúmque procul & è longinquo signa receptui dari intelligimus, subitò mens perturbari, sanguis in venis gelari, animus spiritu deficiente marcescere; & quantumvis cana capillos bruma aspergat, adhuc inducias aliquot annorum rogamus. Quid aliud hoc est, quàm incidere in acerbas illas à Deo Ephraimo intentatas exprobrationes, quando illum columbam consilii expertem, columbam stultam, columbam mentis inopem appellavit? *Factus est Ephraim, quasi columba seducta, non habens cor.* Sed edicite, qualis tandem illa columbæ stultitia est? amor est, amor, inquam, quâ misella, turrim suam exardet: quamvis enim mille indies calamitatibus affligatur, jam raptis pullis, jam sociis occisis, jam ovis furto subtractis, illuc tamen identidem stulta revertitur, & nidum struit. Ita pariter nobiscum accidit: videmus enimvero impediri nostra proposita, intentiones elidi, persecutionibus potentium nos concuti, æmulorum insidiis impeti, & charissima quæque, quæ in mundo possidemus, nobis eripi; & tamen columbarium hoc perfidum usque & usque amamus, nidulúmque nostrum charissimum repetimus, illic non sine gaudio & voluptate moramur, quasi verò non aliâ nos domus maneret, hac longè melior, tantóque nobilior, quanto Regia columbario antecellit.

Os. 7. 11.

R. P. Segneri Quadragesimale.

IV. Verum enimvero demus, nos humanè & commodè à mundo hoc haberi, certíne sumus, mortem prolixiùs dilatam plus animæ nostræ commodi allaturam, fato præmaturo ac celeri? De Pompejo Magno memoriæ præditum est, ad summam felicitatis & gloriæ nil aliud illi defuisse, quàm ut decem annis citiùs moreretur. Eadem sors Neroni defuit, ut ne clementissimus hominum diceretur; hoc uno Galba caruit, ne gubernationis laude dignissimus audiret. E contrario verò, quænam laus summa, & fortuna felicissima Alexandri fuit? an superâsse Darium? an Porum debellâsse? an legem Indis posuisse? minime gentium: sed, Juvenem decessisse. Si parùm supervixisset, certò creditur, fastuosâ illâ magni nominis famâ fuisse exuendus; jam enim totus Occidens in eum concitabatur. Et quàm multi ad horum similitudinem, si celeriori fato perfuncti fuissent, nunc intra Sanctorum, qui glorioſi in cœlis regnant, numerum adlecti locum in Paradiso excelsum tenerent, qui modò, quòd diuturniorem in terra moram fecerint, in baratrum damnatorum abjecti miserrimè ululant? Quid ergo mortem timemus celerem, si hæc salutis nostræ æternæ origo est? certè, si turbinem impetuosum prædiis vestris instare animadvertitis, video, vos messem accelerare, tametsi necdum flaventem; video uvas decerpere, & fructus, licèt necdum plenè maturos; video frugum, licèt ante sua tempora sublatarum, cumulos recondere, cur ergò

durum vobis accidat, si Deus eâdem sollicitudine ac pietate nobis invigilat, quam nos frugibus, ne intereant, adhibemus? *Placita erat Deo anima illius*, (ecce quomodo sapiens de anima Deo dilecta loquatur) *placita erat DEO anima illius:* magno Deus Justum illum prosequebatur amore. quid ergo fecit? celeri fato illum de terra sustulit, non in pænæ locum, quam iis intorquet, qui impiè vixerunt, sed ut præservaret à malo: *Propter hoc properavit illum educere de medio iniquitatum.*

Sap. 4. 14.

V. Et verò dicite, Auditores, quis nostrûm est, qui non indies mille peccandi, & sese perdendi periculis expositus sit? Interrogatus fuit quondam Philosophorum non nemo, cui Stesichoro nomen, quale genus navigii securissimum foret, an navis grandis, an triremis, an gaulus, an phaselus, an lembus, an alia navigii species, ad fluctus maris sulcandos, respondit ille acutissimè, illam esse securissimam, quæ jam portum ingressa littori appulit; volebat hoc dicto indicare, nullam unquam navem, cujuscunque nominis esset, aut speciei, quamdiu fluctuaret in alto, securam esse, sed summis semper periculis subjectam; idipsum sanè de quovis mortalium affirmari posse credatis, quamdiu enim hanc vitam vivit, quod idem est, ac dicere, quamdiu mortalis hujus vitæ procellosum pelagus navigat, semper in naufragii periculo constitutus est; quid ergo vehementiùs desiderandum est, quàm quantocyùs nos littori junctos intueri? quos enim Typhones, quos turbines, ex omni parte insurgentes sustinemus, quamdiu expansis vitæ velis, in mundi pelago fluctuamus? *cum avaritia nobis, cum impudicitia, cum ira, cum ambitione, congressio est*, teste Divo Cypriano, *cum carnalibus vitiis, cum illecebris secularibus. Si avaritia prostrata est, exsurgit libido, si libido compressa est, succedit ambitio, si ambitio contempta est, ira exasperat, inflat superbia, violentia invitat, invidia concordiam rumpit, amicitiam zelus abscindit.* Ad hæc omnia piratæ tartarei infestant, nósque per totum hujus maris cursum persequuntur; hinc ubi juxta vulgatam in Jobo legimus, vitam hominis militiam esse super terram, græcus textus juxta septuaginta interpretes majori cum emphasi dicit, esse incursionem piraticam navigiorum rapacium: *Piraterion est vita hominis super terram*: adeò ut si felici sorte infidos vortices, syrtes arenosas, ventorum iram & furias, scopulos clandestinos, & maris monstra evaserimus, piratæ, quibus exponamur, supersint. Nunquam, nunquam sanè nisi in portu securi erimus, Auditores, promptissimè ergo illi vento extendamus carbasa, quo illuc avehimur, nec grave nobis accidat, corporis hujus exuvias, quantumvis dilectas relinquere. Vidi ego hisce oculis, navigantes, à Piratica Algeriana furiosè infestatos, aliò non respexisse, quàm ad salvandos homines, modò illi ad littus appellant, parvi faciunt, navim barbaris in prædam cedere, aut in littore horrendâ strage distendi, aut fastu

De mortalit.

Job. 7. 1.

bar-

barbaro pessimè tractari. Sit ergo corpus nostrum in illius potestate, qui volet, conquassetur, discerpatur, quid nostrâ interest? si modò anima opulentis onusta mercibus, ad littus felicitatis æternæ in cælo perennatura eluctetur.

VI. Si anima, inquam, in cælo perennatura, eluctetur; tunc enimverò, dicetis mihi, contenti moriemur: sed quis securitatem nobis præstabit? id enim, quod mortem nobis adeò formidandam reddit, timor est fati longè deterioris, cùm constet, mortem plurimis nil aliud esse, quàm transitum à temporalibus miseriis ad æternas. Tacete, intelligo vos: sed, nisi fallor, citra rationem dicendi filum mihi interrupistis; nunquid enim in orationis exordio protestatus sum, me hodie non loqui peccatoribus flagitiosissimis, omni nequitiarum genere contemeratis, impœnitentibus, obstinatis, quique toto conatu ad interitum contendunt. Facessite cum desperatis hisce, quibus nec syllabam locutus sum. Enimverò sic non tantùm, quòd timeant, sed quòd horrescant attoniti, habent, si supremum suum ex hac vita transitum vel memoriâ concipiunt; iis ergo loquor solummodo, quibus aliqua saltem salutis suæ sollicitudo ac cura est, qui, si concidunt, studeant resurgere, si peccant, se emendare. Tales plurimos vestrûm esse mihi persuadeo, unde dico, magnam vobis ponendam esse fiduciam in pretiosissimo Christi sanguine, qui pulchro illo titulo gloriatur, *Adjutor in opportunitatibus*; nunquam enim in magno discrimine deest. Huic enimverò diebus singulis affectu intimo ultimum ex vita transitum commedetis, in hanc piam verborum formulam: *Non sis tu mihi formidini, spes mea in die afflictionis.* Aut illam alteram: *libera me de manu pessimorum.* Aut istam: *Redime me de manu fortium.* Vel tandem, *cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Quodsi modum promptiorem exposcitis, unde à morte celeriter in cælum transportemini, exponam. Idipsum facitote, ad quod tanto vos fervore hodie adhortor; lubenti animo eandem suscipite: quis unquam vestrûm sacram paginam de illo Propheta loquentem legit, qui ad impium Jeroboamum à Deo ablegatus & diligentissimè instructus, divinum mandatum transgressus est, quo jubebatur, à nullo hominum per viam cibum, refectionem aut hospitium admittere? Illum sanè hujus inobedientiæ reum, ac domum revertentem, furibundus in itinere leo assiliit, & oppressum occidit. Verùm ille ipse leo, quem paulò antè occiderat, nec devorare, nec discerpere audebat, sed custodis instar ab aliarum ferarum incursu defendit, usquedum honorificâ sepulturâ terræ mandaretur. Jam ego vos percontor: prophetes iste, impiúsne fuit & peccator, an sanctus? si sanctus, cur ergo à leone vivus occiditur? si peccator, cur mortuus à leone defenditur? Optima hujus dubii solutio videtur illa, quam fortè fortunâ Divum Gregorium evolvens memini me legere, qui ait, Prophetam, cùm leo irrueret, peccatorem fuisse:

Psal. 9. 10. *Jerem. 17. 17.* *Jerem. 15. 21.* *Psal. 70. 9.* *3. Reg. 13.*

culpabilis in vita fuerat; cùm verò mortem in pœnam commissi criminis illatam æquo animo susciperet, *punitâ inobedientiâ*, sanctum evasisse, *erat jam justus ex morte*. Ubi ergo primò communis instar hominis malè habitus fuit, mox venerationem sancti, cælestis instar hominis, recepit; *leo ergo, qui priùs peccatoris vitam necaverat, custodivit postmodum cadaver justi*. Nec id mirum vobis videatur, si enim tam excelsæ virtutis est, in quacunq; adversitate Divinæ se voluntati conformem reddere, quanto magis in morte, à qua sensus nostri naturali instinctu plusquam ab ullo alio malo abhorrent? Si ergo securos vos esse vultis, ut mors vobis sit tantæ felicitatis principium, uti hactenùs ratiocinabar, judicium vestrum corrigite, sensum rationi subjicite, vos promptos paratósq; ad mortem subeundam offerte, quacunque horâ eam immittere Deo placuerit, certóq; vobis persuadete, hunc esse virtutis actum, quo nobiliorem, dum vivitis, exercere vix valeatis. Ecce Augustinum, id vobis testantem: *Sunt aliqui*, inquit, *qui dicunt, ideo se nolle mori, ut proficiant, cùm tamen profectus eorum in hoc ipso situs sit, quòd mori velint, proinde* (animum advertite ad id, quod sequitur) *quod nolunt, ut perfecti sint, velint, ut perfecti sint*. Quod idem prorsus est, acsi S. Doctor dixisset; quisquis perfectus esse cupit, animum suum disponat, ut libenter moriatur, & perfectionem, quam appetit, consequetur.

l. 4 dial. c. 24.

Tom. 4. quæst. in Matth. in fine.

VII. An fortè ad hoc obtinendum alia motiva non suppetunt, nec minùs elegantia, nec minùs efficacia iis, quæ recensuimus? hîc enimverò, ut ad id, quod superiùs cepimus, revertamur, perpendere vos vellem solatium illud grande, quo justus affluit, cùm favore mortis eo in articulo constituitur, ut se in gratia constitutum infallibili certitudine agnoscat? O quæ hæc lætitia? quale gaudium? quod tripudium? cui simile in vita nunquam experimur: certè mulier, cui nil ita cordi est, quàm elegantem apparere, & ornatam, nullâ suâ suppellectile difficiliùs spoliatur, quàm speculo; qua obsecro de causa? an quod illi à speculo ornatûs, gratiæ aut elegantiæ aliquid accedat? minimè profectò, sed quòd ejus usu certitudinem formæ acquirat; sit enimverò ipsa pulchra, sit formosa, sit elegans, minimè tamen contenta est, nisi illud à pulchritudinis suæ arbitro, formæque consiliario, speculari vitro edoceatur; speculum ornatûs sui judicem constituit, hujus judicio subscribit, hoc in consilium advocat, & flocci facit, quidquid absque hoc puellæ domesticæ affirment: quamdiu speculo abstinet, nunquam suspicione caret, an fortè vitta serica, aut capillorum vaga licentia, sit satis coërcita; semper in timore versatur, an cincinni sint ad amussim compositi, collum probè lautum, frons satis lucida, gemmarum torevmata congruè appensa, inaures decenter adaptatæ, tela bombycina auro textili similis, quo nudatos integere humeros simulat, sit utrinque probè composita ac dispertita. Quis verò ignorat, nihil

adeo

adeo cordi esse animabus justis, quàm pulchritudinem, non formæ scilicet externæ, sed internæ animi? Oculis Dei placere, hoc enimverò solum, & unicum anhelant: *hoc uno tantùm indigeo*, aiunt cum Patriarcha Jacob, *hoc uno tantùm indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, Domine mi.* Hâc de causa jejuniis se identidem emaciant, vigiliis impallescunt, inflictis verberum plagis livent; hæc enim cerussa illa sunt & stibium, quo se DEO reddunt amabiles. Verùm in toto, quàm latè patet, mundo speculum non habent, cujus adminiculo de eo, quod desiderant, certæ fiant & securæ; non enim desunt plurimi, qui aut pietate moti, aut adulandi libidine, puellarum instar domesticarum dicant, ne porrò se affligant, nullam in ipsis maculam superesse, omnia eorum opera perfecta esse ac integra, obtutus oculorum decentes, gressus, gestúsque omnes apprimè compositos ac regulatos; verùm miserlæ his hominum testimoniis fidem habere non possunt, quin timent potiùs, & suspicantur, ne ipsorum ore Isaias loquatur: *populeus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt.* Unde cum Job omnia etiam minutissima opera sua expavescunt: *verebar omnia opera mea*, & cum Davide omni etiam occulto phantasmati indubitant: *ab occultis meis munda me.* Hac etiam de causa anxiè cum D. Paulo exclamant: *nihil mihi conscius sum, sed in hoc non justificatus sum.* Verùm cùm mors terribilissimum illud lucidissimúmque Divini atque particularis judicii speculum ob oculos ponit, ô quanto animæ justæ gaudio subsiliunt? si in eo se contemplentur, & cum veritate asseverare possint: munda sum. O Extasin, ô deliquium suavissimum, ô dulcedinem ineffabilem! certò certiùs deprehendere, se à DEO amatas, se ad gloriam electas, se salvas.

Gen. 33. 15.

Isa. 3. 12.

Iob. 9. 28.

Ps. 18. 13.

2 Cor. 1. 4. 42.

VIII. Certè huic notitiæ omnis alia, quâ Beatorum intellectus ditabitur, plurimùm cedit: & quis, obsecro, animæ sensus erit, quando, remoto ab oculis velamine, uno temporis momento tam nova, tam admiranda, tam varia intuebitur? Audivi multoties, mortem somnum appellari; verùm eam ego potius experrectionem & vigiliam esse existimo, quia tunc homo agnoscet, se ad eam usque horam, velut somno sopitum jacuisse: *ad sepulchrum ducetur*, ait sapientissimus Job, *& in congerie mortuorum vigilabit.* Quid enim unquam, ô fallax munde! quamdiu tecum moramur, certi à te discimus? Si oculos ad stellarum atria levamus, quis nos docebit, è qua materia faces tam nitidæ constent? quis numerum & magnitudinem fixarum describet? quis ordinem & influxum errantium? Cælorum quis numerus, quæ substantia? an corruptioni subjecta, an immortalis? quis solem inauret? quis argentum allinat lunæ? quo patre geniti sint venti, familia tam inquieta, tam strepera? quis illos vinculis solvat, quis rursus alliget? quis eos in rabiem concitet, quis iterum tranquillos reddat, & ad mala-

Iob. 21. 32.

ciam componat? quis nubes undarum fœtu gravidas in aëre suspendat? quis ille ignis sit, qui in fulmine effectus tam admirandos efficit? quis nivem in floccos candidos cogat, quis grandinem in globulos induret? quo pernicillo formosa Iris describatur, aut quâ colorum mixturâ coalescat? Et, quod de his objectis dico, de reliquis etiam naturæ miraculis sentite; quis enim novit, quomodo aquarum scaturigines in altissimis montium jugis nascantur, quomodo tenuissimum sabulum oceani furorem frænare possit; quis in rupium profundissimarum visceribus metalla parturiat; quis plantarum, herbarum simplicium, ferarum, hominum, dæmoniorum, ac intelligentiarum occultam vim & indolem novit? tenuem, fateor, de hisce omnibus notitiam habemus, juxta illud Apostoli: *nunc ex parte cognoscimus*; sed hæc ipsa præsentis vitæ pœna, ac misera est, *ex parte cognoscere*; hæc enim imperfecta cognitio orexin potiùs excitat, & desiderium exacuit, non verò satiat; quod gravis tormenti genus est. Quod ergo gaudium erit, si è tenebris mortalis hujus exilii eluctati dispulsâ omnis erroris caligine clarissimo obtutu hæc omnia intuebimur, & uno oculi ictu omnibus, quos ob doctrinæ famam mundus unquam adoravit, nos longè sapientiores experiemur? quid dicitis adhæc? an non operæ pretium videtur, mori cum tanto fœnore? De quodam Philosopho, cui Caio Junio nomen, recenset Seneca, quôd ad mortem damnatus supra modum lætatus sit, se brevi, ut dicebat, ingentis illius arcani notitiâ beandum, in Lycæis omnibus adeo agitati, & continuò discussi, an humana nimirum anima esset immortalis. Homerus præ mœrore & fastidio mortuus est, quòd ænygma à piscatoribus propositum evolvere non valeret. Philetas vitam finiit, quòd sophisma quoddam à Philosophastris objectum, solvere non posset. De ipso Stagyrita fama perhibet, cùm Euripi mæandros, fluxúsque ac refluxus maris penetrare non posset, in oceanum se præcipitâsse clamando: *quoniam Aristoteles non capit Euripum, Euripus capiat Aristotelem.* Usque adeo unica ignota veritas, morte ipsâ intolerabilior illis videbatur. Cur ergo mors nobis tam ingrata accidit, cùm ipsius adminiculo, non in unius tantùm, sed innumerabilium veritatum possessionem, eorúmque objectorum cognitionem, quæ tam peregrina, tam rara, tam splendida, & excellentia sunt, admittamur?

1. Cor. 13. 9.

IX. Nolim tamen, Auditores, hâc vos curiositate moveri, ut carnis laqueis maturè exsolvi velitis; DEI potiùs videndi desiderium vitæ tædium generare, & mortis acceleranda pruritum excitare in nobis debet. Heu Christiani! quis credat? En Deus in throno gloriæ suæ nos expectat, nósque in partem gaudii sui & thesaurorum suorum possessionem admittere, suíque vultûs pulchritudinem revelare paratus est, & nos inducias rogamus? O ingratitudinem!

nem! ô mentis inopiam, & vilitatem! Moyſes vehementiſſimo Deum videndi deſiderio ardebat, cúmque opportunam DEO familiariùs loquendi occaſionem nactus eſſet, verecundâ audaciâ animum ſibi ſumpſit, ſupplicandi: *oſtende mihi faciem tuam*: & certè voti ſui, ac concupitæ gratiæ compos factus fuiſſet, niſi, cùm ſubſcriptum jam ſupplicis libelli ſui, ut ita dicam, chirographum vidiſſet, hæc verba coronidis loco audiviſſet; *non videbit me homo, & vivet*: tunc enim ſenex optimus animo concidit, à fervore remiſit, nec porrò precibus inſtare auſus eſt. Attonitus hæreo ad hoc factum, ipſéque D. Auguſtinus, aut verbis his ſcandalizatus, aut ſtupore defixus exclamat: & quid tandem hæres ô Moyſes, conſentire pacto, & dicere? moriar ergo Domine! *non videbit me homo & vivet*: hoc enimverò parùm eſt: *Eia Domine moriar, ut te videam, videam, ut hic moriar*! fiat, ô Domine, mecum, quod deſideras; ſi enim aliud à me non exigis, niſi ut moriar, lubens conditionem accepto; levis ſanè jactura erit, lucis hujus uſuram perdere. Ah claudantur oculi cuivis objecto mortali & caduco! Valete ſilvæ, valete horti & viridaria, montes valete, valles & maria! quid enim intereſt, vos porrò non videre, ſi videre liceat illum, qui vos condidit, & creavit? Te ſolum deſidero DEUS meus, & extra te nihil; tecum eſſe, & ad te venire anhelo; quòdſi ad hoc alio opus non eſt, quàm mortalis vitæ exuvias ponere, ah fiat! quid aliud expecto? nolo ſanè, ut diſſolvantur, *non cupio diſſolvi*, quia omnis mihi longa eſt mora; cupio potiùs, ut rumpantur, & diſcindantur; nil aliud in morte diſplicet, præter moram, quam minitatus es, *dies multos expectabitis me*. Hunc in modum exclamavit Auguſtinus, cùm penetrare inciperet, quid ſit, divinam faciem intueri. Nos autem quid dicimus, Chriſtiani? an non & nos Auguſtino ſubſcribemus? verùm quid dico Auguſtino? hîc enimverò totus erubeſco, & pudore ſuffundor? de quodam veterum, cui Ceridæ nomen, memoriæ perhibetur, vehementiſſimo eum mortis deſiderio exarſiſſe; & quâ de cauſa? divinate: ut quantocyus intueri poſſet animas tergeminas Hecatæi inter Hiſtoricos, Homeri Poëtas inter, & Pytagoræ inter Philoſophos celeberrimas. Vah dedecus! & nemo veſtrûm, ut Deum videat, tribus perſonis Divinis diſtinctum, mori deſiderat? Rem dicam veriſſimam, tametſi fidem omnem ſuperet: certos quosdam invenire eſt, & forſan etiam de hîc præſentibus, quibus ſi Deus terram relinqueret, cum ea, quâ modò fruuntur, felicitate & rerum copiâ, minimè dubitarent, cæli gaudiis æternùm privari. An non hoc portentum, aut ſtultitiæ, aut infidelitatis eſt? Heu nos miſeros, quid faceremus, ſi non eſſemus è numero dilecti DEO populi; ſi non eſſemus *populus peculiaris*, in Dei Eccleſia educatus, lactatus Chriſti Sanguine, paſtus Carne, tótque pretioſis, & eximiis

Exod. 33. 13.

Oſe. 3. 3.

Tobii. c. 2.

Deuter. 14.

miis amoris ejus arrhis ditatus ; sed potiùs de eorum numero, *qui spem non habent ?* Peccavimus enimverò, sed quid posteà? an non Deus ad indulgendam nobis veniam promptissimus est? Credite, Auditores, & certò credite; nostra est æterna gloria, si modò velimus; *filii Sanctorum sumus.* O quale solatium! *filii Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam daturus est iis, qui fidem suam nunquam mutant ab eo.* Eja ergo Christiani mei, assumite animos, quis enim unquam tardus fuit ad recipiendam coronam post luctam, trophæum post cursum, triumphum post certamen ? nunquid in dies Deo supplicamus, ut regni nos sui participes efficiat? *adveniat regnum tuum !* cur ergo tanto amore terreno carceri adhæremus ? video sanè, torrentes ac flumina nullam admittere quietem, nisi mari suo conjungantur, tametsi currant per valles floribus conspersas, per hortos cultissimos, & amœna viridaria, nunquam tamen vel uno passu morantur, sed identidem continuo murmure videntur ingeminare: *ad mare, ad mare?* Venti intra subterraneos meatus velut ergastulum concluſi non quiescunt, donec in amicam sibi auram erumpant; nec ignis & flamma, nisi sphæram sibi connaturalem attingant: an nos minori impetu feramur ad conjungendum nos Deo nostro? minimè certè, Christiani (liceat mihi hodie cum D. Cypriano perorare) sed *mente integrâ, fide firmâ, virtute robustâ*, ad Divinum nutum nos paratissimos exhibeamus, *& timore mortis excluso*, ad immortalitatem prompti nos disponamus. Exhibeamus nos Deo fideles, quos nos esse gloriamur, & quando dies illa illucescet, quâ à Domino vocabimur, actutũ ei respondeamus : *exeuntes isthinc non necessitatis vinculo, sed obsequio voluntatis*; ne, quæso, simus ex eorum numero, quos mortis imminentis admonere non licet, quin illos affligat, mortémque eorum acceleret. Veniant sacrarum familiarum alumni, veniant, & precibus suis nos adjuvent; veniant Sacerdotes, nósque sacratissimis Sacramentis muniant; illi horrori nobis non erunt ; meminerimus fideles charissimi, jam inde à Baptismo nos mundo renuntiâsse, nósque ad mentem Apostoli non esse mundi cives, sed hospites & peregrinos: *non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.* Cælestem legatum læti excipiamus, qui humanissimè nos invitat ad stabile domicilium & ad regnum, in cujus possessionem conditi, ad cælum, cujus gratiâ sumus creati. *Quamdiu hic moramur, peregrinamur à Domino*: quis autem post longam exilii moram non properat in patriam? quis illuc navigans non optat ventos perniciissimos, remigium velox, cursúmque citissimum ? Patria nostra Paradisus est, Patres nostri Patriarchæ sanctissimi, Prophetæ & Apostoli ; fieríne potest, ut non celerrimam eorum præsentiam suspiremus ? quot non amicorum nos ibi præstolantur, quot juncti sanguine, jam beatæ immortalitatis

1. Thess. 5. 13. Tob. 2. 22.

Luc. 11. 2.

Ad Hebr. 13. 14.

2. ad Corinth.

De Mortalit.

tis securi, & salutis nostræ studiosi? Quin ergo anhelamus, illos quamprimùm amplecti, eorum aspectu exhilarari, eorum recreari alloquio, & æternâ cum ipsis frui felicitate! ô mors beata, quæ sola tantum nobis bonum conferre potes? ô verè beatum, qui te agnoscit, qui te æstimat, qui te desiderat! *Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat, ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam*, ô me felicem, si hoc eveniat! *ut ascendam ad populum accinctum nostrum*, qui me expansis ulnis præstolatur. Habac. 3. 16.

PARS ALTERA.

X. SPero, Auditores, præsentem sermonem mitigâsse nonnihil horrorem illum, quem mortis memoria nobis hactenus ingessit: quid ergo porrò à vobis exigam? nil aliud, quàm primò, ne posthac ab iis cœtibus & pietatis exercitiis, in quibus de morte disseritur, vos subtrahatis, quasi verò hæc sint devotionis feralis & funestæ opera; velim potiùs, ut illa summo studio frequentetis, cùm ibi modum beatæ mortis obeundæ discatis, uti nôstis fieri in celebri illa sodalitate, quæ de felici morte nomen obtinuit. Subinde vellem, ut arctum posthac amicitiæ fœdus cum morte ineatis, illámque in negotiorum vestrorum omnium arbritram & consiliariam eligatis: nostis, quid velim dicere? id unum sanè, ut, quoties posthac in magni momenti negotio quidquam statuere decrevistis, id sedulò perpendatis, an, si mors ingrueret, id ipsum feciisse ac statuisse velletis: quidquid pro illo vobis articulo probatur, facite alacriter; secus, omittite: *Fili, sine consilio nihil facias*, monet Spiritus sanctus, *& post factum non pœnitebit.* Quis autem semper in promptu habet consiliarium, & fideliſſimum quidem? Ecce mortem! hanc in consilium adhibete: *ô mors, bonum est judicium tuum!* ait Ecclesiasticus; certè nemo consilium melius, certius, securius, & sapientius suggeret; hoc cùm sequimur, omnis periculi, doli, ac fraudis immunes erimus, *& post factum non pœnitebit.* Non enim crediderim, ullum facilè vestrûm reperiri, qui non aliquem suorum morientem viderit, hic matrem, ille thori consortem, & alius patrem suum. O bene! an verò ultimos eorum motus, sensúsque supremos probè observâstis? de quo gavisi sunt, de quo contristati? quid vituperio, quid laude dignum censuerunt? si bene arbitrati estis, observaveritis enimverò, morientium judicia ab iis multùm abhorrere, quæ vivi quondam tulerant, ut adeo id ipsum hominibus eveniat, quod de talpa memorant physici; hæc enim, cùm toto vitæ tempore cæca sit, tum primùm, cùm moritur, videt. Si verum eloquî placet, ah quàm mutantur in illo articulo Axiomata? quàm diversa sunt vota & desideria? quàm variant affectus? Id quod priùs dolori erat, tunc solatium affert; quod prius delectabat, tunc affligit: qui priùs pauperes & mendicos durus expulerat, Eccles. 32. 24. Eccles. 41. 3.

tunc iis benefacit; qui priùs subsannabat Sacerdotes, tunc sponte suâ advocat; qui Sacramenta negligebat, tunc illa efflagitat; qui colloquia pietatem spirantia oderat, tunc illa efflictim exposcit: quivis tunc plus sustinuisse desiderat, jejunâsse sæpiùs, uberiùs fleviſſe. Ecce quanti interſit, mortem in omni actione à conſiliis habere. Illud igitur attendite, quid moribundi factum esse velletis, illúdque facite, dum vivitis & valetis. Perſonam Illuſtrem placet in exemplum adducere; cùm enim peræquè nobiles ac generoſi ſitis, tanto vehementiùs forſitan comparationis hujus efficacia vos permovebit.

XI. Ludovicus, cognomento Craſſus, Galliarum Rex, ob eximias dotes animi celeberrimus, aut militari ferociâ, aut avaritiæ ſtimulis agitatus Præſules quoſdam religioſiſſimos perſecutus eſt, acri propterea invectiva à D. Bernardo mulctatus: Princeps iſte, cùm morti vicinus accederet, documentum poſteris relinquere voluit, unde palàm fieret omnibus, quid in ſupremo illo articulo à potentiſſimis etiam Viris magni fieret. Malo enim ingraveſcente, ut author vitæ Sugerius commemorat, abjectâ clamyde regiâ, veſtem religioſam induit, firmitérque ſtatuit, ſi fortè convaleſceret, D. Benedicti familiam ingredi, uſitatum tum temporis lapſis Principibus, & pœnitentiâ ductis aſylum; ſed commune plurimis ſupplicium eſt, ut bonum, quod facere nolunt, cùm poſſent, adimplere non poſſint, cùm maximè vellent; cùm igitur valetudinem recuperare non poſſet, æquo ſaltem animo morbi moleſtias, quantumvis diuturnas tulit, perfrequenter animum noxis eluit, ac ſacræ identidem orationi vacavit. Cùm tandem ſacro, ut vocamus, Viatico ſupremùm muniendus eſſet, exhauſtis licèt fractíſque viribus, è lecto ſurrexit, Regiis ſe veſtibus ornavit, & non ſine omnium admiratione in atrium uſque exterius, Chriſto obviam proceſſit. Erant ibi præſentes primarii Regni Proceres, & Purpurati, atque hos inter Ludovicus filius, quem magnanimus non ſolùm, quàm pius Pater intuitus: ecce, inquit, fili mi, quis etiam Regum ſit finis! vixi multis annis, victoriis plurimis famoſus, ſpoliis & theſauris locuples. Ecquid porrò de tanta magnitudine mihi reliquum eſt? crede mihi, felicior forem, ſi, uti deſtinaveram, multò antea Regnum abdicâſſem, quàm ut me Regnum nunc deſerat. Tibi ſaltem ô fili, Pater tuus documento ſit, ne nimio coronæ amore tenearis: hanc tibi in præſentiarum cedo, non tam ut te exornem, quàm ut me exonerem. Si tamen grati animi ſignum ob anticipatam hanc coronæ renuntiationem promereor, id unum à te peto fili, ut ſanctâ & juſtâ gubernatione Patris tui errores & peccata emendes, Eccleſiam Dei tuearis ac protegas, pauperes ames, pupillos defendas. Ego vitæ reſiduum lachrimis & pœnitentiæ impendam, pro eo ſolo divinæ Majeſtati ſupplex, ut veniam malè præſtitis ſervitiis indulgeat; tibi verò

verò, ut pravis exemplis, quibus pejùs, quàm Patrem decet, tibi præluxi, ignoscas; subditis autem, ut defectuosi regiminis veniam roganti impertiantur. Nemo certè adstantium ad suprema hæc verba lachrimas continuit; Rex solus intrepidus detractum digito annulum filio consignavit, rei novitate primùm attonito, mox tenerrimas in lacrimas soluto. Donatione deinde solemni omnium, quæ possidebat, piis locis factâ, vasa omnia pretiosa iisdem jussit distribui; Abbati Sugerio inæstimabilis pretii hyacinthum donavit, ut spineam inde Christi coronam adornaret; tum spoliatis conclavibus & cubiculis omnibus, aulæa atque picturas, omnémque aliam supellectilem in pauperes jussit distribui, nec vesti regiæ, quâ induebatur, pepercit, solâ sibi interulâ reservatâ, nunquam liquidiori solatio se perfusum testatus, quàm cùm in Dei conspectu pauperem & nudum se intueretur. Mox profundissimâ demissione provolutus in genua Sanctam ac Orthodoxam fidem palam professus est, atque è Sacerdotis manibus Eucharisticum panem accepit: illo refectus meliùs habere videbatur, unde ad cubile reversus, positâ omni pompâ, repudiatis Aulicorum obsequiis, vilissimi instar Monachi, vili tantum stragulo & culcitrâ tectus jacuit testante Sugerio, se, cùm Regem *de tam alto, tam humilem*, (ipsius verba sunt) intueretur, á lachrimis sibi temperare minimè potuisse; ad quem blando ore conversus Rex, ne, inquit, amice, plangas, qui majorem potiùs congratulandi mihi causam habes; quæ enim major felicitas, quàm liberum me modò, atque exoneratum curis omnibus, mortem vultu intrepido præstolari? *Noli*, inquit, *charissime amice, super me flere: quin potiùs exultando gaude, quod misericordia præstitit, in ejus occursum, sicut vides, me comparari.* Eo in statu aliquanto adhuc tempore supervixit, malo diuturno non minùs quàm molesto afflictus; ubi tandem mortem vicinam sensit, familiarium quibusdam advocatis pavimentum tapete in crucis formam composito insterni jussit, in quo inter amaros purpuratorum singultus, devotas Sacerdotum preces, tenerrimáque cum Christo è cruce pendente colloquia primâ die Augusti, anno ætatis sexagesimo, Regni verò trigesimo, animam, ut piè creditur, cœlo reddidit.

XII. Finio Auditores, ne aures vestras longiori oratione offendam. In hoc Principe videtis enimvero, quid & hi ipsi moribundi vellent elegisse: hem quid ament, quid approbent; quis ergo vester sensus erit? an in eo rerum articulo diversa ab his judicia vos habituros confiditis? O quanto tunc vobis solatio foret, mihi credite, jejunâsse largiùs; cur ergo crapulas & ebrietatem multiplicatis? frequentâsse Ecclesias, & Oratoria; cur ergo nunc conventicula & popinas amatis? quanto foret gaudio, à pravo vos consortio ad vitam quietam retraxisse; cur ergo libertatem quæritis? Si tunc solatio vobis esset,

inter sacræ familiæ claustra religiosè vixisse, cur nunc illa ridetis, & subsannatis? tunc enimvero vestium pompa & vanitas tristitiæ vobis erit & dolori, cur ergo illam non moderamini? lubrica oculorum licentia tunc vos contristabit; cur illam fræno non coërcetis? tantus morum & vitæ fastus displicebit; cur non deponitis? tantam linguæ impudentiam damnabitis; cur non emendatis? odiorum & vindictæ pœnitebit; cur non placamini? tantas fraudes in contractibus damnabitis; cur non abstinetis? Eja agite, & consiliarium tam fidelem, quem vobis demonstravi, domum vestram ducite, omnésque seriò perpendite, quid in mortis articulo factum velletis, illúdque modò facite: *O mors, bonum est judicium tuum!*

SERMO VIGESIMUS SEPTIMUS.

DIE VENERIS POST QUARTAM DOMINICAM.

Domine, ecce, quem amas, infirmatur. Joh. 11.

I. AFfectus animi, maximè verò vehementes, dissimulare, rem sanè difficilem esse, nemo negaverit; nullus autem, si mea me non fallit opinio, minùs tegi potest amore. Placétne sub amicitiæ & benevolentiæ schemate latens videre odium? Cainum aspicite, dum ad amicam secum ambulationem Abelem invitat: vultis, sub vultu ad hilaritatem composito, latentem videre tristitiam? Jezabelem è fenestra, Jehu præstolantem, intuemini. Vultis Religionis larvâ tectam videre invidiam, rabiem, amaritudinem, ac livorem? Herodem aspicite, dum Christum sollicitè indagat, eíque Divinos honores deferre cum Magis Regibus petit. Quis autem amorem unquam adeo celare potuit, ut, cùm esset amans, inimicus tamen capitalis ac juratus appareret? Vir prudens, æmulorum machinationes & insidias fugiturus, facilè larvam invenit, quâ se tegat, personam ac vultum dissimulet, Davidis instar, cùm è Saulis Regia profugisset; puero autem vel infanti id facere difficillimum est, quia eorum indoles ab omni simulatione tam aliena est, ut ultrò ruat in occursum eorum, qui ei insidiantur, & sponte manifestet intima pectoris sui arcana. Amorem infantulo comparari, quis nescit, & infanti quidem face armato? an ergo illum latere posse existimatis, qui, quocun-

quocunque incedit, facem accensam manu præfert? *Lampades ejus, lampades ignis*, nec ignis solùm, qui etiam sub cineribus delitescere semivivus potest, sed *flammarum*. Verùm quorsum ego hoc exordio hodie collimo Auditores? dicam palàm. Videbatur Christus, amorem, quo erga Lazarum flagrabat, dissimulare nonnihil velle, propterea & morbum, & mortis periculum, mortémque ipsam permisit; verùm an fallere alios potuit hæc simulatio? minimè profectò; hoc enim sagaces Lazari sorores non latuit, nec ideo minùs Christo dilectum fratrem suum credebant: quapropter audacter Christo significant, *Ecce, quem amas, infirmatur!* non quem *amasti*, sed quem *amas*. Nec Christus ipse, cùm amici tumulo vicinus accederet, à lachrimis sibi porrò temperare poterat, crebróque gemitu amorem testatus, *infremuit spiritu*, adeo ut universa circumstantium corona amoris vehementiam miraretur. Quid ergo ad hæc dicitis, ô afflicti, desolati, miseri! an vos soli inter ærumnas vestras summum DEI erga vos amorem non agnoscitis? an creditis, vos minùs diligi, quia pluribus adversis vos DEUS exercet? Erratis, erratis; hocipsum majoris in vos amoris argumentum est, etsi id minimè agnoscatis. Sinite, ergo, vos exhorter, ut æquo ac tranquillo animo adversa à DEO immissa toleretis, & beneficiam ferientis manum gratissimo animo exosculemini. Accipite ergo solatium, quod vobis offero, ac vestrum in commodum ac emolumentum convertite.

Cant. 8. c.

II. Ut autem solatii hujus fundamenta altiùs jaciam, fingamus, adversa non immitti à DEO in bonum nostrum, sed DEO duntaxat volupe esse, nos affligere, variisque ærumnis exercere, hoc ipsum tamen summo nobis solatio esse oporteret, quòd Deus afflictionis nostræ sit author: *Sicut Domino placuit, ita factum est*; quod enim malum ab ejus manu profectum non læto animo suscipiatur? Nescio, an unquam observaveritis, quod in variis Longobardiæ civitatibus frequenter usuvenit, iis maximè diebus festivis, quos Dionysia appellatis. Celebriores urbis plateas juvenis fortè obambulat splendidè vestitus, aureâ cæsarie superbus, ac pretioso ornatu ad omnem elegantiam indutus; cùm ecce ictu improviso condensatæ nivis globulus tergum ferit, floccísque candidis, & pileum, & cæsariem, & clamydis purpuram aspergit. Ad hunc insultum insurgit ferociens, & quia injuriæ authorem ignorat, crescit indignatio, facies vindictam spirat, ardet oculis, parúmque abest, quin manu capulo admotâ vindictam in aggressorem, quisquis ille sit, meditetur. Mox autem conjectis quaquaversùm oculis videt amasiam suam, manúmque amatam auctorem ictûs agnoscit, cùm subitò placatus serenam frontem explicat, & suavè subridens, profundâ corporis inclinatione ferientem reveretur, diéque sequenti eadem horâ ex composito eidem fenestræ

vicinus accedit, similémque gratiam non sine ambitu præstolatur. Non video, auditores, cur non eadem reverentia, quæ defertur Amasiæ, Deo debeatur; vos enimvero doletis, si ictu improviso induratæ nivis globus in vos incidat, qui eâ vos parte ferit, quâ minimè sperabatis; moritur filius, negotium sinistrè succedit, munus, quod gessistis, aufertur, publicæ confusionis nota vobis inuritur, Ejà levate oculos, ictûs incussi Authorem inquirite; an non Deus est? Dominus est: dominus est! ipsissimus
Job, 37. 6. est, quem expertus est Job: *Præcipit nivi, ut descendat.* Frontem ergò serenate; quidquid enim ab hac manu proficiscitur, in gratiæ & beneficii
In Ps. 118. loco habendum est: *pœna est*, ait Augustinus, *sed & gratia est.*

III. Error certè foret decumanus, credere, si Deus vos adversis exercet, id voluptatis & joci gratiâ ab eo fieri: *non delectatur in perditio-*
Tob. 3. 22. *nibus nostris*, ut Tobiæ libellus nos docet; certò vobis persuadeatis, aliud Deo motivum haud esse, quàm lucrum nostrum, & quamvis nullum aliud commodum inde redundaret, satis nobis esse debet, hæc fieri ab amante, ut blandè nos vellicet, moneátque nos ipsius recordari, ad ipsum recurrere, oculósque ad illum elevare. Sed quâ ratione, dicetis, tribulatio amoris illicium esse possit? quin acerba & adversa non minùs in fugam concitant hominem voluptatis amantem, quàm fraxinus viperam, fumus apes, aut flamma leonem; si ergo Deo nos placet ad se allicere, favoribus rebúsque prosperis, non duris & adversis id impetrandum est; blandiri oportet, non terrere. Heu quantùm aberratis, Auditores, si legem Deo ponere vos posse creditis: audite, quid vobis per Jeremiam annuntiet: *Dabo ti-* In Jer. 31.
morem meum in corde eorum, ut 40.
non recedant à me. Ut me non deserant, quid faciam? an ipsis deliciosè abblandiar? ah sic terga mihi verterent ingrati. Quid igitur agam, *ut non recedant à mè?* terrebo illos, & consternabo: *Dabo timorem meum in corde eorum.* Tum enimvero fugient, ut liberentur, sed quorsum fugient, nisi ad me? *In tribulatione sua manè consurgent* Os. 6. 2.
ad me.

IV. Si omnia nobis ad vota fluerent, si secunda semper aura adspiraret, nihil unquam adversi, timoris nihil nobis ingrueret, an unquam, fateamur ingenuè, an unquam DEI vel meminisse quidem dignaremur? Num Discipulorum Christi in navi periclitantium oblìti estis? quamdiu tranquilla fluebat aquarum malacia, tam modica illis de Christo cura erat, ut solum, & in navigii margine dormientem incurii relinquerent: cùm autem gravis tempestas incumberet, *Motus magnus fa-* Matth.
ctus est in mari; cùm viderent undas 24.
intumescere, obfuscari cælum, solem eripi, furentes insurgere Typhones, mugire tonitrua, concitari fluctus, inundare excussos cælo imbres, & superatum vi tempestatis phaselum, ruinam paulatim ac naufragium meditari,

ri, tunc enimverò anxiè ad Christum accurrunt, opem & auxilium cum fiducia implorant: *Domine, salva nos, perimus!* Idipsum, si Augustino credimus, in dies Christianis usuvenit: *Si*
In Ps. 93. *cessaret Deus, & non misceret amaritudines felicitatibus seculi, oblivisceremur Dei.* Si semper malaciâ, rebúsq; tranquillis uteremur, altissimâ enimverò Dei oblivione jaceremus sepulti; quid ergo, ut ad Deum recurramus, nos incitat? Ventus adversus, periculum, tribulatio: *Sed ubi angores*, pergit D. Augustinus, *molestiarum faciunt fluctus in anima, tunc fides illa, quæ tibi dormiebat, excitatur.* Et ut veritas ista clariùs elucescat, dicite, Auditores, quando piam peregrinationem instituistis? nunquid cùm sterilitate damnati, prolem à Deo efflagitâstis? & quando liberalem Eleemosynam erogâstis? nunquid cùm morbo detenti, lectóque affixi, pro obtinenda sanitate Cœlo supplicâstis? ecquando orationi ferventiùs vacâstis? nunquid cùm calumniis petiti, ab infamiæ notâ liberari laborâstis? Dicerem ego libenter, idipsum vobis evenire, quod aquæ: nôstisne, quâ arte & industriâ ad cælum elevanda sit? an forsitan, cùm per patentem ac floridam pratorum planitiem quietè labitur? si libertas, & evagandi campus eidem permittitur? tunc enimverò exundatione pigerrimâ sese diffundit, & modò subsidit in stagna, modò in palude marcescit, ac tandem in profundo maris sinu se abscondit; ut autem sursum ascendat, angustos inter stricti canalis recessus constringi etiam invita debet. Idipsum nobis evenit: cùm omnia ad votum fluunt, per terram ignavè serpimus, *quasi aqua dilabimur in terram*, tardi & pigri hæremus ad bonum, & in vitiis computescimus: tunc autem ad cælum, & in altum nos erigimus, cùm intra angustias constrictos nos esse agnoscimus; *Domine, Domine*, exclamat de populo suo Isaias, *Domine in angustia requisiverunt te.* Chordas instrumenti musici consideremus: ut suavem sonum edant, nunquid violenter attrahi, intendi, & non aliter, quàm reus in equuleo torqueri debent? si fides laxaveris, continuò dissonant. Ut vinea tua palmites, uvas, & botros progerminet: nunquid ferrò incidendi sunt pampini? relinque integros & ferro intactos, infructuosos & steriles experieris. Ut Juniperi grana suavissimum odorem spirent, nunquid ardentibus prunis injicienda sunt? nisi admoto igne urgeantur, omni fragrantiâ destituuntur. Id ipsum animantibus accidit: cùm fame agitantur, tum enimverò agiliores sunt ad volatum, ut in aquilis apparet: sunt promptiores ad cursum; pardum aspice: sunt avidiores prædæ; lupum intuêre. Si ergo Deus naturæ auctor tantum ab animalibus ratione privatis impetrat, cùm ea affligit & duriùs habet, quid mirum est, quòd ut auctor gratiæ eodem agendi modo erga hominem utatur? Appositè igitur & verè Psaltes regius cecinit: *in ira populos deduces.* In quæ *Ps. 55. 8.*
verba D. Augustinus: *quid enim est, in ira populos deduces, nisi id unicum*

cum; imples tribulationibus omnia, ut in tribulationibus positi omnes recurrant ad te.

V. Nunquam ego dicendi finem facerem, si integrum eorum catalogum texerem, qui hâc viâ ad Deum
Ps. 58, 34. pervenêre, qui, *cùm occideret eos, quærebant eum.* Ut tamen vel modicum prægustum præbeam, an unquam filium illum prodigum ad Patrem reversurum fuisse creditis, nisi angustiæ & calamitates, quibus premebatur, ad id coëgissent? cùm nudus, fœtidus, famelicus, porcos pasceret, nec pascere tantùm, sed & eorum pabulum suffurari, ac glandibus
Luc. 15, 17. vesci deberet, *fame pereo*; hoc enimverò tandem è labris expressit illud, *ibo ad Patrem.* Manasses post gravissimam in Deum perfidiam, veræ rursus legi se submisit, & dirutas aras restauravit; sed hoc carceris diuturni squallor, & catenarum pondus extorserat. Antiochus post atroces Divini honoris injurias pacem à Deo supplex poposcit; sed vermes eum coëgere, qui carnem miseri crudeliter depascebantur. David ipse de sese testatur, nunquam se Deo magis supplicem fuisse, quàm tempore nubilo
Ps. 76, 3. & calamitoso: *in die tribulationis meæ Deum exquisivi*, cùm tamen diebus sudis & serenis, heu nimis indecenter lasciviret, & Bethsabæas è fenestris procaciter arbitraretur. Negari ergo non potest, adversa nos ad Deum deducere, imò non deducere tantùm, sed cogere, & necessitatem imponere: *mala, quæ nos premunt, ad Deum ire compellunt*, ait D. Gregorius.

VI. Neque id mirum videri nobis debet, cùm experiamur, ut Ecclesiasticus notat, tribulationes sanare corruptum hominis judicium, sermonem componere, modestiam docere, & actiones nostras omnes moderari: *gravis infirmitas sobriam facit animã.* Inter omnes volucres, nulla falcone est magis effera & fastuosa, & tamen illam hero suo adeo morigeram novimus, ut ad levem ejus sibilum, in humeros advolet, pugno insideat, & non rarò prædam ex unguibus ad ejus mandatum intactam promptè relinquat; quâ ergo arte vel industriâ, volucrem naturâ tam indomitam & superbam, tam docilem & obsequiosam fieri creditis? Amæniſſimam auditu causam modúmque compendiosum illius cicurandæ recensct Ælianus: aliquot dierum spatio in obscuram & fumantem fabri ferrarii officinam deportatur, ubi ad dissilientium favillarum aspectum, ad malleorum ictus, & incudis strepitum, tanto pavore ac formidine concutitur, ut omnem subitò ferociam, quamvis ingenitam, deponat. Id equidem Auditores, an verum sit, ignoro; id tamen certissimum est, animum hominis naturâ superbum & fastuosum, nunquam faciliùs domari, frangi, & ad demissionem componi, quàm in Ustrina tribulationis, *in camino humiliationis*, ut Ecclesiasticus ait. Sinite illum non nihil audire sonum horribilem ictuum, qui à Divina ma-

nu

nu vibrantur, nec dubitate, si fides
Isa. 28. 19. est Isaiæ, brevi edomandum: *vexatio intellectum dabit auditui.* Novimus, non paucos ob excessum vanitatis & arrogantiæ stolidissimè delirâsse: Xerxes Persarum Imperator tanti fecit seipsum, ut vincula & compedes mari se crederet injecturum, quod etiam majestatis læsæ reum declaravit, eò quòd pontem Hellespon-
Herodot. l. 7. to impositum violenter diruerit; quin etiam carnificis manu fustuario multavit mare, pejora minitatus imposterum, ni majori honore & reverentiâ Principem suum coleret. Clearchus Heracleæ Dominus, aquilam sibi Jovis instar præferri voluit, ignitis radiis armatam. Antigonus Ma-
Alexan. l. 14. c. 8. cedonum Rex thyrsum viridantibus pampinis cinctum Bacchi instar circumtulit. Quid de Heliogabalo dicam, qui Cybelem Deorum matrem imitatus, leones currui regio jugales admovit. Nemo verò horum stultior Caligulâ fuit, qui modò Martem, modò Plutonem, jam Palladem, jam Saturnum indutus, thura ac incensum à mystis & sacrificulis accepit; Deorum, quotquot Roma venerabatur, statuas truncari, suique capitis imaginem imponi illis jussit;
Ex Dion. & Sveto. tonabat, fulgurabat, fulminabat è certis quibusdam machinis in eum usum aptatis, & quamvis ignorantissimus bipedum, astris se dominari credebat; Jovi ipsi, quo Deum majorem Antiquitas non habuit, exilium minitatus est, omnisque cultûs & adorationis usum negavit, eò quòd importunâ è cælis excusâ pluviâ festa & ludos turbaverit. Verùm dicite, Auditores, quo tempore in tantam hosce insaniam prorupisse existimatis? An in miseriis, angustiis, & adversis? Minimè sanè, sed quando felices ac prosperi fortunam capillis tenere, clavum rotæ illius fixisse, & velis ejus ventos subtraxisse credebant. Tempore autem nubilo, vix unum invenietis, qui non fastum & superbiam posuerit. Alexander ipse Macedo, in prælio saucius, cùm stillantem largè sanguinem è plaga vidisset, hominem se professus est, Plutarcho teste. He-
Plutarc. in Vita. rodes ab angelo percussus, cùm vermium agmina carnes & viscera dirum in modum depascerentur, se mortalem agnovit, Josepho testante. Si ergo tam stolidis & mente captis
De anti. quit. l. 16. c. 7. adversa fastum fregerunt, quid in iis efficient, quos magis dociles, minúsque stupidos putamus? Certè rex David, cùm nonnullorum intolerandam audaciam coërceri vellet, Deo in hunc modum supplicavit: *constitue Domine Legislatorem super eos,* aut ut alii legunt, *Doctorem, ut sciant*
Ps. 9. 21. *gentes, quoniam homines sunt.* Constitue Doctorem, sed quem illum? quis hanc sibi cathedram tam difficilem vendicabit? quis veritatem istam persuadebit? tribulatio, imò solus ejusdem metus: *constitue Domine timorem super eos,* ut D. Hieronymus exposuit, *vel constitue Domine terrorem super eos,* quemadmodum Chaldæa paraphrasis legit. Clarissimè omnia Chrysostomus: *pædagogus autem noster tribulatio est;* hæc enim-
Hom. 62. ad pop. verò docet mores componere; quod

diffusiùs intelligetis, si elegantissimam ejusdem orationem ad populum habitam evolvetis.

VII. Jùvenem illustrem aspicite, qui obtento recèns feliciter connubio, ad quod diu aspiravit, sponsam domum deduxit, filiam nobilem, locupletem, modestam, pulchram, & amabilem, quique instructo lautissimo convivio, consanguineorum & affinium coronam ad æqualium suorum invidiam excipit. Ingrediamur non nihil, ait Chrysostomus, domum hanc, ecquid tandem videbimus? risus incompositos, colloquia dissoluta, & actiones infames; hic ventrem & ingluviem farcit, hic ebrietate & temulentiâ obfuscat cerebrum; in vestitu vanitas, ostentatio in gemmis, luxus in omni apparatu elucet; lusus, musicæ, cantus, choreæ, lasciviæ effeminatæ, inordinata confusio, thronum tenent: *multa effusio, nihil studiosum, generosum nihil.* Interea acerbo sortis ictu sponsa subitò moritur, primo ætatis vernantis flore demessa; cùm domus tota hilaritatis priùs & gaudiorum sedes, in luctum & tristitiam momento convertitur. Ingrediamur iterum, si libet: vah metamorphosin! cùm atrium subimus, nullus porrò tumultus, sed quies summa, silentium altissimum, composita omnia: mox domestici obviam veniunt, pullâ feste funesti, vultu cernuo, gestu corporis modesto, humili voce. Si conclavia intima cum illis intramus, parietes ipsi, omnibus lasciviæ aulæis spoliati, modestiam spirant, tacent citharæ, silent cymbala; tali, tesseræ, & scruporum thecæ dispersæ mensis otiosè incubant, longóque mulctatæ exilio damnantur; nullus ampliùs risus in cujuspiam vultu natat, nemo nisi seria & ad pietatem appositа loquitur, nec viri duntaxat, sed & fœminæ, & famulitium, Philosophos induêre, sententias loquuntur, & axiomata crepant: hic vitam humanam somnum indigitat, scenæ apparentis theatrum, pompam brevem; ille obstupescit, caducam formæ & vultûs pulchritudinem Idoli instar adorari, cùm tamen fulminis instar post brevem, & illustrem sui conspectum nil præter fætorem relinquat. Alius mortem sollicitè expectandam docet, quæ nec natalium nobilitati, nec divitiarum splendori, nec flori ætatis parcit. Hunc in modum reliqui etiam sermonem prosequuntur, nihilque, ut Chrysost, ait, aliud auditur, quàm utile ac proficuum, & compungendis dolore animis accommodatum: *si quid aliquis locutus fuerit, omnia sunt verba Philosophiæ plena.* Unde tanta domûs hujus mutatio? quis tantam sermonis prudentiam, quis mores adeo castigatos indroduxit? Nolite mirari, Auditores, Magister ille celeberrimus intravit, quem *tribulationem* appellamus. Hæc enimverò lectione unicâ, quam de caduca hominum vita tradidit, id effecit, ut omni morum levitate fugatâ, omni vanitate expulsâ, sermones formarent magis sensatos; ut adeo meritò cum D. Chrysostomo statuendum sit: *verè Pædagogus noster est tribulatio*, aut quod alio in

loco,

loco, similique proposito docet: *tribulatio multam introducit sapientiam.* Non ergo mirum accidat, ut ad id, quod paulò antè dicebam, revertar, illi, qui modum vivendi nescit, tribulationem à Davide Magistrum assignari: *constitue Domine timorem super eos, ut sciant gentes, quoniam homines sunt;* hæc enim superbos dejicit, hæc dissolutos componit, turbulentos castigat & mitigat, duros & obstinatos emollit, omnémque rebellem & refractarium ad Deum manuducit: *omnes animi motus tribulationi cedunt, invidia, amulatio, concupiscentia, potentia pecuniariam, corporum amor, arrogantia, fastus, ira, & omne reliquum vitiorum examen.* Hactenus Chrysostomus stylo suo aureo.

Hom. 66. ad populum.

Ibidem.

VIII. Hæc cùm ita sint, Auditores, an non eximias Deo grates pro immissis, quibus nos affligit, adversis nos debere existimatis? enimverò maximas. Audite, si lubet, Dei per Isaiam verba; sunt enim verè Divina: *ecce ego fingo contra vos malum.* An loqui aptiùs potuisset? quando nos affligit, malum nobis inferre videtur: verùm nil minùs est, simulat, fingit; non enim major in terris gratia est, quâ nos beare posset. O favorem sanè summum & eximium! *omne gaudium existimate fratres,* ait D. Jacobus, *si in tentationes varias incideritis:* quæ enim major gratia, quàm Deum nos cogere, esse bonos, modestos, devotos, & gloriâ suâ dignos? an non ipsimet petimus, ut voluntatem nostram, quantumvis refractariam & renitentem, amicâ quâdam vi ad se trahat? *nostras rebelles ad te propitius compelle voluntates:* & hoc ipsum est, quod adversis efficit. Cur ergo ad primum fræni morsum, velut equi indomiti, insurgimus, & recalcitramus? Ponite, quæso, hanc ferociam, certóque persuasum habete, securam ac regiam ad cælum viam esse, pati, pati, pati: *via vitæ,* ait sapiens, *increpatio est disciplinæ;* ardua quidem, non negaverim, difficilis, & salebrosa; sed simul secura & certa.

Jerem. 8. 11.

Jacob. 1. 2.

Proverb. 6. 23.

IX. Communis prudentum sensus est, si quando in regionem longinquam iter geminum ducit, unum mari, terrâ alterum, securius multò esse, terrestri sese committere: sed nunquid maritimum commodius & compendiosius est? id equidem verissimum esse D. Bernardus respondet; aurato enim navigio excepti, lætâ sociorum unà navigantium coronâ stipati, festivos semper dies agitis, cantatis, luditis, nec ullum interea temporis momentum deperditis; & jacendo, & sedendo, & dormiendo iter facitis, síque faventes venti aspirent, ô quantum viæ spatium intra pauculas horas transmittitis? hilares identidem cum epibatis & nautis jocos seritis, qui graviſſimis licet laboribus distenti sint, plurimam tamen recreationis materiam suppeditare solent; discitis præterea artis nauticæ peregrinos terminos, & miram nomenclaturam; ibi docemini, quid rudentes sint, antennis & artemoni annexi, quid malus ad proram erectus,

ctus, quid sit, carinam pice oblinere, quid saburram alleviare, quid opertorium detegere, quid vela reficere, quid anchoras in navim attrahere, qui sint principales malorum rudentes, quid gubernacula, quid clavi, quid funes nautici, quid fori ac tabulata navis, quid pixis nautica, quid remulcus, quid trochleæ, quid cymbulæ, quid scaphæ. Ad hæc vix ulla cæli injuria vos molestat; si pluviæ ingruunt, tectum vos defendit; si nives decidunt, ad focum considetis; si solis vos adurunt radii, in pupis umbra auram flabello ventilatis; quódque mirum est, levibus sæpe impensis ingens iter conficitis. E contrario, quantis sumptibus, dispendiis, incommodis, sudoribus, terrestre iter abundat? verno & autumnali tempore luto pedes impediuntur, æstate pulveribus suffocatur anhelitus, rupes arduæ, præcipitia horrida, planities stagnans, aut undis intercluſa superanda est, nec de die requies, nec somnus de nocte, equi strigosi, ac succussores, qui viscera, & lumbos conquassant, hospitia sordida, in humani caupones, & quid non? His tamen non obstantibus, ego quidem, qui utramque viam terrâ, marique tentavi, censeo, sapientissimum esse monitum D. Bernardi, laudare mare, & eligere terram, quia *laboriosior fortè via videtur inter arduа collium, & aspera montium, sed expertis longè securior.* Sit enim calamitosior terræ semita, attamen firmior illa tandem est, solidiórque, nec ex omni parte mors imminet, ut in mari usuvenit; ubi leviſſima undarum crispatio, & tenuis sæpe nubecula suspicionem ac metum parit, ventos & tempestatem minatur. Idipsum accidit in proposito nostro: gemina ad cælum via patet, per prospera nimirum, & aspera; illa magis commoda est, hæc autem magis secura, eámque omnes ferè calcârunt, qui salvi sunt: *omnes, qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles*, ut Juditha quondam dicebat, Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, & quicunque alii, Deo in paucis chari, *omnes, qui placuerunt Deo, omnes, omnes.* Illi viciſſim, qui velis tumentibus prosperitatis viam secuerunt, tandem aut scopulis allisi, aut abrepti syrtibus, triſti naufragio perierunt: *prosperitas stultorum perdet illos*, ut propriâ experientiâ doctus Salomon asseveravit. Judith. 8. 23. Prover. 1. 32.

X. Mihi credite, Auditores, omnibus artubus contremisco, cùm Divina inter oracula lego, quod quondam angelus seni Tobiæ dixit: *quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te*: quia pietatis operibus vacabas, quia subtractam ori buccellam dividebas inter pauperes, quia negatâ palpebris requie defunctos terræ mandabas, verbo, *quia Deo acceptus eras, necesse fuit, necesse fuit*, heu quid? ut cæcus fieres, ut summâ calamitate occupatus ad incitas & mendicitatem redigereris? *quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio te probaret.* Quid ergo mihi peccatori accidet, si aurâ semper serenâ, & secundo rerum omnium successu fruar? heu mihi, nisi Deum Tob. 12.

adver-

adversùs me armatum, manúmque ejus flagellis accinctam experiar, metuo, ne parùm illi in amoribus sim: *qui parcit virgæ, odit filium suum.* Nimiùm quantùm sanè sacræ paginæ abundant testimoniis, quibus Deus perspicuè testatur, neminem, nisi adversis exercitum, probéque contusum, à se diligi. Si Machabæorum res gestas consulo, intelligo, *non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultionem adhibere, magni beneficii est indicium.* Si Salomonem interrogo; *quem diligit*, inquit, *Dominus corripit.* Si Paulum inclamo, respondebit: *quem diligit Dominus castigat.* Si è Jobo id scisciter: *beatus*, ait, *homo, qui corripitur à Deo.* Si judicium Apostolorum desidero, reponent omnes: *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Ut adeo tot ac tantorum testimoniorum mole oppressus, convictus & attonitus hæream, si Deum mihi fræna laxare, calcaribus non urgere, non flagris impellere, omniáque ad votum meum fluere videam: *si extra disciplinam estis*, ô nuntium terribile, iis ab Apostolo intentatum, qui adversa fugiunt, *si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes, ergo*, præ horrore mihi linguæ hæret! *ergo adulteri, & non filii estis.* Ah bonum meum summum! hoc enimverò nolo, sed legitimorum filiorum numero accenseri cupio; hoc unum exardeo, & ideo dorsum in flagella reverenter incurvo: *in flagella paratus sum.* Arripe flagrum, quodcunque libuerit; nullum recuso, & nullum eligo; neque dico *in flagellum*, sed *in flagella paratus sum.* Sentio quidem, carnem rebellem trepidare, si vel cogitet lividas plagarum vibices, quas in pelle mea exarabis; video multiplicari morbos, queis corpus affliges; ignominias prævideo, quibus honorem confundes; amaritudines cogito, quibus voluptates meas omnes in venena convertes. Sed nónne sufficiet mihi, te nudum è crucis trunco meî amore suspensum ac expirantem intueri? quis unquam tam acerbus calix mihi propinabitur, cujus amarissimam portionem tu prior in mei gratiam non exhauseris? tu pauper, neglectus, contemptus, & calumniis ob opera laude dignissima multatus es; tu ab amicis traditus, persecutiones ab æmulis passus, ad tribunalia & subsellia judicum capitalis instar rei raptatus, petulantissimè illusus, ferociter & truculentè habitus, flagellis toto corpore dissectus & saucius, internis animi angustiis agitatus, in pulcherrimo ætatis flore ad mortem ductus, damnatus, geminos inter latrones nudus, & crucis tandem patibulo affixus es. Si ergo nullum aliud solatium, præter tuî amabilem aspectum haberem, vah quantum id foret? & tamen probè novi, quòd infinitâ mecum clementiâ & pietate usurus, neque Calicem tuum mihi propinaturus sis, ut ad ultimas usque fæces eum exhauriam, sed primis duntaxat labris eum degustem. Non me latet, te ad terrendum nos quondam dixisse: *potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Sed pace

Prov. 12. 24.

2. Mac. 6.

Prov. 3. 12.

Ad Heb. 12. 6.

Job. 1. 17.

Ad Hebr. 12. 8.

Ps. 37. 18.

Matth. 20. 22.

pace tua & veniâ, non debebas dicere *calicem*, sed *de calice:* quis enim unquam calicem tuum ebibit, cùm vix inde aliquantulum sorbere nos velis? ego non dubito, adversa, quæ immittere dignaberis, viribus meis superiora non fore, *Potum mihi dabis in lachrimis, in mensura.* Sis ergo benedictus in æternum, quidquid tandem de me statueris: quid enim beneficæ tuæ manui in acceptis gratus non referam, cùm ipsa etiam tribulatio beneficium sit. Novi animum & indolem tuam, quòd non castiges me, ut oderis: quid enim omnia à te immissa adversa sunt, nisi amor tenerrimus, odii larvâ vestitus?

Ps. 79. 6.

PARS ALTERA.

XI. COmmodissimum mihi in altera hac sermonis parte accideret, Dei causam tueri, illúmque à multis eorum criminationibus defendere, qui sceleratos à Deo felices & beatos reddi queruntur. Si enim tribulatio est favor, non nisi amicis & electis collatus, quid mirum est, si scelerati immunes sint? non enim amat illos: *Exacerbavit Dominum peccator*, ait Psaltes Regius, *secundùm multitudinem iræ suæ non quæret.* Cùm verò attentiùs id expenderem, agnovi, mundum falsò & frustra lamentari; crediderim enim ego, nullum impium reperiri felicem; erit ille quidem divitiis locuples, titulorum splendore Illustris, populorum obsequiis conspicuus; dominabitur, & imperabit, in delicias se & voluptates effundet, ut tandem *ducat in bonis dies suos.* Verùm ex hoc felicem dici posse, minimè arbitror: ah quàm parvo opus est impio, ut sit miser? Satis est, impium esse: quænam enim obsecro, tribulatio omnium maxima est? Si senes & decrepitos interrogem, mortem nominabunt, velut satellitem, quem jam jam importunè ad portarum limina pulsantem audiunt, nec modum sciunt, sese illo amicè expediendi. Si nobiles interrogo, contemptum & infamiam; si fœminas, Zelotypiam; si artifices, mercedem inique defraudatam; si aulicos, æmulationem, & invidiam; si famulitium, servitutem dicent. Ita quisque malum, quod patitur, gravissimum judicat, juxta illud Quintiliani: *Est humanæ infirmitatis ista natura, ut ex omnibus accidentibus, gravissimum putet quisq; quod patitur:* & rationem subjungit: *aliorum enim mala, cognitione abstractâ, mala verò propria sensu & experientiâ ponderamus.* Quodsi, secluso proprii commodi sensu, humanæ calamitatis gravitatem æquâ rationis bilance trutinare placuerit, nec privato indulgere affectui, verissimum esse deprehendemus, quod D. Augustinus in Psalmos commentatus observat: *inter omnes tribulationes humanæ animæ, nulla major est, quàm conscientia delictorum.* Id quod inprimis à contrario probatur. Ponite hominem justum & Sanctum omnibus adversis obrui, quæ vos ipsi inter gravissima numerâstis; adhæc tamen omnia infractus ejus animus

Ps. 10. 14.

Job. 21. 13.

Dial. 1.

ridebit,

ridebit, & haud aliter, quàm Salamandra in ardentem rogum conjecta, exultabit: morbis eum objicite; videbitis, expansis eam brachiis, & fronte serenâ amplecti, quin Sanctum Andream Corsinum imitabitur, qui audito mortis nuntio tantum concepit gaudium, ut, cùm priùs ex morbo longâque inediâ langueret, vires receperit, color reflorverit, atque unde alii ægri ipsâ ægritudine graviùs affliguntur, inde valetudinem recuperaverit. Probris illum & contemptui exponite; Carolomannum æmulabitur, & inflictos etiam à petulanti mediastino colaphos sereno vultu excipiet. Zelotypiâ illum vexate; Godolevam imitabitur, quæ vilis instar ancillæ flagitiosi mariti concubinis inserviit. Paupertate affligite; similem se illi mendico faciet, cui inter centones exultanti D. Augustinus ipse invidebat. Æmulis objicite; lubens illis & dignitatem & gratiam cedet, ut quondam in aula Gallica S. Legerius Ebroino fecit. Inclementis Domini servitiis illum mancipate; promptissimè & ad nutum obsecundabit, ut quondam in Africano carcere D. Paulinus Gunterio. Verbo, ponite justum, ubi libuerit, quin in infernum usque detrudite; inveniet & ibi consolationis suæ ambrosiam, unde omnis amaroris absynthium dulce reddatur, suæ nimirum cum divina voluntate conformitatem: *Nihil est jucundius, nihil est securius bonâ conscientiâ*, exclamat D. Bernardus: *subjugetur corpus in pœna, jejuniis maceretur, verberibus laceretur, equuleo distendatur, gladio trucidetur, supplicio affligatur, secura erit conscientia.* E contrario conscientia rea, & exulcerata, ubi unquam pacem inveniet? sinite illam, animi causâ vagari per hortos, & florum topiaria, amico sociorum consortio & conversatione gaudere, intra fornices & prostibula libidini indulgere; quidquid tamen misera aget, ubique funestum illud tribunal circumferet, in quo velut læsæ Divinæ Majestatis rea damnatur: & verò an non meritò præ dolore contabescat, aut ob gloriæ jacturam, quam perdidit, aut infernum, qui illam expectat? *Impius quasi mare fervens, quod quiescere non potest*, teste Isaiâ. Tanta autem hæc animi *Is. 57. 20.* inquietudo est, ut aliud remedium infelices non inveniant, quàm veritati agnitæ perfrictâ fronte reniti, fidem negare, & pernegare, immortalitatem animi pessumdare, & inferos juxtà ac paradisum inficiari, atque intimo latentem sinu fovere Atheismum, *non est Deus*! Verùm miseri, *Ps. 13. 1.* dum hanc sibi ipsis vim inferunt, tantum simul tormentum sentiunt, ut vel hoc solo infelicissimi reddantur; etsi enim, injecto velut in os Cerberi bolo, molestos conscientiæ latratus compescant, & ad tempus sopiant, subitò tamen etiam invitis redit æternarum veritatum memoria, latrare denuo incipit conscientia, infestat morsu, terret gravissimis minis & futurorum metu, ut miseri, quantumvis protervi & impudentes, velint, nolint, cogantur fateri, esse aliquod in orbe Numen, & dominari in mun-

in mundo Deum, quem illi longissimè remotum & nullum vellent. Inde larvæ illæ & spectra nocturna insurgunt, umbræ horribiles, feralia phantasmata, noctes vigiles, & somnus inquietus, qui curas ceteroquin
Job. 7. 13. mitigare & sopire solet: *si dixero, consolabitur me lectulus meus, terrebis me, & per visiones horrore concuties.* Nec credatis velim, Auditores, furias inferni, ardenti face armatas, ut in scenis ac theatris usuvenit, contortis inflagri morem viperis ac serpentibus eos flagellare; fabulæ hæ sunt; sed delictorum molesta memoria & Syndéresis animi illos torquet; funestæ illæ mentis imagines, suspiria profunda, horrores improvisi, velut furiæ domesticæ, illos flagellant; quæ ergo illorum potest
Job. 21. 13. esse felicitas? *Ducunt in bonis dies suos*, hoc equidem verissimum; *ducunt* in venationibus, *ducunt* in ludis equestribus, *ducunt* in choreis, *ducunt* in cæteris profanis animi laxamentis; sed longè diversum est, ducere dies *in bonis*, aliud verò ducere *bonos dies*: quòd enim dies faustos ac felices ducant, id sanè à veritate quàm maximè alienum est. Nequicquam igitur hodiè in excusanda impiorum felicitate desudâssem, cùm eorum felicitas imaginaria duntaxat sit, imò nulla: quòdsi aliqua felicitatis species apparet, fallax illa est ac dolosa, similis mulieri stibio, cerussâ ac purpurisso ornatæ, quæ non nisi è longinquo aspici debet; ubi propiùs accesserit, non amorem & admirationem, sed nauseam ac tœdium movet: *non est hæc solida, & sincera felicitas; crusta est tenuis*, liceat mihi loqui cum Seneca, cum quo etiam perorabo: *Nullum scelus, licèt illud fortuna exornet muneribus suis, impunitum est, quoniam sceleris in scelere supplicium est.* Quod cùm ita sit, sermonem meum ita concludo: habent & impii suas tribulationes, eásque graviores iis, quas justi patiuntur, hoc solo discrimine, quòd ærumnæ justorum sint gloriæ pignora, impiorum verò sint arrhabones pœnæ æternæ, accidítque illis, quod infamibus Sodomæ civibus, quibus urbis suæ incendium æterni rogi & flammarum exordium fuit.

Ep. 99.

SERMO VIGESIMUS OCTAVUS.

DOMINICA PASSIONIS.

Quis ex vobis arguet me de Peccato? Joan. 8.

Quo

QUO tempore Carolus Septimus Franciæ gubernacula tenebat, bellum atrox in Aquitania Anglos inter & gallos exarsit, in cujus primordio cùm Galli succumberent, misso ad regem uno è præcipuis Ducibus, auxilia sollicitabant, atque unà necessitatem exercitûs, urbium expugnationes, bellique statum ac pericula significabant. Appulsus in Aulam legatus, regem ac Proceribus lusui vacantem invenit, diuque præstolatus tandem in conspectum admissus est. Rex magnâ humanitate exceptum, manúque prehensum in conclave suum deduxit, variis lusûs instrumentis instructum, déque ludis equestribus, qui magnâ tunc curâ parabantur, de scenis ac theatris prolixè cœpit disserere. Prudentissimus belli Dux, cùm ad hos discursus diu multúmque tacuisset, percunctante tandem Rege, quid sibi de spectabili hoc apparatu videretur, vultu in admirationem composito respondit: videtur mihi, inquit, ô Rex, neminem reperire esse, qui provinciæ suæ jacturam hilariùs ferat, quàm tua majestas. Facilè cepit Rex acutum responsum, ruptóque prioris discursûs filo, exercitûs sui calamitates, & hostium progressus attentè audivit, cum necessaria subsidia quamprimùm pagari imperavit. Fide certum est, Auditores, nec arcium, nec munimentorum, nec urbium, nec regnorum jacturam comparari posse cum ea, quam quivis lethalis noxæ reus patitur, dum gratiam Dei perdit; & tamen, si eorum domos curiosiùs arbitrari liceret, appareret sanè, non paucos eodem momento latrunculorum ludo intentos, alios ad tempus hilariter fallendum amica colloquia serere, alios inter rusus & cachinnos comædias spectare, alios id unicum sollicitè agere, ut musico concentu in seram noctem Amasiis blandiantur, aut diem variis animi relaxationibus ac deliciis frangant. Fieríne potest, peccatores infelicissimi ut tam hilariter gravissima vestra damna feratis? Certò persuasum habeo, vos, si eo tempore, quo tam inconsultæ hilaritati indulgetis, jacturæ magnitudinem seriò cogitaretis, inter uberes lacrimas amaros ex imo pectore singultus ducturos; certè abjectis ocyus cum nausea aleis, relictis theatris, desertis conventiculis, intra cubiculi vestri solitudinem luctui & planctibus tamdiu vacaretis, donec certâ vos spe solari possetis, ruinas vestras integrè esse reparatas. Verùm miseria vestra vos latet, quia nunquam de ea cogitatis, nec alios de ea vos admonentes benigne sustinetis; tantum abest, ut ex Viro Religioso, aut sincero amico sollicitè interrogare velitis; *quis ex vobis arguet me de peccato?* Veniam ergo mihi dabitis, Auditores, si ego servus vester fidelissimus ad alloquium vestrum hodie admitti petam, ut statum vestrum sincerè vobis exponam. Si risum vobis mereri videtur mea petitio, pergite, per me licet, & ludere, & jocari; quodsi verò calamitatem vestram

agnoscitis, dicite, obsecro, quî fieri potest, ut experiamur portentum tam insolitum, atque unà tam frequens, nimirum peccatorem ridentem.

II. Ante omnia vos nôsse oportet, quòd, antequam lethali vos noxâ polluistis, in tam excelso Dignitatis gradu constitui fueritis, ut non solùm honoratissimi servi, sed amici præterea charissimi, nec amici duntaxat, sed Dei filii essetis, qui vos in familiam suam adoptavit, & per communicationem gratiæ suæ omnium suorum attributorum, prærogativarum, jurium, titulorum, ac thesaurorum participes effecit; verbo, Divinæ fecit consortes naturæ, D. Petro testante. Hac dignitate per peccatum excidistis, nec jam vel filios, vel amicos, vel servos, vos Deus porrò agnoscit, sed palàm protestatur, *nescio vos*. An adhuc exultare potestis & lætari? Certè infelix Esau, cùm se jura primogeniti amisisse, & paternam benedictionem à fratre sibi præreptam videret, tam vehementi & acerbo dolore correptus est, ut leonis instar lethali sagittâ transfixi, irrugîerit: *Auditis Esau sermonibus Patris irrugiit clamore magno.* Ah peccatores! parùm omnino foret, si Deus solùm prærogativis ac juribus primogenito competentibus vos spoliaret, secundi saltem titulus ad solatium vobis superesset; verùm omni prorsus adoptionis jure excidistis, unde nulla vobis porrò benedictio, sed illa solùm maledictio exspectanda est, qua Christus aures damnatorum feriet: *Si mortui fueritis*, verba sunt Ecclesiastici, *in maledictione erit pars vestra.* Vos tamen minimè rugitis cum Esau, sed ridetis cum Jacob velut optima hæreditate ditati.

1. Petr. 1. 4.

Matth. 25. 12.

Gen. 27. 34.

Eccli. 41. 11.

III. Verùm, quæ hæc amentia & cæcitas est? an nescitis, Deum deinceps è corde vestro, & vos ex corde divino excluso esse? dissolutum enimverò est amabile illud vinculum, quod Dei ac hominis affectum mutuò conjunxit: novi quidem Deum ubique præsentem, & *totum ubique diffusum esse*, ut eum breviter, & nervosè D. Cyprianus descripsit; verùm in animo Justi non vulgari ac communi, sed singulari prorsus & inexplicabili modo est præsens; unde nec Angelus Gedeonem, nec Archangelus D. Virginem, cùm illi *Ave* diceret, sublimiori titulo condecorare potuit, quàm ut diceret, *Dominus tecum.* Specioso hoc titulo indignum se reddidit peccator: *longè est Dominus ab impiis*, ait Sapiens; certè Deus magìs à peccatore distat, quàm à Borea Auster, forétque facilius, in eodem nido accipitrem & columbam, aut in eadem specu lupum cum agno, quàm in eodem corde cum peccatore Deum commorari. An ergo fieri potest, ut vel ad momentum gaudeatis? Deo præsente, quid non grande & eximium sperare potest humanus animus? divina certè nos docent oracula, omnes hac Dei præsentiâ animatos spei suæ vela latissimè explicâsse. *Ego tecum*, dicit Isaaco Deus, cùm illum ad spernendas Philistæorum insidias hortaretur. *Ego tecum*, dicebat Jacobo, cùm illum

Judic. 6.

Luc. 1. 28.

Prov. 15. 29.

Gen. 26. 24.

ad iter

Gen. 31. 3. Exod 3. 12. Ios. 1. 5. ad iter in patriam animaret. *Ego tecum*, dicebat Moysi, cùm illum ad asserendos in libertatem Israëlitas ablegaret. *Ego tecum*, dixit ad Josue, cùm illum in Ducem populi eligeret.

Jer. 1. 19. *Ego tecum*, dicebat Jeremiæ, cùm illum ad prædicandam protervis veritatem animaret. Qui autem à Deo desertus est, quid porrò sperabit?

Os. 9. 12. *Væ eis, cùm recessero ab eis!* ait Deus per Oseam. Nunquid Samsoni idem erat, & Deum & robur corporis perdere? Idem Manassi, Deo & libertate privari? Idem Saulo, Deo & regno exui? Idem Heli, Deo & sacerdotio spoliari? Idem Oziæ, Deum amittere & sanitatem? Idem Salomoni, Deo & Sapientiâ destitui? Idem Israëli, Deo simul, omnique fortunâ excidere? Hunc ipsissimum Deum perdidistis, peccatores! & tamen hæc jactura parùm vos angit?

IV. Vah quali, quantóque bono spoliati estis, cùm Deum perdidistis: quidquid meritorum collegistis totâ vitâ præteritâ; quidquid laudabile & cælo dignum feciſtis, interiit. Si mihi non creditis, audite, quid Deus ipse dicat per Ezechielem: *si averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, secundùm omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid vivet?* Minimè profectò;

Ezech. 18. 24. *non vivet! omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur, in prævaricatione, quâ prævaricatus est, & in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur.* Hæc certè sola comminatio sufficere deberet emolliendo hominis pectori etiam silice duriori. Si quis instar Dominici Loricati in carnem suam atrocissimè sæviisset, jejuniis sese attenuâsset, ciliciis vexâsset, flagris concidisset, lacerâsset catenis, & postea lethalis criminis reus moreretur, omnis ista austeritas & vitæ rigor nec hilum valeret. Si qua instar Romanæ Melaniæ omnem in pauperes substantiam erogâsset, vestiviſſet nudos, redemisset captivos, ægris inserviisset, pupillos sustentâsset, ac tandem gravis delicti rea migraret è vita, irrita & infructuosa forent omnia. Si plures ad Christum gentes convertissetis, quàm Indorum Apostolus Xaverius; si plura, quàm D. Thomas, doctissima volumina in emolumentum Ecclesiæ elucubrâsſetis; si plures Thomâ Cantuarienſi persecutiones & odia ob Ecclesiæ defensionem tulissetis; si ex amore Dei plura subiisſetis tormenta, quàm Clemens Ancyranus; si in contemptu mundi Alexium, in paupertatis rigore Franciscum Assisiatem superâsſetis; si in clausſtro sanctitatem Monachorum Lirinensium, in deserto Anachoretas Thebaidis, in columnis prodigiosos Orientis Stylitas imitati essetis, & tandem in ea, quâ inquinati estis, iniquitate moreremini, omnis meritorum thesaurus, omnis virtus, ac tota sanctitatis excellentia periret. Et, quid porrò opus est, repetere? *Omnes justitiæ, quas fecerat, non recordabuntur; omnes, omnes.* O jacturam, ô infelicitatem, ô miseriam, cruentis lachrimis deplorandam! Et tamen post detrimentum tam funestum exultare audetis, *sicut*

Isa 9. 3. *exultant victores captâ prædâ, quando dividunt spolia.* Novi quidem, vos tam divites meritis non esse, nec tam locupletem meritorum thesaurum collegisse: veruntamen tot jejunia, quæ per vitæ decursum observâstis, tot conciones, quas auscultâstis, tot, quas dedistis Eleemosynæ, tot precum corollæ & psalmi, quos recitâstis, tot exomologeses, Sacrificia & synaxes ubi sunt? *non recordabuntur*; heu infelicissimi, *non recordabuntur.* Et nondum lachrimis ac fletu diffluitis? nondum in singultus prorumpitis? necdum in rugitus solvimini?

V. Si pauper quidam colonus suo sudore & gravibus impensis arbores in villa paterna plantâsset, fructûs peregrini, varii & excellentis, quales nec in hortis Alcinoi, nec in Atlantis aut Semiramidis pomariis unquam maturuêre, & ramis jam onustis, fructúque maturo, insurgens subitò turbo eosdem prosterneret, quis animi sensus misero foret, si manè pomarium ingressus stragem adeo diram intueretur? nunquid lymphato similis in ululatus & gemitus solveretur? Multò sanè dignior lachrimis est anima peccatoris; non enim fructus solùm amisit pretiosissimos, jámque ad maturitatem perductos, sed arbores ipsas videt prostratas, & è radicibus evulsas, *eradicant genimina,* habitus nimirum virtutum infusos, ut nullus ampliùs fructus Deo dignus sperari possit, *radix eorum exsiccata est*, ait Deus per Oseam, *radix eorum exsiccata est; fructum ne-*

Job. 31. 12.

Ose. 9. 16.

quaquam facient. Hanc vastitatem Spiritus Sanctus innuit, cùm infaustam peccatoris animam, nunc vineæ aprorum dentibus devastatæ, ut David Psalmo sexagesimo nono cecinit, nunc domui à nocturnis grassatoribus expilatæ, ut capite quadragesimo nono deploravit Jeremias, nunc civitati à militari hostium furore depopulatæ comparavit, ut quinto decimo capite Jobus asseruit. Et vos etiamnum festos dies agitis? cui ergo tandem lachrimas servatis, si tam calamitosam animæ vestræ sortem siccis oculis spectatis?

VI. De Hebræis memorat D. Hieronymus, cùm perditâ Hierosolymâ à Romanis sub jugum missi essent, in more positum habuisse, ut certo anni die unum in locum congregati jacturam suam plangerent, ritu prorsus insolito, nec ab ulla alia gente, quantumvis miserâ, usitato, auditúque dignissimo. Tempore D. Hieronymi gravissimè prohibitum erat Judæis, vel pedem Hierosolymis inferre, ex- In Sophon. 1.
ceptâ solùm illâ die, quam *de planctu* indigitabant, erátque dies anniversaria, quâ Romanæ legiones explicatis vexillis, strictóque ferro urbem ingressi, stragem luctuosam ediderunt. Verùm nec illâ quidem die Hebræis civitatem ingredi, nisi grandis pecuniæ lytro persoluto licebat, quod tamen miseri liberaliter numerabant, ut tutò & ad satietatem flere sibi liceret; sicque lacrimas suas caro pretio emere coacti sunt, qui quondam Divinum sanguinem vilissimo vendide-

runt,

tunt, ut ait S. Hieronymus. Præfixâ ergo die illucescente, ingentes undique turmæ infortunati illius populi confluebant, viri fœminæque, senes juxtà ac infantes, virgines & viduæ pullóque omnes induti habitu, sparso capillitio, crine inculto, veste pulveribus obsitâ, demissis in terram oculis, pallidi, tristes, muti, quantum per erumpentes ex afflicto corde singultus licebat, ut vultu, vestitu, gressu, & totâ corporis compositione irati in se Numinis indignationem testarentur: ad portam civitatis appulsi effusissimo planctu lamentabantur, ac percussis manu præcordiis, evulsísque crinibus urbem mœstissimè ingrediebantur. Cùm plateas domósque, proh quantum diversas ab iis, quas Patres eorum quondam habitabant! intuerentur, renovabantur singultus; mox eodem ritu, superstitioso non minùs quàm lugubri, Templum anxii quærebant, cujus ne vestigium quidem superesse, non ignorabant, cúmque illud minimè reperirent, de platea tamen in plateam, de compitis in compita vagi, mæsto ululato, sanctuarii cineres, altare dirutum, turres disjectas & solo æquatas, exhausta Gazophylacia, & porticus desolatas plangebant: ad tantam mœstitiam feralis musicorum instrumentorum clangor accessit, qui lugubrem in modum eorum planctus interpolabant, neque enim in tam celebri solennitate deerant tubæ, ac citharæ, non jam ampliùs suaves ac amœnæ, sed querulæ & discordes, ut impleretur Divina illa comminatio, cytharas in luctum, tubas & lituos in planctum, vocémque lætitiæ in gemitus vertendam: *& vox solemnitatis versa est in planctum.* Hunc in modum multis horis miseri necquicquam lamentabantur, numerosâ semper militum coronâ cincti, qui pro civitatis securitate, ut in magno populi affluxu fieri assolet, ad evitandos aut exteræ gentis assultus, aut civium tumultus, collecti stabant. Cùm tandem ad abitum cogerentur, vix poterant miseri à murorum intuitu avelli, unde supplices militibus facti, moram & inducias efflagitabant; illi verò non tam ad preces surdi, quàm lucri avidi, si planctibus, inquiunt, porrò indulgere lubet, pecuniis redimendi sunt. Quis crederet? etiam in has avaras exactiones, quantumvis inopes & egeni, consentiebant, manúque iterum loculis admotâ, recentes lachrimas recenti pecuniâ, quasi nondum fletu satiati, emebant: *adhuc fletus in genis, & livida brachia, & sparsi crines, & miles mercedem postulat, ut illis flere plus liceat.* Quod quidem factum in animo Hieronymi tantum excitavit horrorem, ut diem illum luctûs extremo mundi judicio æquiparare non dubitaverit, hócq; Epiphonemate relationem suam clauserit: *& dubitat aliquis, cùm hæc videat, de die tribulationis & angustiæ, nebulæ & turbinis, de die tubæ & clangoris?* Adeste igitur, Christiani; hunc ego eventum minutim vobis descripsi, ut in simili causa similes in vobis affectus excitarem. Rem enimverò grandem! ob unius

templi terrestris jacturam gens Hebræorum perfida tanto se luctu confecit, ut lachrimandi licentiam magno pretio compararet, nec inimicæ gentis insultibus, militum proterviæ, & viliſſimæ plebis petulantiæ se exponere dubitârit, quæ certatim confluxerat, ut illuderet genti compassione quidem dignæ, cui nemo tamen condolebat; vos autem, qui probè nôstis, vos perdidisse, non Dei Templum, sed aliquid longè pretiosius, nempe *Deum templi*, non tantùm non deploratis hanc jacturam, sed etiam ad planctus & lacrimas invitati risui & deliciis indulgetis. Et quando tandem ad cor redibitis, & serio mentis conatu Deum vestrum quæretis? ecquando tandem cum dolentis animi sensu ista cogitabitis? en transeunt anni, labuntur menses, sol anniversarius desolationis vestræ revertitur, vósque ipsi probè meministis, ac tacitè dicitis: ecce annus est, ex quo vindictam sumpsi; ex quo lascivus puellæ pudorem extorsi; ex quo affectui meo litavi! Oratores sacri ad pœnitentiam vos modò invitant, conscientiarum arbitri vos præstolantur, socias vobiscum lachrimas amiciſſimè commixturi; vos autem interea risu solvimini, & non tantùm non petitis, ut plorare vobis liceat, sed nec ab aliis rogati plangitis. O possem utinam! afflicto spiritu vices vestras agere, vestrum cor ingredi, plangere vestro loco, ac dolore omnis solatii experte interrogare? *ubi est? ubi est Deus tuus?* ubi modò est nobilis virtutum chorus, qui vestrâ priùs in anima sedem fixit? ubi ille meritorum thesaurus? ubi cælestium gratiarum affluentia? ubi est Deus tuus, qui in corde tuo tam amicè hospitabatur? Ah latro infernalis! nimiùm quantùm patet, quis cor hoc miserum deprædatus sit: *manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus.* Thren. 1. 10. Quidquid ibi pulchrum, pretiosum, æstimabile erat, ablatum est; extincta est charitas, fides semiviva relicta est, spes languet, prudentia cæcutit, enervata est fortitudo, temperantia diruta, Justitia desolata, aut omnino extincta est, quódque malorum omnium Epilogus est: *perditus Deus.*

VII. Et utinam, perditus Deus, malorum terminus esset! felices adhuc dici possetis: verùm summa mali in eo versatur, quòd non tantùm Dei amicitiam amiseritis, sed indignationem etiam ejus incurreritis: cùm ergo inimicum habeatis Deum, an adhuc lubet ridere? Veterum Romanorum nonnemo, cujus causa in senatu agitanda erat, cùm cognovisset, Tullium tantæ famæ oratorem sibi adversari; tantâ tristitiâ occupatus est, ut desperato causæ suæ felici exitu violentas sibi manus intulerit: vos autem, qui vestri est animi stupor, minimè cordi ducitis, inimicum habere Deum, & quidem in eo litis genere, ubi animæ causa, æterna nimirum ejus inter Angelos beatitudo, vel æterna inter damnatos miseria, agitur. Sed heu infortunati! jam pridem sententia contra vos lata, & lis decisa est; ex quo enim lethali

vos

vos crimine contaminâstis, fulmen damnationis æternæ in vos libratum est, & reseratæ Inferorum fauces jam hiant: *dilatavit infernus animam suam;* jam infernales furiæ cum impatientia vos præstolantur, jam vos expectant flammæ voraces, jam dracones inferi patulo rictu adstant, ut vos in margine præcipitii stantes, jamjámque casuros excipiant. Vos autem in hoc discrimine constituti, ridere etiamnum, jocari & choreas agere? Heu infelices! quis vos à lapsu retinet, quis securitatem spondet, quis animos suggerit? an in vestra fortè potestate est, à ruina portò vos præservare?

Isa. 5. 14.

VIII. Illud præterea periculum vestrum auget, peccatores charissimi, quòd, posteaquam à Deo secessionem feciſtis, creaturæ omnes in vos hostiliter insurgant; unde timeri meritò potest, ne, dum vos ab iisdem à præcipitio servandos creditis, ad casum potiùs & ruinam ab iis impellamini. Sapienter advertit D. Augustinus, servum, qui in Dominum suum injuriosus est, omnes ejusdem Domini conservos contra se irritare: *si servus cuiuspiam à Domino suo recedat, non solùm Dominum ipsum exacerbat, sed & totam ejus familiam justissimè irritat.* Certè cùm protervus Semei maledicta in Regem Davidem ingereret, illúmque jactis non minùs lapidibus, quàm injuriis lacesseret, Regii Proceres illico certatim ad obtruncandum caput sceleſtum se obtulêre: *vadam, & amputabo caput ejus.* Omnes omnino creaturæ, ratione præditæ, eáque carentes, vivæ & mortuæ, animatæ & sensu destitutæ, sunt servi & Domestici Dei: omnes igitur vindictam de peccatore eo modo, quo possunt, exigunt: *ego vadam*, exclamat terra, illúmque dehiscens absorbebo. *Ego vadam*, ait aqua, illúmque fluctibus meis operiam. *Ego vadam*, ingeminat aër, eúmque turbine meo evertam. *Ego vadam*, clamat ignis, & illum ardore meo consumam. Ita pariter nubes, fulmina, venti, omne aconitum, omnis fera se offert, *ego vadam.* Nec id metaphoram duntaxat esse credatis: indubitatum enim est, plus potestatis & virium creaturis inesse ad nocendum impio, quàm justo; quamdiu homo conservavit Innocentiam, nullam creaturarum ipsi, velut omnium domino, nocere potuisse, in comperto est; quin D. Ambrosius asseverat, nec rosæ spinas, nec cicutæ toxicum, nec viperis venena tunc fuisse; nec desunt, qui, cùm causam indagant, cur dæmon Evæ locuturus serpentis potiùs figuram, quàm leonis, lupi, aut alterius animantis induerit, docent, id propterea factum, quòd serpens animal domesticum Evæ & in paucis charum fuerit, adeo ut nullum illi æquè in amoribus esset, illum in sinu foveret, ac in deliciis haberet, haud aliter, quàm fœminæ nobiles catellos suos; tantum aberat, ut à quopiam animalium offensam sibi homo metueret. Posteaquam verò homo rebellis Deo factus est, omnes in illum creaturæ se armârunt: *armatæ sunt in ultionem;* quis autem dubi-

De diligendo Deo.

2 Reg. 16, 9.

Procop. Gaz. in c. 3. Gen.

dubitet, eas in impios magis quàm justos insurgere, ut testatur Ecclesiasticus: *Bestiarum dentes, & scorpii, in exterminium impiorum.* Quid ergo vobis eveniet, peccatores, in statu tam misero constitutis, nisi prava deseratis consortia, aliena suis dominis reddatis, ereptam famam & honorem restituatis, cum inimico in gratiam redeatis? Quid si enim creaturarum quæpiam facultatem à Deo impetraret, vitæ vestræ insidias struendi? quid si lethiferum animal incautos morsu læderet? quidsi aut flumine mersi, aut tacti fulmine, aut ruinâ involuti periretis? an non æternæ salutis discrimen subiret anima? cur ergo in tantis periculis etiamnum ridetis? *Quæ enim possit illic esse voluptas?* liceat mihi cum Divo Chrysostomo dicere, *ubi metus, ubi discrimen, ubi periculum, ubi tantorum malorum expectatio? ubi tribunalia, ubi accusationes, ubi judicis ira? ubi gladius, ubi carnifex, ubi barathrum, & deportatio?*

Eccl. 39. 36.

Homil. super ill. elatum est cor Oziæ tom. 1.

IX. An fortè spem vestram in Tutelaribus angelis repositam habetis? illi quidem libenter protegunt justos, & eorum commodis invigilant, séque ad omnia eorum obsequia demittunt: certè cuidam, cui nomen Aurelio, conclave composuerunt, velut si illi à cubiculis servirent; Christinæ vulnus obligabant, & chirurgorum officium præstabant; Antonio epistolas deferebant, & tabellarii munere fungebantur; Isidori loco aratrum ducebant; in navi Basilidis nauclerum agebant; Landradæ tumulum foderunt, & vespillonis officium subierunt; Wandregisilo vestes ancillæ instar purgârunt. Verùm grave illis & molestum accidit, obsequium etiam levissimum impiis exhibere; cùm enim Dei unicè sibi dilecti inimicos eos esse norint, quo, quæso, animo, quo in eos affectu esse creditis? Nec tamen dixerim, à tutelaribus geniis peccatores penitus derelinqui; comitantur eos, fateor, quacúnque incedant, etiam usque ad limina ludorum infamium, usque ad lupanaria, & scelerum conciliabula: sed quâ fronte petere potestis, ut longiùs vobiscum progrediantur? Ego certe crediderim, quòd foris præstolentur ad limina, vósque cum lachrimis arbitrentur, & quanto magis vos tripudiis & lasciviæ indulgetis, tanto magis illi luctu solvuntur; *Ecce viventes clamabant foris*, verba sunt Isaiæ gravissima, *angeli pacis amarè flebunt.* An ergo vestris se impendant obsequiis Angeli, quibus tanti doloris causam præbetis? Si autem illi vos deserant, quorum præcipuè interest, vos tueri; quis porrò vos periculis, tam æternis quàm temporalibus, subducet? Considerate navim in media tempestate fluctuantem: quo ibit absque navarcho? videte essedum inter aspera rupium; quò feretur absque ductore? attendite oviculam in saltu sine pastore, cæcum in præcipitio sine duce, infantem in tenebris absque directore: talis, talis, si magno Basilio credimus, exitus eorum est, qui Angelum tutelarem irritârunt, fugârunt, suisque sce-

Isaiæ 33.

leribus

Ps. 118. 155. leribus procul à se repulerunt: *longè à peccatoribus salus.*

X. Sed nec ad sacræ Orationis asylum vobis porrò licet confugere, quia preces vestræ inefficaces sunt & infructuosæ, ut Deus ipse per Isaiam testatur: *Cùm multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* Expertus id est magno suo damno scelestus Antiochus, qui, dum è gravissimo morbo decumberet, supplicibus Deum votis fatigabat, sed irrito eventu; *orabat scelestus Dominum, à quo non erat misericordiam consecuturus.* Unica solùm circumstantia est, in qua peccatorum preces repulsam non ferunt, si scilicet delictorum veniam seriò petant; ad omnia cetera eorum vota surdus est Deus: & hæc fuit causa, ut doctissimus Suarez notat, cur Deus Antiochi preces cum nausea repelleret; non enim veniam scelerum, sed sanitatis donum efflagitabat. Si ergo non solùm ingratæ, sed etiam exosæ & execrabiles sunt ferventissimæ etiam preces vestræ, quamdiu propositum sceleris non deponitis, juxta illud Proverbiorum, *Qui declinat aures suas, nec audiat legem, oratio ejus erit execrabilis:* quis, obsecro, status est vestro pejor ac infelicior? quò confugietis, ut opem in calamitatibus, solatium in angustiis, prosperitatem in negotiis, tutelam in periculis sperare possitis? An cum Davide Dei laudes cantabitis? sed ille vos è choro suo eliminat: *non est speciosa laus in ore peccatoris;* ubi acutè observat Chrysostomus, Regium Psaltem, cùm creaturas ad dicendas Deo laudes invitaret, truculentissimas etiam advocâsse; invitavit enim scorpiones, serpentes & dracones, peccatores verò non invitavit; dixit quidem, *Laudate Dominum dracones;* minimè tamen, *laudate Dominum peccatores.* Usque adeo nec laudes ipsæ, à peccatoribus profectæ, Deo gratæ sunt: *Scorpii, serpentes, dracones,* ait S. Doctor, *invitantur ad laudandum Deum:* quis verò excluditur? *Solus peccator, solus peccator,* heu miser! *solus peccator, ab hac sacra chorea excluditur.* Quid faciendum vobis restat? an largas eleemosynas distribuetis? Sed Deus aurum vestrum abominatur. An peregrinationes longinquas obibitis? Sed Deus horret, à vobis hoc in statu visitari. An voluntariis suppliciis animadvertetis in corpora? Sed peccatorum jejunia execratur. Facite ergo, quidquid libuerit, quamdiu lethalis noxæ rei estis, nullum operum vestrorum meritorium est: *Incensum abominatio est mihi, calendas vestras & solemnitates vestras odivit anima mea, laboravi sustinens; laboravi sustinens.* Nec tremendo Missæ sacrificio interesse vobis porrò in meritum cedit, nec conciones audire, nec incedere nudipedes, nec infirmis opitulari, nec peregrinos recipere, aut quocunque alio pietatis opere perfungi: magis tamen expedit, fieri à vobis hæc pia opera, quàm omitti, cùm Deus ex Theologorum doctrinâ majori propterea longanimitate vos toleret; *laborat* quidem in vobis ferendis, sed & *sustinet;* fatendum tamen est, omnia illa opera esse infructuosa, & non

Is. 1. 15.

2. Mach. 9. 13.

Proverb. 18. 9.

Eccles. 15. 9.

Homil. quando præsbyt. est designatus.

Is. 1. 13.

& non nisi *mortua* appellari posse.

XI. Quid ergo reliquum vobis est, nisi ut creaturæ omnes, in vestram perniciem conjurent, terra, aqua, aër, ignis, plantæ, animalia, & dæmones ipsi diu suspiratam à Deo licentiam tandem extorqueant, spiritum vobis elidant, & certatim exclament: *noster est, noster est: Deus dereliquit illum, persequimini, & comprehendite eum, quia non est, qui eripiat.* Vos verò interea omnem miseriæ vestræ sensum adeo exuistis, ut etiam exultare delectet! O stultitiam! ô stupiditatem! memini de vitulo marino me legere, quòd in tempestate tripudiet, &, dum illa sævit, somno altissimo ac imperturbabili indulgeat. Verùm id parùm moror; novi enim, eundem in symbolum bonæ conscientiæ à scriptoribus adduci, in cujus favorem illa Jobi verba probata sunt: *Requiescès, & non erit, qui te exterreat.* Sinite, quiescat Petrus, carceri Solymæo mancipatus; quiescat Paulus, vinculis in Macedonia constrictus; illud cum Ecclesiaste obstupesco, esse impios, *qui ita securi sunt, quasi justorum fata habeant.* Ego certè, quî id fieri possit, comprehendere nunquam potui, neque aliam cæcitatis hujus causam suspicor, quàm quòd miseri isti aut non cogitent de malis suis, aut illa non agnoscant: postquam autem hæc à me servo vestro fideli intellexeritis, dicite ingenuè, nunquid extremæ arrogantiæ est, peccatorem se meminisse, & animum habere ridendi?

Ps. 70. 11.

Job. 11. 9.

Eccl. 8. 14.

PARS ALTERA.

ET quis tandem mihi causam memoret, cur peccator, cùm tanta animæ suæ inferat mala, tam parùm tamen illa cordi habeat, aut apprehendat? Ecce illam in promptu! Si, quoties in blasphemiam erumpit impius, toties lingua horrendùm intumesceret; si ad omne furtum manus contractæ arescerent; si post omnem fraudem & dolum mens tota hebesceret; si ad omne opus lasciviæ fœdissima scabie aut leprâ caro marcesceret: an tantos in mundo blasphemos, fures, impostores, & lascivos futuros esse creditis? cùm autem malum animæ, à noxa gravi illatum, internum sit & occultum, minimi æstimatur. Admirandus sanè est fulminis effectus: incidit illud quandoque in scrinium auro plenum; aurum consumit, incendit, & in cineres redigit, intactâ arculâ; quisquis illam aspicit, nihil damni passam arbitratur, & tamen planè exhausta est. Id ipsum facit peccatum; Regem Davidem *ad nihilum* redegit, sceptrum tamen salvum in manu, coronam in capite, torquem in collo, clamydem in humeris reliquit, & princeps miser damnum tametsi gravissimum ignoravit: *Ad nihilū redactus sum, & nescivi.* Quid ergo fieri necesse est? Nathane opus est, qui illud aperiat: idipsum ego hodie feci: *Argui vos de peccato*; nec dubito, quin probè vobis persuasum sit, damnum vestrum non nisi gravissimum esse, atque adeo, si qua adhuc super est salutis vestræ cura, non

Ps. 72. 27.

non dubito, vos ad lachrimas & serium de peccatis dolorem, non verò ad risum & lætitiam movendos.

XIII. Sed fingite, nullum vobis à peccato malum infligi, ponamus, & fortunam vestram & prosperitatem inde augeri: dicite tamen, quî fieri potest, ut rideatis, cùm non ignoretis, vos Deum gravissimè offendisse, qui plurimis vos beneficiis affecit: *Exacerbâstis*, ut ait Baruch Propheta, *exacerbâstis eum, qui fecit nos, Deum aternum.* Quid autem ille in vos deliquit, ô Spectatores! ut vobis tam volupe sit & jucundum, eum offendere? si capitalis ille inimicus vester esset, qui vitæ vestræ insidias struxit, tum sanè permitterem, ut aliquod ex illatis ipsi injuriis solatium caperetis; cùm autem summus vester benefactor sit, *qui fecit vos*, cur, quæso, ad ejus injurias ridetis? Sanctissimus ille Smirnensium Præsul, & Apostolorum glorioſissimus successor Polycarpus, ætate jam canâ ad Proconsulis tribunal citatus est, ideo reus, quòd Christum adorâsset: integerrimi nominis fama, & ætatis provectæ decora canities, hostium etiam benevolentiam, & infidelium venerationem ei conciliabant; Tyrranus ipse, qui illum tanquam reum & morti adjudicandum citaverat, eum ut innocentem morti subtrahere studuit: cùm verò nec precibus, nec promissis, nec minis & terroribus illum à fide Christo datâ posset avertere, id tandem consilii ipsi proposuit, ut ore saltem & linguâ, si seriò id nollet, Christi nomen vel semel blasphemaret; omni tunc eum supplicio liberum, donisque maximis locupletem ad Ecclesiam suam remittendum. Ad hoc consilium planè sathanicum sancto quodam horrore venerandus senex obstupuit, elevatisque in cælum oculis, octoginta, inquit, anni sunt, ex quibus Domino huic inservio, nec unquam vel levissimè ab Eo me læsum, imò plurimis summisq; beneficiis affectum memini; cur ergo dominum tam bonum, tam benignum lacessere me jubes? *Octoginta sex annos illi jam servivi, & nullo me hactenus affecit incommodo, quomodo igitur regem meum, qui me ad hoc usq; tempus servavit incolumem, contumeliosis verbis possū afficere?* Nec à verborum constantiâ facta degenerabant; ad rogi enim sibi parati aspectum totus exultavit, sibiipsi calceos detraxit, vestes exuit, rogóque conscenso in flammas se ipsum conjecit, non velut vitam ibi positurus, sed Phœnicis instar veteres exuvias mutaturus. Ah Christiani! quo, quæso, delicto Deus tam malè de vobis meritus est, ut vos delectet, Eum offendere, & velut ultionem de Eo sumere? *nunquid ultionem vos reddetis mihi?* Jam multi vestrùm, & vultum macie extenuatum, & crinem canitie consperſum gerunt; an salvâ veritate potestis dicere, toto vitæ decursu malè unquam ab ipso vos habitos? Ejà edicite liberè! quod tandem ille in vos tanto annorum intervallo commisit nefas, ut hanc ei gratiam reddatis? & *ulciscimini*, Joëlis verba appono, & *ulciscimini vos contra dominum!* An hoc fortassis promeruit, dum è sinu nihili

nihil benignissimè vos extraxit, & vitæ lucisq; usuram vobis indulsit? an forè ideo, quòd natales vestros nobiles fecerit, & honorat â prosapiâ Illustres? An fortè, cùm aliis silvas incultas, aut insulas desertas, aut infida barbarorum littora habitanda dedit, vobis civitatis hujus delicias servaverit? an fortè, quòd dotibus tam eximiis vos locupletârit, aut ad munia tam honorifica promoverit? an quòd divitiis ad splendorem usq; vos auxerit, aut prole numerosâ coronârit? an fortè, quòd morbo vos afflixerit, aut exercuerit adversis? Quodsi & hoc fecit, id sanè non ex vestrî odio, sed commodi temporalis non minùs quàm æterni studio effecit: *Flagella Domini*, ait sapientissima Judith, *flagella Domini, quibus servi corripimur, ad emendationem, non ad perditionem nostram evenisse credamus.* Quo ergo suo merito tantam in se barbariem & inhumanum agendi modum concitavit, ut ad vindictam tam portentosam (liceat cum Juditha prosequi) aspiremus? *Nos ergo non ulciscamur nos pro his, quæ patiamur!* Sed erravi; jam tandem conjecturâ assequor, quo tempore id promeruerit: tunc nimirum, cùm nudus è Crucis patibulo vestri amore affixus pependit; cùm spinis saucius, distentus funibus, sectus flagellis, & clavis perforatus est? tunc enimverò eas amoris mutui vices à vobis promeruit. An non verum dico? si ita est, eja, accedite alacres, vindictam sumite de injuriis, quas vobis intulit; *ulciscimini, ulciscimini!* id enim verò æquum & justum est; ulciscimini vos contra Dominum, nec enim ego vobis invideo hanc voluptatem, ne tantâ vos felicitate defraudem. Ite, ite animosi; Sanguinem illum conculcate, qui vos ab inferis extractos in libertatem asseruit; nomen illud injuriis proscindite, quod vobis genuit salutem; contemnite Dominum illum ad nauseam usque, qui vestri amore opprobrium hominum factus est, & gentium ludibrium. Eja oculos in crucem defigite; ibi, ibi pendet inimicus vester: *Ulciscimini, ulciscimini!* iterum, iterúmque repeto, *ulciscimini, ulciscimini?* vindictam sumite de Carne illa Sacratissima vestris plagis saucià; ferite Caput propter vos transfixum, oculos vestri amore clausos, latus in vestri gratiam hians & apertum, corpus pro vobis laceratum; si enim Christus vos offendit, qui tanta vestræ salutis ergò sustinuit, eja copiosam vindictæ causam habetis; *Ulciscimini, ulciscimini!* iterum repeto, *ulciscimini vos contra Dominum!* Quodsi autem majori propterea amore dignum censetis, cur adeò volupe vobis est, illum offendere? Eja quid ad vos defendendos respondetis? an non firmissimè decernitis, quod à vobis spero, pedem hinc non movere, nisi pari animi dolore noxas deploraveritis, quâ illas voluptate patrâstis? si Dei à vobis offensi clementia vim adhuc aliquam vos movendi habet, oro vos, obtestórque, à peccatis porrò abstinete! Hîc terminum tandem statuite noxis præteritis, & effrænatæ morum licentiæ! Dissimulentur culpæ hucusque commissæ, & vel ætatis imprudentiæ, vel naturæ fragilitati, vel sen-

Judith. 8, 9, 21.

sensuum rebellioni, vel suggestioni inimici imputentur; Avertat Deus, ne porrò voluptatem nostram in illatis Deo injuriis constituamus. *Sufficiat* 1. Petr. 3. *præteritum tempus*, (liceat mihi dicere cum D. Petro) *sufficiat præteritum tempus ad voluntatem gentium implendam iis, qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, commessationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus*: quid enim aliud est, si verum eloqui placet, omnis culpa lethalis, nisi quædam idololatriæ species?

XIV. Si tamen aliquis vestrûm his omnibus necdum movetur, id saltem gratiæ mihi concedat, quàm in laboris mei præmium & compensationem genuflexus efflagito, ut, cùm posthac peccabit, eum in locum concedat, ubi beneficiorum Divinorum præsentia, ingratitudinem suam exprobare ei non possit. Sed quorsum ibitis miseri? an in suburbana vestra, tantâ frugum copiâ vestri amore à Deo cumulata? an in hortos, tot floribus in vestri grariam ornatos? an in montes, in vestrum commodum tantâ undarum abundantiâ gravidos? an in campos, tantâ propter vos fæcunditate beatos? an in silvas, tot feris in vestram utilitatem populatas? an in maria, tantâ piscium copiâ ad vestras delicias habitata. Quò ibitis, ut solem vestros in usus lucentem non videatis, aut cælos, indefesso circuitu vestri causâ rotatos? *Misericordiâ Domini plena est terra;* quod idem est ac dicere: in toto, quàm latè patet, terrarum orbe nullus est locus, in quo cum voluptate & gaudio peccare possitis, nisi ad extremam ingratitudinem deducti, ubique Deum velitis offendere cum voluptate, cui volupe est, ubique vobis benefacere.

SERMO VIGESIMUS NONUS.

DIE LUNE POST DOMINICAM PASSIONIS.

Miserunt Principes & Pharisæi Ministros, ut apprehenderent JESUM.

Joan. 17.

I. SI ex me nôsse cupitis, Auditores, in quem præcipuè obicem offendant, qui virtutis semitam animosè calcant, dicam facilè, non esse alium, quàm contradictiones, quas boni justique à malorum insolentia patiuntur. Aberrat sanè, quisquis in mundo Isaacum sine Ismaële suo, Jacobum sine Esau, Annam sine Phenenna, Davidem absque

que Semei, Mardochæum sine Ammáne, Jeremiam sine Phassure, aut Eliam reperiri posse credit sine Jezabele. Nimiùm, inquam, aberrat, qui sibi persuadet, hominem probum esse in mundo, quem non improbus aliquis persequatur. Quis unquam amore dignior Christo, qui nil nisi favores & beneficia in populos sparsit? Infinitus erat rudium numerus, quos instruxit, infirmorum, quos sanavit, mortuorum, quos è tumulis redivivos excitavit, energumenorum, quos à tartareo inquilino liberavit; nihilominus tamen, nec ad momentum quietè illi vivere licuit: quid dico, quietè? calumnias insuper, insultus, insidias & persecutiones innumeras passus est, cúmque à saluberrimis documentis abstinere non vellet, ecce hodiernâ die temerarii satellites immittuntur, qui illum vinculis constringant, & loquendi libertatem ligent: *Miserunt Principes & Pharisæi ministros, ut apprehenderent Jesum.* Tanta in ipsum æmulorum rabies erat, quorum oculos, non aliter ac noctuas lux Solis, illustrissimus virtutis splendor offendit. Unde non miror, quòd in tanta fidelium copia tam pauci ad Christianæ perfectionis culmen aspirent: certè non omnibus animus est, immotis stare ad omnem insultum excipiendum, censéntq; plerique consultius, & ad conservandam animi pacem opportunius, viâ largâ & spatiosâ ingredi, si licèt via perditionis, quàm arctam virtutis semitam inter tantas contradictiones & offendicula calcare. Quid ergo consilii, ut partibus meis satisfaciam? an justos æmulorum furori & potestati relinquam? an eos impunè offendi & turbari permittam? an causam illorum ex adversantium metu deseram? Minimè sanè, sed potiùs, si parem zelo facundiam mihi Deus concesserit, defensionem illorum suscipiam, eósque molestis obtrectatoribus, qui undique illos infestant, vindicabo. Nôstísne, Auditores, in quosnam hodie statuerim sermonis mei aciem & mucronem defigere? in illos sanè, qui, cùm ipsi virtutem oderint, aliis quoque eam invident, eósque propterea exagitant, pungunt, importunè lacessunt, donec eos in sua habeant potestate, seu *apprehendant*, cogántque vivere more suo. Videtis equidem, majoris momenti materiem non posse me hodie tractandam assumere; quid enim juvat, tantâ sermonum varietate ac labore virtutem persuadere, promovere, procurare, si vix à suggestu digressus videre cogar eos, qui pari, imò majori studio eandem tollere & eliminare laborant? *Unus ædificans, & unus destruens*, ait Ecclesiasticus, *quid prodest illis nisi labor?* Attentis ergo animis me audite, Deíque favorem & auxilium implorate. Eccles. 34. 28.

II. Verum enimverò, quo dicendi genere utar in causa tam atroci? si enim gravitatem delicti considero, quod reprehendendum assumpsi, minimè sanè populari illâ placidáque dicendi methodo, quâ vobiscum loqui soleo, utendum mihi video; quin à primordio statim laxatis sanctæ indignationi habenis, & terrere vos minis, & acribus invectivis confundere

neceſſe eſt. Ut autem appareat, me ſuggeſtum non conſcendiſſe, aut oſtentandæ eloquentiæ, aut zeli effundendi gratiâ, ſed unico opitulandi vobis ſtudio, ideo aſperioribus dicendi formulis penitus abſtinebo, medicos imitatus, qui ægro ob exceſſus, quibus morbum ſibi accivit, non inſultant, non criminantur, non flagris corripiunt, ſed id unicè agunt, ut valetudinem læſam reſtaurent, mitiſſimis uſi remediis, quæ ex artis ſuæ regulis poſſunt depromere: *ſi eſt lingua curationis*, ut Eccleſiaſticus ait, *eſt & mitigationis, & miſericordiæ.* Dicite ergo, ut ſuaviſſimè interloquar, quæ vos inſania exagitat, Peccatores, quòd pietatem, perfectionis ſtudium, & vitæ compoſitæ mores in aliis ferre non poſſitis? Eja ingenuè animum pandite! ſint licèt fædiſſima illius vulnera, illa ego abſque horrore & naufeâ tractabo. Quòdſi veritatem fateri vos pudet, nolite mihi indignati, ſi dicam, vos vulturibus eſſe ſimiles, quorum indoles eſt, fædiſſimâ cadaverum tabe paſci, & morticinorum fætore pingueſcere; odorum autem frangrantiam ferre non poſſunt. Ira vos ſuaviſſimus ille odor, quem juſtorum virtus exhalat, graviter offendit, & jam dudum notavit Apoſtolus, odorem Juſtorum geminum ac diverſiſſimum habere effectum, *Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis, qui ſalvi fiunt, & in iis, qui pereunt; aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam.* Si igitur eos perſequimini, eorúmque odor lethalis vobis eſſe videtur, alia ſubeſſe cauſa non poteſt, quàm invidia & æmulatio.

Eccleſ. 36. 27.

2. Cor. 2. 15. 16.

III. Hoc autem invidiæ genus ex D. Auguſtini mente adeo infame, ignominioſum & abominabile eſt, ut excuſationem non admittat, nec veniam mereatur. Audite eximiam ſancti Doctoris ratiocinationem: ſi diviti quis invidet, minimè obſtupeſco; non enim in noſtra ſitum eſt poteſtate, æquales accumulare theſauros: ob parem cauſam non miror, ſi alterius valetudini, pulchritudini, formæ, ingenio, virium robori, aut dignitati invideatis; hæc quippe bona ſunt, quæ ab arbitrio noſtro non dependent, atque ideo mirum non eſt, quòd in aliis conſpecta livorem in nobis concitent. Si verò juſtum ob morum probitatem invido & liventi oculo intuemini, quam, obſecro, excuſationem aut prætextum affertis? an non enim virtus in veſtra eſt poteſtate? *Si invides juſto, res in voluntate eſt,* ait Auguſtinus, *eſto, quod doles eſſe alterum; non enim empturus es, quod tu non es, & alius eſt; gratis conſtat, citò conſtat.* Pietas certè, modeſtia, charitas, & temperantia, ſilentium, dolor animi de peccatis, talia bona ſunt, quibus comparandis pauperrimus quivis ſatis dives eſt: voluntate ſolâ opus eſt, & generoſo animi propoſito. An non ergo furor eſt, id alteri invidere, quod nemine prohibente ipſe poſſis, ſi velis & lubet, poſſidere? Gemina fratrum paria mundus habuit, à quorum primo Civitas Dei fundata eſt, erátque par hoc nobile, Cain & Abel;

In Pſal. 39.

alterum

alterum verò, cujus priorem Civitas mundi agnovit Authorem, fuítque Romulus & Remus; quódque maximè mirandum est, de utraque dici potest: *fraterno primi maduerunt sanguine muri:* in prima enim Abel, in altera Remus trucidatus est. Eja si libet, fratres hosce parricidas, Cainum & Romulum componamus. Quid vobis de utroque videtur? negari minimè potest, utrumque sceleris sui pœnas in inferno dedisse, etsi non pari supplicio scelus suum luerunt in vita: Cainus per vastas solitudines longo tempore profugus ad omnis feræ occursum contremuit, ad omnis folii motum expalluit, omnem silvam singultibus replevit, omni flumine sese absorbendum, & omni valle sepeliendum credidit: molestæ ei erant tenebræ, exosa lux, somnus terribilis, vigiliæ inquietæ, & veluti furias identidem insequentes sentiret, ex uno montium jugo in aliud, ex una silva in aliam profugit, illud identidem ingeminans, *omnis, qui invenerit me, occidet me.* Gen. 4. 41. Diversa sors obtigit Romulo; hunc enim cælum patienter tulit, vixitque post scelus beatus & felix, inimicos subjugavit, dejecit æmulos, exterorum animos sibi obstrinxit, ex hostibus ditissima spolia collegit, eorúmque trophæa in monte Aventino gloriosè suspendit. Et unde tanta utriusque diversitas? numquid uterque germanum interemit, innocentem uterque, &, quod indignissimum est, latronum more uterque? verissima sunt hæc: differentia autem fuit omnino singularis; odium enim Romuli tolerabilius erat odio Caini; nam Romulus fratris potentiæ, Cainus Abelis probitati invidebat: ille potentiam fratris habere non poterat, nisi vi eriperet; hic fratris probitatem suam facere poterat, ut nihil inde germano decederet. Hâc itaque de causa hic minùs dignus veniâ fuit, & graviore supplicio mulctatus est; *nullo enim modo fit minor,* verba sunt D. Augustini, *nullo enim modo fit minor accedente seu permanente consorte possessio bonitatis, imò possessio bonitatis tantò fit latior, quantò concordior eam individua sociorum possidet charitas.* Nunquid Caino licebat esse justo unâ cum Abele? an non & ipse Deo immolare poterat, & horti primitias, & ovilis sui primogenita? an non & ipse sacrificium Deo sincero corde offerre potuit? Enimverò potuit; sed rapere potiùs fratri volebat, quod ipse non habuit, quàm illud sibi acquirere, quo frater abundabat. Igitur omni commisseratione indignus, vagetur extoris, careat requie, angustias animi patiatur, & funestum mundo iræ Divinæ exemplum præbeat, quàm grave sit scelus, justo morum sanctitatem invidere. Hæc cùm ita sint, timete & contremiscite omnes, quibus dominatur hæc invidia, *invidia illa Diabolica, quâ invident bonis mali, nulla alia de causa, nisi quia illi boni sunt, isti mali.* An non & vobis sanctis esse licet? nunquid eandem vestitûs modestiam profiteri? æquali assiduitate orationi vacare? castis esse, &

con-

continentibus? sacra Ecclesiæ Mysteria, quot hebdomadis obire? *Res in voluntate est, res in voluntate est.* Cur ergo vobis dolet, si alii bonis operibus vos antecellunt? cur illos subsannare, vellicare, turbare? Cùm Hebræorum populus è Babylone reversus dirutos Hierosolymæ muros reparare statuissent, plurimi de populis finitimis, invidiâ & livore concitati novo sese operi opposuêre, ac circumfusi murariis eosdem turbârunt, abegerunt, &, si aliud non possent, ignominiosis saltem sarcasmis & sannis laborantes turbârunt. Sed Nehemiam iniquos fulminantem percipite: *ne operias*, ait, *Domine, iniquitatem eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur*! O votum horrendum! cur quæso tam severæ imprecationes, & maledicta? *quia irriserunt ædificantes.* An autem malum tam atrox, & delictum tam enorme sit, *ridere ædificantes?* quid? respondebit Jeremias, an parum hoc videtur? *irriserunt* enimverò, verbisque probrosis turbârunt *ædificantes*, qui sacræ civitatis muros reparabant. Si igitur Vir iste sanctus inexpiabile crimen esse censuit, ex invidia impedire fabricam, è terrena materia constructam, quid erit, turbare ædificium spirituale?

2. Esdræ, 4. 5.

IV. Sed ô me simplicem! qui credideram, vos invidere sociis vitæ probitatem: nimis honorificè de vobis sensi; si enim res ita se haberet, necesse foret magni à vobis virtutem fieri, quia nemo alteri bonum invidet, quod non æstimat, aut contemnit. Alia longè livoris vestri causa subest, desiderium nempe securiùs latendi in turba. Velletis nimirum in summa morum licentia vivere, sed cùm aliorum modestia vestram vobis impudentiam tacitè exprobret, cupere tis, ut alii omnes exemplum vestrum imitentur, vestrísque vestigiis omnes insistant. Delectat vos vitæ turpitudo & nullis restricta repagulis lascivia; hinc, qui castimoniæ student, vobis displicent. Ad sorditiem usque avari & rapaces estis; ideo dolet vobis aliorum liberalitas. Prostituta vobis placet petulantia; hinc aliorum verecundia vos torquet. Verùm quid erit tandem? an fortè creditis, sociorum copiam, & peccantium multitudinem vobis patrocinari, ut vita vestra sit Deo minùs exosa, eúmque minùs offendat? O vos delusos! *quid proderit multitudo?* verba sunt eximia S. Eucherii, *quid proderit multitudo, ubi singuli judicabimur?* Hæc certè excusatio non proderit impio, si dixerit: *non eram solus;* præsertim si illos, quos scelerum socios habet, improbè seduxit; ah non excusat, sed aggravat malitiam ejus, quòd eâ plurimum animos infecerit: quasi verò homini peste afflato plus reverentiæ haberi debeat, quòd solus non sit, & conversationis suæ licentiâ ingentem populi multitudinem, & maliciosè quidem, afflârit. Cavete potiùs, quod subjungo: securiores fortassis vos esse creditis, si scelera passim invalescant, propagentur, & communia fiant? ego verò vobis ingemino, tunc præcipuè inevitabili

Epist. 1. Paranes.

necessitate vos esse perituros. Pullulabat, ut nôstis, in Evangelici coloni agro infelix lolium, jámque ita passim dominabatur, ut spicas propemodum omnes suffocaret; sola ibi zizania imperare, omnémque sugere humorem ambiebant, nec advertebant, inde potissimùm suam sibi ruinam accersiri, unde summam sibi felicitatem spondebant. Si rationi locus apud illa fuisset, dixissem: quid agis lolium imprudens? an non vides, quòd, nisi paucula illæ aristæ supereſſent, jam millies radicitus evulsum gemeres? ô quoties implacabiles messores falcem germini vestro admovissent, qui identidem imperium exspectant, & operam suam offerunt? *Vis, imus*, ut noxias has plantas in fasces colligimus, & Vulcano consecremus? Crescite, crescite, infortunatæ, dabitis brevi meritas stultitiæ vestræ pœnas. Ita certè dixissem, nisi scirem, me surdis loqui: sed nunquid vos saltem aures mihi dabitis, si in vestrum commodum sermonem meum detorqueam? Quid agitis miseri peccatores, quid agitis, dum scelerum vestrorum socios & complices quæritis? nunquid velut luxurians lolium suffocare conamini frumentum Electorum? sed hâc ratione, ô stulti! actum est de vobis! an ignoratis, quot accusatores fremant coram tribunali Divino ad vos stirpitùs exterminandos? Utinam Deus apertis Cæli foribus ad funestum hoc spectaculum vos admitteret! videretis certè ô miseri! totam creaturarum universitatem, velut totidem Divinæ justitiæ satellites, armatos *in ultionem inimicorum*; hæ omnes ad sumendam de vobis vindictam se Deo offerunt unáque voce clamant, *vis, imus, & colligimus ea? Vis, imus?* clamant fulmina, ut gravidis è nubibus excussa, diruamus theatra & scenas, in quibus honor tuus palàm conculcatur? *Vis, imus?* clamant venti, ut concutiamus tellurem, & dejiciamus conclavia, in quibus libidini & lasciviæ tam impudenter litatur? *Vis, imus?* clamant aquæ, ut extra crepidines ac littora effusæ, inundemus illa prædia, è quibus tot rebelles & perfidi injustissimæ aluntur? *Vis, imus!* clamant flammæ, ut in cineres redigamus fæneratorum tabernas, in quibus tot usuræ impunè exercentur? *Vis, imus, vis, imus, vis, imus?* clamat omnis lictorum, tortorúmque cohors; *ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus*; nos partibus nostris fungemur, honorem tuum tuebimur, & dissipabimus inimicos tuos; elige, ô Deus! tonitrua, fulgura, grandines, procellas, aquilones, aut quidquid demùm placuerit; parata sunt omnia, ad hostes tuos exterminandos: *colligimus ea, colligumus ea*. Interea tamen Deus negat illis optatam sæviendi licentiam, atque uno illa verbulo coërcet, & *ait, non*. Tolerat injurias, dissimulat offensas, & negligit violatum suum honorem. Et cur isthoc? nullam sanè aliam ob causam, quàm ne peccatorum ruina etiam justos involvat: *ne fortè colligentes zizania, eradicetis cum eis simul & triticum. Consuetudo enim miseri-*

Sapient. 5. 18. Matth. 13. 41.

Psal. 148. 8.

Matth. 13. 29.

misericordis Dei est, ait D. Chrysostomus, *honorem hunc dare servis suis, ut propter eos salventur & alii.* Hæc cùm ita sint, cur quæso, ô socii mei peccatores, cur adeo deliramus, ut tunc securitatem nobis spondeamus, si quamplurimos in flagitiosam vitæ morúmque societatem traxerimus? num credimus, pauculos justos commodis nostris obstare, cùm tamen sint unicum propugnaculum, quod nos defendit & servat? *Salvum me fac*, dicebat David, *salvum me fac domine, quoniam defecit sanctus:* adeo nullam sibi de seipso securitatem promittebat. Quæ alia causa Sodomam vastavit, quàm pauculorum justorum defectus, uti Deus Abrahamo revelavit? unde Jerosolymæ excidium, nisi quòd ne unicus quidem in ea justus viveret, ut Jeremiæ manifestatum? Econtrario navis illa quæ Apostolum vehebat, postquam ad Melitæ confinia diu cum fluctibus luctata, & naufragio proxima fuisset, ne unum quidem pessimorum, qui unà cum Paulo vehebantur, fuerint licèt circiter trecenti numero, amisit; omnes enim cælum donavit Paulo, in cujus consortio tui latebant: *Ne timeas Paule, donavit tibi Deus omnes qui tecum navigant.* Quis ergo non videt, nil magis sceleratis desiderandum esse, quàm maximam justorum multitudinem; hos ingenti pretio comparare, omni studio custodire, omni sollicitudine servare, haúdque aliter eorum probitatem, quàm felicitatem propriam cordi habere deberent, ut Salomon monet: *in multiplicatione justorum lætabitur vulgus.* Quis ergo deinceps illos seducere, subvertere & à virtutis semita abstrahere præsumet? Advertite hoc, quæso, ô scelerati & seductores, vestrámque insaniam corrigite: vos, cùm mali sitis, bonos tolerare non potestis; ego autem dico, vel ob hoc ipsum unicè vos desiderare, & studiosè procurare debere, ut boni sint quàm plurimi, cùm vos sitis pessimi.

Hom. 44 in Gen.

Psal. 11. 1.

Act. 27. 24.

Prov. 29. 22.

V. Sed pergite me benevolè audire, quia meliora magísque efficacia etiamnum dicenda supersunt. Vel decrevistis, semper esse mali, quales vos, bonâ vestrâ veniâ, esse fingo, aut statutum vobis est, aliquando mores mutare, & amare probitatem, quam in aliis modò persequimini? Si semper mali esse statuistis, non habeo, quod porrò vobis dicam: quid ergo hic agitis? aufferte vos hinc quantocyùs; locus iste nimis honoratus est, nec illis debetur, qui homagium diabolo fecêre; quin vobis præsentibus, tutis nobis esse non licet. Quodsi, uti piè credo, nemo vestrûm usque adeo improbus est, ut sceleribus immori, & non saltem in senio pœnitere velit; qua ratione in tanti momenti negotio, post tot injurias, quibus DEUM lacessitis, necessaria gratiæ auxilia sperare potestis? Serpens certè, qui instrumentum fuit dæmonis ad Evam in Paradiso pervertendam, tantum Dei odium sibi promeruit, ut primus omnium Divinæ sententiæ fulmen senserit: æterno enim maledicto DEUS illum feriit, & velut creaturarum vilissimam, con-

demnavit, ut infra terram habitaret, terrâ vesceretur, & æterno sui opprobrio pronus supra terram reptaret. Dicite, ecquid tandem mali serpens admisit? an ille forsan in dæmonis obsequium ultro se obtulit, suámque operam ad seducendam Evam sponte addixit? Minimè profectò; quin coactus servivit, & major dæmonis potentiæ invitus cessit, quæ ei linguam in verba à se minimè intellecta formavit. Hæc tamen innocentia à pæna serpentem non absolvit: cur ergo luit culpam, quam non admisit? respondet D. Chrysostomus, Deum imitatum esse patrem, cujus charissimi filii à sicario fuêre interempti: non ille homicidæ solùm irascitur, sed furorem suum etiam in ferrum & cædis instrumenta convertit, illáque torvùm aspicit, humi abjecta calcat, conterit, maledicit, velut si ipsa quoque patrati criminis rea fuissent. Eodem modo Deus egit cum serpente, ut ait D. Chrisostomus: *quoniam serpens*, verba ejus sunt pulcherrima, *quoniam serpens, quasi gladius quidam, diabolicæ inservivit malitiæ, ideo & perpetua ipsi pæna intentata est.* Si igitur serpens, qui dæmoni serviit, ut instrumentum tentandi justos, & quidem minimè liberum, ac ignorans, quid ageret, vindictam evadere non potuit, & tam grave Dei odium incurrit, dicite, quæso, & unà veniam date liberiùs loquenti, quid vobis eveniet, qui sponte ac malitiosè diabolo tam indignè cooperamini, ut quam plurimos sui cultores nanciscatur, ejúsque interpretes palàm agitis? An ullam à Deo pietatem aut gratiam speratis? maledictus, quisquis serpentem imitatur, maledictus sit *Homo diaboli advocatus!* Ite, & à dæmone, cui tam fidele obsequium præstitistis, præmium expectate; à Deo nil nisi gravissimum odium, interitus, ac damnationis æternæ sententia vos manet.

Hom. 17. in Gen.

Chrysost. Hom. 11. ex Var. in Math.

VI. Quo enim alio modo apertiùs profiteri possetis, nullum vobis porrò cum Deo commercium fore, quàm dum fædus cum capitali ejus inimico sancitis, eique arma adversùs Deum subministratis? Nemo ignorat, Auditores, dæmonem parùm aut nihil posse, si solus nos aggrediatur: *resistite diabolo*, hortatur D. Jacobus, *& fugiet à vobis*, non sensim recedet, sed in effusam se fugam præcipitabit; usque adeo meticulosus est: tum verò primùm formidandus est, cùm virum aut feminam nanciscitur, quæ subsidiariam illi manum porrigit; proditoriè enim & ex insidiis nos petit, unde nunquam periculosiùs nocet, quàm cùm sub aliena persona latere potest: *quis revelabit faciem indumenti ejus*, ait Jobus, qui personam suam tam aptè dissimulare novit? Jobi patientiâ minimè vacillavit, cùm dæmon in propriâ persona prædia ejus dirueret, aut armenta raperet, aut domum everteret, aut carnes ulcere fædaret, sed tum mutare cœpit, cùm amicorum ore personatus, ad diffidentiam & desperationem eum impelleret. Ut autem exemplis ætati nostræ propioribus utamur; nunquam

Jac. 4.

Job. 41.

quam certè in scelus lapsi sunt, aut Jacobi in silvis Palæstinæ, aut Macarii in eremis Syriæ, aut Joannes in asperis cavernis montis Ferrati, cùm diabolus ipsos aperto Marte aggrederetur, cùm nervo bubulo aut fuste armatus in eos irrueret, cùm boum mugitus, serpentum sibila, aprorum grunnitus, leonum rugitus, barritus elephantorum, luporum ululatus, ursorum fremitus fingeret; sed tunc, cùm fœminas projectas, vanas, blandientes, adornatas, lascivas ad illos sollicitandos admoveret. Retinete, quod dico, Auditores: satiùs foret, si Deus adapertis inferni carceribus, ruptisque vinculis & catenis liberum dæmonibus iter panderet, ut adspectabili formâ justos ad vitia sollicitarent; satiùs, inquam, & securiùs id foret; tum enim justi eorum adspectu & præsentiâ territi, modum sollicitè quærerent eorum insultus evadendi, confugiendo in Templa, crucis signum frontibus imprimendo, Sacerdotum opem implorando, qui undis lustralibus aspersos, verbique authoritate securos redderent: sed si vos, amicitiæ larvâ personati, innocentes agJob. 6. 27. gredimini, & *subvertere nitimini amicos vestros*: quò tandem confugient infelices? quis enim locus etiam sacrosanctus vos absterret, quin insidias incautæ eorum pudicitiæ ibidem struatis? quod signum tantæ efficaciæ & reverentiæ est, ut vos contineat? quæ adjurato tam potens, ut vos terreat, coerceátque? Cùm igitur diaboli partes tam strenuè sustineatis, ut nec ipse melius possit, an veniam illam à Deo sperabitis, quam ceteris vestris culpis ex fragilitate commissis indulgere solet? Erratis, miseri, erratis: si enim sacrificium Deo acceptissimum est, in salutem animarum cooperari, maleficium sanè dirissimum & abominandum sit, necesse est, in illorum perniciem conspirare; à contrario enim, ut scholæ loquuntur, est efficax argumentatio: ergo *Divinorum divinissimum est, cooperari in salutem animarum*, ergo *diabolicorum diabolicissimum est, cooperari diabolo in interitum animarum.* Quid enim hoc aliud est; quàm perfidos illos aucupes imitari, de quibus Deus ore Jeremiæ lamentatur: *Inventi sunt in populo meo impii, insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros.* Jer. 5. 26. Ah aucupes diabolici! aucupes diabolici! veniam date, si vestro vos nomine compellem: an gravitatem criminis necdum agnoscitis? reliqui aucupes aërem suis incolis, vos verò cælum suis civibus spoliatis, vos Angelis clientes, & cælitibus socios adimitis, animas Christo rapitis; & necdum timetis, necdum contremiscitis, nec mali gravitatem apprehenditis? O quantum illud est, ô quàm enorme!

VII. Edicite enim, nunquid credibile est, aliquem saltem eorum, quos seduxistis, tandem perire? id si eveniat, quis animam illam infelicem Christo restituet? an pretio condigno instructi estis ad damnum resarciendum? Eja, si habetis, exponite, numerate, solvite, depromite, ut vi-

deamus! Neſcitis enim verò, quanti Dei filio anima illa innocens ſtetérit! quantum ſuſtinuerit & paſſus ſit ad illam redimendam! Heu mihi! Redemptor mi! quid cælo deſcendiſſe juvat? quid carnem noſtram, ut pati poſſes, induiſſe? quid ſitim, famem, æſtus & frigora tolerâſſe? quid funes & catenas, pugnos, calces, funes & flagra? quid in ſalutem animarum è crucis trunco pependiſſe? totum hoc quid juvat? nos viliſſimi telluris lumbrici ineffabilis redemptionis tuæ virtutem & effectus invertimus; nos verbis, factis, & exemplis in id unum incumbimus, ut animas à te in libertatem aſſertas inferis reſtituamus. O fulmina! ô fulmina! cur moramini? ſcelus hoc inultum eſſe non debet; huc huc horridæ tempeſtates ingruite, hìc procellæ & turbines ſævite; meremur enim hæc ſupplicia, animam Deo furari, ejus redemptam Sanguine, & furari illam, ut ſathanæ tradatur; quid magis impium, crudele, barbarum, dicamus palàm, quid magis diabolicum excogitari poſſit? Dicite Auditores, ſi quempiam ſolemni Paſchatis die templum intrantem, aráſque invadentem & expilantem videretis, cùm pretiosâ ſupellectile & aulæis adornata ſuperbiunt; fingite, eum jam rapere vela ſerica, jam ſubducere palliola, tollere patenas & calices aureos, quæ mens vobis eſſet, quis ſenſus? an non exclamaretis? Vah ſacrilegum! tenete, ſtringite! an non humi proſtratum calcibus contereretis? Jam me auſcultate. Ite, Ite, Chriſto omnem apparatum, aulæa omnia quantumvis pretioſa eripite, ferróque armati & igne diruite ætas, & ſacras ædes in cineres redigite; longè id minoris faciet, quàm unius duntaxat animæ jacturam. Certè Chriſtus ſaxa & lapides non redemit, nec oſtrum & purpuram, nec aurum & gemmas, animas verò redemit: *redemiſti nos Deo in ſanguine tuo.* Non Apoc. 5. ait, *noſtra*, ſed *nos*. Et vos exiſtimetis, minùs Deo diſplicere furari animam, quàm pixidem inauratam aræ impoſitam? Dixi vobis in exordio, me acerbis illis ac vehementibus dicendi formulis contra flagitioſos minimè uſurum, idque me modò facere experior; verba enim tanto exceſſu digna non invenio. Si eos magni criminis reos condemno, parùm eſt; ſi etiam ſacrilegii, minimè ſufficit: deceret in criminis deteſtationem Logodædalum eſſe, & verba nunquam hactenus audita proferre. Sed quid agam? hoc enim verò ſupremum malorum eſt, quod in mundo attigimus, tam atrocia nimirum patrari flagitia, quæ condignis loquendi formulis explicari porrò non poſſint.

PARS ALTERA.

SI verum fateri placet, Auditores, an non & vobis videtur, nunquam ſatis exprobrari & redargui poſſe impietatem illam, quam hodie in orationis meæ ſcopum deſtinavi? Omnino, reſpondebitis; ſed nemo noſtro è numero eſt, qui tanti criminis reus ſit; quis enim noſtrûm eſt, qui alieno pudori inſidietur? qui alterius innocentiam contaminet? qui Chriſto rapiat cultores

cultores suos? Nos Christiani sumus, non Christi persecutores. Ne, quæso, bilem vobis moveri sinite, Auditores; video enim, quòd acerbo hoc responso eò me redigere velitis, ut aut palàm vos offendam, aut palàm confitear, frustra me hactenus verba fecisse. Ego autem omnem aliam censuram & notam minùs vereor, quàm vestram offensam: Palinodiam canam, si necesse sit, vobisque perspicuum faciam, tam facile mihi esse, vos laudibus mactare, quàm difficile accidit, vos criminari. Si verò in vestram defensionem aliud non affertis, præter id unicum, vos Christianos esse, hoc enimverò vobis non tantùm non patrocinatur, sed culpæ atrocitatem adaugèt, nam hac ætate majores persecutiones Christus non sustinet, quàm ab ipsis Christianis. Audite, obsecro; Divum Bernardum id suo jam tempore deplorantem: *Amici tui Deus, & proximi tui adversùm te appropinquaverunt, & steterunt: conjurâsse videtur contra te universitas populi Christiani, à minimo usque ad maximum, à planta pedis usque ad verticem capitis non est ulla sanitas; heu, heu Domine, quia ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua Primatum diligere, gerere Principatum.* Novi equidem, Auditores, sententiam istam hyperbolem potiùs, quàm assertum, eámque audacem magis quàm veram esse, si de vestra civitate sit sermo; qui enim primas in ea tenent, aliud non agunt, quàm ut maximo zelo extirpent vitia, ac virtutem exemplo suo promoveant. Dicite tamen ingenuè, dicite, Auditores, nunquid conscientia vos accusat, quòd non neminem æqualium vestrorum unquam spreveritis, aut irriseretis, quòd in juvenilibus annis, & primo etiamnum ætatis flore, jam senem Arsenium morum gravitate imitetur, vestróque conventus ac commercium fugiat, cum Deo solo in templi, aut de Deo in claustris tractare gaudeat. Eja respondete! certúmne vobis est, neminem vestrâ culpâ à frequentiori sacrorum mysteriorum usu, à tremendo Missæ sacrificio attentè audiendo, à pœnitentiæ secretis Oratoriis, à concionibus & lectionibus piis, à corollæ precatoriæ usu, à Sodalitate de felici morte, aliísque pietatis exercitiis abstinere, ad quæ vel ab educatione, vel ab indole & bono genio se sentit impelli? Superi boni! nimiùm quantùm cupio & delector, de vobis credere, quidquid honorificum vobis est & laudabile: sed faxit Deus, ne & vos ex eorum numero sitis, quos sapientiæ liber graphicè describit, qui, cùm juvenum bene moratorum & pudicorum turbam sibi obviam venire vident, contemptim iis insultant, dicúntque: quæ tandem hæc vitæ ignavia est, quod tædium, quis melancholiæ excessus? Eja venite, mergamus nos deliciis, quarum ætas maturior porrò capax non erit! *Venite ergo, fruamur bonis, quæ sunt, tanquam in juventute celeriter, vino pretioso & unguentis nos impleamus, non nos prætereat flos temporis, coronemus nos rosis, antequam marcescant, nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra, ubique relinquamus* Sapient. 2. 6.

signa

signa lætitiæ nostræ, marsupium unum sit omnium nostrum: diffluamus delitiis, lautitiis & vanitate; risu & cachinnis dissolvamur, nec vitæ futuræ anxia sollicitudo nos tangat: *non enim est, qui sit reversus ab inferis.* Faxint superi! repeto iterum, iterúmque, ne & vos inter inveniantur ejusmodi, qui adolescentibus, etiamnum in virtutis schola tironibus, tam scelerata consilia suggerant; qui eos in hunc finem ad obscæna theatra invitent, & ad nocturnos conventus parùm pudicos & castos trahant; qui subsannent illos, dum librum pium ac devotum evolvunt, ejusque loco aut propudiosa Amyntæ suspiria, aut Linci documenta, aut Celiæ furores, substituant, & quasi sub florum vernanti fasciculo aspidum venena propinent, quibus improviso & insensibili morsu saucientur. An non enim palàm videtis, si sacer quidam Orator laudabilissimo zelo morum reformationem inculcet; si feminas hortetur, ut denudatos incautè humevelo minùs diaphano ac tenui operiant; si Magistratum urgeat, ut obscæna theatra honestorum oculis, hoc præsertim tempore, claudat; si è templis & aris vagos & lascivos oculorum obtutus, colloquia, risus; nutus & annutus, novorum narrationes, & profanos amores eliminent, an non videtis, inquàm, si Orator Apostolicus hæc seriò tractet, non deesse multos, qui acturum ad arma conclament, vitiis patrocinentur, mores pravos defendant, ac junctis consiliis & operâ adversùs meliora suadentes insurgant, & cum temerariis illis in Sapientiæ libro exclament: *Venite, circumveniamus justum, quoniam contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis & diffamat in nos peccata disciplinæ, & factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum!* Quotus enim quisque est, qui virtutem non rideat & contemnat? qui modestiam stupiditatem, castimoniam spirituum mentisque inopiam, demissionem vilitatem animi, frugalitatem miseriam, patientiam verò ignaviam indigitet? *& dicunt bonum malum & malum bonum.* Quot sunt, qui, cùm Davidem aliquem vident, ad veniam Sauli dandam paratum, eum absterreant, & ad ultionem potiùs & vindictam irritent? quot sunt, qui Assuerum aliquem contra Reginam Vasthi iniquè exacerbatum laudent, eúmq; ad illam è thalamo abigendam hortantur? quot sunt, qui insano sororis Thamaris amore lascivientem aliquem Ammonem commendent, viámque ac modum doceant, detestandæ libidini litandi? Quid de iis dicam, qui aut apertâ vi, aut dolosis artibus alios, ne sacris se familiis mancipent, quò tamen à Deo vocati sunt, malitiosè avertunt, útque noxiæ mundi licentiæ magis assuescant, & vocationis, ut ajunt, experimentum capiant, plenam ipsis libertatem indulgent, blanditiis & adulationibus lactant, promissis alliciunt, vitámque religiosam conflictis calumniis, quantum possunt, illis exosam reddunt? *firmaverunt sibi sermonem nequam.* An gloriari potestis, nullum ejusmodi inter vos reperiri, nullum in hac civitate, cetero-

teroquin tam sanctâ, nullum in hoc auditorio, aliàs tam composito, tam bene morato? faxit DEUS, ut ita sit! ego certè, quidquid mihi sanguinis in venis bullit, ad id obtinendum lubens impenderem. Si verò ita se res non habet, cur ergo plenam me effundendi libertatem non permittitis? cur os obturatis, quasi verò sine causa in vos tam acerbè invehèrer? Verùm ego sanè in vos invehar, vósque objurgabo, quamdiu vita mihi supereſt, & in abominationem sceleris hujus non desistam, quod verum est, ingenuè eloqui: *Super hoc plangam & ululabo,* liceat Michææ verbis uti, *vadam spoliatus, & nudus faciam planctum velut draconum, & luctum quasi struthionum;* non enim satis assequi valeo, reperiri posse ullum, qui adversùs Divinas humanásque leges Virtuti bellum indicat, eámque eliminatam cupiat. Si juratus vester, & capitalis inimicus in damnationis discrimine versaretur, quantocyùs omnis offensæ obliti in id incumbere vos oporteret, ut meliora sapiat, & ad salutis semitam reducatur, ne jumento viliùs à vobis haberetur, cui manum porrigitis, si de casu periclitatur. Vos autem è contrario illum, qui salutis semitam ingressus est, ut inimicum tractatis, illíq; tamdiu insidias struitis, donec à virtutis orbitâ exeret, & in æternæ ruinæ periculo constituatur. Ira sanè est: *Vir iniquus,* ait Sapiens, *lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam.* Satiùs adhuc foret, si diceret, *ducit inimicum,* sed *ducit amicum*; hoc enimverò horrendum est, Qui fieri potest, Auditores, eò furoris vos redigi, ut nec humanitatis saltem titulo ab eo vos abstineatis, à quo conscientiæ stimuli vos non retardant? Erubesco quidem id vobis dicere, dicendum tamen est, & unà finiendũ. An Deo servire detrectamus? Bene est: nõ serviamus. Paradisũ contemnimus? cõtemnamus. Nec inferi nos absterrent? eja, in eos nos præcipites agamus. Volumus damnari simpliciter, & ex destinato? damnemur ergo. Dehisce tellus, & absorbe animas tibi debitas, saltem *perditio mihi privata sufficiat*, liceat cum D. Gregorio dicere non sine lachrimis; sufficiat propria perditio, quid alienam etiam desideramus? quid tandem est, fideles dilectissimi, quod à vobis efflagito? non ut similes aliis pietati studeatis, ut patientiæ, ut pudicitiæ, & animi profectui invigiletis, sed ut socium vestrum virtutis studiosum esse permittatis: *Sufficiant vobis scelera vestra Domus Israel.* An modicum id sine precibus & planctu à vobis obtineri non possit? nec ego porrò multùm supplicando vobis molestus ero, sed credam potiùs, vos liberum pietatis studium cuicunque non solùm relicturos, verum vos ipsos eorundem exemplo animatos, in virtutis amorem & desideria ituros, docturósque pariter, id quod hactenus sequiùs operati estis, incuriæ, aut debitæ applicationis defectui, non verò perversæ voluntatis malitiæ esse tribuendum.

Mich. 1. 8.

Pastoral. lib. 2. admon. 32.

Ezech. 44. 7.

Proverb. 16. 29.

)o(

SERMO TRIGESIMUS.

DIE MARTIS POST DOMINICAM PASSIONIS.

Ego Testimonium perhibeo de mundo, quòd opera ejus mala sint. Joan. 7.

SI ulli hominum sunt, quibus Respublicæ bene ordinatæ, aut præmia destinent eximia, aut gratitudinem exhibeant singularem, ii revera sunt, qui proditores, aut Regum sicarios manifestant. Assuerus Rex Asiæ potentissimus, centum ac viginti septem provinciarum Dominus ad regios honores Mardochæum, ut palàm est, evexit, quòd structas Regi insidias à Bagátan & Thares Eunuchis detexerit; Tiberius magnis præmiis Antoniam Trusi conjugem remuneratus est, quòd proditione m á Sejano paratam revelaverit; Pyrrhus pariter Phenareten Samonis uxorem, quòd jam incæptam exorsamque à Neoptolemo paris criminis telam manifestaverit. Cræsus famulæ ignobili, quæ insidias à perfida noverca regi structas detexit, statuam auream in signum gratitudinis erexit, ac in Delphico delubro collocavit. Ego quoque gratitudinem singularem à vobis exspecto, Auditores, qui hodie adme auscultandum convenistis, non alio fine hìc comparentem, quàm ut insignem vobis proditorem revelem. Quem autem illum? absque ullo sanè respectu cujuspiam denuntiandus ille, & palàm manifestendus est: nominabo illum, sed timeo, ut ne fidem mihi præbeatis; tantis enim vestrùm quàm plurimis in amoribus est, ut minimè dubitem, vos ejus partes ac defensionem susceperturos, méque injuriarum potiùs postulaturos, quàm ut me præmiis aut remuneratione donetis. Verùm nihil agitis, Auditores, proditor enim iste manifestus est, & evidentibus indiciis tenetur. Væ illi, qui sibi ab illo non caverit! Proditor iste mundus est. An immeritò? dicat id Redemptor noster ac Servator Christus, qui in hunc mundum venit, ad veritatem hanc salubrem non minùs, quàm dignam propalandam: *Ego testimonium perhibeo*, ait, *ego testimonium perhibeo de mundo, quòd opera ejus mala sunt*: quid enim tam grandi testimonio opus fuisset, nisi notoria foret operum illius malitia? Innumeri sunt, qui id ignorant, atq; ideo credunt mundo, illum adorant, ei adhærent, & indies majori contentione eidem servire laborant. O utinam ejusdem mihi scelera, ut par est, hodie referre, ejusdémque dolos palàm evolvere liceret; minimè certè hærerem, quia vestrùm quilibet eosdem de illo seu-

sensus conciperet cum Apostolo Paulo, qui dicere solebat, aliud de mundo judicium se non formare, quàm de nebulone quopiam perinsigni in furcam acto : *Mihi autem mundus crucifixus est.* Si eò vobis pertingere non licet, saltem ab ejus amoribus desistite, nec mundi partibus accedite, nec vestram in eo fiduciam collocate; hoc unum est, quod omni contentione à vobis efflagito, útque palàm vobis fiat, id me absque ratione minimè prætendere, benignè dicentem sustinete.

Ad Gal. 6. 14.

II. Et primò quidem dicite mihi sincerè, Auditores, nunquid ad serviendum mundo etiam atque etiam inclinati estis ! Bene est : videndum ergo, quid tandem vos ad eligendum ejus servitium impellat. An fortè promissa illa liberalia ac grandia, quæ illa ad benevolentiam vestram captandam largè ingerit ? Ita mihi persuadeo : promittit enim voluptates, divitias & gloriam, illum nimirum bonorum ternarium, quo mortales ut plurimùm vehementiùs infatuantur, quàm ursi melle, cervi aquarum fontibus, ac luce papiliones ; unde mirum non est, quod aures illi tam facilos præbeatis. Verùm ô vos incautos ! fieríne potest, ut fraudem non agnoscatis ? Hæc ipsa mundi indulgentia (perpendite, quod dico) hæc ipsa, inquam, mundi erga vos indulgentia indicio vobis esse debet indubitato ac irrefragabili, eum esse proditorem ; omnibus enim proditoribus in more positum & solenne est, blandè & amicè in aliorum sese animos insinuare : Cain Abelem tradidit, deambulationem in silvulam suadendo : *egrediamur foras*, Absalon Ammonem, ad epulum oppiparum invitando ; Jahel Sisaram, conciliando somnum ; Samsonem Dalila, lascivis eum voluptatibus irretiendo ; Trypho Jonathan, honorato eum hospitio excipiendo, plurimi alii id pariter fecêre : *decipientium maximè hoc opus est, prius suavia proponere, quò mox inferant tristia*, ut bene observavit Chrysostomus. Quid mirum ergo, si mundus tantâ indulgentiâ omnia vestra desideria, etiam flagitiosissima, etiam depravata, etiam distorta secundet ? minimè certè vobiscum sincerè agit, nisi & lamias, quæ mammas denudant, sinceras dicere velitis, dum prætereuntes ad lac gustandum invitant, ut alectos discrepant : *filimi, filimi*, monet sapientissimus Salomon, *si te lactaverint peccatores, non acquiescas eis.*

Gen. 4. 8.

Hom. 26. ad pop.

Prov. 1. 10.

III. Quodsi verum audire placet, an unquam dona, tam largè à mundo vobis oblata, seriò considerâstis ? vos certe magni pretii munera illa creditis, sed heu fallacia sunt ; apparent esse dona, & sunt detrimenta, unde meritò Adami pomis, aut malo Eudoxiæ, aut pomis Paridis, donis heu nimiùm funestis comparantur ; mihi verò liceat illa alteri cuidam dono comparare, quo infelix quondam Scotiæ Rex Chemetus illusus erat : hortum ille quondam animi gratia ingressus, ibi fortuitò inter alias plures, statuam quandam elegantem conspicatus est pomum sibi offerentem ; Rex

nihil fraudis suspicatus extendit manum, eadémque facilitate, quâ omnia, & ab omnibus solebat accipere, etiam munus à saxo præsentatum accepit: sed charò nimium facilitas hæc & confidentia stetit; cum pomo enim acutissima sagitta, quam alterâ manu paratam semper statua tenebat, elisa est, nullóque fugæ spatio concesso, ut vel ictum declinaret, vel prævideret, Regem interemit. Talia dona mundus dat suis cultoribus; hæc sunt mundi beneficia, hujusmodi munera, dicam liberè cum Damasceno, mundus omnibus præsentat: *omnibus, qui ipsius voluptatibus obsequuntur, insidias struit.* Voluptatibus fruuntur, in quas omnem sensuum furorem effundunt: ô pomum pulcherrimum! verùm voluptatibus conjuncti sunt morbi fædissimi, scabies, calculus, ulcera, podagra, quibus ad vitam medicè & miseriè trahendam damnantur, ecce sagittam! Abundant divitiis, quibus omnia corporis com̃enda & delicias sibi parant; ô pomum pulcherrimum! sed divitiis amaræ sollicitudines accedunt, contractuum, negotiorum, litium, fortunarum jactura, unde perpetuâ inquietudine torquentur; ecce sagittam! Habent gloriam, quâ honorem ac nominis famam fastuosè extendunt; ô pomum nobile! sed gloriæ sociantur mille implacabiles contẽtiones, & æmulationes; ecce sagittam! verbo: *mundus totus in maligno positus est*, Joanne testante; *arridet, ut sæviat, blanditur, ut fallat, illicit, ut occidat*, ut ait Ciprianus. Et vos adhuc dubitare, & nova exigere argumenta, quibus proditor esse convincatur? Quid interest, illum bonorum omnium congeriem in sinus vestros effundere, si bona sunt plena fastidio, bona perniciosa, bona fucata & solùm apparentia? bona in libro sapientiæ spuma maris appellata? tanta est eorum amaritudo; bona, à Jacobo vapor auræ reputata? tanta est eorum vilitas; bona, à Davide fæno tecti comparata? tanta est eorum ariditas; bona, à Salomone post longam experientiam vanitatis & afflictionis titulo notata, *afflictio spiritûs*, ut legunt Arabes; *angusti spiritûs*, ut Chaldæi; *sollicitudo spiritûs*, ut Syri; *fracti spiritûs*, ut Vatablus; *Passio venti*, ut cum Theodotione & Symmacho D. Hieronymus? adeo ut iis satiari, aliud non sit, quàm vento pasci, qui non tantùm vires minimè restaurat, sed angustias excitat, & convulsiones, dolorésque crudelissimos, quo viscera torquentur: *cùm satiatus fuerit*, ait Jobus, *cùm satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, & omnis dolor irruet super eum.* Vos verò tam amantes & fatui estis, ut mundi servitutem eligatis, hæc vobis bonæ promittentis? ô levitatem, imprudentiam, simplicitatem! an non meritò in vos invectus Isaias exclamat? *Quare appenditis argentum, non in panibus, & laborem vestrum, non in saturitate?*

IV. O quàm appositè adjungit, *in saturitate*: fingamus enim bona hæc, tam falsa, tam fallacia, desiderari tamen posse & expeti? quid tandem

In Vita Iosaphat.

S. Joan. c. 18. Epist. ad Donat.

Iob. 20. 22.

Isa. 55. 2.

dem speratis? an tantam eorum copiam, ut plenè saturemini? nihil minùs. Dabit quidem ea mundus, sed ut quondam civibus Bethuliæ ab hostibus obsessæ dabatur aqua, *ad mensuram*, & illam quidem arctam, & modicam: quòdsi eorum etiam abundantiam vobis indulgeat, rapiet illicò, quæ paulò antè dederat; certò enim vobis persuadeatis, mundum, tametsi sagacis instar institoris fidem suam integram conservare allaboret, falsarium tamen esse, & impostorem, cui nunquam tantum in arca est, ut tot creditoribus suis satisfacere integrè possit. Quid facit ergo impostor? ut uni importuniùs sollicitanti det, eripit id ipsum alteri, nec unquam sanè divitem unum & locupletem facit, nisi damno & dispendio alterius, nec unum elevat, nisi altero depresso. Cùm Samson non haberet, unde redderet triginta vestes, in convivio nuptiali illis, qui propositum Problema solverent, promissas, scitis, quid fecerit? In Ascalonem descendit, ibique triginta viros
Jud. 14. 19. interfectos vestibus spoliavit: *descenditque Ascalonem, & percussit ibi triginta viros, quorum ablatas vestes dedit iis, qui Problema solverunt:* id ipsum mundus facit, ut unum vestiat alterum spoliat; Mardochæum ad vastæ Provinciæ clavum elevat, sed illam eripit Ammani; dat Sibæ prædiorum dominium, sed illa eripit Miphibosetho; Sadochum summi sacerdotii dignitate initiat, sed illam aufert exeuneato Abiathar: atque ita passim fieri videbitis, mundum hortulanos æmulari, qui, ut fontem undis repleant, ad exhibendos curioso spectatori aquarum lusus & spectacula, versâ clave syphonis alieno fonti aquas eripiunt. Quam ergo fiduciam in mundo collocabitis, qui cùm minimè existimabitis, vos dolosè destituet? quin sæpiùs ea, quæ vestra sunt in eos, qui minimè merentur, transferet, in adulatorem nimirum, delatorem vel alium, iis modis ac viis emergere cupientem, quæ longiores quidem videri possunt, quia sunt intricatæ, ambagibus & mæandris plenæ, in mundo tamen vel maximè sunt compendiosæ.

V. Verùm necdum satis: si saltem damni imminentis vos priùs admoneret mundus, dignus forsan veniâ, & excusatione foret; ut autem traditoris munere dignè fungatur, summam gaudii sui, in eo collocat, ut incautos, & minimè suspicantes deserat, aut in summa voluptate vel extrema necessitate destituat. Jonas prophetes sub umbra virentis hederæ lassus procubuit, quæ sensim erumpentibus foliis supra caput ejus sese explicabat, & amæniſſimum, velut extensi tentorii umbraculum effecerat: sed quo eventu? cùm miser plenus solatio sub umbra ejus quiesceret, *& super hedera lætabatur lætitiâ magnâ*, exaresens subitò planta emarcuit, & Jonam ferventissimi solis ardoribus expositum reliquit. O si mihi liceret, eorum omnium catalogum texere, qui ab impostore mundo turpissimè fuêre delusi; quot ego non hederas tantùm, sed etiam Jona. 4. 6.

lauros subito exortas, sed æquè velociter emortuas exhibere vobis possem! Celsus è privato milite, Pomponiani & Possieni operâ, Imperator salutatus est; verùm, quis crederet? septimo post Principatum die, inversâ fortunæ rotâ, ab iis ipsis interfectus est, nullius alterius delicti reus, nisi quòd nimiùm credulus auræ popularis favori nimiùm obsecundaverit. Ita Galba, Otho, Vitellius, Æmilianus, Pertinax, Florianus, Tacitus, Numerianus, nec unus quidem anni sceptrum tenuêre, è manibus cum despectu excussum, cùm se illud arctissimè stringere judicarent. Infelix Jovinianus, Principum pientissimus, sapientissimus, benignissimus, Constantinopolim ibat, ut regni gubernacula capesseret; dum autem per iter in cubiculo recenti calce obducto quiescerat, prunarum, quæ ad exsiccandum parietum humiditatem ibi incautè collocabantur, vapore suffocatus est. Longiùs paulò sceptro potiebatur Valerianus; sed quo eventu? à Sapore Persarum Rege superatus, vilem illi servitutem servire. & scabelli vicem subire compulsus est, quoties superbus victor equum conscenderet. Parem fortunæ mundique ludum experti sunt quatuor illi Reges, quorum nomina temporis injuriâ interciderunt, qui à Sesostro Ægypti Rege subacti, jumentorum vices agere coacti sunt, & regio in curru servire jugales: usque adeo nulla, quantumvis summa Majestas, secura ludibrii est. Casimirus II. Poloniæ Rex, cùm Regni proceres, & Purpuratos primarios mensæ adhiberet, aliúdque non audiret, quàm fortitudinis suæ & rerum gestarum encomia, lætas acclamationes, diuturni regiminis vota, & Nestoreæ ætatis auguria, haustum petiit, & vixdum scypho labra admovit, cùm mortuus concidit, mendacia fuisse hæc vota nimiùm quantùm expertus. Verùm quid frustra fatigor? satis dictum supérque; an enim omnem eorum numerum compilabo, qui inter summas ridentis fortunæ blanditias turpiter decepti sunt? Sejanos nimirum, Eutropios, Ruffinos, & Bellisarios? hoc enimverò immensi laboris foret; plena sunt volumina, plena scriptorum monumenta; hoc sanè Chrysostomum adegit, ut de omni terrena felicitate exclamaret: *nihil habet stabile, nihil firmum;* torrentem imitatur, qui tunc præcipuè siccatur, cùm quis Eliæ instar laboriosè ad ejus ripam eluctatus est, ut liberâ & amœna ibi aurâ frueretur, *expectavimus pacem, & ecce turbatio!* verùm tametsi tanta nobis suppetant veritatis hujus testimonia, nescio tamen, an ullum ad convincendum efficacius potentiúsque apponi possit, quàm exemplum Ladislai inclyti Bohemiæ Regis; audit, quæso, & nisi infidam mundi felicitatem palam deprehenderitis, calumniæ me reum arguite. Decem & octo annos vitæ adjecerat juvenis Rex, cùm in sponsam sibi adlegit Magdalenam Caroli septimi Galliarum Regis filiam: nuptiis celebrandis Praga Regni Metropolis destinabatur, jámque Udal-

ricus

ricus Patavii antistes & Paranymphus Parisios abjerat, sponsam inde solennissimo apparatu deducturus: certè Europa Legationem magis magnificam non vidit, ducentos Nobiles Bohemia, totidem Austria, nec paciores Hungaria submisit, pompâ & habitu, Epheborum numero, & famulitii cultu, vestitu ac insignibus summè conspicuos, ut, nisi tanta personarum copia fuisset, totidem Reges videri possent. His ad Reginæ servitia jungebantur quadringentæ fœminarum illustrium, superbissimo comitatu stipatæ, atque ultra currus & essseda, auro, argentóque fulgentia, octoginta generosissimi equi honorarii accedebant, phaleris, frænisque, & omni reliquo apparatu tam splendido, qui, ut ita loquar, nec solis currum dedeceret; ut taceam inauditam magnificentiam vasorum argenteorum, peristromatum, & aulæorum ad exornanda conclavia, dona insuper atque munera omnis generis profusissima. Alii nobilissimi quique ad aulam Cæsaris, eundem cum Angusta consorte ad nuptias invitaturi, non impari pompa properârunt; alii ad Poloniæ Regem, ad Bavariæ & Saxoniæ Duces, alii ad Brandenburgicos Marchiones ablegati: conductæ Pragam è vicina Herciniæ sylva trabes ingentes ad extruenda theatra, coronandos circos & hippodromos lusibus equestribus destinatos, erigendas tot spectatoribus projecturas & pergulas; viæ & urbis compita arcubus triumphalibus, ad majestatem usque superbiebant, picturis & statuis adornata, nihilque porrò præter sponsæ regiæ adventum omnes & singuli præstolabantur, cùm ecce subitò dolore stomacho Rex, non absque tristitia ac perturbatione, dissimulato tamen malo cænæ accumbit, colloquitur, multúmque noctis unâ cum purpuratis transmittit, inde ad cubile deductus inquieto somno fruitur, ad diei auroram advocantur celerrimè archiatri; sed ô casum Superi! ecce jam regem exanimem & mortuum, quis credat? vix triginta sex horarum spatio supra tumbam extensum. Heu scenam inversam! Citissimis subinde equis veredariis in omnem partem emittuntur cursores ad iter Principum inhibendum, dies solennissima turbatur, pompa in luctum convertitur, sponsa Regia jam Pragæ viciniſſima, regredi cogitur, non sponsa sed vidua, perdito citiùs marito, quàm possesso. Eja, quid vobis videtur Auditores? nónne bene dixi, à mundo nos destitui, cùm fortuna nostra felicitatis apicem & summam attigit? quòd idem B. Petrus Damiani aliâ verborum phrasi explicavit: *quibus blanditur*, ait, *iis quantocyus in amaritudinē vertitur*. O fallaciæ, ô fraudes, ô doli! si hoc non est traditorem agere, quid porrò erit? Hoc nisi fallor, est Vesuvii montis genium imitari, cujus si circumsitos colliculos culturâ dignamini, spondet ille messem aut vindemiam uberrimam, ver perpetuum, pascua semper virentia, autumnum æternum, maturis semper frugibus abundantem: verùm cùm minimè

creditur, ex viſceribus imis vomitu portentoſo eructat integros ſulphuris & bituminis torrentes, cineribus, ſaxis & pumicibus intermixtos, paucarúmque horarũ inrercapedine tantam ſtragem edit, quantam priùs fructuum copiam & ubertatem promiſit. *Malitia horæ*, ô verba Eccleſiaſtici appoſitiſſima! *malitia horæ*, *oblivionem faciet luxuriæ magnæ.* Et vobis porrò animus eſt, Auditores, ad montis tam formidandi pedes & confinia figere tentoria, ibique extructis caſis habitare, ac indulgere quieti? Iſaias certè, poſteaquam Babylonis calamitatem deſcripſit, nec Arabes quidem tantùm, ait, animi habituros, ut ibi tabernacula figerent: *Non ponet ibi tentoria Arabs*; nec paſtor illuc gregem locabit, nec ruricula minabit aratrum, & boves. Vos autem non tantùm tentoria figere, ſed & palatia ibi ædificare? Ah fugite Auditores, *fugite*, ingeminabo vobis, *fugite de medio Babylonis, & ſalvate unusquiſque animas veſtras*: hæc enim non amicorum, ut credebatis, patria eſt, ſed ſicariorum, & latronum ſpelæum.

Eccl. 11. 29.

Iſ. 13. 10.

VI. Novi ego perbene, quid ſit, quod vos in errorem inducit: funeſtos nimirum eventus, quos à mundo timendos monui, aliis ſemper cauſis, quàm ejus perfidiæ adſcribitis. Juvenis fortè in flore ætatis rapitur: erat, dicitis, in victu immodicus & intemperans, nullam valetudinis curam habuit, nec pharmaca purgando corpori, nec medicinas admiſit. Alius gratiâ & favore Principis excidit, quia ſermone incautus, & linguæ fuit immoderatæ: hic amicorum gratiam perdidit, quia moribus fuit aſper & crudus. Ita nunquam mundus fatetur, ex ſua perfidia calamitates & infortunia ſuorum cultorum oriri, ſed ipſosmet infortunii ſui fabros fuiſſe, & ſua ſibi damna imputare debere jactitat. Sed an non hæc ipſa eſt fraus palmaria, & manifeſtum perfidiæ argumentum? Certè proditores nil ſtudioſius curant, quàm latere; huc omnem convertunt induſtriam, omnémque artem impendunt; ſi enim vel ſemel eorum fraudes ac damna paterent, quis porrò illis confideret? Pauci certè Joabum imitantur, qui, cùm latronum more præſtantiſſimos belli Duces Abnerum & Amaſam interemiſſet, indignum hoc facinus palàm jactavit, eorúmque ſanguine baltheum ſuum tinxit, *poſuit cruorem prælii in baltheo ſuo.* Pauci, inquam, hunc æmulantur, ſed potiùs emiſſo jaculo ſe ſe abſcondunt, interrogati negant & pernegant, convicti peierant; quodſi celare facinus porro non liceat, mille modis fingunt, ac ſimulant: *Vir, qui fraudulenter nocet amico ſuo*, ait in Proverbiis Salomon, *cùm deprehenſus fuerit, dicit, ludens feci.* Quid ergo mirum eſt, nunquam novos prætextus mundo deeſſe, quibus malitiæ ac perfidiæ ſuæ larvam faciat. Sed reverâ mundus plenus eſt dolis & fraudibus, Auditores, nolite confidere, ſed fugite illum & abominamini; nolite credere, vos mitiùs ab eo habendos, cùm tam fidelem ipſi ſervitutem ſerviatis,

3. Reg. 2.

Prov. 26.

viatis, illius ad nutum qareatis, ex ejus doctrinâ & principiis vivatis; contrarium sanè experiemini. Nôstis, quid factu opus sit, ut mundus vos honoret, ac revereatur? Nihili illum facere oportet, eum conculcare, & illius favores nauci floccique habere: quisquis mordicus illi adhæret, nil tandem præter injurias referet, verúmque experietur esse D. Damasceni effatum: *amicorum suorum hostis est mundus.*

VII. Rem sanè miram enarro, certissimam tamen: si ullus unquam mundum, dum viveret, tractavit pessimè, quis ille erat? nunquid Sancti? hi enim mundum verbis prosciderunt, calamis lacerârunt, &, quidquid mundus pretiosum habet, voluptates, divitias, gloriam, risu ac ludibrio excepêre; & hi tamen ipsissimi tandem sunt, quorum memoriam mundus non sine laudibus & encomiis re-
Prov. 10. 7. colit: *memoria justi cum laudibus.* Meminit enimverò in dies magis Alexii, qui, cùm elapsis hinc mille annis è paterna domo profugeret, palmari mundum injuriâ affecit; meminit Bernardi, qui voluptates illius contempsit; Francisci memisit, qui divitias pessumdedit; meminit Romualdi, qui, ut mundi gloriam fugeret, longo tempore inter putridæ paludis salices, & fruticeta delituit. Hos sanè mundus admiratur, tanquam humanâ conditione superiores, hos honorat, hos celebrat, hos adorat, & tumulis eorum genuflexus advolvitur, *memoria justi cum laudibus*, quis non videt? *memoria justi cum laudibus.* Iis autem, quibus in amoribus & pretio mundus erat, quid accidit? hos sanè, ait Sapiens, suspenso naso irridet, & subsannat, veluti vanos, proprii commodi studiosos, ambitiosos, discolos, & lascivos; *& nomen impiorum putrescet.* Erexit quondam, ut notum est, Nabuchodonosor statuam auream, majestatis suæ monumentum, convocatísque omnibus regni proceribus, tam militari, quàm civili dignitate conspicuis, imperavit, ut audito sonitu tubæ, fidium & citharæ, sambucæ, & Psalterii in genua provoluti, divinis eam honoribus colerent! in tanta populi corona soli tergemini adolescentes regia contempserunt imperia, & voce libera ritum impium detestati, potiùs fornacem inferni instar ardentem ingredi elegerunt, quàm jussis regiis parere: *notum sit tibi, ô Rex, quia* Dan. 3. 18. *Deos tuos non colimus, & statuam auream, quam erexisti, non adoramus.* Et quinam tandem ab eodem rege mactati honoribus, ad dignitates promoti, aliisque omnibus antecelluêre? an illi forsitan, qui in terram proni servili hoc obsequio perfuncti sunt? minimè profectò; sed Juvenes, mandati regii contemtores; hi enim in flammis illæsi, & à rege ipso, velut chara cælis capita, honoribus exculti, novas dein ad dignitates evecti, livoris & invidiæ ansam æmulis suis præbuêre: *Postquam eos vidit Rex generosè stantes*, verba sunt D. Chrysostomi, *prædicavit, & coronavit, non propter aliud*, audite obsecro, *non propter aliud, nisi quia se* Ibidem. Ad pop. hom. 24.

contempserunt. Hoc sanè est, quod in dies mundus facit: qui statuæ illius se se supplices adsternunt, neglectissimi sunt; qui verò ardentes potiùs rogos eligunt, mendicitatem, contemptus, dolores & tormenta, hi sunt in pretio. Nolite igitur ullam à nundo propter obsequia illi præstita remunerationem sperare; nimiùm quantum erratis. Nil nisi perfidiam, summámque ingratitudinem experiemini, neque aliam vobis mercedem dabit, quàm qualem solent traditores.

VIII. Compatior vobis profectò, si unquam mundo servire statuistis: quid enim est mundo servire? ô quàm duris vos legibus, quam gravibus oneribus subjicietis? multò sanè gravioribus, quàm si Christi obsequio vos manciparetis: *Catenas ligneas contrivisti*, dicam commiseratione vestri
Jerem. 18. 13. tactus cum Propheta, *& facies pro eis catenas ferreas.* Arduis sanè legibus sequaces suos, quis negaverit? adstringit Deus; inimico nimirum veniam largiri, abstinere ab illicitis, animum demittere, præstare obedientiam, desideriis & pravis affectibus dominari; hæc enimvero gravia sunt: certi tamen sumus, Deum vires etiam nobis; & necessaria gratiæ auxilia suppeditare, ut ea executioni mandemus:
1. Cor. 10. 13. *fidelis Deus*, D. Paulo teste, *qui non patitur vos tentari supra id, quod potestis.* Ille vobis assistet, quemadmodum Stephano adstitit, sub lapidum grandine constituto; ille vos confortabit, uti fecit Antonio, ab integris dæmonum legionibus infestato. Nullam ergo dolendi causam habemus; ut enim Divinè pronuntiavit D. Leo, *justè instat præcepto, qui præcurrit auxilio.* O longè alius est mundi genius! Injuriâ affectus es? (ait mundus) eia nisi vilissimus haberi velis, vindictam para; sic volo, sic jubeo: atque hac ratione *præcepto instat*, sed *non præcurrit auxilio*; nam vires vindictæ pares non subministrat; pecunias non suggerit, quibus nutrias sicarios, & famulitium adaugeas, adeo ut cum paupertate non rarò luctandum, opésque dissipandæ sint, ut mundi imperiis satisfiat: quodsi hæc omnia vitámque ipsam periculo exposuerit, totum tandem damnum in te redundabit, ut adeo verissimè exclamet Jeremias: *Crudelis est, crudelis est, & non miserabitur.* Nobilis es? ait mundus, bene est; magnificè in publico comparendum, parandi pretiosi currus & equi, vestium & famulitii pompâ luxuriandum est *instat præcepto*, sed, *non præcurrit auxilio*; nec enim facultates aut prædia confert, tantis sumptibus suffectura. Mercator es? ait mundus; vide, ut quibuscunque artibus illæsæ fidei famam conserves, contractus ineas, cambia instituas, commercia tractes? *instat præcepto*, sed *non præcurrit auxilio*; nec enim summam capitalem confert tantæ negotiationi parem. Aulicus es? ait mundus: gratiam principis modis omnibus aucupare, vide, ut dignitate, famâ & existimatione æmulis tuis omnibus palmam præripias, & cave, nequis te à gratiæ possessione deturbet: *instat præcepto*, sed *nō præcurrit auxilio*;

Serm. 38. de Pass. Domini.

Jer. 6. 16.

xilio; necessariis enim ad id dotibus, sagacitate, prudentiâ, & dexteritate te non instruit. Verbo, mundus pari modo servos suos tractat, quo Rex Ægypti Pharao miseros Hebræos; imperavit illis labores difficillimos, & nec paleas quidem fabricæ necessa-

Exod. 5. 11. rias concessit: *sic dicit Pharao, non do vobis paleas, ite & colligite, si invenire poteritis, nec quidquam minuetur de opere vestro.* Ecce labores imperat Pharao, paleas negat: ita mundus *instat præcepto, non præcurrit auxilio.* Et vos tam stulti eritis, ut ultro submittatis vos domino tam crudeli, tam perfido, tam doloso, Deum immortalem! usque adeo cæci sumus, ut ferre malimus *ferreum* mundi *jugum*, quàm *jugum Christi*, ipsiusmet testimonio, & vivæ vocis oraculo, *tam suave?* Hoc enimvero avertat Deus! sed potiùs, cui licet valedicere mundo, ocyus illi valedicat, totúsque ad Christum confugiat, qui tot nobis urbes refugii, quot clausura pandit: quivis sibi dictum credat saluberrimum Ecclesiastici consili-

Eccl. 17. 25. um: *in partes vades sæculi sancti;* sapiamus, quæso, aliorum damno, qui, ut Jeremias lamentatur, se desponsârunt mendacio, ut porrò spes

Jer. 8. 5. nulla divortii supersit: *apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti.* Consideremus gravissima pericula ac damna, nec pedem etiamnũ liberum ultrò in compedes induamus,

Prov. 5. 9. *non des alienis honorẽ tuum, & annos tuos crudeli*, ut monet Sapiens.

PARS ALTERA.

VIdeor mihi, vos audire amicè querentes, hoc me sermone nil aliud fortassis intendere, quàm mundum suis incolis spoliare, eàsque omnes aut in Camaldulensium claustra, aut Carthusianorum recessus, aut horridas Alverniæ solitudines amandare. O me felicem si impetrare liceret! sed hoc vel sperare vel petere non ausim: de reliquo certò vobis velim persuadeatis, hanc solam veritatem fuisse, quæ innumeros impulit, ut mundum fastidirent, illúmque non aliter ac proditorem haberent: hæc monachorum claustra incolis, hæc silvas anachoretis replevit; stultum enim illis videbatur, illius blanditiis moveri, quem constat decepisse universos: *à mendace*, ait Ecclesiasticus, Eccl. 34. 4
à mendace quid verũ dicitur? Non ignoro quidem, vestrûm quàm plurimos seu ætate, seu conditione & statu prohiberi, quò minùs mundo nuntium remittant: quid ergo faciendum illis supereſt? an tabescendum & desperandum? Minimè, sed consilium meum sequantur: maneant in mundo, nil moror; sed aviculas imitentur, cùm in terram se demittunt; solent quidem miserè descendere non rarò ex amica aëris regione, ut necessarium sibi pabulum in terra quærant, sed quia eam sibi nôrunt insidam, ne fortè in laqueos, pedicas, aut virgulas viſco illitas incidant, diutiùs ibi non morantur, quàm quantum necessitas cogit, dúmque terræ insident, vigiles continuò ocu-

oculos omnem in partem contorquent, omnia tuta timent, & ubi grana aliquot apprehenderint in auras se quantocyùs librant, & cælum petunt. Ita & vos hoc mundo utamini, juxta Apostoli doctrinam, *tanquam qui non utantur:* nolite ei cor affigere, aut affectu tenaciùs adhærere, nec blanditiis ejus nimiùm tribuere, *quia opera ejus mala sunt:* verbo, cum mundo non aliter ac cum proditore conversamini. Regula ista utilissima, secura & certa est, quam ut meliùs penetretis, placet vobis proponere, quod accidit D. Henrico Susoni, Magnæ Dominicanæ familiæ Illustrissimo Sideri, quæ an plures scholis Doctores, an cælo stellas dederit, ignoro.

1. Cor. 7. 31.

X. Iter illi ex Germania inferiore in superiorem fuit per silvam, non tam ferarum copiâ, quàm latrociniis infamem. Hanc cùm sero jam die, & sine comite ingrederetur, ecce latronem, corporis proceritate, vultu, gestúque formidandum obvium habet, pendente ad latus acinace, hastáque armatum: hic cùm fixos in Henricum oculos conjecisset; sta, inquit, Pater, & quia te virum bonum esse arbitror, aures confitenti præbe. Credebat Henricus, hæc eum in finem dici, ut à via regia abductum securiùs certiúsque trucidaret: igitur consilii inops, milléque animi fluctibus agitatus, nesciebat, quid potissimùm ageret. Quid enim? sequeretur latronem? sed hæc plena periculi alea erat. Fugeret? vanum fuit & incassum. Clamaret? maximè temerarium. Dum autem has inter angustias fluctuaret, Divinæ confisus Providentiæ latronem insequi statuit, qui hunc in modum ei locutus est: scias, inquit, Pater, me annis plurimis silvæ hujus inquilinum, id unum egisse, ut viatores primò fortunis, tum vitâ spoliarem, eorúmque cadavera bestiis in prædam darem. Vobis judicandum relinquo, quis Henrico ad sermonis istius exordium animus fuerit: firmato tamen ad constantiam vultu, perge, inquiebat, & historiæ tuæ filum absolve. Cui latro: ecce, inquit, sub hac quercu hominem jugulavi; sub illa ilice fœminæ gulam fregi; hîc verò, ubi modò consistimus (locus erat ad altam Rehni ripam situs) hîc, inquit, sacerdotem tibi non absimilem obvium nactus sum, qui me à peccatis absolvit; veritus autem, ne me ad judicem deferret, transadacto per corpus ense, in undas eum præcipitavi. Hic enimverò Henricus trepidare, & identidem anxiè circumspicere, an manũ capulo admoveret, nec sui ampliùs potens manifesta terroris sui signa dare: latro autem nihil omnino gravius in eum meditatus, sed verè pœnitentis animi stimulis permotus, integram Henrico scelerum suorum confessionem fecit, actísque humaniter gratiis, per reliquum silvæ comiter eum deduxit, & implorato precum subsidio, cui se salutem suam debere professus est, illæsum à se dimisit. Ecce, quid agat, qui cum latrone agit, & coactus quidem: conversatur illi, sed ideo solùm, quia ali-

cer

ter non licet; interim tamen affligitur, torquetur, DEO se commendat, timet, tremit, palpitat, & in horas imminens exitium metuit, sic cum mundo nobis agendum est; hic enim, si sincerâ apud vos criminum confessione perfungi velit, latronem se esse, ingenuè fateri debet, qui in hac vasta mundi silva infinita latrocinia fecerit, ad quorum numerum explicandum absque imprudentiæ nota obligari non potest: fatebitur insuper, se incautum quendam juvenem, Absalonem nomine, instigâsse, ut Patris sui coronæ & sceptro insidiaretur; postea verò illum turpissimè tradidisse, & in eas redigisse angustias, ut suismet capillis è quercu suspensus, tribúsque lanceis perfossus interierit. Fatebitur, se Achitopheli quoque, magni quondam nominis in Davidis aula consiliario, gulam resti fregisse, Dicit se Ammanem præterea, Assuero in paucis charum, pari perfidia & mortis genere nacâsse. Hæc, aliáque plurima, magísque atrocia latrocinia singillatim ennarraret mundus, si memorati latronis exemplo peccatorum exhomologesin deponere vellet. Vos interea sollicitè circumspicite, & *videte, quomodo cautè ambuletis;* an blandis ejus illiciis fidendum, an amicis verborum lenociniis fides habenda sit; ille, ille est inimicus ille mendacissimus, de quo Ecclesiasticus monet: *ne credas inimico tuo in æternum: etsi humiliatus vadat curvus, adijce animum tuum, & custodi te ab illo, & ne statuas illum penes te.* Num intellexistis? nolite fidere ejus blanditiis, illiciis, illecebris, acclamationibus & applausibus, sed tantò magis cavete, & vigilate, *quoniam cum subversione tua ambulas.* Quodsi eo in statu es, ut mundum deserere porrò non liceat, saltem juxta D. Joannis monitum, amicitiæ arctioris fædus cum eo non ineas, *nolite diligere mundum, nolite diligere!* proditor enim est, nec qualiscunque, sed truculentus, pestilens, & pessimus, qui summam tibi perniciem machinatur. Dalila Samsonem tradidit in manus Philistæorum, Doëg Abimlechum in Saulis potestatem, Judas JESVM Christum sacerdotibus Hierosolymæ; longè pejoribus inimicis vos tradere mundus meditatur, si dolus ei succedat, potestati nimirum sathanæ & inferni: & nos adhuc mundum amemus? ô rem insolitam, & miram! placere posse proditorem, & illis quidem, qui eum talem esse agnoscunt; hoc si ita est, gravius certè piaculum videtur, non ejus, qui perfidè prodit, sed qui sciens volénsque proditur.

Ad Ephes. 1. 15.

Eccles. 12. 10.

Eccles. 13. 16.

1. Joan. 3. 15.

SERMO TRIGESIMUS PRIMUS.

DIE MERCURII POST DOMINICAM PASSIONIS.

Ego vitam æternam do eis. Joan. 20.

1. QUousque me torqueo molestissima sollicitudine, & ancipiti curâ de negotio prædestinationis meæ? jactatus in diversa animus naviculæ fluctuanti similis est, quæ nocte obscurâ impetu tempestatis horridæ abrepta, ignorat, cui parti se committat, ut amicæ, quã fugiat, ut adversã, dum ab una quidem levatur in altum, quasi jam stellis vicina, ab altera verò præcipitatur in profundum, velut in abyssum inferni mergenda. Ita dubiam mentem modò spes erigit, me fore è numero Electorum, modò timor deprimit, ne adscribar catalogo damnatorum. Sed portum hodie video, ad quem in freti hujus angustiis, non uno tantùm gurgite periculosis, navim securè appellere, & latentes scopulos vitare liceat: facessite hinc Theologi, nec mentem mille difficultatibus, omni nodo Gordio magis intricatis turbate: quid enim opponetis, an fortè, quòd ignorem, an electio hominum sequatur, vel antecedat eorum merita? fateor me id nescire. An quòd ignorem, quomodo decreta Divina, cum sint immutabilia, non imponant fatalem necessitatem? reverâ nec hoc intelligo. An quòd non capiam, quomodo Dei scientia, cùm falli nequeat, non tollat contingentiam & arbitrii libertatem etiam hoc non capio, fateor. sed quid inde? id ex obtusa mentis meæ acie, & intellectûs debilitate contingit, qui etiam ad obvia quævis objecta cæcutit: *& quæ in prospectu sunt, invenit cum labore.* Sapient. 9. 19. De cætero persuaderi mihi unquam patiar, damnari me posse, nisi ipse velim. Quid ergo aliam continentem sollicitè quæro, ubi anchoram tutò jaciam? Ad hanc ergo vos omnes invito, quicunque in vasto hoc mari fluctuatis, temone, remis, malo, & velis destituti: nisi hîc pedem figatis, actum est de vobis; aut enim ad scopulum allisi peribitis cum infidelibus, aut affixi syrtibus hærebitis cum ignnrantibus. Ut autem perspectum vobis fiat, me non absque ratione securitatem promittere, aures mihi benignas tantisper spondete, dum vobis demonstrem, DEUM, quantum in se est, paratissimum esse ad vos omnes salvandos: *ego vitam æternã do eis,*

atque

atque adeo temerarios esse ac impudentes, qui, cum Deum gravissimè offendant, damnationis suæ culpam in illum conjiciunt, malúntque DEUM injustitiæ, quàm se ipsos impietatis accusare.

II. Et primò quidem ad tanti momenti veritatem adstruendam, sufficere possent clarissima DEI testimonia, quibus nihil æquè nobis inculcat, quàm damnationem nostram nobis ipsis unicè imputandam : *perditio* TUA *Israël!* hoc sane falsum si esset, mendacissimus omnino DEUS foret, quia non solùm in re maximi momenti nos deciperet, sed multiplici insuper mendacio in fraudem nos induceret. Et quid tandem DEUS emolumenti haberet mentiendo; esto, demus mentiri posse? Plato ingeniosè censuit, neminem mentiri, nisi ex metu superioris, quemadmodum experimur reos mentiri metu Judicis, discipulos metu magistri, infantes metu matris, & servos metu Domini. Qui verò superiorem non timet, nunquid liberrimè veritatem dicere potest & palam quidem? Ex hoc principio concluśit sapientissimus Plato, Deum mentiri non posse, cùm nemo illi metum possit incutere. Et, quæso, quid timere posset DEUS, ne liberè profiteretur, se sine respectu ad illius merita vel demerita, pro sua duntaxat arbitrio, & cæca determinatione salvare & damnare, quos vult? An forsan ipsi fastidium generarent latratus nostri? an nostræ blasphæmiæ illius pacem turbarent; an voluntates nostræ rebelles illius sceptro & poentiæ vim inferrent? Nihil minùs sanè; *quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti Domine*, ait Sapiens, *non est alius DEUS! quàm tu; neque rex, neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his, quos perdidisti.* Sed insurgamus sanè contra DEUM, quantum libuerit; næ ille longè minoris faciet tumultus nostros, quàm sol mundi oculos populos illos meridionales, qui manè orientem dicteriis lacessunt, & telis impetunt. Cùm ergo in sacris oraculis tam asseveranter testetur DEUS cupere se omnes omnino salvos: *Deus omnes homines vult salvos fieri: non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est, ut pereat unus: non vult aliquos perire : non veni animas perdere: nolo mortem impii sed ut convertatur, & vivat* &c. infallibile est, rem ita se habere: quia tamen in hac etiam materia, rationum momenta sperni aut negligi non debent, modò non imperare velint Authoritati, ut dominæ, sed ut ancillæ, ideo istas quoque, si lubet, audiamus.

Sapiens. 12. 14.

1. ad Tim. 2. 4. Matth. 18. 14. 2. Petr. 3. 9. Luc. 9. 56. Ezech. 33. 11.

III. Notum vobis est, Auditores, DEUM, cùm causarum omnium suprema sit & prima, cum aliis omnibus ad omnes earum effectus concurrere, quæ propterea *subordinatæ* & *secundæ* appellantur: quin D. Thomas demonstrat, plus omnibus alliis DEUM concurrere; sic majorem longè partem in herbarum productione habet, quàm terra, majorem in metallorum generatione, quàm planetæ, majorem in animantium respiratione, quàm aër, majorem in fructûs formatione, quàm

arbor,

arbor, atque ita de cunctis aliis loquendo. Quodsi in omni alio effectu id usuvenit, quanto magis in hominis productione, cujus pars maxima DEO competit, non tantùm, quia ut causa suprema & principalis concurrit, sed etiam quia à genitoribus nostris non nisi corpus accipimus, viliorem nostrî portionem; melior autem, quæ est animus, à solo Deo absque medio dependet, atque adeo magis Dei filii sumus, quàm parentum nostrorum: fortassis illuc collimavit Christus, cùm dixit: *Patrem nolite vobis vocare super terram; unus enim est Pater vester, qui in cælis est.* Ecquid autem ex hoc principio sequitur? certè nil aliud, quàm Deum, quantum in se est, nolle quempiam perire; *non lætatur*, ait Sapiens, *in perditione vivorum.* Dicite autem Patres, matrésque, dicite, an gratum vobis foret, filium vestrum, & vestrâ quidem electione, inferni flammis torqueri? quomodo ergo tantum vobis malum Deum posse velle creditis, qui magis Pater vester est, quàm vos ipsi sitis filiorum vestrorum? an enim ille prolis suæ magis pater sit, qui ei dedit, quod deterius est, quàm Pater cælestis, qui dedit, quod melius est? matrem aspicite, & observare, quantum amore filii, quem genuit, patiatur; si filum tractat & acum? amore filii tractat; si loquitur, de ipso loquitur; si dormit, de ipso somniat; nunquam mentem oculósque ab ipso deflectit; si horridus Boreas aut Aquilo spirat, timet, ne filium frigus lædat; si serpit periculosa contagio, timet, ne filium inficiat; tantum abest, ut de filii perditione, lætetur, ut potiùs suo damno & incommodo prosperitatem filii redimat. Nunquid in ipsis etiam bestiis videmus, quanto prolis amore teneantur? quantâ curâ educent, quantâ patientiâ lactent, quantâ ipsis sollicitudine provideant? Ciconiam aspice, quæ cùm in campo aperto umbram pro pullis non invenit, alas super illos extendit, ut ipsamet solis radios ac ardores excipiat. Aquilam intuere, quæ, si pulli aliò transportandi sunt, humeris suis imponit, ut excussa fortè tela matrem primùm feriant. Ipsi etiam ingenii aut manuum nostrarum partus inanimes, ut libri picturæ, statuæ, quàm chari nobis sunt, quàm pretiosi? mulierem observa, quantum telam artifici acu à se pictam diligat; quantùm irascitur, si incidente pulvere sordescat; væ liberis, væ ancillæ, & pedissequis, si vel manu improvidâ tangant, vel suâ incuriâ perdant? lino candidissimo illam involvit, scrinio suo claudit, clave munit & serâ, ac velut thesaurum custodit. Et unde tantus in rem tantillam affectus? quia scilicet omni causæ congenitum est, proprium partum amare. Et vos suspicari de Deo, qui causarum omnium nobilissima est, & omnium nostrûm verè Pater, gratum fore ipsi, si quempiam videat æternitate totâ in inferni rogis ardere, aut in constrictis glacie stagnis algere, aut inter atrociissima tormenta ululare? Hoc sanè fieri minimè potest, Auditores, *non lætatur in perditione*

Matth. 23. 9

Sap. 1. 13.

ditione vivorum ; id enim non hominibus duntaxat, sed & brutis ac bestiis DEUM faceret crudeliorem. Quodsi sceleribus nostris ipsum cogamus, ut, tentato frustra piissimi parentis officio, partes judicis assumat, tum sanè animum ad nos damnandos induit, prout magna etiam cum laude fecisse legimus Epaminondas, Torquatos, Hippomanos, & Hippodamantes, qui ipsis etiam filiis, capitale supplicium promeritis, minimè pepercerunt ; Deus enim, *cùm sit justus, justè omnia disponit: ipsum autem*, sunt verba pulcherrima Sapientis, *ipsum autem, qui puniri non debet, condemnare, exterum judicat à virtute sua.* Nec enim nostra illum miseria delectat, quiu mallet Patrem agere nobiscum, quàm Judicem: nunquid enim, ut cum Chrysologo loquar, tenerrimum ejus in nos affectum agnoscitis, dum *distendit membra, dilatat viscera, pectus porrigit, offert sinum, gremium pandit, ut Patrem se tantæ obsecrationis demõstret affectu?* quod aliud hoc signum est, nisi quòd, *Deus non tam Dominus esse vult, quam Pater, & rogat per misericordiam, ne vindicet per rigorem?*

Sap. 12. 11.

S. Chrysol. serm. 118.

IV. Et quis, obsecro, vel suspicari possit, DEUM velle nostrum intentum, qui tanta ob salutem nostram operatur ? quis sanæ mentis maximas impensas ad certum finem consequendum facit, atque unâ efficaciter desiderat eum nunquam obtinere ? quis unquam semina campis credit, ut fructum non ferant? quis terram colit, ut ne flores progerminet ? quis ignem excitat, ut non ardeat ? quis instruit discipulum, ut nihil addiscat ? quis calcaribus equum stimulat, ut currere cesset? Hæc enim verò deliria forent : quisquis enim media applicat, finem per ea consequi desideret, necesse est, nisi stultitiæ notam subire velit. Venatorem considerate qui anhelo spiritu feram per præcipitia & rupes, per campos & arva & campi plana insequitur ; jam scrutatur in cavernis, jam quærit in dumetis, jam plagas & retia extendit, jam canes immittit, jam clamoribus agitat, ut terreat, jam silentium adhibet, ut decipiat, jam sclopum applicat, ut feriat, jam totus sudore diffluit, ut assequatur, jam per sentes & vepres currit, ut teneat, quis credat, eum velle, ut fera casses suas evadat, & non potiùs impatienter cupere, ut eam capiat? quis credat, eum hæc omnia facere, non ut habeat feram, sed ut non habeat ? Si enim hoc vellet, quid necesse erat, domo egredi? poterat sanè inter molles plumas in utramque aurem stertere, nec ad primum auroræ ortum, aut algere gelu, aut intra montium aspera periclitari. Deus, ut nos in paradisum perducat, venatores imitatur, qui si feram una arte apprehendere non valent, mille alias tentant : *Id facit Deus, quod venatores solent facere.* Verba sunt S. Chrysost. *qui quando fugacissima, captúque difficillima insectantur animalia, non unâ viâ, sed diversis, & per contraria plerumque aggre-*

In Matth. c. 32.

diuntur, ut si alterum effugerint, in alterum incidant; quin ille laboribus exhaustus sanguine perfusus, saucius fuit ac laceratus, ut nos obtineret; an non ergo manifestissimum hoc signum est, quòd nos unicè habere desideret? si nulla ipsi de nobis cura erat, poterat enimverò glorioſus manere in cælo, nec opus erat, ut in terram descenderet: ad quid tanta exantlare incommoda, famis, sitis, frigoris, æstûs, nuditatis, itinerum, spinarum, flagrorum, clavorum? Nec mihi velim respondeatis, id eorum duntaxat amore feciſſe, qui salvandi, non vero pro illis, qui damnandi erant? hæc enim dicere, horrenda blasphemia foret, ex vaticana arce fulminata, tanquam impia, sacrilega, & hæretica, ac divinæ bonitati nimiùm quantùm injuriosa: *mediator DEI, & hominum homo Christus JESUS.* Verba sunt Apostoli clarissima: *Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Verissimè enim pro toto mortalium genere mortem obiit, pro justis non magis, quàm pro peccatoribus, pro electis æquè, ac præscitis, quocunque tandem nomine appellentur; atque hanc ob causam toties in divinis oraculis sol nominatus est, & sol justitiæ quidem, id est, communis omnibus, ut exponit D. Ambr. *sol justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, omnibus resurrexit.* Atque adeo quantum in se est, pro omnibus, qui volent, inferni ostia clausit, pro omnibus, à Patre cælesti auxilia sufficientia promeritus est, ut salutis suæ sedulò possint satagere, juxta illud D. Joannis: *de plenitudine ejus omnes accepimus.*

1. Tim. 2. 6.

In Psal. 118. 8. 8.

V. Neque fieri potest, ut hæc nobis auxilia à Patre æterno negentur, non solùm, quia Filius humanâ carne indutus infinito sanguinis sui pretio ea nobis emit, sed etiam quia aliàs, ut D. Thomas observat, DEUS ceteris creaturis omnibus, etiam ratione & sensu destitutis meliùs providisset, quàm homini, quod de ejus sapientia & bonitate sine injuria cogitari non potest: circumferre, si lubet, oculos vestros ad res omnes creatas, nec ullam videbitis, cui Deus non opportuna suggesserit media, ad finem sibi propositum consequendum. Cælorum finis est, motu perpetuo gyrari, ut necessarios subjectæ telluri influxus dispensare aptiùs possint; cùm autem animâ movente destituti sint, ad id muneris DEUS mentes angelicas, seu intelligentias destinavit. Stellarum est, noctis tenebras & horrorem mitigare; cùm verò tantùm proprii luminis, quantum huic fini sufficit, non habeant, soli incumbit, hunc defectum, perenni lucis supplemento emendare. Terra avarissimas colonorum spes & desideria implere debet, sed quia caret innatâ ac necessariâ humiditate, præcepit DEUS aquis, ut per occultos meatus totum terræ corpus pervadant, eámque irrigent. Bestiis ars & industria deest, unde se muniant contra frigora, aut inimicos defendant; ideo divina sapientia à prima illis nativitate providit, dum eas pelle & villis, plumis, & squamis vestivit, contra inimicos verò

verò unguibus, roſtris & aculeis, eas obarmavit. Oſtrea, conchylia, aliáque inſectorum aquatilium genera, quæ ſcopulis affixa hærent, cùm pedibus ad motum localem deſtituantur, ne tamen debitum alimentum illis deſit, ecce quid natura invenerit! Scopulus ipſe, cui adhærent, pabulum amicum generat, quo nutriantur. Balena, quam animatum navigium dicere poſſis, ſi ſine duce mare permearet, ſæpiùs in arenas & ſyrtes non ſine periculo impingeret, natura ergo piſcem parvulum inſtruxit perpetuum viæ per fluctus ducem, ac individuum comitem. Si coturnices, imbelle avium genus, ſolæ volarent, ſæpe ſæpiùs volucrum rapacium præda forent; id ne accidat, alites confœderatas habent, quæ eas tuentur. Atque ita nulla, quantumvis viliſſima creatura eſt, quæ, ſi propriæ vires ad finem propoſitum non ſufficiunt, non juvetur auxilio quodam aliunde ſuccenturiato. Dicite, quæſo, an Deus benigniùs tractabit beſtias, ad hominum ſervitia deſtinatas, quàm hominem brutorum Dominum? Cùm ergo finis hominis ſit ſupernaturalis felicitas, quam ſolis naturæ viribus obtinere non poteſt, neceſſe eſt, eum aliunde mediis opportunis à DEO juvari: accedit quòd DEUS nos ſeveriſſimâ lege obliget ad finem iſtum conſequendum, pœnisque graviſſimis noſtram in hoc negotio ſegnitiem caſtiget: *Apprehende*, jubet per D. Paulum, *apprehende vitam æternam*; quod idem eſt ac dicere, quamvis illa te fugere videatur, tu illam inſequere, tu illi jungere, ejuſque poſſeſſionem *apprehende*. Neceſſe igitur eſt, ut robur nobis, & vires ſuggerat, tantæ obligationi pares: nunquid enim aliàs crudeliſſimi tyranni titulum mereretur? Quod, quæſo, de Deo judicium formaretis, ſi nobis volatum præciperet, nec alis tamen inſtrueret? Si loqui juberet articulatè, & linguam negaret? ſi intueri juberet, & oculos clauderet? Magis autem impoſſibile eſt, ut noſtris viribus ad æternam felicitatem eluctemur, quàm ut videamus ſine oculis, ſine lingua loquamur, aut ſine pennis volemus. An ergo credere poteſtis, DEUM nobis auxilia negare, quæ debilitatem noſtram ſuppleant? Si enim *inter homines, à recti diſcordat affectu, quî à ſubjectis, exigit, quod in poteſtate non tribuit, hoc de Deo quâ conſcientia ſentiatur?* dicere mihi liceat cum Ennadio? ſi tale tyrannidis genus, nec in homine veniam meretur, ut quid ergo, Deo illud affingimus? Cùm Saul Davidem Goliatho Antagoniſtam opponeret, nunquid arma & thoracem regium eidem obtulit? Cùm Eliſæus puero ſuo Giezi imperaret, ut filium viduæ ad vitam revocaret, nunquid prodigioſo ſuo baculo illum inſtruxit? Cùm Moyſes ab Aarone expoſceret, ut muſcis & culicibus Ægyptum repleret, nunquid Virgam ei ſuam indulſit? an non idem Deus facit, ſi non ſolùm vult, ſed & imperat, ut homo ſe ad paradiſi poſſeſſionem diſponat? *Apprehende vitam æternam.* Quæcunque ergo ad finem adeò excelſum requiruntur auxilia, ea

Apud. Turr. l. 6.

1. Tim. 6. 12.

nemini, ut impius sit: & sceleratus, negari certum est, eáque vel actu jam habet, vel si petat, certò obtinebit. Hæc Concilii Trid. doctrina est, conformis celeberrimo D. Augustini effato: *DEUS impossibilia non jubet, sed jubendo monet, aut facere, quòd possis, aut petere, quod non possis.* Adhæc homo justus acceptam gratiam servare potest, si velit, injustus verò obtinere eam potest, si velit; atque adeo omnes salvi fieri possunt, si modò velint: statuendum ergo, ut ad propositum redeamus, DEO nullius hominis interitum adscribi posse. *Verè DEUS non condemnabit frustra*, sed voluntate seriâ, sincerâ, & quantùm in se est, efficacissimâ omnium & singulorum salutem desiderat: *DEUS vult omnes Homines salvos fieri,*

Sess. 6. c. 10.

Job. 34. 12.

1. Tim. 2. 4.

VI. Verùm sat verborum, dicetis, nî fallor; permitte, ut & nos modò loquamur: si omnibus hominibus sufficientia ad salutem auxilia suppetunt, nunquid tamen verum est, aliis plura dari, & aliis pauciora? quid ergo mirum, nobis tam malè in salutis negotio consuli? Non est dissimulanda hæc difficultas, sed planè & sincerè respondendum: si enim DEUS tam copiosis, tàmque efficacibus auxiliis nos quoque, ut alios, instrueret, tum & nos perfecti evaderemus, & sancti; ille autem in nostra commoda restringit manum, quam in aliorum favorem laxat: quid ergo mirum, si, quod DEUS avertat, damnemur, dum nobis sufficientia solùm auxilia præbet, alliis verò efficacissima; Hic enimverò fateor, vos mihi bilem movere: *ô homo, tu quis es, qui respondeas DEO?* dicam vobis cum D. Paulo, nisi impia verba resorbeatis: *ô homo! ô homo, tu quis es?* qui enim estis vos, ut censoriâ virgulâ DEI Regimen notetis? si plenissimè vobis confert, quod debet, quid contra illum insurgitis? quid murmuratis? quid conquerimini, illique damnationis vestræ causam tribuitis? Falsissima omnino est vestra illatio, & injustissima querela: nunquid licebit illi, esse liberalem in unum, quin injuriam inferat alteri? mirum enimverò est, DEO sòli non licere, amico majus beneficium conferre, dum tamen omnibus dat, quod debet? *nullâ inquitate agitur*, ait D. Prosper, *siquidem in ipsis quoque fidelium populis non omnibus eadem, neque paria conferantur.* An non demonstravi vobis, DEUM omnibus dare auxilia sufficientissima? Abite ergo in pace. Sed dicite priùs, quâ fronte vos DEUM parcum in dandis vobis gratiis appellare, quasi verò non in hac civitate, in hac Ecclesia, & hoc tempore loquerimini? quid ergo dicent gentes barbaræ, quæ infelici conditione aut ad deserta littora abjectæ, aut ad solitarias Insulas damnatæ sunt, quó fidei propagatio, aut oceani vastitate, aut viarum difficultate impedita, necdum pervenit? & tamen certissimum est, ne illos quidem populos, si damnentur, vel hiscere quidem in sui defensionem valituros: *iterum autem nec his debet ignosci*, ait Ecclesiasticus, *nam à magnitudine speciei creatura, cognoscibili-*

Adam. 10.

De vocat. omn. gent. l. 1. c. 13.

Sap. 14. 11.

biliter poterat Creator horum videri. Per adspectabilem rerum creatarum apparatum, & diversissimos Entium Gradus, veluti per scalam, ad DEI notitiam ascendere, eique juxta mensuram parci illius luminis, quod menti illorum illuxit, servire poterant. Quid ergo vos, vos, inquam, in corde & centro Christianismi, in civitate tam electa, ætate tam eruditâ nati? nunquid ob gratiarum penuriam justè dolebitis? Quantam non sui notitiam vobis DEUS donavit, tot Divinarum litterarum oraculis, tot conciliorum declarationibus, tot SS. Patrum commentationibus? An non major pars vestrûm, ætatem periculis magis subjectam sub parentum curâ, qui salutis vestræ studiosissimi sunt, sub magistrorum sollicitâ disciplina transmisit? postquam autem ætatis maturæ confinia attigistis, quot non spiritualis vitæ duces vobis suppetebant, quot conscientiæ arbitri suam vobis operam obtulerunt? quanta Oratorum, ac Concionatorum copia est ad teporem vestrum inflammandum? quanta librorum piorum multitudo, ad excitandam pietatem opportuna? quantus Virorum Religiosorum numerus, qui ad vestra obsequia paratissimi sunt? an sacra forsan tribunalia vobis desunt, ad noxarum pondus deponendum? an claustra deficiunt, & sacræ solitudines, in quas è mundi tumultu veluti è fluctibus in portum vos nonnunquam recipere possitis? Quid denique tot genii Tutelares, qui latus vestrum stipant, quid agunt continuò? an non identidem vos impellunt, ad vitii fugam virtutis exercitium, victoriam tentationum, & proborum exempla imitanda? DEUS ipse internis illustrationibus, quid non agit, quid non molitur, ut salutem vestram promoveat? an ullum, ut ita dicam, remedium intentatum relinquit? jam allicit promissis, jam terret minis, jam prosperis blanditur, jam stimulat adversis, jam flagris incitat: *vocat undique ad correptionem*, ait D. Augustinus, *vocat undique ad panitentiam, vocat beneficiis creaturæ, vocat per lectorem, vocat per tractorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis.* Et vos adhuc contra Deum lamentari? demus enim, DEUM plura aliis auxilia, quàm vobis præbere, adeo ut eos etiã, vel invitos & obnitentes ad salutem trahere potiùs, quàm allicere videatur, uti Saulo fecit, cùm ei dixit: *durum est tibi contra stimulum calcitrare;* an ideò conqueri potestis, quod minori auxiliorum copiâ vobis succurrat, cùm tamen tam copiosa suppeditet, ut non solùm sufficiant, sed & debitam mensuram excedant? In Psal. 102. Actor. 9. 5.

VII. Sed pace vestrâ liceat mihi porrò ratiocinari, & responsione Theologorum judicio universali & solidissima os vobis obturare. Dicite, unde vobis constat, quòd minoribus & non fortè majoribus, vel saltem æqualibus auxiliis instructi sitis: quàm alii, qui vos virtute & sanctitate præcedunt? unde, inquam, hoc scitis? an quia deteriores estis, debi-

lioribus vos auxiliis instructos esse arbitramini ? Inepta profecto illatio est, quòd, qui minus bene operatur, minus gratiæ habeat, aut vicissim, qui plus gratiæ habet, meliùs hoc ipso operetur. Inepta, inquam, est hæc illatio, Auditores; Possunt enim duo æquali gratia præditi, diversissimè operari; diversitas autem ista non debet adscribi gratiæ, quæ eadem esse ponitur, sed cooperationi, quæ est diversa, Si mihi non creditis, credite saltem Doctori Angelico S. Thomæ, qui ait: *licet baptizati aliqui æqualem interdum gratiam percipiant, non æqualiter illâ utuntur, sed unus studiosiùs in ea proficit, alius per negligentiam gratiæ DEI deest*: an non videtis ejusdem solis radiis liquefieri ceram, & indurari lutum? Eodem modo ait D. Hieronymus in doctissima epistola ad Edibiam eidem gratiæ cor unum cedit, alterum resistit, & induratur; an non videtis eâdem pluviâ unum pratum producere flores, alterum verò lappas? sic pariter, ait Origenes in eruditissimo libro Periarchon, eàdem gratia mens una fructificat, altera silvescit & obstinatur. Hanc ipsissimam doctrinã clarissimè tradit D. Augustinus libro duodecimo de Civitate Dei, ubi ait, posse duos homines ejusdem temperamenti & indolis, eadémque gratiâ instructos, eandem mulieris cujusdam formam intueri, quorum alter impudicâ flammâ inardescat, alter mentem castam conservet; non aliam ob causam, quàm quòd diversis modis liberæ voluntatis suæ arbitrio & acceptâ gratiâ utantur. Eandem doctrinam confirmat D. Greg. Nissenus in oratione de Catechumenis; eandem D. Joannes Chrysostomus in Epistolam ad Romanos; eandem S. Cyrillus in Evangelium S. Joannis; eandem D. Prosper in famoso illo de gentium vocatione libro; eandem quoque D. Bonaventura in 4. sent. ubi hæc verba apponit: *ex æquali gratia, aliquando magis fervens elicitur motus, aliquando minùs, secundùm cooperationem liberi arbitrii*: quâ ergo audaciâ dicitis, vos ad bene operandum non accepisse satis gratiæ, quantum isti, vel illi? quo authore hoc dicitis? quo indicio, quo fundamento? dicite potiùs, gratiam vestram non esse efficacem, sed vanam, infructuosam, nullam; & tum primùm verum dicetis: sed quis in culpa est? an non vos ipsi? qui, cùm cælestem gratiam eo ardore suspicere debuissetis, qualem à suo Timotheo Paulus postulat, dum ait: *noli negligere gratiam, quæ data est Tibi*, eam negligitis, illos imitati Navarchos, aut habiles parùm, aut minùs attentos, qui aliis velocissimè progredientibus, longo alios ante se spatio relinquunt, non quòd eodem vento careant, sed quod illo, dum aspirat, uti nesciant. Desistite ergo de DEO conqueri, nec defectui liberalis ejusdem beneficentiæ adscribite, quod unice in defectum liberi vestri arbitrii refundendum est, cùm non solùm certum sit, quòd ille vos salvos velit & ad id auxilia abundantissima subministret, non tantùm æ-

9. p. q. 6. 9. a. 8. ad 2.

Epist. 103.

l. 3. c. 1.

2. Tim. 1. 14.

què

què sufficientia, sed fortè plura ac fortiora, quàm aliis, qui vos & fervore Spiritûs, & Sanctitate præcedunt. Quod si talia vobis auxilia porrigat, quibus per suam Omniscientiam prævidet, vos non ritè usuros, hoc non Ipsius, sed vestra est culpa, qui illis
Job. 14. 23. ignave abutimini: *ipsi fuerunt rebelles lumini*, dixit de Peccatoribus Jobus; non quòd DEUS ipsis clarum veritatis lumen non accenderit, sed quòd illi oculos clauserint, ne viderent veritatem. Alio loco ait: *dicebant DEO, recede à nobis*, & alibi:
Job. 21. 14. *dixerunt DEO recede à nobis*, &
Job. 22. 17. rursus: *quasi de industria recesserunt*
Job. 34. 27. *ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt*. Culpam ergo omnium malorum vestrorum in vos ipsos conjicere discite: *perditio* TUA *Israel!* di-
2. Reg. 14. 7. cite ex toto corde vestro: *ego sum, qui peccavi, ego, qui impiè egi, ego qui iniquè gessi*. Fatemini cum Jeremia; vos esse, qui vestro vos inimico in servitutem venditis pro lucro vilissimo:
Thren. 5. 6. *Ægypto dedimus manus & Assyriis, ut saturemur pane*. Dicite, vos cedere, dicite vos cadere, quia ita vobis lubet; vultis enim cadere, & ultro vos in lapsum præcipitatis; alia sanè
1 Joan. 8. ratio dari non potest, *ipsi nos seducimus*, ut D. Joannes testatur. Quanta non dæmonum vis, & potentia est? & tamen illi nec minimum quidem à vobis obtinere possunt, nisi spontè vestrâ assentiamini; instigare vos possunt, importuni esse possunt, sed vim inferre non possunt: *dixe-*
Isa. 51. 23. *runt anima tuæ*, notate appositissimum Isaiæ textum, *dixerunt anima tuæ, incurvare, ut transeamus*. Ecce non audent pedem dorso vestro imponere! *incurvare, incurvare*; sed postulant, ut ipsimet vos inclinetis & substernatis: si ergo vobis prævalent, si vos conculcant, unde hoc accidit? nisi quòd vos ipsos ultrò eorum pedibus ignavè subjiciatis: *dixerunt anima tua incurvare, ut transeamus, & posuisti ut terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus*. Ah Christiani, liberum vestrum arbitrium frænate, & in officio continete, nec quidquam porrò dubitetis: salvi eritis, salvi eritis! Nunquam Holophernes infernalis formosam Juditham tanget, dicam animam vestram. stabat illa incolumis, conari tamen poterit & blandiri, *ut sponte con* Judith. 12. *sentiat*. Sed finite, hoc faciat ini- 10. micus; nil interest, vos occasiones pravas fugite, & mediis ad salutem datis strenuè utimini, Exomologesin crebrò, sæpe sacram synaxin obite, DEO identidem vos commendate, opem & auxilium ejus efflagitate, & ego certissimò vobis promitto, vos æquè, ac quemvis alium, salvos fore & beatos.

VIII. Scitis tandem, quid rei sit? dicam perspicuè: Velletis sanè terræ deliciis frui, indulgere genio, cupiditatibus fræna laxare, & nihilominus in paradisum transferri, sine ullo labore, aut impensis vestris: quin velletis, ut Paradisus ipse ad vos descenderet, ne vos laboriosè illuc eluctari, & incommodum subire necesse sit. Semel in divinis oraculis legitur, paradisum in singularis favoris testi-

testimonium ad quendam descendisse, cui nomen erat Joanni, *vidi civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cœlo!* sed quorsum tandem descendit? *super montem magnum, & elatum.* Hem in montis verticem, & montis sublimis quidem, atque ardui: & qua de causa? si enim civitati illi sanctæ placuit descendere, cur non in planitiem, ut Apostolo jam laboribus fracto, jam seni, jam decrepito non nihil parceretur, ne porrò montem conscendere necesse esset? minimè certè; mysterium subest. Paradisus nimirum non datur ignavis, non datur Paradisus ignavis: error tam crassus evellendus, si fortè alicujus in animo radices egisset; DEUS gloriam suam dare statuit in præmium & mercedem, ut & nos aliquid, & quidem de nostro conferamus. *Non posuit nos DEUS in iram*; hoc sanè verissimum est: in quo ergo nos posuit, *in salutem, in salutem*? Non; sed *in acquisitionem salutis*, ait Apostolus. Vult ergo, ut illam nostro labore obtineamus; vult, ut nec otii, nec superbiæ materiam habeamus: quid ergò fecit? adeò ordinatè omnia disposuit, ut salus nostra, nec tota foret nostra, nec tota DEI; non nostra tota, ut nos demissos & humiles conservaret, non tota DEI, ut ne otio diffluueremus: *neque nos supinos esse vult DEVS, propterea non ipse totum operatur*, ait S. Chrysostomus, *neque vult esse superbos, & ideo totum nobis non cessit.* Nobis gratius foret, si DEVS omnia, nos nihil omnino façeremus; hoc autem DEO non placet, Auditores, Ipsius est, nos vocare; nostrûm, vocanti respondere; DEI est invitare, Nostrum, invitanti parere: *vocabis me, & ego respondebo tibi.* Ille nos incitabit, alliciet, impellet, *operi manuum tuarum porriges dexteram*, ut in jugum montis licèt altissimi eluctemur, & pulcherrimam Sionis urbem occupemus, cavendum tamen, ne primis statim DEI conatibus resistamus; aliàs, si desideratâ salute excideremus, non DEI, sed nostrâ culpâ id fiet: *perditio* TUA *Israel!*

Apocal. 21. 2.
Ibid. 10.
1. Thess. 5. 9.
Hom 60. ad pop.
Joan. 5.

PARS ALTERA.

IX. EXcusationem ac veniam merentur impii, si DEVS valde ardua, & laboriosa ab illis exigeret; tunc enim partem culpæ in DEUM derivare posse viderentur, si salutis suæ jacturam paterentur. Sed dicant, num DEVS tantum ab illis requirat, ut salventur, quantum illi sustinent, ut damnentur? Audite quæso, quid Jeremias dicat peccatoribus: *ut iniquè agerent, laboraverunt.* Creditisne, quàm plurimis eorum parvi stetisse, ut malè agerent? *laboraverunt, laboraverunt!* sed nunquid, dicetis, Lex Christiana difficilis est? verùm, obsecro, in quo sitam censetis hanc difficultatem? an quia præcipit, corpus subjugare, ne seditiosè insurgat adversùs animam? Sed quæ non incommoda, quas molestias tolerant impii in tractandis negociis iniquis? nunquid laborant, dum frigori, ventis, & æstui se exponunt? An quia jubet, propriam voluntatem frangere, & doma-

domare appetitum, ne rationi se opponat? sed quàm dutam & vilem servitutem servire necesse est, ubi modicæ promotionis spes effulget? Nónne submittere vos debitis aulicis, officialibus ac ministris? *Et si tanta suffert anima, ut possideat, unde pereat; quanta debet sufferre, ne pereat?* dicam vobis cum D. Augustino. An fortè Lex Divina ideo vobis difficilis apparet, quòd imperet contemnere mundum, divitias, patriam, consanguineos, affinitates, sanitatem, & vitam ipsam, si ad salutem necesse sit? sed quoties vos ipsi vitam manifesto discrimini exponitis ob vanissimum punctum honoris? unius Tituli ambitio, judiciorum dissensio, & contentio de gradu dignitatis, nunquid subitò stricto ense deciditur? Pereat fortuna, pereat familia, pereat sanguis, pereat corpus & anima; vindicta sumenda est, ferróque decernendum: non rarò, licèt viribus & conditione multùm inferiores, æmulos in certamen ultro deposcitis? injuriis lacessitis, ad vulnera & cædem provocatis, nudum pectus alterius mucroni offertis: An DEUS unquam à vobis tanta pro Cælo petit, quanta vos pro inferno sustinetis? ô cæcitas, & insania, exclamat eloquentissimus Salvianus: *quanto studio infelicissimi hominum id efficitis, ut miserrimi in æternitate sitis, quanto minore cura, minore ambitu id vobis præstare potuistis, ut semper beati esse possetis!* Eja si quid ingenii vobis est, respondete: hinc nunquam vos extricabitis; si enim vires vobis deessent ad ea ferenda, quibus infernum promeremini, tum enimverò crederem, vos ea ferre non posse, quibus Paradisus obtinendus est: si ergo sat virium vobis suppetit ad iniquitatem cur non etiam ad virtutem & sanctitatem? Verùm quid frustra huic veritati confirmandæ immoror? cùm certissimum sit, reprobos non solùm laborare in perniciem suam, sed & lassari, ut ipsimet damnati serò nimiùm fatentur: *lassati sumus* Sap. 5. v. 6. *in via iniquitatis, lassati sumus in via perditionis, ambulavimus vias difficiles!* Nihil adhuc dixi de gravissimis laboribus militiæ, nihil de horrore conflictuum, nihil de inquietudine litium, nihil de angustiis ambitionis, nihil de sollicitudinibus avaritiæ, nihil de doloribus Crapulæ & ebrietatis; nihil de molestiis, miseriis & incommodis, quæ tolerantur ex cæca lascivi amoris passione; non de lachrimis, quas ejus gratiâ fundunt; non de servitiis, quæ præstant; non de æmulationibus ac zelotypiâ, quas sustinent; non de injuriis, quas absorbent; non de periculis, quæ subeunt; non de divitiis, quas dilapidant; non de honore, quem pessumdant; non de morbis fœdissimis, quos contrahunt. An non enim in dies singulos novi reperiuntur Ammones, qui unius Thamaris amore *extenuantur macie*, animi deliquia patiuntur, vires & valetudinem perdunt? Quod si, ô Juvenes lascivi, vel minimam eorum particulam sustineretis propter DEUM, quæ in vilissimi scorti aut amasiæ gratiam toleratis, sinite, dicam

cam liberrimè, nunquid salvi & sancti evaderetis?

X. O Pater, respondebitis, næ tu simplex es, & rerum nostrarum rudis: gravia quidem & dolorifera sunt, quæ commemorâsti, sed dolor iste amabilis est, dolor suavis; atque ideo, si nescis, à Poëtis *dulce amarum* appellatur: dolor iste genio nostro gratus & inclinationi conformis est, secus ac ille, quem lex Evangelica parit; ille enim fastidio plenus est, & acerbus. Ita ne? non credebam enimverò, tantum latere discrimen grates igitur vobis debeo, quòd hoc mihi arcanum tam opportunè suggesseritis; inde enim validè vos stringam, & argumenti mei vim fortiùs in vos intorquebo. Dicite ergo, quænam diversitatis hujus causa subesse potest? si enim dolores isti secundum se considerentur, iidem omnino sunt: sermo enim nobis est de eadem fame, de eadem siti, de eadem vigilia, de eadem adversitate pro Deo toleranda, quam rei alicujus creatæ amore sustinetis: tota igitur diversitas in eo sita est, quòd aliquando quidem propter DEUM, aliàs verò propter creaturam ea tolerari supponamus. Itáque cùm rei creatæ amore has molestias toleratis, eæ vobis suaves, sapidæ, & *dulce-amare* videntur; cùm verò propter DEUM & Cælum ferendæ sunt, insuaves, insipidas, & penitus amaras censetis? an non ita est? Eja ergo, Peccatores victas vobis manus porrigo; præclara enimverò, si superis placet, vobis suppetit excusatio: quid ultrà rationum momenta conquiro, & argumenta accumulo? Illi unico omnia responso jugulant. Audite igitur angeli, audite dæmones, audiat cælum & terra, *audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes, qui habitatis orbem.* Tandem justam excusationem habent peccatores Christiani, si damnentur. Et quam illam arbitramini? an quòd Deus illos in cælum admittere non velit? non ille enim, velut pientissimus eorum Pater, promptissimus est, & sincerè eorum salutem desiderat. An, quòd careant sufficientibus auxiliis? Non; nemini enim à DEO onus imponitur, quod vires excedat. An quia auxilia abundantia illis desunt? Non; quia ea illis nascendi conditio obtigit, in qua ingens auxiliorum copia abundat. An fortè, quòd non habeant auxilia iis æqualia, qui salvi fiunt? Non; quia minimè infallibilis est regula, illum fortiora aut plura habere auxilia, qui meliùs operatur. An, quòd eas molestias pati non possint; quæ in via virtutis & in negotio salutis devorandæ sunt? Nec hoc quidem; quia longè majora tolerant caduci commodi, ambitionis, æmulationis, passionis, aut vilissimæ fœminæ amore, ita quidem, ut, quemadmodum deploravit Jeremias, libentissimè *serviant Diis alienis, qui non dant eis requiem die ac nocte.* Jerem. 16
Cur ergo tandem excusationem merentur? Erubesco dicere; sed dicam tamen: quia nimirum molestias istas deberent DEI amore sustinere. Repeto, quia molestias istas deberent

DEI

DEI amore sustinere; hæc enim tota vis excusationis est. O Peccatores Christiani! quid dicitis? an hanc excusationem probatis? Creditisne, illam vobis patrocinari & prodesse? Eia liberè igitur, & in faciem Christo dicite: si pro alio sustinere necesse foret, quod tui amore tolerandum est, non foret id usque adeo difficile, sed potiùs jucundum, genio gratum, inclinationi conforme, vocaríque posset, *dulce amarum.* Sed pro te, ô Christe! hæc pati, insuave, acerbum & penitus amarum est. O Dedecus! ô ignominiam! an hæc in faciem Christi dicere non erubescitis? quasi verò ille, qui hîc sub velo Evchatistico latet, vos minimè audiret? Hæccine est reverentia effuso illius sanguini, hæc gratitudo sauciis illius membris debita? dicere, pro DEO pati, dulce non esse? Ah nimiùm quantùm patet, vos nunquam gustâsse, quàm suavis sit Dominus! quodsi hinc excusationi ultrà confidere placet, eia vivite deinceps, uti lubet, & libet; me enim pudet, eam porro confutare: si verò agnoscitis, eam esse vobis probrosam, ac DEO ipsi ignominiosam; quam ergo aliam excogitabitis, quo vos convertetis, quid respondebitis? Fatemini igitur, vos esse convictos, neque aliud à nobis qui peccatores sumus, opportunius consilium, arripi posse, quàm ut ex hoc momento in seriam vitæ, & morum emendationem incumbamus, ut imminentem jam nobis æternum interitum evadamus; in quem, si, quo casu præcipitabimur, verè nobis exprobrari fatebimur: *perditio* TUA *Israël.*

SERMO TRIGESIMUS SECUNDUS.

DIE JOVIS POST DOMINICAM PASSIONIS.

Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata tua, vade in pace, Luc. 7.

I. O Fortunatam Magdalenam! quæ DOMINUM, tam amabilem & benignum offendit, ut unicâ animi demissione placari, & paucarum lachrimarum pretio conciliari se patiatur: an enim, si Pharisæum, in cujus domo, hæc gesta sunt, offendisset, tam facilem ab illo veniam obtenturam fuisse existimatis? poterat enim verò misella, odorum fragrantiâ instructa, & in lacrimas soluta flere, quantum libe-

bat; Pharisæus sanè, si eam, nec legatione præmissa, nec accessûs: veniâ obtentâ, improviso ingredientem vidisset, cum furore ac fastu exclamâsset: quæ hæc tua impudentia est, fœmina scelerata! quâ fronte, huc irruis, inverecunda! an domus hæc prostibulum aut lupanar tibi videtur, quod tui similibus pateat? túne huc ingredi? in hunc te consessum ingerere, & hominum honoratissimorum conspectum subire? Facesse hinc impudentissima, téque apage quantocyus, ne sordium tuarum fætore aurem corrumpas, cui medendo, alio quàm balsamo, & odoribus opus est. Tuas tibi habe lachrymas, ad jussa faciles, quibus non unum duntaxat amatorem decepisti. Quid? ego, tuis fidem dare blanditiis? tuis suspiriis credere? hinc te aufer ocyùs, ab hisce liminibus imposterùm abstine, certa me nequidem alloquium tuum, ne dum osculum, unquam admissurum. Hoc ni fallor, responsum à Pharisæo Magdalena obtinuisset, si ad illum placandum accurrisset, ut acutè D. Augustinus observavit: *si ad illius, Pharisæi pedes accessisset, dicturus erat: recede à me.* Sane Pharisæus, uti sacra nos pagina docet, tametsi nec verbulo irritatus, ex eo solùm quòd cerneret illam humanitatem, qua Christus pœnitentem excepit, ingens scandalum accepit; nec alium Christi excusandi modum invenit, quàm arguendo ipsum ignorantiæ: *hic si esset Propheta, sciret utique, quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum*; Christus tamen insuper habito fastidioso hoc Pharisæi murmure pro congenita sibi benignitate eam quanto amore excepit? quantâ efficaciâ defendit? quantâ facilitate absolvit? nullâ in culparum expiationem vel minimâ pœnâ inflictâ. Nec hoc contentus, illam ad tam singularis amicitiæ, & necessitudinis gradum evexit, ut si solam DEI matrem MARIAM exceperis, chariorem in terris fœminam Christus non habuerit, peccatrice Magdalenâ. Hæc inaudita Christi Clementia me cogit, ut hodie ab omni rigore abstineam, totumque hunc sermonem in improperia pronum, demulcendis peccatoribus impendam. Bonâ ergo pace & veniâ illorum miserabilium, qui obstinati in malo parati sunt in divinæ Bonitatis despectum æternùm perire, nolo eorum causæ inutilem hodie operam addicere; potiùs animos addam iis, qui sincero corde profitentur, quod libenter velint se totos DEO dedere, illum desiderent, illum æstiment, illum suspirent, sed quod nimis magnos peccatores se agnoscant, inde diffidant, posse se ad sanctitatem pertingere. Verùm ne desperent illi, ne turbentur, vacivas tantùm mihi aures, animos attentos præbeant, ego enim demonstrabo, id non minùs in eorum potestate esse, quàm cujusvis alterius ipsis longè melioris.

Hom. 23. ex 50.

II. Ne verò suspicemini, animum mihi esse dicendi de rebus minimè practicis, verùm de iis solùm, quæ in Idæa, & speculatione consistunt; potius persuasissimum habitote, me probandum assum-

assumpsisse, vos ipsissimos, qui hic præsentes estis, tametsi lascivis fortassis amoribus irretitos, aut odiorum rancore lividos, aut fuso sanguine recens contaminatos, aut fastu tumidos, aut avaritiâ victos, aut ambitione agitatos, aut sensuum illecebris absorptos, vos ipsissimos, inquam, si modò non deficiat voluntas, veniam non solùm noxarum omnium citò consequi posse, verùm etiam in hisce terris ad tantam divinæ gratiæ amplitudinem, & in cæli gloria ad tantæ dignitatis excellentiam posse pertingere, ut minimè iis invidere necesse sit, qui minùs vobis impii fuêre. Hic tamen ab errore vobis cavete: nec enim ego dixerim ad id eminentiæ vos virium vestrarum adminiculo, aut arbitrii, & naturæ operâ evehi posse, miseros vos, si hac solâbasi spes vestræ inniterentur. æternùm sanè de vobis esset conclamatum: quippe non solùm ad tantæ sanctitatis fastigium, quod vobis ostendo, eluctari non possetis, sed ne quidem è vitiorum barathro, cui immersi jacetis, exurgere. Verùm animos sumite peccatores dilectissimi, nec enim ad tanti operis executionem vos soli estis, sed DEUS vobiscum, vosque DEO juncti, quid autem vobis promittere non poteritis, omnipotentis brachio roborati? *Quod per naturam est impossibile, per gratiam DEI non solùm possibile, sed & facile fit*, Bernardo teste, qui id expertus est. Dicite, Auditores, si quis Prophetico spiritu afflatus, Mariam Ægiptiacam, tunc temporis accessisset, cum vanitati & illecebris dedita, Idolum amantium, Alexandriæ prostaret, idsamque his verbis fuisset allocutus: Ausculta fœmina, veniet tempus quo non solùm deliciis omnibus, & voluptatibus sponte tuâ valedices, sed intra silvarum horridos conclusa recessus, hanc, quam modo dicam, vitam vives. Quadraginta septem annorum spatio vivi hominis vultum non videbis, verùm lupis, & ursis, leonibus, & tigribus circumdata, minimè tamen invidebis illecebrosis juvenibus, quorum modò consortio frueris. Tres solùm panes tecum in solitudinem portabis, illosque duros, & mucidos, his famem franges sedecim annorum intercapedine. Illis absumptis camporum herbis & radicibus, instar feræ pasceris, aquâ palustri restingues sitim, usque dum eò pertinges, ut omni, quo mortalium vita sustentari potest, cibo abstineas. Inde omni tecto destituta ac lare, omniq; veste, quâ operiaris, sustinebis jam tremens noctes brumali frigore conglaciatas, jam ardens dies æstivis caloribus urentes. Heu infelices oculi tui! adeo eris in illos crudelis, ut unius etiam horæ quietem illis concessura non sis, nisi jam hac conditione, ut planctu & matutino & vespertino omnem præsentem tuam stultitiam deplorent, hic ipse verò sopor intercisus, qualis erit? ille nimirum, quem sperare potes vel extensa super asperas rupes, aut virgulta spinis exasperata. Saxis præcordia, pugnis ora contundes, ac in deliciis ometabis, dorsum aut tribulis, aut flagris dilaniare. Hoc ego tibi annuntio, & hoc Tu, mihi crede, facies.

Serm. 2. de Pœnit.

Dicite, vos oro, & obteſtor, Auditores, ſi quiſpiam in hunc modum peccatrici locutus eſſet, fidem penes diſſolutam moribus juvenculum inveniſſet? an non riſu & ſibilis, id perſuadere volentem excepiſſet? Quid Ego intra ſolitudinis antra, & Silvarum ſpelæa concludi? quæ abſentibus vel modicum temporis amatoribus, animis linquor, & concido? ego tanta ſuſtinere tormenta? quæ aciculæ punctûram, lethalem judico? ego cibo, potu, ſomno abſtinere? ego loquelâ & riſu, carere tantis annorum intervallis? Vah nugæ! hoc enim verò adinaton eſt, & fieri nequit! *Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea eſt.* Mortem potiùs quàm vitam talem eligam. Et tamen certiſſimum eſt, Auditores, hanc elegiſſe, ac divina adminiculante gratiâ non tantùm non impoſſibilem viſam, aut laborioſam, verùm jucundam & facilem, ut proprii oris oraculo Abbati Zoſimo aſſeveravit, cui morti vicina animum aperuit, & ſermone cum Jobo quoque commutato palàm confeſſa eſt: *hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore non pareat.* Quid ergo vos mihi objicere non eſſe vos ad excelſiſſimam ſanctitatem comparandam habiles? Erratis enimverò, erratis: quâ de cauſa? dicam. In hoc enim præſenti ſtatu peccatorum ſanum judicium ferre non poteſtis de eo, quod eritis in ſtatu robuſtæ virtutis ac perfectionis. Verùm, quid intereſt? Etiam æger, ea ſibi poſſibilia, non exiſtimat, quæ ſunt propria ſanis uti curſus, ſaltus, luctæ, pugilum paleſtræ, equorum agitationes; & tamen omnia hæc poteſt ſanus? *Non poteſt me ſequi modò.* Ita quondam Chriſtus Petro, imbélli etiamnum ac debili, *non potes me ſequi modò.* Quid ponè ſubjunxit? *quéris autem poſtea*, quod Auguſtino interprete, idem erat, ac dicere: *eris ſanus, & ſequéris me.* Alius certè rerum ſtatus erit, mens alia, aliud robur, quando in corde veſtro divinarum, conſolationum torrentes inundabunt, quando non obſcurè, ut in præſentiarum, verùm clarè mortalium bonorum caduca vanitas, & æternorum ſtabilis conſtantia apprehenditur, quando dæmones tentationibus ſuis impetere vos non audebunt; quando divinæ mentes tutelâ ſuâ vos fovebunt; quando cælum totum in veſtri favorem ſe ſuperfundet, verbo, quando Deo ſervire vobis tam amænum erit, & facile, ac ſi à natura foret congenitum.

III. Quis veſtrûm non obſtupeſcit? Si capreolum per ardua montium tantâ levitate currentem aſpicit? ut nec arenæ quidem veſtigium imprimat? perdicem tantâ celeritate volantem, ut nec ſagitta arcu excuſſa illam aſſequatur? Prima fronte cuivis videbitur animantia illa, in fine ſui motûs neceſſariò debere & ſudore diffluere & laſſitudine deficere, quaſi poſt immanem laborem exantlatum; & tamen nihil tale experiuntur? eſt enim utriusque genio ſummè conformis, & velox curſus capreæ & perdicis pernix volatus: quis noſtrum non brevi contabeſceret? ſi in ſubterra-

terranea ſpecu commorandum eſſet? & tamen talpa ibidem tanquam in domo ſibi connaturali pinguescit? quis non ſuffocaretur? ſi ſub undis habitare deberet? & tamen ibi in loco ſuo proprio piſcis ſalit, & vivit? quis non redigendum ſe in cineres arbitraretur? ſi in mediis ſibi flammis morandum eſſe videret? & tamen ibi Salamandra vivit intacta & læta? Ita nemo ſanè affligitur, ſed gaudet potiùs, ſi Philoſopho fides eſt, operatione ſibi naturali: *Quodcunque ſecundùm naturam ſit, jucundum eſt.* Si ergo & vos tandem in eum ſtatum redigeremini, ubi & lachrimæ & pœnitentiæ opera, & orationes ſacræ ſecundum naturam fierent, an non hæc & poſſibilia & ſimul ſuavia acciderent? Ita omnino. Jam verò ſciatis velim, longè majus eſſe adminiculum, quod divina vobis gratia ſubminiſtrabit. Si enim vires illas, quæ à natura ſolùm proveniunt, metiamini, illas tam debiles, támque limitatas deprehendetis, ut ipſo exercitio, & temporis morâ langueſcant, quemadmodum & perdix longo volatu, & caprea diutino curſu fatigatur. Aliter accidit gratiæ divinæ, hæc enim non ſolùm nullo exercitio laſſatur, juxta id, quod de juſtis Iſaias aſſeruit: *current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.* Verùm etiam vigorem identidem & incrementa ſumit, adeo quidem, ut tanto majorem in divini ſervitii ſemita facilitatem experiatur homo, quanto magis in eodem ſtadio decurrit, & fatigatur: quin id potiùs, quod Divus Ambroſius affirmat, conſiderate. Ait ille, juſtum nonnunquam eò pertingere, ut difficilius illi vitium accidat, quàm virtus: *It a facilis redditur in progreſſu virtus, ut difficilius ſit, malè agere, quàm bene.* Gravius ei accidit ab oratione deſiſtere, quàm eidem multis horis vacare, difficiliùs pœnitentiæ opera dimittere, quàm illa etiam magno cum rigore uſurpare? In cujus rei teſtimonium appoſitè hìc adducitur id, quod in Patriarcha Abraha nonnulli contemplantur. Ad hoc enim, ut ad filium ſacrificandum, citius & alacer ſeſe accingeret, non requirebatur aliud, quàm nutus Dei unicus isque leviſſimus: *Dixit DEUS, Abraham, Abraham.* Ut autem à ſacrificio deſiſteret, clamorem Deus addere debebat & clamorem fortiſſimum: *clamavit Abraham, Abraham.* Uſque adeo verum eſt, ajunt, plus operis requiri, ad juſtum à bono abſtrahendum, quàm ad id extimulandum. Cur ergo vobismetipſis diffiditis? ad excelſum ſanctitatis gradum poſſe pertingere? ad quem tamen non naturæ debilis & languentis viribus, ſed vigore gratiæ robuſtæ & nunquam delaſſandæ eſtis deducendi? Aſcendendum vobis, enimvero eſt cum Elia, ad montis Oreb inacceſſum verticem, ſed in illius cibi ſolidiſſimi virtute, qui intimis venarum veſtrarum meatibus vires, & robur infundet. Omnino vobis cum Eliſæo Jordanis rapidiſſimi alveus trajiciendus eſt, ſed illius venerandi nominis adminiculo, quod in medio gurgitum, vorticúmque vadum aperiet. Scala ſublimis, & præceps

Rhetor. l. 1. c. 11.

Is. 40. 31.

In Apol. David.

Gen. 22. 1. & 9. 12.

ceps scandenda est, illique non absimilis, qualem Jacobus Patriarcha vidit, nil tamen vobis timendum, Deo ipso manum porrigente, scalámq; sustinente, ut vos à casûs periculo im-
Gen 28. 4. munes conservat: *Dominus innixus Scalæ.* An ullum Sanctorum viribus, & virtute propriâ, ad singularem virtutis gradum effectum esse putatis? minimè certè, si Davide credimus:
Ps. 43. 4. *Brachium eorum non salvavit eos.* Erant sanè eâdem nobiscum naturæ debilitate infecti, eodem luto formati, eâdem carnis farinâ compacti, sola DEI gratia fortes effecit:
Ps. 107. 14. *dextera Domini fecit virtutem.* Animos ergo sumite peccatores, unico hodie firmo animi decreto opus
Ps. 59. 14. est, & Sancti eritis: *In DEO faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros. In DEO faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.*

IV. Sed unde mihi certum est, dicetis, DEUM gratiam tam potentem & efficacem suppeditaturum? Quid? unde vobis certum est; Vah imprudentissimam vocem? utinam nunquam labris vestris excidisset! fortasse enim longè magis Deum, ob immodicam diffidentiam exasperat, quàm omnes noxæ vestræ præterite. Cur enim suspicemini Deum vos peræquè in numerum familiarium suorum, servorúmque intimorum, & confidentissimorum amicorum, non admissurum? si modò vos iis accenseri dignemini? an non enim totum sanguinem suum vestri non minùs amore quàm cujuslibet alterius, etiam sanctissimi profudit? an non illi tantidem statis, quanti quælibet Thais, aut Pelagia, aut Guilielmus, aut Augustinus steterat, pro hisce sanè non plus pertulit, quàm pro quovis vestrûm. Sanè singillatim recordabatur vestri, dum sudore sanguineo in horto Gethsemani perfunderetur, vestri meminit, dum crucis trunco affixus cum morte luctaretur, dum suspiraret, dum singultiret, dum plangeret, *cum clamore valido & lachrimis preces offerens*; cur ergo eandem illi de vobis æstimationem esse diffiditis, qui idem pro vobis pretium solvit? Verum quidem est, pro tantis laboribus vestri amore exantlatis vices ipsi reciprocas pessimè vos rependisse, id enim verò fateor, & deploro. Sed an ipsum pejus fortè Petro tractâstis, CHRISTUM pernegante? quem tamen postea tam charum Christus habuit aut Paulo persequente? quem tantis subinde Christus favoribus cumulavit. Quodsi & pejora in ipsum facinora designassetis, vos beatos! quibus res cum Deo est, non cum hominibus? *Non faciam furorem iræ meæ*, protestatur ipse per Oseam, *non faciam furorem iræ meæ.* Cur illud? *quoniam Deus ego, & non homo.* Si quem hominem forte gravi injuriâ affecistis, quantumvis postea offensæ venia data sit, icta amicitiæ fœdera, pax stabilita, & publicata, non tamen unquam ex integro ei confiditis; & sanè ratio id faciendi non deest, sicut enim ferrum quantumvis politissimum antiquam rubiginem facilè

facilè induit, aut titio licet extinctus, citò flammam concipit, aut mare placatum brevi iterum intumescit, ita inimicus reconciliatus facillimè veteri rancore exasperatur. David sanè, juvenis non minori prudentiâ, quàm mansuetudine præditus, non semel tantùm, & generosissimè quidem ignovit Sauli, à quo ad mortem quærebatur, veniâ eum in spelunca donavit, dum vestimenti limbum abscidit, pepercit illi in tentorio, dum hastam à pulvinari abstulit, nunquam se tamen manibus ejus commisit posthac, quantumvis Saulem dolentem, & præteritorum pœnitentiâ ductum agnosceret, etiam lachrimantibus oculis obtestantem, & regiâ interpositâ fidelitate. Usque adeo nulla pax cum hominibus stabilita, si Augustino credimus, ex toto secura est: *Apud homines nunquam plena est indulgentia* Id tamen penes Deum falsissimum est, ut idem Sanctus Doctor asseverat. *Sic enim Deus ex toto indulget, ut jam non damnet ulciscendo, nec confundat improperando aut minùs diligat, imputando.* Ut adeo ipsi plenissimè possimus confidere, penes quem nullus præteritis criminibus locus est; si illa modò in præsentiarum detestemur. Ego sanè divina identidem volvens, & revolvens oracula, nunquam deprehendi, Christum vel verbulo, etiam è longinquo, culparum præteritarum mentionem fecisse; nec enim Magdalenæ suas turpitudines, nec Matthæo usuras, nec Zachæo fraudes, nec Petro perfidiam, nec Thomæ incredulitatem objecit, cumque vel semel infidæ civitati Hierosolymæ, commissa crimina exprobrare statuisset, ut notat author operis imperfecti, quâ obsecro verborum formulâ, quibus verbis usus est? *Jerusalem, Jerusalem*, ait, *quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt.* Quid hoc? an non Hierosolyma plures ante hac Prophetas occidit, aut lapidavit, quàm pro præsenti tempore interemerit? Ita sanè: & tamen Deus minimè dixit: *quæ occidisti, & lapidásti*, sed potiùs, quæ *occidis, & lapidas.* Deus enim culpas præteritas & remissas, non æstimat, sed præsentes duntaxat, & nullâ adhuc veniâ expiatas. Certè nequaquam fieri potest, ut præmissa illa Dei magnifica, cassa fiant & irrita, Prophetarum ore promulgata, quibus se peccata nostra instar saxi gravissimi in maris profundum projecisse testatus est, ut porrò non possint emergere: *Projiciet in profundum maris omnia peccata vestra.* Alibi verò, quòd ea nubium instar avolare, & disperere feciset: *delevi ut nubem iniquitates tuas.* Rursus: *delevi ut nebulam peccata tua*: & iterum: *convertam eos, quia miserebor eorum, & erunt*, (quid dici potest amplius?) *& erunt, sicut fuerunt, quando non projeceram eos.* Eo, ait, se nos pretio habituros, & loco, ac si nunquam in illum deliquissemus. Inter homines sanè id rarò accidit. Pater enim, filio morigero sempérque obsecundanti plus amoris exhibet, illi autem, qui contumax fuit, & indocilis, severitatem ostendit,

De dil. Deo 1. 12.

Mich. 7. 19.

Isa. 44. 22.

Zach. 10.

Princeps vasallis nunquam fœdifragis plus favoris ; aliquando rebellibus minus demonstrat. Belli Dux militibus semper fidelibus magis favens, seditiosis magis inexorabilis est. Non ita Deus, subjungit sanctus Pontifex Gregorius ; tametsi enim hactenus semper ipsi infideles, discoli, ac immorigeri fuerimus, id tamen pretio & favori, ac affectui divino erga nos nihil adimit ; imò si illum ut innocentes amemus, ut innocentes redamabimur. *Sic pœnitentes recipit, sicut justos.* O solatium ! *sic pœnitentes recipit, sicut justos,*

V. Cæterùm ut veritatem hanc magis perspicuam faciam, liceat observationem annectere, non solidam minùs, quàm elegantem, DEUM nempe ergo homines morum innocentiâ & sanctitate Illustres, tantum benevolentię nunquam demonstrâsse, quantum non iis quoque exhibuerit, qui post multas ipsi illatas injurias, tandem se divinis servitiis dediderunt. An dubitatis ? quin attentos mihi animos præbete, & sanè plenos solatii relinquam. Innocentum turba Josuam jactitat, qui solis currum stitit ? *Obediente Deo voci hominis.* An non ad id potentiæ etiam Mutius pervenit ? qui è latrone silvarum famosissimo, in mansuetissimum earundem incolam evasit, quin potius Mutium inter & Josuam id discriminis interfuit, quòd, cùm Josuæ solem in cælis figeret, illustris illius victoriæ causâ, quam unius diei spatio de quinis reportare Regibus debebat. Mutius ob causam longè minoris momenti idipsum obtinuerit, nempe ut ante solis occasum, ad hospitium, quo mittebatur, pertingeret. Elias sanctus & innocens, pluvias ad obsequia sua & nutus paratas habuit, idipsum pœnitentes inter, Jacobus Anachoreta obtinuit, qui virginem priùs oppressit, mox interemit. Daniel innocens, feras belluas ad pedes suos prostratas, & reverentes habuit, sed an non & inter pœnitentes ipsum gratiæ Guilielmus Aquitaniæ consecutus est ? priùs derisor Ecclesiæ, mox etiam hostis, & persecutor ? Si tergemini illi Babylonis juvenes flammis injecti minimè arserunt, an fortè arsit Afra priùs meretrix, tum continentiæ speculum, minimè profectò, Auditores, illa quidem victimam se DEO consecrandi desiderio mortua est, non tamen arsit, nec combusta est. Oleum igne bulliens nocere non poterat Joanni cuidam innocenti, novi perbene, verùm pix pariter ebulliens nil damni afferre poterat Bonifacio pœnitenti. Quid de celeberrima illa MARIA Ægyptiaca superiùs laudata dicam ? nunquid & illa multoties super aquas ambulavit ? Raymundo Pennafortio haud absimilis, qui tamen semper sanctissimus erat ? an non plurimorum annorum spatio cibi omnis expers vixit, Catharinæ Senensi similis, quæ nunquam impia fuerat ? Si Iræne virgo innocens Genii sui tutelaris auxilio ex carcere extracta est, nunquid idem opis & favoris Genebaldo pœnitenti Episcopo idem Angelus præstitit ? Si sanctissima Scholastica fratri suo Benedicto columbæ figurâ apparuit, nun-

Jos. 10. 14.

nunquid eodem schemate Maria pœnitens cognato suo Abrahamo visa est; nunquid majus erat à Crocodilo longo tempore serviri, quemadmodum Theodora de adulterio patrato pœnitens experta est, quàm aut à cervo lactari, ut Ægidium, vel ab urso coli, ut Agapitum, aut lupum habere obsecundantem, ut Norbertum, qui omnes innocentiæ meritis inclaruêre; sed longam ego hìc telam texerem, si partitim & diffusius commemorare vellem, quòd Deus nullo privilegiorum ac gratiarum genere parcior fuerit erga pœnitentes, quàm erga sanctos, id quod Divus Gregorius perappositè indicavit dicens, æquè sapidos palato suo cineres, quàm panem fuisse, *Cinerem tanquam panem manducabam.* Mihi sanè satis est hactenus vobis demonstrâsse, noxas præteritas penes DEUM minimè obesse, quotiescunq; illas animi dolor, & contritio ignis instar, terrâ purgantis, haud aliter, quàm spinas & arbusta absumpsit, de quibus nulla porrò apud homines memoria supereſt. Si ergo nil obsunt noxæ præteritæ, quid timetis amplius peccatores; quid dubitatis? certissimos enim vos facio, DEUM non minùs vos, quàm sanctissimos quosque amore complexurum, magnóque in pretio habiturum, necquicquam ille aliàs per Ezechielem jurejurando se obstrinxisset: *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua.* Si enim ex eo, quòd magni peccatores fueritis, ad sanctitatem porrò eximiam contendere non possetis, certè præterita crimina nimiùm quantùm vobis nocerent. Erigite ergo animos, certóque vobis persuadete, locum vobis maximos inter Sanctorum relinqui, si modò eorum numero velitis accenseri.

Psal. 101. 10.

VI. Quin potiùs è contrario vos impugno: vos enim ex eo, quòd magni peccatores fueritis, DEUM vos è Sanctorum insignium numero excluſurum arbitramini, ego ex hoc ipso, quòd tales fueritis, evinco, vos à Deo in sanctorum grandium numerum aggregandos. Dicite obsecro, multiné anni sunt, ex quibus peccatis immersi vivitis? Eja an non ita est? Ego quidem id minimè crediderim, sed demus id esse. Cur ergo existimatis tantâ DEUM patientiâ, tantas à vobis injurias sustinuisse, tantas blasphemias in lusu, tanta in contractibus perjuria, tantam immodestiam, & petulantiam in templis, tantam duritiem erga pauperes, tantum rigorem contra dicatas Deo Personas, quæ quidem id genus delicta sunt, quibus directè divinissima illius Persona appetitur. An non à primo scelere, quod patrâstis juvenes, vitæ vobis telam abrumpere potuit? quantas indies occasiones nactus est, aut fallente vestigio vos præcipitandi per devia, aut è fenestris dejiciendi, aut mergendi fluminibus, aut telis & sagittis feriendi, nec tamen fecit? sed incredibili patientiâ vos toleravit, imò fortunatos effecit benignitate summâ? Quale obsecro hoc signum est? nunquid quòd rem grandem reciprocè à vobis exspectet? non vos tantis impensis

pensis vivos conservat, ut ipsum continuò offendatis; non propterea hortorum fructus subministrat, & restaurat famelicos, non aquarum fontes propinat, & sitientes refrigerat; non collium auras mites facit, & anhelos reficit potiùs hac potissimùm ratione vos vult obstringere, ut tandem deditionem vestri facere cogamini, aut amore, aut fortitudine tantæ bonitatis expugnati, utque vos tantô majori fervore illius servitio consecretis, quantâ prius malitiâ illum offendere laborâstis. Non ergo mihi porrò objiciatis, ex eo quòd peccatis plurimis Deum lacessiveritis, meritò vos dubitare, an ulla Deo de vobis cura sit, nisi enim vos unicè cordi haberet, jam pridem sanè abrupto vitæ stamine aut cum damnatis fremere, aut frendere cum diabolis coëgisset, nec vobis hac ipsâ die ad concionem audiendam stimulos injecisset, ut vos lucrari conaretur. An nunquam fortè audivistis id DEO in more positum esse, ut peccatores perfidos & perditissimos vel maximè & studiosissimè venetur? *Venit filius hominis quærere quod perierat.* Certè venator impiger, ibi vel maximè immittit vertagos ubi feram pertinacissimam latere animadvertit; Medicus peritissimus ibi artis suæ industriam locat, ubi morbus est vel maximè periculosus. Navarchus ibi suam gloriatur impendere peritiam, ubi ventorum contrariorum furiæ dominantur. Advocatus expertissimus ibi animi dotes & doctrinam adhibet, ubi de causa propè conclamatum est. Agricola exercitatus ibi operam libenter admovet, ubi tellus minus frugifera est & ad culturam pertinax. Certè miseriæ vestræ divinam misericordiam non prosternunt, verùm acuunt desideria amoris sui subtilissimum vobis excessum demonstrandi, ut quemadmodum Apostolus dixit: *ubi superabundavit delictum, ibi superabundet & gratia.* Si modò vos eidem correspondere parati sitis, sinúsque pandatis ad recipienda illa gratiarum diluvia, quæ ille vobis affundere promptissimus est.

Luc. 19. 10.

Ad Rom. 20.

VII. Minimè me latet, ex parte vestra singulari labore opus fore, maximè in principio, usque dum pravis consortiis vos subducatis, & lasciviæ, & ludis, & lucris, aliisque deliciis illecebrosis, quorum longo tempore usum & habitudinem induistis, Sed eja alacriter ad opus, hæc enim nova DEO erit occasio majori vos affectu excipiendi, vosque majori liberalitate & munificentiâ attrahendi. Certè filius ille prodigus, qui libertatis amore inescatus extra lares paternos seculum sibi aureum fingebat, semper Apicianis luxibus in commessationibus, conviviis, & prosperitate affluens, deprehendit tandem ex aureo illo quod sibi ipsi finxerat sæculo, nil aliud sibi esse residuum, quàm juglandium pastum. Unde dejectus, afflictus, vilis, reditum meditabatur ad domum in qua natus est paternam, & patris pedibus supplex accedere, veniámque efflictim rogare: *Surgam, & ibo ad Patrem meum.* Hoc autem sanctioris animi propositum, non amor & charitas,

Luc. 15.

ritas, sed proprii commodi studium, famis, nuditatis, squaloris & sordium calamitas extorserant, juxta eximiam Divi Chrysologi effatum: *Fames revocat, quem saturitas exulârat.* Et tamen, ô quanto amore receptus est? debebat enimvero Pater dicere redeunti: Ah! ingrate fili! jam tandem ad Patrem redis, cùm nemo amplius rerum tuarum satagit, vah dum amicorum copiâ affluere, & voluptatum delitiis, genitorem tuum nec salute dignatus es; merebaris proin à me repelli, eorum sumptibus sustentandus, cum quibus opes familiæ, & patrimonium dilapidâsti merebaris paternæ domûs limine excludi, pro filio meo non haberi, imò ex oculis meis in malam crucem abigi. In hanc sanè verborum formulam videtur pater prorumpere debuisse, saltem in cautelam filio salubre documentum; verùm nihil horum dixit genitor: potiùs exemplum pietatis à mari desumpsit, quod fluvios ad se redeuntes non objurgat, nec illis exprobrat, quamvis longis ambagibus fugitivi per orbem erraverint, non supplices fieri postulat, non magnâ morâ eorum vota suspendit, sed continuò immenso ipsos sinu, unde primò fluxerant, recipit, suorumque quos continet thesaurorum facit participes. Haud aliter senex optimus filium reducem, ac pœnitentem obviis ulnis amplexus & osculatus est, strinxit, atque lachrimis perfudit; tum proferri illicò splendidissima vestimenta, præstò esse famulitium, oppiparum instrui convivium, & musicorum modulos insonare jussit; & quod maximè mirandum, annulum aureum digito inseri: *date annulum in manu ejus.* Quod ætate illa luculentissimum signum erat filii charissimi, quippe cui sigillum committeretur: jam ego in hunc modum ratiocinor. Si tantâ benignitate à Deo recipitur, talis notæ filius, qui ad illum revertitur, non alia de causa, quàm quòd fame se sentiat emori, & squalore ac nuditate tabescere, quid de vobis dicam, Auditores, qui ad DEUM revertimini, eo potissimùm tempore, quo omnium commodorum ac deliciarum copiâ abundatis, dum prosperis fortunæ velis evecti, amicorum coronâ circumdati, divitiis, honoribus, ac variarum relaxationum diverticulis affluitis? totúmque hoc Dei amore relinquitis? O quo affectu vos suscipiet? quâ promptitudine, quâ facilitate? an non suggeret largiter, quidquid ad eximiam vitæ & morum sanctimoniam, ad quam aspiratis, erit necessarium? dolore vos sincerissimo & perpetuo noxarum commissarum donabit, quod sanè nectar illud delicatum, & dulce est, à DEO per Isaiam promissum, cùm diceret: *inebriabo te lachrimâ meâ.* Margarita de Cortona olim Christum secuta est, qua de causa? quia à Patre baculo è domo fuit expulsa; Christus tamen illam non dedignatus est habere velut amicam charissimam. Paulus, cognomine simplex, se Deo consecravit & cur hoc? quia thori consors gravissimam ei infamiam inusserat; Christus tamen non dubitavit illum in ser-

De fil. Prodig. Serm. 2.

Isa. 16. 9.

vorum insignium numerum accensere. Plures alii divino servitio accessêre, solo timore temporalis cujusdam periculi, aut calamitatis impulsi, ita Arsenius ille Romanus fecit, insidiis Arcadii impeditus, ita Ephrem Syrus, carceri mancipatus, ita Moyses Æthyops inimicis circumdatus, ita Gerardus Clarefallensis, in prælio sauciatus, ita Romualdus Camaldulensis, à Justitiæ ministris quæsitus, Deus tamen eosdem singulariſſimâ favoris, & amoris teneritudine complexus est, eáque quâ in præsentiarum gaudent, sanctitatis famâ fecit conspicuos. Quid ergo faciet vobis? qui locupletes, liberi, felices, vegeti omnem ipsi vitam consecratis? non tecti, aut paterni laris penuriâ, quo recipiamini, quia palatia inhabitatis, non panis, victûsque defectu, quo sustentemini, quia divites opum, multitudine gaudetis; prædiorumque, non infamiæ imminentis metu, cui eripiamini quia omnium existimatione & honore claretis, non inimicorum timore, non mortis formidine, non improviso sortis adversæ eventu, quia & fortes & amati, & fortunatissimi estis; sed ideo solùm? quia divinam servitutem, omni caducæ, fluxæque vanitati sponte præponitis, ad vos ipsos vincendos, subjugandósque, ut per universam Dei Ecclesiam pulchrum illud demissionis miraculum, in vobis effulgeat, quod spiritu Prophetico indicavit Isaias prædicens, etiam leones tandem visum iri, qui dimissâ ferarum venatione abhorreant à carnibus, & palatum paleis boum instar, admoveant? *Leo quasi bos comedet paleas*, v. 7. Et adhuc dubitare potestis? an à se vos Deus fortè abigat? an vos cordi habeat? an vobis faveat? an vos amet? an vobis blandiatur? totum id vestro judicio relinquo. Si vobis id possibile videtur; diffidite ipsi, per me licet, cùm verò ratio omnis vos in spem erigat, quid porrò timoris, quid suspicionis, & umbræ vobis reliquum est, ut acquiescere nolitis, palámque confiteri? Vos, quantumvis in præsentiarum maximos vos peccatores agnoscatis, aptos tamen esse ad eximiam sanctitatem?

VIII. O si ipsa vos calamitas vestra doceret, spem vestram in Deum erigere! Mysterium sanè tremendum in divinis oraculis invenio, jam olim à Divo Hieronymo observatum, fuisse nimirum olim plerumque sortem longè feliciorem eorum, qui secundogeniti fuerant, præ illis quos primogenitorum nomen insigniebat. Primogenitus erat Cain, hunc tamen favoribus Abel præcessit. Primogenitus Ismaël, charior tamen Isaac, primogenitus Esau magis dilectus Jacob. Primogenitus Ruben, gratior tamen Judas, Primogenitus Manasses hunc tamen Ephraim præcessit. Primogenitus Eliab, Davide tamen posterior, atque hunc in modum alii plures. Sed quid ego per primogenitos intelligo? Innocentes nimirum & sanctos, (ita Theophylactus, ita Tertullianus, ita Cyprianus docuêre,) bonâ tamen eorum veniâ dicere liceat, illos in Ecclesia à Deo non esse collocatos

catos in sublimiori gradu quàm secundogenitos, quos appello pœnitentes; quia videntur his illi potius postpositi, video sanè pro Principibus in Ecclesia haberi non Joannem Geminum, qui innocentissimi fuerant, sed Petrum perjurum, Paulum sanguinarium; sed cur isthoc? ne miseri nos pœnitentes nimiùm animis dejiciamur, si è nimis profundo iniquitatis barathro nos emersisse videamus; ô ad quantum dignitatis & excellentiæ gradum, etiam nos, si modò non desit animus, evehi possumus? ad quantam felicitatem, ad quantam fortunam? quin ipsis innocentibus meritorum cumulo antestare, nos, nos inquam, licèt nunc inferiores gradu, illis æquari, quin illos prætergredi possumus, & multùm illis excellere sanctitate, quemadmodum tantâ nominis sui gloriâ fecit Magdalena. Quid ergò posthac faciendum est? respirate tantisper, & actutum audietis.

PARS ALTERA.

IX. QUicunque pensiculatiùs solatium illud grande consideraverit, quo peccatores hactenus animavi, videbit sanè non in eum finem feciſſe, ut quisquam eorum dictam num sibi in Aconitum convertat, & vel minimum inde desumat argumentum, non spei ad surgendum è vitiorum cæno, sed præsumptionis ad eidem porrò inhærendum. Si tamen quispiam eò deveniret insaniæ, sibi imputet miser; mihi sanè tigridis instar in eum insiliendi animus foret, ac objurgandi tamdiu, donec probè intelligeret, discrimen manifestissimum, quo prædestinati ab improbis discernuntur, illud esse, quòd illi è divinæ misericordiæ magnitudine motivum capiant de noxis suis cum fletu dolendi, isti verò ansam, eásdem vehementius accumulandi. Aliud sanè est ad divinam misericordiam post peccatum recurrere, & longè aliud, peccare liberrimè, eò quòd ad divinam Clementiam detur recursus. Primum est DEUM velle inducere, ut veniam sceleri largiatur, alterum verò, ut crimen protegat, ac tueatur. Sed quia tantam insaniam à nullo Auditorum meorum timere possum, ad vos revertor, qui jam peccatis lassati, ad DEUM regredi statuistis, ut tanto vos eidem fideliores posthac exhibeatis, quantò minùs reverentes Divinæ Majestatis fuistis. Sed quâ tandem ratione ad sanctitatis tàm eximiæ fastigium vos erigetis? qui hactenus in profundo scelerum abiisse delituistis? facilè vobis persuadebitis, velle me, pedetentim, deaque gradu in gradum ascendatis, hodie ab his illecebris desistatis, cras ab aliis, hodie huic pravo consortio vos subducatis, cras alteri, atque adeò sensim sine sensu perfectionis clivum conscendatis; sed vestrâ pace & veniâ, alio vos ego tramite deducam. Quamdiu enim in hunc modum loquimini, nondum firmiter satisque divinæ gratiæ auxilio inniti didicistis, nec recordamini ad

tam

tam altum verticem superandum pedes vestros minimè sufficere, sed alas gratiæ requiri. Dico ergo vobis, si seriò ad sanctitatem aspiratis, resolutione magnanimâ opus esse; etenim magnos peccatores inter, & alios homines vel virtuti assuetos, vel saltem vitiosis habitibus non infectos ingens intercedit discrimen; siquidem his, quamvis gradatim & lentè procedant tandem tamen, ad perfectionem elevantur, utpote, qui non singulis passibus pravorum habituum pondere retrahuntur; magni autem peccatores si in ascensu tàm lubrico non ferantur passu concitato, protinùs retrolapsi aguntur in præceps; atque adeo si animum ad illos placet reflectere, qui è profundo criminum cæno ad eximiam sanctitatem ascenderunt, videbit illos quasi saltu unico illuc pertigisse, quo se à principio statim vehementi impetu librârunt. Considerate Pelagiam celeberrimam illam Antiochiæ peccatricem; vix animum ejus emollivit Deus, dum Nonnum Episcopum è cathedra dicentem auscultaret; cùm illicò eidem loquendi desiderio inflammata est; certùm cùm impetrare non posset, ut ad privatum alloquium admittere, ausa est in publica Synodo considentem accedere, & in Augusto illo Patrum concessu ad pedes ejus advolvi, insuper habitis populi sarcasmis, amasiorum indignatione, rivalium dicteriis effusissimis; ibi lachrymis inundata, ac animi dolore intimè contrita, scelerum veniam rogavit. An enim multùm illam temporis insumpsisse creditis, ut primò consortia inhonesta desereret, deinde colloquiis illecebrosis abstineret, ac tandem in desertum confugeret? Vix tertia, à mutato in melius animo, dies illuxerat, cùm pretiosæ supellectilis suæ universæ, peristromatum, vestium, eboris, auri, gemmarum, numero & rationibus initis, omnia ad sancti sui venatoris pedes abjecit, in pauperum turmas ad ejus libitum dispertienda. Mox domum reversa, quantos in mancipatu servos, servásque numeraverat, libertate donavit. Octavo subinde die tota à capite ad calcem aspero, & horrendo cilicio corpus induit, ac peregrinæ instar squalidæ, Hierosolymas profecta, ibique sanctorum mysteriorum monumenta venerata, angustæ sese cellulæ inclusit, è qua non priùs egressa est, quàm felix animus ad cælos avolaret. Quid de Thaide illa Ægyptiaca memorabo? cujus vultûs Idolo, nescio plus ne auri an sanguinis immolatum; petiit illa ab Abbate Paphnutio, à quo ad Deum conversa erat, trium duntaxat horarum spatium, antequam se virginum, solitariæ vitæ studiosarum, claustro abderet, vitam porrò in continua commissarum noxarum detestatione peractura. Illas ipsas autem tres horas cui rei impendit? nisi, ut quidquid unquam ab Amasiis dono datum acceperat, in unum cumulum colligeret, ac in platea publica, præsente numerosâ populi coronâ, tanquam infandæ impuritatis spolium flammis exereret. Ita pariter, repentè sanctus evasit sceleratus ille Galganus,

ganus, nobilis quidem prosapiæ, sed vitæ perditissimæ Juvenis, qui virtutis semitam tam pernici pede emensus est, ut initium inter, & finem vitæ, pœnitentiâ famigeratissimâ, inter Eremitas Senenses traductæ reliquerit unius solùm anni intervallum. Ita Margarita de Cortona, ita Angela de Fulignis, subitò in sanctam mutata est; ita Guilielmus Aquitaniæ Dux, qui scelus sibi à natura congenitum esse gloriabatur, vix dolore, & pœnitentiâ confusus ad Divi Bernardi pedes procidit, cùm qui lupus ceciderat, agnus surrexit, & pœnitens erectus est, qui lapsus erat persecutor. Tum quantocyùs Silvarum Spelæa querere, ubi se irato cælo subduceret; divitias cum mendicitate, crapulas cum fame & abstinentiâ, jocos cum singultibus permutare, carnem quam in deliciis, illecebrisque nutriverat, stimulis, & catenis opprimere! Eja ergo peccatores, hoc unum ego à vobis in præsentiarum eflagito, ut actutum magnanimo quopiam decreto, Deo, quem tam graviter offendistis, satisfacere statuatis, & id, quod bene decrevistis, executioni quamprimùm mandetis. Certè divina gratia nescit moras: *nescit tanta molimina spiritus sancti gratia*, Si cor ingreditur, fulminis naturam imitatur, quod vix in nube genitum, rimam, quâ evolet, quærit, aditúmq; ad ingens facinus machinatur.

X. Neque vos ab hoc decreto timor retrahat, fortè ne ad mortem usque in cæpto illo, vitæ novæ, quam elegistis, generoso tenore non perduretis. Sicut enim in vestra potestate est incipere, illo, quem Deus vobis largitus est, fervore, ita pariter in vestra manu est in cæpto persistere. An verò DEUS vobis deerit, postquàm ejus amore tanti momenti negotium suscepistis? an, qui vos peccatores recipit, ad se conversos repellet? cùm tamen ipsemet testetur: *& eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.* Joan. 6. 37. Ecquis fundum comparat, & ei culturam negat? quis spargit semina, & fructum non colligit? quis domum ædificat? & illam non libenter inhabitat? Hortulanum aspice, qui sterilem arborem suâ industriâ & sedulitate reduxit ad frugem? hanc sanè præ cæteris in amoribus habet, quantumvis plures aliæ, sponte suâ, in pomario virescant, redit identidem ad eandem visendam, majori sollicitudine custodit, liberaliùs undis irrigat, studiosè & minutim putat, & quasi oblitus aut negligens omnium aliarum plantarum, cuicunque hospiti pomarium ingredienti, hanc, inquit, aspice, hanc intuere. An DEUM aliter vobiscum acturum creditis? postquam tantis ipsi sumptibus, tantâ diligentiâ, tantâ industriâ, tantâ mediorum varietate & copiâ stetistis? ille, si nihil aliud in vobis, liceat ita loqui, suos certè labores amabit, & ut appositè in rem Tertullianus scripsit: *chariorem sentiet, quem lucri fecit.* De Pœn. Animos ergo erigite Christiani, ego enim me vadem vobis, pœnes Divinam bonitatem præbebo: *Ego planè sum Divinæ misericordiæ sponsor,*

De Plag. grand.

dicam cum Nazianzeno, Quod si tantùm animi vobis non est, ut cum Magdalena Christi pedibus advolvamini, illósque lachrimis lautos, oscu-lis signetis, velut amoris typo, ego ego vestris partibus perfungar, ac coram Christo prostratus dicam: scio Domine, quàm plurimos bonitate tuâ abuti, nec minùs tamen illos à te patienter tolerari, alterius mentis est populus iste, qui supplex tibi accidit, ut, si quando quempiam sustines, misericordiâ tuâ ad offendendum te abutentem, à clementiæ tuæ solio non repellas ad te revertentem; quodsi vel ipsa hâc petitione audax nimiùm & præsumptuosus videatur populus, ego ego pro eo pænas dem, in me omnem iram converte, ego enim toto hoc matutino tempore, in id unum incubui, ut absque ulla culparum reprehensione, ità audaces illos facerem, ità animosos, sed nunquid hoc facere debebam? O clementia admirabilis, ô amabilitas singularis! ecce, quàm non timeam indignationem tuam? dum in totius hujus populi corona palam confiteor, & exclamo, quòd & ego temerarius sæpiùs ausus sim, me tibi opponere, te irritare, injuriis lacessere, tuum honorem pessumire: *peccavi, impiè egi, iniquè gessi, in omnibus justitiis tuis*, Tu verò eximiâ pietate non solùm me tolerâsti, sed gratiam, ut meipsum agnoscerem, non denegâsti, intra servorum & sacerdotum tuorum numerum me admisisti, verbi tui Divini prædicatoribus aggregâsti; quod si & in hoc munere tibi minimè, ut diceret, respondeam, hæc enimverò mea culpa est, & malitiæ excessus, non bonitatis tuæ infinitæ defectus. An non ergo animos addam aliis, ut ad te revertantur? certè suggestui me minimè admovere debebas, si tibi displicebat, à me plenis buccis misericordias tuas deprædicari. Jam enim non solùm omni gratiam tuam petenti, promptissimam à te noxarum veniam promitto, verùm insuper sanctâ fide recipio, eum intra amicorum tuorum numerum, quantum ipse desiderat, admittendum; illi in tentationibus opem, in laboribus solatium, in periculis tutelam, in timoribus fiduciam, in bono robur & perseverantiam, ut quemadmodum surrexit, ita & perduret, adpromitto. Tantum est, ô Christiani, de quo vos ex hoc pulpito Apostoli fide securos facio: *qui cæpit in vobis opus bonum, ipse perficiat.* Ad Philip. 1. 6. Vos autem tantâ securitate animati, seriò cogitate, quid tandem magnanimum & generosum decernere velitis amore Christi, qui ex hac Cruce, sanè nil aliud agit, quàm momentis singulis, vestri amore pati, ac languere.

Baruch. 2. 12.

SER-

SERMO TRIGESIMUS TERTIUS.

DIE VENERIS POST DOMINICAM PASSIONIS.

Expedit, ut unus moriatur homo, pro populo.
Joann. 11.

I. ERgòne Hieroſolymæ expediat, Chriſtum mori: ô ſtulta conſilia, Conſultores fatui! tunc enim verò volo, ut ad me regreſſi, hæc loquamini, cùm camporum veſtrorum planitie armis & armatis inundatâ, Romanas aquilas in muris veſtris nidulari videbitis, vixq; ibi collocatas, jam ungues acuere prurientes in prædam; cùm audietis lituorum, ac tubarum clangorem, fundarum ac ſagittarum ſibila, ſauciorum & morientium ſingultus confuſos, tunc enimverò velim mihi reſpondeatis: an expediat? an animus tunc vobis erit dicere? *expedit*. Quando ſanguinem torrentium inſtar currere, occiſorum cadavera in tumulos & montes ſurgere, ædificia in ruinam prona ſub pedibus fatiſcere, jugulatas in oculis veſtris ſponſas exſpirare, quando quocunque verteritis oculos horrore attonitos, bacchari videbitis crudelitatem, dominari furorem, regnare mortem. Certè non dicent, *expedit*, filioli illi teneri, qui matrum famem ſuâ carne paſcent; non dicent juvenes illi, qui triginta ſimul, nummis pauculis in ſervitutem vænibunt; non dicent ſenes, quorum quingenti unâ die è furca ſuffixi pendebunt. Heu! *non expedit*, ô infelices, *non expedit*, ſanè *non expedit*, nec ſanctuario abominandis ſordibus profanando, nec templo horribili incendio exurendo, nec altari, virorum fœminarumque, quaſi agnorum & taurorum, crudeliter occiſorum ſanguine polluendo. *Non expedit* monti olivarum truncis arborum excidendo, ut inde patibula erigantur, *non expedit*. Sacerdotio, quod authoritatem perdet, non regno, quod jurisdictionem omittet; non Oraculis, quæ obmuteſcent; non Prophetis, qui revelationibus carebunt; non legi, quæ cadaveris inſtar ſpiritu deſtituetur, & aſſeclis honore, imperio deſtituta, nec ritus ſuos, porrò jactare, nec Profeſſores ſuos ſalvare poterit. Eia etiamnum in cælis vivit & dominatur DEUS, hic ſanè novit eludere, ac confuſione replere illos omnes, quicunque deteſtandæ & improbæ *rationi ſtatûs* poſthabent æquitatis ſinceræ, & juſtitiæ

momenta, vultque exemplo manifesto perspicuum fieri omnibus, *quia* Prov. 21. 30. *non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.* Hem bellum consilium! decernitur Christi mors, ne Romani Hierosolymæ dominentur, & ecce Romani Hierosolymæ imperant & dominantur, quia Christum occidere decretum est. Usque adeo facillimum cælo est, malignorum consilia invertere unáque demonstrare Politiam illam honestis Principiis minimè fulcitam, sed commodi proprii suggestionibus nixam artem esse, non minùs perversam, quàm inutilem, quæ, cùm stabilire deberet Principatus, eosdem exterminat, dum studet locupletare familias, easdem ad inopiam redigit, dum felicem reddere hominem laborat, eundem perdit. Hanc maximi momenti veritatem, hodie in medium proferam, ac demonstrabo, nunquam utile esse, quod honestum non est, ut nullus ad credendum posthac stultè inducatur, impietatem utilem esse ad felicitatem.

II. Cæterùm sponte vobis primò fateor, Auditores, me non absque rubore argumentum propositum in hoc theatro discutiendum assumpsisse, quasi vero Christianos inter adhuc in dubio versetur illud, quod gentilibus ac paganis adeò perspicuum erat? Quâ non vehementia Tullius Cicero in eos invectus est, qui prima doctrinæ hujus semina in mundum spargere audebant, id nimirum, quod honestum non est, utile tamen esse posse? an non illos quietis publicæ perturbatores, amicitiæ pestem, stragem reipublicæ, virtutis exterminatores, mundi scandala appellavit? in quorum confusionem eventum quendam in medium profert, qui ad nos non minùs confundendos sufficiet; Cùm olim Themistocles in Athenienſi Senatu verba faceret, consilium se reipublicæ utilissimum habere dicebat, quod tamen sicut palàm proponere non posset, ita quendam, cui id secretò confideret, assignari sibi poscebat; destinatus erat Aristides, cui proin distinctè Themistocles revelavit, quâ fraude Spartanorum aliàs hostium, tunc autem amicorum, naves flammis exuri possent; Rediit in Senatum Aristides, Patribus ingenti expectatione suspensis, & Themistoclis consilio singillatim non enarrato, id unum dixit: *Consilium Themistoclis per utile est reipublicæ, sed minimè honestum.* Quid? unanimi voce, & absque ordine clamabant cuncti: hoc enimverò fieri non potest: *quod honestum non est, non potest esse utile,* atque hunc in modum nunquam id audirent, repudiârunt. Adeò profundas radices in corde Senatûs illius egerat illa opinio, juxta Ciceronis & Plutarchi conclusum, *ut quod justum non erat, minimè putaretur esse utile.* Si ergo cæcis gẽtilium animis veritas hæc tàm manifesta visa est, cur illam persuadere nobis adeo difficile sit, qui tot infallibilibus veritatis testimoniis illam scimus subnixam? Certè miseri illi nesciebant, omnium mortalium sortem, ex unius DEI manibus pendere; profitebantur multitudinem

dinem ac discordem copiam Deorum, quorum unus virtuti faveret, alii quàm plurimi flagitia tuerentur. Quin eorum opinione crimen nullum erat, cui suus in cælis Patronus deesset. Jupiter Adulteros, fures, & latrones Mercurius, Mars sanguinarios, Ebrios Bacchus, Venus luxuriosos, avaros Pluto protegebat, ut adeo eorum Adoratores aliquam veniam mereri videri possent, si judicâssent vitium quandoque felix esse posse, cùm suus cuivis vitio protector esset, & publicus quidem, Deorum nonnemo. Nos autem, Christiani, qui unum in mundo DEUM profitemur, & hunc ipsum uti virtutis amantem, ita inimicum sceleris juratum, an hunc unquam malignis actibus, reprobisque, in partium nostrarum tutelam attrahendum putamus? an non enim à manibus ipsius omnis nostra qualiscunque prosperitas prava æquè ac magna dependet? adeo, ut absque ipsius nutu nec aura spiret in aëre, nec spira ad messem matura, flavescat in campis. Hoc

Eccles. 10.5. sanè certissimum est: *in manu DEI*

Luc. 11.34. *prosperitas hominis.* Ecclesiastico teste, *bona & mala vita, & mors, paupertas & honestas à DEO sunt.* Quæ ergo hæc prudentia est? ad acquirendam felicitatem malè illum tractare, qui eam dispensat, & offendere graviter, qui illam solus donare potest. An hæc nobis ars, & utilis industria videtur? ad recipiendas gratias in genere contemptûs, & pro favoribus obtinendis injurias multiplicare?

III. Dicetis penes DEUM huic argumento locum non esse, cùm enim ille terrenorum bonorum contemptor sit, minimè mirum est, si illa etiam inter immeritos dispertiatur, aut curam illis partiendis, secundis potiùs, ut vocamus, causis relinquat, à quibus porrò absque respectu in illos dispensentur, qui mediis magis appositis & ad id à natura comparatis, eorum possessionem mereantur. Verùm enimverò parciùs ista. hæc enim ratiocinatio, quo blandior est impiis, tantò fallacior; opere ergo pretium fecero, si falsitatem detegam, ac fraudem & errorem averram. Dicite enim: an non DEUS eodem modo bona terræ semper contempsit? an non eadem ratione causis secundis semper usus est? hoc certè est extra dubium. Ego tamen certò deprehendo, ad obtinendam etiam terrenam felicitatem nihil ulli unquam profuisse, quòd impius fuerit, plurimos autem juvisse plurimùm, quòd fuerint pii. An thesis ista forsan exotica videtur? ego sanè ad eam astruendam omnium eorum, qui in mundo hactenus floruerunt, inductione uti possem, si id per temporis angustias liceret, parva è plurimis adducamus. Eia dicite, cùm inter omnes mundi familias unica, è communi totius orbis naufragio liberanda esset, quæ illa erat? justine cujusdam, an impii? cùm è Sodomorum incendio unica erat vindicanda, quænam tandem præ omnibus erat electa? impudici cujuspiam, an casti? Quis suo tempore Abrahamo locupletior, quis

Isaaco? Jacobo, Josepho? Patriarchis inter paucos sanctissimis? Josephum singulariter, quid tandem ad thronum evexit? an malitia, an innocentia? cùm ille corde intrepido violentis Dominæ blanditiis resisteret, credo minimè defuturum unum eorum, quos mundus Politicos indigitat, qui vellicatâ leviter auriculâ insusurrâsset, Josephe, mentem adverte sedulò, nescio equidem, an consultum tibi sit Dominam irritare, tam divitem, tam amicam, tam potentem. Abest maritus, conclave secretum est, quis resciet? magni momenti res est, illius Dominæ gratia, quæ in omni affectu vehemens & immodica est, nec amare, nec odisse potest, nisi summè. An verò fortunæ Josephi prosternendæ pernicioſius consilium suggeri poterat? Ille quidem consilio hoc contempto carceri & vinculis mancipatus est, sed nunquid per carceris portam intravit in regiam? nunquid compedes & vincula coronam ipsi fabricata sunt? Moyses ætate juvenis, si Diadema retinuisset à Pharaone impositum, Philone teste, si in regia mansisset, si ritus gentis illius secutus fuisset; nunquam evasisset tanti populi Dux, nunquam tanti regis terror; dum autem recusavit regius esse nepos, Deus Pharaonis factus est: *Exod. 7.1.* *Ecce constitui te Deum Pharaonis.* Ipsam tandem promissæ terræ felicitatem, quis obtinuit? an ii fortè, qui populum concitabant, qui vitulum adorabant? qui Deum contemnebant; nec unus quidem eorum, nec unus, de sexies centenis millibus illuc pedem intulit. Quis ætate Judicũ tantas expugnavit urbes? tantos fugavit exercitus? tanta reportavit spolia? erexit trophæa? nisi Josue, Chalebus, Othoniel & Gedeon? aliique his virtute pares, qui omnes, ut Ecclesiasticus testatur, fuêre felicissimi. *Ut viderent omnes, quia bonum est obsequi sancto DEO.* Si autem Regum tempora & fastos placet evolvere, quis eorum reperietur, cui impietas non magis damno fuerit, quàm utilitati? an vel unum numerabitis? Si Saul virtute sceptrum adeptus est, an non scelere perdidit? Si David unquam adversam fortunam expertus est, nunquid tunc, cùm legem Dei contempsit? Quantum Salomoni profuit, electione illâ laudatissimâ sapientiam divitis præposuisse? bonum factum! quòd nullum iniquorum statistarum, de quibus nobis sermo est, in consilium vocaverit; mihi enim persuasissimum est, omnes fuisse dicturos Salomoni: Rex sacratissime, considera pensiculatiùs, nec electionem, judicio extemporali præcipita, ad quid Regi tanta scientia? An in regno tuo unquam, aut jurium periti, aut Leguleij deerunt: si quando aut lites decidendæ sunt, aut controversiæ ventilandæ? litteræ profectò Principem non faciunt formidabilem. Tuum potiùs est, dilatare possessiones & dominia, augere census, implere ærarium; aliàs risui eris inimicis, te libris locupletem, pecuniâ pauperem, atramenti prælargum, parcum auri videbunt. Hoc procul dubio consilium, sit verbo venia, Politicastrorum istorum fuisset. Sed quanto præstabat, Salomonem honestatis se potiùs regu-

Eccles. 46.11.

regulis conformâsse, quam iniquis utilitatis suggestionibus? Si autem lapsu temporis grandem illam regni sui felicitatem sensit imminui, quâ de causa id accidit? nunquid, quòd à Divinorum mandatorum tramite deflexerit? Totum, si placet, Elenchum, eorum, qui in eadem corona successerunt, Regum Juda evolvite, & omnium magis fortunatos deprehendetis, Ezechiam, Joathamum, Josaphatum & Josiam, sed hi ipsi virtutis, ac Justitiæ magis studiosi fuêre; isti longam vitam vixerunt, nova propugnacula erexerunt, redditus uberrimos accumulârunt, luculentis victoriis inclaruerunt. In nonnullis autem fortunæ tenor variavit, juxta morum & vitæ varietatem, quemadmodum in Asa, in Joasso, in Ozia, in Manasse videre est. Reliqui ad unum omnes tam Judæ, quàm Samariæ Reges, uti constanter flagitiosi, ità fuerunt etiam constanter infelices; ipsis; rebelliones, ipsis infausta prælia, ipsis fugæ inhonoræ ipsis carceres, excidia, strages incubuerunt. Quid plura poscitis? an non clarissimum est Spiritûs Sancti oraculum capite quinto Judithæ exaratum? *Vsque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona, ubicunque congressi sunt sine arcu & sagitta, & absq; scuto & gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, & vicit, & non fuit* (advertite verba, quæ ponè sequuntur) *& non fuit, qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultu Domini sui.* Jam ego à vobis edoceri vellem Auditores, an Deus hâc ætate, quam vivimus, eadem ratione mundum gubernet, quo principum horum tempore gubernavit? an fortè stylum mutavit? dicite alacriter, an forsan gubernandi maximas invertit? an ab animi sui decretis antiquis recessit? an fortassis tandem induxit animum ad amandum scelus, quod prius execrabatur? An fortè alius est, qui hodie mundum gubernat? an forsan gubernaculum cessit, aut cæco Casui, aut malignæ cuidam Intelligentiæ? an saltem in regni socium admisit quendam Deorum falsorum? qui flagitiosorum partes tuentur? quid novi in natura accidit, quid novi? dicite: heu vel mente istæc concipere, non dicam verbis exprimere, inaudita blasphemia est! *Ego Dominus, & non mutor.* Ita Deus per Malachiam protestatur. Sum ille, qui primò fueram. Quomodo ergo, si ita se res habet, credere possumus, ad obtinendam felicitatem plurimum referre impium esse, ac sceleratum? an non hæc arrogans temeritas est? quasi verò David non & nobis locutus esset, dum dixit, *vultus Domini super facientes mala*, non ut eos divites faciat, aut excelsos, aut honoratos, *sed ut perdat de terra memoriã eorũ.* & omnes in malam crucem agat.

Judith 5.16. Judith 11. Judith 6.5.21.

Malach. 3.6.

Ps. 33.17.

IV. Ne verò existimetis tantam argumentorum vim ab uno solo populo me emendicâsse, quem Deus singulari providentiâ gubernavit, hoc agamus; vos ex una parte Herodem impium, agnomine, majorem, constituite, ex altera verò parte pientissimum Imperatorem Constantinum cognomento Magnum, ego collocabo. Utrique horum magnorum Principum, sangui-

sanguinolenta infantulorum laniena proponitur, illi ad vindicandam coronam isti ad consequendam corporis sanitatem. Respondet Herodes, pereant innocentes modò tutum mihi maneat sceptrum; reponit Constantinus, pereat mea vita, modò in mei gratiam tot infantibus non pereat vita. Vos Judices nunc apello, an magis Herodi impietas, an Justitia Constantino profuerit? Scire vultis? mentem advertite. Constantinus recusatâ innocentum strage corporis valetudinem jam conclamatam plenè recuperavit, & exinde sceptro tranquillè potitus est? Herodes verò excidium infantum exsecutus, paulò post sceptrum amisit, horrenda tandem infirmitate consumptus. Decantatissimus est lacrimabilis finis, quo Herodes interiit: vidit deciduas sensim carnes vermibus prius scatere, quam mortuas; sensit immensos ex nervorum contractione dolores; pertulit fætorem è putrescentibus membris intolerabilem, ut tandem miserrimè vitæ suæ Satur mortem sibi cultro accelerare conatus sit. Si Constantinus ab initio pluribus rebellionibus agitatus fuit, posteà imperium tranquillâ pace gubernavit. Si Herodes primò pace exhilaratus fuit, creberrimas posteà rebelliones perferre debuit, ut tandem in proprium filium Antipatrum conjuratione factâ, veneno eum è medio tollere decreverit. Hinc cùm Constantinus vivens filios Cæsares creare poterat, Herodes illos carceri mancipare cogebatur; sed quid dico carceri mancipare? an non celeberrimum illud Herodis tempore effatum invaluit? *Melius est Herodis porcum esse quàm filium?* Quo autem fundamento? eo nimirum, quòd qui enim bestiis illis indulsit vitam, ut Judæus, geminis eandem filiis eripuit, quamvis Pater. Quòd si etiam magna humanæ felicitatis pars est, amari: quemadmodum odio haberi pars ingens calamitatis, O quantum in hoc diversi erant Constantinus & Herodes? Quis enim, statuas, arcus triumphales & trophæa commemoret Constantino in publici amoris testimonium erecta? Aliter longè Herodi eveniebat. Hic enim cùm in perpetuæ memoriæ suæ perenne monumentum, Aquilam nescio quàm auream erexisset, illa publicâ exortâ seditione solo evulsa, & in frusta comminuta est. Quin quod amplius est, & à Josepho Hebræo solerti antiquitatum Scriptore observatur, nihil Principem impium majori dolore afflixit, quàm inexplicabilis subditorum suorum de adversis; quibus torquebatur, voluptas & gaudium, unde antequam moreretur edicto ferali universam Hebræorum nobilitatem, quam fraude totam ceperat, in mortis suæ articulo crudelissimè jussit interimi, ut saltem vi adacti mortuum plangerent, qui amoris stimulo incitati, morientem lamentari recusabant. Edicite ergo vos oro & obtestor Auditores, ad comparandam felicitatem, quam artem appositissimam existimatis? an illam? quâ Herodes in occidendis innocentibus usus est? an quam Constantinus tenuit, in iis conservandis? Certè vel cæcum esse necesse est, qui hoc non agnoscat, vel sane protervum, qui veritati tam palmariæ audet refragari.

V. Hoc

V. Hoc tamen parum est : an non enim omnia historiarum sacrarum monumenta docent, ad felicitatem etiam summam comparandam, plus artes innocentiæ sinceras, quàm abstrusa iniquitatis consilia valere? Tergeminos mihi Imperatores aspicite: Jovinianum, Valentinianum, & Valentem. Omnes isti, quibus quæso viis ad Imperiale solium eluctati sunt? an non illis, quas humana prudentia judicâsset nimium quantum à concepto fine devias? Singuli sanè dum privati adhuc militum Duces stipendia merebant penes impium Julianum Apostatam, ne stultis illius Imperiis porrò subessent, ab exercitu discessêre, nec multò post, qui exules fugiebant, Aulam Imperatores ingressi sunt. Quæ autem hominum prudentia, illas artes approbare poterat? quibus Imperator Honorius regnum gubernabat? Considerate obsecro: quoties barbaros multis millibus armatorum inse movere conspexerat, quid fecit? subitò hæreticis ipse bellum intulit, atque hac armorum inversione, quâ regni vires frangere videbatur, stabilivit Imperium. Quis autem non credidisset, potiùs contrarium eventurum? quid? strepitabant in concilis Aulici, quæ hæc prudentia? quasi verò Gothi, & Hunni ex Hispaniis in nos innumerabili multitudine effusi satìs virium non haberent ad devastandum totum Imperium? Irritare insuper contra nos ex Africa Donatistas? quin nostri potiùs officii foret, quibuscunque mediis amicum fœdus cum iisdem inire, si nunc inimicos agere contra nos decrevissent? quâ ergò prudentiâ illos spontè irritamus, dum illi nihil in nos hostile decernunt? Tum enimverò Religionis cura suscipienda est, cùm Reipublicæ emolumenta stabilita sunt, qui secus fecerit, & Rempublicam perdet, & Religionem minimè conservabit. In hunc sanè modum, qui à consiliis erant, ratiocinari debuisse videntur. At quàm falsò? eventibus enim prorsus contrariis Deus docuit, tum magis severam stare Rempublicam, cùm Religionis amore pluribus se se periculis exponit. An non enim armis invisibilibus Deus pro Honorio pugnavit? dum bis centena Gothorum & Hunnorum millia duce Radagaso in campum educta interfecit? quin quasi id parùm foret, unius anni spatio septem Imperii usurpatos Tyrannos extinxit, Alaricum, Constantium, Constantem, Maximum, Jovinum, Sebastianum, Sarum, aliosque plures, qui canum instar rabiosorum in eum insiliêre. Adeò ut eâ tempestate nobilissimum illud adagium per orbem increbresceret: *Deum & Honorium reciprocas sibi vices reddere*, Honorium in exterminandis Dei inimicis, Deum in profligandis hostibus Honorii. Si verò semel tandem imperante Honorio prævaluêre barbari, dicite, quando id accidit? An non cùm importunis suorum precibus expugnatus tàm Ethnicis, quàm hæreticis liberum aliquanto tempore sectæ suæ exercitium indulsit? tunc enimverò Roma furori Gothico in prædam,

cessit, tum domus ferro & flammis depopulatæ, tum turres disjectæ, tum excidium illud horrendum subsecutum est à Divo Hieronymo amaris lachrimis deploratum, dum scripsit: *peccatis nostris barbari fortes sunt.* Idque verissimum fuisse manifestum est; quamprimum enim Honorius pœnitentiâ ductus, sceleratis legibus abolitis, insectarum falsarum destructionem, ac in dilatandam Religionem veram & unicam totus incubuit, protinus etiam rerum facies tota mutata est, etenim primariis inimicorum morte sublatis, ipsimet Gothi, facti sunt Romæ defensores, qui priùs oppugnatores fuêre. Utinam per temporis angustias liceret etiam aliorum bene notorum Principum fastos mihi evolvere, certus sum nullius exemplum iniquitati ansam præbiturum; eosdem enim eventus ac vicissitudines pariter in geminis Theodosiis, in Arcadio, in Justino, in Justiniano, in Mauritio & Heraclio pluribusque aliis videretis, qui tunc solùm miseri fuêre, quando religionum utilitati posthabuêre: tunc verò fortunati, quando utilitatem fecerunt religioni servire. Sed quid testimoniis hominum opus est, si divina in promptu sunt? an non enim, infelicitas in mundum per peccatum introducta est? Ita sanè Ecclesiasticus testatur: *mors, sanguis, contentio, oppressiones, fames, & contritio, & flagella super iniquos creata sunt, & propter illos factus est Cataclysmus?* propter peccatum paupertas, pestes, bella, mors aliáque mala eveniunt. Quâ ergò ratione credamus opportunum medium esse peccatum ad effugiendam infelicitatem, & non potiùs ad incurrendam? O falsitatem, ô mendacium! Si reproborum ullus è peccato prosperitatem gloriam, nominis famam traxit, id sanè eventu fortuito accidisse necesse est, ex prima enim destitutione ordinationéque contrarium evenire debet; quis autem non videt, illud ut plurimùm accidere, quod primariæ ordinationi congruit, & non merè casui?

Ep. 2. ad Elvid.

Eccl. 40. 10.

VI. Dicetis hæc rationum momenta, & pulchra esse & bona: vos tamen & sensui, & experientiæ refragari non posse. Mundo palam esse, plurimos in illo Impios felices fuisse, atque hac de causa mille calamos Dei providentiam impugnâsse, mille infremuisse linguas; illum autem, qui hæc inficias ire contendat, debere flammis tradere omnes populorum fastos, Oratorum Declamationes, Poëtarum Satyras, quin & lamenta Prophetarum, qui identidem exclamant: *Quare via impiorum prosperatur?* Verùm parciùs ista: vos quidem me convictum hoc vestro argumento, arbitramini: cùm tamen omninò nihil contra me evincatis. Mundus semper felicibus impiis abundavit? Hoc enimverò à veritate alienissimum est, absque comparatione enim plures impii miseri & infelices fuêre; quamvis felicitas in infelicibus, utpote valde inconveniens, magis enituerit, quàm calamitas, utpote convenientissima, & per se abjecta facilè vilitate suâ involvitur. Hoc tamen

Jer. 12.1.

men non obstante, vultis id totum vobis intereà concedam? Concedo. Quid inde contra me concluditis? ergo vitium proficuum est? ergo utilis impietas? ergo ut felix sis, juvat esse impium? hoc enim solum & unicum est, de quo vobiscum contendo. *Nego consequentiam.* Scire vultis erroris vestri originem? Ecce illam in promptu. Vos quidem existimatis tales ad felicitatem per impietatem & scelera eluctatos; id ego nego, & pernego. Sed ajo potiùs, felicitatem hanc præmium quorundam operum bonorum fuisse, quæ exercuerunt, seu Christiana illa fuerint, seu solùm moribus, & naturæ conformia. *Se-* Prov. 11, 18. *minanti Justitiam, merces fidelis.* Infallibile axioma est, in proverbiorum libris exararum. Cùm enim Deus fidelissimus bonorum remunerator sit, sicuti & vindex acerrimus malorum, brevi hac & caducâ felicitate, illos remunerari voluit, quos æternis tormentis ex eorum merito destinaverat. Crudeles fuêre Gothi, sed omnis lasciviæ inimici, brutales Hunni, sed ab omnibus deliciis abhorrentes, Vandali rapaces, sed Idolorum studiosissimi Mastiges; Romani è contrario, quantumvis superstitiosi, incredibile dictu est, quàm sinceri fuerint, & liberales, recti, fideles, sobrii, magnanimi, & eorum, quos subjugârunt, amantes. In turcis insignis erga Principes obedientia commendatur, in Suecis fides erga thori consortes, atque id, quod ego de omnibus in genere affirmo, illud vos partitim singulis applicate; Hieroni, Pisistrato, Dionysio, Phalaridi, Periandro, Mario, Syllæ, aliisque quàm plurimis, qui felices aliquantisper, & juxtà impii fuêre. Fuerunt impii, non eo inficias, sed in singulis eorum locus Paremiæ fuit: *magna vitia, magnis virtutibus associarî.* Deus ergo, qui pœnâ diuturnâ in eorum scelera debebat aliquando animadvertere, eorum virtutes brevi præmio mactavit, illâsque remuneratus est populorum imperiis, Principum Diademate, victoriis hostium, trophæis, & thesauris, aliâve felicitate temporali, quæ nil aliud sunt, quàm panis miculæ de mensa Domini cadentes, pulveres pedum ejus & pavimenti quisquiliæ è fenestris palatii divini projectæ. Quis porrò non videt? id, quod ego intenderam, confirmari potiùs, quàm prosterni? cùm etiam inter gentiles, si bene advertimus, ibi fuerit major felicitas, ut diffusè D. Augustinus demonstrat, ubî virtutes erant majores, si non veræ & genuinæ, saltem verosimiles, & apparentes.

VII. Nec me latet, Auditores, divino nonnunquam permissu fieri, ut ipsâ impietate adminiculante homines ad muneris illustris possessionem aut census opulentos enitantur, verùm nec in hoc casu utilis impietas appellari poterit, ut plurimum enim plus inde mali, quàm boni eveniet. *Prosperitas stultorum.* ait Salomon, Prov. 1, 32. *perdet illos*, non dicit *perdit*, sed *perdet*; non enim illicò prosperitas ista effectus pessimos exerit, sed sensim ac pededentim. Ah præstolàmini non-

nihil, præstolamini, inquam, & patebit, quem finem sortiatur seu dignitas obtenta innocentum oppressione, seu aurum concussionibus pauperum accumulatum. Nunquam legistis in Jobo, DEUM quandoque cum hominibus ludere, & jocari: *Adducit consiliarios in stultum finem*, non *in stultum principium*, minimè, sed *in stultum finem*. Sinite, sinite, turrim babylonicam ædificent, sed aliquando confusione dispergentur; sinite turrim Siloe erigant; sed tandem sub ejus ruinis sepelientur. Hic enim verò ille error est; quo decepti quàm plurimi fortunatam judicârunt impietatem, quô Prophetæ ipsi inducti cum DEO amorosis lamentis questi sunt, ejúsque Providentiam tantùm non accusârunt. Considerabant enim miselli principium, non verò cum Davide respexerunt finem: *donec intelligam in novissimis eorum*. Fixerunt nimirum oculos in sublimi illo, & aureo Babyloniæ Colosso, ibíque attoniti & absorpti oblíti sunt illos ad pedes luteos deflectere. Audite obsecro; & veritas tandem stabiliatur.

Job. 12. 17.

Psal. 72. 17.

VIII. Quod si post Christi natales ulli mortalium in mundo fuerunt, qui artibus iniquis ad grandia evecti sunt, fuerunt sanè Imperatores, aut si sic potiùs appellare libeat, Græciæ tyranni. Verùm an ulla fuerunt imperia fortunæ vicissitudini magis subjecta, aut scenarum tragicarum magis feracia? Nicephorus artibus traditoriis, ac perjuriis imperium usurpavit eliminatâ Irene, quæ justis illud titulis possederat; sed quo fine? continuis calamitatibus agitatus sibi ipsi opprobrium ità factus est, ut novum Pharaonem in adversis induratum se appellaret; tandem triumphatus & occisus à Bulgaris cranium suum ipsis in scyphum reliquit, unde primarii belli duces, sive in signum lætitiæ, sive in ejus, quem superaverant, contemptum, sibi mutuò propinârunt. Staurazius illegitimis nuptiis, & Leo Armenus concitatis seditionibus sibi solium peperêre, sed uterque paulò pòst pœnas dedit, unus in prælio, alter ad aram trucidatus. Michaël Balbus solenni illâ suâ conjuratione è carceris angustiis ad thronum ascendit, moxque licèt catenis adhuc in collo, ac compedibus in crure sonantibus adorare se præcepit; cùm verò hac felicitate elatus auderet in thori consortem sibi adlegere virginem Deo sacram, subitò rebellis ab ipso Sclavonia defecit, dispersóque exercitu, sui impos, abominando morbo absumptus contabuit. Theophilus ex rationibus pseudo-politicis sacrarum Imaginum cultum, jam omnino pessumdederat, verùm brevi, tristitiâ & rabie, ob infelicem cladem sibi à Saracenis inflictam, extinctus est. Michaël tertius, quem ob crudelitatem & libidinem, novum Neronem dixêre, eliminatis tutoribus, ipsam suam matrem in exilium ejecit, ut omni liber repagulo, prorsus juxta placitum regnaret, sed quanto populi odio, quantis concitationibus rebellium? à quibus tandem, dum somno gravatus, & vino ebrius ster-

tentes

teret est interfectus. Alexander spoliavit aras, & aurum templis ereptum fisco attribuit, verùm mox in amentiam lapsus, primo Principatûs anno sanguinem unâ cum vita evomuit. Quid de Romano primo dicam? dolosis ille fraudibus filium adhuc infantem in solio Patriarchæ Constantinopolitani collocavit, legitimo possessore expulso; sed eodem adhuc anno ab altero filiorum throno imperiali ipse dejectus, & in Insulam solitariam relegatus est. Romanus secundus pariter dominandi libidine correptus, Patrem veneno sustulit, sed brevi temporis intervallo, & ipse toxico propinato interiit. Michaël Paphlagonius fraudulentis artibus se se in solium intrusit, sed subitò Dæmonio correptus, â quo nec exorcismis, nec precibus, nec eleemosynis, porrò liberari potuit, Energumenus expiravit. Michaël Calephates, pulsâ, ut solus regnaret, in exilium Augustâ, mox à populo furente arreptus, primò lapidatus est, dein oculis orbatus, tandem vivus per civitatis compita raptatus. Eandem calamitosissimam mortem Diogenes, & Andronicus subierunt, ambo in thronum cæsareum hic impudici amoris brachiis, ille diræ perfidiæ adminiculis evecti. Dicite obsecro, an felicitatis nomine digna est impietas, quâ isti in altum se extulerunt? quis adeo stultus est & amens, ut ipsis sortem suam invideat? Hanc fortunam subierunt omnes, quicunque modis iniquis emersérunt; *prosperitas stultorum perdet illos.* Nec multùm laborare opus est, in hac veritate asserenda, clamant, omnes libri, omnes ætates, omnia regna unitis sententiis pro virtute perorant, *Justitia elevat gentes*: Audite, an verbum sapientius è penna Salomonis egredi potuit: *Justitia elevat gentes.* Prov. 13. 2. Hæc exaltat populos, hæc illos resuscitat, hæc vitam inspirat; quid autem miseros illos, & miserabiles facit? solum peccatum: *miseros autem facit populos peccatum.* Prov. 11. 6. quod idem ex eo confirmatur, *non roborabitur homo ex impietate.* Prov. 10. 13. & iterum, *in insidiis suis capientur iniqui.* Prov. 22. 8. & rursus: *in impietate suâ corruet impius.* & denuò *Qui seminat iniquitatẽ metet mala.* Concordat sapientia: *malignitas evertere sedes potentũ.* Sap. 5. 24. nec abludit Ecclesiasticus, qui dignissimum illud documentum reliquit, principatus vagos esse, & in circulum rotari: *Regnũ à gente in gentem transfceretur.* Eccl. 10. 8. quâ tandem de causa? *propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos.* Quid ergo? an fallacissimis impietatis promissis & blanditiis ita inescati estis? ut dum illius fastigia admiramini, præcipitia minimè consideretis? Vah renuntiate, obsecro, omnibus illis dolis & fraudibus (quidquid alii in voluminibus suis, libríque pestilentissimis oblatrent) sitísq; longè certissimi, nihil unquam, quod non honestum est, utile esse posse. *Telas araneæ texuerunt*, ait Isaias, de hisce, Dædalis iniquitatis: *Opera eorum, opera inutilia cogitationes eorum, cogitationes inutiles.* Isa. 59. 5. 6. 7. Sibi retineant solenne illud *expedit*, in malam crucem cum consiliariis hisce insipientissimis, nos potiùs cum generosissimo

sissimo illo Machabæorum Mathatia concludamus: *propitius sit nobis Deus, non est utile relinquere legem & justitias Dei.* Promittat nobis impietas, quidquid velit: Fidem ei porrò non damus. Nunquam sanè proficuũ nobis erit posthabere rationem sensui, religionem utilitati, legem affectui, Deum ulli. *Non est, non est nobis utile, relinquere leges, & justitias DEI.* Quid ergo tandem utile erit? Pietas. *Pietas ad omnia utilis*, teste Apostolo. hæc enim spem certam divini favoris habet, non solùm in vita futura, quæ unicum & verum est Christianorum præmium, sed & in præsenti: *promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ.* Respiremus.

1. Tim. 4. 8.

PARS ALTERA.

IX. HActenus ego vobis haud aliter sermocinatus sum, ac si ultra hanc quam in terris hisce vivimus vitam, nulla porrò alia supereſſet. Sed quid hoc Auditores? Supereſt enim vero Paradisus, ô Chariſſimi mei! & præter hunc supereſt infernus. Nisi simus Athei, hoc fatendum est. Si ergo vitium, quamvis id minimè concedam, in mundo fortunatissimum esset, anné ideo etiam utile foret appellandum? Heu nos miseros, qui tam altè cogitamus de terrenis ac transitoriis, & æterna non consideramus! *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* O verba dignissima, quæ ex omnibus exedris voce sonorâ iterum, iterúmque promulgentur. quin characterе trabali, in omnibus aulis & conclavibus, ne unquam visum effugiant, insculpantur. Quod si etiam injustis mediis scopum nostrum assecuti essemus, Auditores, quid tandem foret? *Quid prodest?* Aliquantuli quidem anni voluptatis, & deliciarum nostri forent, sed perdita interea æternitas tota? O si mihi hodie coram oculis vestris totum referare infernum liceret, & videndas exponere illas æterni horroris cavernas! illos tormentorum carceres, quid non facerem. Enimvero ad unum omnes evocare vellem, illos singillatim, qui dum in terra viverent, alium præter commodum suum, Deum non adorârunt, illósque adjuratos adigere ad respondendum, quis modò ipsis sensus sit de felicitate præterita. Ubi estis, ubi estis? Jeroboami, Tiberii, Juliani, Henrici, omnésque alii scholæ hujus quondam discipuli? venite egredimini, licèt flammis circumdati, serpentibus incincti, catenis onusti? nostrâ enim interest, vos contueri. Eja, quid dicitis? impleviſtis sanè, quidquid perversa voluntas imperavit, & dixistis: *sit fortitudo nostra lex justitia.* Nunquid ita est? nec Deum reveriti estis, nec hominem timuistis, sed solis intenti commodis domesticis, extorsistis illa oppressionibus pauperum, innocentum calumniis, amicorum proditionibus, æmulorum ruinis, populorum sanguine, & conturbatione universi. Eja quid tandem è præteritarum voluptatum memoria emolumenti capitis? An propterea gelu vobis fortè minùs rigidum est, an flammæ minùs voraces? memen-

Matt. 6. 26.

Sap. 2. 6.

tote

tote, quanti vos adoraverint in aulis, quanti vos comitati sint in compitis, quâti vobis applauserint in triumphis. Scitissimis vos alii penicillis pingebant in telis, alii scalpro formârunt in marmore, & nescio plurésne quotidie in vestram felicitatem sacrificaverint vitam in præliis, an victimæ ceciderint in aris. Tota hæc felicitas, quid prodest modò? respondere, *quid prodest?* si reditus vobis in hunc mundum resumptis corporibus indulgeretur, ad re-exendam vitæ telam, quem obsecro fortunæ tenorem eligeretis? An ad easdem regias rediretis, eadem sceptra capesseretis, eosdem thronos conscenderetis? O DEUM immortalem! videor mihi audire miseros, in blasphemias solutos, ululatum pro vocibus fremitus pro verbis effundere. Quid? exclamant infelices, quid regiæ, quid sceptra, quid throni? maledicta dies, quâ illos conscendimus, subditi, quibus imperavimus maledicti maledictum cælum, quo exaltati sumus, silvæ, spelæa, antra, rupes, horrores, sepulchra. ubi sunt? ibi absconderemur singuli, si ad vitam redire daretur! Ita nî fallor, miseri illi respon-
Jerem 10,9. derent & meritò: *verè mendacium possederunt, vanitatem, quæ eis non profuit;* O miserandi! quàm præstabat nasci servos & mancipia potiùs,
Baruch.3. 16. quàm grandes! *ubi sunt Principes gentium?* de quibus vobis sermo erat? *qui dominantur bestiis terræ*, quiq; ut carpentis vehantur, tot equos nutriunt? qui *in avibus cæli ludunt?* & ut venatione fruantur, tantas canum cohortes sustentant? *Qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum.* qui ad locupletandas domos suas & familias, non horrent gemitus integris civitatibus extorquere. Ubi sunt? ubi sunt? exterminati sunt, ait Propheta: *Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alii loco eorum exsurrexerunt.* Purpuram, aurum, sceptrum reliquerunt, posteris, & ipsi inter perpetuas torquentur flammas. Ita omnibus illis evenit, qui æquis legibus non paruerunt. O nos felices! si eorum damno, & interitu saperemus. Nos autem insensati, antiquæ eorum felicitati invidemus, & ad præsentem eorum calamitatem non respicimus: *quid prodest, quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur.* An non fide certum est, nullam penitùs propositionem esse inter ruinam animæ & inter omnem alterius boni possessionem, sive throni sint, sive Tiaræ, sive clamydes, sive sceptra, sive corónæ, sive mytræ, sive pallia, sive pedum pastorale, sive totius monarchiæ, quàm vel Augustus possederat; an non iniquum, de fide est, nullam esse proportionem inter horum bonorum omnium possessionem vel perditionem, & inter ruinam animæ? Quâ ergò ratione felicem illam impietatem existimabimus tanta secum damna ferentem? *Non potest ulla compendii causa consistere*, dicam liberè cum S. Eucherio, *si constet animæ intervenire dispendium.*

V. Verùm dicetis mihi, Auditores, non nisi de Principibus utriusque sexûs me hodie verba fecisse, vósque, qui sermone meo indigeretis, uti fortunâ & conditione minores, ita & periculis minùs esse subjectos; vestras enim politicas artes aliò se non extendere, nisi aut ad æmulum in aula excuneandum, aut aliquem vobis parem in contractu quodam circumveniendum, nec talium noxarum ergo vobis infelicitatem cùm temporalem tum æternam timendam. O superi boni! utinam suus huic sequelæ locus esset! sed hoc enimverò pessimum est, Auditores, quòd ob rem nauci, & nihili DEUM offendamus, vilipendamus ejus mandata, sanguinem conculcemus! Etiamsi ob lucrum momenti maximi illum pessumdaremus, faceremus pessimè, quis dubitet? quantò magis, si ob rem leviſſimam, rem flocci, & nihili? nunquid enim hoc ipsum est, quod DEUS Ezechielis ore deploravit, *violabant me propter pugillum hordei, & fragmen panis.* Quasi Deus paucis vellet, quid aliud hoc erat, dicere: Audi cælum, audi terra! & vos abyssi audite! Ecce, ille populus meus, tàm dilectus, tot eximiis à me favoribus exornatus, à servitutis jugo durissimo in libertatem vindicatus ad tantum potentiæ exaltatus; hic populus meus, hic, inquam, populus meus, ingratissimus acerbissimis in me sæviit injuriis; at ob quæ sua emolumenta? divinate! An forsitan exercitus debellati immensa spolia sibi arripuit, uti Saul. Hoc sanè tantæ mihi ignominiæ non ducerem. An principatum legitimo hærede vacantem invasit, ut Atalia? Id sanè tantam injuriam non reputarem. An civis innocui prædia, suburbana, & vineas depeculatus est, ut Achab? Hoc minori mihi confusioni foret. An fortè auri avaritiâ inescatus, contabuit, ut Giezi? hoc tantum mihi dedecus non inferret. Ob quod ergo commodum suum me usque adeò offendit? ego edicam: *propter pugillum hordei & fragmen panis.* Ob rem tam nihili mihi terga verterunt, ingratissimi enormia contra me effutierunt mendacia, intulerunt calumnias turpissimas, proditiones abominabiles patrârunt; & hos ego sustineam? Ita sanè DEUS olim lamentabatur. Scire vultis, quomodo plangat modò? ad hoc sufficeret, visitare plateas magis præcipuas, intrare reconditoria, lustrare officinas, inspicere mensas & trapezia & ibi animadvertere, quantæ pro modicis emolumentis noxæ lethales committantur. Quæ mendacia, quæ contentiones, non audiuntur? quæ injustitiæ, qui doli? quæ fraudes ibi non absconduntur? & DEUS, qui etiam illic præsens est, æquo animo has sibi injurias ob exiguum lucellum inustas perferat? Quid? si tam acerbâ pœnâ in eos animadvertit, qui ob thesaurum integrum pejerant, an non gravius puniet perjuria unius teruntii causâ patrata? Etiam Ethnicis idem crimen, sed ex causâ magni ponderis commissum, minùs grave videbatur, unde unus eorum consuevit dicere: *si violandum jus est, regni causâ violandum est.*

Ezech. 13. 19.

est. Nunquam quidem peccare licet, ubi verò minùs illicii est, cæteris paribus, gravior culpa est; Deus enim posthabetur tunc bono magis vili, magis exiguo, magis contemptibili. Concludamus igitur, si adeò in inferis ululabunt illi, qui Deum unius Provinciæ, aut Principatûs causâ perdiderunt, quid de miseris illis fiet, qui idem damnum passi sunt, sed ob quam causam? ob turpem paucorum nummulorum usuram, ob injustum cambium, ob iniquum censum, aut alium contractum, de numero eorum fraudulentorum, qui vobis magis, quàm mihi perspecti sunt, An non præ furore infrement miseri, magis quàm aut Esau, aut Lisimachus, quorum ille primogenita, hic regnum vilissimi vendidêre? Et hæc sunt damna, hæ jacturæ, in quas proprii commodi scelerata studia involvunt magnos & parvos, & plebejos. Vos perpendite, an bonum aliquod tantis malis æquivaleat, & tunc decernite, an ut felices sitis, juvet esse impios, ac sceleratos.

SERMO TRIGESIMUS QUARTUS.

DOMINICA PALMARUM.

Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Matth. 21.

I. SI quid uspiam invenire est, è quo summa mortalium vanitas magis elucet, meo judicio, fastuosi honorum tituli sunt, quibus longa pompa solet adornari. Sapor Persarum Rex, cùm litteras ad Constantinum Imperatorem exararet, se solis Germanum fratrem appellavit. Solimannus Turcarum Tyrannus se terræ domitorem, & dominatorem mundi indigitavit. Salamandrus Ægypti Sultanus se præfectum inferorum, & Paradisi Patronum nominavit. Quid de rege Bisnagensi, ignoto pæne Monarcha, dicam? qui tales hodie dum sibi honorum titulos arrogat, qui sine risu & cachinnis audiri non possunt. Fortunæ se bonæ sponsum vocat, magnarum Provinciarum Deum, omnium, eorum, quæcunque oculis aspicit, possessorem, omnium Idiotarum magistrum, fortissimorum quorumcunq; victorem, Equitem, qui parem non habet; occasûs, meridiei & septem trionum, omniúmque marium Dominum, coram quo octo mundi partes contremiscant. Tituli sanè adeò stulti, ut

iis collati dici possint modestissimi, aut quos Attila usurpavit, qui *flagellum Dei* aut Demetrii Poliorcetis, qui expugnator urbium, aut Caji Cæsaris, qui Pater exercituum, voluit appellari. Quod si animum advertere placet, Auditores, videbitis mortalium superbiam semper titulos terrore plenos ambivisse, quasi fastigium gloriæ in eo consistat, ut subjungentur omnia, prosternantur, ac dejiciantur universa. Quid hodiernâ die Christus faciet, qui, cùm Hierosolymam triumphans ingreditur, etiam vult suum habere titulum, sicut alii? At quod sibi nomen vindicabit? an dici volet Terribilis, an Formidabilis. O quantum à vero aberramus, si hoc vel suspicemur quidem! sed *Rex mansuetus:* hic, hic est ille titulus, quem sibi assumit: *dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.* Aspicite; non ingreditur triumphali curru sublimis, nec jugales habet Tigres, ut Caligula, nec Leones, ut Marcus Antonius, nec Elephantos, ut Pompejus, nec Cervos, ut Aurealianus, sed humili insidet jumento. Non petit, ut currum præcedant expugnatarum urbium imagines, aut ponè sequantur captivarum gentium catervæ; & quamvis palmas non dedignetur, illas tamen non vult, nisi olearum ramis intertextas. Agite, Auditores, si ita est, DEUM tam ferocem non habemus, quem sibi quidam fingunt, quin ille potiùs totus mansuetus, totus pius, totus amabilis est, imò totus mansuetudo, totus pietas, totus amabilitas est. Quare videor mihi operæ pretium facturus hodie, si ad ejus me genium efformans, quàm benè mansuetí titulus eidem conveniat, vobis demonstrem: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus*, quod idem est, ac compati paratior, quàm irasci, benefacere potiùs, quàm nocere. Verbo, à natura magìs inclinatus ad pietatem exercendam, quàm ad infligenda supplicia. Ut tandem ex hisce præmissis sequelam deducam, inexpectatam quidem, utilem tamen illi, quicunque animum adverterit.

II. Ut verò discursum incipiam; ex quo fundamento existimatis, me vobis primò probaturum propositam veritatem? ex aliquo vobis minimè exspectato; ex eo nimirum, quòd DEUS sit potentissimus, nunquid facilmè mihi conceditis, tantæ illum potentiæ Dominum esse, ut cælis inambulans cotremiscere sub se faciat firmamenti Bases? ad cujus unicum aspectum sol perculsus formidine colorem vultûs immutet? ad cujus nutum mare reverens retrocedat? cujus cursores venti sint, qui per orbem terrarum effusi Divinæ voluntatis edicta enuntient? cujus vox tonitrua? cujus gladius fulgura? sub cujus insignibus conscripti nimbi, nives, turbines ac tempestates militant? Ex hoc faustum vobis apporto nuntium nimirum alienissimum esse à DEI genio, suppliciis in nos animadvertere; Audite, obsecro. Docet Aristoteles, cum quo Plutarchus & Seneca concordant, Ethicorum Principes; si quis pronus ad iram sit, debilitatis id indicium esse; *maximè ob imbecillitatem*

tem nascitur ira. Et ratio est, quia debiles contemni se facillimè existimant, si ignoscunt, timéntque, nisi ipsi semet vindicent, id vilitati potiùs adscribendum, quàm clementiæ, necessitati magìs, quàm Electioni. Unde palàm est, mulierem maximè iracundam esse, *non est ira, super iram mulieris*, cúm ex sua natura debilissima sit: unde & infirmi facilìùs concitantur in iram, quàm sani & senes præ juvenibus, & calamitosi citiùs, quàm felices; quin & inter animalia, pronissima ad morsum, si tactu lacessas, vespas esse, aspides, & mures notissimum est. Qui autem longè potentior est, alium genium habet: *quo quisque est major, magis est placabilis iræ.* Ovidius cecinit, qui enim magnæ potentiæ est, viadictam in sua se novit potestate habere pro libitu; hinc sæpe illam negligit, sæpè dissimulat; nec gloriæ sibi ducit, contra inferiorem insurgere. Id quod Adrianus Imperator appositè expressit tunc, cùm jam regiis honoribus auctus, obviam haberet illum, à quo in gradu fortunæ inferiori constitutus, injuriam passus erat; nec tamen alio modo se vindicaret, quàm unico verbo: *evasisti.* Præterea *sunt leges naturæ non scriptæ litteris, sed impressæ moribus*, ait D. Ambrosius, *ut leviores ad puniendum sint, qui maximâ potestate potiuntur.* Certè generosissimus quisque leonum ad catelli latratus non se dignatur demittere; & palam notum est, Cælos sublimissimos minimè nubibus exasperari, ac profundissima maria tempestatibus minùs turbari. Jam ad rem: an non Deum præ omnibus potentissimum esse concessistis? an ergo convenit, ut supra cunctos alios pronus sit ad clementiam & pietatem. Proin uti ab ipsius genio alienissimum est punire & offendere, ita vel maximè proprium est condonare atque tueri. Cogitatio sanè excelsa hæc est, Auditores, sed desideratis, ut candidè aperiam, à quo illam mutuam sumpserim? dicam: ex ipsis sapientiæ oraculis capite undecimo. Ubi Sapiens ita ratiocinatur: Tu enimverò ô Deus, humanissimus es erga omnes, tu mitis & misericors? ex hac causa, quia omnipotens es, *misereris omnium Domine, quia omnia potes*, non *quia omnia diligis* sed quia *omnia potes.* Quod si veritatem penitùs perscrutari lubet, cur quæso quoties culparum veniam supplices à Deo publicè efflagitamus, non confitemur ipsi tanquam bono & benigno verùm tanquam omnia potenti? *Confiteor Deo Omnipotenti*, nisi, quòd eidem quodammodo in memoriam reducamus, grandis potentiæ esse, rigore abstinere; quod si alium agendi modum assumeret, nil aliud fore, quàm ut Hussæus vates advertit, contra folium à ventis dispersum aut culmum aridum paleæ per auras raptæ, belligerare: *contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris.*

III. Manet ergo solidissimâ non minùs, quàm excellenti ratione demonstratum, castigationes & supplicia hominum, non esse juxta DEI

Eccles. 25, 22.

De Tristibus.

Hexamer. l. 5. c. 21.

Sapient. 11. 24.

Job 13. 25.

Genium. Sed quid in quæstionem vocare necesse est, quod in Isaiæ Oraculis verbis planis ac dilucidis, nec ulli ampliùs altercationi subjectis, certum est? Nuntiavit Prophetes iratum tandem populi sui delictis Dominum; *Dominus irascetur*, vix tamen hæc verba protulit, cùm illicò protestatus est, hanc quidem actionem à DEO proficisci, esse tamen contra Divinæ naturæ inclinationem: *alienum opus ab eo, peregrinum opus ab eo.* Usque adeo verum est, ut subjungit D. Hieronymus: *non est opus Domini, perdere, quos creavit, & punire peccantes, peregrinum & alienum ab eo, qui Salvator est.* DEUS creator est? Gaudium ergo de eorum interitu habere non potest, quos creavit. *Salvator est?* interitum ergo eorum non potest velle, quos debet salvare.

Isa. 28. 21.

In Isaiam.

IV. Quod si ad authoritatem Prophetæ indicia placet adjungere ingenium sapientiæ, attentis illa nimis auscultate, nec enim crediderim illa disciplicitura. Unde enim colligitur, belli Ducem, non nisi invitum munitæ cuidam urbi excidium inferre? nunquid ex eo, quòd primò eam certis sibi legibus dedendam petierit? unde infertur, medicum renitenti animo ferrum & ignes ægro applicare? nunquid ex eo, quòd primò mediis lenioribus morbi vim restinguere tentaverit; unde eruitur, hortulanum arborem quandam non nisi coactum ad serram aut securim damnare? nunquid ex eo, quòd ad illam primo vigori restituendam, diu cultrum & culturam adhibuerit? Ita sanè quicunque multo tempore suavibus remediis usus est, satis supérque ostendit, invictum se ad supplicia induci. Jam per fidem vestram! dicite, quis unquam suavissimus tractandi modus, ad corda hominum sibi devincienda inveniri potest, quem DEUS non adhibuerit, antequam depromptis flagris manum armaret? quibus nos beneficiis non cumulat? quæ illicia non proponit, quas inspirationes non mittit? quæ exempla non exhibet? quas non præmittit invitationes? *Dulcis & rectus Dominus*, ait Psalmista, non *rectus* & *dulcis* sed *dulcis* & *rectus*. Semper enim DEUS, priùs dulcis est, quàm severus. Non inamænum reperio discrimen geminas inter artes, ad eundem tamen finem ordinatos, piscatum, & venationem; utriusque finis est, præda: at quàm diversè? Piscator sanè pisces, aut dulciariis, aut pastillis medicatis, aut aliâ esca, gratâ & amabili decipit, tantúmque abest, ut illos terreat, ut potiùs ne ipse videatur, noctis tenebras eligat ad insidias struendas; & profundo silentio nassas occultando, cooperiendóque hamos procurat, ut ipsimet in eos sese induant; tantâque dexteritate illos circumvenit, ut etiam capti multoties, calamitatem carceris sui ignorent. Non ita venator, hic certè palàm in campum egreditur, sonoro equorum canúmque strepitu circumsonans, venatorium cornu animat, & quasi bellum saltui illaturus clamore feras ad pugnam provocat,

Psal. 24.

ut

ut desertis antris egrediantur ursi, è dumetis apri; hastas arripit, lanceas torquet, bombardis se opponit, móxque feras in fugam concitatas ad plagarum & indaginum confinia præstolatur, tum assilit, transfigit, sistit, illásque eum in modum laniat, ut earum sanguine stillent manus, & indumenta conspergantur. Hæc ergo, si res benè consideretur piscatorem inter & venatorem differentia est, quòd prior, ad prædam capiendam utatur modo suavi, alter violento utramque in nobis capiendis methodum DEUS adhibet. Sed quam primò? Illam sanè piscatoris, primò enim nos ad se attrahere nititur promissis, munificentiâ, favorum suorum ubertate. Si autem hæc omnia cassa sunt, tum enimverò artem contrariam Venatoris assumit, tunc nos terrefacit, tunc consternat, tunc aggreditur quodam quasi sanguinolento nos conflictu, quo nos domat & subigit. An mihi non creditis? Audite ergo, si placet, Jeremiam; *ecce ego*, inquit Deus per Prophetam, *mittam eis piscatores, & piscabuntur eos, & post hæc mittam eis venatores, & venabuntur eos*, an observâstis vocem, *posthæc*, primo enim, ait Deus, Piscatorem agam, id est, primò blanditiis utar, & humanitate; *Dulcis Dominus*, quod si verò hæc irrita sint, posthæc, irascer, *rectus Dominus*, tunc venatoris partes assumam, qui sanguini non parcit. Id autem ità contingere, discemus ex sacris scripturis. Primò enim Deus septem annos integros, fertilitatis & abundantiæ Ægypto concessit, mox septennium sterile induxit; Primò florentissimum statum Davidi indulsit, mox eum pestilentiâ vexavit. Primò ærario divite ac locuplete Ezechiæ domum beavit, posteà eandem spoliari permisit. Primò domum Achab numerosâ prole ditavit, deinde illam ingenti strage subvertit. Ita ab ipsa mundi origine primos parentes, primò piscari voluit, tantâ selectissimorum fructuum copiâ, quos in paradisi terrestris pomario, largè proposuit, primò replevit eas deliciis, dotavit sapientiâ, & intellectu, primò illos ad immortalitatem destinavit; cùm autem hac suavi piscâtus industria prædam non feciisset, tum demum venationem adhibuit: ejecit eos è paradiso, cúmque geminos feroces vertagos in eos immisisset, laborem & dolorem, tandem cæpit. Et sanè, si veritatem eloqui volunt, quotquot uspiam sunt peccatores, fateri cogentur, priùs miti se modo à Deo tractatos, dein primùm severo. Quis ergo dubitet, acerbitatem ipsi displicere? unde meritò dixit Author operis imperfecti: *paratior semper est Deus ad benefaciendum, quàm ad puniendum.* id est libentiùs piscatorem blandientem agit, quàm venatorem crudelem. Unde quoties in sacra pagina geminæ hæ voces uniuntur, *misericordia* & *justitia*, primas semper misericordia tenet: *misit Deus misericordiam suam, & veritatem suam misericordiam, & veritatem quis requiret? Misericordiam & judicium cantabo tibi Domine*, & multo clariùs: *ad annuntiandum* manè

Jerem. 16. 16. Psal. 56. 5. Psal. 60. 6. Psal. 100. 1. Psal. 91. 3.

manè misericordiam tuam & veritatem tuam per noctem. Ut omnibus perspectum sit, supplicia non nisi vesperi & serò ventura, mane autem & sub auroram non nisi gratias progredi.

V. Pergamus porrò quisquis aliquid juxta inclinationem suam machinatur, non sinit se facilè impediri ullo obice, quò minùs id exequatur, quin omnes difficultates superat & contraria quævis perfringit. DEUS autem, quàm facili de causa suspendit pœnas, jamjam nobis infligendas? quovis excusationis prætextu ac colore contentus est, & levi quacunqne ratione in contrarium allatâ mitigatur. Eja specimen illustre videamus. Sæpè DEUS populi Israëlitici per deserta proficiscentis & ob delicta enormia planè intolerabilis, exterminium decreverat, nec enim aliud in dies, quàm intemperantia ac ingluvies turpissima, seditiones execrandæ, perfidiæ, ac blasphemiæ personabant. Sed Moyses identidem se Divino furori scutum opposuit; at quâ ratione? futurum dicebat, ut Ægyptii audito hoc nuntio scandalum conciperent, murmuraréntque DEUM fraudulenter Israëlitas ex urbibus in deserta, ex domibus in solitudines protraxisse, ut ibi tutò eos interimeret: *Ne quæso dicant Ægyptii, callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret de terra.* O Moyses! parciùs ista? an hæc tibi ratio æqua videtur & digna, quæ in Dei conspectu proferatur? coram mente tam sublimi, tam sapiente. Quid? ne alter citra omnem rationem murmuret, quispiam ab officio suo desistet? An ideo Princeps in rebelles & perfidos non animadvertet? an ideo nullus judex reum condemnabit. an ideò Belli Dux seditiosos non compescet? murmurent alii quicunque & quantumque; hæc scandala *passiva* nuncupantur, ad quæ, quicunque respicit, ne bonum quidem, ne dum grande quidpiam operabitur. Et tamen quis credat? ratio licèt tam frivola, Divino tamen furori extinguendo nunquam non par erat. Cur hoc obsecro? an quòd fortè Deus hæc obtrectantium dicteria magni æstimet? Nihil minus. Murmurabant equidem multi contra Christum, quòd Sabbatho curaret infirmos: an ideo à curandis languoribus destitit? murmurabant, quòd Publicanos ad pœnitentiæ gratiam admitteret? an ob id quemquam exclusit? murmurabant, quòd Magdalenam exquisitâ humanitate reciperet? an ideo illam rejecit? minimè. Sed illud diligenter observate! murmurationes quidem sæpe numero Deum retinuisse, ne pœnis in reos fulminaret, nunquam verò, ut gratias & favores suspenderet. Quis porrò non videt, id inde solùm evenire, quòd quemadmodum naturâ promptissimus est ad dandam gratiam, ita alienissimus sit ad sumendam vindictam. *Ira in indignatione ejus, & vita in voluntate ejus.*

Exod. 32. 12.

Psal. 29.

VI. Verùm quid dico? parùm foret etiam quavis levissimâ oppositione, Deum à castigando desistere plus facit, dum ipse anxiè quærit, qui se, castigare nolenti, interponat? *Quæsivi virum, qui interponeret sepē*, hunc verò cùm minimè reperiret, ô quanto dolo-

Ezech. 22. 30.

dolore, quantâ mæstitiâ, quanto animi
Isa. 59. 16. angore id tulit: *Vidit, quia non est vir*, ut Isaias testatur. Atque ea propter quid fecit? *Aporiatus est*, id est, deliquium animi passus, *& aporiatus est, quia non est, qui occurrat*, id est, quia non est, qui oret, ut Pagninus explicavit, *quia non est, qui intercedit*, ut septuaginta interpretati sunt. Vos ergo ex hoc judicate, an DEO placeat severitas? Certè personæ nimium iratæ gravius nil potest accidere, quàm si quis excandescenti sese opponat, quando vehementi vindictę calore agitantur; quicunque aut arma eripere, aut continere manum libratam audet, iisdem sanè se exponit incautus ictibus, qui in alterum destinabantur. Testis est Jonathas Davidi, ut palàm est, in paucis charus, hic cùm Saulem Patrem furibundum contra Davidem animadverteret, muneris sui esse censuit iratũ placare. Cumque mensæ accumberet, opportunam, quam sapiens Princeps vidit, occasionem, horamq; propriam nactus, in amici salutem hæc solùm
1. Reg. 20. verba Patri dixit: *Quare morietur! quid fecit?* Quis crederet? parùm aberat, ut ne mortem pro responso reciperet, & quamvis filius esset dilectissimus, successor & hæres regni, parùm abfuit, ne lanceâ transfossum trucidaret: *Et arripuit Saul lanceam, ut interficeret eum.* Ita sanè pariter accidit, ut Visigothi regem Ataulphum barbarè interimerent, cùm illos arma contra Romanos capta ponere juberet; ita Dani Regem suum Henricum perfidè trucidârunt, cùm intet eos pacem cum Wandalis stabilire tentaret; ut taceam plures alios, quos adducere possem. Nec, id vobis mirum videri debet: Nunquámne torrentem è montis jugo præcipitem, magnoq; impetu devolutum vidistis, quomodo, ingenti undarum strepitu exterminium campis, depopulationem herbis, excidium caulis minetur? Quis omnium primò ejusdem furorem sustinet? ripa nempè illa, quæ ejusdem furori coërcendo prima objicitur; hic enim verò prægrandi alveo intumescit, hîc spumat, hîc furit, hîc infremiscit, collectísque omnibus undarum copiis non nisi ripâ perruptâ, & aggere dissipato quiescit, longè minori strage per camporum planitiem debacchaturus, nisi ex opposito sibi obice magis efferus & indomitus evaderet & victoris instar insolentis stragem duplicaret. Idem in casu nostro accidit: Quisquis seriò irascitur omnis fræni impatiens est, nec intercessores admittit, nec mediatores, & quemadmodum appositè dixit Seneca: *habet iracundia hoc mali, non vult regi.* Quid ergo de DEO sentiendum, qui non solùm libentissimè admittit, qui ejus furorem mitiget, sed sollicitè inquirit, qui se opponat: *Quæsivi virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam, & non inveni.* Num dicere possumus Deo volupe esse, nos punire, aut delectari nostris suppliciis? quin potiùs fateamur necesse est, DEUM non irasci, nisi coactum: *Nunquid voluntatis meæ est mors impii dicit Dominus DEUS?*

VII. Bene est, dicitis, si DEUS tam mitis est, cur ergo sacra Oracula tam tru-

truculentis metaphoris utuntur, ut irâ Ejus describant? an quidquam ferociùs est ursâ, raptos sibi catulos persequente? & tamen Deus illi ab Osea assimilatus est: *Quasi ursa raptis catulis.* An quid magis formidandum leone, qui prædæ captæ irrugit; huic tamen cõparatus est ab Isaia: *Quomodo si rugiat Leo super prædam.* Quid igne horribilius, torrentis instar ex ardentibus Ætnæ caminis ebulliente? & tamen huic Deum Propheta Nahum similem esse dicit: *Indignatio ejus effusa ut ignis.* Quid turbine magis tremendum, qui strages & excidia minatur? & tamen Jeremias ait: *Ecce turbo Dominifuror egrediens, procella ruens.* Quomodo ergo DEUS à supplициis infligendis tam alienus est, si tam crudelibus symbolis ejus Naturam nobis suam & indolem repræsentat? Sed ego dico vobis, indè vel maximè confirmari, Eum sumè esse alienum, quod demonstrare aggredior: Dicite, quem è duobus inimicis magis formidandũ, vestramque in perniciem magis jurâsse censetis? an illum, qui vitæ vestræ clam insidiatur, qui ore blando, fronte serena, & verbis melleis amicum mentitur, & ad amænam vos deambulationem Caini instar invitat: *Egrediamur foras?* an verò illum, qui feroci supercilio palàm insurgit, aperto Marte vos aggreditur, & ictum eminùs intentat. Non dubito, vos ituros in sententiam S. Leonis, quòd *plus periculi est in insidiatore occulto, quàm in hoste manifesto*; hic enim perveniri, declinari vel opportunè placari potest; ille autem furorem suum solerter fovet, & velut ignem cineribus contegit, ut magis vivum conservet, & incautos obruat. Si ita est, finite, Deus induat formas terribiles, & si minùs sufficiant, quas adduximus, ursæ nimirum, leonis, ignis, turbinis; adjungite aliàs à Davide in Psalmis commemoratas: imaginamini vobis, Eum currum caligine & nubibus formidandum conscendere, solem mundo eripere, tonitrua ingeminare, montes concutere, arcum intendere, sagittas expedire, & ad terrorem augendum, jamjam fatalem ictum minari, stent ad ejus nutum circumquaque legiones fulminatrices, grassetur fames, vastentur campi, paupertas depopuletur familias, bella civitates devastent, pestis provincias & regiones exhauriat; quid tandem hoc strepitu intendit DEUS? Audite Davidem respondentem: *Dat metuentibus se significationem*; admonet nos nimirum, ut in tutum nos recipiamus, scuto sanctæ orationis nos tegamus, loricâ Sacramentorũ muniamus, irámq; suam placare studeamus: *Terret ut corrigat; admonet, ut emendet; prævenit, ut ignoscat*, ut Ambrosius advertit. Quod ergo porrò dubiũ superesse potest, Deum minimè delectari vindictâ; *Qui enim vult ferire, ait D. Augustinus, non dicit cave!* Milites intuemini, qui castrum hostile ferro & flammis vastare moliuntur: Clandestinas ad ejus confinia insidias locant, densis silvarum umbris se abscondunt, viis subterraneis, & admotis occultis cuniculis sibi aditũ parant, assultum nocte intempestâ tentant, & ne armorum fortè fulgore prodan-

Osea. 13.
Isa. 21.
Nahum. 1. 6.
Jerem. 30.
Serm. 9. de Quadrag.
Psal. 59.

dantur, sollicitè cavent. Nil horum facit Deus: vult ille urbem Jericho capere ac diruere; quid obsecro, facit? clarâ die & sole lucente exercitum ad urbis mœnia deducit; *per diem* volantia vexilla explicat, tubis, & lituis insonat strepitum sonorum & clamores imperat: *Clamate & vociferamini.* Cur hoc? ne miseros cives ex improviso opprimat: *Clementiæ Dei erga homines peculiare hoc est*, ait D. Basilius, *non clam aut silenter ingerit supplicia, sed ea per comminationes prædicit, sic peccatores invitans ad pœnitentiam.* DEI ergo minæ non gaudium de nostris ærumnis, sed aversionem potiùs indicant.

VIII. Verùm quid ultra dubitamus, an non palàm videmus, Deum post minas etiam intentatas supplicium diu differre? quantum enim non moræ, quantum induciarum nobis indulget? vos igitur judicate, an gratum ipsi accidat, ferire si fulmen adeo pigrum intorquet. Notum vobis est, Auditores, in sumptuosa aliqua fabrica extruenda multùm temporis poni, multùm moræ in prima delineatione, multùm in jaciendis fundamentis, multum in erigendis muris, multùm in iis tegendis, multùm in ornando ædificio multùm denique, dum manus ultima, & totius operis coronis imponatur. Si autem diruenda est, modico temporis spatio absolvitur, exiguo labore, & horarum brevium intervallo prosternitur. Creditísne id etiam à Deo fieri? contrarium prorsus, Nos tardè ædificamus, citò diruimus; DEUS citò ædificat, & tardè diruit: *cùm struit, velociter struit, cùm destruit, tarde destruit*, ait D. Chrysost. si specimen desiderantis, proponam: quot Dierum spatio existimatis, immensam hanc universi fabricam absolvisse Deum? Nemo ignorat, sex dierum impendio eandem stetisse; cùm verò postea destruere vellet, non mundum, sed civitatem unicam, eámque non de primis, non magnam, nec spatiosam, septem dies insumpsit. An meministis urbis Hierichuntinæ paulò antè memoratæ? Ite, ite, dicebat Deus belli ducibus, circumdate eam, ac septimo tandem die demoliemini: *septimo die muri funditùs corruent.* Septimo die? Ubi est potentia tua ô Deus! exclamat Chrysostomus, ubi robur brachii tui? *mundum universum sex in diebus construis, & unam urbem septem in diebus solvis?* An non tu ipse es, qui sex dierum intervallo machinam hanc mundi vastissimam erexisti, montium juga ad nubes usque sustulisti, & valles in abyssum depressisti? Nonne tu es, qui intra tam breve spatium mari terminum fixisti, fluminum alveos excavâsti, campos floribus vestivisti, silvas feris & auras volucribus repleviſti, & stellas in cælo accendisti? cùm ergo toti mundo formando sex dies tibi sufficiunt, quomodo uni civitati destruendæ septem dies insumis? *mundum universum sex in diebus construis, & unam urbem septem in diebus solvis?* Nolite mirari, Auditores; demonstrare nobis voluit Deus, quod paulò antè affirmabam;

De panit. hom. 5.

Ios. 6. 6.

bam; *cùm struit, velociter struit, cùm destruit, tarde destruit.* Nobis adificare majoris stat, quam diruere; DEO verò pluris destruere, quàm fabricari; illud enim non nisi coactus & dolens facit, lento pede incedit, multóque plus temporis insumit, quàm potenti ejus brachio necesse sit. *Heu consolabor*, audite, quomodo per Isaiam loquatur. *Heu consolabor in hostibus meis; & vindicabor de inimicis meis:* quasi diceret: ergóne rem mihi tam acerbam & ingratam exequi cogor, ut occidere necesse sit inimicos meos? cur non longiores illis moras & inducias indulgere licet? forsan emendabuntur? fortè plangent, & resipiscent? O infinitam DEI nostri clementiam! an non verissimum agnoscitis, Auditores, à DEI genio nimiùm quàntùm alienum esse, pænis & suppliciis in nos sævire? ille sane totus pius, totus amabilis, & dignissimus est titulo Regis mansueti: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.* Sed spero, neminem vestrûm futurum, qui non alteram quoque sermonis mei partem patienter sustineat; quod enim hactenus dixi, inutile vobis, & forte perniciosum videbitur: brevem ergo quietem mihi concedite, & tum palàm fiet, quantum inde emolumenti & lucri in vos dimanet, quod vobis aut noxium, aut minùs utile videri poterat.

Isa. 1. 24.

PARS ALTERA.

IX. QUid ergo, dicetis forsan, emolumenti ex hoc sermone in nos redundat? demus, DEUM naturâ suâ ab inferendis suppliciis alienissimum esse: quid inde? licebitne ergo nobis majori securitate & libertate peccare? Minimè, minimè, Auditores: aliam longè, eámque veriorem sequelam ego inde deduco. Ecquam illam? malum sanè gravissimum peccatum sit, necesse est; si enim, expendite diligenter, quod dico, si enim DEUS, à castigando adeò alienus & vere *Rex mansuetus*, ob noxam etiam venialem pænas tam graves, tam publicas, ac frequentes imittit, uti novimus & experimur, necesse est, peccatum esse malum gravius, quàm mens humana assequi possit.

X. Quæ non supplicia inflixit Deus ob culpas, quæ vix culpæ nomen mereri videbantur? Ducebatur quondam Arca Domini per terras Bethsamitarum, cujus fama ob Divina responsa, quæ DEUS inde reddebat, & ob victorias ad ejus præsentiam relatas, passim celeberrima erat: universus igitur populus Arcæ videndæ desiderio excitus concurrit; quia verò lex rigidissimè sanxit, ne Laici Arcam velamine nudatam intuerentur, gravissimè DEUS temerariam hanc curiositatem castigavit. Septuaginta enim Personarum illustrium, de plebe autem, quis crederet? quinquaginta millia morte repentinâ cecidêre? Exigua sanè noxa erat Nadab & Abiu, cùm ex inadvertentia potiùs, quàm temeritate igne profano acerras & thuribula repleverunt? & tamen ob hoc solum delictum flammarum erumpentium incendio exusti sunt. Levis culpa erat Moysis & Aaronis, cùm ex impatien-

2. Reg. 6.

patientia potiùs, quàm diffidentiâ pigro verbere silicem percuterent, & tamen terrâ promissâ propterea excluſi sunt, Quid de Oza dicam,
Num. 20. Levitas inter celeberrimo ? an non repentinâ morte sublatus est, cùm manum irreverenter extenderet, ut Arcam titubantem & ad lapsum in-
2 Reg. 6. clinatam retineret ? David Rex popularis auræ gloriolâ tactus, Joabo
2. Reg. 24. imperavit, ut populi sibi subjecti numerum iniret ; & in pœnam vanitatis videre debuit, omnem illum populum sævâ contagionis lue consumi. Ezechias paris vanitatis studio abreptus, Regiæ suæ thesauros Legatis Babyloniæ videndos exhibuit, meruitque iisdem, expilatâ omni Gazâ Regiâ, expoliari. Similibus exemplis non Divina solùm oracula, sed etiam Ecclesiæ fasti & annales adeo abundant, ut plura addere necesse non sit, nisi quis eruditionis popularis famam vanè affectet. Jam ego id unum percontor : unde, quæso, accidit, ut culpæ quantumvis leviſſimæ, tanta à DEO severitate puniantur ? an fortè, quòd severi genii DEUS sit, velox ad supplicia, pronus ad rigorem ? minimè profectò, ut demonstravi. Id unum ergò supereſt, ut dicamus, id peccati attrocitati esse tribuendum. Ecce ergo sermonis hujus emolumentum, ut discamus nimirum peccatum debitè æstimare, nec illud jocum aut ludum credere. Quid enim ; DEUM naturâ suâ adeò mansuetum ob peccatum in tantum agi furorem, ut sua ipsemet opera disipet, *opera manuum suarum.* Solem obfuscet, obscuret Lunam, stellas extinguat, è nubibus ignem depluat, orbem in cineres redigat, campos depopuletur, fontes obstruat, saltus extirpet, dejiciat montes, pretioſiſſimos thesauros ignibus absumat, civitates terrâ dehiscente absorbeat, nationes & populos disperdat, nec templis aut aris parcat? Et nos ad peccata rideamus, eaque quod omninò stultiſſimum est, nobis gloriæ ducamus?

XI. Sapienter D. Bonaventura observavit, neminem Principum ex hostium suorum odio, proprias possessiones destruere, sed hostiles duntaxat terras depopulari, ibique ferrum, flammas, omnemque indignationem effundere: *Reges & potentes in præjudicium inimicorum depopulantur terras eorum; Deus autem disipat terram propriam* : tanto enim in peccatorem odio fertur, ut illius causâ etiam terras proprias, sua sanctuaria & aras, quin regiam suam & cælos ipsos destruat : quàm grande malum ergo peccatum esse necesse est.

XII. Et tamen, quæ nostra est perversitas, difficillimè ad hoc credendum induci nos patimur ; unde mirum non est, si nec DEO fulminanti, non dicam benigno & clementi, nos submittamus. O superbiam non ferendam ! exclamat Salvianus, *plurimi pœnas peccatorum suorum perferunt, & intelligere causas peccatorum suorum nemo dignatur.* Et quando tandem ad saniorem mentem redibimus, Auditores ? nimis sanè gra-
De Guber. l. 1.

ves & intolerabiles nos esse necesse est, cùm nec DEUS ipse, tam bonus ceteroquin & tam benignus, nos porrò valeat sustinere. Ille peccata nobis exprobrat, sed surdis; minas intentat, sed stupidis; flagellis cedit, sed obstinatos. Quid erit tandem? ecquando tandem victas DEO manus dabimus, saltem nos expugnari patiemur, cùm amanti nos submittere detrectemus?

XIII. Nunquam in sacris paginis lego, quod de Rege Nabuchodonosore commemoratur, quin in ipso superbiæ, aut stupiditatis potiùs nostræ vivam imaginem expressam videam. Audite rem raram & singularem: comparet in regis superbissimi conspectu Daniel Propheta, eáque authoritate, quam & vitæ integritas, & infracta animi libertas illi conciliabat, tristissimum somnium liberè exponit, Regiéque palàm denuntiat, illum solio brevi deturbandum, in bestiam deformandum, per silvas & salrus erraturum, ferarum pabulo cibandum, usque dum fastum suum exueret, Deumque cæli terræque Dominum pronus agnosceret: *donec scias, quòd dominetur excelsus*, si autem consilium meum sequi placet: *Peccata tua Eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitan ignoscet delictis tuis.* Nabuchodonosor Danielis verba, non aliter, ac oracula venerabatur; longâ enim experientiâ noverat, Eum Prophetiæ Spiritu pollere, atque eam ob causam, velut DEO terrestri victimas ei immolavit, & incensum adoleri jussit. Quid ergo ad tam triste nuntium facere Regem oportuit? nunquid è throno suo præceps potiùs, quàm descendens, ad cælestis interpretis genua supplex advolvi debuit, obla isque promptissimè thesauris omnibus tam grave supplicium redimere? nunquid debuerat cum sacco purpuram, cum cineribus Diadema regium, fastum cum demissione commutare? vah nimiùm quantùm aberratis! si enim Theodoreto credimus, nec fastum posuit, nec dolentis animi signa præbuit, sed nova in dies impietatis argumenta dedit. Integri anni inducias ad pœnitendum ei Deus indulsit, *verùm cùm tantum spatium ei datum esset ad resipiscendum, male d finitum tempus pœnitentiæ consumpsit.* Ecce ergo, cum die quadam immenso fastu tumidus Regiam obambularet, suaque aulæ majestatem, ac potentiæ magnitudinem superbè jactaret, *vox de cœlo ruit: tibi dicitur Nabuchodonosor Rex, cum bestiis erit habitatio tua!* Quis unquam famosas metamorphoses Poëtarum lyris decantatas audivit, Acteonis in cervum, Cadmi in Draconem, Lycaonis in lupum, Hyppomenis in leonem, in canem Hecubæ, Calistûs in ursam? Hæc Poëtarum figmenta ad imitationem Historiæ contexta sunt, quam ego vobis commemoro. Vix vocem hanc cælitùs allapsam impius Princeps audivit, cùm illicò & formam, & voluntatem, & mores sensit imutari; discerpsit vestes, pro voce humana mugitus edidit, capilli in villos abiêre, succreverunt ungulæ, setosi rigebant crines, pronum

Dan. 4. 22.

Dan. 4. 24.

num humi corpus manibus pedibúsq; incubuit, humanum consortium instar bestiæ fugit, ex aula in silvas se recepit, gramine & herbis pastus est, aquâ è paludibus haustâ sitim restinxit, cunctisq; cæli injuriis, pruinis & nebulis, pluviæ & grandini, gelu & æstui expositus vixit. Si verò meminisse placet, Auditores, significaverat Regi Daniel, tamdiu illum in hoc miserrimæ vitæ genere perseveraturum, *Donec scias, quòd dominetur excelsus*, Unde sapienter meo quidem judicio colligunt Interpretes, Cornelius præsertim, & Maldonatus non omnem illi humanitatis sensum ereptum, sed tantùm rationis relictum, ut immutatam statûs sui conditionem agnosceret, delicti sui pœnam apprehenderet, seque quod subindè fecit, DEO demissè submitteret. Quantum temporis arbitramini impendisse miserum, usque dum id opere compleret? An mensem unum? amplius: an geminos? amplius: & quamdiu tandem expectavit? Audite, obsecro; septem annorum spatio opus erat. O Pervicaciam! ô perfidiam! ô perversitatem! quis unquam crederet, Auditores? quempiam mortalium tàm pertinacem & obstinatum esse posse, usque dum sese ad DEUM convertat? Superi boni! sub flagello tam duro, tam acerbo præstolari septem annis, & tum primùm exclamare humilem ac demissum: *Glorifico Regem cæli!* an non hoc prodigium contumaciæ & portentum duritiei videtur? Fatendum omninò est, impium hunc Principem summè desipuisse, magisq; sensum bestiæ, quam hominis retinuisse. Sed de Nobis, ô miseri peccatores, porrò quid dicam, qui sapientes nos jactitamus, & tamdiu tamen non resipiscimus? Quorsum enim tanta flagella, quæ identidem Cælum iratum in caput & dorsum nostrum depluit? quorsum hæc omnia? nisi ut confideamur, *quòd dominetur excelsus!* hoc bella illa horrida, quæ nobilissimum Europæ sanguinem, ad ultimam ferè guttam exhauserunt, annuntiant; hoc ingeminant onera, sub quibus ingemunt civitates; hoc clamant calamitates, quibus oppressæ jacent familiæ, hoc loquuntur populorum ruinæ, ac interitus, quos nostrâ ætate dehiscens tellus absorpsit; hoc rerum omnium penuria & egestas; hoc pestilentiæ & frequentissima contagia, testantur. Et quis nostrûm est, qui ex tantis supplicîis sapere didicit? quis è gravitate pœnæ culpæ magnitudinem sapienter æstimavit? *Attendi, & auscultavi*, dicere liceat cum Jeremia: *Nullus est, qui agat pœnitentiam, super peccato suo, dicens, quid feci?*

Corneł. à Lap. in Joan. Maldonatus in Danielem.

Dan. 4. 34.

Jerem. 8. 6.

XIV. Ita est, ô Peccatores contumaces! dominatur Excelsus, dominatur. Agite, quod libet, lubétque, nisi huic veritati subscribatis, de salute vestra actum est. Dic lascive, & luxuriose! quousque duraturæ sint, infirmitates tuæ, quæ virium tuarum vigorem non sine dolore depascunt, *donec scias, quòd dominatur Excelsus*, quique, nisi matura emendatio sequatur, pejùs adhuc in te animadvertet. Dic, ambitiose! quousque linguarum maledica-

rum aculei contra te prævalituri sint? *donec scias, quòd dominatur excelsus*, qui te magis adhuc dejiciet, & deprimet, nisi teipsum in demissionem componas, Dic, mercator & institor inique! scire cupis, quamdiu consilia tua cassa & inutilia rationes fallaces, infausta negotiatio futura sit? dicam, dicam, *donec scias, quòd dominatur Excelsus*, tibique certò persuasum habeas, è malo te ruiturum in pejus, nisi in DEUM reverentior, benignior in pauperes, liberalior in dictos DEO servos efficiaris. Quid ergo tandem faciendum nobis est, ô Deus, & Domine! dejici coram te, & humiliari, hoc porrò faciendum restat, errores nostros agnoscere, tuam Justitiam adorare, & tibi similes effici, ut, qui Regis mansueti titulo gaudes, posthac secundùm benignitatis tuæ amabilissimum genium nos tractes, non secundùm furorem, ad quem nostra te flagitia cogunt.

SERMO TRIGESIMUS QUINTUS.

DIE VENERIS SANCTO.

O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor similis, sicuti dolor meus.

I. VIcistis, peccatores, vicistis! exultate in die hoc funestissimo, canite triumphum, & cum fastu vobis applaudite! En voti damnati estis, successit intentum! innocentem DEI Filium è medio tollere, affligere, & eliminare laborâstis, Eia salva res est; *Abscissus est, abscissus est de terra viventium!* Ecce enim à Golgathæ jugo redux lætum vobis nuntium fero, vósque certissimos reddo, eum præsente innumerabilis populi corona, nudum, derelictum, despectum, post trium horarum difficillimum agonem animam tandem in probrosæ Crucis trunco exhalâsse. Eia contentíne estis, ô crudeles! an vestris desideriis satisfactum est? quid porrò desideratis? an fortè ipsimet in rem præsentem venire cupitis, tam funesto spectaculo mentem satiare, ejus suppliciis oculos pascere, & contemplatione vulnerum, quæ vestra illi malitia inflixit, carnis, quam vestra libido laceravit, capitis, quod superbiæ vestræ aculeis perforatur, & labrorum, quæ lingua vestra maledica

Isaiæ 53. 8.

amas;

amariſſimo felle potavit, vos vultis recreare? Venite ocyùs, venite; ego enim, ut gaudium veſtrum plenum ſit, vos illuc manuducam: *venite, & aſcendamus in montem Domini!* Neſcio tamen, an, ſi illuc pertigeritis, in veſtra poteſtate futurum ſit, vobiſmetipſis à lachrimis temperare. De Rege Seleuco memini me legere, cùm regno pulſus, naufragus, & nudus, in maris littore, quo illum tempeſtas ejecerat, jaceret, rebelles ſubditos, ad ſpectaculum lætiſſimus accurriſſe; cùm verò exporrectum in arena, derelictum, & calamitoſum, ſine veſte, cibo, & foco, omníque deſtitutum auxilio intuerentur, verſis in commiſerationem animis, tantâ erga Principem pietate vel invitos fuiſſe commotos, ut eum à terra ſublatum in Regiam ſedem humeris ſuis deportarent, palámque oſtenderent, multa non rarò præcipiti furore barbarè ab hominibus tentari, quæ minimè auderent, ſi eorum enormitatem, ante patratum ſcelus ſatis, ſupérque agnoſcerent. Id ipſum ſanè vos hodiernâ die cum Rege veſtro facturos exiſtimo, ſi ulliùs adhuc opis à vobis recipiendæ capax foret. Verùm Ille, Eheu! in ampliſſimo dolorum ſuorum Oceano non luctatur ſolùm, ſed ſubmerſus eſt, ut nihil porrò de eo præter ſolum cadaver ſpectandum ſuperſit. Quantumvis autem tygride ſæviores, aut ſilice duriores ſitis, unam ſaltem lachrimulam Ei utique non denegabitis? Quis crederet? ipſi tortores, & carnifices, qui ſuis Illum manibus peremerunt, venas ſecuerunt, lacerârunt carnes, & luxârunt oſſa, demiſſo capite deſcenderunt de monte, & repetitis ictibus pectus percuſſerunt, ut ſolent, quos facti verecundia aut pœnitentia ſubit: *revertebantur percutientes pectora ſua.* Luca 23. 48.

An non ergo & vos commovebimini, qui utique tortoribus mitiores eſtis? video enimverò, video jam ſuffundi oculos lacrimis, & uberem paulatim fletum ſtillare: laxate fræna gemitibus, & ſinite, ut amarus ex oculis torrens prorumpat; ſi enim unquam juſtam plangendi materiam habetis, hanc vobis ſpectaculum iſtud ſuppeditat. Quem autem eſſe creditis, qui veſtro ſcelere, ô peccatrices, & peccatores duriſſimi, interemptus eſt, quem, inquam eſſe creditis? Si dicerem, fuiſſe juvenem, omnium venuſtiſſimum & amabiliſſimum, *ſpecioſum formâ præ filiis hominum*, in cujus fronte, reſidebat majeſtas, ſed absque faſtu: è cujus labris ſtillabat dulcedo, ſed ſine tædio & ſatietate; ad cujus aſpectum deſertis officinis artifices, mercatores relictis negotiis, fæminæ debilitatis & ſexûs, omnes alii cibi, ſuíque obliti, per longa viarum ſpatia accurrebant; qui omnibus, ſalutem & ſolatium, nemini damnum aut moleſtiam intulit: verbo qui fuit *totus deſiderabilis*; an non intima vobis commoveri viſcera experiremini, quamvis nec affinitatis, nec neceſſitudinis, nec gratitudinis vinculo Eidem eſſetis devincti? Sed, heu! nequaquam Ille perſona tam vilis eſt, ſed eſt Pater veſter, Creator veſter, ſervator veſter, & quod hiſce omnibus majus eſt, Deus veſter, cujus Psl. 44. 3. Cant. 5. 16.

bene-

beneficio recepistis auram, quam spiratis, solem, quo illuminamini, terram, quâ nutrimini, animam, quâ informamini. An non ergo justa vobis dolendi causa est, si cogitatis, vos ei vicem tam acerbam rependisse? Quin ego vos ab omni debito commiserationis absolverem, si morte vulgari perfunctus esset: verùm illa omnium probrosissima & crudelissima fuit; & necdum in lacrimas & planctus abitis? quot vulneribus & plagis transfossum corpus hiat, tot linguis vobis acclamat: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte si est dolor similis, sicut dolor meus!* Quasi diceret: heu crudeles & barbari! ut quid transitis, nec ullo compatientis oculi ictu dignamini. Sistite tantisper gressum, & si quem mortalium pares pœnas sustinuisse videbitis, eja, per me licebit, iter prosequimini, nec ullas à vobis lachrimas exspecto, quos tamen tam prodigè aliàs profunditis, jam supercolla fallacis proci, jam super tumbam amici vel heri: quòd si dolores omni alio dolore graviores, deprehendetis, fierine potest, ô Christiani, ut nec pium quidem suspirium in supremum morientis solatium mittatis? Hoc enim vero est, Auditores, quod Redemptoris nomine hodie à vobis efflagito: suspendite tamen tantisper lachrimas, dum palàm fecero, an ullus unquam mortalium ob dolorum & tormentorum, quæ passus est, vehementiam Christo possit æquiparari: *si est dolor similis, sicut dolor Christi.* Id ubi demonstravero, nolite mihi cum Davide dicere. *Potum nobis dabis in lachrimis in mensura;* Psal. 79. 6. ad tantam enim dolorum, & noxarum excessum omnis mensura est nimiùm avara & parca: statuatur modus & mensura lamentis, in morte Filii Unigeniti, in morte sponsæ in paucis amatæ, in morte charissimorum amicorum; modus autem plangendi mortem Dei hominis, est plangere, absque modo: sed quæ erit virga illa, quæ, renovato Moyses miraculo, è durissimis humani cordis petris tantum possit aquæ extorquere? Virga illa est lignum Crucis Augustissimum! ad illud ergo, antequam dicere exordiar, oculos, mentem & preces nostras convertamus, & unanimi voce exclamemus, *da nobis aquam!* Exod. 17. 3. salsam, inquam, & amarissimam, quæ ex afflicto hominis corde scaturire potest. Receperint sanè Hebræi per virgam, quæ Tui figura & imago fuit aquam mellis instar dulcissimam, *de petra melle* saturabis eos; nos absynthio & felle tinctam desideramus, qualis hodie sitienti Deo oblata est: Hæc nobis dies tristitiæ, acerbitatis & amaritudinis est *omnis anima, omnis, omnis*, ita de die isto per figuram dictum est, *omnis anima, quæ non afflicta fuerit die hac, peribit de populo suo!* Tu effice, ut in tanti támque justi doloris testimonium in ubere planctus ac fletus solvamur, ut illa nobis verba applicari possint: *Quo fonte manavit nefas, fluant perennes lachrimæ, si virgâ Pœnitentiæ, cordis rigorem conteras.* Amen. Deut. 32. 13. Levit. 23. 29.

PARS

PARS PRIMA.

O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus.

II. NOn me latet, Auditores, plurimos alios gravissima quæq; sustinuisse; plerumq; tamen deprehendemus, dum corpus affligeretur, animum à cruciatibus fuisse immunem, aut dum pateretur animus, corpus liberum fuisse. Christus in utroque est passus, ut adeo meritò per antonomasiam *Vir Dolorũ* appelletur; si enim animum illius considero, omnes certè malorum furiæ, timores, & tœdia, anxietates & dolores, desolationes & gemitus in eum conjurârunt: si verò corpus inspicio, nullam omninò ejus partem invenio, quæ suo careat tormento: quod simplici quidem, sed formidabili dictione expressit propheta dicens: *attritus est propter scelera nostra.* Oculi pugnorum ictibus tumidi, genæ colaphis liventes, fauces siti aridæ, labra felle infecta, tempora spinis perfossa, manus, pedesq; clavis perforati, brachia funibus, venarum & arteriarum meatus nervis arctè constricti, collum catenarum pondere curvatum, humeri gravissimo Crucis pondere fracti, nervi atrociss imâ in Cruce extensione distorti erant; in horrenda flagellorum tempestate supra dorsum Ejus effusâ, nec lateribus, nec lumbis, nec ventri, nec genubus, nec pectori parcebatur, totumq; corpus unicum esse vulnus videbatur: *vidimus eum, & non erat aspectus.* Nec tamen velim credatis, me in hac dolorum congerie rei summam constituere, cùm etiam in aliis hæc tormenta, nec pauciora fortè fuerint, nec minùs acerba: minori tamen doloris sensu tolerari poterant à quovis alio, quàm à Christo, cum concors omnium sit opinio, Christi corpus ob summam humorum temperiem, & organorum singularem perfectionem, fuisse delicatissimum, optimè dispositum, atque adeò tactûs sensûsq; tenerrimi omnia enim, quæ DEUS supra naturæ vires operatur, in suo genere perfectissima sunt; ut patet universali inductione: sic manna divinâ virtute Hebræis paratum gustûs sapidissimi fuit; vinum in nuptiis Canæ prodigiosè genitum, generosum fuit ac suave; panis, quo Christus in deserto famelicos pavit, ex mente interpretum sapidissimus fuit. Si ergo hæc opera, licèt conditione & gradu longè inferiora, summam tamen in ordine suo perfectionem acceperunt, quia Divinæ artis & Magisterii veluti specimen quoddam esse debebant; quis dubitet, summam Sacratissimi Christi Corporis perfectionem fuisse, quod in virgineis visceribus DEI manu efformatum est, ut animæ inter omnes possibiles perfectissimæ, pulcherrimæ, & nobilissimæ domicilium præberet: confirmat hoc D. Thomas, qui ex eo, 3. p. q. 46. a. 6. in C.

Isa. 53. 5.

Isa. 53. 2.

quòd Christi Corpus actione supernaturali formatum est, arguit, fuisse perfectius omni alio, quod fit actione naturali; *quæ enim per miraculum fiunt*, ait, *sunt aliis potiora*. Perpendite ergo, quàm vivaces fuerint Christi sensus ad omnes suas functiones; quàm tener & acutus fuerit tactus flagellorum, quanta gustûs acrimonia in potu fellis & absynthii; quantum tormentum odoratûs ex fœtentissimis militum sputis & salivâ. Accedit, Christi corpus, ut docent Viri doctrinâ & sanctitate conspicui, in prima sui formatione ad patiendum singulariter fuisse aptatum, quod in nostri corporis generatione natura facere non solet: quamvis enim & nos innumerabilibus doloribus, molestiis ac morti obnoxii simus, eum tamen in finem conditi non sumus; imò, ut ab his malis immunes essemus, DEUS nobis in Paradiso voluptatis tale alimenti genus, tam aptam clymatis temperiem, tam benignos stellarum influxus, tantamque aëris cælique salubritatem paravit, ut omnis omnino doloris expertes nos
Sap. 2. 23. redderet & immortales: *Creavit Deus hominẽ inexterminabilem*. Nec in ipso inferno diabolos inter ac damnatos inveniemus ullam creaturam, ex primaria Dei intentione efformatam ad patiendum, præter solum Christi corpus, qui eo duntaxat fine humanam carnem induit, ut nostrî amore moreMatt. 20. 28. retur: *Venit, ut daret animam suam redemptionem pro multis*, Ideo Christi corpus ita formatum est, ut in illud, velut vas capacissimum, totum dolorum mare ad infinita hominum peccata abluenda derivaretur, eumq; in finem ad omnem doloris sensum summa aptitudo collata est, quæ vel à sanguine subtilissimo, vel spirituum delicatissimo vigore, vel carnis suavitate ac teneritudine poterat oriri. Nec caret hæc opinio sacræ scripturæ authoritate, nam sicut Psalmista in Christi personâ dicit: *sacrificium, & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi* ad demonstrandam obedientiam, quâ Christus passionem acceptavit, ita Apostolus de illo dicit: *Hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptâsti mihi*, ut Christi ad patiendum aptitudinem denotaret. Dic ergo, ô delicatissima JESU mei Caro, quis tibi doloris sensus erat, cùm impetuosus ille plagarum turbo uno simul impetu in Te effunderetur, ut nec minima quidem Tuî portio, aut ab ictuum sævitiâ, aut à vulnerum immanitate fuerit intacta? Unica sæpe spina, plantæ pedis incauti infixa, adolescentes teneros, aut matronas delicatas in illetabiles clamores coëgit, quin & leones ipsos doloris vehementiâ in furias egit, & rugitus expressit: quid ergo in Te, Servator mi, septuaginta duæ spinæ fecerint, non calloso pedi, sed ipsi cranio, temporibus, ac cerebro infixæ, ubi vel leviissima plaga lethalis est? quid in te effecerint clavi per subtilissimas masculorum fibras adacti? quid flagellorum ictus, quibus viscera, & intestina detecta sunt? fuerint ergo aliorum tormenta temporis morâ & diuturnitate productiora; id enim-

Ps. 39. 7.

Ad Hebr. 10. 5.

verò

verò non contendo: sed, intensionem doloris si spectes, in nullo alio, quàm in Christo, acerbiora & graviora invenies.

III. Verùm dicite Christiani, an in ullo unquam, qui passus est, diuturniora fuerint tormenta? Nemo sanè sibi persuadeat, Christi passionem intra eam duntaxat temporis moram actari, quo intra tortorum manus tenebatur: ah hîc potiùs patiendi finis erat, quàm principium. A primo conceptionis momento futurorum tormentorum scena horrida Christi animo aperta est, juxta illud Davidis: Ps. 37. 18. *Dolor meus in conspectu meo semper*; nec id in genere duntaxat, & sub confusâ quadam imagine, sed distinctissimè & ad omnes usque minutias. Vidit ille singillatim plagarum, colaphorum, distorsionum, ictuum ac violentorum impulsuum numerum, & auctores illorum; vidit, quot spinis crudelissimè transfigendus esset, quot sputis deformandus, quot subsannandus ludibriis, quot crudelitatis modis torquendus, ita quidem, ut Christo æquè, imò magis doluerit, tormenta ista eminùs contemplari, quàm nobis dolere solet, illa præsentia intueri; nobis enim, si gravis delicti causâ carcere mancipamur, etiam convictis & confessis etiamnum spes affulget, aut fuga evadendi, aut libertatem pecuniis redimendi, adhuc in Magnatis cujusdam intercessione confidimus, qui se pro nobis interponat, quemadmodum pocillator ille Ægyptius in Josephi gratiam fecit, aut si tandem nil aliud spei supereſt, saltem judicem precibus ad pietatem, aut ministros promissis ad misericordiam flectere speramus; Christo autem perfectissimè perspectum erat, quidquid necesse fuit evenire: *Jesus autem sciebat omnia, quæ* Joan. 18. 4. *ventura erant super se*, ut probè D. Joannes observavit: quæ ergo Christi anguſtia fuerit, cum palàm notum sit, fuisse nonneminem, qui ad solam mortis denuntiationem subitò canescceret; alium, qui deliquium animi pateretur; alium, qui omnino expiraret; alium qui alio ferali eventu doceret, quam vim habeat vel sola imminentis mali apprehensio. Ego sanè minimè miror, Christum nunquam risisse, & de se dicere potuisse: *Totâ die* Psal. 37. 7. *contristatus ingrediebar*, & *defecit* Psal. 30. 11. *in dolore vita mea*, & *anni mei in gemitibus*. Perpendite, quæso, an unquam lætari potuisset Rex ille Balthasar, improvisis pugionum ictibus in lecto suo trucidatus, si à prima pueritia nudos semper pugiones oculis suis obversari vidisset, sua inter præcordia olim mergendos? O miserum Sisaram, si clavum illum semper oculis præsentum habuisset, quo ad torrentem Cison caput sibi erat perforandum! Miserum Abimelechum, si semper intueri coactus fuisset saxum illud, quo illi, dum turrim Thebæam subiret, cerebrum elisum est. Christus autem verè dicere potuit: *Dolor meus in conspectu meo semper*, omnino *semper*; & vigilanti, & dormienti, & sedenti, & ambulanti, semper passio coràm & præsens obversabatur: hinc toties lamentabiles illas

voces ingeminavit: *Conculcaverunt me inimici mei totâ die: totâ die circumdederunt me; totâ die exprobrabant mihi; totâ die verba mea execrabantur: fui flagellatus totâ die.* Quid enim? anne Christi flagellatio integram diem duravit? imò diem vix attigit, erat enim diluculo: *Castigatio mea in matutinis.* Quid ergo his verborum formulis Christus aliud insinuavit, quàm quòd omnibus diebus vitæ suæ in imaginatione & spiritu passus sit omnes illas pænas, quas postea in Corpore suo verè pertulit? unde multorum Patrum opinio est, quod illa animi deliquia, illi tremores, tædia & conflictus, quos in horto expertus est, non fuerint Christo insoliti, sed frequentes & usitati, & quidem in tanta intensione, ut semper sanguineo sudore manâsset, nisi altissimo suo, quo pollebat, dominio illum coutinuisset. An non hæc tormenti, Martyrij mortisque prolixæ species videtur, triginta annis tormenta & mortem præstolari? Nihil adhuc dixi de tristitia illa, sensúque acerbo, quem in Christo continuò excitarunt, tot Divinæ Majestati illatæ injuriæ, & gravissimæ calamitates, quæ genus humanum propterea exspectabant. Fuit quondam ex toto mortalium genere electus Noë, ut fragili in ligno universale diluvium evitaret, ac mare illud immensum securus trajiceret, in quo omne reliquum hominum genus tristissimo naufragio periit; & tamen sacræ paginæ testantur, DEUM ipsum manu propriâ fenestram Arcæ claudisse: *Et inclusit eum Dominus deforis ut non spectaculi*, ut ait D. Hieronymus: *ut non spectaculi tristis aspectu, Noëmus magis cruciaretur.* Solus JESUS erat, cui omnes aditus & portæ animi relinquebantur apertæ, ut ante tempus stragem charissimorum suorum intueretur, nec oculum in ullam partem posset defigere, ubi non lachrimarum, sanguinis, mortis, & quæ morte acerbiora sunt, materiem inveniret. Si ex sola Lazari sepultura tanta turbati animi signa dedit, ut in suspiria, singultus, & fremitus cum præsentium admiratione erumperet, *Infremuit spiritu;* quid quæso fecerit, cùm tot Martyrum carnificinas, qui DEI amore aut jugulati aut discerpti, aut igne absumpti sunt, tot Anachoretarum rigores, tot afflictorum calamitates, tot pauperum miserias, tot fidelium excidia, ab hæreticis, & gentilibus illata, tot piorum persecutiones, tot denique supplicia, quæ in Inferno multi damnatorum milliones sustinent, pro quibus ille, non minùs quàm pro Electis Sanguinem fundere, & in crucis trabe pendere debebat, contemplaretur? meritò ergo incomparabilis illius dolor dici poterat; *non est dolor similis sicut dolor Christi;* ille enim non suos solùm dolores, sed dolores cæteris omnibus hominibus communes, velut proprios sustinuit: *Verè languores nostros ipse tulit, verè dolores nostros ipse portavit!*

IV. Ut verò passionem hanc oculo-

Ps. 55. 3. Ps. 87. 18. Ps. 101. 9. Ps. 56. 6. Ps. 72. 14. ibid.

Gen. 7. 16. Hom. 23. in Genes.

Joan. 11. 33.

Is. 53. 4.

cultam, quam toto vitæ decursu, *in diebus carnis suæ tulit*, prætereamus, nósque unicè ad illam, quæ hujus diei propria & manifesta est, restringamus: edicite, an unquam fuerit, contra quem omnis conditionis, statûs ac ordinis Personæ, ut gradu differentes, ita impietate concordes conjuraverint? Non neminem personę Ecclesiasticæ persecutæ sunt, sed Laici protexerunt; alium Laici infectati sunt, sed Clerus tuebatur; contra alium plebs furiosa insurrexit, sed Principem defensorem nactus est; in alium sæviebant populares ac conterranei, sed ab exteris receptus est. Atque hæc ut plurimum inter homines viget, aut studiorum & affectuum diversitas, aut contentionis æmulatio, ut vix sit invenire miserum, qui ob id non hoc ipso patronum inveniat, quia alios adversarios experitur. Elias eo ipso tempore, quo Achabi persecutionem passus est, viduam invenit, quæ illum & lare & victu adjuvit: David à proprio suo Rege ejectus, à Rege extero susceptus est; Jephte à fratribus in Exilium actus, vagos quosdam & incerti laris homines invenit, qui ei adhærerent; Jeremiam, cùm suimet populares persequerentur, Æthyops quidam ope & auxilio adjuvit; Susanna, cùm à geminis senibus calumniam sustineret, à juvene quodam vindicata est. Ita innumeros in medium proferre possem; sed regula tam vulgaris in solo Christo fefellit; ad eum enim affligendum, consensu prorsus mirando, conspiravêre, & gentiles, & Judæi, Romani ac Barbari, plebs & nobilitas, Sacerdotes & Laici, Judices ac milites, senes pariter & juvenes, simplices & astuti, docti & ignorantes; id quod ipse expressit, cùm diceret, in suam perniciem canes & tauros, animalia naturâ suâ adeo diversa operam junxisse: *circumdederunt me canes multi, tauri pingues obsederunt me*! Verùm quis dolor, videre se in tanta omnium abominatione constitutum, mortémque suam concordi discordis ceteroquin populi voto expeti? certè barbaries portento similis videri debuit, vel unicum hominem in toto terrarum orbe reperiri, qui Christum odisset: *stemus simul, qui est adversarius meus, accedat ad me.* An fortè Principes? verum quantam non reverentiam Christus illis exhibuit, dum suis sanctissimè edixit, ut omnem illis honorem deferrent, tributa solverent, ad omnem modestiam, pacem & concordiam subditi se componerent, omniáque Principibus suis officia & obsequia redderent. Forsitan sacerdotes? sed ad quantum ille fastigium eorum potestatem extulit? An fortè Pharisæi? verùm quàm fervidè obedientiam eorum jussis præstandam commendavit? An publicani? verùm an non palàm notum est, quantopere illis Christus, etiam cum existimationis suæ dispendio faverit? Nec sanè plebs eum odisse poterat, cùm totum se ejusdem utilitati impenderit, rudes docendo,

Hebr. 5. 7.

Ps. 21. 13.

Is. 50. 8.

solando afflictos, infirmos sanitati restituendo & famelicos pascendo. Nec avari de Nobilium numero odii causam habebant, cùm eorum opibus minimè inhiaret; sed nec ambitiosi, ad quorum honores non aspiravit; nec litterati, quorum applausus nunquam ambivit. Cùm ei sisteretur femina, adulterii rea, an non subitò modum invenit, eam in libertatem asserendi? Cùm infame scortum ad ejus se pedes advolveret, an non promptissimè illud absolvit? ad summam: nunquid longè æquiùs Jobo gloriari poterat, se pedem claudo, oculum cæco, ducem erranti, panem famelico, Patrem orphano, vitam mortuo fuisse? Grande ergo prodigium erat, invenire vel unum hominem, qui se Christi inimicum profiteretur: *stemus simul, quis est adversarius meus? accedat ad me.* Cogitate ergo, quantùm Christo doluerit, tot hominum millia omnis conditionis ac statûs in caput, & vitam suam conspirâsse; *multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis!* O portentum! ad necandos gravissimorum scelerum reos, vix pretio conductus carnifex haberi potest, cùm quivis horreat, ministerio tam diro, manus admovere, maximè cùm id sole claro, in plateis publicis, ac numeroso hominum conspectu exercendum est; & tamen, cùm mors Christo inferenda decernebatur, si B. Mathildi fides est, tantus carnificum numerus erat, ut ad quingentos excresceret, cùm omnes certatim eorum numero intrudi potiùs, quam accenseri allaborarent, idque tantâ contentione ac studio, velut si quivis occisi Christi gloriam ac decus ab alio sibi eripi metueret. Non dubito etiamnum vobis, nec immeritò horrere animum, cùm in memoriam revocatis, non ita multis abhinc annis, in tantam temeritatem subditos insurrexisse, ut in amplissimo Londinensis urbis foro Regi suo Carolo impiâ securi caput demeterent: verùm hi personati comparuêre, nec unquam sperabant, facti sui æquitatem quæsitis rationum coloribus ita palliari posse, quin executionis saltem eos puderet. Nihil horum Christi interfectores fecêre: sed liberrimè, sine ullo horrore aut respectu, & impudentissimè comparuerunt: *extulerunt caput*: nisi dicere libeat, eos tunc vel maximè personam suam dissimulâsse, & larvam induisse, cùm gestu, voce, oculis & immani furore diabolus potiùs, quàm homines sese exhiberent: *deglutiamus eum, sicut infernus viventem!* An non existimatis, ex horum numero fuisse non paucos, qui singulares à Christo favores & beneficia obtinuêre? quidam haud dubiè manûs aride usum à Christo quondam receperunt, quam modò ad vellendos impiè capillos extendunt; alii contractos pedes miraculo sibi à Christo restitutos experti sunt, nunc calces illi illidunt; alii linguam in Christi ludibrium impudenter exerunt, cujus vinculum non ita pridem Christus prodigiosè solvit; alius,

Ps. 68. 2.

Ps. 82. 1.

Prov. 1.

alius, qui Christo beneficio visum recepit, jam benefactoris sui oculos obnubit; alius, qui ipsi vitam debet, nunc vitæ authorem in Calvariæ verticem & Crucem raptat; atque adeo omnes cum summa ingratitudinis notâ abusi sunt gratiis, quas paulò ante à Christo liberaliter obtinuêre. Hæc sanè Virorum sanctorum contemplatio est, putantque Christum id
Ps. 103 4. expressisse, cùm dixit: *retribuebant mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.* Fateor tamen, me huic opinioni, quantumvis communi minimè subscripturum, nisi viderem, quòd aliquis ex charissimis discipulis, atque intimis
Ps 45. 10. Christi amicis, *homo unanimis*, tragædiæ usque adeo funestæ primam telam sit orsus; *Et magnificavit super eum supplantationem.* O sortem Redemptoris mei dolendam!

V. An non hoc solùm sufficeret, ut summâ ipsum compassione dignum censeremus? Non me latet, similem calamitatem aliis etiam evenisse? Cæsarem Brutus, Sardanapalum Arbaces, Gandaulem Giges, omnium, quos habebant, amicissimi prodiderunt. Verùm quis unquam Regum illorum proditorem suum ad tam sublimem conditionem elevavit, ut Christus Judam? è plebeja, sordida, & centonibus consutâ fortunâ, eum in numerum duodecim Senatorum adlegit, qui maximum totius mundi Principatum, & operâ suâ stabilire, & consilio regere debebant. Destinabat illi adorationes populi, Sacerdotum obsequia, templorum & altarium magnificentiam; ampliſſimam illi potestatem in naturam concessit, subjecit morbos, mortem tributariam ei fecit, totum inferni fastum ejus nutui obedire coëgit, & ne ullam suæ de illo existimationis aut fiduciæ demonstrationem omitteret, tenuis etiam, quod habebat, peculii sui dispensatorem & eleemosynarium constituit; ad pedes ejus viliſſimi instar servi procubuit, illos magnâ animi demissione abluit, magnâ teneritudine dissuaviatus est, nullísque amicitiæ signis satìs contentus, tandem inventione amoris inaudita, se totum illi, Corpus nimirum & Sanguinem suum, Humanam Divinámque simul substantiam sub Panis ac Vini specie intimè communicavit: quis unquam Principum ad tantam excellentiam proditorem suum elevavit? Considerandum præterea neminem istorum unquam fuisse proditum, nisi cum ingenti proditoris emolumento: Brutus Cæsarem tradidit, sed ex ambitione vindicandi patriæ libertatem; Arbaces Sardanapalum, sed ut Medorum Imperium occuparet; Giges Gandaulem, ut Dominium Lydiæ sibi vendicaret. Judas autem cur Christum tradidit? aures obturate, ô fideles! ne scelus

lus hoc audiatis : pro triginta argenteis ! *constituerunt illi triginta argenteos.* Verùm erravi ; nec illud quidem pretium proditor respexit ; an non enim notum est, quòd eum publicè venalem exposuerit, amplâ illâ ac indeterminatâ proclamatione : *Quid vultis mihi dare, & Ego eum vobis tradam?* túmque vel tantillum offerretur, acquievit illicò, & licèt avariſſimus esset, non contradixit, non contendit, non vilitati pretii obnuntiavit, cùm facilè potuisset reponere, olim in Samaria sub Rege Joram caput asini pluris stetisse : verùm protinus in contractum stipulatâ manu consensit, minoris etiam Christum haud invitè venditurus, ut palàm faceret, se præter vendentium morem non tam lucrum suum spectare, quàm mercem ementibus consignare. An unquam viliùs & probriosiùs res ulla venûm exponitur? an non vitulo & jumento major honor habetur? quis enim quovis oblato pretio contentus esse solet? an non magis emptores difficiles sunt ad offerendum, quod petitur? nunquid quotidie videmus, litigari ac contendi de pretio hordei, fæni, & olerum, ut in rebus etiam vilissimis vendendis vel unum nummulum ultra sortem communem extorqueamus? *Supponamus stateras dolosas*, dicebant nequaquam illi apud prophetam Amos, *supponamus stateras dolosas;* sed quorsum tandem nequitiæ tam subtiles? *ut quisquilias frumenti vendamus.* Tanta libido est, lucrari vendendo. Christus verò ad primam triginta nummorum oblationem ultrò addictus est: an non perspicuè apparet, eum ex livore & odio venditum fuisse?

Matth. 26. 15.

Matth. 26. 15.

Amos. 8. 5.

VI. Sed quid dixi? peiore longè, magisque insolita in Christi venditione acciderunt : novi equidem, etiam Josephum à perfidis fratribus ex odio & livore venditum ; summum tamen video in hac venditione discrimen ; Josephus enim è cisterna quidem sua extractus est, ut Ismaelitis mercatoribus venderetur ; inde mancipii instar ligatus, Dromedariis impositus, & in Ægyptum abductus est ; illud tamen calamitatis solatium habuit, quòd venditus quidem sit, sed ideo solùm, ne cogeretur mori : *melius* Gen. 37. 27. *est, ut venumdetur*, ait Judas, sed Judas melior ac mitior, *melius est*, ut tunica Ejus tingatur hædi sanguine, quàm proprio cruore. Tum enimverò magis miserabilis fuisset Joseph, si venditus esset, ut moreretur ; sed ab hac injuria usque adeo inhumanâ liber fuit. Hæc nempe ærumna inter omnes homines illi soli reservata est, qui *Filius hominis* appellabitur : *Filius hominis tradetur, ut crucifigatur.* An non id verissimum est, Auditores? quot-quot enim est conflictus & prælia venditi sunt, mortem venditione redeme-

demerunt; unde & leges docent, *servos*, peraccommodo & benigno vocabulo dictos à servando, quia venditione vitam servabant; atque ideo in proposito dictum est, *in servum venundatus est Joseph*; hunc enim vendere, fuit servare. Sed longè aliter cum Christo actum est; hic enim venditus est instar bestiæ ad macellum destinatæ: & hæc injuria an non meritò nos percellat? vah Juda, Juda, traditor sacrilege! necdùm penetras, quid sit, DEI Filium ex fine tam sathanico vendidisse? in quantam non desperationem, in quas non furias ibis, cùm sceleris hujus enormitatem agnosces? Tum enimverò æs omne, quod iniquissimè parâsti, perlibenter expenderes ad emendam carnificis operam, qui te in pœnam mactaret; sed non obtinebis: tu tibi carnifex & tortor eris; neque id te affligat, quia neminem teipso huic muneri aptiorem invenies. Ad restim! ad restim! homini enim tam perfido spes nulla porrò supereſt pietatis: *Hæc dicit Dominus*, ait DEUS per Prophetam Amos, *super tribus sceleribus Israël, & super quatuor non convertam eum, pro eo quòd vendiderit pro argento justum.* Vos autem inter hæc quid dicitis? an non JESU nostri sors pessima, & iniquissima vobis videtur? O ignominiam! ô injuriam! ô iniquitatem!

Ps. 140. 7.

Amos. 2.

VII. Nec tamen velim vobis persuadeatis, proditionis hujus injuriam hîc sistere: latet sanè aliud quiddam, quod Christo longè graviùs doluit. Et quid illud? fuit, ni fallor, infamia illa, quæ ex proditoris persona in Christum resultabat; an non enim ille Discipulus erat è Christi schola recens egressus? felix sanè educatio & præclara instructio, trium annorum spatio, curâque tam solerti nil aliud efformâsse, quàm avarum Euclionem, ac perfidum latronem! Miseri illi, quos memoravi, Principes impudentissimè quidem traditi sunt, sed à subditis, servis, aut amicis; non tamen à Discipulis, quorum mores formabant, nec à Discipulis charis, quibus confidebant: certè hæc calamitas non probrosa minùs est quam noxia; qui enim à Discipulo tradatur, commiserationem sperare non potest, præsertim à rudi & crudâ plebeculâ; quidquid enim Discipulus graviùs delinquit, magistro parùm apto ad instruendum, suspectæ ejus doctrinæ, & instructioni parùm sinceræ tribuitur, & infaustus unius discipuli eventus, toti illico scholæ maculam & notam facit. Gravissimum igitur illud scandalum, & ignominia, quæ ex improbi Judæ facinore etiam in probos dimanavit, hæc enimverò, si mea me non fallit opinio, acutissimo doloris sensu Christum sauciavit, quem ex D. Hilarii mente expressit, cùm dixit: *Tristis est anima mea usque ad mortem*, ob Judæ scilicet perfidiam & pervaricationem. Certè tùm vel obiter ejus mentionem faceret, *turbatus est spiritus*, & *protestatus est*,

Matth. 26. 38.

nullam sibi delicti hujus culpam adscribi posse; protestatus est, ut Lorinus interpretatur, *omnia se quæ corrigendo discipulo apta erant, fecisse.* Hoc denique scandalum erat, quod malevolorum in Christum linguas solvit, ob hoc triumphabant æmuli, trepidârunt Christi fautores, & dissipati sunt sequaces; si enim tam indignè de Christo sensit discipulus in paucis dilectus, *homo unanimis*, & intimâ miraculorum ejus notitiâ instructus, conscius sanctitatis ejus & sapientiæ; quid ab illis sperandum erat, quibus hæc omnia minùs perspecta erant? Ne, quæso, ad id porrò explicandum me cogite, Auditores, aut si tantopere id scire desideratis, modicam mihi priùs tantisper respirandi moram indulgere; aliàs enim vires me deficient ad ea, quæ supersunt, declaranda, antequam Calvariæ verticem attingam.

In Psal. 40. n. 70.

PARS ALTERA.

VIII. SI scire cupitis, Auditores, quanti CHRISTUM fecerint illi, qui Judâ minùs eum agnoscebant, considerate probra & injurias, quibus ad sic dicta Justitiæ tribunalia affectus est, atque inde vilissimam, quam de ipso conceperant, æstimationem colligite. Et ubi, obsecro, mos unquam obtinuit, ut Justitiæ ministri manus injiciant homini, & sanctitatis famâ, & populorum veneratione conspicuo, nisi gravissimorum delictorum suspicione gravato? fuit quidem carceri mancipatus Josephus non sine ingenti injuria; sed in attentati adulterii argumentum Josephi chlamis apud fœminam inventa est: *in argumentum fidei retentum pallium ostendit*, atque adeò, vulgatâ jam delicti famâ, & præviâ necessariâ accusatione ad rei incarcerationem perventum est. Cùm autem Christo vincula injicerentur, quæ accusationes, quæ præjudicia, quæ infamia, quod delicti saltem probabile argumentum præcessit? binis antè diebus acclamationibus publicis cæli Prophetes, & veritatis præco proclamatus est, omnis populus in ejus occursum effusus est, & virentibus olivarum ramis, ac festivis canticorum triumphalium hymnis apotheosin ipsi adornavit, *Benedictus, qui venit in nomine Domini:* cur ergò in tanti applausûs fastigio illum latronis instar carceri manicipare? quasi verò infallibilis delicti indicium foret, constantissimâ Sanctitatis opinione pollere? *Ecce mundus totus post eum abiit;* tota ergo captivitatis causa erat, mundum totum habere sequacem.

Gen. 39. 16.

Joan. 12. 19.

IX. Verùm modum insolitum, quo ipsi vincula injecta sunt, nonnihil considerate: si enim satellites & ministri in hortum Gethsemani ablegati, non reum, cujus dubia etiam-

etiamnum causa pendebat, sed convictum jam latronum & sicarium aggressi essent, an pejoribus magisque indignis modis eum habere potuissent? certè officij ipsorum solùm erat, cautè illum ducere, & judicio fideliter sistere: cur ergo illum per terram bestiæ instar ad macellum destinatæ raptant? *Sicut ovis ad occisionem ducetur*; cur pugnis obruunt? cur calcibus illisis feriunt? cur violenter impellunt ac trudunt? cur baculis & fustibus cædunt? hoc sanè carnificis officium erat, non munus ministri. Quid autem Justitiæ magis potest esse adversum? omnium enim gentium leges requirunt, ut reo primùm processus fiat, & tum demum pœna infligatur: quâ ergo ratione, quo jure Christo soli, primò supplicia, & tum primùm Juris processus adhibetur? Heu nimium verè cum Isaia mihi licet exclamare: *expectavi, ut faceret judicium, & ecce iniquitas, & justitiam, & ecce clamor!* Certè alteri legi in Christi causâ locus non erat, quàm odio publico & furori populari; Iidem in hoc judicio erant Actor & Judex, accusatores & fiscales, æmuli ac testes, cúmque in aliis judiciis ea testimonia non admittantur, ut valida, quæ non sunt manûs propriæ subscriptione firmata, nec publico juramento roborata, in hoc legitimæ probationis vim obtinet omnis vox, & clamor confusus; fides plena adhibetur plebi vilissimæ, infami, perjuræ, sacrilegæ, livore ac invidiâ corruptæ, atque adeo omni jure ad ferendum testimonium inhabili, & inidoneæ: *insurrexerunt in me testes iniqui.* Psal. 26. 12.

X. Sed utique JESU Christo tandem licebit, se defendere, causam suam agere, & in medium proferre excusationis suæ momenta. Omnino. Inter primos Quæstionis articulos erat, ut rationem reddat de discipulis, & de doctrina sua; vix autem cœpit labra aperire, & responsum summa cum modestia, ac verborum compendio reddere, satellitum unus excussissimum illi pugnum inflixit: *unus ministrorum assistens dedit alapam Jesu.* Joan. 18. 22. O intolerandam judicii iniquitatem! si enim audire renuunt, cur interrogant, cur auscultare detrectant? Justitia, ô cæli, Justitia! Rex enim vester non Judicum duntaxat minoris ordinis, sed & satellitum vilissimorum arrogantiâ iniquissimè obruitur: non amplius est quæstio de vita ejus & libertate; hoc enim porrò sperari non potest: sed id unum petitur, ut si damnandus sit, ea saltem Christi ratio habeatur, quæ latronum, & adulterorum: cui enim horum unquam ab illo tribunali negatum est, ut vel simplicii verbulo se defenderet? *Nunquid lex judicat hominem, nisi prius audiverit ab ipso?* Joan. 7. 51. ait S. Joannes; nunquid omnibus reis licet, & temporis moram ad respondendum poscere, & causæ advocatum ad defensionem quærere: Christo non solùm non loqui, cùm necesse judicabit, permittatur, sed nec respondere, cùm fuerit interrogatus? Quid ergo

illi iniquos inter Judices faciendum est? an tacere debebit, & obmutescere? & iteratò, licèt interrogatus,
Ps. 37. 15. ne hiscere quidem audebit, *sicut homo non habens in ore suo redargutiones?* Bene ergo est, taceat: sed heu miseram Christi conditionem! si taceat, stultus censetur, ejúsque silentium aut in[illegible]ctûs hebetudini, aut frontis proteruiæ, aut animi vilitati adscribitur, nec desunt, qui illud tacitam delictorum confessionem interpretentur. Quæ ergo hæc judicii forma est, in qua reus & prohibetur loqui, & punitur, cum tacet? Edicite, Auditores! qui Historiarum, ac rerum gestarum notitiâ polletis, an ullum unquam reum crudele magis ac iniquum tribunal expertum esse legistis? Cùm nautæ sortis beneficio Jonam periculosæ illius tempestatis, quæ omnes in præsentaneum vitæ discrimen adduxerat, reum esse intelligerent, inauditum tamen, in mare demergere minimè sunt ausi, sed legitimum ex juris præscripto processum, & accuratum, licèt in præsenti naufragii periculo minùs opportunum, examen in-
Jonæ. 8. stituêre: *Quod opus tuum, quæ terra tua, quo ex populo tu es?* cúmque etiam damnandus esset, à sententia tamdiu abstinuêre, dum ore proprio confitentem reum haberent: *propter me tempestas hæc grandis venit super vos!* Usque adeo, ut acutè notat
Jonæ 1. 12. S. Joan. Chrysostomus, etiam barbaris indignum videbatur, in condemnatione judicii formam negligere, tametsi interea cælum tonaret, sævirent austri, spumarent undæ, & in extremo omnes naufragii discrimine versarentur. *Sed & hi Nautæ,* Hom. 1. de pœnitent. ait *quamvis barbari, cum, qui in judiciis optimus est, ordinem imitantur, & id quidem tanto pavore, tot fluctibus tantâ in ipsos circumstante procellâ.* Quod ergo grande delictum Jesu mei erat, ut solus ipse hoc beneficio indignus haberetur, & quamvis nulla in judicii celeritate utilitas, nec ullum in mora periculum foret, nullum penitus illi legis adminiculum servaretur, quod vel inter tempestates rebelli & refractario Prophetæ concessum est, nec respondendi facultas daretur, quin & ipsum silentium in partem culpæ traheretur? *Nonne dissimulavi, nonne silui, nonne tacui?* Job. 3. 28. dicere meritò poterat, *& venit super me indignatio!*

XI. Necdum tamen injuriæ apicem attigi, iniquissimam nimirum latæ in Christum sententiæ formulam? probè mihi perspectum est, innocentes quàm plurimos ad diversa supplicia, exilium, confiscationem bonorum, carcerem, furcam, & ad venena damnatos, nec id solùm errore inculpabili, sed ex odio & perversissima malignitate. Ita ab Athenienſibus Socrates & Aristides, Camillus & Scipio à Romanis, ab Herodo Mariamne, Thraseas à Nerone, Mezius à Domitiano, Boëchius à Theodorico iniquè condemnati sunt, sed quid hoc? Omnes quidem isti fuêre in-

innocentes, sed nullus eorum ut innocens condemnatus est. Hæc enim vero est injustitiæ inauditæ impudentia incredibilis & portentosa, quâ extremus Christi, Ejusque pretiosissimæ vitæ contemptus demonstrabatur, qui verè factus est eorum risus & opprobrium, quorum summa gloria erat: *opprobrium hominum.* Habent homines insitum ferè horrorem, vitam vilissimis etiam animalibus adimendi, si minimè nociva sint, sed mansueta ac modesta; quàm vilis ergo fuerit Christi vita, necesse est, cùm iniquissimus Judex in immensi populi corona fateretur, eam quidem justè eripi illi non posse, velle se tamen illum ad mortem ex officio condemnare; audite, obsecro, judicialem sententiam, à Pilato palàm & disertè & quod magis admirandum est, pro tribunali sedente promulgatam: *Nullam causam mortis in eo invenio! nullam causam mortis in eo invenio!* Vivat ergo Christus tranquillè, & vinculis solutus discedat; hæc enim verò ex hisce *præmissis* legitima, & ab omnibus expectata *consequentia* foret. Verùm enim verò, ô insolentiam Judicis impudentissimam! sequelam prorsus contrariam intulit. Tradatur ergo ait, in manus carnificum, rapiatur in calvariæ verticem, è crucis patibulo suspendatur: *Et adjudicavit fieri petitionem ipsorum.* Quid ergo opus Christo commiseratione dignissimo supereſſe poterat apud illud tribunal, ubi non solùm satis non erat, esse innocentissimum, sed nec innocentem apparere, & innocentiam liquidò constare. Nec quicquam sanè suprà dolui, nullum Christo fuisse advocatum, qui causæ ipsius patrocinaretur; an enim plus desiderare potuisset, si ad illum defendendum surrexissent Hortensii, ac Cicerones Romani, Isocrates, & Demostenes ad innocentiam ejus palàm contestandam. Hoc enimverò unicum erat, quod ab Oratorum maximo poterat exspectare. Hæc autem innocentia Judici perspectissima erat: *sciebat enim, quòd per invidiam tradidissent eum: Nihil invenio causæ in hoc homine: Nullam invenio causam in homine isto: Quid enim mali fecit?* Id tamen totum, exemplo hactenus inaudito, ad eum à morte liberandum minimè sufficiebat.

XII. Quin hæc potiùs unica causa erat, mortem ipsi crudelem inferendi. Auscultate, obsecro, considerationes admirandas non minùs, quàm verissimas: si Christus rei instar condemnatus esset, supplicium delicto conveniens sustinuisset, juxta legis mandatum: *Pro mensura peccati, erit & plagarum modus.* Si ergo blasphemiæ ipsum convicissent, Nabothi instar lapidibus fuerat obruendus; si homicidii, jugulandus cum Joabo; si perduellionis, plectendus capite cum Siba, & sic de cæteris. Nec facilè ex arbitrio Judicis supplicia hæc immutari poterant, cùm perspicuum esset, certo cuivis

delicto certam per leges pœnam esse taxatam. Cùm autem Christus nullius criminis reus declaratus sit, quid consequitur? id unum sanè, licuisse Judici, nullum in tormentis modum, nec legem, nec terminum servare, sed in eum effundere, quidquid flagrorum, spinarum, furcarum, ludibriorum, contemtuum, fellis, & absynthii, aceti, & quorumvis tormentorum poterat excogitari, atque in manu & potestate cujusvis tortorum ac carnificum esse, pro uniuscujusque libitu tormenta augere, multiplicare, & extendere. An unquam de ullo reorum audivistis, fuisse illum in tortorum manus traditum, ut pro libitu suo in eum animadverterent? Quod genus delicti usque adeò novum est, cui pœna tam insolita decreta sit? quæ leges id unquam permisêre? quæ regiones, quæ ætates, qui populi? In Christum solùm, nisi fallor, potestas hæc arbitraria, tam iniqua, tam traditoria est exercita: *JESUM verò tradidit voluntati eorum.* Luc. 23. 25.

XIII. Sed forsan Christus humanos tortores nactus est, qui executionis moderatione sententiam iniquissimè latam mitigârunt? Vobis id relinquo judicandum: hi quidem ut plurimùm erga reum dolentes magis, quàm severos exhibere sese solent, quin & officii, quo inviti funguntur, veniam à reo petunt, nec ullum facilè periculum est, ut supplicii decreti qualitatem aggravent, quin enses & secures exacuunt, ut ictus lethalis majori velocitate & minori sensu doloris succedat, restim ungunt, ut opus breviori morâ conficiant: adversùs Christum autem, quâ pietate processerint iniqui illi tortores, auscultate Christiani, & cohorrescite. Per legem cautum erat, ne si quis ad flagella damnaretur, quadraginta ictuum numerum rei supplicium excederet: *Quadragenarium numerum non excedant:* quòd si quis vel semel ultra hunc numerum cæderetur, perpetuæ infamiæ notam passus est, atque omnis honorati muneris incapax habebatur; unde quoties Judæi flagellis in Paulum sæviebant, id quod quinquies factum est, studiosè cavebant, ut potiùs unâ minùs plagarum infligeretur: plagæ autem Christo inflictæ non solùm quadragenarii, sed etiam inaudito exemplo millenarii numerum excedebant, ut gravissimæ ac perpetuæ infamiæ notâ apud omnes laboraret: impiissimus Judex nec flagellorum modum, nec cædentium numerum, nec supplicii moram determinavit, ut decuit, sed hæc omnia tortorum judicio ac discretioni barbaræ reliquit: *Voluntati eorum.* Ecce ergo, quid temerarii hi fecerint! Novi identidem & recentes succedebant fatigatis, nunc virgis, Deut. 25. 3. Theophyl. in 2. Corinth. 11.

virgis, nunc nervis bubulis, nunc funibus, nunc catenis armati; ruperunt venas, denudarunt ossa, artusque omnes crudelitate summâ conſciderunt, & cùm caro porrò flagellanda non ſupereſſet, *ſuper dolorem vulnerum addiderunt*, ſeque mutuò animârunt, ut vulnera vulneribus, plagas plagis adjicerent, & in ipſa etiam viſcera graſſarentur. Superi! quod tandem genus hominum hoc erat? quæ rupes caucaſea eos genuit? quâ tigride lactati ſunt? fierine potuit, ut ad conſpectum corporis nudi, candidiſſimi, immaculati & puri, flagella manibus non elaberentur, langueret omnis brachiorum vigor, & lacertorum ſenſus ſtupeſceret? Etſi non DEUS, qualis tamen erat, ſed homo duntaxat fuiſſet? an non eximia corporis forma, cui parem mundus non vidit, animos eorum ad teneritudinem inflectere debuiſſet? illi tamen commoveri ſe paſſi non ſunt, ſed quemadmodum nec florum pulcritudo, nec fructuum amænitas continendis nubibus par eſt, ne aut hortorum topiaria, aut prata grandine flagellent, ita nec Chriſti pulchritudo, quantumvis Divina, barbaros illos poterat retinere. Inde accidit, ut cùm caput ſacratiſſimum ſolum in tanta plagarum & currentis ſanguinis procella maneret intactum, in illius etiam ſupplicium conſpiraverint, & propriâ authoritate, ac inconſulto etiam Judice, coronam pungentiſſimis ſpinis exaſperatam violenter ſacro vertici impreſſerint, quaſi verò in tanta ſilvarum copia non haberet Palæſtina pro Chriſto aliam magis decentem magísque honorificam; moxque velatis oculis, velut Scenico Regi turmatim circumfuſi, hic injectis faciem ſputis deformavit, hic colaphis genas percuſſit, ille barbam inhumaniſſimè evulſit: cumque etiam diriſſimis tortoribus in more poſitum ſit, pœnarum inſtrumenta à reorum oculis abſcondere, iſti tamen nihil ſimilis pietatis Chriſto exhibuêre; nôſtis enim, ipſummet fuiſſe coactum, crucem humeris ſuis imponere, eamque non Iſaaci inſtar, ligna ſua horâ diei jam ſerâ, per ſemitas ſolitarias, & procul ab hominum conſpectu portantis, ſed clarâ die, per mediam Hieroſolymam, præviis tubicinibus, ſtipantibus ad latera, tympanis, & immensâ populi coronâ circumfusâ ad locum ſupplicii deferre. Eò ubi perventum, minimè ſanè contenti erant, veſtibus ſuis indutum è crucis trunco ſuſpendere, ſed ad ignominiæ incrementum, penitus denudârunt, innovatis violentâ veſtium avulſione laceri ac ſaucii corporis vulneribus, quibus veſtes ſanguine & ſanie concretæ adhærebant. Inde ſuprà crucem ſupinè ſternunt, tenerrima membra diſtendunt, manus

Pſ. 68. 27.

nus pedesque adactis per repetitos mallei ictus clavis perforant, ac postea (ignoscite properanti, ne corda vobis, nisi narrationem accelerem, dolore rumpantur) inter barbaros clamores, ad quos sol ipse, tam crudele facinus detestatus, profugit, Regem gloriæ furiosi simul & hilares in altum levârunt, & ex infami ligno spectandum proposuerunt, idque, si diem consideres, maximè solenni, si locum, probrosissimo, si situm, maximè sublimi ac conspicuo, si modum, summè intolerabili; cùm enim ex legis mandato funibus de cruce rei suspenderentur, cum Christo clavis ferreis, iisque obtusi acuminis ad vulnus sensumque doloris exasperandum usi sunt. Eja tortores, quibus crudelitate pares non vidit orbis terrarum, exerite omnem, quam concepistis, iram, exsatiate furorem vestrum; sed cur, obsecro, in medio duorum latronum eum suspenditis? hoc certè non Judicis mandatum, sed carnificum inventum erat, qui, insolitâ authoritatis sibi arrogatæ licentiâ, suæ in Christo torquendo libidini indulserunt: *fecerunt in eo, quæcunque voluerunt.* Sed qua de causa id fecerunt crudeles? dicam: animadverterunt quippe mortalium pessimi, Christum in prolixo tormentorum, & passionis suæ decursu, de nullo unquam conquestum, nisi cùm vincula eidem in horto injecturi, fustibus, hastis & lanceis armati, velut ad capiendum latronem properarent; *Tanquam ad latronem existis cum gladibus & fustibus comprehendere me.* Eja dicebant mutuò, summè illi dolet, latronis instar tractari, ergò, ut latronem, ut latronem decet, tractemus. Itaque haud contenti, latronem ipsi Barrabam præposuisse, geminis insuper stipatum latronibus, ad mortem rapuêre, ac intra latrones medium in cruce suspendêre: tanta carnificum rabies erat, & tam insanum desiderium, ut acerbissimo doloris sensu Christum torquerent: *Morte turpissimâ condemnemus eum.* Hoc unum illi contendebant, ut ab omnibus Rex esse crederetur, sed non nisi Rex latronum. Crux ipsa se solâ quidem turpissimum supplicii genus est, unde Tullius Cicero *indignum truncum*, Livius verò *truncum infamem* appellat; D. Augustinus ait? *illâ morte nihil est pejus, in omni genere mortium:* quid ergò, si tot insuper infamiæ appendicibus augeatur. Pendebat è trunco illo nudus Redemptor, confertissimi populi oculis expositus, loco alto ac eminente, ut prorsus credam, tormentorum omnium diritissimum confusionem illam fuisse: *Gravissima omnium pœnarum pudor*, ait D. Chrysostomus; unde & hujus solius mentionem facit Apostolus, dum ait: *proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contemptâ.* Quid enim! an

Matth. 17. 12a

Matth. 26. 55.

Sapient. 2. 20.

Epist. 10.

Tract. 85. in Ioan.

Ad Hebr. 12. 2.

an non Christus mala plurima contempsit, ut crucem amplecteretur? Contempsit sanè angustias animi, sprevit funes, vincula, flagella, clavos, derelictionem, amarorem, agonem; hic tamen suppliciorum contemptus generosæ Christi patientiæ non fuit præcipuus effectus: majus his omnibus fuit, contemnere confusionem; quemadmodum igitur, si multorum hostium victorem Davidem laudare cupio, satis est exprimere principalem, eúmque Gigantis victorem appellare, ita pariter de Christo in cruce triumphante dicendum est, eum triumphâsse, *confusione contemptâ*, hæc enim confusio identidem oculis ejus obversaba-
Ps. 43. 16. tur, veluti superatu difficillima: *Totâ die verecundia mea contra me est.* Hanc sæpiùs æterno Patri velut si-
Ps. 6. 8. bi gravissimam repræsentavit, *Operuit confusio faciem meam; quoni-*
Jerem. 15. 15. *am sustinui propter te opprobrium: confusio faciei meæ cooperuit me;*
Ps. 43. 16. hanc à Deo solo condignè concipi, & satis comprehendi posse affirmat: *Tu*
Ps. 68. 20. *scis improperium meum & confusionem meam & reverentiam meam.*

Hoc tandem erat, de quo Jeremias
Thren. 3. 30. ait: *Saturabitur opprobriis.* Nunquam sanè dictum est, Christum doloribus, plagis, aut ictibus saturandum, quin omnes credunt, eundem majorum & plurium tormentorum sitientem mortuum esse, quamvis mari sanguineo totus innataret: *Sitio, sitio!* sed unius confusionis satur mortuus est; usque adeo suprema erat, & summa dolorum: *Saturabitur opprobriis.*

XIV. Dicite modò, Auditores; quis unquam hominum fuerit, cujus passio non fuerit mitior, magísque tolerabilis hac Christi passione, quantumvis & Antrophagorum fastos, & Lestrigonum annales evolvatis. Ego sanè, si hodiernâ die, non dicam ad tigres aut serpentes, sed ad truncos & silices verba feciſſem, præ affectûs teneritudine eos rupissem, aut emoliissem, neque id novum eis foret. Nescio tamen de quot, quantisque vestrûm affirmare possim, vel unicam me lachrimulam expressisse; quin animadverto potiùs, vos animo immoto, siccis occulis, & fronte intrepidâ me auscultare, quasi nihil eorum, quæ dixi, in animos vestros penetraverit. Neque id admiror; hoc enim expectabam. Hoc sanè ultimum colophonem doloribus, injuriis, & ignominiis JESU mei imponit, neminem inveniri, qui eidem compatiatur: *sustinui*, Ps. 68. 21 *qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inveni!* Certè Jobo in fimeto suo non deerant tergemini amici, qui calamitatis, & nuditatis ejus adspectu commoti, scissis vestimentis septem dierum & noctium spatio unâ cum ipso jacebant humi, ululantes præ dolore, & in summi luctûs testimonium, pulvere comas conspersi. Cùm Cato minor è rostris detractus, Cæsaris jussu in carceres & vincula conjiceretur, Senatus Romanus universus, coram

Plutarchus in Cat.

coram quo tunc perorabat, calamitati ejus indoluit, eúmque mœstus
Plut. in Timol. comitatus est. Cùm Dionysius tyrannus regno exul à Timoleonte solum vertere cogere ur, tota, cùm appulisset littori, urbs Corinthus obviam egressa, & stupore attonita, lachrimantibus oculis iniquæ ejus sorti compassa est. Tu autem, Redemptor mi, quem tandem habuisti, qui vel verbulo te solaretur, vel ullum humanitatis signum exhiberet? Ah videor mihi te videre languentem, ac gyratis in orbem oculis dicentem: *Circumspexi, & non*
Is. 63. 5. *erat auxiliator!* Etiam è dilectissimis discipulis unus te tradidit, alius negavit, ille aufugit; ipse Pater Cælestis, velut tuî oblitus, curam omnem deposuisse, téque tortorum potestati reliquisse videtur. Mater quidem tua dolentissima, pauculis, quas eadem pietas movit, mulieribus stipata te subsequitur; sed quid miseræ istæ in tuum favorem tandem poterunt?
Marci 15. 40. *mulieres*, & *mulieres* quidem *à longè aspicientes?* inter lictorum & satellitum ferocem ac petulantem turmam, in medio plebis te irridentis, carnificum te torquentium, militum tibi insultantium, sacerdotum, scribarum, ac Pharisæorum te blas-
Matth. 27. 39. phemantium? *Et prætereuntes blasphemabant eum moventes capita sua.*

XV. Verùm quid mirum est Auditores, crudeles illos vivo tam parùm compassos, qui nec mortuo quidem pepercerunt? Etiam cadaveri ferocientes insultant, & quidem in oculis genitricis: an major barbaries vel cogitari possit? Planxit sanè Cato, cùm Romanorum cadavera aspiceret, contra quos arma moverat; lachrimatus est Titus, cùm Judeorum corpora intueretur, in quos tanta straga desæviit; Alexander ipse Macedo, qui tantis sumptibus, sudoribus, laboribúsque Darium à medio tollere laboraverat, cùm corpus tandem exanime, & exsangue videret, à lachrimis sibi temperare haud poterat, quin propriâ ex humeris detractâ clamyde involutum operuit, usque dum decenti tumulo conderetur. Carissimo autem corpori JESU mei, quamvis omnino lacerato, plagis subacto & saucio, adactâ lanceâ transfodiuntur costæ, & pectus aperitur: *unus militum lanceâ latus ejus aperuit.* Quæ rabies hæc, quis furor, quæ impietas erat? *Illudere mortuo?* ita enim Chrysostomus ait, *illudere mortuo, quàm ipsum crucis supplicium, longè pejus est.* Me certè spiritus & vires deficiunt, ad tantam barbariem porrò exaggerandam: Tu illam Sol obscurate deplora, vos cæli tonantes, vos tumuli aperti, vos petræ scissæ, vos montes concussi, vos maria tumultuantia, vos flumina cursum sistentia, vósque creaturæ sensûs expertes, clamore, gemitu, & fremitu dolorem vestrum testamini; nisi enim vos plangatis, nescio unde lachrimas tumbæ JESU mei affundam. An viduas

Plut. in Ca.
Joseph. de bell. Jud. l. 7. c. 24.
Sab. l. 4.
Jo. 19. 34.
In Joan. hom. 46.

forsitan

forsitan ad lugendum invimbo? Sed illæ, omnes lachrimas suas maritis unicè dilectis se consecrâsse respondent. An fortè juvenculas? Sed & illæ lachrimas omnes amasiis suis, quos toto corde depereunt, addixisse fatentur. Matres autem afflictissimæ alteri tumbæ illachrimari se posse negant, quàm quæ amissos filios degunt. Vestrum ergo est, ô rupes, ô saxa, ô speluncæ, vestrum est, plangere, nisi funebres CHRISTI exequias omni compassionis honore destitui velitis: ego certè, nisi fallor, palam demonstravi, Christi morti nullam unquam fuisse similem: *Non est, non est dolor similis, sicut dolor CHRISTI.*

PARS TERTIA.

XVI. NOllem sanè, totum animi fructum, qui è dolentis Servatoris nostri passione colligitur, intra lachrimas & planctum stare; id enim ex natutali affectu, sensuque pietatis, qua quivis alienæ calamitati indolere solet, oriri posset: neque etiam eum in modum, quo agnello jugulato tenerè compatimur, mors Christi plangenda est. Vellem potiùs, ut contriti animi dolor cum verecundo pudore in nobis excitaretur, ex consideratione summæ nostræ erga illum ingratitudinis, qui tanta nostri amore est passus. D. Paulus Apostolus ad Romanos magni momenti sententiam scripsit, quæ quia intellectu difficilis est, operæ pretium est, ut in nostram utilitatem declaretur: ait ille, æternum Patrem Verbum incarnatum proposuisse mundo, *propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.* Quòd enim Christus morte suâ Misericordiam & Justitiam simul mundo palàm fecerit, id enimverò probè assequor: manifestavit ille Justitiam pretii rigore, quod ad mancipii redemptionem impendit; manifestavit Misericordiam amoris excessu, quo se pro perfido & perduelli in mortem obtulit. Cur autem Apostolus dixit, mortuum esse Christum in remissionem præcedentium peccatorum, non verò eorum, quæ futura sunt? *propter remißionem præcedẽtium delictorum*: an non enim in cruce pro nobis obtulit pretium, omnibus DEI offensis ad perfectam æqualitatem compensandis sufficiens, etiamsi mortalium numerus infinitus foret, aut mundus æternùm duraret? Id sanè verissimum est: cur ergo Apostolus non est usus verbis magis illimitatis, quibus non præteritum duntaxat & actuale, sed & futurum & possibile tempus complecteretur? Nonn me latet responsum, quod à Pererio commendatur, scilicet quòd cùm secundùm naturam impossibile sit, effectum causâ suâ

Ad Rom. 8. 25.

In Epist. ad Rom. disp. 15.

sâ suâ priorem esse, capi non potuerit, quomodo peccata ante Christi adventum commissa, virtute sanguinis nondum effusi, jam deleta fuerint intuitu pretii nondum soluti; atque ideo Apostolus, qui animis gentilium implantare debebat difficillimas fidei veritates, specialem mentionem fecerit eorum peccatorum, quorum remissio aut minùs nota, aut intellectu imperceptibilis videbatur, qualis erat remissio præcedentium peccatorum. Sed ultra hanc expositionem literalem placet adjungere moralem, & mysticam, non solùm à Salmerone, & Sasbouto, verum & ab aliis præstantissimis Interpretibus approbatam, qui dicunt, Apostolum expresse scripsisse: *propter remissionem præcedentium, & non sequentium delictorum*, ne credere possemus, ulla porrò ampliùs peccata futura: cùm enim Apostolus Cor JESU Christi amore inflammatissimum, & reverentiam sacratissimæ passioni summam, atque unâ Divini sanguinis æstimationem inexplicabilem haberet, capere non potuit, quâ ratione ullus hominum, post tam acerbæ passionis pretiosum lytrum, peccare ampliùs possit. Satis ergò esse censuit, si meminisset præcedentium peccatorum; de sequentibus enim id scribere, superfluum judicabat; *Dum præterita peccata solùm recensèt, indicat quodammodo, peccati statum præteriisse.*

Salmer. disp. 28. ad Epist. ad Rom. 3. Adam. Sasb. in Epist. ad Rom. 3. Corn. à Lap.

Rev. Justin. in hunc loc.

XVII. Et sanè quis unquam credidisset, nisi experientia docuisset, contrarium, reperiri porrò posse hominem tam impium, tam indocilem ac inhumanum, qui, cùm fide certum teneat, DEI filium ob peccata nostra occisum, illud tamen in cordis sui sinu fovere, Christique carnificem hospitio suo amicè excipere velit: hoc sanè tantæ inhumanitatis prodigium est, ut, nisi frequentissimè fieri videremus, non solùm crederetur monstro simile, sed omninò fabulosum; commentitium ac impossibile. Et tamen, horret animus dicere, infinitus quasi eorum numerus est, qui non solùm divinis offensis gaudent, sed illis etiam pascuntur, suósque omnes redditus, facultates & opes inde colligunt. Unde enim tot Comici lascivi vivunt, tot notarii fraudulenti, tot venales sicarii, tot meretrices prostitutæ, tot lenones impuri? unde, inquam, hi omnes vivunt, nisi ex injuriis, quæ DEO inferuntur? *Peccata populi comedunt*; hoc enimverò eorum patrimonium, eorum summa capitalis, hi eorum fundi sunt, adeo, ut si in mundo non essent, qui DEUM porrò offendere vellent, hi omnes brevi tempore ad incitas redigerentur. Egredimini in compita & publicas plateas, & dicite, cujus sit nomen illud, quod in momenta singula maledicitur, nisi nomen divinum? quisquis insanum cordis sui furorem expecto-

Os. 4. h

pectorare cupit injurias in DEUM evomit, quisquis fidem mendacio cupit astruere, DEUM in testem invocat, quisquis nugari, ludere, ridere, jocari desiderat, DEUM risuum suorum & cachinnorum objectum assumit, adeo ut hac ætate insulsi sint joci, insipidi lepores, & scurrilitates absurdæ, nisi simul divinus honor laceretur: *Nec putatur gaudium tanti esse*, licet Salviani verba apponere, *nisi DEI in se habeat injuriam.* Quin ipse Sanguis Christi, redemptionis nostræ pretium, an non omnibus quisquiliis & luto platearum vilior habetur? non solùm à Nobilitate, sed & à plebe infima calcatur, à fæce navigiorum & triremium mancipiis, ab aratoribus, sulcósque per arva ducentibus, à vilissimis mercium propolis & licitatoribus, mediastinis stabuli, à servis & pueris officinarum, à cauponibus & tabernariis blasphematur, adeo quidem, vestra tamen pace & veniâ dixerim, Auditores, ut nemo per publicas plateas possit incedere, quin totus horrore percellatur; tanta est irreverentia, quâ à nonnullis ad tertium quodvis verbulum Sanguis Christi contemeratur, aut ut meliùs eloquar, profanatur, conculcatúrque, quasi verò tàm largè illum CHRISTUS effluere voluerit, ut lutum inde confici possit, *ut ponat illum*, verba sunt Isaiæ, *ut ponat illum in conculcationem, quasi lutum platearum.*

Lib. 6. de Provid.

Isa. 10. 6.

XVIII. Ah DEUS meus! ut quid pro hominibus adeo ingratis & discolis crucifigi voluisti? Ignosce audaciæ meæ! zelus enim honoris tui, hæc mihi verba extorquet: *si filius DEI es, descende de cruce; si Filius DEI es, descende de cruce!* Quid enim in cruce facis, Fili DEI! an ideo sanguineo torrente manas, ut minùs æstimêris? quis iste fructus est, quod emolumentum; quæ utilitas in sanguine tuo? Ah *descende!* Ita enimverò, *descende de cruce!* quid enim ab hominibus porrò speras? an fortè, ut ipsi te æstiment & magni faciant? ah erras, & nimium quantum deceperis! Te enim omni stulto desiderio, cuivis leviss imæ voluptati, omni stimulo honoris & vanitatis postponent: quodsi forsitan in comparationem venias cum scorto & meretrice (ah nolo dicere, ne publico te dedecori exponam) noli tibi nimiùm tribuere & blandiri, causâ cades, & postponêris: olim triginta denariis venditus es; modò, eheu? non deerunt Christiani, qui te triginta solidis tradent; tam parvi enim æstimaris, ut si in publico mercatu venalis prostares, minoris frumento, oleo uvâ passâ aliisque rebus vilissimis vendereris. Frustra Oseæ verbis, lamentaberis, quòd populus tuus *diligat vinacia uvarum*; lamentari enim & plangere te sinet, quantùm libuerit, modò illi com-

Matth. 27. 41.

Os. 3. 1.

modis suis fruantur. Et tu his insuper habitis, etiamnum è cruce
Ad Rom. 5. pendes? Ah *descende, descende de cruce!* tametsi enim, *pro bono forsitan quis audeat mori*, ut Apostolus dicit, sed pro gente ingrata, perfida, impia, injuriis infestâ, quis possit mori? Verùm enimverò, cui ego hæc ingemino? Dico nempe id DEO, qui tametsi satìs id agnoscat, dissimulat tamen, seque cruciari patitur, ac torqueri eorum ipsorum amore, qui eum tam parvi æstimant, nec solùm moritur *propter remissionem præcedentium delictorum*, sed, quod magìs admirandum est, etiam in remissionem futurorum. Cùm autem ipse taceat, ego saltem apud vos illius partes susci piam, vobisque supplex accidere, vos adjurare non desistam, ut tandem saturati offensis præteritis à futuris abstineatis.

XIX. Verùm quâ tandem ratione id meliùs præstabo, quàm ob oculos vestros tremendum illud spectaculum ponendo, in cujus præsentia hodiernâ die cælum inhorruit, tellus tremuit, universa natura turbata est: Eja ergo populе amate! si mihi non credis, quòd Christus tui amore tanta pertulerit, tuismet oculis eundem aspice; an non summum ardentissimi amoris apicem Divina tibi bonitas attigisse videtur? Ecce *vita tua*, non ampliùs *quasi pendens* Deuter. 28.
ante te, ut tot ante sæculis promissum est, sed *verè pendens ante te*. Edic, quid porrò expetis à DEO pro te crucifixo, pro te lacerato, pro te integro sanguinis diluvio inundante? Edissere, num summo amoris excessui aliquid adhuc addi posse credas. Quodsi tuo etiam judicio nihil porrò desiderari posse agnoscas æquo saltem animo lamentantem auscultа: *Populе meus*, sic enim ille te verbis D. Bernardi alloquitur, *populе meus quid causa est, quòd inimico meo vestroque libet potiùs servire, quàm mihi?* Eja responde, populе fidelis & delectissime? quid causæ est, quòd magìs inimico tuo, meoque servias, quàm mihi? An ille creavit te, sicut ego te creavi? an conservavit, ut ego te conservavi? an necessarium tibi victum subministravit, ut Ego? *Si parva hæc videntur ingratis, certè non ille, sed ego redemi vos!* Edicite, obsecro, quis omnia bona sua in vestrî gratiam profudit? Ego, an sathanas? sathanas an Ego? respondete: *Non ille, non ille, sed ego redemi vos!* Novi, quanti mihi steterint animæ vestræ, quantùm sustinuerim, quantùm vestri amore expenderim. An parùm id vobis videtur? Sit sanè levissimum; assentiar vobis: verùm an tanta amore vestrî fecit inimicus meus? quot si tantundem

ille

ille præstitit, per me licet, terga mihi vertite, illius partibus adhærete; si autem perdius, & pernox in vestram solùm perniciem incumbit, *quid causæ est, quid causa est, quòd inimico meo, vestróque libet potiùs servire, quàm mihi?* Eja, enarret ille itinera vestri causâ susceptа, vigilias enumeret ad vos docendos continuatas, sudores exaggeret in vestrum solatium sparsos, narret improperia in vestri emolumentum exantlata, ostendat transfossum caput, membra distorta, manus clavis perforatas, hians è vulnere & apertum pectus, ut ego palàm exhibeo. *Ah non ille, non ille, sed Ego redemi vos!* In eo solo forsitan erravi, quòd, cùm alii percontari primùm soleant, an is, quem ab hostili ferro redimere cogitant, servire sibi velit, ac tum primùm necessarium pro eo lytrum persolvant, ego autem priùs vos redemerim, ac postea primùm percontatus sim, an servire mihi velitis: Is. 44. 22. *Revertere ad me, quoniam redemi te!* Ah Christiani! necdum vobis commoventur, imò rumpuntur viscera, dum hæc vobis à Redemptore vestro auditis exprobrari? Enimverò dignissimi essetis, quos illi penitus desereret, earúmque noxarum veniam negaret, quibus eum offendere ausi estis, postquam Illum è Cruce pendentem vidistis. Verùm hic ultimus tandem insatiabilis amoris excessus fuit, ut omnium offensarum præteritarum, & futurarum veniam liberalissimè vobis concederet: *dimitte illis!* Hac enim deprecationis formulâ usus est, nullâ factâ exceptione.

XX. Venia ergo, & indulgentia plenissima vobis conceditur, ô Peccatores, gravissimorum licèt delictorum rei! modò ea cum serio dolentis animi sensu detestemini. Venia vobis luxoribus ob blasphemias, quas effudistis; venia vobis mercatoribus ob tot perjuria, quæ fecistis; venia vobis libidinosis ob effrenis vestræ lasciviæ turpitudinem, cui immersi estis; vobis quoque detractoribus, & vindictæ cupidis; vobis homicidis, & sicariis: ne porrò dubitetis, omnia peccata plenissimè vobis condonantur: & quid dico, condonantur? non est hæc satis propria loquendi formula: aptiùs plenariam hanc noxarum veniam expressit Propheta Nathan, cùm Davidem delicti sui pœnitentem, & in amaras solutum lachrimas, dicentem audivit: *peccavi Domino*, illicò subjunxit, *Dominus quoq; transtulit peccatum tuum.* Non dixit, Dominus remisit, delevit, condonavit tibi peccatum tuum, sed *transtulit*, quia gravissimum noxarum onus ex humeris nostris in Christi humeros translatum est: *posuit in eo Dominus iniquitatem omnium nostrùm.* Pópule mi! *Dominus transtulit peccatum tuum* Is. 53. 6.

ate,

à te. Gaude, & exulta, etsi dies ista non nisi piis planctibus destinata sit. Peccata tua in humeris Domini tui sunt, *onus Domini*; Ille ex tenerrimo, quo te complectitur, amore sua fecit peccata tua; pro te vult pati, pro te cruciari: tibi interea Eo lugente ridere licet, si libet. sed quis tam inhumanus & ingratus erit? Nondum est tempus ridendi, moriendum prius est, moriendum: *Recedite à me, amarè flebo, nolite incumbere, ut consolemini me!* Ego sanè nolo porrò vivere, Deus meus, nisi vivam, ut amem te! *Charitas Christi urget nos, ut qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est.* Quid, an ego mihi porro vivam, ne dicam inimico meo pessimo? Egóne vivam desideriis meis? ego voluptatibus? hoc enimverò Superi avertant! Quin mori potiùs eligo, aut, si non moriar, saltem ejus solùm amore vivere, qui pro me mortuus est; Illi laborare, illi sudare, totam illi vitam & vires impendere: *anima mea illi vivet, anima mea illi vivet!* An non & vos Christiani, Christo soli vivere eligitis? quid porrò præstolamini? Eja venite, & durissimo Crucis lectulo advoluti id ipsum palàm protestemini, veniam petite, misericordiam implorate, aut si placet, finite vices vestras ego suppleam. & omnium vestrûm nomine perorem.

Isa. 22. 24.

2. Cor. 5. 15.

Ps. 21. 30.

* * *

XXI. DEUS Majestatis æternæ! ecce nos omnes mortis tuæ reos agnoscimus, & profitemur! quid opus est dissimulare? culpa enimverò nostra est, sed multò, sed multò magis Divini tui in nos amoris, qui te rigido Crucis trunco affixit? si enim amor tuus permisisset, ut omnes in infernum detruderemur, sicut summo jure merebamur, tum nulli pro te clavi, nulla flagella, nulli funes, nulla ignominia, sed sola, & pura gloria fuisset. Tantíne tibi erat salus hominum miserrimorum, perfidorum, & perduellium, ut pretio tam eximio compareretur, pretio Sanguinis tui? O charitatem infinitam! ô amorem incomparabilem! Si mentes Angelicæ hac primùm die orbem terrarum intrarent, & nec tui nec nostri notitiam aliunde haberent, ô quantùm deciperentur! certè longè majorem de nobis æstimationem conciperent, quàm de te ipso, dum te nostri causâ mori viderent. Id saltem nobis gratiæ indulge Domine, ut tanto amori respondeamus. Pereat barbarus ille, pereat, qui te non amat! *Si quis non amat Dominum nostrum JESUM Christum, anathema sit!* E consortio hominum expellatur, qui te non amat, cum feris habitet, & intra furias Acherontis ardeat! Inter homines, pro quibus mortuus es, porrò non vivat, qui non decrevit, tibi soli vivere! Quid ergo

1. Cor. 16. 22.

ergo amplius expectatur. Si quis hoc nondum statuit, decernat illicò; qui illud firmè proposuit, confirmet, & de novo contestetur. Tu verò Domine Deus, dignos nos fac tuâ benedictione, quam omnibus pariter apprecor, omnibus impertior novæ vitæ hoc momento auspicandæ felix initium, in nomine Patris, ut vigorem addat, Filii, ut nos illustret, Spiritus Sancti, ut nos inflammet.

Amen.

SERMO TRIGESIMUS SEXTUS.

IN DIE SOLENNI PASCHATIS.

Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. & mortale hoc induere immortalitatem.

2. ad Cor. 15.

INter omnes, quas gentes & populi secuti sunt, Religiones, quâ veteres, quâ modernas, nullam, si Christianam solam excipias, reperire est, quæ non singulari studio carni faveret; singulæ enim admiserunt quaslibet corporis voluptates honestas, plurimæ etiam inhonestas. Sola nostra Religio, tam rigidam semper ac difficilem se carni exhibuit, ut meritò non nisi in odium carnis & persecutionem nata credi possit. Vix illa in mundo apparuit, cùm stricto ocyus acutissimo gladio, bellum, bellum, ait, hoc enim solum hominibus annuntio. Quicunque me sibi amicam desiderat, nullam mihi molliciei, nullam deliciarum, nullam quietis & otii faciat mentionem, palàm enim protestor, in hunc finem me in mundum non venisse. *Non veni pacem mittere, sed gladium.* Matth. 10. Mox ordinatè ac distinctè legum suarum formulam promulgat. Vos, inquit, qui quàm plurimas hactenus thori consortes vobis adjunxistis, præter unam solam, quam vobis indulgeo, dimittite universas, atque hanc ipsam ad desiderium prolis legitimæ, non verò ad effrænis abusum libidinis adhibete. Quod si verò gratiam meam, & favores singulares inire placet, etiam huic grandi, vos ipsos propagandi privilegio à natura concesso, haud grave vobis accidat renuntiare. Omnem sensuum voluptatem, quæ brutis communis est, sponte vestrâ repudiate: quod si verò caro recalcitret,

citret, mihi obsecundate; commoda illi paupertate voluntariâ subtrahite; victum frequenti abstinentiâ minuite, somnum importunis vigiliis intercidite; id si necdum sufficiat, ejusdem audaciam flagris etiam sanguinis retundite. Si quam uspiam Ægyptus horridam silvam continent, intra illius horrores meo vos consilio abscondite, tum enim vero chariſſimi mihi eritis, si aliam præter scopulos & sepulchra domum non habeatis, ibi pro sociis vobis offero indomitas feras, pro victu amaras radices, pro potu aquas insipidas, pro tegumento setas pungentes, pro lecto acutissima testarum fragmenta, quia verò probè scio, vobis non obstante morum & vitæ innocentiâ plurimos adversarios minimè defuturos, qui vos à cultu meo intentis viribus avocare perpetuò laborabunt; studiosè cavete, ne me ullis aut precibus aut promissis, aut minis inducti deseratis; quòd si quis ad fidem mihi juratam perfidè negandam vos impellat, velim, ut promptissimè carnem vestram ad lanienam, nervos ad tormenta, ossa ad ferras: dentes ad forcipes, oculos ad subulas, collum ad enses, & secures offeratis. Exhibebunt hinc vobis ardentes rogos, hos illicò acceptate; inde stagna gelu & glacie adstricta, in hæc prompti vos immergite; nec unquam vos, aut præcipitorum barathra, aut ferarum fames, aut rotarum tormenta, aut sagittarum acumina, aut rubentes igni craticulæ absterreant, ut earum metu, vel uni, quod vos docui, dogmati renuntietis. Hæc publica legum intimatio est, quam jam inde à primordio fides nostra sui sequacibus instillavit: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus.* Matth. 10. Ecce auditores, quî placent ista? anne vobis animus est mandandi hæc executioni? Videor mihi ad hæc nuntia vos videre animo turbatos ac mutos, ut nec hiscere quidem præ pavore sustineatis. Sed ecce animos erigite alacres; jam enim vulneri Panacæa paratur, & aconito vicinum solet in pratis germinare Antidotum. Illa enim ipsissima lex, quæ corpus jubet odio haberi, malè tractari, flagris cædi, & suspendi etiam, si opus sit, cum Christi corpore è crucis trunco: illa, inquam, ipsissima est, quæ illud nobis restituere parat, ut Christo hodie restitutum fuit, ex lacero integrum, ex infirmo sanum, splendens ex livido, ex caduco immortale, ex patiente doloris expers, adeo ut grani instar sub terra marcidi emoriatur, sed ut reviviscat: putrescat, sed ut reflorcat; perdatur, sed ut in messe longè pulchrius, vegetiúsque, quàm unquam erat, resurgat. *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Erit ergo hodie muneris mei, succinctè vobis demonstrare, quàm æquum sit, ut in partem præmii veniat in paradiso corpus, quod tantam dolorum partem sustinuit in mundo; ut certi sitis, si sacratissimo hoc quadraginta dierum spatio multùm in carne passi estis, jejuniis, abstinentiis, asperitatibus, vos quoque in eadem carne, sed glorioſa, æterna in cœlis gaudia percepturos.

II. Pyr-

II. Pyrrhus in Epiro celeberrimus belli Dux, cùm se à militibus aquilam honorificè appellari audiret, ob celeritatem, qua solitus erat repentè supervenire, confligere, debellare: Ego quidem, ô milites, inquit, aquila sum, vos vero alæ meæ estis, quibus ad excelsa enitor. Quod Duci sunt milites, id ipsum, ni fallor, dicere poterit anima, sibi esse membra corporis, esse nimirum alas, quibus in obsequium perpetuò occupatis anima seipsam in statum sublimiorem extollit. Si enim verum eloqui placet, quæ tandem vel levissima operatio est, quâ anima absque corporis adminiculo perfungi nunc posset? nec vocem formare articulatam, nec pedem figere, nec ullam mente cogitationem concipere potest. Si afflicta dolorem vult exprimere? lachrimas & suspiria à corpore mutuat; si gavisa cupit gaudia sua explicare? risus & tripudia à corpore accipit. Frustra ipsi tot stellæ lucent in firmamento, si corpus oculos non indulgeat ad easdem contuendas. Corpori debet omnem, quem à ciborum gustu recipit saporem; omnem, quem auribus bibit, sonorum ac concentuum Harmoniam; omnem fragrantium ab odoriferis; omne gaudium à lusibus; omnem requiem à somnis: utque totum cum Tertulliano in compendium redigamus: *Quem naturalium, quem mundi fructum, quem Elementorum saporem non per carnem anima depascitur?* Vobis ergo considerandum relinquo, quo amoris affectu anima corpus prosequatur, à quo brevissimo temporis spatio tam utilia recipit obsequia; certè tam arcto fraterni amoris vinculo eidem copulatur, ut nihil magis, quàm ejusdem damna timeat, nil potiùs desideret, quam ejusdem emolumenta. Hinc quàm ægrè inducerétur anima ad corpus spontè subjiciendum tam gravibus difficultatibus, quæ nostra Religio vel docet, vel præcipit, vel consulit, si non etiam in illud aliquis fructus redundaret? Magnanimum quendam belli ducem considerate: hic certè non est contentus, prædâ victoriæque laureâ, quam præliando consecutus est, solus potiri; verum vult præmii partem pariter dispertiri in eos, qui cuniculos egerunt; & in eos, qui primi in mœnia eluctati sunt; & in eos, qui turmarum ordines direxerunt; & in eos, qui incedentem exercitum duxerunt; & in eos tandem pedites, qui ad sarcinas & impedimenta remanserunt custodes. Ita sanè David fecit, cùm mediocris etiamnum dignitatis Ducem ageret; movit is quadam die sexcentis suorum stipatus in turmam quandam Amalecitarum, qui terras suas supellectilis expilatione, armentorum spoliis, fœminarum & infantium raptu devastaverant; ad torrentis crepidinem delatus ducentos suorum ità defatigatos, ut fluvium trajicere non possent, ad illius littora reliquit; cum reliquis verò quadringentis, superato alacriter torrente, hostem recenti adhuc victoriâ elatum, ac palantem improvisò invasit, obruit, dissolvit, fugavit, profligavit, omni rursum prædâ re-

De Resurrect. Carnis.

cuperatâ. Jamque eam victores sesolos inter partiri decreverant, cùm David: minimè verò, inquit, id fiat, ô milites! quantumvis enim partem prædæ vestram vobis libenter concedam, ubi tamen remanet sua pars illis, qui lassi ad torrentis ripam perstitêre? quid? reponebant illi: ignavis illis & nauci hominibus partem prædæ? quæ enim illis spoliorum portio debetur? qui dum calor pugnæ ferveret, inter arborum umbras, & murmurantium undarum tepores delituerunt: Ego autem, respondit David, sic & non aliter fieri præcipio; atque ab eo tempore edicto publico sanxit, quod dein apud Hebræos inviolabili lege stabilitum est, ut ex omni præda hostibus ereptâ, pars æqualis cederet iis, qui in prælio conflixerunt, & pars æqualis iis, qui ad exercitus impedimenta remanserunt: *Æqua pars descendentis in prælium, & permanentis ad sarcinas.* 1. Reg. 30. 24. Jam ego hunc in modum discurro: si rationi congruum est, ut pars præmii etiam illi cedat, qui conflictûs tempore nil aliud egit, quàm custodiam impedimentorum in tentoriis derelictorum, quia & hic comparandæ victoriæ quadantenus cooperatus est; an non pariter æquum est illum præmiari, qui vulnera recœpit? qui sparsit sanguinem? qui membrâ mutila retulit? qui vitam exposuit, & dedit? an non autem hæc omnia corpori incumbunt, sive pro fide, sive pro Justitia decertemus? corporis sanè, non animæ sunt illa vulnera, quæ enses & lanceæ infligunt; corporis est ille sanguis, qui substratam tellurem irrigat; corporis sunt membra illa abscissa, quæ sanciant leopardos; corporis est vita illa, quæ morti immolatur; & præmii expers corpus sit? certè si res ita se haberet, animus à corpore tantum non auderet expetere, atque adeo perpauci forent, qui Religionem vel ad Judicum tribunalia defenderent, vel illam in carceribus retinerent, vel perpetuo commodorum suorum dispendio ejusdem emolumenta procurarent. Bene ergo, justéque decrevit Deus, & corpus unâ cum anima æternis præmiis mactetur, quódque in labore fuit conjunctum, etiam in præmio percipiendo non separetur. *Oportet, oportet, corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Cur autem *oportet*? Si Nazianzeno assentiri placet, quia æquum est, & rationi consentaneum, *Ut cùm anima cognatam carnem receperit, eam quoq; ad gloriæ cœlestis hæreditatem secum admittat, & jucunditates suas cum ipsa communicet, quæ ærumnarum particeps fuit.* Orat. in Laud. Cæsarii.

III. Hinc ego ampliorem dicendi campum nactus, sic porrò sermonem prosequor. Notum vobis est, Auditores, nos ob singularem, qua è sensibus dependemus, necessitatem, magis moveri ab objectis sensibilibus, quàm spiritualibus & abstractis. Examinate, si lubet majorem hominum partem, etiam non trivialium, videbitis sanè ipsos pleràmque minime comprehendere posse, quomodo tandem tantam voluptatem in litterarum studio invenire sit, ut nonnulli se se sponte includant, intra musæi angustias cum mortuis

tuis conversentur, renuntient lusui, venationibus dedignentur, obliviscantur cibi potúsque, & si fortè de Plutarcho tantæ famæ scriptore dici audiant, eum licèt fame bene extenuatum, nihilominus oppiparum convivium, quod illi in Phæacia adornabatur, ideo reliquisse, ut elegantissimè confictas Homeri lucubrationes evolveret, id totum risu & cachinnis explodunt, velut verborum jactantiam, ut dictu facilem, ita difficilem expugnatu. Hoc posito, dicite obsecro, quâ ratione Deus à tanta hominum etiam rudissimorum, & disciplinæ expertium multitudine obtinere potuisset, ut sui amore sponte suâ corporeorum se se bonorum voluptare privarent? qualia sunt divitiarum splendor, commodi proprii abundantia, illecebrarum copia; si eorum locô præmia ipsis promisisset qualitate quidem sublima, à sensibus tamen non comprehensibilia? Ignosce magne Deus, si penitiùs in hanc materiam audeam dicendo penetrare; minimè me latet, beatitudinem, quâ in cælis beati quietissimè fruuntur, esse visionem vultûs tui remoto omni velamine, & distinctam notitiam arcanorum tuorum; Tu ergo oculis hisce meis concedas, ut ad felicitatem suam quondam te contueri possint, quando aliud bonum non curabo. Tum enim vero mens mea & cogitationes vastô illo magnitudinis immensæ oceano absorptæ, ubi non invenerint nec littus, ad quod appellant, nec fundum, in quo firmentur, plenam mihi facultatem relinquent, jucundo hoc voluptatis æternæ naufragio me submergendi. Admirabor ibi ternarium Personarum ineffabilem, qui quamvis numerum addat, Essentiam tamen non multiplicat: contemplabor tantas relationum formas, nullâ tamen subordinationis dependentiâ imperfectas; tantos oppositionem terminos ab omni discordiæ periculo remotos, Primum videbo, qui secundi Principium, est, nec illum tamen præcedit; agnoscam secundum, qui à primo ducit originem, nec tamen ab eo dependet: intuebor tertium, qui à primo & secundo procedit, nec tamen secundi frater est, nec primi filius. Ibi intelligam, qui fieri possit, ut in Deo perennis inveniatur fæcunditas, cùm tamen non nisi unicum filium possit generare; qua ratione facundia perfecta sit, cùm tamen non nisi unicum Verbum possit exprimere. Circa illa verò, quæ ex Divinis scripturarum Oraculis hic didici, ibi intelligam, quomodo Deum pœniteat, nec tamen ille voluntatem mutet; quomodo irascatur, nec tamen impugnetur; quomodo contristetur, nec tamen affligatur; quomodo proficiscatur, nec tamen mutet locum? quomodo totam universi molem uno digito sustineât, nec tamen sentiat onus; quomodo provideat omnibus & singulis actu unico, nec tædio afficiatur; quomodo liberalissimus sit, sed sine damno? liber ex toto, at sine mutatio, ne intelligens omnium absq; recepta specie; ubique præsens, sed omnis loci expers; antiquissimus dierum, sed absque tempore; novissimus omnium, sed sine initio. Hoc enim verò, non eo inficias, bonorum omnium summum erit, quod me,

si dignus efficiar, æternùm fortunatum efficiet ac felicem. Sed quid vos ad ista auditores! video hîc nonneminem somno indulgentem, alterum ad somnum se disponentem, nec desunt in devoto fæmineo sexu, quæ censoriâ armatæ virgulâ, se continere porrò non possunt, quin intra semetipsas dicant, me nimis alta tentare. Nec sanè id mihi mirum accidit, qui ea ipsa bona, de quibus vobiscum dissero, minimè comprehendo. Infantis instar agglomeratis vocibus balbutio, quò magis ob suam oppositionem admirandis, eò minùs à me ob suam profunditatem intellectis. Ponite ergò, aliam Deum felicitatem in cœlis non proposuisse servis suis, quàm hancce omnium maximam; quam *oculus non vidit*, quam *auris non audivit*, heu! timeo sanè, ne dicant quàm plurimi, se illam minimi facere: *Nauseat anima nostra super cibo isto levissimo*, proprerea se cum Hebræis nolle propter cœleste manna relinquere sturnos & coturnices, seu quod idem est, pro bono nimiùm quantùm à sensibus remoto, atque ipsi intellectui imperceptibili nolle se tot alia bona, quæ perspicua sunt, ac sensu palpabilia deserere. Quid ergo fecit errorum nostrorum patientissimus Deus? debilitati nostræ sese accomodavit, atque ea paravit in cœlis, quæ non solùm corporeis æquivalerent, sed & qualitate forent similia, adeò ut hæ quoq; manus, hæ aures, hæ nares, hoc palatum, hi oculi, propriis suis illecebris perfruerentur, ut innato cuivis desiderio fieret satis. *Oportet oportet; corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Id quod probè advertit beatus Laurentius Justinianus, cùm scriptum posteritati relinqueret: quòd *caro spiritualis efflecta* nihilominus tamen, *per omnes sensus suos multimodis exuberabit deliciis.*

1. Cor. 2. 9.

Num. 21. 5.

Lib. de discip. & perfect. monastia.

IV. Hac ipsa de causa inexcusabiles penès DEUM fiunt omnes illi, qui æternâ salute privantur. Quid enim? dicite, amabo, Christiani! quid mihi opponetis, si ad reportandam de vobismetipsis victoriam vos adhorter? ut iis nimirum voluptatibus renuntietis, quas laxatis habenis vestris sensibus indulgetis? an vos torquere, an resistere poteritis? posset equidem, non eo inficias, durum vobis videri, illo aures vestras solatio privare, quod percipiunt ex vocum muliebrium harmoniis, quibus crebrò personant aut theatra vestra, aut vestra convivia, aut vestræ vigiliæ: si omni simili illecebrâ posthac carendum foret. Verùm dum ego vos securos reddo, eodem voluptatis genere vos fruituros, modo prorsus perfectiore, ac sensus suavissimè mulcente, nec brevis duntaxat horulæ spatio, sed totâ retrò æternitate, ubi ad nutum promptissimos habetis cœlestes musicos, persolutos Choraulas, & instrumenta paratissima; cur usque adeò molestum vobis accidat, id solatii genus, non dicam perdere, sed solùm differre? An non sæpiùs audivistis? primum sonum chelis, plectro à manu angelica percussæ, animum Divi Francisci Seraphici febricitan-

tis in profundissimæ voluptatis & gaudii torrente adeò submersisse, ut ruptis animi aggeribus, etiam in corpus regurgitaverit, adeò quidem, ut omnes morbi licèt contumacis reliquias momento temporis absterserit, nullo vel debilitatis, vel doloris signo relicto. Hac ipsissima voluptate etiam vestræ aures gaudebunt, non tamen ut Franciſci, momentaneâ & fugaci, sed permanente & stabili. An non ergò illius amore, quamdiu vita superest, omni mundanæ vanitatis harmoniæ renuntiabitis? Vos quoque gastrimargi & epulones, minimè velim illâ voluptate æternùm privemini, quam in tanta sapidissimorum ciborum varietate gustatis; sed id unum cupio, ut tantisper præstolamini, usque dum cœlestis illa mensa adornetur, de qua dum raptim, & primis labris gustâsset Abbas Salvius, cibos omnes morales haud aliter, quàm Aconita Tartari comedebat. Nec animus mihi est, ô Juvenes, ut æternùm illi delectationi renuntietis, quâ gaudetis modò, dum illecebrosam forma cujusdam pulchritudinem contuemini, parvulas à vobis desidero inducias, usque dum ad illa speciosissima consortia introducamini, quibus cùm per visiones tantùm quondam Abbas Silvanus gavisus esset, omnem faciem humanam larvæ instar diabolicæ exhorruit. Quid quæso ad hæc respondere potestis? an enim aliud à vobis exigo, quàm ut idipsum obtineatis, quod modò tam avidè exardetis? Hæc enim vero genuina persuadendi forma est, ad idipsum vos exhortari, quod ipsimet anhelatis: *Vera ratio persuadendi est, cùm id poscitur, ut impetremus à vobis, quod concupiscitis*, dicebat quondam & perbene D. Eucherius. An non enim solatiis corporeis vos satiare cupitis? & ego volo, ut iisdem satiemini; hoc solo discrimine, quod vos impurissimas illas delicias velitis, ego verò purissimas, vos defectivas, ego perfectas, vos breves, ego æternas. *Hoc quod exiguum amatis, insinuamus, ut ametis æternum.* Id unum me inter & vos discriminis interest, quòd, ubi vos id quod minùs est, exposcitis, ego offeram, quod est amplius. An id vobis adhuc negligendum videtur? *Epist. 1. Paraenet.*

V. Id equidem non negaverim, expectandas etiamnum paulisper delicias illas, quas vobis adpromitto; *Patientia vobis necessaria est*, dicebat Apostolus, *ut reportetis promissionem.* Si verò cambium longè magis proficuum est, tametsi tardiùs non nihil reddatur, quis illud acceptare renuit? Ponite, quæso, vinitorem ad initium mensis Augusti, cùm uva etiamnum parvula est, & acerba gustatu, vindemiam auspicari, ut cellas quamprimùm vino repletas obtineat. Ponite illum congregare vindemiatores, dispertiri cultellos & falculas, truncare botros, implere corbes, & gementibus torcularibus mustum cogere, quid quæso ad hæc diceretis? an stultam hanc celeritatem, & insanam avaritiam probaretis? nunquid clamaretis potiùs? Abstine manus, siste gressum inconsultissime & bonorum tuorum pro- *Ad Hebr. 10. 36.*

prodige œconome! nunquid melius est, vinum paulò tardiùs recondere, quando nimirum erit dulce & generosum, quàm illud citiùs quidem inferre cellariis; sed acerbum, immite, ac immaturum, atque adeo proximum corruptioni? Id ipsum diceretis hortulano, poma necdum matura decerpere paranti, diceretis messori spicas nondum flavescentes falce secanti, id ipsum venatori, silvas & saltus nondum feris habitatos importunis clamoribus pervaganti. An non idem de vobis mihi dicere liceat? qui in hac præsenti vita, tanto cum dispendio, illas voluptates anticipatò vultis decerpere, quas tanto vestro emolumento futuræ vitæ servare deberetis? Ut enim acutissimè dixit Philo Hebræus: *Oblectamenta præsentis vitæ quid sunt, nisi furta delectationum vitæ futuræ?* Si ergo ita se res habet, respondete obsecro Christiani mei! An non Deus, cùm etiam corpori sua præmia reservet, illúdque in partem gloriæ, quali hodiernâ die Christi corpus dotatum est, admittat, an non, inquam, omnem excusationi locum eidem sustulit, quando spiritui se submittere, rationi cedere, in Christi gratiam se subjugare detrectat? Quin ego dico vobis, omnem excusationis locum etiam illi ademptum, quicunque ignavus, non dicam corporis castigationem, sed vel mortem timet, quique non summis votis expetit illud, quod terribilium omnium terribilissimum hactenus vocabatur. Quia tamen vela turgida diutiùs orationis cursui expendere, nil aliud esset, quàm aurâ benignitatis vestræ hactenus mihi concessâ abuti, sinite, ut in alto adhuc mari fluctuans, anchoras jaciam, ea duntaxat fine, ut in favorem pauperum, larga piscatio instituatur, tum enim verò navim continenti advertere allaborabimus.

PARS ALTERA.

VI. Ex hoc ergò perspicuum videtur, neminem nostrûm excusari posse, qui cum Redemptore in vitam meliorem sibi novit aliquando resurgendum, & nihilominus non solùm mortem, sed & sensuum afflictionem timet. Fortissimus Cato, cum jam jam expirantem videret Romanæ Reipublicæ libertatem, morte celeriori vitam finire decrevit, ut palam faceret, neutrum alteri superstitem esse posse, nec Catonem libertati emortuæ, nec libertatem extincto Catoni; lethalem ergo pugionis ictum ea sibi manu inflixit, quam ad id usque temporis omni sanguine puram servavit: accurrerunt illicò ad eum continendum multi, qui ferrum quidem è manibus eripere, plagámque hiantem obducere potuêre, audaciam autem ejus retundere non potuêre, cum enim sibi solus tandem relictus esset Cato, collegit supremas, quæ supererant, vires & iratus; quantum priùs Cæsari, tantundem sibi ipsi, quòd primo ictu sibi animâ elidere nesciviisset, rupit omnes, quæ vulnus ligabant, fascias, suúmque spiritum, rerum omnium, etiam sui ipsius contemptorem non lento exitu dimisit è corpore, sed ultimo in actu protrusit: *Non emisit, sed ejecit.* Stulta hæc erat temeritas, non negaverim, nec mihi

Epist. 24. l. 3.

mihi eam hîc velut encomiis dignam, proponere animus est; novi enim, peræquè impium esse, in naturæ despectum mori, quàm vivere. Quodsi verò è Seneca percontemini, quis tantam Catonis animo fortitudinem, & brachio robur dederit, ut morti insultaret, eandem provocando: dicet ille, totum id inde provenisse, quòd librum illum eximium, cui Phædoni nomen, evolverit, ubi Plato humanæ animæ immortalitatem demonstrat. *Ferrum fecit, ut mori posset: Plato, ut vellet.* Cùm enim persuasum sibi haberet, animam unâ cum corpore emori non posse; facile existimavit, partis unius jacturam pati, maximè cùm brevi in captivitatem Cæsaris redigendus, vitam sibi vel ad pedes carnificis amittendam, vel dono ab inimico retinendam videret. Jam mihi velim respondeatis: si unica hæc cogitatio tantos Catoni animos addidit, quid futurum fuisse existimatis, si firma fide tenuisset, nec alteram hîc partem verè perdendam, sed in terra depositi instar delectam, & pulchriorem, magísque vegetam, quàm fuerat, quadam die recipiendam? quid verò, an non maximum robur illi accessisset, si etiam corpori eandem obventuram immortalitatem, gloriam & felicitatem, quam soli animæ attribuerat, credidisset? Hoc autem totum, quantum quantum est, nos nobismetipsis promittere possumus, maximè dum Jesum nostrum hac die à morte redivivum intuemur; & adhuc timeamus, non dico provocare mortem, cùm Deus eam retardat; sed illam acceptare, cùm Deus illam immittit? O ignaviam! ô animi vilitatem! Non me latet, sæpenumero Solis eclypses vos magnâ voluptate spectâsse; hinc si perspecta vobis esset animorum confusio, quæ certos inter eósque rudes Peruvii populos sole deficiente exoritur, certè in stuporem raperemini. Subitò enim tantus fœmineum intra sexum planctus & mæstitia, tam concors, tam vehemens, & universalis insonat, quasi æternum solis mundo exilium immineret. Vestes dilacerant, evellunt comam, genas unguibus sauciant, útque iram illam, quam in cœlis accensam cedunt, nonnihil mitigent, acutis piscium spinis sibi venas incidunt, largo sanguinis profluvio undique emanante. Nos autem ad hæc omnia risû solvimur, nec eclypsibus utcunque raris & insolitis terremur, aut turbamur, quin potiùs, ut eandem pensiculatiùs observemus, vasa aquis plena depromimus, atque ibi veluti in lacu speculari, tantò limpidiore, quantò minùs agitato, singillatim, fideli reflexione, omnem earum motum, principia, declinationes, progressus, & decrementa consideramus, aliósque certatim & magno numero ad eandem theoriam invitamus, ut pari nobiscum audaciâ, tam pulchri vultûs deliquia & languores contemplentur. Unde quæso tanta animi securitas; quia nimirum longâ cælestium regressuum experientiâ docti, brevi temporis intervallo obscuratos planetæ splendo-

res restituendos postliminiò, illosque absconditos tantùm, non verò extinctos esse, cognovimus. Idipsum per mortem corporibus nostris scimus accidere, & adhuc gentilium more timeamus, qui nec æternæ vitæ, nec corporum anastasis spem ullam habent? *& contristabimur, sicut & cæteri, qui spem non habent?* 1. Thess. 4. 13.

VII. Hæc sanè vilitas animi prorsus inexcusabilis foret, maximè cum hac ætate videamus, imbelles fœminas, & infantes teneros pudori sibi ducere, vultum & præsentiam mortis cujuscunque formidandæ, vel minimè expavescere: quin crucibus affixi lætos hymnos cecinêre, ut Vitus & Mammes, adolescentuli ætate amabiles; aut inter incendia triumphales choræas duxêre, ut Apollonia & Lucia, virgines innocentes; ut nihil dicam de Laurentio, etiam in ignita sartagine jocante, & carnes igni assatas in lautum prandium voracibus tyrannis suis offerente. *Ne lateris inimica mea super me.* Ecce justos, verbis illis appositissimis à Michæa Propheta doctos, & morti insultantes: *Ne lateris inimica mea super me.* Eia mors superba triumphum de me velut subjugato age. *Consurgam, cùm sedero in tenebris*, postquam in profunda sepulchri umbrâ mortuus brevi tempore jacuero, resurgam vivus. *Dominus lux mea est*: an non enim scio, quòd Dominus sol meus erit, qui mihi vitam restituet! *Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei.* Feram, utpote peccator, justam ejus indignationem, resolutus in cineres. Sed hoc quamdiu? *donec causam meam judicet.* Ad usque judicii diem, non ultra; & tunc quid erit? *Educet me in lucem, educet me in lucem.* O gaudium, ô jubilum, ô triumphum! *Educet me in lucem!* tum enimverò è sepulchri tenebris protrahar, ut fruar luce, non jam ampliùs caducus, sed immortalis; *& videbo justitiam ejus*, intuebor, quàm justus sit DEUS, quippe qui corpus sui amore passum præmio tam condigno donabit. Quis ergo sapientissimum Dei nostri decretum non admiretur? qui non solùm animæ propriam in cœlis immortalitatem, propriámque beatitudinem decrevit, sed ad eandem gloriæ participationem etiam corpus voluit admittere? atque ideò, hodiernâ triumphalis anastasis die illud Christo restituit, ad spes nostras animandas. Si id ipsum nobis adpromittit, potest sanè fides à nobis exigere, quidquid demum placuerit. Patiatur caducum corpus, subjugetur, supprimatur, attenuetur, & modis magis horridis destruatur. O felix illud & beatum! Namque crudelitatis genus non est, è granarii quiete semina depromere, & illa aquis, ventis, gelu, pruinis, æstui, & ardoribus, cunctisque camporum injuriis exponere, cùm id ipsum frumentum, quod sub terra marcescit, & emoritur, illud ipsum, inquam, frumentum debeat revirescere, ac reflorere, nec sanè reflorere posset, nisi sub terræ gremio priùs emarcuisset. Mich. 7. 8, 8. & seq.

SERMO

SERMO TRIGESIMUS SEPTIMUS.

DIE LUNÆ POST PASCHA.

Sperabamus, quia ipse erat redempturus Israël, & nunc tertia Dies est, quòd hæc facta sint. Luc. 24.

1. TImet, quisquis amat: nunquid id verissimum est, Auditores? quin ita timet, quisquis amat, ut nimiùm timeat: ad omne dubium etiam improbabile palpitat, ad omne periculum etiam levissimum expavescit: *Res est solliciti plena timoru amor.* Nollem tamen vos mihi indignari, si candore nimis ingenuo meum vobis timorem detegam, qui matutino hoc tempore cor meum occupavit. Metuo enim vero, ne fortè brevi à sancto illo vitæ tenore deflectatis, quem sacro hoc tempore animosè concepistis. Ne vos hoc offendat, auditores; timor enim iste meus non oritur ex gravitate periculi, quod videam, nec ab exigua existimatione, quam de vestra pietate, de vestra fortitudine, de vestra prudentia habeam; sed si vestrâ licet veniâ loqui, ex amore nimio. Quamvis, ut verum fatear, nec periculum tam leve est, nec adeo incertum, ut operæ pretium non sit, illud prævenire. An non enim auribus percepistis, quod in Evangelii contextu prælectum est, de geminis illis celebratissimis peregrinis in Emaus? Hi quidem, quis ibit inficias? primo satis fideles erant, fidémque integram Christi sermonibus præbebant, indubitatâ resurrectionis ejus spe concepta: *Sperabamus, quia ipse erat redempturus Israel.* Luc. 24. 21. Cùm autem jam tertiæ diei serus vesper ingrueret, absque eo ut Christum viderent, quid fecêre miseri? inceperunt vacillare, quin diffidere, ac tandem omnino fide labi, usque adeo, ut Christo necessitatem imposuerint, eos criminandi ut incredulos, iisque velut mente captis exprobrandi: *O stulti & tardi corde ad credendum!* Luc. 24. 25. Adeo vel modicum sufficit, humano animo à bonis propositis avertendo. Quis porrò me securum faciat Auditores, antequam crastinus vesper immineat, id est, diei tertiæ crepusculum, ne de vobis etiam non nemo animum mutet, & inversâ priori voluntate, fidem Christo datam non servet? quis mihi promittat, neminem vestrûm antiquas praxes & dolos exercituru m? neminem in pristina lusuum

consortia sese ingesturum, neminem mores antiquos, quos tantum priùs detestabatur, rursus assumpturum? Hac ergo die id unum vobis decrevi demonstrare, ne constantiæ vestræ nimiùm confidatis, idque eam tantùm ob causam, ut tantò firmiùs in ea stabiliamini. Faciles ergo aures à vobis expeto, quas ille meretur, qui in id unum semper incubuit, ut, quod vobis proficuum esset, proponeret, insuper habito omni alio applausu (uti ex omnibus sermonibus vobis perspicuum est) præterquam illo solo, qui fortè potuit illi oriri ex eo, quòd vestris commodis sinceriſſimè studuerit, &, quod vobis saluberrimum potest accidere, unicè persuadere allaboraverit.

II, Et primò quidem minimè vobis negaverim, auditores, hanc novam vivendi formam ad virtutis amussim correctam, ab initio difficilem vobis, & acerbam futuram: antiquæ enim vobis blandientur illecebræ, animi, affectus rebelles insurgent, propterea violentia vobismetipsis erit inferenda, ut perseveretis. Sed edicite! quanto temporis spatio vobismetipsis erit vis inferenda? nunquid annis integris, longóque qui vobis etiamnum supereſt, temporis decursu, usque dum ad vitæ terminum pertingatis? Deum bonum! & quid tandem foret, Auditores, si mors illa, quam vobis procul dissitam, & ipsa longinquitate distantiæ obscuram imaginamini, viciniſſima domui vestræ immineret, vósque interea ex perseverandi impatientia vel pauculis adhuc mensibus in cæpto vitæ statu tam sapientiæ conformi, tam moderato, coronam perseverantibus promissam perderetis? Nescio an unquam mente perceperitis observationem illam, quæ, quotiescunque animo meo incidit, parùm abest, quin ex oculis pietatis lacrimas exprimat. Præstolati sunt miseri Israelitæ Moysen in monte degentem magnâ longanimitate, nec minimo indicio aut animi rebellis, aut voluntatis in divino timore nutantis edito: cùm tandem tœdio moræ nimiùm diuturnæ correpti, fastidire cæperunt, & Moysen, aut sui penitus oblitum, aut saltem diutiſſimè moraturum, aut non ampliùs omnino reversurum arbitrati, novum sibi ducem eligere decreverunt, útque illum faciliùs ad voluntatis suæ arbitrium inflecterent, minimè dedignati sunt vitulo se subjicere ex auro fuso: *Mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum.* Jamque alacres modestiam morum dissolutione, pietatem lusibus, religionem avitam Idololatriâ commutaverant, cùm ecce repentè Moyses supervenit, qui ad spectaculum tam indignum zelo implacabili æstuans, tabulas legis illico saxo allisas confringit, Aaronem increpat, simulacrum igni dissolvit, totáque tribu Leviticâ sibi adjunctâ, fulguris instar per media multitudinis inermis & attonitæ castra desæviens, stragem horrendam indiscriminatim edit, viginti tribus circiter hominum millibus interfectis, macello tantò magis

Ps. 105.

magis horrido; quantò magis violento. Quæro nunc ex vobis Auditores, quot dies eos Moysen præstolando impendisse creditis? Certè non nisi triginta quinque circiter, juxta doctissimi Abulensis commentationes, adeo ut si eâdem patientiâ animi adhuc quinque dies adjecissent, tot enim ille diebus reditum distulit, certè nec crimen tam detestabile commisissent, nec macellum tam sanguinolentum sustinuissent. Et vos ad magnam compassionem non movet tanta infelicis populi calamitas, ob paucorum dierum inconstantiam tantis se malis involventis? O infelicitatem inexplicabilem! O casum acerbissimum, & inexpectatum! jam tandem assequor, verissimum esse, quod in divinis proverbiorum oraculis legitur, illum, qui impatientiâ vincitur, non nisi stultissima decernere: *Impatiens operabitur stultitiam, Impatiens exaltat stultitiam.* An non enim in hoc facto perspicuè apparuit? Jam quidsi par infelicitas vobis quoque immineret; Vos mortem longè à vobis dissitam existimatis, atque adeo correpti tædio, intra vos ipsos dicitis: quid faciam? tantísne annis in tali vitæ norma porrò persistam? tantísne annis absque omni vindictæ solatio? tantísne annis absque omni sensus voluptate; tantísne annis sine ullo verbulo licentioso? quis possit tamdiu resistere? Nunquid dilectissimi mei, nunquid in hunc modum ratiocinamini? an non autem accidere posset, ut rationes hæ, quas extenditis ad plures annos, fortè nec ad paucos menses, nec ad paucas hebdomades, imò nec ad paucos dies pertingant? forsan mors jam appropinquat, jam rotat ferrum, jam ictum librat, jamjam vitam eripit? & vos ob tempus tam exiguum animis conciditis? *Væ iis, qui perdiderunt sustinentiam, & dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.* Ita enim inconstantibus Ecclesiasticus minatur: *Væ iis, væ iis!* Quid ergo foret ô Christiani, si numero infelicium horum accenseremini, derivatâ in humeros vestros eorum calamitate? O quos in singultus, & fremitus totâ retrò æternitate solveremini, ac horis singulis, in inferno positi, & impatientibus illis Israelitis aggregati exclamaretis; Heu! quinque dierum causâ, quinque dierum causâ, quos sustinere renuimus, in hunc locum detrusi sumus, & tam exigui temporis impatientia omnium sæculorum pœnis solvenda est.

Proverb. 14. 17. 19.

Eccles. 2. 16.

III. Verùm dicamus ampliùs, & permittamus, vitam vestram in integra adhuc ætatum spatia extendendam, quos vobis & ætas florida, & virium robur ac vigor adpromittunt. Nostísne causam, cur adeo difficile vobis accidat, morum innocentiam conservare? quia nempe semper cum iisdem vobis difficultatibus luctandum esse existimatis, quas in præsentiarum experimini. Hoc autem à veritate prorsus alienum est. Certè diebus singulis præsens difficultas imminuetur, & quemadmodum ad solis ortum nebulæ fugiunt, & ad ignis præsentiam fumus evanescit, ita & in

vobis divinâ adminiculante gratiâ ex animo vestro disparebunt angustiæ, anxietates, & affectus inordinati, qui modò illum tam spissè obscurant. Quis vestrûm non meminit Samsonis, tam infaustè in Philistæorum manus illapsi? Erat sanè spectaculum commiseratione dignum, videre, hominem tam fortem esse ludibrium plebis tam abjectæ: clausus carcere, vinculis gravis permittere debebat se ab inimicis suis utroque lumine orbari; subinde jumenti instar molæ applicitus, circumstantem densissimam puerorum petulantium, senum invidorum, & fœminarum impudentium, omnium certatim insultantium turbam tolerare; ab hoc flagra, quasi ignavus, ab illo ludibria tanquam cæcus sustinere cogebatur; nec unquam illi à misero discedebant, nisi inflictis pugnis, impactis calcibus & colaphis, probè genio suo crudeli litâssent. O Samson, Samson! ubi erat virtus illa, quæ te priùs adeo formidandum effecerat? Vis, inquam, illa, qua rudentes circumpositos rumpebas, ut stipulam paleæ ad *ignis odorem* dissolutam? Ubi nervus ille virium, quo civitatis portas ænæas, è cardinibus avulsas, humerisque impositas auferebas, quasi penicillo in tela depictas? an non tu eras, qui cum ipsis leonibus singulari certamine luctabaris, eos manu inermi comprimebas & suffocabas, & eorum cadavera apibus in prædam relinquebas? Nunquid tu eras, qui populos integros in fugam convertebas? qui integros exercitus debellabas? cur ergo catelli isti latratu suo in præsentiarum illudunt tibi, nec animus tibi supereſt eos coërcendi? Vah præstolamini paulisper auditores, præstolamini, & actutum videbitis, quid Samsone fututum sit, Jam enim misellum detonsis capillis, in quibus omne robur resederat, contuemini; non ita porrò erit, hi enim postliminiæ succrescent. tum enimvero robustiorem illum, quàm unquam, columnas geminas brachiis concutientem videbitis, diruentem ædificia, excitantem ruinas, ita ut majorem stragem attonitis Philisteis moriens illaturus sit, quàm vivus intulerat. An non id eventus docuit, Auditores? Ita pariter vobis eventurum creditote. Jam enim capilli vobis & comæ truncatæ sunt, id est, confortantis divini Spiritûs gratia est satis limitata; quid mirum, si à sensibus corporis vestri instar mancipiorum tractemini? Si dæmonia vos larvis turpissimis infestent? Si tentationes non sine ingenti molestia in vos insiliant? quid tum postea: tempus & moras gratiæ indulgete, usque dum crescat & angeatur, tum enimvero ejusdem vim & affectus videbitis. Restituetur vobis omne illud robur, quod quondam in baptismo recepistis; reviviscet fides, spes revirescet, accendetur charitas, ut omnia complectar verbo: *Insiliet in vos spiritus Domini.* 1. Reg. 11. h. Tum sanè tam intrepidos vos experiemini, tam animosos, ut nullo nec mortis quidem terrore sitis concutiendi. Ad hæc, quis ignorat, omne principium difficilius accidere incipienti, quàm progressum?

Etiam

Etiam tauris & bobus durum accidit, primò se jugo subdere, grave equis fræno coërceri, camelis ferendo oneri se submittere; sic & artes cantandi, saltandi, scribendi, sculpendi, acu pingendi in primordio difficiles sunt Tyroni; qui militiæ nomen dedit, ad primos assultus expavescit, qui rei nauticæ, primis navigationibus nauseam patitur, qui terrestre iter peragit, primis peregrinationibus lassatur; quid ergò mirum, si idipsum vobis etiam vitam Christianam viventibus accidat? Hac de causa acutè observavit Philo Hebræus, primas aquas, quæ Israëlitis in deserto occurrebant, amaras fuisse: quibus subinde tam dulces & delicioſæ succesſerunt, ut etiam melli invidiam nominis fecerint. Illas ergo difficultates, quæ in divino vobis servitio occurrunt, minimè pensi habetote: hæ enim sunt principiorum onera cunctis communia; omnibus peræquè durum accidit ab initio, carnem repagulis coërcere, custodire linguam, iræ frænos imponere, superbiam subjugare. Si parum patientiæ adjeceritis, hæc omnia levia fient & delicioſa, ut admiratione vestrimet capti, cum Divo Augustino dicturi sitis: *O quàm suave mihi subitò factum est, carere suavitatibus nugarum?* O quale gaudium; quæ pax, quæ securitas! certè nunquam animo concepissem, usque adeo facile accidere, omni pravæ voluptati DEI amore renuntiare, *ut, quæ modò amittere metu erat, jam dimittere gaudium foret.* Demus ergo, vobis in præsenti laborioſum accidere, in vitia quondam vobis tam familiaria non relabi; nec propterea animis cadendum est, sive enim moriamini, sive vitam porrò producatis, brevis erit labor. *Usque in tempus, usq; in tempus*, verba DEI sunt infallibilia, qui mentiri nequit, *usque in tempus sustinebit patiens*, & quid inde? *& postea redditio jucunditatis.* Eccles. 11. 9.

Confess. l. 9. fol. m. h.

IV. Quanquam, an non videtis, excusationem hanc à vobis hactenus allatam, sive vera sit, sive veritatis velamen, nil aliud concludere, quàm contra vos æternæ damnationis sententiam? auscultate jam, & mentem bene advertite; si, ut propriâ vestrâ confessione palam est, tam durum vobis accidit, in vitia non relabi: quantò difficiliùs accidet, à lapsu resurgere? nunquid enim tunc magis debiles, languidi, & viribus animi magis exhausti eritis? an non pravæ habitudines sument incrementa, & perfidæ inclinationes fient pejores? Idem igitur ferè est, ad peccandum relabi, quod est damnari. Huic sanè, ni fallor, argumento vis tanta inest, ut nihil illi porrò opponere possitis. Ut tamen adhuc magis convincamini, considerandum vobis est, quòd relabendo in peccatum, non solùm quantum in vobis est, ad statum præsentem regredi difficillimum vobis futurum sit, eritis enim semper magis magisque prostrati; sed crescet etiam difficultas ex parte dæmonis, & simul ex parte DEI. Id quòd demonem attinet, vivâ vobis similitudine, nec minùs efficaci demonstrabo.

V. Eve-

V. Eveniet nonnunquam, ut Nobilis Christianus, à Turca Algierii in captivitatem redigatur atque ibi diligentiâ non tam severâ, quàm discretâ,& perhumanâ, in vinculis custodiatur. Arripit ille occasionem opportunam, & custodibus die quadam non adeo sollicitis, aut sagacibus, quid facit miser? rumpit vincula, frangit seras, & è carcere ad mare profugit, ibique invento navigio sese asserit in libertatem. O factum bene! quodsi autem tam stolidus sit, ut rursus suâ culpâ à barbaris intercipiatur, & furibundis eorum reddatur unguibus, è quibus paulò antè elapsus est, quali custodiæ, cui eum carceri creditis mancipandum? Caverna certè & specus horridissima, quam unquam Africanæ Latomiæ habuerint, ipsi obtinget. Compedes cruribus, catenæ collo, vincula brachiis injicientur; si primò ipsi indulgebatur, ad auram liberam respirare, jam nec solis jubar porrò videbit; si primò permissum erat, liberiori passu incedere, jam nec jacere ampliùs concedetur. Utque miser vires deperdat, minúsque aptus fiat ad fugam ultra tentandam, diebus singulis longâ inediâ macerabitur, labore durissimo ac quotidiano, rigidóque fustuario subigetur. In hunc prorsus modum vos tractabit diabolus. Jam olim ejusdem mancipia eratis, sed cùm vel minori curâ vos custodiret, aut majores vobis animi essent, feliciter è manibus ejus elapsi estis. Nunquid ita est, Auditores? quid ergo faciet, si in potestatem ejus iterum redigamini? dicam vobis Jeremiæ verbis: *Ut non egrediamini, aggravabit compedes vestras*, duplicabit catenas funes funibus addet, & solerti oculo locum, quo è manibus ejus evasistis, observans, *Circumædificabit adversùm vos*, omnes aditus obstruet, omnem exitum admoto obice coërcebit, nec angustâ quidem rimâ relictâ, qua cælum contueamini; si quondam ad frugem convetsi estis libelli cujusdam pii lectione, jam ille solertissimè vigilabit, ne alii codices in manus vestras perveniant, quàm qui obscœnis amoribus, & fabularum turpium commentis scatent. Si verò concionibus sacris ad frugem animi rediistis, vos profanis negotiis implicitos avertet; si sodalitatum frequentatione, vos pravis consortiis involutos separabit; si inspirationibus internis, vos in tumultus mundanæ conversationis conjiciet, quos inter divina vox audiri porrò vix poterit. Ad summam, omni arte & industriâ laborabit hostis malignus, ne posthac è manibus ejus elabimini, *Circumædificabit adversùm vos, ut non egrediamini, aggravabit compedes vestras.* Cavete ergo ô Christiani, si enim ejus potestati denuò subjiciamini, actum est de vobis; cauti ambulate & providi, nec enim in hisce periculis jocandum est.

VI. Et hoc quidem, quantum dæmonem concernit. Quod autem ex parte Dei est, quis ignorat, quòd relabendo in peccata, minorem posthac eorum auxiliorum spem habere possitis, quæ ille priùs suggessit, ut posse-

possetis resurgere? Dicite enim, quâ ratione Deus vobis porrò confidat, cùm toties támque turpiter ei fidem fregeritis, & post toties iteratas protestationes promissionésque eum imposterum non offendendi nihilominus identidem pejùs, quam unquam antè in ejus offensam recideritis? Hoccine sit honorati instar viri agere? Judas, ut promissis staret Jacobo factis, de Benjamino restituendo, qui captivus in Egypto tenebatur, se ipsum ad carceres & vincula obtulit, Josue, ut fidem Gabaonitis datam servaret, queîs fœdere amicitiæ colligatus erat, magnum prælii discrimen adivit. Regulus, quantumvis gentilis, ut Carthaginensibus fidem de suo reditu datam, si lytri summa non persolveretur, servaret atrocissimæ morti se exponere non dubitavit, nudo corpore ab æmulis intrusus in dolium ferratis cuspidibus exasperatum. Vos autem ad fidem Deo servandam nihil pati omnino? nec sensuum frænare desideria? nec furoris impetus reprimere? Hæccine fides est, hæc sinceritas, hic animi ingenui candor? *Irrisor est, non pœnitens*, ait magnus præsul Augustinus, *qui adhuc agit, quod pœnituit, & peccata non minuit, sed multiplicat.* Hoc enim verò est Deum subsannare, Deo illudere; hoc nihil aliud est, quàm illum vilissimi instar & ignavi homuncionis, mendicabuli aut cerdonis tractare, cui, etiamsi abjectissimus sit, palam tamen perfidi esse non sustinetis. Præterea per relapsum in peccatum ingratitudinis vitio vos obstringitis maximè enormi, quàm ab ullo mortalium possit designari, contemnendo nimirum gratiam divinam post primum peccatum vobis restitutam. Vos ergo ob hanc causam terra illa estis, quam Apostolus *terram reprobam* indigitavit, quæ cùm à cœlis rore liberali perfusa sit, *sæpe venientem supra se bibens imbrem*, herbarum speratarum loco tribulos producit & spinas, *profert tribulos*, nec aliud ob id quam ignem meretur, *cujus consummatio in combustionem.* Accedit grave scandalum, quo alios pervertitis impudentiâ sordidissimâ, quam demonstratis, vos è numero eorum esse, qui veluti canes ad vomitum redeunt, ob id Deo abominabiles: *Canis reversus ad vomitum suum*, divo Petro testante, & sacræ paginæ proverbiis: *Canis, qui revertitur ad vomitum.* Quis autem hoc nomine appellatur? nostis perbene: *Imprudens, qui iterat stultitiam suam.* Anne igitur putatis, posse vos Deum denuo offendere, & offendendo irritare, sine manifesto periculo interitûs? Heu si ita foret, nunquam profectò tam claris verbis Princeps Ecclesiæ pronuntiasset: *Melius erat iis non cognoscere viam justitiæ, quàm post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato.*

Ad Hebr. 6. 8.

2. Petr. 2.

2. Prov. 26. 11.

2. Petr 2. 22.

VII. Verùm quid opus est, tanta rationum momenta congerere, cùm vel unica probè intellecta reliquis omnibus antecellat? vellem ergo, ut attentis illam animis auscultaretis, quamvis enim illa haud levi vobis consternationi esse possit, erit tamen

unà & utilis, nec mihi magis cordi est, jucundum vobis sermonibus meis esse, quàm utilem ac proficuum. Palam est, res omnes hominum à Deo, certo pondere, numero & mensura esse dispositas, juxta sapientiæ oraculum: *Omnia in mensura & numero, & pondere dispositisti*: adeo ut non solùm constitutus sit certus animarum in mundo succedentium numerus, sed annumerati quoque actus eorum singuli, cogitationes, & passus; nec periculum est, ut in re vel minima præfixus iste numerus transcendatur. Hinc consequitur, pariter determinâsse Deum, quantum peccatorum numerum à nobis commissorum æquo velit animo tolerare. Hoc ergo completo numero necesse est, ut si vel unicum superaddamus, vel vitæ nobis telam improvisò abrumpat, vel rationis usum eripiat, atque adeo certæ damnationi expositos relinquat. Audite Divum Augustinum, cujus hactenus vobis ore locutus sum: *Illud sentire nos convenit, tamdiu unumquemque à Dei patientia sustineri, quamdiu nondum suorum peccatorum terminum, finémque compleverit, quo consummato eum illico percuti, nec ullam illi veniam jam reservari.* Nec sanè efficacia ad id probandum Scripturarum testimonia deficiunt, ex iis collecta, quæ Deus primò Amorrhæis, mox Pentapolitis, tandem Pharisæis prædixit. Sed his dissimulatis, id quod maximè perspicuum est, apponam: multoties Israëlitæ in deserto peccaverant, cùm murmuratione, ac desperatione, tum etiam oblocutione & Idolomaniâ, nihilominus tamen, cùm pœnas à nonnullis expeteret, semper tamen veniam aliis dedit, quamdiu miseri à conspectu terræ promissæ aberant; sed cùm rursum auderent peccare, ut priùs, contra Deum murmurando, quòd se ex Ægypto abduxisset; tum enimverò indignatus Dominus, quamdiu, inquit Moysi, injurias populi hujus mihi illatas patiar? Perdam universos peste, evellam, exterminabo, in nihilum redigam: *Usquequo detrahet mihi populus iste? Feriam igitur eos pestilentiâ atque consumam*; cùm autem Moyses vehementer in eorum salutem incumberet, annuit tandem Deus roganti, hac tamen conditione, ut omnibus illis, qui post exitum ex Ægypto nati erant, aut paulò priùs, veniam indulgeret, iis autem minimè, qui ætate jam profectâ egressi erant; hos enim omni misericordiâ porrò indignos censuit. Jam ego causam mihi velim memoretis, cur tantâ Deus erga eos inæqualitate usus sit? audite obsecro, quæ illa fuerit. Quia nimirum isti jam decies Deum irritaverant: *Tentaverunt me jam per decem vices.* Moriantur ergo omnes, moriantur! itaque minutim habebat Deus lapsus eorum singulos in numerato, quibus veniam largiri decreverat. O si infelices illi, cùm nonum peccatum attingerent, qui ultimus veniæ terminus erat, amicum prudentem & sincerum nacti essent, qui opportuno tempore acclamâsset; sistite miseri, satis est, supérque: nec porrò peccando progredimini, post hoc enim peccatum de-

Sap. 11. 21.

Num. 14. 11.

De Vita Christiana, c. 3.

re-

venia vobis danda conclamatum est. O quanto illos beneficio sibi obstrinxisset! Verumenimverò, quis hoc scire poterat? incertus enim est numerus iste & varius, nec una cum omnibus lex observatur; huic enim minus, plus illi dimittitur. Unde Deus, qui ad decimum usque peccatum Israelitis indulgere veniam decreverat, rigore longè strictiori erga habitatores Damasci, Gazæ, Tyri, & Edom utebatur, quâ de causa? audite, quæso, quid Deus illis per Prophetam Amos voluerit annuntiari: *Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertam eum; super tribus sceleribus Gazæ, & super quatuor non convertam eum; super tribus sceleribus Tyri, & super quatuor non convertam eum. Super tribus sceleribus Edom, & super quatuor non convertam eum.* Quod sanè, si verum eloqui placet, haud aliud est, quàm commisso quarto peccato veniam illos porrò nullam sperare posse: ita ad litteram pro meo scopo aptissimè interpretantur Theodoretus, Remigius, Haimonius, Dionysius, Lyranus, aliique plures S. Hieronymi summi interpretis sequaces. Hac doctrina suppositа, quæ solida est, & bene fundata, venite Christiani mei, mihique respondete: notúmne vobis est, peccatum illud, è quo novissimè resurrexistis, non esse ultimum, quod è judiciorum suorum, & decretorum abyssо Deus statuit. cui veniam largiatur? aut forsitan certi estis de contrario? Sed quid dixi certi? anne aliquod saltem indicium vobis est, aut vel modica indicii scintilla? quin potiùs cùm Deus vos hucusque toleraverit, non solùm ut Judæos decem vicibus, sed viginti, triginta, aut fortè centenis, veritati certè magis consentaneum est, vos in præsentiarum puniendos à Deo, quàm ultra sustinendos. Et vos nihilominus in lapsum inclinatis? ego sanè, mihi credite, vestri amore totus palpito, totus tremo, si vel mente concipio periculum, in quo versamini. Forsitan enim peccatum illud, quod patrare animus est, forsan illud ipsissimum est, cui porrò venia non concedetur; non quòd peccator quilibet, benè hoc percipite, non quòd peccator quilibet, quamdiu vita gaudet, & libertatis arbitrio, non semper possit se emendare, hoc enim sincera Theologia non docet; sed quòd, cùm cumulum determinatum peccatorum, quibus venia danda taxata est, impleverit, dein uno novo superaddito scelere *illicopercutiatur*, hoc est, quòd aut repentinâ morte decedat, aut rationis usu privetur, aut saltem efficacibus auxiliis destituatur, sine quibus tamen non contingit ullum salvari. Quid ergò incerti pessimè fluctuatis? quin potiùs clavus figendus est: *Clavos tuos consolida*, an non Deus clarissimè per Isaiam inclamat? non enim hæc materia est diuturnæ consultationis, nec tanto discrimini salus æterna exponenda est, ob caducam & brevem voluptatum, aut vindictæ, aut comodi proprii, aut amoris lascivi, aut vanitatis. Omni conatu laborandum est, ut vim vobismetipsis inferatis, cùmque per divinæ misericordiæ adminiculum feliciter è servitute peccati

Amos 1. 3.

Vide apud Sanctium in Amos.

Isa. 54. 2.

ti in libertatem asserti sitis, decernere oportet firmiter, ne iterum in eandem, quocunque demum dispendio, recidatis. Pereant bona fortunæ, & honoris, pereant amici, pereat ipsa, si necesse sit, vita. Mori potiùs, quàm iterum peccare, mori potiùs, potiùs
Eccles. 4. 33. mori. *Agonizare pro anima tua.* Hem quàm benè dicat Ecclesiasticus: *Agonizare pro anima tua.* Si hoc satis non est, etiam mori non renue, & *usque ad mortem certa pro justitia.*

VIII. O quanto gaudio vestri causâ cœlum affluxit, cùm sacris hisce diebus firmo proposito decrevistis, ad ilum redire Dominum, quem priùs malitiosè deseruistis? cùm alacres è penatibus vestris egressi, in templum concessistis, sacroque tribunali admoti, in genua cernui, ad pedes Sacerdotis, Dei vices gerentis: vos advolvistis, præmissoque è cordis intimo, brevi suspirio, percusso pectore, demissis oculis, interno animi dolore pleni dixistis: *Pater peccavi!* O quantum tunc erat angelicarum mentium tripudium! quæ gaudia, quanti triumphi, quæ divos cœlites inter exultatio? quæ congratulationes affectuosæ, Virgini Matri protectrici vestræ Mariæ, illicò factæ sunt? Christo Servatori, Deo patri vestro? id vobis scire sufficiat, omnes sanctos tantam in cælis lætitiam non hausisse ex justis, quantam ex singulis vestrùm ceperunt. Vos autem, qui tantâ cœlum voluptate replêstis, illam iterum vultis eripere? quemadmodum ille faceret, qui divite dono vos hodie remuneraretur, & cras pœnitentiâ ductus, idem repeteret. O quæ inhumanitas, quæ morum cruditas? quid enim id aliud est, teste Sapiente, quàm se penitus exosum reddere? *Hodie fœneratur quis,* Eccl. 20. 11. *& cras expetit, odibilis est.* Parùm aberat, quin dicerem, satiùs fuisse, divos cœlites non lactâsse spe illâ, quâ vos recuperâsse credebant, felicis socios æternitatis, si tam citò illos rursus affligere decrevistis, convertendo in luctum citharam eorum, cantus in lacrimas, honorem ipsis exhibitum; in injuriam magis acerbam: *Væ sibi desertores!* inclamarem vobis, si ita esset, indignabundus cum Isaia: *Væ filii desertores!* ita fidem infringitis? *ut addatis peccatum su-* Isa. 30. 1. *per peccatum.* Considerate, obsecro, jam enim geminorum Dominorum fecistis periculum, Christi, & diaboli, jam huic jam illi servitutem serviistis, ut tandem utriusque perfectam comparaveritis notitiam; si ergo, postquam diabolo renuntiâstis, & ad Christi partes accessistis, jam Christo deserto, ad dæmonium revertamini, quid tandem eveniet? an non hoc est apertissimis signis ostendere, meliorem vobis videri servitutem diaboli, magis illam vobis cordi esse, magisque utilem? *Comparationem videtur egisse, qui utrumque cognoverit,* verba sunt Tertulliani horrore plena, *& judicatur,* de Pæn. lib. *pronuntiâsse eum meliorem, cujus se rursum esse maluerit.* Vósne Deo tam bono tantum dedecus inurere? Ah Christiani, per Sanguinem illum, vestri amore sparsum, vobisque

bisque tam salutarem, per Sanguinem illum vos oro & obtestor, ut ne id faciatis. Mori potiùs, potiùs mori! sin secus feceritis, ô miseros vos & infelices! *Væ filii desertores!* clamabo iterum, quæ hæc est temeritas? DEUM relinquere pro diabolo, DEUM relinquere pro diabolo? O injuriam horrendam! quid enim aliud è servitute inferorum in vos redundabit, præter odia & rancores? *Quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam, quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?* State potiùs, inclamat Apostolus, fortes & animosi. *State & nolite iterum jugo servitutis contineri.* Sumite animos, & estote fortes. Cælum universum vobis assistere, paratum est, si modò fidelitatem eidem spondeatis; minimè dubitate, ejusdem patrocinio plura vos posse, quàm credatis. Quotquot ibi sunt, longè graviores pugnas sustinuerunt, quàm vobis forsitan imminebunt. Hic serrâ diffissus, hic lapidibus obrutus, hic flammis exustus, hic rupibus absconsus, hic in cavernis marcidus; hic portentosis jejuniis, hic ciliciis, hic catenis, ac carnificinis aliis atrocissimis omnia membra sua afflixit; & tamen hæc tanta divini Numinis favore non sine facilitate fecerunt; an vos id, quod tantò minùs est, eâdem ope fulti non poteritis, hoc est, non peccare porrò lethaliter? Quin tandem ergo stabilite propositum, & cum fidelissimo Jobo Deo dicite: Tuus esse, ô Domine! decrevi firmiter, tuus sum, tuus ero. *Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram.* E mundo potiùs me elimina, si diem forsitan illucescere videris, ubi tuus ampliùs non ero.

Jer. 28.

Ad Galat. 5. 1.

Job. 27. 26.

PARS ALTERA.

IX. MInimè dubius hæreo, Auditores, apprimè vos intellexisse, quanta nobis incumbat necessitas in peccatum posthac non incidendi. Si enim pisces semel ab hamo liberi, & cervi è laqueis extricati cautiores posthac sunt, ne rursus in eos illabantur; cur id ipsum non faciamus & nos, quos natura ratione atque adeo cautelâ longè majore dotavit? nil ergò ampliùs residuum est, quàm ut praxin eorum à quodam edoceamur, ut ea, quæ dicta sunt, faciliùs executioni mandemus: Non dubitate: suggerit illam D. Chrysostomus, quâ meo quidem judicio, aut magis apposita, aut usu magis probata dari non potest; illa est, occasiones procul evitare, neque solùm gravium noxarum, de quo, sit etiamnum meministis, sermone integro disseruimus, verùm etiam levium, quin & illarum, quæ vel à longè ad malum vos inducere possent, adeò, ut si quondam assueti eratis effræni carnis licentiæ, nunc etiam à levitatibus non omninò lascivis abstineatis, si usum contraxistis colloquiorum turpium, posthac etiam à facetiis non usque adeò immodestis vobis temperetis; si crapulis & aliis intemperantiis litastis, etiam à deliciis non

omni ex parte prohibitis vos contineatis. Pari ratione etiam de aliis vitiis differite, quorum antea consuetudinem habuistis. *Hæc maximè securitatis erit occasio*, audite verba Sancti propria, *non tantùm peccata fugere, verùm etiam, quæ videntur indifferentia quidem esse, seu media, ad peccata verò nos supplantant. Vis pudicus esse? fuge etiam petulantem aspectum; vis à verbis turpibus abesse? fuge etiam risum solutum. Vis ebrietate separari? fuge delicias, & lautas mensas, & vinum radicitus extirpa.*

Hom 16. ad pop.

Respondebitis mihi, ni fallor, ab amicis non nisi ea, quæ honesta & congrua sunt, exigi debere, tantum autem à vobis petere, quantum hactenus dictum est, nil aliud esse reipsâ, quàm vos ad vitæ genus non solùm laboriosum, sed & insupportabile condemnare. Sufficere sanè, nec id parum esse, à criminibus & peccatis gravibus abstinere, ultra hæc vos obligare, ut & à deliciis, nec prohibitis nec turpibus, sed indifferentibus vobis temperetis, hoc enimverò nimium videri. Nimium? Vah quid audio Auditores? os comprimite, nec enim in hunc modum loquendo intelligere videmini, ad quantum vos obliget pœnitentiæ status, in quo in præsentiarum versamini. Quid enim, si à vobis postulâssem, aliorum more, jejunia asperrima? flagellationes sanguineas? hirsuta cilicia? silentia absq; dispensatione? vigilias diuturnas? an & hoc nimium appellare vobis animus esset? perpendite, quæso, an nimium sit, si vos illecebris etiam non illicitis privetis, cùm toties vos turpibus & illicitis, ne dicam, palàm scandalosis polluveritis? Certe alia mens Davidi erat, cùm quondam siti ardens, frigidam de cisterna Bethlehem anhelaret: ô quantâ aviditate illam, cùm allata esset, aspexit, arripuit, & labris, paucis tractibus exhausturus, admovit; sed momento temporis, mutato animo, aquam effudit in auras, ita, ut nec guttulam degustaret, eámque Domino sacrificavit: *Noluit bibere, sed libavit eam Domino.* An notum vobis est, quâ de causa id fecerit? respondebit Divus Papa Gregorius: recordabatur nimirum eo temporis articulo David illarum voluptatum, quibus se se annis elapsis cum Bethsabæa ingurgitaverat, atque ideo profundo horrore perculsus, nimis audax ac temerarium fore judicavit, etiam licitis voluptatibus indulgere illum, qui animum in turpes ac inhonestas effuderat: *& quia illicita se perpetrâsse meminerat, contra semetipsum jam rigidus, voluit etiam à licitis abstinere.* An igitur res magni operis vobis videtur, si memores voluptatum, quibus in Dei despectum multoties vos immersistis, illis etiam vos ejusdē amore privetis, quæ tametsi licitæ sint, non tamen peræquè securissimæ sunt, qualia sunt convivia, choreæ, comœdiæ, libelli amorosi, profana colloquia? Ah Domini mei, minimè velim credatis eundem peccatori pœnitenti, & ad frugem recèns converso sufficere fervorem, qui innocenti quondam congruebat.

2. Reg. 11. 16.

Hom. 21. in Evang.

In

In hujus exemplum scripturæ sacræ nos edocent, Israëlitas post calamitosam captivitatem exantlatam, Hierosolymam reduces, in cultu divino multò fuisse exactiores, ut Beda observavit; Machabæos pariter, postquam à vili fuga reversi, novos sumpserunt animos, longè audaciores fuisse in spernendis vitæ periculis, ut Bachiarius notavit; prætereo alios, quos hîc commemorare longum foret; nolim ergo posthac mihi dicatis, nimium me à vobis exigere, dum id peto, ut occasiones peccandi etiam leves fugiatis; major enim à vobis in præsenti, quem vivitis, statu vitæ perfectio postulatur.

XI. Verùm linquamus ista: aliud ego responsum vobis, & quidem minimè exspectatum dare paratus sum. Volo omnino, ut ab occasionibus peccandi etiam leviculis, ut dixi, abstineatis, nec tamen id ob mortificationem vestram, sed commodi potiùs vestri, & utilitatis ergò. Multò enim difficilius vobis esset, passioni minùs ordinatæ parùm concedere, & multùm negare, quàm negare prorsus omnia. Declaro mentem. Movet Divus Chrysostomus dubium quoddam, certis fortè quibusdam Juvenibus formæ muliebris absque satietate admiratoribus, intellectu non ingratum; qua de causa Christus, cùm in lege nova, præcepta nobis ab antiqua lege proposita, suâ authoritate confirmaret, verbis adeo seriis aspectum lascivum, condemnaverit. An non enim satis fuisset, adulteria, stupra & fornicationes prohibere? cur ergo etiam de obtutibus usque adeo sollicitus fuit, qui tamen ex se ipsis in nullius damnum redundant? Ad Hoc, responsum dat Sanctus dignum ingenio suo, hoc est divinum. Ait enim, Christum hac ratione faciliorem ad cœlum viam complanâsse. Fingit enim, licitum existimari aspectum talem libidinosum, de quo loquebamur, quanto difficilius erit, post illum non retinere in animo amabilem visæ formæ imaginem, illâ non rapi, non inflammari, non cedere assultui, quem illico rebelles sensus movent, ut ab intuitu ad fornicationes, ad stupra & adulteria proruamus? minùs certè difficile nobis accidisset, ab ipso primo intuitu abstinere omnino; cuivis enim facile est, non intueri, si modò aut vertat vultum, aut palpebram demittat, aut mentem alio distrahat; minimè verò eadem facilitas est, resistere illis assultibus, qui aspectum jam factum consequuntur: ad hos enim reprimendos, vigore plus quàm humano opus est, virtute summâ, qualem vel sancti ipsi sibi adpromittere minimè audent; hac de causa concludit Chrysostomus: *propterea & Christus eum supplicio mulctavit, qui mulierem impudico aspectu fuerit contuitus, ut majore labore nos liberaret.* Minùs enim difficile est, ignem prævertere, ne in campo culmis & paleis pleno accendatur, quàm eundem rursus extinguere, cum jam stipulas attigit, & flamma impetuosè dilatata, pleno incendio debacchatur. Jam ad propositum redeamus. Si vobis animus est, ab

Hom. 12. in Epist. ad Rom.

ab illis vos exceſſibus cum facilitate quadam continere, in quos affectus veſtri incompoſiti, & malè frænati vos compulêre, quomodo id efficietis Chriſtiani? ſi nempe nec in modica parte, intelligite quæſo, ſi nec in modica parte, inquam, eisdem aſſentiamini. Si enim in modico illis ſatisfacitis, mihi credite, parvo temporis intervallo illis etiam in multo aſſentiri cogemini.

XII. Verum enimverò, quid ſibi vult dolor ille nonnullorum, ob difficultatem non relabendi, quem jam à peccatis redivivi experiuntur? Credo ſanè difficultatem eſſe maximam, ſi domi veſtræ fomenta libidinis continuò retinetis, ſi, ubicunque oculus figitur, nil aliud in cubili veſtro aut conclavi aſpicit, quàm picturas laſcivas, dedecoroſa impuritatis trophæa, ſi ſenſibus veſtris nec modicas etiam illecebras negare animus eſt; ſi ubi dormiendum, non niſi molliſſimas plumas expoſcitis, ubi comedendum, non niſi lautitias exquiſitas, ubi bibendum, non niſi valerna generoſiſſima; ſi tantus in vobis luxus eſt, ut vos fœminarum inſtar comatis, exornetisque; ſi illorum identidem converſatione utamini, qui omnem ex animo pietatem, è vultu verecundiam eliminârunt; ſi unquam ſermocinamini, niſi diſcurſus adhibeatis in narrationibus licentioſos, in proverbiis impudentes, in deſideriis, quæ exprimunt, projectos; ſi omnis membrorum compoſitio, geſtus & actus, omnes motus & verba, nil aliud ſunt, quàm calcaria, vos ad peccandum inſtigantia: quî fieri poteſt, ut dum reſiſtere tentationibus decernitis, difficultates maximas, tormentis, aut agoni pares non experiamini? idque quod ego, exempli causâ, de peccato ſenſuum, & carnis dixi, vos ad quævis alia vitia, quibus natura prava aſſvevit, ſervatâ proportione extendite. Si nimirum proclivis es ad vindictam, & fudendum ſanguinem, legem tibi ipſi ſtatue, iram vix conceptam aut genitam in ipſis natalibus extinguendi & ſuffocandi; diſſimulare enim in primordio verbum mordax & pungens, quantumvis moleſtum, tolerabile tamen accidit, ſi autem verbulo accenſa jam rixa exæquat, quàm difficile accidet, è flagranti te incendio rurſum evolvere? Tu verò qui immoderatus in luſum proruis, tibi ipſi impera, ut etiam invitatus, ad conventicula & luſuum domos non compareas. Reſiſtere ab initio pravo illi, & diſſolutis moribus ſocio, tibi durum videbitur, tolerandum tamen: verùm ſi rurſum conſortium cum illo ineas, quomodo à crimine te extricabis? Dedit natura avibus alas, Auditores ſed cui fini? an ut virgulis viſcatis aut laqueis ſe ſe expediant, poſtquam jam illis ſe induêre? minimè gentium. Sed ut illos evitent; hos enim priùs effugere facilis negotii eſt, ſed ſe ſe illis evolvere, ô quantis alarum everberationibus, quanto labore, quot concuſſionibus opus eſt, irritis tamen. Id ipſum, ſi Chryſoſtomo credimus, vobis accidet: bona documenta, & *maxima*, honeſta propoſita, ſenſus pii, alarum inſtar vobis ſervient, non

ut

ut è filis ac retibus per universum orbem à dæmonibus extensis vos extricemini, sed ne unquam in ea illabamini. Si enim semel intraveritis, difficillimum erit, volatu tam generoso fortique eniti, ut ex iis eluctemini. *Sed quantumcunque resilieritis, capti eritis.* Eja ergo, hæc hodierna die praxis nostra sit divinissima, quam, ne relabamur amplius, addiscamus, evitare nimirum occasiones pecandi etiam leves & exiguas, fugere laqueos: *Qui cavet laqueos, securus erit.* Si autem id, quod nostrarum partium est, probè adimpleverimus, Deo cætera, spe freti, relinquamus; quamvis enim donum perseverantiæ finalis sit gratuitum, Deus tamen, qui tantæ bonitatis est, non dedignabitur nobis quoque eandem clementer indulgere.

Hom. 15. ad pop.

Prov. 11. 15.

SERMO TRIGESIMUS OCTAVUS.

DIE MARTIS POST PASCHA.

Pax vobis, ego sum, nolite timere. Luc. 24.

1. Vix hominem reperire est, tam crasso, ac multiplici errori obnoxium, qui talia ac tanta esse censet universa, quanta apparent, & rerum, quæ sub aspectum veniunt, naturas, non nisi ab externa specie censet, æstimatque. Nocte serenâ oculos in cælum sublevat rudis pastorculus, qui nullo unquam Astrolabio, aut quadrante Mathematico magnitudinem, distantiam, vel ordinem stellarum dimensus est, illasque cum Luna comparatas risu superbo omnes contemnit, velut minora duntaxat lumina, quæ majori famulantur. Et tamen hoc nimium quantum à vero alienum est, cùm non sit ulla in firmamento stella, quamvis appareat minima, quæ non centies & ultra Lunam magnitudine superet. Quodsi eidem dicatis, easdem stellas, quæ ipsi infimæ esse notæ videntur, toties orbe terrarum majores esse, ut ejusdem magnitudinem, aliæ viginti, aliæ quinquaginta, centenis aliæ & quindenis vicibus complectanrur, ô quàm difficilem ille vobis fidem adhibebit? Existimabit insuper, nonnullas illarum, quæ rapidissimâ velocitate moventur, firmas in cælis hærere, aliàs verò, quæ

quæ in sphæris à se mutuò maximè distantibus rotantur, omninò contiguas esse: eodem apparentiæ errore deceptus, genuinos censebit eos esse colores, quibus sæpenumero adornatam Iridem videt; credet cœlum die sudâ ac serenâ vero colore cæruleo depictum, auram æstivo tempore sub seram vesperam, vero igne rubere: nec minorem ab aquis errandi materiem capiet; jurabit remum sub undis incurvari, nec unquam navigio vectus sulcabit mare, quin conjectis in continentem oculis, & volare ripas ac littora, saltùsque & silvas discurrere arbitretur; adeò errori obnoxius est, qui res non alias, quàm quæ, & quantæ videntur, esse existimat, & illorum numero accenseri cupit, quibus juxta D. Augustini effatum: *tota regula intelligendi est consuetudo cernendi.* Sed quid ad hoc palam faciendum argumentis aliunde petitis utor? Cùm matutino hoc tempore, Apostoli Christum cænaculum clausis intrantem januis aspicerent, plagas pedum, pectoris, & manuum exhibentem, tali horrore compulsi sunt, ut non nisi fugam meditarentur, velut ad spectrum & phantasma horridum attoniti, quod utut ore pacem afferret, reapse tamen mortem, aut mala nescio quæ aut quanta videri posset intentare: *Conturbati & conterriti existimabant se spiritum videre.* Cùm verò subindè animati, figuram apparentem pensiculatiùs examinarent, omninò ab eo, quod sibi imaginabâtur, differentem invenerunt, & lætitiâ penitus superfusi: *mirabantur præ gaudio.* Nec unquam satis contemplari poterant ipsissima vulnera, salutis suæ faustissima pignora, quæ priùs velut mæstissimos calamitatis nuntios extimescebant. Hunc credite errorem esse plurimorum de Christianis, qui cùm judicium de vita spirituali formandum est, non nisi ea, quæ exteriores in sensus veniunt, solent consulere, ac imaginem ejusdem tam horridam sibi fingunt & odiosam, ut idem esse existiment, Christi partibus adhærere, quàm mortis faucibus appropinquare; credunt, nulli porrò voluptati, nulli gaudio, nulli lætitiæ, nulli solatio locum esse, atque ideo à Divino consortio, & conversatione cum Deo, timidi aufugiunt, qui tamen sub timoris exuviis, pacis auspicia abscondit: *Pax vobis, ego sum, nolite timere.* Dediscite ergo errorem, quoscunque hactenus inanis iste error possedit, meisq; verbis mentem advertite, dum coronidis loco vobis demonstro, vitam spiritualem, quæ miseriis plena, & calamitatibus vobis omnigenis obnoxia videtur, gaudiorum & deliciarum summè feracem esse.

Luc. 24. 37.

Ibid.

II. Et primò quidem probè mihi perspectum est, nonnullos vestrûm sibi persuadere, fieri aliter non posse, quàm ut homo vitæ austerioris & religiosæ amans sit miserrimus: non enim solùm privatus est omnibus iis deliciis, quæ & innocentes videntur, & sinceræ, sed variis etiam gravibusque calamitatibus subjectus est: quid enim, dicitis, vita pia & devota tandem est, nisi loqui parùm, & multùm plangere? rideri ab omnibus, & habe-

haberi ludibrio? victûs inopiam, infirmitatem corporis, honoris dispendia damna proprii commodi tolerare? an non hoc infelicissimum vitæ genus est? Enimverò, Auditores, vehementissimum obicem in sermonis principio mihi opponitis, qui mihi insuperabilis scopuli instar objicitur, ut ne è portu egrediar. Sed ecce! tantum abest, ut his absterrear à dicendi proposito, vel has, quas dicitis miserias, proprias vitæ sanctioris denegem, ut etiam ultro vobis concedam, Personas pias & spirituales non solùm mala hæc, plus justo à vobis amplificata, pati frequentissimè, sed pati sponte suâ ac voluntariè, adeo quidem, ut cùm ipsa domi suæ non occurrunt, foris, & unde unde ab ipsis magno studio inquirantur; dicitis, illos tolerare injurias; plura ego dico, injurias non tolerant modò, cùm inferuntur, sed & procurant, ut inferantur, Simonis exemplo qui stultum se & mente captum fingebat, ut majoribus ludibriis exponeretur. Dicitis, illos paupertate affligi, addo ego, quòd sponte illi inhient, studiosè illam sectentur, ut olim Franciscus, qui omninò nudus comparuit, ut penuriam asperiorem indueret. Dicitis, eos infirmitatibus opprimi; ego autem addo ampliùs, quòd eas, quantum licet, sponte foveant, ad D. Bernardi imitationem, qui, ut corporis valetudine caduca magis ac debili laboraret, sibi eremos, cæli & auræ gravitate insalubres in sedem elegit. An non ipsimet vidistis, quomodo jejuniis se se emacient, affligant ciliciis, catenis dilanient, & prolixis vigiliis consumant, cum tamen facile iis esset, hæc omnia missa facere, Anne ideo eos miseros apellabitis? minime profectò, respondet magnus Præsul Salvianus, *Nemo aliorum sensu miser est, sed suo: & ideo non possunt cujusquam falso judicio esse miseri, qui sunt verè suâ conscientiâ beati.* Cum ergo justi tantâ aviditate similes calamitates perquirant, tantis dispendiis terram aspectu horridam & inanimabilem, solum sterile & spinosum sibi comparent, necessariò concludendum est, magnum ibi thesaurum, , eúmque nobis incognitum delitescere. Sed qualis ille? interna nimirum anima solatia, eáque limpidissima, familiaris illa & plusquam amica necessitudo, quâ Deus etiam in hac vita cum electis utitur, & illud cum fœnore remuneratur, quod ejus amore identidem toleratur. Quid enim? an Deum fortè ideo tam durè servos suos in hac vita habere creditis Auditores, sicut quorundam fert opinio, ut mercedem omnem, & promissum centuplum in alteram vitam differat? O vos delusos, deceptósque! præmia certè manu liberali Deus in illos effundet, ut bene observavit D. Bernardus, quin caduca terræ præmia, ut sunt divitiarum, applausuum, laudum, & vanitatis conferat, non tamen ob id omittet, etiam in hac vita cœlestem gloriam veris gaudiis antevertere. An non enim etiam militibus in prælio certantibus liberale præmium post victoriam promittitur? Hoc tamen insuper habito etiam conflictûs tempore con-

Lib. de providentia.

grum stipendium subministratur: an non agricolis sua post messem merces asseritur? quibus tamen etiam messis tempore conveniens sustentatio non denegatur: *Nimirum & operariis hujus sæculi*, ait sanctus, *solet cibus in opere, & merces in fine dari.* Id ipsum credite Deum facturum: Ille sanè in vita futura præmium grande nobis parat, nec tamen ob id etiam in hac vita condecenti nos stipendio defraudat. Promisit quondam DEUS Israëlitis terram lacte & melle manantem, omníque ubertate & rerum copia affluentem, nihilominus tamen, quantis lautitiis & quàm opiparè illos etiam in deserto habuit? Certè Deus illis meritò dicere potuisset: in præsentiarum alite vos ipsos, & famem bellite meliori, quo poteritis modo, sufficiant vobis radices amaræ & labruscæ sylvestres, quas affatim solitudo & nemora subministrabunt, omnis herba vobis in pabulum cedet, veniet autem tempus, quo & fructus suavissimi & carnes sapidissimæ splendidè epulaturis suppetent & apponentur, tum enimverò vindemiam semper fœcundam, campos frugibus refertos, & oliveta matura, ac pascua semper virentia habebitis: sylvæ & saltus undique ferinâ exquisitissimâ abundantes vos circumdabunt, vos alluent maria lectissimis piscibus referta. Ne ergò grave vobis accidat, præsentem famem pati. Ita sanè Deus ipsis dicere poterat, nec dixit tamen: verùm de iis vel in deserto providit lautitiis, eósque paravit cibos, quos vix alius in opulenta civitate pro splendido & opiparo convivio apposuerit. *Pluviam voluntariam segregavit Deus hæreditati suæ.* Psal. 67. 10. Novas ipsis instruxit epulas, cibos indulsit, Egygti penui ac promptuariis penitus ignotos, quósque nec in ipsis culinis Pharaonis ad eam diem fuit reperire, útque non tantùm necessitati, sed & ad palatum, & delicias usque eis provideret, in modica mannæ buccella, artificio prorsus mirabili, quidquid uspiam saporis est, recondidit. Mutet ergo sententiam, quicunque vestrûm stultè sibi persuadet, ex eo, quòd Deus convivas in cœlo suos torrente voluptatis satiet, eis modò non nisi amara apponere. Ego enim dico vobis, quòd in hac quoque vita abundantissimam ipsis copiam deliciarum, sed secretarum, & absconditarum subministret: *Manna absconditum, quod nemo* Apoc. 2. 17. *scit, nisi qui accipit.*

Serm. Ecce nos reliquimus omnia.

III. Id unum modò perquirendum est, an deliciæ istæ verè tales sint, ut mundanis antestent, quemadmodum deliciæ Israëlitis in deserto cœlitus date, illas superabant, quibus in Civitate Ægyptii fruebantur. Facilè autem ab hac veritate convicti eritis, si modò ad diversam earum voluptatum conditionem attenderitis, quæ propriæ esse solent, tum iis, qui mundo deserviunt, tum iis, qui susdéque habitis terrenis solùm ad cœlestia adspirant; cùm enim, ut probè vobis perspectum est, illorum voluptates corporis sint, horum verò

animi

animi, minimè dubium est, animi delicias multùm corporeis antecellere. Quodsi effatum hoc hominis foret sanctitate conspicui, aut virtutis partibus singulariter addicti, posset forsitan aut falsitatis argui, aut minùs æquus, in propria nempe causa, videri judex. Verùm mens hæc & sententia est ipsorum Gentilium, Plutarchi, Senecæ, Platonis & Aristotelis, qui, ut palam omnibus notum est, humanam beatitudinem non in actionibus sensuum animalibus, sed in operationibus intellectus ac rationis constituerunt. Nec ego id evincere laborationum momentis, innumeris ac indubitatis, sed solam experientiam in argumenti locum advocabo. Quis vestrûm Auditores, non multoties auribus percepit singulare illud gaudium Archimedis, magni nominis Philosophi, cùm quondam balneum ad corpus abluendum ingressus esset, atque unico temporis momento, & illo quidem, quo minimè speraverat, certam quandam demonstrationem, licèt mechanicam tantùm, inveniisset, quam longis speculationibus nequicquam indagaverat, tantum sanè gaudium suo superfundi animo sensit, ut illicò è balneo avolans potiùs, quàm egressus, delirantis instar aut extatici, cursu domum versùs concitato, quanto maximo clamore poterat, illud ingeminaret: *Reperi, reperi.* Adeo & sibi satisfecerat, & applaudebat, ut velut alienus à sensibus etiam nudo corpori velamen injicere obliviscceretur. Jam venite, subjungit appositè Plutarchus, cùm rem sanè parodoxam enarâsset, venite, ac producite in medium Apicium quendam è gulosissimis mortalium, qui unquam in mundo heluati sunt, qui, posteaquam ventrem infarsit aut sturnis sapidissimis, aut pinguissimis phasianis, tam lætus & alacer è mensa surrexerit, ac præ excessu gaudii sonorâ voce exclamaverit: *Voravi, voravi.* Dicite mihi Polienum quendam è maximè lascivis ac libidinosis, quos historiarum monumenta exhibent, qui post omnem honestatem inter saturnalia maximè obscœna, aut dissolutissima Lupercalia prostitutam, pari gaudio & lætitiâ affluens, è lupercalibus egressus, eadem quasi extasi correptus, exclamaverit: *Amavi, amavi.* Certe hoc de nullo legitur, ait Philosophorum acutissimus: *Nec verò audivimus, vel gulosissimum quemquam, clamare: voravi: nec lasciviissimum: amavi: cùm quidem & fint & fuerint innumeri intemperantes.* Quis ergo hinc non colligit, quantum omnibus corporis voluptatibus præstent puriores animi deliciæ; Potens enimverò & magni ponderis animadversio hæc est; si enim tantam dulcedinem experitur animus in contemplatione veritatis & caducæ & naturalis, quæ tamen omnium sensuum voluptati multum antestat, dicite obsecro, qualis erit ea voluptas, quæ in contemplatione veritatis cujusdam divinæ & æternæ in animum redundabit? Et quisnam par erit explicando teneros illos cordis

Libro, non posse suaviter vivi secundùm Epicurum.

devoti sensus, & voluptates limpidissimas ejus, qui solum se Deo impendit cognoscendo? quis, inquam, satis explicet? *Beatus populus, qui scit jubilationem*; Ego sanè concius imperfectionis meæ, experientiæ propriæ testimonium adducere non ausim: sed audio Bernardum pro me attestantem: *Revera illud solum & verum est gaudium, quod non de creatura, sed de Creatore percipitur; & quod, cùm possederis, nemo tollet à te, cui comparata omnis aliunde jucunditas maror est, omnis suavitas dolor est, omne dulce amarum est, omne decorum fœdum est, omne postremò, quodcunque delectare possit, molestum est.* An non enim omnium creaturarum perfectionem Deus modo eminenti in se continet? Ita sanè: nec enim dare posset coloribus pulchritudinem oculis tam amicam, nec cibis dulcedinem tam gratam palato, nec sonis harmoniam auribus tam acceptam, nec mollitiem corpori tam amatam tactui, nec floribus fragrantiam odoratui tam suavem quis porro non videt, animam internè fruentem DEO suo, omnibus illis bonis in eodem perfectissimè conjunctis gaudere, quæ extra Deum non nisi imperfectè inveniret, in tanta objectorum varietate, & numero diffusa? tantóque voluptatem esse vehementiorem, quantò bonum illud, quod in præsentiarum delectat, magis secum ipso unitum, in se collectum, restrictum, atque conjunctum est: ad quod fortassis alluśit David, quando ad venam aquæ viventis anhelavit: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Quid? si cervi instar, siti accensus æstuabat, nunquid poterat illam aquarum rivulis extinguere? Minimè sanè auditores? hæc enim voluptas peculiaris non est; sed è fonte bibere, hæc tandem voluptas sitientibus optatissima est. Hac de causa accidit, ut, quoties à divinæ magnitudinis contemplatione sancti desistunt, ingentem concipiant nauseam ac fastidium eorum, quæ & sensus oblectare, & corpori quoquo modo grata solent accidere. Hinc quidam illorum claudebant oculos, ne ullam posthac caducam pulchritudinem intuerentur, ut de Silvano quodam Monacho Cassianus testatur. Alii obturabant aures, ne audirent porrò inania mortalium vota, quod de Serapione Abbate Palladius memorat: alii induci haud poterant, ut vel famelici, cibum admitterent, quemadmodum de Diva Catharina Senensi notissimum est; alios autem sensu omninò carere dixisses, cùm asperrimæ ferri cuspides vulnera quidem, non verò dolorem inferre, & sanguinem non gemitus viderentur elicere, quod Dominico Loricato accidit: alii graveolentiam fœtidissimorum cadaverum, & purulentum marcorem, utut studio admoverent nares, minimè sentiebant, quod Jacobo pœnitenti evenit. Non me latet, ad tanta singulos peræquè aspirare non posse, hoc tamen non impedit, quò minùs & nos ad fontis tam largi, tam benefici

Psal. 88. 16.

Epist. 114.

Ps. 41.

beneficî scaturiginem admoti sperare possimus, pro vasculi nostri proportione abundantiam congruæ voluptatis: *dilata os tuum, & implebo illud.* Psal. 11.

IV. Certè si nullam aliam, saltem illam voluptatem sperare licebit, quæ in quòvis animo verè spirituali altissimam illam pacem excitat, quàm conscientiæ appellamus: *Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum.* Ad Philip. 4. 7. Hanc qui possidet, cui porrò invidebit? Fruantur sanè impii voluptatibus suis, quantumcunque libuerit, subdolis & fallacibus, certè nunquam sincerâ voluptate gaudebunt, nisi cordis tranquillitatem obtineant; hæc autem quomodo ab impiis sperari poterit? nunquid enim in mundo nihil quietum est, quamdiu motu agitatur? saxum aspicite, tum demum quiescit, quando moveri desinit: nec in moralibus quidem aliter evenire agnoscimus, nec enim medicus quietus est, nisi valetudine ægro ex integro restitutâ, qui finis unicus operationis est, & terminus motûs; ad id usque semper in agitatione est, venit, redit, studet, præcipit, scribit, explorat arteriam, linguam examinat, observat oculos, jam hoc, mox illud pharmacum dictat, somnum noctis, quietem diei, interdiu explorat, appetitum in cibo, gustum in potu perscrutatur; redditâ autem perfectâ sanitate, tùm enimverò quiescere se posse profitetur, nec illam ampliùs domum frequentat, nec suos illuc ablegat, jam finem suum consecutus. Hoc supposito, dicite obsecro, Auditores, quis finis hominis est? nonne beatitudo? nunquam ergo nisi obtentâ illâ quietus erit, & finis sui possessione beatus. Impii verò ô quantum à fine hoc remoti sunt: *Unus quisque in via sua erraverunt,* ait Isaias: hic enim unanimi omnium sapientum consensu, non nisi in Deo reperiri potest. Impii autem quid agunt? jam eam in divitiis quærunt; verùm illæ respondent: non sumus beatitudo, hæc enim bonum est, sub *ratione finis* amabile, nos autem sub *ratione medii* tantùm. Mox in divitiis inventâ minimè quiete, ad honores moventur, & illi reponunt: non sumus beatitudo; hæc enim bonum est securum, mutationis & vicissitudinis expers, nos verò infinitis varietatibus obnoxii; aliò tendite, si beati esse desideratis; sic & in honoribus minimè quieti, in cibos & pastum proruunt; hi verò respondent, nulla in nobis beatitudo residet, hæc enim bonum est homini proprium, nos verò bonum etiam bestiis commune; aliò gressum convertite, si plenè contenti esse exposcitis. Tum illi è culinis & penu digressi, in lusus involant, in cantus & theatra, in circos & torneamenta, in amores illicitos, sed idem ab omnibus responsum obtinent, beatitudinem non nisi in bono perfecto, stabili, summo, & universali inveniendam, quod non nisi DEO convenit. Quid tandem accidit? id sanè solùm, quòd peccatores perpetuò vivant inquieti, cùm motu continuo agitentur; pro eo enim, quòd rectà versus Isa. 47. 15.

DEUM

DEUM moveri deberent, qui finis hominis est, illi semitâ prorsus contrariâ moventur erga creaturam, jam
Ps. 11. 9. hanc, jam illam. *Impii in circuitu ambulant*, regio Propheta testante; semper in gyro rotantur. O quàm longe alium in modum personis spiritualibus usuvenit, Auditores? illæ enim recto in DEUM tramite tendunt, juxta illud Isaiæ: *Semita justi*
Isa. 26. 6. *recta est, callis justi rectus!* hinc illi soli quietem obtinent, qui soli ad finis sui possessionem pertingunt. Quamvis autem in hac vita finis iste perfectè possideri haud possit, nec, quod ritè consequitur, beatitudo ex integro obtineri, si tamen in hujus vitæ decursu aliquid beatitudinis à quopiam participari potest, si quis gaudio & lætitiæ locus, certè penès justos est, hi enim sunt DEO vici-
Ps. 148. 14. niores. *Hymnus omnibus sanctis ejus*, cui enim alteri? *populo appropinquanti sibi.*

V. Nec quisquam se porrò fatiget opponendo, vitam spiritualem austeram prorsus, horridam ac tristem esse; quamvis enim talis appareat, minimè tamen talis est, nec sensus vestri, ut vos arbitramini, fidele testimonium præstare poterunt; quin potiùs notúmnè vobis est, quid hac super re eveniat? id sanè quod Moysi accidit. Palam vobis est, Viro huic inclyto DEUM in vertice montis Sina apparuisse, ad dandam ipsi proprio oraculo Legem, quam populo suo promulgari volebat: verùm enimverò quàm terribili apparatu eidem apparuit? videbantur sanè omnes tempestates è domicilio nubium evocatæ, & ex abyssis in montis illius jugo ad generalem armorum lustrationem convenisse: prælii locus aër erat, qui, ut conflictum magis feralem & formidabilem redderet, in solis præsentis despectum tam spissam agglomeravit noctem, quam non nisi per intervalla, quasi accensæ faces, & ardentia funalia, fulgetra interpolabant: erat quidem intermixtus nonnullus lucis fulgor, verùm lucis tam formidandæ, quæ ipsas tenebras desiderabiles, & noctem redderet amabilem; respondebant reciprocè ex omni parte, harmoniâ tremendâ, interlabentia tonitrua, tubarum strepitu intermixta, & lituorum clangori rursus tonitrua succedebant; scire sanè minimè poteras, an hæc signa forent, ad prælium incitantia, an parando receptui destinata, quin potiùs videre poteras ad majorem confusionem excitandam, eodem momento, quo fulgura micabant, associari cum fulgetro tonitrua, & eodem tempore, quo tonitru crepabat, fulminis ictum avolare; fumabat mons totus, sciſſuris disruptus, quas in visceribus fulminum ictus efformabant, ignemque vomendo, & vibrando flammas, credidisses, cælum totum funestissimo brevi incendio exurendum. Vos, quæso & obtestor, ipsimet judicate, quid ad tale spectaculum aut faciendum populo fuerit, aut dicendum; stabat ille intra suos ordines & turmas, juxta Dei mandatum disco-

dispositus in circuitu ; audiebat fragores , prælii discrimen aspexerat, & in medio periculi sciverat Ducem suum contineri ; sed quale quæso judicium formare poterat ? erant confusè immixtæ fæminæ , adolescentes & infantuli , ac viri ipsi, uti intellectu rudes & crudi , ita nil aliud cogitare poterant , quàm jam jam actum esse de Moyse : Heu ! clamare poterat fæminarum nonnulla , cùm libratum fulmen præcipitari videret, hoc enimverò est, quod recta Moysen feriet, hoc habet: respondere poterat altera, visâ flammâ & vapore, hæc sanè est, quæ celerrime Moysen absumet ; quî enim fieri possit, dicere poterant inter se promiscuè, ut tanta fumi agglomeratio illi faucium meatum non suffocaverit? temerarius ille profectò fuit, qui in tantam altitudinem ausus est eluctari, poterat sanè nobiscum, ut alii , manere ad pedem montis , & excusationem prætexêre penès Deum, non posse se in tantam sublimitatem eniti. In hunc sanè modum consternatus ille populus ratiocinari poterat: quin reipsâ experior , cùm tantas moras necteret Moyses , ab omnibus sententiâ unanimi pro mortuo habitum , atque hanc ob causam Aaroni supplices accesserunt, ut alios sibi Deos quæreret, magis placidos & mansuetos, cùm DEUS ille terribilis ac tremendus Ducem suum interemerit: *Putantes Moysen esse mortuum, ad Aaron accesserunt , petentes sibi Deos fieri.* In hunc modum diffusè Abulensis. Verum ô quantùm hi omnes à vero aberrârunt , Auditores ? certè nec inter Alcinoi hortos, aut umbras amœnas Thessaliæ , majores deliciæ fuerunt illis , quas inter hosce belli motus , & Ætnæ sacratioris incendia Moyses experiebatur ; ille enim in medio tempestatis jucundâ DEI conversatione gaudebat, & cibi minimè indigus , ac quietis expers, perdius ac pernox, pulcherrimam DEI faciem contemplabatur, nec ullo unquam tonitru interturbatâ quiete, nec oculis fulgetro hebetatis , nec ullo fulmine tam audaci , ut vel fimbriam vestimenti contingeret , quin potiùs , si Abulensi credimus , omnis ille horribilis apparatus, non erat justum prælium , sed umbratilis tantùm fictusque conflictus ; nec enim vel verus ignis , aut veræ erant ruinæ è fulminum ictibus exortæ. Ecce Auditores! pulcherrimam imaginem eorum , quæ hac die probare intendimus : certè vita hominum spiritui vacantium per montem Sinai figurata est , qui ibi commorantibus jucundus erat , iis verò, qui de longè aspiciunt , formidabilis. Rudis autem populus , qui præter id , quod apparet , nil pensi habet , compatitur miseris illis , qui sua quidem opinione nimiùm altè volunt eniti ; ô quantò meliùs, inquit , facerent , si ad pedem montis , in quo perfectio habitat , consisterent , nec ad supremum illius verticem aspirarent ; quid enim ibi inveniri possit , nisi spiritûs cum carne conflictus , & appetitûs cum ratione ? Hæc autem inter prælia, si

In c. 31. Exod. q. 2.

In cap. 19. Exod. q. 11.

diu durent, quî fieri potest, ut non perdatur vita? timent enim, omnem pœnitentiam, quam justi spontè suscipiunt, ictum sibi esse lethalem, qui si vitam non omninò elidat, saltem illam sauciet, utque olim Hebræi dicebant: *Non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur:* ita & ipsi dicunt: relinquamus, cuicunque placuerit, tantam cum DEO familiaritatem, nos autem, si vitam vivere tranquillam, nec intra pericula & labores mori cupimus, procul nos abstineamus. *Non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur, non, non loquatur nobis Dominus.* Heu discursus pariter & iniqui, & deceptorii! non solùm, qui Moysis personam agunt, non moriuntur, nec patiuntur quidpiam, verùm animo suavissimo nectare inebriato, nec cibum curant, nec quietem appetunt, sed dies noctesque amabilissimis cum DEO colloquiis transigendo, rident & nil faciunt terrores illos apparentes, quibus aliorum vultus impallescunt. *Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis, non, non est illis scandalum,* ut rudis populus arbitratur. Nos autem non solùm timeamus montis illius verticem conscendere, sed cum ignavis illis procul consistamus, *qui pavore concussi steterunt procul!* An mentem ergò non corrigemus, nec umbras superabimus spiritu confortato? an tàm turpiter nobis imponi patiemur turbinum ac tempestatum figurâ, cassâ & evanidâ? O imprudentiam! ô debilitatem! ô vilitatem!

Ps. 118. 165.

Exod. 20. 18.

VI. Decrevit quondam, ex composito se ipsum contra mortem animare Seneca, & quo tandem argumento id effecisse existimatis: certè non alio, quàm quod nos in præsentiarum tractamus. Statuit sibi ob oculos mortem, specie, quâ exhiberi potest, horridissimâ, dirâ, superbissimâque, illique faciem obvertens, quin & fronte contemptim fronti adversæ calvariæ admotâ: Frustra, inquiebat, hac tuâ me specie territare intendis, ad quid enim enses producis & secures? ad quid flagella & equuleos? ad quid accincta vadis barbarorum carnificum famulitio, quorum hic sagittis, ille catenis, hic uncis, ille torcipibus, hic clavis, ille funibus, instructus est? nequicquam sanè intento mihi digito rogos & incendia ostentas, quibus me in cineres redigas, nequicquam voragines horrendas, in quas me præcipitem agas: pone quæso, larvam, novi te perbenè: *Tolle istam pompam, sub qua lates, & stultos territas, mors es, quam nuper servus meus & ancilla contempsit.* Absiste, quæso, cum hisce terrorum & terriculamentorum machinis, ab ululatu, stridoribus & lamentis abstine, an enim aliud præter dolorem inferre mihi poteris? atqui cum hoc ipso decertantem podagricum intueor, & superantem; cum hoc ipso certare video saucium illum, timoris omnis expertem; cum eodem confligere febricitantem illum ac sustinentem; cur ergò solus ego à dolore vilissimè dejiciar? quâ

Lib. 3. epist. 24.

qui, quantumvis fortè gravior sit, supremus tamen est & ultimus? Hos animos, Auditores, sibi ipsi Ethnicus addidit ad contemnendum illud, quod horribilium omnium horridissimum est, mortem videlicet, & sanè, si verum eloqui placet, hac consideratione animatus, eò pertigit, ut, cum mortis nuntium ab ingrato discipulo Nerone inferendæ inaudiisset, nec colorem vultûs mutaverit, nec impalluerit, aut turbatus sit, sed ipse amicos ipse domesticos, ipse plangentem thori consortem confortaverit, & in ipso supremo mortis articulo, cùm jam apertis & incisis venis copiosus sanguis defluereet, in ipso balneo positus nobilissima moralis doctrinæ dogmata multis amanuensibus dictaverit, ut inter ipsissima sapientiæ documenta expiraret, inter quæ vixerat. Cur ergo à tanto magistro doctrinam tam proficuam non addiscimus; Nos enim, an non ad solum nomen & figuram vitæ spiritualis toti expavescimus, quæ ob oculos nostros apparatu tam ferali pœnitentiæ, dolorum, & asperitatis obversatur? Bene est, *illud ante omnia meminerimus, demere rebus tumultum, & videre, quid in re quaque sit, sciemus, nihil esse in istis terribile, nisi ipsum timorem.* Quid ergo tertorem vobis injicit in vita spirituali, Auditores? forsan solitudo illa, & segregatio, quâ vobis posthac conveniet, à lusibus publicis, & iis, quæ vel ultimæ plebi sunt communia, abstinere? sed hæc ipsa solitudo est, quam tot Deo sacrati viri in claustris, tot virgines in Parthenonibus, tanti Eremitæ in montium latebris profitentur! Nihilne unquam de Romualdo audivistis, qui septem annos continuo silentio transegit? nihil de Rudolpho, qui in eodem sedecim annis integris perduravit? si isti potuerunt id, quod longè gravius est, cur vos non possitis id, quod minus & levius est? vobis enim lege nullâ à familiari hominum consortio interciditur, sed a vano duntaxat, & scandaloso. Quid vobis terrorem incutit? an orandi studium? sed huic tantâ facilitate vacabant Antonii, & Arsenii, ut, cùm ad solis occasum eandem auspicarentur, etiam à nascente sole in illa deprehensi sint. Quid vos terrefacit? an eleemosynæ largitio? sed hanc tantâ liberalitate dispertiti sunt, & Petrus mercator, & Paulinus Episcopus, ut, cum aliorum amore bona omnia vendidissent, eorundem amore etiam se ipsos vænum exposuerint. Sed forsan pœnitentiæ opera vos pavidos reddunt, vitæ spirituali tam familiaria? vos autem cùm & viribus debiles, & corporis constitutione molli ac tenerâ sitis, tantum animi non habetis, ut usque adeo asperè in vosmetipsos animadvertatis? Sed quis tenerior Genovefa Parisiensi, Asellâ Romana, Magdalena de Pazzis, Hedwige, Theresiâ, Isabellâ, quæ è corpore suo macellum fecerunt rigidissimum? Nec etiam opus est, ut ad injiciendam vobis formidinem vita spiritualis

proferat, aut centones vetulos, aut aquas insipidas, aut hirsuta cilicia, aut stimulos ad sanguinem usque pungentes. Auferat illa omnem horroris apparatum, cineres, funes, spinas, catenas, lachrimas, pallorem, nuditatem, contemptus, & morbos, séque ipsam, qualis est, repræsentet. *Tollat, tollat istam pompam, sub qua latet, & viles territat.* Hæc enim, hæc vita spiritûs est à quamplurimis constanter exercita. Talium exemplorum vulgatâ notitiâ fasti & annales scatent. Omnis ætas, sexus, conditio, omnis populus & natio, ea jactat quamplurima, & nos eorum numero accenseri haud possimus? quid enim tandem in illis erat, an non ex eadem creta & luto, ex eadem carne formati sumus? Si modò velimus, eædem consolationes & nobis paratæ sunt, quarum adminiculo hi omnes tanta sustinuerunt: *Nunquid grande est, ut consoletur te Deus?* Jobus ingeminat. Easdem sanè delicias, eandem mercedem, & nos sperare possumus: eâdem charitate operari, quod cordi amanti adeo facile accidit, quàm durum & laborioſum esse, animo amoris experti videtur. Quis ergo porrò nos contineat, ne exclamemus: Vale munde! valete deliciæ & vanitates, illi vos servate, qui aliud præter vos bonum ignorat; nobis certè pax posthac non erit ampliùs cum carne subdola & fallaci, quæ sub amicitiæ schemate hostilitates perfidas contra nos tanto liberiùs exercet. Bellum, bellum exposcimus, sed bellum utile, honestum, jucundum; stultus sanè est, qui delectabile esse existimat, stipendia sub signis sathanæ mereri, omnis boni nostri inimici, quíque intolerabile autumat, sub Dei vexillis militare, qui nostræ felicitatis est avidissimus.

Job. 15. 21.

PARS ALTERA.

VII. SEd ecce! Auditores mei, nos utrínque in termino junctos: ego quidem non sine labore dicendi, vos autem non absque tœdio auscultandi ad metam spectatis. Quid porrò supereſt, nisi ut ego veniam deprecer ob partes meas & munus hoc in loco malè obitum, vos autem quod erratum est, benevole indulgeatis? Verum quidem est, illos tantùm errores vitio vertendos, qui è libero voluntatis arbitrio oriuntur, non verò, quos ex ingenio tantis laboribus impati procedere necesse est. Certè animus mihi erat serviendi vobis sinceriſſimus, neque alium sibi deposcebat & Auditorum meorum sapientia, & officii mihi impositi dignitas, gravísque dicendi hoc è suggestu provincia, nec minùs etiam benevolentiæ vestræ affectus, quam unanimes mihi exhibuistis. Sed quid tandem? certe rarò accidit, ut vires desideriis respondeant, & in me id quoque accessit, quòd cùm virtute, quæ sacratum DEO hominem decet, destitutus sim, totúsque gelu algeam, è glacie cordis mei tantum fervoris extorquere haud potuerim, ad vos condignè inflammandos.

Quan-

Quantumvis tamen sermones mei rudes fuerint, & frigidi, ac indiserti, plurimisque obnoxii defectibus, nil tamen oberat, quò minùs ipsa divini verbi efficacia, boni quidpiam in animis vestris operaretur. Illa sanè, quanto simplicior; tantò fortior, robusta satis esse debebat ad dejicienda vitia & peccata, & pietatem in justorum cordibus confirmandam. Verumenimvero Auditores, quid tandem dicitis? quem fructum è tot sermonibus Evangelicis collegistis? quid utilitatis, quid profectûs ex ore vilissimi servorum suorum Christus vobis suggessit? certè haud parùm vos inde traxisse utilitatis existimo, si in hac morum integritate deinceps perduretis, quam jam inde à principio concepistis: ut autem ad hanc faciliùs pertingatis, quid porrò possum adjungere? Id unum sanè, ut sæpenumerò perpendatis, quàm brevis vita sit, quàm incerta mors, quámque inæstimabile vos in cœlis præmium maneat, merces laboris vestri & operum bonorum. Ita est, Auditores mei, hoc pro solatio in animis vestris mnemosynon conservate, quod digressurus à vobis statui relinquere, velut supremum pignus & arrham affectûs mei, quo vos cupio reddere immortales, ut nimirum memoriæ vestræ insculptum firmiter teneatis, quantæ bonitatis sit ille Dominus, cui servitutem uni servitis: *Quàm bonus Deus his, qui recto sunt corde.* Dominus certè amore dignissimus, qui numeratos tenet singillatim omnes passus vestros, quos ejus gratiâ figitis, omnes lachrimas, omnem eleemosynam, omne suspirium, omnem precationem, omnem pœnitentiam, omnémque vel levissimam victoriam, quàm ejus amore à sensibus vestris refertis, gloriam illam ipsissimam, quâ ipse gaudet, vestram faciet: *qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo.* Et ô superi! quæ tandem erit consolatio vestra? cùm brevi dolore, illius amore in vita hac perfunctos, ipse vos in mortis articulo, ridente vultu, excipiet, & aspectu amabili omnia quæ feciſtis, opera bona vobis ob oculos ponendo, jam à vobis aut vilipensa, aut oblivioni data, à se autem fideliſſimè conservata. vos inter beatorum cælitum concentus, & Angelicarum mentium applausus in Paradisum deducet, absterſis manu propriâ lacrimis vestris, cum nec gemitus porro nec luctus, nec planctus in vobis apparebunt: *Et non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec dolor erit ultra*; sed risus æternus: voluptas æterna, vita æterna, æterna sanitas, pulchritudo æterna, æterna sapientia, thesauri æterni: æterna felicitas. O charitatem infinitam! O amorem ineffabilem! quis ad perseverandum in tam benigni Domini servitiis seipsum non animet, qui copioſissimè nos remunerari paratus est, & pro actibus, gratuitis recipiet cuncta illa obsequia, quæ tamen sunt justitiæ debita. Hoc vellem vos Justos considerare.

Apoc. 2.

Apoc. 21. 4.

Ps. 72. 1.

VIII. Quodsi verò in hoc consessu vestro immixtus forsitan peccator foret, velut inter flores Aconi-

tum aut napellus, sive lolium dolosum in frumento, quid ultimò tandem miseris istis à me dicendum existimatis? an invehar in illos, illos confundam, & indomitam eis cordis duritiem exprobrem? minimè sanè, sed per JESU Christi viscera & amorem eos obtestabor, ne animam suam tam vilem ducant, ut ob voluptatem momentaneam, caducum commodum, vel affectum brutalem, continuo damnationis æternæ periculo expositi, vitam degant. Perpendant potiùs, quàm doloriferæ accident flammæ illæ luce carentes, noctes illæ, auroræ ortu destitutæ, stridores illi absque animi requie, planctus & lamenta absque solatio, carceres sine exitu, tormenta sine fine, & tortores omnis pietatis expertes. Quodsi verò animam suam nauci faciunt, supplex accidam, ut saltem sacratissimo illi Sanguini parcant, pro ipsis effuso, & Carni illi eorum amore dilaniatæ, ac Corpori lacero. Ah necesse est, peccatores tandem in vos effundere affectum terrore plenum, quem diu jam clausum animo continui. Primò tamen successum brevem quidem, sed ratum & insolitum auscultata? Puella quædam honesta & ingenua, diu à proco infestata, omnem tentavit industriam, eum à se repellendi: rogavit, admonuit, minas immiscuit, nequicquam omnia; tandem consilium arripuit, tantò magis audax, quantò minùs expectatum; cùm enim improvisò advenientem juvenem aspiceret, vultum pallore, velut ad conspectum viperæ induit, cûmque in ea animi consternatione, & cogitationum conflictu modum se tuendi nesciret, Christi è cruce pendentis imaginem, grandem ac devotam, quam in cubili tenebat, arripuit, perniciéque cursu ad ostium cubiculi delata in porte limine transversam collocavit, mox ardenti vultu, aspectu horrido, & voce plusquàm fæmineâ exclamavit: Adesdum scelerate, adesdum, satia animum, sed ecce, quò tibi transeundum sit; antequam ad me pertingas, calcandus tibi Christus est. Si animus tibi suppetit, Sacrosancta Illius membra conculcandi, tum enimvero patiar profanari mea. Stetit ad vocem hanc attonitus Juvenis, nescio an rei novitate defixus; an pudore & verecundiâ confusus, vultúque in mille colores mutato coram Christi crucifixi icone prostratus, plus oculis, quàm linguâ locutus planctu diffluxit & lachrimis, temeritati suæ indoluit, ad pœnas debitas se sponte obtulit, emendationem spopondit. Ego sanè, Peccatores, ut vos à peccato deterrerem, quadraginta hisce sermonibus omni studio & industriâ quæ in mentem venire poterant, elaboravi. Jam rationum momentis in medium allatis vos admonui, jam interpositâ authoritate vobis consilia dedi, jam confortavi exemplis, jam minis terrui, jam invitavi promissis, jam flexis genibus obtestatus sum, & supplex accidi; si his omnibus insuper habitis, nonnemo in hac Basilica inveniretur, qui audaci omnium, quæ audivit, contemtu secum statuisset, è templo

plo egressus iisdem, quibus priùs assueverat, peccatis sese involvere, video id unum mihi decernendum quod in summis malis fieri assolet, ut media nimirum extrema arripiam, unde sanè dubito, an porrò me continere possim, quin laudatæ virginis exemplum imiter, & sacratissimam hanc Christi è cruce pendentis imaginem templi liminibus superimponam, omnique alio exitu clauso; & aditu negato, totus animo exardescens, & unâ lachrymis perfusus exclamem: Quid ultra præstolamini? exite miseri, antiquæ enim consuetudines vestræ vos urgent, & incitant, Exite, vestri enim contubernales, ad impura colloquia terminanda vos alliciunt: exite, qui enim vobis correspondent, ad contractus iniquos executioni mandandos vos invitant. Sed si eundum est, non nisi hâc viâ eundum est. Aspicite membra hæc languentia, hasce plagas profundas, & vulnera: hæc conculcetis oportet, si in antiquam redire sylvam statueritis. Hic ille Christus est, quem cùm palàm offenditis, tum enimverò utplurimum summam gaudii & voluptatis vestræ vobis attigisse videmini. Ecce jacet ante oculos vestros, ad libitum involate, terite calcibus, premite, conculcate, manus habet clavis affixas, impotes ad vos castigandos, linguam mutam & silentem, frustra metuitis, ne sentiat. Progredimini alacres; ille pœnis suis inter hæc vestras voluptates expiabit; vos plumis mollibus indormietis, ille in duro crucis trunco animam aget; vos floribus coronabitis caput, ille acutos inter spinarum aculeos expirabit; vos inter amplexus amatos tempus falletis & horas, has ille cum supremo agone colluctans singillatim numerabit. Statuite, quod vobis libuerit, cum corpore hoc miserando, jam enim, ut ore proprio Christus fatetur, opprobrium populorum factus est, linguarum omnium scopus, & abjectio plebis. *Conculcaverunt me inimici mei tota die.* Psal. 55. Si ego ô Christiani, in hunc modum novum & inauditum hac die ultimâ loquerer, an usque adeo temerarium quempiam inveniri posse existimatis, qui mihi ad talia invitanti acquiesceret, qui in Crucifixi imaginem animosus insiliret, utque porrò posset peccare, eundem minimè dubitaret conculcare? Et sanè, Deum immortalem! hanc ipsissimam injuriam, crudelissimi peccatores, ille identidem à vobis sustinet; vos enim, teste Apostolo, illi estis, *qui filium DEI conculcatis*, vos, *qui sanguinem testamenti pollutum ducitis*, vos, *qui spiritui gratiæ contumeliam facitis*, dum sponte ac deliberatè post tot sermones, & conciones auditas, peccare pergitis: *voluntariè peccantes*, mentem quæso advertite: *voluntariè peccantes, post acceptam notitiam veritatis.* Ad Hebr. 10. 29.

IX. Verùm, quo me impetus avehit, ut loci, in quo loquor, obliviscar? credam sanè, in Templo hoc nullos ampliùs peccatores inveniri, aut

aut si quidam sint, pœnitentes esse, non obstinatos. Tuarum partium est, Servator amatissimè! injectis in colla ipsorum brachiis Patris instar amantissimi, resipiscentes filios amplecti, illos sinu stringere, genis admovere, ad osculum admittere, aut si nimiùm fortè videtur, saltem tuam ipsis benedictionem haud denegare: *Super populum tuum sit benedictio tua.* Jam enim longo tempore nec absque incommodo, magna cum reverentia eandem præstolantur; ne porrò differ eorum desideriis facere satis: ego enim vadem me offero, & polliceor eosdem haud esse indignos; Illi enim sunt, qui huc accurrerunt, ad percipiendum aviditate tantâ verbum tuum, & depositis negotiis domesticis, curas dedignati profanas, diebus singulis huc convolârunt sanctissimâ tuâ doctrinâ imbuendi. Illi sunt, qui æquo animo dicentis inopiam, & ruditatem sustinuerunt, & curtam oratoris supellectilem facultatémque, satis superque contestati, quanti facerent doctrinam tuam pretiosissimam, dum eandem è labris hominis tam vilis, oratoris tam indiserti, quodque caput est, peccatoris adeò calamitosi, qualem Tu me esse nôsti, susceperunt. Fac ergo defluat in sinum eorum benedictio tua locuples & uberrima, quam merentur, illâque ab utraque manu tua profecta, dexterâ peræque ac sinistrâ: *de rore cæli, & de pinguedine terræ.* Benedic ipsis, domibus eorum, campis & agris, & quidquid demum in hoc mundo possident. Vos autem, Auditores mei, quos omni reverentiâ complector, pace fruamini in corde Jesu, in quo supremùm vos relinquo: *& pax DEI, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras. Corda vestra*, ut nunquam avertamini: *intelligentias vestras.*, ut ab ea veritate, quæ etiam cooperante inculto oratoris indiserti sermone in vos derivata est, nunquam porrò separemini, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

Ps. 3. 9.

Ad Phil. 4.

NB. Sequentes gemini Sermones ad numerum quadragenarium complendum, cùm diem stabilem sacro verni jejunii tempore non habeant, hîc ad calcem separatim annexi sunt.

SERMO

SERMO TRIGESIMUS NONUS.

IN FESTO SANCTI JOSEPHI.

Joseph autem vir ejus, cùm esset Justus. Matth. 1.
Mulieris bonæ beatus vir. Eccles. 26.

I. NEmo sanè hominum à magnis Principibus & tanto studio inquireretur, & inventus majori haberetur in pretio, quàm excellens, & eximius encomiastes, si eum pro meritis æstimare, ac pariter consequi possent: Famigeratus ille Macedo, Alexander, cui nihil ampliùs supererat vel ad fortitudinem sublime, quod exequi: vel ad fortunam prosperum, quod æmulari posset, infelicem se tamen existimabat, quòd Homero careret, nec erubuit lachrimis suis Achillis tumulum aspergere, non æmulatione meritorum ejus & rerum gestarum, sed unicâ Encomiastis, quem sortitus erat, invidiâ correptus. Nec solus ille simili ambitione laboravit; certè Spartani, cùm in campum contra hostes egrederentur, minimè dignati sunt, sese Marti commendare, Heroi tam bellicoso; Musis tamen sacrificia litabant, fœminis imbellibus: indicare eâ re cupiebant, tantum se suis viribus & animis tribuere, ut ad victoriam DEI patrocinantis auxilio minimè uterentur quidem, indigere se tamen Musarum alumno & encomiaste, qui dignum victoribus tantis epinicium posset canere. Ita Marius Rusticanus blanditus est Blozio, Pompejus Magnus suis sumptibus aluit Theophanem. Decius Brutus Accio favit, eâ solùm spe lactati, quòd immortales in eorum voluminibus essent supervicturi; quódque sanè admirationem meretur, locupletis cujusdam juvenis, cui Varo nomen, memini, ita referente Philostrato, qui condiscipulis suis sæpenumero pecunias ad usuram elocavit, hac tamen conditione, ut, si in Academia publicè declamare sibi contingeret, quasi admiratione moti, in publicas acclamationes & applausus erumperent, & è sedilibus assurgentes, elevatis palpebris exclamarent: Euge belle! Euge benè! nec posthac ullo solvendi censûs debito tenerentur. Tanti fit ab hominibus non spontaneus duntaxat, verùm & emendicatus encomiastes. Hoc si ita est, quo ergo erit in pretio DEI ipsiusmet Encomiastis elogium? ille sanè, qui solus omnium, nec affectu ullo duci aut

vult aut potest, ut aliquid ultra merita deprædicet, nec ob vilitatem mentiri, nec ob ignorantiam decipi valet. Verùm paucis profectò tanta fors obtigit, negari tamen minimè potest, inter primos istorum S. Josephum numerari posse, ad cujus laudes audiendas majori hodie lætitiâ & sollicitudine accurristis, quàm si ad vestrámet encomia auscultanda vos invitâssem. Non à me tamen, verùm ab æterna veritate, succincto unius verbi compendio, insignem Panegyrin refert, dum per Antonomasiam, ut quondam fidelis Abraham, pius David, Daniel prudens, Moyses mansuetus audiit, italle *Justus* appellatur. *Joseph autem cùm esset Justus.* Quid porrò hoc justi nomen significat? quid complectitur? quid dignitatis, & excellentiæ continet? loquatur ille, qui in explicandis scripturæ sacræ oraculis Doctoris maximi laureâ insignitus est, loquatur, inquam, Hieronymus, dignissimus sanè, cui fides ab omnibus integra attribuatur: *Josephum vocari justum, attendito.* Verùm quâ de causa? quove merito? *propter omnium virtutum perfectam possessionem.* Quid autem de homine majus, ampliúsque dici potest, quàm illum omnem virtutem, & perfectè quidem possidere? an non hoc Elogium sublime juxtà & summum vobis esse videtur? non ergò, quasi adhuc dubitemus de eo, quod certum est, Josephum nimirum Justum fuisse, sed ut videamur, an talis Justus dicendum sit, Sanctus ille excelsus & eminens, qualem adducta Divi Hieronymi commentario describit, in præsentiarum solidis rationum momentis considerabimus, ad quam nimirum perfectionis excellentiam, & gradum D. Josephus evectus sit, aut suâ ipse operâ evaserit. Cùm verò de rebus, ab eo gestis, dum viveret, pauca admodum, de beata verò ejusdem morte nihil posteritatis memoriæ sacri annales reliquerint, quid nobis faciendum est? Certè de meritorum ejus magnitudine ex eo solùm ratiocinandum erit, quod cuivis perspectum est; palam autem est unicuique, Sponsum Virginis fuisse: *Vir ejus.* Talem Eum appellant singuli, reverentur omnes, an non ergo hoc ipsum maximam in eo perfectionem arguit, cùm ipse talis sit? manifestandum igitur supereſt, Josephum Sponsum illum longe fortunatissimum fuisse inter omnes, cui non absque invidia Ecclesiasticus acclamavit: *Mulieris bonæ beatus vir.*

II. Fuit ergò Josephus Mariæ Virginis sponsus, *mulieris bonæ.* Vel ut loquamus meliùs: mulieris optimæ. Sed quid hoc? nolite quæso decipi, non enim Josephus Sponsus Virginis erat, aut casu fortuito, aut fortè fortunâ obtingens; aut improvidè ab eadem acceptus, ut quondam stultus mos Lacedæmonum erat, sed singulari Dei providentiâ, eidem in sponsum assignatus, atque adeo juxta omnes rationis regulas attributus: conveniebat ergò, illum non solùm nobilitate prosapiæ, quæ verè regia erat, sed moribus etiam & indole, genio, & corporis compositione præ cunctis aliis virgini magis assimilari, cùm palàm notum sit, primò omnium inter sponsos æqua-

Apud Athenæum l. 3. c. 6.

æqualitatem desiderari. Unde ego haud malè conjicio, non usque adeo à vero alienum esse, quod præclari Doctores affirmârunt, fuisse illum ab utero materno Sanctitate dotatum; quamvis enim de hoc irrefragabilis veritas non habeatur, nihilominus non absque solido fundamento conjici potest, de eo, qui Sponsus Virginis futurus erat, fuisse illum præ omnibus maximè similem, & conformem illi, cui assignabatur. Si enim secus foret, nullum porrò dubium esset, & Jeremiam & Joannem Baptistam similiores virgini fuisse, cùm uterque priùs sanctus, quàm in lucem hanc fuerit editus, nec satis intelligi posset, quâ de causa geminis hisce talis obtigerit prærogativa, quorum, ut manifestum est, uterque Christi Propheta erat, ille quidem procul & è longinquo, hic autem præsens & proximus, idipsum tamen privilegii negaretur illi, qui non tantùm Christi Tubicen aut prodromus erat, ut illi fuerant, sed ejusdem Custos, Nutritius, Præfectus & Pater, si non naturâ & veritate, appropriatione saltem & apparentiâ. Doctrina eximia Divi Thomæ est, quanto aliquid Principio suo vicinius est, tanto prærogativas illius & proprietates ampliùs participare; ita splendor soli proximus magis effulgurat, & calor igni viciniſſimus magis exæstuat, sicque vos ipsi nôstis, aquam, quam hauritis, eò magis limpidam, pellucidam, ac christallo similiorem esse, quo fonti suo, ac primæ scaturigini vicinior accedit. *Purius ex ipso fonte petuntur aquæ.* Hæc cum ita sint, quid porro suspicamini, Josephum, qui & affinitatis vinculo, & officii dignitate tam propinquus erat omnis sanctitatis fonti universali, aut minorem plenitudinem, aut perfectionem longe inferiorem ab eodem participâsse, quàm illi, qui à prima scaturigine longiùs distabant? Quis enim, si unam Virginem excipias, familiariùs cum Christo egit, Josepho? quis illum frequentiùs intra brachia complexus est? quis arctiùs strinxit sinu? quis pressiùs collo admovit? quis sæpius dissuaviatus est, eidémque blanditus? quis ejus præsentiâ fruitus, & contubernalem & nutritium egit? quis titulo meliori dicere potuit, Tu meus es?

III. Dixi, meliori titulo: quamvis enim probè sciam, Josephum nullam penitus cooperationem aut concursum ad æterni Verbi temporalem generationem præstitisse, nihilominus tamen, cùm verè maritus esset illius, quæ Christum genuit, certè consequitur, si mea me non fallit opinio, posse omni rigore à Josepho dici, Christum suum esse: Audite me Jurisconsulti, nec enim ego vos civilium institutionum tam rudes, neque vestris in legibus tam parùm versatos credidérim. ut nesciatis, ad hoc ut vestrûm quilibet fructûs cujusplam verè Dominus sit minimè necesse esse, aut illum vel seminâsse aut insitione inoculâsse, aut plantâsse, aut quovis alio modo ad ejusdem progerminationem concurrisse, sed satis esse eundem in proprio fundo natum. *In suo solo*: modò enim in vestro solo nascatur, sive tellus fertilitate spontaneâ eum pro *Instit. de rerum divis.*

germinare faciat, seu cœlum producat miraculosè, semper cum veritate, vestrum dicere potestis. An non ita est? Hoc posito, repeto: probè mihi perspectum esse, Josephum non concurrisse ad fructûs illius productionem, qui palmari miraculo in Mariæ utero germinavit, quæ terra virgo erat: sed dicite, an non ille soli hujus, & fundi Dominus erat? Erat enimvero; in hoc enim, si Apostolo credimus, matrimonii essentia consistit; 1. Cor. 7. 4. *ut mulier non habeat sui corporis potestatem, sed vir, & similiter vir non habeat sui corporis potestatem, sed mulier.* Quamvis consensu mutuo: pars utraque hac potestate possit non uti. Si ergo fundus iste, in quo fructus generatus est, de quo loquimur, verè Josephi fuit, certe consequitur posse fructum talem proprio loquendi rigore suum dici: si ergo Josephus illi, qui omnis sanctitatis origo est, ac principium, tam strictè conjunctus atque unitus fuit, ut illum suum agnoscere, suum vocare possit, & illo velut suo frui, cui vero simile videri possit, Josepho minus obvenisse ab eo, quem omni jure suum dicebat, plus verò eis, ad quos nullo dominii titulo thesaurus hic spectabat. Quis enim unquam inventus est montis integri fossilis Dominus, & tamen auri penuriâ præ omnibus laboravit? quis in sua potestate fontem habuit, & aquæ nihilominus indigentissimus fuit? quis integrum possedit emporium, & tamen mercibus caruit? Hoc si verum esse inveneritis, & ego dicam, posse Josephum in manu sua omnis Sanctitatis Largitorem tenere, & tamen præ cunctis aliis carere sanctitate.

IV. Ex hoc ergo principio sanè pulcherrimo non absque solida verisimilitudine deducitur, non solùm illum, quod unicè probare animus erat, in utero materno sanctificatum, sed & postea stabilitum in gratia, atque ab omni iniquitate præ omni alio mortalium alienum, dicamus audacter, neminem hominum in terra hac Josepho sanctiorem fuisse. Quid? neminem sanctiorem? forsan nonnullorum aures, aut anxias, aut delicatas, aut debiles offendi? quasi verò temeritatis notam mereatur is, qui in medium profert, ac ea ad se invicem comparat, quæ certare de magnitudine possint, arguíque magis debeat quàm astronomi, qui sententiam de varia stellarum inter se collatarum magnitudine ferunt. Verùm sit ita, quid vultis ergo à me fieri? an ut dicta revocem, & palinodiam canam? canam sanè? erravi igitur, erravi dicendo: neminem Josepho sanctiorem fuisse, debebam dicere. Josephum sanctiorem fuisse quovis alio, exceptâ, quod semper intelligendum est, unicâ suâ consorte. Quod si hoc dicere, temerarium judicatis, temeritatis arguite Gersonem celeberrimum Parisiorum Cancellarium, temerarium judicate Bernardinum de Busto, temerarium Joannem Carthagenam, temerarium Isidorum Isolanum, temerarium Suarecium, cujus tamen suffragium Academiæ integræ potest æquiparari. Sed forsan ille verbis obscuris & ambiguis utitur? Ipsummet audite:

Gerson Ser. de nat. consid. 4. De Busto. Par. Marial. Serm. 18. Carthag. t. 1. l. 4. hom. 89. & tom. 4. hom. de cult. Deip. & S. Joseph. Isolan. 4. part. c. 2. Suarez. p. 3 tom. 1. Disp. 8. sect. 1. & 3. p. tom. 2 Disp. 24. sect. 1.

dite: *Non existimo temerarium, neque improbabile, sed piumpotiùs & verisimile, si quis fortasse opinetur, Sanctum Josephum reliquos omnes in gratia ac beatitudine antecellere, quia ex scriptura nihil est, quod repugnet.* Nec velim vobis persuadeatis, tantum virum aut errori calami, aut fervoris impetu quodam hanc scripto tulisse sententiam, nec æquâ satis judicii trutinâ ponderasse dictum illud celebre, quod vos jam tacitè animo volvitis, ut eidem opponatis; prævidit enim hæc omnia perbene, quantum verò præsens effatum attinet, inter alia responsa peracutè notavit, quòd inter exemptiones odiosas, qualis & illa videtur; *non surrexit major*: nunquam rigore legis illi comprehendantur, qui ratione sublimissimæ dignitatis semper intelliguntur exempti, & excepti, nisi contrarii specialis mentio adjungatur. Quis autem inficias iverit, in casu nostro talem facillimè credendum Josephum, velut illum, *quem constituit Dominus super familiam suam.* At quam illam? Principalem nimirum & primariam, quæque absque medio ad obsequium unionis Hypostaticæ ordinabatur: *Constituit suæ matris solatium: constituit suæ carnis nutritium, constituit denique*, Bernardo teste, *constituit solum in terris magni consilii coadjutorem fidissimum.* His ergo Authorum tam gravium fundamentis innixus, eorúmque authoritate animatus repeto denuo, perquam probabile esse, Sancto Josepho neminem alium sanctimoniâ præcelluisse, sed illum potiùs eorundem cuicunque, nec id solùm ob adducta rationum momenta, sed ob illas quoque magìs splendidas, succóq; pleniores causas, quas vobis, si mentem placet advertere, proponam.

Homil. 2. super missus est.

V. Probè vobis notum est, ex æquo requiri, ut thori consors neminem majori amore prosequatur, quàm maritum, de nullo alio majori assiduitate cogitet, pro nullo preces fundat ferventiores, éstque omnino conjugalis amoris perfectioni consentaneum, ut marito tantum felicitatis & fortunæ optet, quantum sibi ipsi; si ergo hoc vos inter accidit, quis vel animo concipere possit, Mariam huic debito non integrè ac ex abundanti satisfeciisse? An non enim Joseph summo illam timore ac reverentia est prosecutus? suos illi labores, suos illi sudores dicavit: an non mille se periculis ejus amore exposuit: certè nil aliud ipsis deerat, quàm quòd continuò apum instar in uno viverent alveari, omni corporis commercio inter eos intercedente destituti, intacti semper & illibati. Hoc tamen pias Virginis in Sponsum Virgineum flammas augere visum est, non restinguere, hinc enim clariùs perspiciebat, se à consorte suo amari, non concupiscentiæ carnalis, sed cælestis cujusdam benevolentiæ affectu. Satis enim illi erat ulmum imitari, quæ viti jungitur ob id solum, ut matrimonii onera sustentet, non verò ut fructum ejusdem recipiat. Ego sanè hac de causa firmissimo credo, Mariam erga neminem mortalium, amore adeo intenso, sincero, ac cordiali flagrâsse,

quàm Josephum ; quantas ergo pro ipso preces fuderit, quantum illi gratiæ obtinuerit? quantum impetraverit gloriæ? quod quidem bonum est præ cunctis aliis amanti desiderabile. Artemisia amorem suum erga consortem Mausolum nobiliori monumento testatum relinqui non posse censuit, quàm si ejus memoriæ Pyramidem erigeret, totiûs orbis miraculum. Sulpitia Lentulo suo amorem testata est, exilio voluntario ejus causâ suscepto. Chilonides amore Theopompi duro se carceri mancipavit. Portia Bruto suo amorem contestata est ardentes deglutiendo carbones. Iphicratæa, ut Mitridati ostenderet vim amoris sui longè maximam, fœminini sexûs oblita truncatis manu masculâ pulcherrimis cincinnis, tractandis equis, hastis vibrandis assuevit, illúmque animosè conflictus inter & prælia insecuta est. Si ergo illæ ipsæ fæminæ, quæ minùs tamen Virgine nostrâ sponsos suos amârunt, amore eorundem, tam fortia aut agere, aut pati tanta non dubitârunt, quid Maria fecerit, quæ omnibus antecelluit amore? an quidpiam, quod suarum erat partium, omiserit, quale erat, se pro ipso interponere, ac Deo supplicem fieri, ut omni virtutum splendore ac cumulo adornaretur? CertèEcclesiasticus haud parùm mulierem carpit, muneris in hoc implendi immemorem aut incuriam: *Mulier, quæ non beatificat virum suum.*

Plin. l. 36. c. 5. Plutarc. in Dionys. Polien. l. 8. Val. Max. l. 4. c. 6.

Eccl. 25. 32.

VI. Quanquam nec hunc etiam affectum consequi virgini difficile accidit: nescio, quæ vis & efficacia sanctimoniæ mulieris insit, ut seipsâ in maritum etiam discolum transfundatur: *Vir infidelis, sanctificatus est per mulierem fidelem,* Divo Paulo testante: id sanè, nisi crederem superfluum, quamplurimis vobis, iisque eximiis exemplis demonstrarem, ut palam est in Theodelinda erga Agilulphum Longobardorum, in Ingonda erga Hermenegildum Gothorum, in Clotilde erga Clodovæum Francorum Regem, aliísque quàm plurimis prosapiæ minùs Illustris, ut in Cæcilia, quæ Christi Martyrem sponsum suum Valerianum reddidit, aut in Brigida, quæ Monachum fecit virum suum Ulfonem. Quis ergo posthac dubitet, sanctitatem Mariæ, tam eximiam tam grandem, tam superabundantem non etiam in cor Josephi plenissimè transfusam, cùm ille suapte naturâ & mirâ animi propensione in id ferretur, longè magis, quàm nubes rorida ad recipiendam solis imaginem? Certum est, obtutum simplicem & improvisum Personæ virtuosæ, & à nobis æstimatæ, nonnunquam acres admodum ad sui imitationem stimulos in nobis excitare. Hac de causa, de Sancto Luciano in fastis vitæ ejus rem miram legimus, eum nimirum solo vultu gentiles ad fidem convertisse, quod alii editis miraculis præstitêre, adeo quidem, ut quoties eidem Maximinus Imperator loqueretur, antequam ad mortem illum condemnaret, non nisi interpositâ geminos inter vultus cortinâ, pro Athenienſium more, ubi agendum erat

1. Cor. 7. 14.

cum

cum reis capite damnatis, id præstiterit, id veritus, nec solo aspectu Luciani, velut pio fascino ad Christi fidem amplectendam etiam nolens inclinaretur. Nec solùm justorum aspectui, sed & eorum statuis, simulachris & imaginibus, tanta sæpissimè vis inest, ut minimè mirum videri debeat, tantum olim in Dei Ecclesia ab inferis & dæmonibus, contra sacras Cœlitum imagines bellum excitatum, cùm solo earum aspectu, quàm plurimi, tantum fervoris conciperent, ut hic ultrò ad martyrium curreret, ille ad pœnitentiam moveretur: hic ad dolorum tolerantiam, ille ad alios non minùs arduos actus virtutum stimularetur; verbo ad supremum sanctitatis apicem adspirarent, conceptis ex solo Cælitum aut Imaginum aspectu iis flammis, quæ ad suprema quæque sectanda ignavos incenderent. Certè Divus Joannes Chrysostomus solâ D. Pauli aspectâ imagine ferventissimo zelo accendebatur, S. Gregorius Nyssenus ex effigie veteris Abrahami totus dulcissimo pietatis affectu diffluebat, singulariter tamen Beatiss. Virginis Icones in humanis animis admirandos effectus suscitare palàm est, jam convertendo protervos, jam tepidos & algentes inflammando, jam animos suggerendo tentatis, ac in Sanctorum cordibus ardentissimos charitatis æstus, aut Religionis, honestatis, mortificationis, pudoris ac verecundiæ, & fidei igniculos excitando, ut inter alios de se ipso D. Bernardinus testatur, splendor ingens magnæ illius familiæ S. Francisci, cujus Seraphinos terra veneratur. Qui ergo fervores, & quæ flammæ, & scintillæ charitatis, quæ incendia, quæ amoris Vesuvii, in animo Josephi excitari debebant, dum perdius & pernox obversantem ob oculos contemplabatur, non emortuam imaginem, sed vivam Mariæ personam, cùm illi aut loquenti auscultaret, aut loqueretur auscultanti, eam, quocunque eundum erat, comitaretur; una utriq; cohabitanti domus, una utrique eidem mensæ assidenti victûs ratio, ita ut mutuâ, quæ conjuges inter solet intercedere, usi necessitudine non observare modò cuncta, quæ in oculos veniebant, sed & in intimos penè animi recessus possent penetrare. An non credendum est, ex occasione tam commoda, & opportuna, Josephum in virtute eò progressum, quo majorem aut posterorum nullus evaserit? quis enim est, qui vel in æmulatione virtutum, vel imitatione exemplorum, vel premendis Mariæ vestigiis gloriari possit, se sponso ejus sanctissimo præcelluisse?

VII. Verùm ultrà progrediamur: *Nubentem Reginæ, consequens est, Regem fieri.* Hæc enim, quantum ego comprehendere possum, lex universalis sit oportet, in qua nulli exceptioni, ad ætatem usque nostram, in ulla natione aut seculo locus patebat. Quamvis enim, ut communi omnium ore loquamur, vanum sit credere, mulieris nobilitatem subitò in virum transfundi, cùm omnium judicio mulier à viro, non vir à muliere nobilitatis decus trahat, atque adeo generis splendorem deperdat illa mulier, quæ plebejo

Plebejo jungitur, nec viciſſim creatur nobilis plebejus, qui fæminæ nobili copulatur, nihilominus tamen huic regulæ locus minimè patet, quotiescunque mulier, aut matrona prægrandi dignitatis titulo pollet, multóque minùs, ſi illa ſtatûs ampliſſimi Domina eſt, aut abſoluto regimine fruitur, tunc enimverò, ſi Baldo, & præſtantiſſimis Jurisconſultis fides adhibenda eſt, maritus conditionem mulieris ſequitur, non viciſſim mulier fortunam mariti. Quiſquis ergo reginæ ſponſus eſt, tametſi paſtor, aut buſequa, Regem induit, omnésque titulos ac theſauros participat, ſorti & fortunæ regiæ annexos. Hac de cauſa, quod Jus imperii Marcianus habuit, quàm quòd Pulcheriæ ſponſus eſſet, quamvis pacto mutuo inviolabilis Virginitatis? Quid juris ejusdem erat Anaſtaſio, niſi quod Ariannæ maritus eſſet? Quid Paphlagonio, niſi quòd Zoen duxiſſet, quarum ſingulæ Auguſtarum titulo clarebant. Jam ego ſcire pervelim, Auditores, an ullus veſtrûm aut in controverſiam ducat, aut revocet in dubium, Sanctorum omnium Reginam Mariam eſſe? ſi tàm iniquus inter vos judex eſſet, non tantùm Epiphanius quidam, aut Baſilius, aut Bernardus eum mendacii argueret, verùm quævis anus aut vetula, quæ choris integris conſonantibus hodie cantatum fuiſſe meminerit: *Regina Sanctorum omnium, ora pro nobis.* Si ergò Maria inter omnes cælites Regina eſt? convenit ſanè juxta univerſaliſſimam regulam paulò antè datam, Sanctorum omnium Regem Joſephum eſſe; ſi ergò Rex eſt, quomodo ullo Sanctorum minor eſſe poterit, quorum ſe regem eſſe meminit? qui fortitudine Rex eſt, omnes alios virium robore ſuperet, neceſſe eſt; qui ſapientiâ Rex, omnibus neceſſariò ſapientiâ debet antecellere; qui pulchritudine Rex, omnibus neceſſariò præſtare formâ debet? cur ergò non & ſanctitate major ſit omnium, qui rex ſanctorum eſt? Sufficiat igitur dicere Auditores, magnum Joſephum ſponſum Virginis ideò fuiſſe, ut veriſimilitudine nimiùm quantùm ſolidâ & efficaci demonſtretur, omnem virtutis cumulum & plenitudinem in illo fuiſſe aggregatam; *Mulieris bonæ, beatus vir.* Id quòd multò ampliùs eluceſcit, ſi attentis animis titulos illos admirandos ponderemus, ob quos Virgini fuit deſponſatus.

Baldus in cap. ſignificavit, column. 1. Reſcript. & alii. Apud Tiraquellum de Nobil. c. 18.

Sigonius l. 13. de Imp. Occid. & Baronius in Annal.

VIII. Fuit ergò eidem Virgini in Sponſum datus, non ut eſſet violator, quantumvis juſtiſſimus, ſed cuſtos fidelis illius pudicitiæ & integritatis virginalis, quam in ipſa inveniebat; quæ ergò, hoc poſito, continentia, quæ puritas, quis candor eidem conveniebat, ad ſeveritatem tanti debiti neceſſarius? Nonnullorum opinio eſt, fuiſſe in illo aut extinctum omninò, aut ſopitum omnem fomitem carnis, quamvis id alii negent. Sed parùm hoc intereſt, ſi in ipſo virtus animi corporis privilegio æquivalebat. Certum enim eſt, Virginem ſemper ea ratione cum Joſepho ſuo vivere potuiſſe, ut Lunæ ſimilis fieret, quæ ſexaginta propè ſæculorum experientiâ novit, quòd, tametſi ſoli, juxta ex-

Gerſon. Serm. de Nat. Jesu. Eckius Serm. de S. Joſeph. Caniſ. l. 6. de Virg. c. Salmeron. tom. 3. Or. 29. aliique plures.

externam apparentiam in amoribus sit, ab eodem blandis oculis aspiciatur, splendoribus adornetur & luce, nullum tamen periculum sit, ut ab illo tangatur. Ita pariter Josepho plenè confidens Virgo, poterat cum illo comparere in publico, poterat cum eo morari clam, & in occulto, noctu diúque, conclavi clauso & aperto, in omni loco, aut populi frequentiâ celebri aut solitario, illíque absque sollicitudine etiam minima cohabitare. Quàm altis ergo radicibus virtus illa in corde Josephi defixa fuerit, quæ in conversatione tam familiari & domestica, illæsam semper Virginitatem Mariæ esse voluit, illam dico Virginitatem tam nobilem & excellentem præ omnia alia, támque in se se Zelosam, ut omnino quondam turbaretur, cùm vel semel etiam cum Angelo sola tractaret, humanâ formâ conspicuo. Ad alia quod attinet, custodienda illi erat hæc virginitas, tantâ arte & industria, ut omnes juxta ea, quæ foris patent, oppositum judicarent, ne partus Mariæ Sanctissimus, illegitimus crederetur, & ob id ipsum, aut Matris honor & vita, aut filii existimatio & authoritas in discrimen adduceretur. Quantâ ergo prudentiâ in negotio tam arduo dotatus esse debebat Josephus, quantâ cautelâ & circumspectione? quàm maturi ipsum judicii, quàm perspicacis & providæ mentis eum esse oportuit, ut eo modo cum Virgini ageret, ut se unà maritum sponsæ amantissimum exhiberet, debito illam honore prosequeretur. Certè satis est, talem evasisse Josephum, ut dæmonem ipsum deciperet, quemadmodum expressis verbis Sanctus Leo, Ambrosius, Basilius, Bernardus, Hieronymus, Damascenus aliique plurimi, magnum in hoc Ignatium martyrem secuti affirmârunt, ex quorum omnium doctrina constat, malignum inimicum longo temporis intervallo Christum pro legitimo Josephi filio, sicut & plebs judicabat, habuisse. Hoc si à nobis ob authoritatem tantorum Doctorum concedendum est, vobis judicandum relinquo, quanta illius Sapientia fuerit, qui vafrum adeò, & versipellem arbitrum elusit, & summo impostori imposuit. Ex hoc ego ad longè ampliora eruenda assurgo; video enim me hodiernâ die illi similem esse, qui berillos piscatur, hic, si vel unicum capit, certo quasi pignore accepto, securus spei est, longe plures à se reti concludendos. Si enim Josephus omni studio in id incumbere debuit, ut verus Christi Pater crederetur, etiam Christus reciprocè aliquod in eo studium collocare debuit, ut verus Josephi filius haberetur. Verùm, quid ex hoc consequitur? id sanè, Christum formam Josepho simillimam assumere debuisse, nimirum eam faciem, eam carnis figuram & colorem, ea lineamenta, eos gestus & vultûs aspectum, eum gressum, & eandem corporis compositionem, cùm adeo ex natura filiis proprium sit, genitoribus assimilari, ut ob id etiâ eorum imagines appellentur, Ecclesiastico teste, *in filiis suis cognoscitur vir*: Adeo ut Lybiæ populi, inter quos

Apud Suarez. in 3. p. q. 29. in Comm. a. 4.

Eccl. 10. 11.

mutua uxorum communicatio in usu erat, cum prolem cuivis propriam vellent assignare, & curæ posthac paternæ committere, aliud, si Polibio credimus, non fecerint, quàm ut accuratè perquirerent, cujusnam formam vultu referret, ut de dubio prolis genitore sententiam ferrent. Quantis ergo honoribus Dilectum sibi Josephum DEUS affecit, dum humanæ carnis formam induturus, Josephi lineamenta cunctis aliis antepositi, utque magis velut filius patrem præ se ferret, ac repræsentaret, similis illi, & alter Joseph videri volebat. Conveniebat sanè, etiam exteriori formâ Josephum altissimam sanctitatem spirare, adeo ut dignitatis in ipso humanâ major, ac decor quidam Angelicus, & Majestas DEO quodam mortali minimè indigna ac indecens resplenderet.

L. 2. c. 2.

IX Verùm quid dico? hæc enim dona vulgaria sunt, & leves gratiæ, si cum iis, quas in medium afferre animus est, in comparationem veniant. Silete cæli! silete! Ponite ô venti, & attoniti auscultate ô Angeli! quotquot estis, cujuscunque tandem Hierarchiæ, quod nisi fides præciperet, credi non posset. Deus ille, à quo legem suscipiunt creaturæ omnes, ratione dotatæ, & ejusdem expertes, ille orbium, & sphærarum cælestium Dominus, ille sortis & fortunæ moderator, ille cui principatus subjacent, & cum reverentia parent, *sub quo curvantur, qui portant orbem*, hic Deus ipse, ut filius Josephi appareret, eidem voluit obedire, ejusdem disciplinæ domesticæ subjici, ac gubernationi paternæ, & quasi suimet impos esset, nec aptus ad se regendum, se ejus potestati submisit: *Et erat subditus illis.* Hinc ratiocinamini, quàm excelsi genii & nobilis, & quarum dotum esse debuerit ille, qui ad gubernationem Dei hominis electus est. Acutè dixit Philo, sicut qui bruta gubernat, brutis altior sit necesse est, ita qui hominibus moderatur, excelsior homine. Qui ergo non soli, & puro homini, sed Deo moderatur, quem illum esse conveniebat? Cælum Josepho infantulum Jesum consignavit, ut illum insidiis, quas administri Regis impii struxerant, subduceret, ut illum à periculis in regione extera occurentibus tutum redderet, ut ei se socium, per aspera itinerum, per ignota solitudinum, per spissa umbrarum præberet, ut illi de victu, vestitúque, habitatione, lecto, & suppellectile provideret, atque quavis datâ occasione in quavis calamitate, quam, nec meritorum suorum excellentiam, nec personæ dignitatem pensi habendo, dum carnem induit, subire decreverat, tutorem ac curatorem benevolum ageret. An non ad tanti muneris excellentiam, cui etiam Seraphinorum charitas haud sufficiebat, cælum hominem hunc dignissimum elegisse vobis videtur? dum ex tanta mortalium massa & numero, solum Josephum elegit, ipsique soli confidit.

Job. 9. 13.

X. Et sanè impositio sibi munere tam bene functus est Josephus, in gubernando non solùm, verùm & custodiendo infante Deo, ut ipsi cum veri-

tate

tate dicere posset: Tu mihi vitam debes. Quamvis enim vitam ipsi non dederit, nihilominus tamen matris instar eandem conservavit, contra illos, qui jam ferrum & enses strinxerant, ad eam eripiendam. Quis autem ignorat, tanti esse servare vitam, quanti dare? nisi forsitan ampliùs sit; dare enim vitam opus naturæ est, at servare illam, industriæ. Verùm, quidquid sit: certè homo ille, cui Deus vitam debebat, grandibus à Deo privilegiis dotatus esse debebat, Deóque propinquus, ac cum excessu quodam Deo in paucis charus: *Qui custos est*, ait Salomon, *qui custos est Domini sui, glorificabitur.* Si enim hanc solam ob causam, uti palàm est, Mardochæus ad honores regios ab Assuero evectus est, tantæ potentiæ Monarchâ, an non & in Jesu Christi Monarchia, ad eosdem exaltatum esse credam Josephum? Ita enimvero, & ampliùs quidem: Mardochæus sanè unicum suæ fidei dederat specimen, dum insidias vitæ Domini structas detexit, Joseph autem fidelitati laborem superaddidit, dum non solùm insidias ab Angelo revelatas detexit, sed insuper rarâ prudentiâ easdem evitavit, elusit, & irritas reddidit, ac nullas. Ex quo mihi iterum verisimile videtur, eundem in cæli gloria primis honoribus perfrui, sibi ex pluribus titulis debitis, adeo ut cedat quidem Virgini, suæ consorti, verùm de reliquo, & ipse thronum possideat, ipse teneat solium ipse sceptrum gerat, ipse coronâ fulgeat, regis instar, soli regunt regi subjectus.

Prov. 17. 15.

XI. Verùm quis hoc porrò miretur? cùm supra communem mortalium conditionem in tantum Josephus evectus sit, ut majora & sentire & loqui, quàm de quovis alio, de ipso conveniat, eúmque in quamplurimis à vulgata & universali loquendi formula eximere necesse sit. Omnes sanè cæteri homines, postquam Deo fecerint, quidquid suarum erat virium, tandem ingenuè fateri debent; *cùm feceritis omnia, dicite, servi inutiles sumus.* Deo enim nemo verè utilis esse potest: *Quid prodest Deo si justus fueris?* dicebat quondam ille Jobi amicus. Tametsi enim victimas Deo immolemus, famem Dei pecudibus nostris non satiamus; tametsi thure illi & acerrâ litemus, Deus odoramentis illis nostris & aromatibus non afficitur, cùm enim nullâ re indigeat, nihil illi penitùs conferre possumus. Verùm ô prodigia inaudita! conformiter his regulis sententiam de Josepho ferre nullus ausit. Ille enim non solùm Deo dicere potest, se servum illi utilem fuisse, verum & necessarium, dum suo labore & industriâ id effecit, ne per vias publicas eleemosynis cogendis mendicus oberraret; ipse effecit, ne Deus Homo fame moreretur, ne gelu & frigore algeret, ne nuditate erubesceret, verbo, in omni quam homo pati poterat, necessitate, prompto illi auxilio opitulatus est. Insonet ergo, insonet, inquam, tuba illa suprema, promulgetur judicium universale, aperiatur tribunal illud grande, adunentur justi, concurrant rei, Judex ipse compareat, & quantum iratus reprobis, tantum Electis amabilis ac gratiosus eosdem consolans alloquatur

Luc. 17. 10.

Job. 22. 3.

tur: fame laborabam, vos me paviſtis; ſiti ardebam, vos potu me refrigerâſtis; peregrinus eram, vos me collegiſtis; nudus eram, vos veſtimenta præbuiſtis. Ad hæc ſanè dicta oculos erigēt Juſti, rei novitate attoniti, ac coacti reſpondebunt: Noli ô Domine, noli ô Deus in hunc modum loqui, quamvis enim magno amore Te fuerimus complexi, heu miſeri nos, ubi unquam occaſionem nacti ſumus, tantam erga te pietatem exercendi? quando enim te famentem vidimus, ut cibo tibi ſuccurrere liceret? quando ſitientem, ut potu reſtaurare? quando peregrinum, ut intra Penates recipere, quando nudum, ut veſte contegere? Certè ad vindicandi oraculi ſui veritatem, ſi id, quod eſt, eloqui placet, nil aliud Chriſtus reſpondere poterit, quàm quidquid in pauperes & egenos à nobis collatum eſt, illud à ſe velut ſibi collatum reputari: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Verùm ſi de Joſepho ſermo eſt, minimè ſanè ad haſce interpretationes recurrendum eſt; Ille enim propriè & verè affirmare, ac aſſerere poterit: *Eſurivi, & dediſti mihi manducare, ſitivi, & dediſti mihi bibere, hoſpes eram & collegiſti me, nudus & cooperuiſti me.* Anne ad hæc vel obſtupeſcere poterit Joſephus rei novitate attonitus, aut præ modeſtia tergiverſari? quin potiùs Judici ſuo, quondam exiſtimato filio ſuo, dicere poterit? Meminiſtin? cùm tener infantulus vix luſtrum vitæ tuæ adjeciſſes, te unâ cum matre tua, ex Ægypto in Palæſtinam reduxi; O quoties per viam te fame languentem animadverti? ego autem panis penuriâ laborans, ſaltúsque ac ſilvas ingreſſus à ſilveſtri trunco fructum excuſſit ad Te paſcendum: O quoties inter illos ardores, te ſiti anhelantem agnovi! & ego à fluminum crepidine remotus, montium juga conſcendi, venámque undarum gelidam inter rupium ſaxoſa ſcaturientem, ad te reſtaurandum inveni: Laſſus eras ſæpenumero, & itinerum diuturnitate debilis, vix greſſui promovendo ſufficiens: & ego memini, quòd te in ulnas pondus amabile receptum, longo viarum tractu brachiis portaverim, nec unquam expeditior mihi videbar ingredi, aut inceſſu leviori, quàm cùm tam ſuave onus ſuccollarem: ſæpius, cùm in patenti campo nox nos obrueret, memini me pro te ſolo ſollicitum, è veſtibus meis parvulum tibi ſtruere tentorium, ubi tutus deliteſceres; intra ſemitarum anfractus periculoſos, nonnunquam latrones occurrerunt, cùm de te ſolo anxius, intra denſa virgultorum dumeta te abſcondi, ne perderem. O quoties *vidi te eſurientem, & pavi te, vidi te ſitientem. & potavi te? vidi te hoſpitem & peregrinum, & collegi te?* & licet Tu ille eras, qui & aviculis peñas multicolores, & mollem gregibus lanam ſubminiſtras, nihilominus tamen, *vidi te nudum*, & pannis meis te cooperui. Hæc omnia optimo titulo Joſephus Chriſto reſpondere poterit; ſi ergo tantam támque grandem mercedem recipient, qui Chriſto ſub pauperum perſona opitulati ſunt, quanto magis

magìs ille, qui propriæ ipsius personæ subvenit: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ*, manifestum est, *mercedem Prophetæ accipiet. Qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet.* An non ergo & ille, qui recipit Deum in nomine Dei, mercedem Dei accipiet? hoc est mercedem, quæ respondeat excellentiæ & dignitati hospitis, quem recepit. Verùm, quamvis hæc omnia extra dubium posita sint, inficias sanè non poterit ire Joseph, omnem suam gloriam sitam in eo potissimùm fuisse, quòd Virginis sponsus fuerit: *mulieris bonæ, beatus vir.* Hinc ille occasionem nactus est, Patris affectum Christo exhibendi, & ab eodem reciproca accipiendi obsequia filio consentanea; hoc illum ad tantam felicitatem, ad tanta promovit merita, ad tantos honores, ut & ille de Virgine verè dicere possit: *venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Si ergo Josephus cæteris cælitibus à nobis haud inferior, sed excelsior omnibus, ut plurimorum mens est, habeatur, id, nisi fallor minimè ipsis injuriæ vertitur, verteretur autem Virgini, si mea me non decipit opinio, si oppositam partem tueremur. Quis enim honor esset Reginæ, si ejusdem subditi, Reginæ sponsum dignitate antecellerent? & non potiùs sponsus Reginæ subditos & Vasallos? quin si Christus ipse non dedignatus est, Josephum sibi ipsi anteponere, dum se eidem non una duntaxat die, sed triginta annorum spatio subjecit, subditi instar, servi instar, tironis instar, in officina Magistri sui constituti: *Obediente Domino* (omni rigore veritatis) *Obediente Domino voci hominis.* Omnis ille, quicunque ulli cælitum Josephum postponit, mentem primò ad id, quod facit, advertat, & postea, quid hac in parte tenendum sit, statuat, ac decernat.

PARS ALTERA.

XII. UNum adhuc fortasse dubium in animis vestris superesse posse videtur, quod vobis succinctè & breviter eximendum est: si enim Divus Josephus inter cælites tam illustris, tam eximius, tam sublimis est, quin omnium, ut dicebatur, antesignanus & Coriphæus, cur ergo Ecclesia festam illius lucem non iis acclamationibus & applausibus celebravit, qui præsuppositis tantis ipsius meritis debebantur? cur illum minori potiùs cultu venerata est, quàm cælitum plurimos, haud paulò ipso inferiores? adeo, ut longo temporis intervallo, nec divini officii consuetum de illo pensum recitaverit, nec cælestis sacrificii Lyturgiam in ipsius honorem obtulerit, imò pauculis ab hinc annis, festam illius diem ritu publico præceperit celebrari? Placetne Auditores mei, ut causam in compendium redactam verbo dem unico? dabo. Hoc totum ea solùm de causa factum est, quòd Divus Josephus inter Cælites tam Illustris fuerit, tam eximius, tam sublimis, cunctisque aliis, meritorum gloriâ qua-

lem supra diximus, felicissimè superior. Video, hoc vobis mirum videri & insolitum, sed advertite animos, rem declarabo. Erant in Dei Ecclesia jam inde à primordio maligni quidam, quos inter caput erat hæresiarcha Cerinthus, qui, ut gloriæ DEI humanam naturam induti detraheret, docuerunt, Christum è carnali copula progenitum, atque adeo, uti verus erat Mariæ filius, ita pariter & Josephi fuisse: blasphemia, ut palàm videtis, horrenda! Ad hanc confutandam necessarium erat Ecclesiæ, omni labore & industria adhibitâ eniti. Cùm verò animadverteret, si magnum Josepho inter populos pretium & nomen faceret, haud aliter fore, quàm scelestis illis ansam & tela subministrare, quibus & catholicam veritatem impeterent, & suos tuerentur errores, dum eos inter simplicium turbam, quasi colore obducto inaurarent, & fide digniores facerent: quid fecit sapientissima? contrariam penitùs partem arripuit, exigua de Josepho existimatione monstratâ, & opinione vulgari, multis illum exteriori apparentia postposuit, qui tamen, si meritorum cumulum aspicias, pares illi esse haud poterant. Hæc sanè rara illa prudentia erat, quæ necessariò ab Ecclesia ad conservandum illibatum Christi honorem adhibebatur. Unde nolim ego hîc loci imitari nonnemine è Neotericis, de cætero haud ignobilem, qui ad Josephum conversus totius mundi nomine veniam ab ipso deprecatus est, ob exiguam æstimationem: quam tanto ætatum ac sæculorum cursu de ipso habuerat. Hoc ego inquam, haud fecerim Auditores; novi enim sæpe sæpiùs res magnas diu incognitas delituisse, maximè vulgo, & inculiæ plebi, adeo ut solipse Planetarum omnium maximus, non modico tempore, haud parùm minor illo, qui erat, habitus fuerit, cùm Empedocles eundem unius pedis longitudine dimensus sit; nec me latet, etiam in oceano orientali non omnes simul divitias & thesauros cuivis notos fuisse, nec pretiosorum lapidum naturas, ac proprietates, nec electissimarum herbarum virtutes. Verùm minimè opus habeo ad hæc effugia eluctari; Ecclesia enim à Deo specialissimo lumine in cunctis operibus dirigitur & gubernatur: unde ego crediderim, si debitus honor, qualis in præsentiarum confertur, non fuit à populis Josepho collatus, id enimvero providentiam fuisse, consilium, & artem, non verò negligentiam aut socordiam, quam publicâ veniæ petitione necesse sit deprecari.

Stephan. Binetti de S. Joseph. c. 2.

XIII. Jam verò cùm ad stuporem usque plena veritas velut in lucentissimo meridie pateścat, error foret omni excusatione indignissimus, eundem non honorare, nec ullum porrò periculum est, ne obsequia eidem attributa Christi honorem & gloriam, aut inumbrent, aut obfuscent. Si ergo ita est, dicite Auditores, quis vestrûm est, qui in charissimorum patronorum suorum Catalogum non velit primo loco Josephum adlegere? reli-

reliquis sanctis, quis enim hoc negaverit? grandis penes DEUM stat authoritas, sed tandem hi omnes petunt & supplicant, non verò imperant, aut præcipiunt; Josephus verò in statu tam excellenti positus est, ut quemadmodum audacter Gerson affirmat, non impetret tantùm sed & imperet; *non impetrat sed imperat*: ne credendum est, Christum etiamnum in cælo filialem illum, si ita loqui fas est, erga Josephum amorem exuisse, illámque filii observantiam, quam in terris existens eidem exhibebat; quis ergo porrò dubitet, ejus patrocinia à Christo ut mandata paterna susceptum iri, ac ut talia propitio, & prompto annutu adimplenda, *obediente*, (ut quondam in terris, ita non minùs in cælis) *obediente Domino voci hominis*. Omnes ergo, omnes illum in protectorem eligant, ingenti fiduciâ freti, eum titulis sufficientissimis instructum ad salvandos omnes. Hunc eligant Sacerdotes, ut addiscant, quantâ deceat reverentiâ DEI filium quotidie intra manus tenere. Hunc eligant conjugio ligati, ut tandem pacem & malaciam intra zelotypiæ tumultus inveniant. Hunc eligent Virgines, ut corporis integritatem custodiant. Hunc peregrini, ut Ducem itineris fidelem nanciscantur. Hunc artifices, opificésque, hunc pauperes & egeni, hunc Nobiles & Illustres sortis injuria ad vilem conditionem redacti; hunc Patres eligant, ut filios dirigere, hunc heri ac Domini, ut familias gubernare doceantur. Hunc Principes ipsi, ut subjectos feliciter regant populos, etiam grandes & potentes: sed præ omnibus hunc eligant moribundi, felicis & suavis unâ agonis cupidi, qui ob id singulariter nomina sua dederunt sodalitati illi tam salúbri, *de bona morte*, quam hodie tam florentem inter vos intueor. Mortuus est Josephus assistente ad dexteram Jesu, ad lævam Mariâ, Jesus & Maria proprio ore animam ejus Deo commendabant, Jesus & Maria oculos manu propriâ clauserunt; quod si ille, uti fide dignissimum est, solo divini amoris excessu, & loquens quidem animam reddidit, quæ alia verba velut suprema moriens habuisse credendus est, quàm illa dulcissima: *JESU & MARIA*! O nos fortunatos! si & nobis impetret privilegium tam fortunatum! Ita est Auditores, hoc ab illo constantibus votis efflagitemus, nec porrò dubii hæreamus, si enim à nobis talis, qualis est, haberi vuluerit, poterit in mortis nostræ articulo secum in cubile nostrum, Jesum & Mariam adducere, ut illos intuentes, & ad illos anhelantes, etiam velut amoris deliquio resoluti, intra sinus eorum & brachia expiremus, expiremus, inquam, suavitate cælesti, quam vobis, quotquot estis exopto, *in osculo Domini*, Amen.

SERMO

SERMO QUADRAGESIMUS.

IN FESTO BEATISSIMÆ VIRGINIS AB ANGELO SALUTATÆ.

Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud DEUM. Luc. 1.

I. INter Maxima mundi gaudia, & voluptates non postrema est, perdita invenire: hac de causa mulier illa Evangelica, cùm amissam domi drachmam invenisset, adeo lætata est, & exultavit, ut viciniam propè totam clamoribus & rumore excitârit, invitârit amicas, convocârit notas, & vicinas; cúmque omnes ad parem secum lætitiam & bonæ sortis gratulationem incitâsset: *congratulamini mihi*, inquiebat, at qua de causa? *quia inveni drachmam meam.* Si mulier hæc vilis unius drachmæ gratiâ, paucorum solidorum ignobili monetâ, in tanta prorupit gaudia, quid non fecisset, si gemmam illam grandis pretii invenisset, quam Policrates Samiorum Rex Stoicâ vanitate in mare projecit, ut hac spontaneâ quidem, sed molestâ jacturâ, immodicum voluptatis ac lætitiæ sensum, quem ex fortunæ & felicitatis suę magnitudine concepit, temperaret, suúmque animum, æquis veluti doloris & gaudii ponderibus utrinque suspensum, in rationis æquilibrio teneret. Si rem justa lance ponderemus, Auditores, gemma certè pretiosior, in toto, quàm latè paret orbe fingi non potest, gratiâ divinâ, si omnes etiam Indiæ Amethysti, aut Æthyopiæ adamantes, aut Scythiæ Smaragdi, aut Carbunculi Garamantidis, aut Arabiæ Topazii, aut Jaspides Ægypti, aut quotquot demum uniones ac berillos mare Persicum tulit, unirentur. Hæc quondam à genere humano perdita, vah à quot & quantis incassum, nec sine planctu, & lachrimis quæsita fuit? sed quæ Dei gratia est, tandem sors bona eandem inveniendi, post plurimorum sæculorum decursum, mulieri obtigit. Verùm cui mulieri? nunquid illi prudenti, illi sapienti, omnísque illius infortunii restauratrici, quod toti mundo ob unius fœminæ lapsum incubuit? de hac sanè liberrimè dici potest; *invenit gratiam apud Deum.* Quemadmodum opportunè ait Ludolphus: *Gratiam, quam Eva perdidit, Maria invenit.* Sed cur solùm dicitur, *quam Eva perdidit?* ô quanto enim ampliorem gratiam invenit Maria, gratiâ illa, quàm incau- Ps. 1. c. 1.

ta

ta perdidit Eva? nec enim vel linguâ explicari, vel mente concipi potest, quantùm sibi Deus in Virginis anima complacuerit. Placuit quidem, nec immeritò, Assuero Esther, placuit Davidi Sunamitis, Jacobo Rachel, Elimelecho Noëmi, Boozo Ruth, Anna Elcanæ, verum enimverò, quid tota illa gratia est, quam fœminæ hæ famâ nominis clarissimæ penes homines obtinuerunt, si comparentur cum illa, quam præ omnibus penes DEUM Virgo invenit? Vestrâ ergo veniâ Auditores hodiernâ die ex destinato id evincam, ut demonstrem vobis, quousq; excellentiæ, intimus ille Christi Amor, quo Virginem exarserat, pertigerit, nec enim vel majus virgini obsequium, vel charum magis, aut honorificum præstare posse mihi videor, quàm si ostendero, solam illam fuisse, quæ verè *invenit gratiam coram oculis Domini.*

II. Verùm ut à capite exordiamur, quòd majus argumentum, amoris Christi erga Virginem eximii adduci potest, quàm quod illam elegerit in Matrem? Ingens sanè, si vultis advertere, discrimen Christum inter & alium quemcunque mortalium intercedit; non enim in nostra potestate est, Matrem nobis eligere, omnis enim, quantaquanta est potentia nostra, ad id solùm se extendit, quod nos subsequitur, minimè verò ad id, quod nos antecedit: potuit Alexander matri suæ Olympiæ summos honores decernere, potuit illam locupletare; adaugere obsequia, extruere palatia, & vel moribundus à Regni proceribus exposcere, ut illam Apotheosi publicâ immortalitati consecrarent; poterat illi destinare templa, & aras, & conquirere Adoratores, non tamen conferre illi poterat honorem præ omnibus maximè eximium, qualis erat, matrem esse Alexandri. Non ita se res habet cum Christo. Hic enim solus inter mortales potuit matri suæ grande hoc privilegium, summamque gloriam conferre, ut esset mater sua. Dicite ergo, an non immensi erga Mariam amoris argumentum est, cùm ex liberrimo Christi arbitrio penderet, inter omnes mulieres eligere lectissimam, charissimamque, non respexisse illum nec Saram, nec Jahelem, nec Annam nec Juditham, sed ex ipsius solùm Mariæ visceribus præ cunctis aliis natales suos ducere decrevisse: *Elegit eam ex omni carne.* Verùm nil dixi hactenus: in hoc ipso tamen advertite subtilitatem quandam amoris, quæ vos in stuporem dabit & admirationem. Elegit Christus, ut diximus, Mariam in Matrem, hoc enimverò verissimum est: nec tamen aliter illam in Matrem elegit, quàm prævio ejusdem consensu, conceptis verbis expresso. Quin hac de causa ad illam Gabrielem Archangelum ablegavit, ipsiusque responsum præstolatus est; hac de causa temporis moras sustinuit, & modo

invisibili, solliciti instar atque summè anxii amantis, ad cordis ejus ostia pulsavit. mille eam blanditiis inescans, & sui faciens amoris securam, *Aperi mihi, dicebat, soror mea, aperi mihi, amica mea, columba mea, immaculata mea.* Cur quæso usque adeo se se demisit? an non pro libera voluntatis suæ potentia omnes, si quæ fuissent, adamantinas fores perrumpere, ac sinum illum pro libitu ingredi, ibique carnem assumere potuisset, quin id Virgo adverteret, antè quàm repugnandi locus ampliùs non superesset? Poterat enimverò, nec ullum est dubium, si Guilielmo Abbati credimus; ipse enim est, de quo regius Psaltes canit: *portas æneas contrivit, vectes ferreos confregit.* Verùm tametsi posset, noluit tamen; sed ad fores stetit pulsans, rogansque: verbo: *noluit carnem sumere de ea, non dante illâ.* Cur hoc obsecro, Auditores, cur hoc? Vultis dicam vobis audacter? dicam sanè: volebat ille amoris sui speciem exhibere Virgini, sed subtilissimam ac nunquam hactenus visam, nec auditam, ut illi ob hoc ipsum obligatus esset, propter quod Virginem, suam habebat debitricem. Certè Princeps qui violentiâ & armis propugnaculum, quod desiderat, sibi subjicit, & expugnat, minimè eorum debitor est, qui se illi submittunt, quin ipse est, qui deditis leges ponit, etiam severas, ipse est, qui præscribit conditiones, etiam graves; non tamen ita se res habet penes illum, qui ex mero incolarum amore in munimenti cujusdam Dominium admittitur. Hic enim se palàm profitetur obligatum illi, à quo Castellum recipit, nec conditiones præscribit, sed acceptat. Verùm ad propositum revertamur. Si violenter in Virginis uterum, tantis sæculorum spatiis desideratum introivisset Christus, certè Virgini minimè fuisset obstrictus, quippe qui suo robori, jure adscripsisset vi occupatam sedem. Quid ergo fecit Deus incarnandus? voluit, non vi extorquere deditionem loci postulati, sed ut ultro cederet, quo videlicet pluribus titulis obstringeretur matri de se optimæ meritæ. Nec videri ea propter vobis velim audaciùs, quàm par sit, de Deo & sentire, & loqui. Audite Methodium Illustrissimum Christi Martyrem, de quo sanè dubium est, an atramento, an potiùs sanguine suo veritati huic subscripserit: *Euge, euge*, ita de DEI Matre loquitur, *Euge, euge, quæ tibi obnoxium habes illum, qui omnibus famulatur: Omnes namq; Deo debitores cùm simus, tibi ipse est debitor.* Quid modò dicitis Auditores? an non ostendit Christus, se Virginem amare, dum erga illam amore adeo tenero & intenso ferri se comprobavit?

III. Sed quid mirum? ponite enim ex una parte, quidquid excelsum, grande, & splendidum est in Ecclesia; ponite Abrahamum adeo fidelem, Josephum constantem, pium Davidem, Jobum patientem, Danielem inviolatum; ponite Apostolos, qui Christo velut triumphum adornaturi integros adducunt populos, à se Idololatriæ subductos, Roma-

Cant. 5. 2.

Poterat dilectus non aperiente ipsâ introire in Virginalem uterum.

In 5. Cant. Ps. 160.

In 2. cap. Cant.

Serm. de Verific. in supplemento Biblioth. PP. tom. 1.

Romanos, Græcos, Persas, Arabas, Parthos, Scythas, Indianos; adducite tot invictissimos Anachoretas Christi amore vivos sepultos in cavernis terræ; ponite tot innocentissimas Virgines ab ipso electas, ut à tenera ætate se se clausstrorum carceribus manciparent; ponite turbam immensam Martyrum, truculentissimis necibus Christi causâ interemptorum, Laurentios in craticula, Vincentios in catasta, Jacobos in crucibus, Ignatios inter Leones, Clementes in furnis & fornaculis ardentibus, ponite Principes Christi amore sceptra caltantes, & coronas à majoribns acceptas; ponite Sponsas ejusdem amore omnes illecebras maritalis thori repudiantes; adducite singulos, ponite Augustinos, Dominicos, Franciscos, Bernhardos, Norbertos, Romualdos, Brunones, unâ cum omni prole numerosissima, quam unquam Christo genuerunt; Ex parte altera ponite Sanctissimam Virginem solam, illis omnibus una Deipara præponderabit, & majoris à Christo sola æstimabatur, quàm universa Ecclesia Christiana. Hæc est Doctrina expressis verbis tradita, quam Doctissimus Suarez tuetur: *DEUS*, inquit, *plus amat solam virginem, quàm reliquos Sanctos omnes.* Quod idem est ac si dixisset: Videte, quantæ sint in firmamento stellæ: *Numera stellas si potes.* His tamen omnibus plus amat Lunam Sol Divinus, adeo sui plenam, Hanc eandem sententiam secuti sunt inter antiquos piissimus Anselmus, hanc tuebatur D. Bonaventura, ac D. Bernardinus, qui ut doctrinæ consequentiam observent, absque ulla difficultate subjungunt, Christum è cælo in terras descendisse, longè magis ad redimendam matrem suam solam, eique gloriam suam communicandam, quàm ad redimendum residuum, quantumvis amplissimum, totius generis humani. An non multum hoc vobis esse videtur Auditores? De fortissimo illo juvene Coriolano memoriæ prodidit Plutarchus, quòd cùm diebus singulis novis honoribus ob rerum gestarum magnitudinem afficeretur, novósque titulos ac trophæa reportaret, nullâ tamen re magis gavisus sit, quàm quòd sciret, plurimum ex his sibi delatis honoribus gaudii in Matrem suam Volumniam redundâsse, atque ubi alii velut invictorum operum suorum & gloriæ coronidem sibi proponebant laurum, quæ non sine Majestate frontem incingeret, aut applausum à populo excitatum, aut statuam à Senatu decretam, iste plus ultra progressus hanc ipsam gloriam, velut filius Nobilis, in alium finem priori longè sublimiorem direxit, in matris nimirum voluptatem matris gaudium, exinde concipiendum: *Cæteris quidem finis virtutis erat gloria, huic autem gloriæ finis materna existebat lætitia.* Nescio equidem, an idem de Christo dici possit; scio perbene Christum gloriam suam velut divinũ quid, ad finem minùs dignum ordinare non potuisse, hic enim ordo fuisset omni ordine carens: de cætero verò certò vobis persuadete, hanc ipsissimam gloriam

Plutarc. in Coriolano.

t. 3. tom. 2. Disp. 18. Sect. 4. § secunda ratio. Gen. 15. 5.

riam eidem tam charam, vel ex hoc tamen fuisse charissimam, ob eam felicitatem, quam inde in matrem, redundare videbat. Propter ipsam se de peccati tyrannide triumphâsse gaudebat, ne illa ejusdem insultus experiri cogeretur. Ob id ipsum se stimulum carnis suppressisse, ac enervâsse lætabatur, ne illa eidem esset obnoxia; applaudebat sibi, quòd ritu triumphâtis cælorum regnum occupâsset, ut nempe cæli Reginam creare suam Matrem posset. In hunc finem perappositè cadunt verba illa proverbiorum

Prov. 8. octavo. *Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies ludens coram eo omni tempore.* Quæ verba, ut palam est, à cunctis interpretibus, etiam in sensu proprio Virgini tribuuntur, ut denotarent, jam inde à primordio, cùm DEUS mundum ereare, non dicam redimere decerneret, jam Virginem menti suæ præsentem habuisse, ejus sibi ideam præfixisse, ejus coram spectâsse imaginem cujus gratiâ singulariter mundum creabat. Et sanè mirabile est, quòd septuaginta Interpretes in hunc modum loquentem Virginem induSalazar in Prov. c. 8. cant: *Ego eram, cui adgaudebat ipse.* Et ob quam lætabatur Deus, cùm tanto gaudio & adeo levi brachio, subsequentium operum mutuâ successione mundum conderet quasi lusûs & joci gratiâ. *Ludens in orbe terrarum.* Et verò ô nobilem hanc interpretationem Auditores! produxit DEUS solem, *& adgaudebat.* Cogitabat enim, hunc olim pallium regale auro suo purissimo Virgini efformaturum. Produxit Lunam: *& adgaudebat.* Cogitabat enim, hanc quondam argentea suâ tersissimáq; luce Virginis pedes exornaturam. Produxit stellas: *& adgaudebat.* Sciverat enim, his Virginem velut orbis universi Imperatricem quondam coronandam. Ita pariter cum tellurem plantis ornaret, Cedris, Cypressis, Oleis, Palmis, Platanis: *adgaudebat.* Amoris gaudio perfusus, *adgaudebat*; mente enim versabat hæc omnia quondam incomparabilium Mariæ virtutum symbola futura, ac corporis ejus integritatem, sublimitatem spiritûs, benignitatem animi, triumphorum gloriam, & protectionis securitatem designatura. *Adgaudebat.* Cùm undarum affluxu fæcundaret aquas, quia fæcunda pariter debebat esse illa, quæ mare gratiarum est. *Adgaudebat*, quoties intima montium venis pretiosis ditabat, ita enim pariter locuples illa esse debebat, quæ est omnis perfectionis aurifodina. Verbo, si, quidquid creavit Deus, ei gaudio fuit & lætitiæ, totum fiebat in eum finem, ut subinde in Mariæ honorem redundaret. Quàm incomparabilis igitur hic amor erat? quantum Mariæ pretium, quanta voluptas, quanta existimatio? creâsse mundum universum magis soliûs Virginis amore, quàm omnium pariter aliarum creaturarum, quæ tam splendidæ sunt, támque sublimes? & tamen: *propter hanc, propter hanc*: verba sunt D. Bernardi: *propter hanc totus mundus factus est.* Serm. 7. in Salve Reg.

IV. Hinc vobis imaginemini, quid-

quidquid perfectionis in rebus creatis, etiam pulcherrimis partitim dispersum erat, fuisse in virgine velut grandi primogenita congregatum. Eccles. 24. 5. *Primogenita ante omnem creaturam.* In virgine, inquam, id omne collectum fuit, & adunatum tali tamen ratione ut etiam ipsæ communes perfectiones non communi, ut ita loquar, sed singulari modo ab illa possessæ sint. Ecce enim, quàm cautè simul ac appositè de ea locutus sit Ecclesiasticus? cùm illam per arborum symbola superiùs allata adumbraret? vocavit illam Cedrum, sed adjunxit, *de Libano*; vocavit Cypressum, sed addidit, *in Sion*; appellavit Palmam, sed annexuit, *in Cades*; indigitavit Olivam, sed speciosam & de pulcherrimis, quæ florent in campis; dixit Platanum, sed ex altissimis, quæ ad aquarum crepidines & fluminum littora excrescunt; eodem modo illam appellavit Myrrham, Cinnamomum, & Balsamum, sed Myrrham electam, Cinnamomum odoriferum, Balsamum non mixtum, ut illam etiam inter ea, quæ selecta sunt, selectissimam esse demonstraret. Ex hoc sanè minimè decipior circa illud, quod denotatur acutissimè, quoties de Maria perhibetur, partem optimam illam elegisse; non enim sensus est, illam ubique elegisse id tantùm, quod est optimum, hoc enim parum foret, sed etiam de optimo optimam partem. Id quod est, non solùm ex prærogativis plurimis Mariam possidere meliores, sed etiam de melioribus id, quod optimum est, pro se accepisse, & quidquid in iis defectuosum erat, reliquisse, apum more, quæ in florido quodam hortulo non solùm Cytiso, & Thymo, & Saturejæ, & serpillo, & Amaraco sese affigunt, relictis vilioribus herbis & plantis, sed & ex illis, quibus insident, non aliud sibi attrahunt, quàm succum nobilissimum, & humorem maximè delicatum. Consideremus id quæso pensiculatiùs; ex hoc enim singulariter patebit, quantis inter omnes creaturas DEO placuerit, Mariam Matrem suam privilegiis & favoribus prosequi, ac adornare. Fuit illa, neque dubium est, tenera quondam infantula, verùm quod proprium ætatis illius foret, habuit nihil, nisi formæ amabilis decus, innocentiam & candorem, partem sanè optimam, nihil autem ex eo, quod defectuosum est, nimirum judicium immaturum, & rationis expers; illa enim etiam in utero materno fuit rationis usu prædita, summâ prudentiâ, sapientiâ admirandâ, cujus adminiculo supremæ illi gratiæ cooperaretur, quâ in primo conceptionis articulo à DEO fuit dotata. Virgo erat, verùm ita tantùm, ut à virginitate incorruptionem solam elegerit, *optimam partem elegit*, ex illa autem nec sterilitatis ignominiam, nec solitudinis mœstitiam participârit. Mater erat, sed de Matris conditione ac dignitate nil sibi, nisi quod supremum erat & summum, vendicavit, *optimam partem elegit.* Absque eo tamen, ut vel uteri fastidiis, vel partûs immunditiis esset obnoxia,

Vultu fuit, & formâ longè pulcherrimâ, præ omnibus quas unquam admirabundus è cælis sol aspexit : *Pulcherrima inter mulieres.* Sed qualis hæc pulchritudo erat? talis sanè quæ à nullo unquam lascivè poterat concupisci, quin potiùs, ut eximiorum Patrum sensus est, omnem ex aspicientis animo libidinis afflatum, aut quodvis impudicum phantasma momento temporis fugavit, velut à vinea recens florente serpentes & viperæ fugantur. Ex vita activa, *optimam partem elegit.* Id nimirum quod in Ea meritorium est relicto eo quod inquietum ac turbulentum. Ex contemplativa, *optimam partem elegit,* in eo enim tota erat, ut Deo soli corde, & mente adhæreret, procul animum à tumultu sæculi, & molestâ rerum mundanarum cura abstraheret, quin tamen ea propter iners otium vitámque sedentariam sectaretur. Ex ipsa tandem morte, quid in se derivavit Virgo? num dolores, quibus corpus excruciare? num angustias, quibus animum solet perstringere? minimè profectò, verùm & in morte optimam partem elegit; nihil enim in morte, nisi quod in illa bonum est, experta fuerat, nimirum exilii hujus finem, ac terminum, de cætero verò corpus ipsum demortuum ab insultu tyranni illius liberum fuit, omnisque expers corruptionis. Quis ergo porrò negaverit, amorem, quo Christus matrem suam sanctissimam complexus est, summum sanè & intimum fuisse? dum ejus amore publicis à se latis legibus derogavit, & inaudito privilegio eam non solùm cælestibus donis, ac raris voluit dotibus excellentem, sed & voluit, ut sola & unica Phœnicis instar iis gauderet prærogativis, insigniretur ornamentis? quæ extra Mariam, frustra quæsiveris : *Una est perfecta mea, una est.* Cant. 6. 8.

V. Verùm quid dico, an fortè mensuram privilegiorum Mariæ nôsse desideratis? illa est, quam ipsa notam fecit, dum de se diceret : *Fecit mihi magna qui potens est.* Quæ sanè non alia est, quàm ipsa Dei omnipotentia, *Mensura privilegiorum Virginis est,* (audite Suarezium, tam cautum aliàs, tam circumspectum in verbis omnibus) *mensura privilegiorum Virginis est potentia Dei.* Quid? *potentia Dei?* ita enim vero, *Potentia Dei, Dei potentia.* Quid porrò quæritis? Verum an non hoc dicendo, â mente aberro? quanta enim, Auditores, quanta, inquam, mensura est, omnipotentia divina? nunquid absque omni modo, & limite, sine exceptione, absque omni termino, absque fine? Talem ergo concludite, aut vix absimilem dici aliquatenus posse Mariæ Virginis magnitudinem, pæne infinitam. Sæpius animi gratiâ mecum ipso perpendi, si & ego dum sacri oratoris munus obeo, genio vellem meo indulgere, ac in sermone quodam Virginem Deiparam rei cuipiam, ad incrementum gloriæ suæ, conferre, certè illam viti præ aliis æquiparare placeret. Verùm qua de causa? an fortè ob modestiam incomparabilem plantæ hujus, quæ cùm

Cant. 6.

S. Ambr. l. de Inst. Virg. c. 7.

Alii apud Suarez 3. p. tom 2. disp. 7. sect. 2.

In 3. p. tom. 2. disp. 3. sect. 3.

cùm inter cæteras plurimùm excellat, nihilominus tamen amat vel maximè despici, forma & vultu tam vili, & neglectâ, ut à nullo sanè Principe ipsi in horto vel modica terræ portio ad aliqualem pompam facilè indulgeatur. An fortè ob puritatem, qua tellurem palustrem, & uliginosam, velut sibi difformem dedignatur? An ex eo, quod ad alta aspiret, utpote quæ colles & monticulos apricos, velut sibi consentaneos adamat? an ob pretium fructûs, quem producit? an fortè ob copiam, ob fragrantiam, ob succi vigorem? Utut hisce rationibus plurimùm tribuam, Auditores, longè tamen magis ad propositum nostrum id facit, quòd, ut ipsi observaveritis, plantæ reliquæ omnes certum magnitudinis terminum, ac determinatam sibi proceritatem habeant, ultra quam ut plurimùm sese non extollunt, quod & videre est in pomo aureo, in pyro, in amygdalo, in pomo communi, verùm id viti minimè proprium. *Vitis nullo fine crescit*, si Plinio de vite scribenti fides est. Nullam illa habet staturam sibi, ut ita dicam, genuinam, sed in altum repit, ad mensuram ejus arboris, cui innectitur, adeo, ut si vel populo, vel ulmo adjungitur, populi vel ulmi supremum adæquet apicem, quod si palmæ altissimæ, ut legere me memini moris esse in Palæstina, usque ad summum verticem palmites suos animosa extendit, & pampinos, & malleolos, ut bello spectaculo intermixras dactilis uvas ex alto pendentes videre sit. Ecce ergo, quo titulo Virginem desiderem viti æquiparatam, ex eo nempe, quòd metâ careat, quam transgredi non possit, nec, quod aliis sanctis proprium est, præfixam altitudinis determinatæ mensuram habeat, adeo ut plus ultra illi non detur assurgere, verùm illi se acclinando conformat, à qua sustinetur, adeo ut ubi in Canticis de illa scriptum legimus: *Quæ est ita quæ ascendit de deserto deliciis affluens innixa super dilectum suum.* Divus Ambrosius, licèt alio sensu interpretatus sit, accommodè tamen ad propositum nostrum dixerit: *Quæ est hæc quæ ascendit de deserto, ita ut inhæreat DEI Verbo, & ascendat, sicut vitis propago, in superiora se subrigens.* Cæterùm dubium non est, fulcimentum tale, cui virgo innititur, esse planè infinitum, cùm tandem aliud non sit, quàm Christus ipse. Ex hoc igitur eruite, sine absono, vix non infinitam vocari posse illius perfectionem, cujus ille basis & fulcrum est. Quis ergo ob hoc ipsum sufficiens sit exponendis in medium iis elogiis, quibus sancti Patres pænè omnes Virginem Matrem condecorant. Lubeat audire D. Augustin. *Altior cælo est, de qua loquimur, profundior abysso.* Audite Andream Cretensem: *Excepto solo Deo est omnibus altior.* Audite Epiphanium Constantiensem: *Solo Deo excepto cunctis superior extitit.* Audite Anselmum Archi Episcopum Cantuariensem: *Hoc solum de sancta Virgine prædicari, quòd Dei Mater est, excedit omnem altitudinem, quæ post Deum dici vel cogi-*

Lib. 14. c. 7.

Scherlogus t. 3. in Cant. Vestig. 35. sect. 3.

Lib. de Isaac.

Serm. 35. de SS. De Dormit. Deipara apud Surium 15. Aug. de Laud. Deip. para apud Sur.

cogitari potest. Audite S. Ephrem Syrum: *Sanctior Seraphim, Sanctior Cherubim, & nullâ comparatione cæteris est omnibus superis exercitibus glorioſior.* Quid de S. Petro Damiano dicam? is jubet nos altiùs mente assurgere, quàm per humani intellectûs imbecillitatem liceat, cùm de Virgine sic loquitur. *Attende Seraphim, attende & videbis, quidquid majus est, minus esse Virgine, solumq; opificem opus istud supergredi.* Ita Divus Chrysostomus, Isidorus, Ildephonsus, Bonaventura, quoties de Virgine sermo erat, iis loquendi formulis usi sunt, ut eam cum excessu sanctam, incomparabilem, immensam, & incomprehensibilem appellarent. Ac D. Bernardus, tam alta, inquit, tam excelsa est perfectio Virginis, ut solus illam Deus assequi possit: *Tanta est perfectio Virginis, ut soli Deo cognoscenda reservetur.* Quantus ergo, quamque rarus amor erat Auditores, qui Deum movit, ut in tantum Virginem elevaret fastigium, ut quasi similis ipsi credi posse videatur. Verùm non erat amor inauditus, non erat incredibilis ad eam usque horam, nisi aliunde constaret, gloriam divini hujus Salomonis ex eo non imminui, quòd Matri thronum cesserit suo vix inferiorem; semper enim firmum manet ac stabile, thronum Christi meritis, & personæ dignitati deberi, Mariæ vero thronum gratuito favori adscribendum. Et tamen amplius adhuc supereſt: Christus enim, quasi nos docere vellet, quidquid honoris Matri defertur, cum fœnore ingenti redundare in honorantis lucrum. *Sicut qui thesaurizat,* verba sunt Ecclesiastici, *sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam,* eum se matri exhibuit, ut videretur in nonnullis saltem, eam sibi ipsi præferre.

Serm. 13. de Conceptione.

Eccles. 3.

VI. Celebre est, dictum illud audax Divi Anselmi affirmantis, multas gratias faciliùs obtineri solo dulcissimo Mariæ nomine invocato, quàm ipso JESU nomine, quamvis hoc ipsa sua mentione salutem afferat: *Velocior est nonnunquam salus memorato nomine Mariæ, quam invocato nomine Domini JESU.* Nec deest, qui existimet, si virgines illæ fatuæ, quæ irritis toties precibus orârunt sponsum, non tamen exorârunt, ut aperiret, inclamando identidem in aures usque, *Domine, Domine,* ad sponsam conversæ, etiam eidem supplices accidissent, ut voti sui compotes fierent, futurum fuisse, ut repulsam adeo severam forsitan non sustinerent. Verùm quidquid sit, quod meâ parùm interest, id sanè certum est, constitutam à Christo Matrem suam sanctissimam, ut patronam Ecclesiæ immediatam ageret, gratias fidelibus divideret quantascumque à cœlo petere illi possent, aut sperare, adeo ut magis quasi necessarium videatur ad Mariæ thronum confugere, ut absque mora exaudiamur, quàm ad ipsum thronum Divinæ Majestatis. Nescio an vestrûm quispiam rationem mihi actutum reddere possit, cur in omni ferè

De Excel. Virg. c. 5.

opere,

opere ac labore, qui vel à medicis vel agricolis, vel à gente nautica, aut Oratoribus, aut à quibusvis aliis hisce similibus suscipitur, usque adeo magni faciant homines, propitiam sibi Lunam habere, nec tanti curent aut Jovem, aut Saturnum, aut Mercurium, aut Venerem, aut Martem, nec ipsum, si verum fateri lubet, Solem. Si pharmaca & potiones medicæ præscribendæ sunt, Luna observatur; si semina terræ mandanda sunt, Luna consulitur, si putandæ vites, Luna observatur; si arbores cædendæ, Luna observatur; si Oceani fluctus sulcandi, Luna observatur; si tondendi greges, Luna observatur. Quid amplius? ipse Ecclesiasticus asserit: *Luna in omnibus, in tempore suo.* Qui sensus vocum harum genuinus ac litteralis est. Cur quæso istud? An non enim Sol planeta nobilior Lunâ est, ut alios prætereamus? an non virtutis magis universalis, & vivificæ? ac efficacis, vigorisque magis masculi? Hoc quidem verum est, sed unà sciendum, nec à sole nec ab ullo Planetarum in terram influxum ullum immediatum descendere, sed ut Astrologorum peritissimi affirmant, omnes primò recipi in Luna, quæ illos subindè, prout directi sunt, nunc huc nunc illud transfundit, illosque alterandi in eorum effluxa ac dirigendi ingenti virtute pollet. Ecce modo, nisi fallor, vivacissimo expressam virtutem ac authoritatem Virgini communicatam. Sol Christus est, Planeta universalissimus, & omnis vitæ fons. *Sol illuminans per omnia.* Ec-

Eccles. 4. 7. 6.

Eccles. 42. 16.

siastico teste, reliqui Cælitum, ut in libro Judicum legimus: *Stellæ manentes in ordine suo.* Quasi tot Planetæ singulares, qui stabili modo variis hominum conditionibus præsident, hic Jovis instar Regnantibus, ille instar Saturni litteratis, hic facundis instar Mercurii, ille Veneris instar, conjugibus, hic Martis instat militiæ alumnis. Virgo autem absque omni dubio Lunæ partes agit, talem enim illam agnoscit Ecclesia dum ait: *Sicut Luna* sed *perfecta in æternum*, hoc est nunquam imminuta, nunquam deficiens, semper plenissima, & talis à Patribus celebratur ratione pulchritudinis & candoris, nec non dignationis & demissionis, nullus enim Planetarum est, qui tam familiaris & vicinus terræ accedat, quàm Luna: *Sidus terris familiarissimum.* Non solùm ob solatium auxiliumque, quod nobis confert, non solùm in nocte tribulationis, tentationis, & culpæ, verùm etiam ob celeritatem, quâ longè citiùs & celeriùs omni alio in mundi commodum, & emolumentum cursum suum absolvit. Jam verò mentem advertite: quantæ gratiæ ab aliis Cælitibus, quin ab ipso Christo ad mortales descendunt, omnes priùs per manus magnæ hujus mediatricis, (Virginem intelligo) transeant necesse est, ipsa sanè est, quæ ut Luna illas in nos transmittit, adeo ut Mariâ pro cæteris in negotio quolibet propitiam nobis reddere deceat: *Luna in omnibus in tempore suo.* Maria in periculis corporis, Maria in angustiis animi, Maria in vitiorum extirpatio-

Jud. 5. 20.

Psl. 8. 38.

Plinius l. 2. c. 9.

ne, Maria in virtutum consecutione, Maria in omnibus, quæ utilia & salubria sunt. *Luna in omnibus. Luna in omnibus.* An mihi fortè non creditis? Bernardum apertiùs loquentem auscultate: *Si quid spei in nobis est*, ait: *si quid salutis, ab ea noverimus redundare, quæ ascendit deliliis affluens. Hæc enim voluntas Domini est, totum habere nos voluit per Mariam.* Intellexistis? *Totum, totum*, nec ullus hic ulli exceptioni locus est, *Totum habere nos voluit per Mariam.* Ut autem veritatem effati hujus perspicuè agnoscatis, placétne beneficam hanc Lunam videre, quasi unitam Jovi, sed non injusto, sceptra aliis donantem? Ab illa sanè sceptrum accepit Leo, & Stephanus. Aut veluti Saturno junctam, sed non maligno, elargiri sapientiam? ab illa sapientiam accepit Albertus Magnus, & Suarezius. Vultísne videre eandem Mercurio junctam, sed non mendaci, dare Eloquentiam? ab illa facundiam accepit Bernardinus, Bernardus. Vultis junctam Veneri, sed non obscœnæ, indulgere prolem? ab illa prolem exoravit Blanca, & Engardis. Velut unitam Marti, sed non crudeli, dare triumphos? ab illa triumphos accepit Heraclius & Narses. Tandem veluti unitam soli dare vitam omnibus, non solùm temporalem, sed & æternam? ab illa vitam habuit Theophilus, habuit Germanus, habuit Carolus, S. Brigidæ frater, aliíque plures absque numero, qui vel è faucibus abyssi erepti, clarissimè nos docuerunt, sine auxesi ulla aut Hyperbole virginem dixisse, *qui me invenerit, inveniet vitam & hauriet salutem à Domino. Inveniet vitam*, quæ tamen proprium Solis donum est: *& hauriet*, me opitulante, *salutem à Domino.* Prov. 8. 35.

VII. O ergo amorem Christi erga Virginem Matrem sane ineffabilem! qui tanto semper eam honore prosequi voluit. Cædat huic Cæsaris amor erga suam Aureliam, amor Attali in Apolloniam, Artaxerxis erga suam Parisatidem, & Clotarii erga Clotildem, ac ipsius Salomonis erga Matrem suam Bethsabæam, quamvis enim verissimum sit, Salomonem, cùm primò illam ad se accedentem videret, jam in throno positum, eidem assurrexisse, eam reveritum esse, laudasse, & honoris ergo dextrum ei latus cessisse, ut supra meminimus, in throno simili, throno sibi proprio, nihilominus tamen primam ipsi gratiam, quam petierat, crudissimè negavit, cùm eodem vespere truncari caput præcepit illi ipsi Adoniæ, pro quo Mater primo mane supplex accesserat, cùm tamen à Christo filio verè amantissimo repulsam Mater nunquam ferat ullius rei postulatæ: usque adeò verum est, Virginem esse, *quæ invenit gratiam.*

PARS ALTERA.

VIII. SI ergo Christus tanti Matrem æstimat, ut à nobis demonstratum est, si tanto illam amore prosequitur, vos inde concludite, quantum illi placeat omne

omne obsequium Matri præstitum. Verùm quid dixi, quantùm illi placeat? quin potiùs nil ardentius desiderat, nil majori munificentiâ & humanitate remuneratur: ideo enim potentiam usque adeo illimitatam eidem communicavit, ut in quavis omnino necessitate ad eandem liceat recurrere. Cur ergo eandem non ideo saltem amemus, ut amor nobis summè proficuus, & utilissimus sit? Et ô nos fortunatos, sit, ut antè dicebam, in omni necessitate ejusdem amore in nostrum commodum & utilitatem utamur.

XI. Insigne sanè documentum nobis in Evangelio suo Christus proposuit, quod quamvis aliquatenus sit clarissimum, aliunde tamen omnino incognitum est, & abstrusum: nec aliud est, quàm quo nos jubet, simplices esse, ut columbas; & prudentes sicut serpentes: *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Quòd enim columbarum instar simplices esse nos doceat, id enimverò facile est intellectu. Verum quid sibi vult, astutum esse, sagacem & prudentem serpentis instar? Divi Chrysostomi opinio est, serpenrem, ubi eum hostis insequitur, aut clavâ instat, aut jaculo insidiatur, tum enimverò in id unum incumbere, ut sui partem magis nobilem in tuto collocet, caput nimirum, sic & nostrarum partium esse, ut Christum defendamus: *Caput corporis Ecclesiæ.* Ut eum Apostolus ad Colossenses appellat. Pereant fortunæ bona, pereat quodcunque demum, Si S. Gregorium percontemur, docet ille, quemadmodum serpenti proprium est, verno tempore antiquam pellem & exuvias ponere, novamque induere, ita & nobis mores nostros reformando esse, & innovandos. Si sanctum Basilium perquirimus, putat ille, quemadmodum serpentis mos est, hyberno tempore profundus ingredi cavernas, ibique delitescere, ita & nobis quandoque humana consortia & conversationem fugiendam. Mens S. Ambrosii est, quemadmodum serpens, cùm sitim restincturus fonti vicinus accedit, omne priùs in crepidine venenum evomit, quod in faucibus continet, ita & nobis antequam sacrâ Synaxi reficiamur, omne scelerum virus ex intimo cordis ejiciendum. Sunt sanè explicationes istæ optimæ & eximiæ, quis inficias iverit? Ego verò, si per viros adeò illustres mihi liceat, quod sentio exponere, id unum hic dicam, quod si verè prudentiam serpentis imitari velimus, in omni occasione nobis ad Mariam recurrendum sit. An nova hæc interpretatio vobis mira forsitan, aut insolita videtur, & parùm ad rem appositа? Sed mentem advertite, & illam peræquè sapientem judicabitis. Si unquam serpens astutiam prodidit, *callidior cunctis animantibus terræ*, dicite, obsecro, quandónam id fuerit? an non, si verum eloqui placet, in Paradiso? Intravit ille hortum hunc, ad subruendum & pervertendum Adamum, hoc enim solum & unicum intenderat: verùm ille primò ratiocinari cœperat, in hunc

Matth. 10. 16

Ad Colos. 1.

Genes. 3. 1.

modum. Si primò omnium virum aggrediar, ille sanè utpote naturâ fortissimus, generosus & audax repulsam dabit: consultius ergo est, fœminæ prius insidiari; hæc enim animum facilè mobilem sortita est, & cor molle, hanc ergo si vicero, facile illa cooperante virum prosternam. Ita sanè astutissimus sermocinatus est, & successit dolus, eo modo, quo ingenti nostro cum damno priùs ratiocinabatur: *Serpentis prudentiam, malignantis consilii ordine Geneseos docuit*, verba sunt ingeniosa S. Hilarii, *primùm enim animum sexûs mollioris aggressus est*. Si ergo & nobis placet DEUM in vota nostra attrahere, eumque flectere, & si ita loqui fas est, eum invertere quodammodo, & seducere, serpentem imitemur, hoc est, ad mulierem primò accedamus: *Animum sexûs mollioris aggrediamur*. Eamus ad Mariam, hæc enim tota amor est, tota dulcis, tota flexilis est, & benigna, *spiritus meus super mel dulcis*, ut de se ipsa penes Ecclesiasticum profitetur, quis enim dubitat, quin nobis eam facillimè devincire possimus, & illâ mediante JESUM ipsum? *mulier viri pretiosam animam capit*. Credite Salomoni. Quis enim nostrûm est, qui Peccatores miserrimi sumus, qui absque medio Christum accedere præsumat, nec rebellis instar, aut perduellis, repulsam metuat? toties ipsum subsannavimus, ipsum tradidimus proditoriè, toties ipsi fidem fregimus, quâ datâ meliora eramus polliciti; quomodo ergo ipsius gratiam rursus inibimus, nisi Matrona hæc amabilissima suam interponat auctoritatem? Hæc sanè prudentia Mardochæi erat, Estheris operâ uti, cùm Assuerum populo indignantem mitigare studeret. Hæc fuit prudentia Joab, Thecuitis operâ uti, cùm iram Davidicam in filium ardentem vellet placare. Hæc fuit prudentia Philistæorum, adhibere Dalilam de Thanata, cùm è Samsone extorqueri vellent propositi in nuptiali convivio Problematis solutionē. Hæc ergo etiam nostra sit prudentia, Auditores, in omni necessitate Mariæ operâ uti, *mulier* enim, ut audivimus, *mulier viri pretiosam animā capit*. Hac ergo, eximiæ pietatis methodo utamini velim Auditores, ut nunquam à DEO vel grandem vel exiguam gratiam efflagitetis, nisi illam per Mariæ merita petatis. Semper & ubique Jesu Christo sinum illum purissimum proponite, in quo humanam carnem induit, lac illud exhibete, quo nutritus est, lachrimas illas, quæ divinum vultum humectârunt, nec dubitate preces vestras exaudiendas. *Quæramus gratiam, & per Mariam quæramus*, ita propriâ experientiâ sapientissimus Bernardus nos edocet, *quia Maria frustrari non potest*. Si cupimus sanitatem: *Per Mariam quæramus*. Si Sapientiam, *per Mariam quæramus*. Si divitias: *Per Mariam quæramus*. Si solatia: *Per Mariam quæramus*. Si super omnia divinam gratiam: *Per Mariam quæramus*. Quęramus gratiam, ô Peccatores charissimi, quæ-

In Matth. 20.

Prov. 6. 26.

ramus

ramus gratiam, hiſce pœnitentiæ diebus. *& per Mariam quæramus.* Hæc enim fortunatiſſima illa mulier eſt, quæ, ut ab initio diximus, gemmam tam pretioſam invenit, qualis eſt divina gratia. Cuinam enim eam invenit, niſi nobis, quondam ſceleratis, quondam perfidis? Ad illam ergo, ad illam accedamus, illamque audacter petamus, nec enim illam negare poterit. O Mater dilecta! non te latet, quicunque invenerit rem quampiam pretioſam, quæcunque illa ſit, ſeveris legibus teneri ad rem domino reſtituendam. Quis autem gratiam perdidit? an tu forſitan, quæ ſemper fuiſti illius ditiſſima, atque plena? *Gratia plena*, minimè ſanè. Nos infelices eam perdidimus, Tu verò, cùm eam inveneris, *inveniſti gratiam.* Convenit ergo illam nobis reſtituere, hoc enim illud bonum eſt, pro quo hodie, die tam fauſtâ Tibi ſupplicamus. Non à te argentum, non aurum, nec terrenam felicitatem poſtulamus, quamvis nobis probè conſtet, etiam penes te eſſe hæc munera clientibus elargiri; unicam à Te petimus divinam gratiam, nosque in grati animi pignus, ob tantum bonum, ſi tamen tibi placebit id nobis reſtituere, mentes precabimur Angelicas, ut tibi grates referant, omnesque Cælites, atque ut cœlum univerſum aliis vocibus non reſonet per ſæcula, quàm ſolis his: Gratiarum actio illi, quæ gratiam invenit, Amen.

INDEX RERUM MEMORABILIUM,

Quæ in singulis Sermonibus continentur.

Abigail

QUa ratione Davidem furibundum contra Nabalem placaverit, Sermone 24. num. 6

Abraham

Grandis contemptor Sermonum vulgi, serm. 8. n. 4. Ejusdem in sacrificio fervor, ser. 32. n. 3. Ejusdem suavitas, dum Epuloni loqueretur, serm. 22 n. 2

Adrianus Imperator

Quantum Imperii perdiderit ex timore superstitioso, serm. 1. n. 8. Injurias sibi quondam communis sortis homini illatas vindicare verecundatus est, serm. 34. n. 1

Agrippina Imperatrix

Quàm stultè amaverit Neronem, & quantum ob id pœnituerit, serm. 13. n. 6

Alexander Magnus

Quare à Romanis in Deorum numerum adscriptus sit, serm. 20. n. 10. Quousque honoris matrem efferre potuerit, serm. 40. n. 2. Quantum à suis fuerit amatus, serm. 18. num. 3

Alphonsus Rex Neapolitanus.

Admonitus à S. Francisco de Paula ob duritiem erga subditos, serm. 22. num. 12

S. Ambrosius

Quanta arte & industriâ dignitates & Prælaturas fugerit. serm. 8. num. 8

Amici Mundi

Quàm infideles sint. serm. 2. n. 2. &c. quam iniquè eorum amore Deus offendatur. ibid. n. 11. &c.

Amicitia Divina

Quanto melior sit humanâ, ser. 2

Amor

Inter omnes affectus difficicillimè absconditur, serm. 27. n. 1. Amor divinus erga homines quàm semper sit ad benefaciendum promptus, serm. 17. n. 2. quanta ingratitudine à nobis rependatur, serm. 7. tunc summus est, cùm in tribulationibus & adversis odii speciem assumit, serm. 17.

Amor hominum erga Deum, qualem timorem excludat, serm. 6. n. 3.

Amor carnalis quantæ sit abominationis, serm. 15. n. 7

Anastasius Imperator

Immaturè mortuus ob impietatem, serm. 1. n. 4

Angeli

Quantum amore justorum faciant, serm. 28. n. 9 quam illibenter eorum custodes sint, qui in peccatis vivunt, serm. 23. n. 9. serm. 4. n. 10. Quantum indignentur ob Irreverentias in templis commissas, serm. 23. n. 9

Animæ

Quantum ex natura corpus adamet, serm. 36. num. 2. Anima propria nunquam debet periculis & fortunæ exponi, serm. 1. n. 7. Sed summâ potius curâ custodiri, serm. 7. n. 4. Quam parvi à quamplurimis æstimetur. serm. 7. n. 2. &c. serm. 1. n. 9. Ex quam exiguo ejusdem salus & interitus dependeat, serm. 21. Ejusdem ruina non potest nisi nobis solis attribui, serm. 31. Animæ aliorum quantum à nobis mererentur, si earum pulchritudo agnosceretur, serm. 18. n. 2. Quam gratum Deo sit, eorum saluti se impendere, quàm justum & proficuum, serm. 18. n. 2. 3. 4. 5. 6. Unusquisque id facere potest juxta suam conditionem, n. 7. Ad hoc tamen vel maximè teneri Pastores animarum. n. 8. Quam grave peccatum sit illas ad malum allicere, serm. 8. n. 7. serm. 29.

Animalia

Quam benè à natura ordinata ad educationem prolis suæ, serm. 25. n. 2. Quàm grata sint erga suos Benefactores, serm. 17. n. 2. Quantis honoribus ab Ethnicis exculta, n. 8. serm. 6. n. 1. Quantum obsequii præstiterint homini in innocentia constituto. serm. 27. n. 8

S. Antonius Abbas

Similis in pluribus erat D. Ignatio Lojolæ serm. 21. n. 4. Quomodo fuerit conversus, ibid.

Apparentia

Quam malè juxta illam judicetur, ser. 38. n. 1. maxjmè in iis quæ spectant ad gaudia impiorum. serm. 27. n. 11 serm. 24. n. 9. & ad mœstitiam bonorum, serm. 38. n. 2. 5. 6

Aspectus

Quantum justorum aspectus valeat ad commovendos homines in bonum, serm. 39. n. 6

Curiosi quantum damni attulerint Dinæ, ser. 16. n. 4. ser. 35. n. 6

Quàm severâ pœnitentiâ puniti ab Eusebio monacho, ser. 21. n. 7

Aspectus lascivi, cur tantâ sollicitudine prohibiti. ser. 36. n. 11

Quantum illos ipse S. Hieronymus timuerit, ser. 16 n. 2

Absalon.

Quàm postea longè gravius peccaverit fratre suo, cui adeo parùm compassus erat, ser. 19. n. 6

Avari

Quàm facilè damnentur, serm 22. n. 3. Quàm rabiosi futuri sint in die Judicii, n. 11

Quam falsè se excusent circa dandas Eleemosynas. n. 4. 5. 6. & in persolu-

solutione mercedis, n. 4. à legibus ex natura sunt condemnati, n. 1

B.

Basilius Imperator.

Ingratissimus erga illum, qui eum à morte salvavit, serm. 17. n. 5

Beatitudo.

In terra hac obtineri non potest, sed in solo DEO, serm. 38. n. 4

Beneficentia

Est virtus generi humano acceptissima, serm. 22. n. 6

Beneficia.

Deus longè majora nobis beneficia confert quam homines, serm. 17. n. 5. 6. & modo longè humaniori ea confert, serm. 2. n. 5

Summam indignitatem esse divina beneficia malefactis, & offensis compensare, serm. 17

Bona mundi

Quàm fallacia sint, ser. 30. n. 3. &c.

C.

Cainus

Magis punitus ob peccata in proximum; quàm ob peccata directè in Deum commissa, serm. 3. num. 4. Quanto cum timore homicidium patraverit, serm. 12. n. 4. Scelus illius invidia fuit, pejus omnibus aliis, serm. 26. n. 2.

Calumniæ

Pro Deo generosè exantlatæ quanti sint meriti, serm. 8. n. 4.

Carceres

A pœnitentibus tolerari, describuntur, de quibus Clymacus refert, documentum pro iis, qui nimiùm facilem sibi salutem imaginantur, serm. 7. n. 8

Carnifices

Quantam crudelitatem erga Christum exercuerint, serm. 35. n. 14

Cato

Quo motivo inductus tam generosè mortem contempserit.

Cali

Quantum admirationis sint causaturi in anima beata, dum illos peragrabit itura ad gloriam, serm. 10. n. 2. 3. 4. 5. 6. 7

Compassio

Vel maximè alienis defectibus habenda est, & tam parùm habetur, ser. 19. n. 6. & 8

Quàm parùm erga Christum fuerit exhibita in doloribus suis, serm. 25. n. 14

Confessio

In articulo mortis per nutus facta remedium extremum est, cui nemo debet salutem suam credere, serm. 21. n. 4

Confessarii

Eligendi sunt magna circumspectione, serm. 7. n. 6

Confusio

Est propria pœna hominum non verò brutorum, serm. 5. n. 1

Videtur esse gravissima pœna illarum, quas Christus sustinuit in passione, serm. 35. n. 15

Quanta futura sit reproborum in die judicii, serm. 5. toto.

Conſcientia.

Conſcientiæ bonæ gaudium grande, ſerm. 27. n. 11, ſerm. 38. n. 4

Conſcientia mala, quod ſit mendax, ſerm. 34. n. 1. &c. ſer. 26. n. 11. &c.

Conſcientia bona quantum afferat ſolatii, ſerm. 27. n. 11, ſer. 38. n. 4

Conſcientia mala quantum affligat, ſer. 27. n. 11. 12. ſer. 24. n. 2. 3. 4

Maximè in articulo mortis, n. 5. &c.

Converſatio

Si libera ſit inter homines ſtatu & ſexu differentes, quòd periculoſa ſit, ſerm. 16. n. 6

Converſio

Non debet differri ad ultimum vitæ articulum, ſer. 11. toto. ſer. 7. n. 4

Summa celeritate facienda eſt, ſerm. 1. n. 6 ſer. 32. n. 9

Proprium converſionis remedium eſt verbum Dei, ſer. 4. n. 8

Cooperatio

Neceſſaria eſt ad ſalutem, ſer. 16. n. 4. ſer. 31. n. 8

Corpus

Quod charum animæ, ſer. 36. n. 2

Quam merito unà cum anima in cœlo præmiandum ſit, ſer. 39

Corpus Chriſti quòd in genere ſuo perfectius fuerit omni alio, ſer. 35. n. 2

Solum ex omnibus eam ſolum ob cauſam à Deo productum eſt; ut pati poſſit, ibid.

Corpus mulieris vanæ raptum à Diabolo, ſer. 23. n. 12

Correctio

Etiam Principibus ob eorum peccata & defectus audacter facienda eſt, ſer. 22. n. 12. ſer. 23. n. 6. ſer. 15. n. 9

Correctio fraterna videtur præceptum eſſe factu facillimum, & tamen omnium minime adimpletur, ſerm. 18. n. 1.

Non debet negligi ex eo, quod nulla videatur adeſſe ejusdem obligatio gravis, ſerm. 18

Mitis utplurimum correctio facienda eſt non auſtera, ſerm. 29. n. 2.

Creaturæ

Quæ nocent, majorem habent potentiam in impios, quàm in juſtos, ſer. 28 n. 8

Semper promptæ ſunt ad vindicandas injurias creatori factas, ibid. & ſerm. 29. n. 4

Omnes in ſuo genere habent auxilia ſufficientia ſecundùm genus ſuum, ſerm. 31. n. 5

Chriſtiani

Soli ſunt, qui apertâ fronte legem ſuam profiteri non verecundantur, ſer. 20 n. 11

Et tamen illi ſoli legem veram habent, ſerm. 20

Quam magis inexcuſabiles futuri ſint Ethnicis, ſi non ſalventur, ſer. 31. n. 6

In extremo judicio à multis Gentilium accuſabuntur, ſer. 5. n. 6

Chriſtus

Inter omnes homines amicus optimus eſt, ſerm. 2. n. 4

Modeſtus in beneficiis, n. 5

Quod ſincerus & rectus in remunerando, n. 8

Quod in ſe amabilis, ſerm. 35. n. 1

Quam amabilis erga omnes, n. 4

Quod fuerit complexionis delicatæ, n. 2

Omnes homines doloribus toleratis ſuperavit, ſerm. 3

Pœnas omnibus aliis debitas in ſe recepit, n. 20

Exiguam compaſſionem expertus eſt in ſuis doloribus, n. 4

Et etiamnum per exigua ipso exhibetur dolorum compensatio, n. 7. &c.
Æqualiter mortuus est pro omnibus tam prædestinatis, quàm præscitis, serm. 31, n. 4
Qua de causa dicatur mortuus esse pro peccatis passionem suam antecedentibus, non verò consequentibus, serm. 35. n. 16
Quantum desideret salvare animas, serm. 18. n 3
Vilipenditur ab hominibus ob res levissimas, serm. 33. n. 10. serm. 35. n. 18
Quam formidabilis futurus sit impiis in die judicii, serm. 5. n. 5
Quam amabili vultu aspecturus sit illos maximè, qui erant liberales & Eleemosynarii, ser. 2. n. 9. ser. 22. n. 10
Demonstratur Christus esse Deus, serm. 10. atque adeo ipse solus veram dedisse legem, ibid.

Crux

Existimata fuit supplicium omnium gravissimum, serm. 35. n. 13

D.

Omni solatio privati in pœnis suis, ser. 14
Id quod in morte malum est, per omnia sæcula experientur, non verò id quod bonum est, n. 3
Seipsos mutuo summo odio persequuntur, n. 5
Quantum ipsis tormentum futurum sit rabies contra Dæmones, n. 6
Et invidia quàm habent erga Beatos, n. 7. 8
Ab hisce conspecti, non solum in pœnis suis derelinquentur, sed etiam irridebuntur, n. 8
Quanto numero ad inferos præcipitentur, n. 9
Nec tamen ideo pœnas sentiunt minores ob multitudinem easdem sustinentium n. 5.

Damnatio

Nostra non potest alteri, quòd nobismetipsis adscribi, serm. 3
Quantis laboribus sæpius ab impiis comparata sit, n. 9. &c.
Quantum ab omni homine timenda sit, serm. 7. n. 7. 8. 9. serm. 26 n. 4. 5
Maximè verò ab illis, qui alienæ damnationis causa sunt, serm. 8. n. 7. serm. 29. n. 5. 6. 7
Ex quam exiguo nonnuquam dependeat, serm. 21

Deliciæ

Et voluptates carnales quantum sint abominabiles, serm. 6. n. 7
Corporeæ magis sensum vulgò vellicant, quàm spirituales, serm. 36. n. 3
In Paradiso non deerunt, sed erunt magis perfectæ, n. 4. & 5
Spirituales longè superant corporeas & carnales, serm. 38. n. 3. & 4

Deus

Magis Pater noster est, quovis alio, & ideo magis nos amat, serm. 3. n. 3
Quanta media adhibeat ad nos salvandos, n. 4. &c.
Quàm promptus sit etiam post peccatum nos recipere denuò, nobisque favere, serm. 22 n. 4. &c.
Quod ex natura sua magis pronus ad veniam, quàm ad pœnam, serm. 14
Quamvis offensus primò omnium de pace cogitat, serm. 1
Quod fidelior amicus sit, quàm homines, serm. 2
Facilior est ad condonandas injurias sibi directè illatas, quàm nobis, serm. 3. n. 4. serm. 19. n. 8

Cautis-

Cautissimus est in manifestandis peccatis nostris occultis, n. 6
Facillimè præ omnibus aliis ipsi satisfit, ser. 17. n. 7
Nihil utilitatis & emolumenti à nobis accipere potest, sed obsequii tantùm, ibid. ser. 39. n. 10
Pro omni dono gratissimum illi est, si animas ad eum adducamus, ser. 18. n. 5. Mentiri nequit, ser. 31. n. 2. Nec impossibilia imperare, n. 5
In mundo ab iis magis offenditur, quibus majora beneficia confert, ser. 17. n. 2. &c.
Præsentia sua omne bonum confert, ser. 28. n. 3
Illos tribulationibus exercet, quos amat, ser. 27
Quando etiam ipsos peccatores exaudiat, ser. 28. n. 10
Quamvis etiam ab his offendatur, n. 12. &c. & ser. 7. & ser. 35. n. 16. 17
Quod Deus culpam nullam habeat in perditione impiorum, ser. 31
Quàm grande malum sit, Deum perdere, ser. 18
Quàm æquum & justum sit ipsius aspectum desiderare, ser. 26. n. 9
Deus habet longas manus, ubiq; nos potest contingere, ser. 5. n. 10
Quàm facilè ipsi sit, superbiam nostram retundere, n. 6
Tanto magis timendus est, quanto tardius punit, n. 5. & 6
Quantũ oderit peccatum, ser. 34. n. 9. 10. 11
Deus in Gloria à beatis absque velamine visus, quantum conferat solatium, ser. 10. n. 10. 11. ser. 39. n. 3
Deus in inferno ostendere debet parem se justitiam exercere erga damnatos illi misericordiæ, quam eisdem in terris exhibuit, serm. 4. n. 4. &c.
Non tantum damnatis non compatitur in pœnis eorum, sed ut justissimum est, deridet, n. 8

Diffidentia

Erga Deum, est causa summorum delictorum, ser. 7. n. 6

Dii

Cur à gentilibus & Ethnicis Dii magis viles amati sint, quam Nobiles, ser. 6. n. 1

Dæmonium.

A Diabolo discere debemus, quanti pretii sit anima nostra, serm. 7. n. 1. & 6
Quantum Diabolus laboret, ut fructum verbi divini impediat, ser. 4. n. 7
Maximè verò ut lucretur in morte peccatorem, ser. 11. n. 5
Quanto artificio nitatur homines ad malum inducere, ser. 24. n. 1
Quam exigua esca illos alliciat, ser. 1. n. 10
Non potest nos ad peccandum cogere, sed tantum allicere, serm. 31. n. 7
Majori studio eos custodiant diaboli, qui semel è manibus eorum elapsi, iterum relabuntur, serm. 37. n. 5
Quantum horrorem solo vultu suo damnatis injecturi sint, ser. 14. n. 6
Maximè illis insultabant, qui in hac vita nil magis curarunt quod hæredes suos divites relinquere, ser. 13. n. 6.
Cur Diabolus escam tentaturus formam serpentis assumpserit, ser. 28. n. 8.
Cur hæc virum primò non tentaverit, sed mulierem potius, ser. 40. n. 9

Dina.

Quanti steterit illi sua curiositas, serm. 16. n. 4. ser. 25. n. 6

Divitiæ

Magnæ, semper sunt periculum grande animæ, ser. 13. n. 8
Maximè si sint iniquè partæ, ibid.

Si tales sunt, non ferunt ætatem, n. 2. 3. 4

Divitès.

Superflua largiri pauperibus debent, serm. 22. n. 1. & 2. &c.
Quantum fructum tam in hac, quam in altera vita Eleemosyna conferat, n. 6
Quòd stulti sint divites, dum suos magis amant, quam seipsos, ser. 13. n 6 7. 9
Sæpius ex illis expensis plus opprobrii quam honoris recipiunt, ser. 22. n. 6

Divinitas

Quantum expetita & concupita ab hominibus, ser. 20. n. 2. ser. 27. n. 6

S. Dominicus

Quantæ demissionis fuerit in tanta sanctitate, ser. 15. n. 8

Donum.

Superbum donum Rex Iransura Regii Dario miserit, ser. 5. n. 10
Donum funestum, à statua quadam Regi Scotorum Cheneto oblatum, ser. 30. n. 3
Donum opprobriosum Boleslao Regi Poloniæ, & cuidam alteri Magnati Ignavo oblatum, ser. 5. n. 6
Donum in damnum Donatoris adhibitum, ser. 17. n. 4

E.

Ecclesia

In quanto respectu ac honore habenda sit, ser. 23
Quare Ecclesiæ in mundo à Deo institutæ sint, n. 5
Quanta in veneratione habitæ ab antiquis Christianis, n. 6
In quam modica habeantur à modernis, n. 8. 4
Etiam à barbaris in veneratione tenebantur, n. 9
Differentia inter Arcam Noë & Ecclesias, ser. 4. n. 10

Ecclesiastici.

Magis tenentur ad dandam Eleemosynam Quam Laici, serm. 22, n. 10.
Quanta consideratione uti debeant, si curam animarum sibi ipsis volunt imponere, serm. 18. n. 8

Ecclypses.

Quam diversum de iis judicium forment docti & indocti, serm. 36. n. 6

Educatio.

Summam secum obligationem tradit filiorum educatio, serm. 25
Quantum nihilominus negligatur, n. 4

Eleemosyna.

Ex præcepto est. Quousque se præceptum hoc extendat, ser. 22. n. 1. 2
Quantum conducat etiam ad temporalia, n. 6. 7. 8
Et ad spirituale, n. 9. 10. 11
Cur à Deo præmium recipiat, n. 10
Eleemosyna animæ facta prævalet illi multum quæ corpori fit, ser. 18. n. 5.

Eleemosynarii.

Verâ arte præ omnibus divitibus pollent quâ gloriari possint, ser. 22. n. 6. 7. 8
Quantum in die judicii honorandi sint, n. & serm. 2. n. 9

Exemplum

Bonum quantam vim habeat, ser. 18. n. 7
Maximè inter conjugatos, ser. 39. n 6
Exemplo bono pravum & malum resarciendum esse, ser. 12. n. 9.

Exempla variæ

Amicitiæ falsæ, serm. 2. n. 4
Amoris inordinati erga filios, ser. 13. n. 6
Exemplum amoris prudentis, ser. 13. n 2
Amoris sancti, ser. 25. n. 7
Angelorum, qui justis servitia præstiterunt, ser. 18. n. 9. ser. 15. n. 9

Exem-

Exemplum fortitudinis in superandis tentationibus, serm. 38. n. 8. serm. 28. n. 13
Avaritiæ à Deo punitæ, serm. 13. n. 3. 8. serm. 22. n. 8
Audaciæ in periculis, ser. 1. n. 3, ser. 11. n. 6
Exitus luctuosi, serm. 30. n. 5. serm. 6. n. 5. serm. 33. n. 8. serm. 9. n. 7
Compassionis erga miseros, ser. 35. n. 1. 14
Confusionis & pudoris intolerabilis, serm. 5. n. 2. 3. 4. 5. 6. serm. 13. n. 2
Conversionis per vim verbi Divini, serm. 4. n. 8. & 10. serm. 32. n. 9
Per lectionem libri spiritualis, ser. 21. n. 3. 4
Per alias exiguas causas, serm. 21, n. 4. serm. 32. n. 7
Cooperationis necessariæ ad gratiam, serm. 16. n. 4. serm. 31. n. 8
Correctionis Audacis, serm. 15. n. 9. serm. 28. n. 1. serm. 22. n. 12. serm. 24. n. 6. serm. 16. n. 1. serm. 29. n. 2
Crudelitatis ab hominibus inventæ, serm. 14. n. 2
Dissimulationis in sinistris eventibus, serm. 19. n. 2
Divinitatis affectæ, serm. 20. n. 2. serm. 27. n. 6
Educationis optimæ, serm. 25. n. 7
Pudoris & Erubescentiæ in peccato, serm. 12. n. 4. 5
Famis extremæ, serm. 5. n. 7
Familiarum punitarum eo quòd hæredes locupletare voluerint, serm. 13. n. 3
Fidelitatis erga Belli duces, serm. 18. n. 3
Fidelitatis in promissis, 37. n. 6
Ethnicorum ad confusionem Christianorum, serm. 5. n. 6. serm. 13. n. 2
Justorum persecutiones passorum, serm. 8. n. 3. 4. 5. serm. 29. n. 1
Justorum in occasione cadentium, serm. 16. n. 3. & in prosperitate, serm. 17. n. 3. 8. n. 6.
Justorum, quos Deus favoribus replevit ob virtutem eorum, serm. 13. n. 9, serm. 16. n. 4. serm. 33. n. 3. & 5
Justorum, qui in articulo mortis consternati sunt, serm. 7. n. 8
Justorum qui respectus humanos superârunt, serm. 8. n. 1. 4. 5. 6
Gratitudinis in bestiis. serm. 17. n. 2. in hominibus, serm. 17. n. 6. in ipsis bestiis erga bestias, serm. 17. n. 8
Impœnitentiæ finalis, serm. 13. n. 8. serm. 11. n. 9. serm. 23. n. 12. serm. 19. n. 8
Incredulitatis à Deo punitæ, serm. 15. n. 1. 2. 9
Ingratititudinis Monstrosæ erga homines, serm. 17. n. 5. & erga Deum, serm. 17. n. 9
Legum stultarum ab antiquis latarum, serm. 20. n. 4
Martyrum fortissimorum, serm. 20. n. 7. serm. 28. n. 13, serm. 3. 6. n. 7
Conjugum Maritos suos singulariter amantium, serm. 36. n. 5
Murmuratorum à Deo punitorum, serm. 19. n. 7. 8
Mortis, ex levi causa ortæ, serm. 6. n. 4. 5
Mortis malæ, serm. 1. n. 4. 5. serm. 1. n. 3 serm. 14. n. 9. serm. 15. n. 9. serm. 11. n. 9 serm. 13. n. 8. serm. 23. n. 12. serm. 19. n. 8.
Mortis improvisæ, serm. 1. n. 4. 5. serm. 6. n. 5. serm. 15. n. 9. serm. 19. n. 7. serm. 3
Mortis Religiosæ, serm. 26. n. 11
Mortis luctuosæ & tragicæ, serm. 9. n. 7. serm. 30. n. 5.
Stulti odii, serm. 3. n. 3.
Odii intra Patrem & filium damnatum, serm. 13. n. 8
Peccatorum à furia malæ conscientiæ agitatorum, serm. 24. n. 3

Peccatorum quos Deus deprehendit, cum minimè expectarent, serm. 6. n. 7
Pœnitentiæ falsæ, serm. 11. n. 4
Pœnitentiæ publicæ, serm. 11. n. 4. serm. 23 n. 6
Pœnitentiæ severæ ob leves causas, serm. 21. n. 7
Pœnitentium quos Deus remuneratus est, serm. 32. n. 5
Veniæ magnanimiter concessæ, serm. 31. n. 5. & 10
Pietatis erga defunctos, serm. 9. n. 8
Concionatorum, quos diabolus variis modis turbavit, serm. 4. n. 7
Dignitatum Ecclesiasticarum & prælaturæ quam sancti fugerunt, serm. 18. n. 8
Felicitatis, ex adversis ortæ, ser. 11. n. 7. aut levibus accidentibus, serm. 21. n. 2
Reverentiæ erga Templa, serm. 23. n. 6. 7. 8
Inhumanitatis detestandæ, serm. 9. n. 6. 7
Stultæ superbiæ in prosperitate, serm. 27. n. 6
Superbiæ in titulis, serm. 34. n. 1
Superborum à Deo punitorum, serm. 12. n. 5. serm. 34. n. 13
Tentationum rejectarum, serm. 2. n. 12. ser. 8. n. 6. ser. 28. n. 13. ser. 38 n. 8.
Timiditatis inter pericula, serm. 1. n. 8. 11. serm. 16 n. 1. serm. 30. n. 10. serm. 26. n. 1
Exemplum eorum qui traditione inducti sunt in ruinam, ser. 3. n. 2. 3. & quidem à suis charissimis, serm 35 n. 5. aut à mundana felicitate, serm. 30 n. 5
Tribulationum cum serena animi jucunditate toleratarum, ser. 27. n. 1
Vitiorum grandium magnis virtutibus conjunctorum, ser. 33. n. 6

Æternitas

Quomodo damnatorum pœnas omni solatio destitutas faciat, ser. 14. n. 3. 4

Eusebius Monachus

Quam severè puniverit unicum aspectum curiosum, serm. 21. n. 7

Exprobratio

Christi erga peccatorem moribundum, serm. 24 n. 8
Christi judicis erga Deum, serm 5. n. 5
Christi in cruce erga Christianum, qui ad ejus amorem adigi non potest, serm. 35. n. 19

F.

Fames

Quantum ponit efficere, serm. 4. n. 2. &c
Fames verbi Dei quanti momenti sit, n. 8. 9. 10
Quam nihilominus rara sit, n. 1. 2. 3. &c.

Familiæ

Iniquis mediis auctæ & amplificatæ non ferunt ætatem, serm. 13. n. 2. 3. 4
Sunt causa damnationis illi qui eas hac ratione facit potentes, n. 5 &c.
Et ipsæ damnationi sunt pervia, n. 8
Quæ ratione familiæ è paupertate erigi possint, n. 9. 10. serm. 22. n. 7. 8

Fides

Christiana sola vera est, serm. 20

Fidelitas

Quam rara sit inter homines, serm. 2
Quanta verò in Deo, ibid.

Fervor

Fervor spiritus quanto magis necessarius sit in pœnitentibus, quam in innocentibus, serm. 37. n. 10

Filii

Quam malè educentur, serm. 25. n. 4. & instruantur. n. 5
Tales evadunt, quales volunt genitores, n. 7
Non debere à genitoribus nimium confidi nisi singularem curam adhibeant in iis quibus filios committunt, serm. 7 n. 6

Quam

Quam filii utplurimum in genio & indole genitores imitentur, ser. 39, n. 8
Quantum lucrentur filii, si præcipuè colant matrem, ser. 40. n. 5

Filius Prodigus

Quam amabili modo à patre acceptus sit, quamvis proprii commodi causa reverteretur, ser. 32. n. 5
Primò fuit vestitus, quàm pastus, ser. 19. n 9

S. Franc. de Paula

Quomodo Regem Alphonsum Neapolitanum admonuerit ob duritiem in subditos exercitam, ser. 22. n. 12

Fraudatio

Mercedis quam grande malum ex seipso, serm. 22. n. 12. quam nocivum, n. 13

Fuga

Fuga occasionum quam necessaria sit ad præservandum se à malo, ser. 16. serm. 37. n. 10. 11. 12

Flagella Dei

Deus illa intentat, ob id solum ne feriat, serm. 15. n. 5. serm. 34. n. 7
Quam gravia fuerint ætate nostrâ, serm. 15 n. 3
Semper à peccatoribus alteri causæ attribuuntur, quam peccatis eorum, n. 4. 5
Tunc sæpè incubuerunt hominibus, cum minimè expectabantur, serm 6. n. 6
Non sufficiant, ad nos emendandos, serm, 15. n 4. 5. serm. 6. serm. 34. n. 12. 13. 15
Quia sæpe Dei flagellis pejores simus, serm. 15. n. 6

Furari

Animas Christo maxime sacrilegum est, serm. 29 n. 6. Obligat ad propriam restitutionem, serm. 17. n. 6. 7

G.

Gentiles

Cur utplurimum in more positum habuerint stupidos Deos adorare, serm. 6. n. 1
Quantum ab antiquo tempore honorem mortuis suis habuerint, ser. 9. n. 8.
Quantam nonnulli eorum modestiam in templis & delubris suis ostenderint, ser. 23. n. 3
Multi eorum in extremo judicio confundent Christianos, ser. 5. n. 6
Et condemnabunt illos accusando, non verò judicando, n. 7

Gratitudo

Est virtus etiam à belluis demonstrata, ser. 17. n. 2.
Sed ab hominibus magis erga homines, quam erga Deum ostenditur, n. 6. 7. 8.
Quamvis facilius sit Deum illa contentum reddere quam homines, n. 7
Quantam gratitudinem etiam bestiæ nonnunquam ostenderint, n. 8

Gratia Divina

Robur longè validius confert, quam natura, ser. 32. n. 12
Quam admirandas faciat mutationes, ser. 32. n. 2 3. &c.
Sufficiens gratia nunquàm ulli negatur, ser. 31. n. 5. &c. ser. 32. n. 14. &c.
Copiosam gratiam habent Christiani, serm. 31. n. 6
Non semper ille. qui melior est, majorem gratiam habet, n. 7
Si gratia non sit efficax, nobis attribuendum est, ibid.

H.

Habitus

Consuetudo illa, quam habent impii, ut nimium confidant in misericordia divina, non tantum in articulo mortis spem non facit faciliorem, sed longè difficiliorem, serm. 24. n. 7.

Hebrai

Hebræi.

Cur in Ægypto à Deo adeo humiliari sint, serm. 26. n. 3

Quo jure in egressu ex Ægypto spoliaverint Ægyptios, serm. 27. n. 13

Quàm amanter ipsos Deus in deserto tractaverit, serm. 38. n. 2

Quanti ipsis steterit in constantia paucorum dierum, quæ Moysen è Monte reducem nolebant expectare, serm. 37. n. 2

Quam distorta Judicia formaverint de Moyse Cæli tempestatibus & fulminibus in montis vertice involuto, serm. 38. n. 5

Cur in conspectu terræ promissæ tam severè à Deo puniti sint, & non potius in alio loco, serm. 37. n. 7

Quantum ipsis sors prospera nimium nocuerit illosque deceperit, serm. 7. n. 3

Omnes in virtute felices erant, in vitio vero infelices, serm. 33. n. 3

Quanto luctu & mœstitia quadam tempore anniversarium diem celebraverint perditæ Hierosolymæ, serm. 28. n. 6

S. Hieronymus.

Quantum exemplo suo confundere possit Justos nimium audaces, serm. 16. n. 3. serm. 7. n. 7

Hypocrisis.

Vitium est, quod ex natura sua non fert ætatem, serm. 12. n. 11.

Magis hodie rara est, quàm vitium oppositum, ibid. & n. 1

Honestum

Et utile eodem passu ambulare debent, serm. 33. n. 2

Honor Humanus.

Non obtinetur vindictâ, serm. 33. n. 2

Honori divino semper postponendus, n. 8

I.

Jacob

Qua ratione se opposuerit insultibus Esau irati; quos metuebat, ser. 7. n. 4

Quam caro ipsi steterit nimia indulgentia erga filiam nimis curiosam, serm. 35. n. 6

Jericho

Expugnata est à Josue modis prorsus insolitis & inconsuetis, ser. 34. n. 7

Diruta fuit, cùm minimè crederetur, ser. 6. n. 6

Cur intra spatium septem dierum, & non citius, serm. 34. n. 8

Impudentia Sancta.

Quam laudabilis sit, ser 9 n 1

Iniqua quàm detestabilis & damnosa, ser. 12. n. 1. 6

Jeroboam

Ad quos Excessus ab iniqua sua pseudopoliticâ prudentiâ inductus sit, serm. 17. n. 9.

JESUS

Quantam virtutem grandi suo nomine demonstraverit, ser. 20. n. 10

Jonas

Qui reus erat, solus inter omnes durante tempestate obdormivit, ser. 15. n. 7

Nec tamen prius in mare projectus est, nisi prævio accurato juris processu, serm. 35. n. 10.

S. Josephus.

Quantæ debuerit fuisse perfectionis, qui sponsus sanctissimæ Virginis erat, serm. 39

Quantum gloriæ in Extremo Judicii die habiturus sit, n. 10

Cur in Ecclesia tanto temporis intervallo non fuerit exaltatus, n. 11

Quàm

Quam meritò ab unoquoque in patronum adlegendus sit. n. 12.

S. Ignatius

In multis similis fuit magno sancto Antonio Abbati. serm. 21. n. 4.

Qua ratione fuerit conversus, ibid.

Imagines

Sacræ, quantam vim habeant, ad commovendos animos ad virtutem, ser. 39. n. 6

Impœnitentia finalis.

Iniqui cujusdam divitis pecunias accumulandis, serm. 13. n. 8.

Unius concubinarii, serm. 23. n. 12.

Publici cujusdam murmuratoris, serm. 19. n. 8.

Quam facilè illi immineat, qui pœnitentiam in extremum articulum differt, serm. 11. & serm. 1. n. 5. 11. serm. 7. n. 4.

Inconstantia.

In bono, quanti stet illi, qui eandem incurrit, serm. 37. n. 2. serm. 24. n. 5.

Ab omnibus usq; ad ultimum articulum timendum esse, serm. 19. n. 6. serm. 26. n. 5

Inhumanitas

Odiosa generi humano, serm. 9. n. 6

Infernus.

Quam horrendus sit, cum locus sit etiam parvæ malitiæ, serm. 14.

Injustitiæ.

Quantæ fuerint erga Christum in ejus passione commissæ, serm. 35. n. 8. &c.

Ingratitudo

Hujus qui malum pro bono reddit, etiam bestiis abominabilis est, serm. 17. n. 2.

Et tamen hanc innumeri erga Deum exercent, n. 2. 3. &c.

Quam detestabile sit hoc peccatum. n. 5.

Quæ causa sit, cur nihilominus tàm frequens sit, n. 9.

Inimicitiæ

Quantum præjudicium illi afferant, qui hac in parte reus est, serm. 3. n. 2. &c.

In aliquibus non sunt inimicitiæ extinctæ, sed sopitæ tantum, n. 9.

Omnes inimicitiæ pariter Deo consignandæ & donandæ sunt, n. 10. 11.

Interesse seu commodum proprium.

Dissolvit etiam strictissimas amicitias, serm. 2. n. 6.

Invectiva.

Contra illos, qui veniam inimicis nolunt concedere, serm. 3. in fine.

Contra peccatores obstinatos, serm. 14. in fine.

Contra profanatores Templorum, serm. 23. n. 10.

Contra illos, qui Deo animas furantur, serm. 39. n. 6. 7.

Contra eos, qui in sua duritie perseverant post tot conciones, serm. 38. n. 8.

Invidia.

Qualis sit inter omnes magis atrox & abominabilis, serm. 29. n. 3.

Quantum damnatos torqueat, serm. 4. n. 7. 8.

Ira,

Quam inconsiderata sit, serm. 3. n. 2. &c.

Est passio quæ excæcat, serm. 3. n. 2. 3.

Irati.

Quantum iis indignentur, à quibus continentur, serm. 31. n. 6.

S. Isacius Monachus.

Quam audacter & animosè impium Valentem Imperatorem corripuerit, serm. 5. n. 9

Juventus

Quàm benè & sedulò educanda sit, serm. 55.

Quam nihilominus malè educetur, & instruatur, n. 4. 5

Quàm grave scelus sit illam ad malum incitare, ibid.

Judas

Quantum lapsu suo confusionis in Christo excitaverit, ser. 35. n. 7

Quantam illi injuriam proditione sua intulerit, n. 5. ac venditione impiâ, n. 6

Judicia

Non debere tantum ab apparentia externa dirigi, ser. 38. n. 1

Maximè in iis, quæ spectant ad lætitiam & gaudium impiorum, ser. 27. n. 11. ser. 24. n. 1. &c. & ad mœstitiam bonorum, ser. 38. n. 2. 5. 6.

Judicium temerarium

Frequentius est, in iis qui malitiosi sunt, ser. 19. n. 6

Judicium Universale

Ad quantam confusionem & dedecus peccatorum instituendum sit, ser. 5

Et ad quantam justorum gloriam, n. 7. serm. 8. n. 5

A Gentibus habitum fuit pro fabula, serm. 5. n. 9

Non potest ab ullo effugi, n. 10

Impii

Cur sint quandoque Deo permittente felices, ser. 27. n. 11. ser. 33. n. 6

Nunquam tamen contenti esse possunt, ser. 27. n. 11. ser. 24. ser. 38. n. 4

Præ omnibus aliis morti expositi sunt ante tempus, ser. 1. n. 4

Etiam morti improvisæ, n. 5

Justi

Quamdiu in vita sunt, nunquam de seipsis debent præsumere, serm. 19. n. 6. serm. 26. n. 5.

Usque ad ultimum articulum occasiones periculosas fugere debent, ser. 16. n. 3. ser. 37. n. 10. &c.

Quomodo se ad perseverantiam animare debeant, serm. 37. n. 2. &c. serm. 38. n. 7

Quanta humanitate etiam in hoc mundo à Deo tractentur, serm. 38. n. 2. 3.

Quàm multò sint peccatoribus feliciores, serm. 33

Quàm longè alia ratione à Deo tribulationibus exerceantur, serm. 37. n. 11

Aut huic mundo ante tempus subducantur, serm. 26. n 4

Eo usque sæpius pervenire, ut difficilius ipsis accidat vitium, quam virtutis exercitium, ser. 32 n. 3

Non possunt jucundè vivere: nisi patiantur, ser. 38. n. 2

Magis studens placare Deum, quamvis illum minus offendant, ser. 15. n. 7.

In eorum gratiam Deus utplurimum impios in terra tolerat, ser. 29. n. 4

Et nihilominus ab impiis persecutiones patiuntur, ser. 8. n. 2

Et ad malum alliciuntur, ser. 29. n. 1.

Nec tamen ob hoc animis cadere debent, ser. 8. n. 3. 4. &c.

Quanta gloria in Die Judicii persecutores suos sibi subjectos sint intuituri, ser. 5. n. 7. ser. 8. n. 5

Solus eorum aspectus ingenti vi pollet ad commovendos animos ad virtutem, ser. 39. n. 6

Justitia Divina

Quanto tardior est, tanto magis timenda, serm. 6. n. 5. &c.

Quam facilis ipsi sit vindicta, serm. 6

Obligatur manifestare in inferno potentiam suam, serm. 14. n. 2

Quomodo illa etiam in hac terra manifestetur, serm. 15. serm. 34. num. 10. 11. 12. 13

L.

Ladislaus Bohemiæ Rex

Mundanam felicitatem quam dolosam expertus sit, serm. 30. n. 5

Lex Evangelica

Quam sapiens, sancte & probata sit, serm. 20. n. 4. &c.

Ordinata est, ut faciliorem faciat legem naturalem, quondam à Deo datam, serm. 16. n. 5

Leges

Stultæ antiquorum sapientum, serm. 20. n. 4

Quantum leges mundi Divinis legibus sint contrariæ, serm. 3. n. 7. &c.

Libertas

In actionibus & conversatione, quam sit damnosa, serm. 16. n. 6

Lybia

Cur tam ferax monstrorum, serm. 16. n. 6

Libido

Quam grave malum, & quàm parum æstimatum, serm. 6. n. 7

Ob illam præcipua venit diluvium. ibid.

Illam homines exercuerunt etiam in præsentia maximorum DEI supplicio-rum, serm. 15. n. 7

Quibus principiis oriatur, serm. 36. n. 6

Libri

Boni, multis occasio fuerunt ad Deum perveniendi, serm. 21. n. 3. 4

Cato cum Platonem legeret, ad contemptum mortis animatus est, serm. 36. n. 6

Ludovicus

II. Crassus nomine Galliæ Rex in morte ostendit, quid etiam à Principibus in illo articulo magnifiat, serm. 26. n. 11

Luna

Singulariter electa est ad explicandam authoritatem Mariæ Virginis in dandis beneficiis.

M.

Magdalena

Quàm benignè & humanè à Christo recepta sit, serm. 22. n. 1

Maria Virgo

Quàm expulso amoris gradu à Christo amata sit, serm. 40

Cur ab illa consensus petitus sit in Verbi incarnationem. n. 2

Ejusdem privilegia inter alias puras creaturas, n. 4

Ipsius Excellentia & Celsitudo, n. 5

Illius authoritas, n. 6

Quam proficuum sit illam habere advocatam, n. 8. 9

Martyres

Christiani, quàm benè probent veritatem legis à Christo datæ, serm. 20. n. 7. 8

Quàm animosè mortem contempserint, n. 7. serm. 36. n. 7

Matrimonium

Quomodo ostendatur indissolubile esse ex natura, ser. 25. n. 2

Mauritius Imperator

Quàm severè punitus sit ob duritiem erga miseros exercitam, ser. 9. n. 7

Sapienter elegit, potius in hac vita castigari, quam in futura, ibid.

Merces

Operariorum defraudata, quàm grande scelus, ser. 27. n. 12. & quàm nocivum, n. 13

Minæ,

Minæ divinæ, indicium sunt misericordiæ divinæ, ser. 15. n. 2. ser. 34. n. 7. &c.

Quàm parvi fiant à peccatoribus, serm. 15. &c.

Quòd hic contemptus divinarum interminationum malè ipsis succedat, ibid. & ser. 6. n. 6. & 7

Miracula

Nunquam debere prætendi miracula absque necessitate, nec in statu naturæ, nec in statu gratiæ, ser. 16. n. 4

Misericordia

Divina, quàm benigna sit ad recipiendos peccatores ad pœnitentiam confugientes, ser. 32

Quod libentius Deus Misericordiam exerceat quàm Justitiam, ser. 34. ser. 31. n. 3

Non tamen semper æquali modo nobis succurrit, ser. 11. n. 6.

Nec tamen misericordia Divina tenetur impedire ne ille malè moriatur, qui malè vixit, sed potius permittere, n. 6. 7.

A misericordia Divina procedunt minæ illæ tam terribiles & formidandæ, serm. 15. n. 2. ser. 34. n. 7

Mulier Conjugata

Sæpe conjuges vim magnam habent, ad maritos sanctificandos. ser. 39. n. 6.

Quantum obligatæ sint ad eosdem amandos, n. 5

Sive nobilitatem ipsis apportent, sive non, n. 7

Mulier

Quantam potentiaam habeat, ad seducendum cor viri, serm. 40. n. 9. & simul ad sanctificandum, ser. 39. n. 6

Cur ante virum in paradiso terrestri fuerit tentata, ser. 40. n. 9

In quo casu nobilitatem se transfundat in maritum ignobilem, ser. 39. n. 7

Mundus

Convictus est nequam & proditor esse, ser. 30

Magis illum honorat à quo minimè curatur, n. 7

Graviora onera imponit, quàm Christus, n. 9. 8

Si deseri ex toto non potest, qua ratione cum ipso commorandum sit, n. 9. &c.

nunquam plene satiare potest, semper habet defectum, ser. 10. n. 1

Murmuratores.

Quantum illis noceant, de quibus malè loquuntur, ser. 19. n. 2

Etiam illis cum quibus murmurant, n. 3. & 4

Et sibi ipsis vel maximè, n. 5

Usitatum ipsorum artificium, ut fidem mereantur, quale sit, n. 5

Ut plurimum mala morte moriuntur, n. 7

Mors

Quam facilè cuivis immineat, ser. 1. n. 1. 3. 6. ser. 6. n. 4. 5. ser. 21. 3

In

In omni actione veluti Consiliariam habendam esse, serm. 26. n. 10. 11. 12
Quàm superstitiosè à nonnullis timeatur, serm. 1. n 8. serm. 26. n. 2
Timendam esse meritò à peccatoribus, non verò à Justis. n. 1. 2. &c.
Ob quas rationes & motiva etiam ab Ethnicis contempta sit, serm. 38. n. 6. serm. 36. n. 6
Mors respondet æqualiter vitæ bonæ, & malæ, serm. 1. n. 11
Mors Justorum celer, melior est vitâ longâ, ser. 26. n. 4. &c.
Quantæ ipsis consolationi sit, n. 7
Si æquo animo acceptatur quanti sit meriti. n. 6
Ad perseverandum in bono, præstat eam sibi imaginari præsentem, serm. 37. n. 2
Quam singulari beneficio nonnunquam acceleretur ad Justorum præservationem, ser 26. n. 4. 5
Post Christi Resurrectionem longè facilius contemnitur, ser 36. n. 6
Mors peccatoribus quoties ob scelera acceleretur, ser. 1. n. 4. &c.
Mors esset summum solatium damnatorum, ser. 14. n. 3.
Mors subitanea longè frequentior est in impiis, quam in justis, ser. 1. n. 5

Mortui

In quanta veneratione fuerint antiquis, ser. 9. n. 8

Mortificatio

Non eripit voluptates corporeas, sed eas tantum differt, fænore recipiendas, ser. 36 n. 4
Quàm propria sit Religioni Christianæ, n. 1

Moyses.

In quam diverso statu vixerit in monte Sinai existens, ab eo quem sibi populus imaginatus est, serm. 38. n. 5
Quàm severè punitus sit ob leve peccatum, quia erat publicum, serm. 12. n. 6

Monstra

Qua de causa frequentiora sunt in Lybia, serm. 16

N.

Nabuchodonosor.

Tandem suos contemptores plus omnibus honoravit, juxta mundi stylum, serm. 30. n. 7
Cum in feræ figuram mutaretur, quanto tempore opus fuerit ad restitutionem & agnitionem sui ipsius, serm. 34. n. 3.

Nero

Repræsentatur aspicens Romam ardentem illique illudens, serm. 14. n. 8

Nobilitas

An à muliere possit in virum transfundi, serm. 39. n. 7

Noë

Triumphator eorum, à quibus erat illusus, quantum debeat animare bonos, ab impiis contemptos, serm. 8. n. 5

O.

Occasiones.

Occasiones malæ, quantam vim habeant ad inducendum malum, serm. 16
Neminem inter illas virtuti propriæ confidere posse. n. 44
Nec Gratiæ Divinæ, n. 4

Differentia inter occasiones voluntarias, & involuntarias, n. 4. 5
Quàm sollicitè fuerint prohibitæ à Deo tam in lege veteri, quam nova, n. 5
A pluribus tamen omni studio quæruntur, ad libertatis ostensionem, n. 6
Ad præservandum se facilius à peccato, necessarium esse etiam parvas occasiones ad malum fugere, serm. 37. n. 8. &c.

Odium.

Odium nos eo inducit, ut nobis ipsis noceamus, ut eo fortius inimico noceamus, serm. 3. n. 3
Pejus est odium occultum, quam manifestum, serm. 35. n. 7.

Operarii

Negata mercede aut solutione non factâ non debere insuper acerbis verbis exasperari, serm. 22. n. 2
Quantum lamentationibus suis ab irato Deo possint obtinere, n. 13
Quam rationi consentaneum sit ipsis satisfacere, n. 24

Oratio

Etiam à peccatoribus facta, quando aliquid valeat & exaudiatur, serm. 28. n. 10

P.

Parentes

Quàm strictè teneantur benè educare filios suos, serm. 15
Quam malè nihilominus eos educent, n. 4. &c.
Gravissimè ob hoc à Deo puniti, n. 5. 6

S. Paulus Simplex

Quam diversâ formâ viderit peccatorem templum intrantem, ab ea, quâ egressus est, serm. 4. n. 10

Paradisus

Ex eo solùm demonstratur, quanta sit futura gloria animæ, & gaudium in ipso paradisi ingressu, serm. 10.
Quàm stultè paradisus perdatur ab hominibus ob bona terrena & temporalia, n. 12. 13
Absque labore obtineri non potest, serm. 3. n. 2. serm. 21. n. 7

Parallelum

Comparatio inter Cainum Abelis interfectorem, & Romulum Remi fratricidam, serm. 29. n. 5
Inter Dinam & Juditham, serm. 16. n. 4
Inter S. Antonium Abbatem & S. Ignatium Loiolam, serm. 21. n. 4
Inter Herodem qui occidit infantes ad securitatem sceptri sui, & Constantinum qui renuit illos occidere, ad vitam sibi salvandam, serm. 33. n. 4
Inter Christum & omnes alios homines, circa magnitudinem & excessum dolorum ac passionum, serm. 35
Inter Piscatorem, & Venatorem, serm. 34. n. 4
Inter unam eandemque familiam tempore nuptiarum & tempore exequiarum funeralium, serm. 27. n. 7
Inter felicitatem itineris per mare, & tribulationes itineris per terram, n. 8
Inter Martyres Christi, & illos falsos legislatores, qui sibi martyrium arrogant, serm. 20. n. 7
Inter leges à mundo impositas, & leges, à Christo latas, serm. 30. n. 8

Passio

Quam charum fuerit Sanctis pati, serm. 38. n. 2
Quam multi peccatores longè plus tolerent ut pereant, quam pati deceret ad hoc ut salvi fiant, serm. 31. n. 8

Passio Christi

Fuisse prorsus incomparabilem, serm. 35

Qua ratione possit Christo rependi, num. 16. &c.

Pastores

Animarum, quod sincerè teneantur earundem salutem procurare, serm. 18. n. 8

Pharao

Quàm incredulus ad minas divinas, serm. 15. n. 4

Quàm insensatus in malis, serm. 11. n. 2.

Quantum punitus fuerit propter oppressionem mercenariorum, serm. 22. n. 13

Fuit figura mundi, propter similitudinem illius modi & rationis, qua tractat servientes sibi. serm. 30. n. 7

Peccatum

Quantum damni peccatori inferat, ser. 28.

Cur tamen tam parvi æstimetur, n. 2

Quantum illud Deus oderit, ser. 3. 4. n. 9. 10. 11.

Causa tantarum pœnarum est, quibus seculum nostrum à Deo castigatur, serm. 15. n. 1

Est ruina Principatuum. ser. 33. n. 8. 9

Proprium ipsius est vitam abbreviare, ser. 1. n. 4

Etiam repentinè & improvisò, n. 5

Quantum tormenti afferat conscientiæ, ser. 24

Et quantum timorem. n. 3. ser. 12. n. 4

In vita contemptum tantò magis terret in morte, ser. 24. n. 5. 7. 8

Videtur esse impossibile post Christi mortem, ser. 35. n. 16

Et tamen omni passu frequentissimum est, n. 17. & serm. 33. n. 5

Peccatum publicum longè difficilius toleratur à Deo, quàm secretum, licèt hoc gravius sit, ser. 12. n. 6

Quantum crimen sit de peccato adhuc gloriari, serm. 12

Si condonatum est, nocere porrò non potest, serm. 32. n. 4

Quanto magis condonatum est tempore præterito, tanto minus concludendum est, tempore futuro condonandum, serm. 6. n. 5

Certus numerus præfixus est, post, quod non est porrò venia, & numerus iste peccatorum modò major est, modò minor, serm. 37. n. 7.

Quantum pudoris illaturum sit tempore divini & extremi judicii, serm. 5

Quam ob causam hoc tempore tantum non injiciat pudoris, n. 4

Quàm minus difficile accidat, à peccato se præservare, quàm ab eo rursus, postquam patratum est, se liberare, serm. 37. n. 11. 12

Peccatum Veniale

Quàm sensim & pedetentim ad interitum deducat, serm. 21

Quàm severè à Deo puniatur, serm. 34. n. 10

Quàm sancti timuerint peccata venialia, serm. 21. n. 7

Quantum deceat illa fugere, ut tanto facilius graviora & mortalia evitemus, serm. 37. n. 9. 10. 11. 12

Peccatores

Quàm parvi æstiment animam propriam, serm. 7. serm. 1. n. 9. & serm. 10. n. 13

Quàm temerarii sint stando in peccato mortali vel unico temporis momento, serm. 1

Et quanto magis, si non vereantur stare in illo longiori tempore, n. 11

Ut plurimum ita moriuntur, sicut vixerunt, ibid.

Quàm

Quam audaces sint, quod sese contra Deum opponant, serm. 6.
Tantò magis Deum timere debent in futurum, quanto magis à Deo tolerati sunt tempore præterito, n. 5. 6
Quanto sese periculo exponant differendo conversionem suam usque ad mortem, serm. 7. n. 4. serm. 11. & serm. 24. n. 7
Deum ut canem tractare solent, n. 8
Perditissimi sunt, si cum impudentia peccant, serm. 12
Quanto magis in vita præsumptuosi sunt, tanto magis timent in morte, serm. 24. n. 7. 8
In morte deceptiones & fraudes suas agnoscunt, serm. 26. n. 10
Verum sæpe absque fructu, ser. 24. n. 7. & 8
Damnantur, quia volunt damnari, serm. 31
Plus laborant ut damnentur, quam laborare deberent ut salventur, n. 9. &c. serm. 30. n. 8
Derident sæpius Concionatores, ob minas quas intentant, serm. 6. n. 6. 7
Quam increduli sint ad castigationes divinas, serm. 15
Quantum morarum nectant ad sui conversionem, serm. 34. n. 13. 14
Et quantum fiant pejores, serm. 5. n. 7
Ingens prodigium esse videre illos in peccatis ridentes, serm. 28
Magis præ omnibus aliis subjecti sunt, ut offendantur ab iis creaturis, quæ nocere possunt, n. 8. & serm. 33. n. 4
Sunt etiam pervii morti acceleratæ, serm. 1. n. 4
Et improvisæ quidem, n. 5
Minus protecti ab angelis suis custodibus, n. 9
Minus exauditi à Deo, n. 10
Nec laudare quidem Deum possunt, ibid.
In statu peccati nihil possunt facere meritorii, n. 5. 10
Quantum sibi ipsis nocent, dum in peccato multos socios quærunt, serm. 8. n. 7 serm. 29. n. 4
Cur quandoque permittente Deo felices sint & prosperi, serm. 33. n. 6
Non debent felices judicari ob apparentiam externam, serm. 24. n. 1. serm. 27 n. 11
Non possunt vera pace gaudere, ser. 38. n. 4
Quia summis conscientiæ stimulis agitantur, serm. 24. & serm. 27. n. 11. &c.
Præcipuè in articulo mortis, serm. 24. n. 5.
Quam turpiter confundendi sint in die judicii, serm. 5
Unum solum peccatorem posse in mundo iram Dei provocare supra plurimos justorum, serm. 28. n. 4
Etiam peccatores, si modo velint, posse ad magnam sanctitatem pertingere serm. 21

Pœnitenti

Æquè illis Deus ac innocentibus faciet, serm. 32. n. 5. 8
Non debent contenti esse, solo illo bono, quod ante peccatū feciſſent, ser. 27. n. 10
Quàm grave periculum subeant, si ad statum peccati revertantur, n. 2. 4. 5. 6. 7

Pœnitentia

Potest nos ad altissimum quemque sanctitatis gradum extollere, serm. 32
Non posse absq; evidenti periculo in mortis articulum differri, serm. 11. & serm. 7. n. 4
Imò quam celerrimè faciendum esse, serm. 1. n. 6. serm. 32. n. 9

Pœnitentia corporalis

Quem in finem in Ecclesia instituta sit, serm 9. n. 11
Quàm magis sæcularibus, quàm Religiosis conveniat, n. 11. 12

Quam

Quam severa fuerit in aliquibus. serm. 4. n. 4.
Et quam severa etiam in minimis culpis. serm. 21. n. 9. &c.

Perditio.

Si nostra est à nobis solis oritur, nobisque adscribenda est. serm. 31.
Quanto studio nonnulli illam sibi ipsis procurent. n. 9.

Periculum.

Peccandi pericula, quantum unicuique vitanda sint, serm. 16. & serm. 37. n. 9.
Quam sint continua, quamdiu vita durat. serm. 26. n. 5.

Persecutores.

Qui Christum persecuti sunt, Christi virtutem probârunt. serm. 20. n. 8.
Qui persequuntur justos, quantum metuere debeant, se damnandos. serm. 8. n. 7. serm. 29.

Perseverantia.

Cum quanto studio, usque ad extremum vitæ in bono perseverandum sit. serm. 37.
Nemo sibi superbè potest perseverantiam promittere. serm. 9. n. 7.
Illum autem cum fundamento sperare potest si id facit, quod decet. serm. 32. n. 10.
Quibus mediis facilius obtineatur, serm. 36. n. 9. &c. serm. 6.

Planctus.

Hebræorum in anniversario Hierosolymæ perditæ. serm. 26. n. 6.

Parvæ res & exiguæ.

Sunt sæpè principia rerum maximarum. in omni genere. serm. 21. n. 2. &c.

Pietas.

Ars utilis est ad obtinenda non solum bona cœlestia, sed & terrena. serm. 33.
Sola vim habet ad reddendum cor tranquillum. serm. 4. n. 9.

Picturæ.

Si lascivæ sunt, quanto cum periculo in domibus Christianorum detineantur. serm. 16. n. 5.

Politicæ.

Impiorum, quàm sit infelix. serm. 33. ad quæ scelera inducat. serm. 7. n. 9.
In omni statu illa salutaris est, quæ est sancta. serm. 33.

Pauperes.

Omnem suam summam capitalem habent in eo, quod divitibus est superfluum: serm. 22. n. 2.
Quantum nihilominus tamen à divitibus non solùm sint derelicti, sed & oppressi. n. 12. &c.

Prædestinatio.

A quàm exiguo nonnunquam dependens in sua executione. serm. 11. Illius causam non aliter inquirendam esse, quàm pro nostra capacitate. serm. 31. n. 1.
Quibus principiis circa hanc inniti debeamus, ut quieti simus. ibid.

Prælati.

Ad bonum publicum præ cunctis aliis serviunt virtuosi. serm. 2. n. 10. 11.

Prælaturæ.

Quantum debeant ab hominibus etiam eximiis evitari. serm. 8. n. 8.

Præsentia.

Objecti, quantam vim habeat ad movendum. serm. 6. n. 2.
Justorum præsentia, quam sit salutaris. ser. 39. n. 6.

Principatus.

Unde trahantur in ruinam. serm. 33. n. 8. 9.

Principes.

Quibus artibus uti debeant ut felicitatem

statuum suorum promoveant & conservent. serm. 33.
Quantam obligationem habeant ad promovendos virtuosos. serm. 12. n. 10. 11.

Principia.

Rerum principia semper sunt difficiliora quàm eorum progressus. serm. 37. n. 3.
Quamvis in se se exigua sint, possunt tamen progenerare res maximas serm. 21. n. 2.

Promissa.

Quam diverso modo impleantur à Deo, & ab hominibus. serm. 2. n. 2.
Quàm fideliter à quibusdam servata sint hominibus sibi similibus. serm. 37. n. 6.
Quanto magis illa conveniat servare Deo. ibid. & n. 8.

Prosperitas.

Rationem eripit vulgò. serm. 27. n. 6.
Quàm potens sit ad pervertendum onem etiam justum. serm. 27. n. 3.
Incautos in perditionem solet adducere, serm. 27. n. 9. serm. 33. n. 7. 8.
Impiorum felicitas tantùm est apparens. serm. 27. n. 11. &c.
Est infidelis, & instabilis. serm. 39. n. 3. &c.
Qua de causa Impiis nonnunquam permittatur etiam excelsa felicitas. serm. 27. n. 11. & serm. 33. n. 6.
Ad illam obtinendam, an vitium & virtus magis adjuvet. serm. 32.
Non est magis communis impiis, sed magis in ipsis obversatur. n. 6.

Proximus.

Unusquisque alterius salutem pro modo suo procurare debet. serm. 18. n. 7.
Sed ille maximè qui proximum scandalizavit, n. 6.
Et ille cujus officii & muneris est, n. 8.

Puella.

Quædam lascivia; exigit ab amasio venenum ne porrò supervivere cogatur ignominiæ ex partu jam jam imminente secuturæ. serm. 5. n. 3.
Puellæ honestæ exemplum, quæ modo eximio rejecit è cubili suo juvenem tentantem, serm. 38. n. 8.

Purgatorium.

Fuit figuratum in piscina probatica. serm. 9. n. 1.
Atrocissimum est in pœnis suis, sive sensus sive damni. n. 2. 3. 4.
Quantum supplicii mereatur ille, qui non succurrerit animabus. n. 6. 7.
Maximè cum id facillimum sit. n. 5. & justissimum n. 7. 8.
& utilissimum n. 9.
Quid nobis faciendum sit, ne in illo constituti opem alienam inclamare debeamus, etiam incassum & irritò. n. 10. &c.

Q.

Quies.

Non posse illam à peccatoribus obtineri, sed tantùm à justis. serm. 38. n. 4. serm. 27. n. 11.

R.

Ratio status.

Ad quàm turpes & graves excessus inducat. serm. 7. n. 7.
Quibus regulis & legibus inniti debeat, ut sit salutaris. serm. 33.

Recidivus.

Quod periculosius Peccatori sit relabi, quàm primò peccare. serm. 37. n. 5. 6. 7.
Quam injuriosum sit Deo relabi. n. 8.
Quibus modis à relapsu præservandi simus. n. 9. 10. & serm. 16.

Religio.

Sola Christiana vera est. serm. 20.

Prima omnium fuit, quæ legibus publicis docuit corpus persequi & castigare. ser. 3. n. 1.

Verum etiam prima, quæ illud in verum statum restituere laboravit. Ibid.

Reprobi.

Suam damnationem nulli alteri, quàm sibi ipsis adscribere debere. serm. 31.

Restitutio.

Famæ quàm difficilis sit. serm. 19. n. 1.

Restitutio bonorum fortunæ, salus est familiarum. serm. 13. n. 1. &c.

Restitutio animarum, quæ Christo sublatæ sunt quanti sit momenti. serm. 18. n. 1. 7.

Quomodo hæc in praxi exhibenda sit. ibid.

Remorsus.

Conscientiæ, quam sit pœna Peccatorum terribilis, serm. 24.

Maximè in morte. n. 5.

Est maxima omnium tribulatio. n. 3. & serm. 27. n. 10.

Reputatio.

Prætextus frivolus est, ad palliandum vindictam. serm. 3. n. 5.

Illam ad Dei honorem impendere quanti sit meriti. serm. 8. n. 4.

Honorem negligere difficilius est, quàm fortunæ bona. serm. 19. n. 7.

Risus.

Quàm peccatores dedeceat. serm. 28. n. 1.

Respectus.

Humani, quanta fortitudine superandi sint. serm. 8. Eorum victoria veram virtutem demonstrat. n. 4.

Ad quanta mala inducant. n. 6.

Quis magis obligatus sit, eosdem vincere, serm. 12. n. 6.

Responsio.

Sapiens cujusdam militis gregarii ad Joabum à quo reprehensus fuit, quod Absalonem è quercu pendentem non interemerit. serm. 1. n. 12.

Cujusdam Barbari ad belli Ducem, à quo Perduellionis accusabatur. serm. 6. n. 4.

Concionatoris cujusdam ad quendam Principem suas ei delicias exhibentem. serm. 9. n. 2.

Eusebii monachi, ad quendam, qui ob severam ejusdem pœnitentiam scandalizabatur. serm. 21. n. 7.

Ludovici Crassi, ad illum qui ei illachrimatus est, cùm videret ad tantam demissionem redactum in mortis articulo. serm. 26. n. 11.

Cujusdam Capitanei ad Regem, qui magis recreationibus animum intenderat, quàm gubernationi statûs. serm. 28. n. 1.

S. Policarpi, ad Proconsulem eum incitantem ut vel semel nomen Christi blasphemaret. serm. 28. n. 13.

Nenoschanis Juvenis nobilissimi, ad illum, qui eundem irridebat, quòd chartis ludere nollet. serm. 8. n. 6.

Resurrectio.

Corporum, quantos nobis animos addere debeat ad mortificationem. serm. 6. n. 4. 5.

Et ad mortis conceptum. n. 6. 7.

S.

Sacrificia.

A Deo in lege antiqua petita, quia longè faciliora iis, quæ inter gentiles erant consueta. serm. 8. n. 7.

Salus.

Æterna negotium summi periculi est. serm. 7. n. 7. 8.

Ex quàm parvo dependeat. serm. 21.

Deus non est in causa, si eam non obtineamus. serm. 31.

Quanta ſecuritate in illa procedendum ſit, Serm. 1. n. 7. Serm. 7. n. 4. 5. 6. Serm. 10. n. 3.

Obtineri absque labore non poteſt. Serm. 10. n. 7.

Sanitas.

Quanti inter humana bona facienda ſit, Serm. 6. n. 4.

Quam facile à Deo nobis eripi poſſit, ibidem.

Samſon.

Deceptus à felicitate, qua plurima priùs pericula ſuperaverat, Serm. 11. n. 6.

Quantum robur acceperit, cum ipſi capilli recreſcerent, Serm. 37. n. 3.

Saul.

A parva malitia præcipitatus eſt in perditionem. Serm. 21. n. 5.

In quantis anguſtiis fuerit in articulo mortis. Serm. 24. n. 5.

Et tamen ſalutem non eſt conſecutus, n. 7.

Scandala.

Quantum Deo diſpliceant. Serm. 12. n. 6. &c. Serm. 29. n. 6. &c.

Quomodo debeant reſarciri. Serm. 2. n. 9. Serm. 18. n. 6.

Quomodo impedienda ſint, Serm. 12. n. 10, 11.

Sunt tentationibus Diabolicis pejora. Serm. 29. n. 6.

Seducere.

Bonos, quam grave peccatum. Serm. 8. n. 7. Serm. 29.

Et tamen ſæpiſſimè accidit, n. 8.

Seneca.

Ex quibus motivis ſe animaverit ad mortem contemnendam. Serm. 38. n. 6.

Senſus.

Quam facilè decipiantur. Serm. 38. n. 7. non poſſunt nobis eſſe regula, in negotio vitæ ſpiritualis. n. 2. 3. &c.

Serpens.

Quam fuerit amore dignus in ſtatu innocentiæ, nihilq; nocuerit. Serm. 28. n. 8.

Cur tam ſeverè à Deo punitus, ob malum cujus ille culpam non habebat. Serm. 29. n. 5.

Qualem prudentiam in ſerpente Chriſtus laudaverit. Serm. 40. n. 9.

Sollicitudo.

In negotiis tractandis per quæ ſigna appareat, Serm. 7. n. 2. 3. &c.

Ut plurimum majorem eſſe in negotiis temporalibus, quàm æternis. Serm. 1. n. 8. Serm. 5. n. 6. Serm. 7. n. 4. Serm. 10. n. 3. Serm. 12. n. 11. Serm. 31. n. 9.

Deberet tamen in his, longe major eſſe, quam in illis. Serm. 7. n. 7. Serm. 1. n. 9.

Status.

Quantum ſtudeat quisque ſtatum proprium exaltare. Serm. 22. n. 5.

Quomodo id honeſtè fieri poſſit. n. 6, 7. 8.

Non debere id fieri ſolutionibus mercenario pernegatis. n. 12.

Quantum ad ſtatum exaltandum magis conducant artes honeſtæ, quàm vitioſæ.

Suenon Rex Daniæ.

Rarum pœnitentiæ publicæ exemplum. Serm. 23. n. 6.

Superbi.

A Deo variè puniti. Serm. 12. n. 5.

Superfluum.

In divitiis debetur pauperibus. Serm. 22. n. 1. 2. &c.

Quid ſit ſuperfluum. n. 4.

Superiores.

Quantum laborare debeant pro ſalute ſubditorum. Serm. 8. n. 8.

Quan-

Quantum obligati sint, ut non nisi virtuosos promoveant, Serm. 12. n. 10. 11.

Socii mali.

Quantum damnationis æternæ periculum subeant, in seducendis bonis ad peccatum. Serm. 8. n. 7. serm. 29.

Quam iniquum & impudens sit in sociorum gratiam peccare, Serm. 2. n. 12. 13.

Sociorum peccantium multitudo, non imminuit culpam in terra. Serm. 29. n. 4.

Nec in inferno pœnam. Serm. 14. n. 5.

T.

Temeritas.

Summa est in peccatoribus, qui se audent Deo opponere. serm. 6.

Etiam si vel per momentum peccato mortali inhæreant, serm. 1. serm. 28. n. 7. 8. &c.

Longè magis est habitualiter illi immorari. serm. 1. n. 1.

Periculosius est conversionem in mortis articulum differre, serm. 11. n. 3. 4. &c. serm. 7. n. 4.

Temporalia.

Quanto utplurimum majoris fiant quàm æterna. serm. 1. n. 8. serm. 5. n. 9. serm 7. n. 4. serm. 10. n. 13. serm. 12. n. 11. serm. 31. n. 9.

Tentatores.

Reiecti timidè. serm. 2. n. 11.

Rejecti animosè. serm. 12. serm. 8. n. 6. serm. 28. n. 13. serm. 38. n. 8.

Tentationes.

Humanæ pejores sunt Diabolicis. serm. 29. n. 6.

Timor.

An major sit inter homines, quàm audacia. serm. 1. n. 2.

Timor non peccandi debet esse etiam in perfectis. serm. 16. n. 3. &c.

Etiam Sancti de salute sua timuerunt & ejus timoris signa dederunt. serm. 8. n. 8.

Tituli.

Superbi hominum. serm. 34. n. 1.

Quales illi sint, quos maximè ambiunt homines. Ibidem.

Tobias.

Senex, Prototypon patris prudentis. serm. 13. n. 10.

Juvenis Tobias non putabatur securus satis, etiam in manu Angeli. serm. 7. n. 6.

Traditor.

Nunquam detegi & manifestari solet absq; præmio. serm. 31. n. 1.

Et talis traditor mundus est. serm. 30.

Tribulatio.

Quantus favor Dei sit, tribulari. serm. 27.

Etiamsi favor Dei non esset, deberet tamen libenter acceptari, quia de manu Dei venit, n. 2.

A Deo immittitur in mensura. n. 10.

Maxima omnium tribulatio est, quam peccator sibi ipsi facit, peccando. n. 11. serm. 24. n. 9.

V.

Valens Imperator.

Quam caro ipsi steterit obstinatio contra minas Dei. serm. 15. n. 9.

S. Wenceslaus.

Quam benignus fuerit & misericors erga perfidum fratrem suum Boleslaum. serm. 3. n. 5.

Vindicta.

Magis nocet facienti illam, quam patienti. serm. 3.

Non justificatur, aut excusatur per hoc quod fiat ad conservandam reputationem, n. 5. & 6.

Quam injuriosa sit honori divino. num. 4. 8.

Venditio.

Christi, quam insolita fuerit & sacrilega, serm. 35. n. 5. 6.

Verbum DEI.

Quam parum à Christianis ametur. serm. 4. n. 1. &c.

Quantas persecutiones patiatur à Dæmone. n. 7

Quam necessarium sit ad salutem. n. 8.

Et quam efficax. n. 8. & 10.

Deridetur à peccatoribus. serm. 6. n. 7.

Venia inimicis danda.

Utilior est illi qui dat, quam qui recipit. serm. 3. n. 2.

Quanti momenti sit illam dare. Ibidem.

Non præjudicat honori & reputationi humanæ. n. 5.

Venia à Deo data, quam diversa sit ab illa, quam dant homines. serm. 32. n. 4. 5.

Quod dare veniam longe magis sit opus animarum nobilium, quam vilium. serm. 34.

Virtus.

Nunquam apud DEUM præmio caret. serm. 33. n. 6.

Bonus odor est bonis, malus odor malis. serm. 29. n. 2.

Progressu temporis semper sit facilior. ser. 32. n. 3. serm 37. n. 3.

Quam grave salus sit, virtutem persequi. serm. 8. n. 7. serm. 29.

Vita.

Nullum humana vita gaudium habet, quod sit integrum, sed semper turbidum est. serm. 10. n. 1.

Quare tam misera à Deo facta sit. serm. 26. n. 3.

Quantis periculis subjecta sit, ne cito deficiat. serm. 1. n. 2. 3. 6. serm. 6. n. 4. 5. serm. 1. n. 3.

Etiam periculis peccandi. serm. 26. n. 5.

Sæpius abbreviatur in pœnam peccati. ser. 1. n. 4. &c.

Etiam aliquando ad præservationem. serm. 26. n. 5.

Vita spiritualis non est dolorifera, qualis extrinsecè apparet, sed voluptuosa. serm. 38. Difficilior in initio, quàm in progressu. serm. 32. n 3. serm. 37. n. 3.

Vitis.

Ex quo pretio & prærogativa Symbolum sit Beatissimæ Virginis Mariæ. serm. 40. n. 5.

Vitium.

Non est medium utile ad felicitatem, etiam temporalem. serm. 33. Ut plurimum Pudoris tantum est & dedecori. serm. 12. n. 2. 3. 4. 5.

Quam grave crimen sit de vitio gloriari. serm. 12.

Z.

Zelus.

Animarum quam justus sit, & quam utilis & proficuus. serm. 8.

Universalis sit necesse est erga unumquemque in gradu suo. n. 7.

Quam tamen illi magis necessarius sit, cui ex officio & munere incumbit. n. 8.

Zelus divinæ gloriæ proprius est Religioni Christianæ. serm. 20. n. 6.

FINIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th
3103